

گۈلستان

(سۆۋېت پروزىسىدىن تەرجىمىلەر)

17

مىللەتلەر نەشرىياتى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنى تاللىسىڭىز

گۈلىستان

(سوۋېت پروزىسىدىن تەرجىمىلەر)

(17)

مىللەتلەر نەشرىياتى

مۇندەرىجە

سىز ئۈنى تونۇيسىز..... ئا. تكاچېنكو(1)
مۆمىن ئادەم .....س.ژورونىن (163)
يېگىتنىڭ خاتىرىلىرى .....ئا.ئالبكسىن (278)
چولاق .....ژ.شۇكشىن (351)

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بېكى تورىسى

سىز ئۇنى تونۇيسىز...

(ساتىرىك پوۋېست)

ئا.تكاچېنكو

1

ئويغانغاندىن كېيىن بۇركالونىڭ سېزىملىرى ئاستا-ئاستا روشەنلىشىشكە باشلىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ ئادەتتى بويىچە تەن سەھەتلىك جەھەتلەرددكى ئەھۋالنى — نەپەس ئېلىشىنىڭ يېنىك، تەبىئىي بولۇۋاتقان-بولۇۋاتمىغانلىقى، يۈرەكنىڭ سانجىپ ئاغرىۋاتقان-ئاغرىۋاتمىغانلىقى، ئاشقازىنىنىڭ ئېغىرلىشىپ قالغانىدەك تۇرغان-تۇرمىغانلىقى... قاتارلىقلارنى تەكشۈرۈپ باقتى. ئاللقاندىق يۇمشاق، يىلىق بىر ھارغىنلىق ئۇنىڭ ئېلاستىكلىقىغا بايى، ئاجايىپ ۋەزمن تېنىنى يىلىتىپ تۇراتتى. بۇ يىللىقلىق گويا يوتقان ئاستىدىن ئاق نۇر چېچىۋاتقانىدەك تۇيۇلاتتى. بۇركالو بوغىزىغا يىغىلىپ قالغان قانائەتلىنىش كۈلكىسىكە چىدىيالماي:

— بۇر — لا — لا! مۇنداقچە ئېيتقانىدا، سەن ئاغرىنغۇدەك ھېچ نەرسە يوق بولىدى-دە؟ چاتاق يوق ! — دەۋەتتى. بۇركالو شۇنىڭغا ئىشىنەتتىكى، ئۇنىڭمۇ ھەرقانداق چاكىنا ئادەمگە ئوخشاش ناھايىتى نۇرغۇن، خىلمۇخىل كېسەللىرى بار ئىدى، ئەمما، بۇ كېسەللىكلەر ئۇنىڭ ئۈچۈن ھېچقانداق خەتەرلىك ئەمەس ئىدى.

چۈنكى، ئۇ ھېچقاچان يەڭگىلىتەكلىك قىلمايتتى، ئۇ توختىماي داۋا-لىنىپ تۇراتتى، ئۆزىنى ئاسراشقا ئەھمىيەت بېرەتتى، "ئورگانـ-زمنى" (ئۇ ئۆزىنىڭ تېنىنى "ئورگانىزم" دەپ ھۆرمەت بىلەن ئاتايتتى!) ئەستايىدىل مۇھاپىزەت قىلاتتى. چۈنكى، مۇشۇ "ئورگانىزم" ئىچىدە ئۇنىڭ ئەڭ مۇھىم نەرسىلىرى بار ئىدى. بۇركالونىڭ ئۆزىگە خاس، جانلىق، ئىچكى نەرسىلىرى بار ئىدى. "چاتاق يوق!" دېدى ئۇ قەتـ-ئىي قىلىپ ۋە دىققات، چوڭ ئالقانلىرى بىلەن قورسقىنى ئۇۋۇلاپ، بىر يۆتىلىپ قويغاندىن كېيىن يوتقاننى بىر تەرەپكە تاشلىۋېتىپ، ئىلاستىكلىق ھالدا سەكرەپ چۈشتى.

پۈتى قىڭغىر، سېمىز داكس ئىتى يەنە بىر ئۆيدىن ئاقساقلاپ مېڭىپ چىقىپ كەلدى. ئىتنىڭ تىرناقلىرى ياغاچ پول ئۈستىدە تىرىق-تىرىق ئاۋاز چىقىراتتى. ئىت خوجايىنىغا ئەركىلەپ، ئىن-چىكە بىر ھاۋىشىپ قويغاندىن كېيىن، تىلىنىڭ ئۇچىي بىلەن خوجا-يىنىڭ قولىنى ئاۋايلاپ يالاپ قويدى.

ـــ سېنىڭمۇ ئەتىگەنلىكلىك خەيرلىك بولسۇن كلارا، ـــ دېدى بۇركالو ئىتنىڭ سالپاڭ قۇلىقىنى ئۇرۇپ قويۇپ، ـــ كەل، دېرىزىنى ئاچايلى، رادىئونى قويايلى، تەن ساقلىق ھەرىكىتى ئوينايلى. قارا، بۇ ھاۋا كىشىگە نېمىدېگەن كۆچ بېغىشلايدۇ-ھە؟

بۇركالو زوكزىيىپ ئولتۇرۇپ ئىككى قولىنى ھەرىكەتلەنـدۈردى، بالىت ئوينايدىغاندەك، بىر دەم تۇك بېسىپ كەتكەن بىر پۇتـنى، بىردەم يەنە بىر پۇتىنى ئېگىز كۆتۈردى... ئاندىن كېيىن مۇزىكـ-نىڭ تەڭكەش بولۇشى بىلەن شىرەنى ئايلىنىپ ئۇششاق قەدەمـلەر بىلەن يۈگۈردى، ھاسرىدى، كېچىچە تۇرۇپ قالغان بۇسـلارنى ئۆپكىسىدىن چىقىرىۋېتىش ئۈچۈن يەڭگىل يۆتىلىپ قويـدى. كلارامۇ

پۇتلىرىنى ھەربىكەتلەندۇرۇپ، ئۇنىڭ كەينىدىن بار كۆچى بىلەن سوكۇلداپ، ياشقا تولغان كۆزلىرىدە خوجايىنىنىڭ قەتئىي ئەمرىنى ئۆكۈنۈچ بىلەن تۇتۇناقچى بولاتتى ۋە گويا: "ھەقسىزلىك كەچۈرۈڭ، مەن بۇنىڭدىن تېز ماڭالمايمەن، قورسىقىم يەنە يوغىناپ قالدى" دېگەندەك بولاتتى. بۇركالو ئۇنىڭ كۆتىگە يەڭگىلگىنە تېپىپ قويدى ـ دە:

ـــ كلاركا، مىدىرلاپ قويمامسەن؟ ھاملىدار ۋاقتتا گىمناستىكا ئويناپ قويۇشنىڭ بەكمۇ پايدىسى بار، ـــ دېدى.

داكس ئىتى كاڭشىپ كەتتى. ئۇنىڭ ئازراق دىمىققاندەك غىڭ-شىشى كىشىگە بىر تۇرلۇك ئاجايىپ مەنمۇن بولغان چاغدا چىقىرىدىغان غودۇڭشىش ئاۋازىنى ئەسلىتەتتى. كلارانىڭ خوجايىنىنىڭ سۆزلەش ئاھاڭى ۋە ئاۋازىنى تەقلىد قىلغانلىقى ئېنىق ئىدى.

بۇركالو دۇشتا تۇرۇپ يىلمان سۇدا بىر قېتىم يۈيۈنۈۋەتكەندىن كېيىن، سوغۇق سۇدا ئۆزىنى بىر چايقىۋەتتى، ئاندىن پۈتىدىن تارتىپ قۇلىقىنىڭ تۆشۈكىگىچە لۆڭگە بىلەن تۇجۇپىلەپ سۈرتتى. روھلانغان، يەڭگىللىشىپ كەتكەندىن زەررىچە ۋەزنى قالمىغان دېگۈدەك "ئورگانىزم"غا چىپچىدە كېلىدىغان يۇڭ توقۇلما ئىچ كىيىمنى كىيىپ ئاشخانىغا كىردى. ئاشخانا ئازادە، پاكىز بولۇپلا قالماي، تېخى ناھايىتى زامانىۋىلاشقانىدى: تاملىرىغا "يەر ئاستى رېستوران"لىرىدا ھەمىشە كۆرگىلى بولىدىغان "قىزىل خىش" ماركىلىق تام قەغىزى چاپلانغانىدى، "شەپەرەك" ماركىلىق چىراغ ئېسىلغانىدى، تاملارغا يېپقا ئۆتكۈزۈلگەن قىزىل مۇچ، ئاق موگۈ، سامساق ۋە كۆكچېچەكلەرمۇ ئېسىلغانىدى. قارىماققا بۇلار ئاشخانىنىڭ ھېزەكلىرى ئىدى (كۆكچېچەك چۈشىن قوغلاش ئۈچۈن ئېسىپ قويۇلغاندەك قىلاتتى).

شىرە قويۇلغان تەرەپتىكى تامغا ماي بويىاقلىرى تۆكۈلۈپ چۈشكەن، مىسكىن كۆرۈنىدىغان بۇۋى مەريەمنىڭ سۈرىتى ئېسىلغان بولۇپ، بۇ بۇركالونىڭ چوڭ مومىسىدىن قېپقالغان يادنامە ئىدى تېخى! سۈرەت ئاستۇدەك باشقا يەر تېپىلمىغانلىقتىن بۇ يەرگە ئېسىلغانىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇركالو بىر قېتىم ئاساسىي ئەقىدىلارلار مەزھىپىدىكى بىر زاتنىڭمۇ ئاشخانىسىغا ئاشۇنداق بىر ئىلاھىي سۈرەت ئېسىۋالغانلىقىنى كۆرگەنىدى. ھېلىقى ئىلمىي دوكتور ھەتتا تاماقتىن ئىلگىرى چاقچاققا يۆلەپ ھېلىقى ئىلاھىي سۈرەتكە قاراپ چوقۇنغانىدى! ئاشخانىدا يەنە ئاق قېيىن ياغىچىغا تەقلىد قىلىپ ياسالغان بىر كىچىك جاۋەنمۇ بار ئىدى، بىرمۇنچە قوپال ۋە نەپىس فار-فور قاچا-قۇچا، دورا-دەرمان قاچىلىنىدىغان كىچىكرەك سوغا، چوڭ ئاق رەڭلىك گرانىت تاشقا ئوخشايدىغان "گىر" ماركىلىق مۇزلاتقۇمۇ بار بولۇپ، مۇزلاتقۇنىڭ تولىمۇ شېرىن نازۇنېمەتلەر بىلەن توشۇپ كەتكەنلىكى شەكسىز ئىدى.

بۇركالو ئالدىرىغىنىچە كولىباسا، تۇخۇم پىشۇردى، شوخلا ۋە پىياز توغراپ، قەھۋە دەملىدى، سۈت پىشۇردى، ئىككى چوڭ ئالمىنى ئاقلىدى. ئەمما، ئۇنىڭ ھەممىدىن ئاۋۋال قىلىدىغان ئىشى زەرقۇن، ئىتياڭىقى ۋە سېرىقئوت دەملەنگەن يېرىم ئىستاكان دورا ئىچىش ئىدى. بۇ دورىنى بۇركالو تەجرىبىدىن ئۆتكۈزۈپ ھەققەتەن ئۇنۇمىنى كۆرگەچكە، مەخسۇلا ئۆزى ئۇچۇن تەييارلايتتى. ئۇ تەيياردىغان يېمەكلىكلەر قارىماققا كىشىنى جەلپ قىلارلىق، خۇش پۇراقلىق بولۇپ، ئۇنى ناھايىتى خۇشال قىلدى. يۇقىرىقى يېمەكلىكلەر ئۇنىڭ ئەپچىللا سىڭىمچانلىقىغا ئىگە ئاشقازىنىغا كىرگەن چېغىدا، ئۇنى جانلاندۇرۇۋەتتى، ئۇ ھەتتا خۇشلۇقىدا خىگىلداپ

ناخشا ئېيتىپ كەتتى. ئۇ شىرەدىكى پارچە-پۇرات يىمەكلىكلەرنى ئىتقا تاشلاپ بەرگەچ، چوڭقۇر ھېسسىيات بىلەن ئىتقا ئىچ-قارنىنى تۆككىلى تۇردى:

— كلاروچكا، مەن ياخشىراق نەرسىلەرنى يېيىشنى خالايمەن. مېنىڭ ئاشۇنچىلىكلا ئەيىبىم بار، لېكىن، ھەر ھالدا يىمەكلىكنى ئازايتىدىغان ۋاقىت كېلىپ قالدى. بەدەن سالمىقىنىڭ بەك ئېشىپ كېتىشىدىن ئەخمەقلەرلا خۇشال بولىدۇ. بۇ خۇددى بىر ئەقىلدارنىڭ ئېيتقىنىدەك: "تەننىڭ ئېغىرلاپ كېتىشى ياخشى ئىش ئەمەس."

ئۇ ئالدىرىماي-تېنىمەي قاچا-قۇچىلارنى يۇدى، سۈرتۈپ پار-قىراتتى، ھەربىر قاچىنى يورۇققا تۇتۇپ ئايلاندۇرۇپ باققاندىن كېيىن ئىچى كەڭ قۇرۇتقۇچقا تىزدى. دەھلىزدىن ئىتنىڭ پەس ئاۋازدا غىڭشىغى ئاڭلاندى، بۇ ئىتنىڭ ئۇنى سىرتقا چىقىپ ئايلىنىپ كېلىشكە چاقىرغانلىقى ئىدى.

— بار، بويۇنچۇقنى ئېلىپ كەل، يوغان قورساق خوتۇن.

كلارا بويۇنچۇقنى ياقتۇرمايتتى، ئۇنى سۆرەپ مېڭىشنىمۇ خالا-مايتتى. چۈنكى، بويۇنچۇققا جالدۇر-جۇلدۇر ئىت مېدالىدىن ئالتىسى ئېسىلغاندى. بۇركالو ئۇنى ھەر قېتىم ئىتنىڭ بوينىغا سالغاندا، ئۇنىڭغا كلارا بۇ مېدالىلارنىڭ ئۆزىنىڭ ئەمەسلىكىنى چۈشىندىغاندەك، خوجايىنىنىڭ سۆلەت ئۈچۈن ۋە چىرايلىق تۇرسۇن ئۈچۈن ئۇلارنى ئېسىپ قويىدىغانلىقىنى بىلدىغاندەك تۇيۇلاتتى. مانا شۇ سەۋەبتىن بۇ ئەقىللىق ئىت ئىنتايىن بىئارام بولاتتى.

— ئەخمەق، — بۇركالو ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى، — سېنىڭ ئالىي تەبىقىلىك ئائىلە شەجەرەڭ بار ئىدىغۇ؟ مەن سېنى ئاپىرىپ تايىنى يوق "ئىت كۆرگەزمىلىرى"گە قاتناشتۇرىدىغان بولسام،

ئۇلار ئاللقاچان ساڭا ئونچە مىڭ ئىسىۋەتكەن بولاتتى.

ئەمما، كىلارانىڭ بېشى تېخىمۇ ساڭگىلاپ كەتتى، ئۇ گويا ئالىي تەبىقىلىك ئائىلە شەجەرىسىمۇ ئۆزىگە تەگمەيدىغانلىقىنى، بەلكى ئۇ شەجەرە باشقا بىر ساپ زاتلىق داكىس ئىتتىنىڭ ئىكەنلىكىنى چۈشەندىغاندەك كۆرۈنەتتى، بۇ بۇركالونى ئازىتولا تېرىكتۈرۈپ قويدى.

ــ مەن ھېچقانداق ئادەمدىن قورقمايدىغان تۇرسام، ساڭا ئوخشاش سالپاڭ قۇلاق ھايۋان مېنىڭ ئالدىمدا مۇشۇنچىۋالا بېشىمىلىك قىلىپ كېتەمسەن تېخى! ــ دېدى ئۇ ۋە ئىتنىڭ تاسمىسىنى زەرب بىلەن بىر سىلكىگەنىدى، كلارا سەكرىگىنىچە ئۆيدىن چىقىپ كەتتى.

بۇركالونىڭ تۇرالغۇسىغا يېقىن بىر جايدا قەدىمدىن قالغان كونا، ئۇزۇن تارىخقا ئىگە بىر كوچا گۇلزارلىقى بارئىدى. گۇلزارلىقتا كادالڭ قارىياغاچ، قاپاق تېرەك ۋە كىشىلەرنى مەمنۇن قىلىدىغان باشقا يېشىل دەل-دەرەخلەر بار ئىدى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن ئۇستىگە يۇمشاق قۇم سېپىلگەن سايىلىك يولىلار ۋە كىچىك يولار ئۆتەتتى. ھەممىلا يەر ئۇستى تەكشى قىرقىلغان چىم، گۇللۈك ئىدى، يەنە ھەر تۇرلۈك مال ساتىدىغان بوتكىلار قويۇلغان بولۇپ، بەزىسىدە گىزىت، بەزىسىدە تاماكا، بەزىسىدە كولا گاز سۇيى (خۇددى پايتەختتىكىدەك) سېتىلاتتى. كوچا گۇلزارلىقىنىڭ ئىككى تەرىپىدىن ماشىنىلار خۇددى پارقىراق توچكىلاردەك غۇيۇلداپ ئۆتۈپ تۇراتتى. بەزىنىغا تويغان ئاسفالت يولنىڭ ئۇستىدە رېزىنكە چاقلار ئۆتكەندە شىپىلدىغان ئاۋاز چىقاتتى. ئەمما خالىي، جەمجىت بۇ يەر دەم ئېلىشقا تازا مۇۋاپىق كېلەتتى. قارىغاندا كىشىلەرنى خۇشال قىلىدىغان مومايلار ئاشۇ يەردە جەمجىتەقنا ئولتۇرۇشۇپ، ئۆزلىرىنىڭ ئاخىرقى مەزگىلىنى كۈتۈشەتتى.

بىر قېتىم، ئورۇقلۇقىدىن قۇرۇپ كەتكەن مۇڭ شادىيىدەك بولۇپ قالغان، چاچلىرى ئۇقادەك ئاقىرىپ كەتكەن، لەۋلىرى بۈستەك قاپقارا بۇرۇتىتەك يىرىك تۈك ئۆسۈپ كەتكەن بىر موماي ئاپتاپسىنىپ ئولتۇرۇپ ئۇخلاپ قېلىپ ئويغانمىغانىدى. بۇركالو قۇتۇلدۇرۇش ماشىنىسىنى چاقىرىپ كەلدى، مومايىنى قۇتۇلدۇرۇش ماشىنىسىغا سالىدىغان چاغدا، ئۇ جىرغىنى يۆلەپ ماڭدى. بەزىلەر، بۇ مومايىنىڭ ئالدىنقى ئەسىرده ئۆتكەن مەلۇم بىر يازغۇچىنى تونۇيدىغانلىقىنى، ئۇ يازغۇچىنىڭ مەلۇم بىر پۈبىسسىده ئاساسىي رولغا چىققانلىقىنى ئېيتىپ بەردى. بۇركالو بۇلارنى يادىدا تۇتالمىدى، ئەمما بۇ موماي توغرىسىدا ناھايىتى ياخشى پىكىرده بولدى: "پاھ، بۇ خىزمەت كۆرسەتكەن ئارتىس ئىكەن-ده! 100 يىلغىچە شۇنچە تېتىك ياشاپتۇ، ئۆلۈمىمۇ خۇددى رازۇپتكا تېلېۋىزور فىلىملىرىده يەڭگىل رول ئالغاندەك يېنىك ئۆتتى."

بۇركالو كلارانىڭ كەينىدىن يۈگۈرۈيتتى. كلارا زوڭ ئولتۇرۇپ تاھارەت قىلغان چاغدا، ياكى ئەركە-نانىناقلىق قىلىپ پىششىق تونۇشىدىغان ئىتلار بىلەن تۇمشۇق تەگكۈزۈشۈپ ھىدلاشقان چاغلاردىلا توختايتتى. ئۇلارنىڭ ئالدىدا بىر پارچە چىمىلىق كۆرۈندى، ساقالىلىق بىر ئەركىشى پۇرلىشىپ كەتكەن شەپكە، كۆڭ رەڭلىك ئىش كىيىمى كىيگەن ھالدا تارتىلداپ ئاۋاز چىقىرىپ تۇرىدىغان ئوت ئورۇش ماشىنىسىنى سۆرەپ قىرقىماقتا ئىدى. قىرقىپ تاشلانغان يايپىشىل چۆپ ھەممە يەرنى بىر ئالغاندى. يېشىل چۆپنىڭ پۇرىقى باشنى ئايلاندۇرۇپ، كىشىنىڭ كۆز ئالدىدا يېشىل رەڭلىك نۇر چاقنىغان مەنزىرە پەيدا قىلاتتى. بۇركالو بۇرۇن تۆشۈكلىرىنى چوڭ-چوڭ ئېچىپ، ئېغىر-ئېغىر تىندى، كلارامۇ خۇشال بولۇپ پۇشقۇرۇپ-

پۇشقۇرۇپ قويدى. بۇنىڭ قانداق ئىش ئىكەنلىكىنى كىم بىلىدۇ! پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن شەھەر مەدەنىيىتىنى ياخشى كۆرىدىغان بىر ئادەم بۇ يەردە ھەرقانچە ئۇزاق ياشىغىنى بىلەنمۇ ئورۇپ تاشلانغان مۇشۇنداق يېشىل ئوت-چۆپلەرگە دۇچ كەلگەندە بەربىر بىردىنلا تۇرۇپ قالىدۇ، سېنىڭ ھەربىر تومۇرۇڭىدىن زېمىنغا بولغان سېغىنىش ھېسسىياتىڭ ئۇرغۇپ تۇرىدۇ ۋە خۇشاللىنىش تۇيغۇسى پەيدا بولىدۇ: زېمىنىڭ جەلپ قىلىش كۈچى ئەنە شۇنداق كۈچلۈك بولىدۇ، سېنىڭ يېزىلاردىكى سانسىزلىغان ئەجدادلىرىڭدىن ئىرسىيەت بولۇپ قېپقالغان كۈچ ئەنە شۇنداق زور بولۇپ، توسۇڭالغىلى بولمايدىغان دەرىجىگە يەتكەن بولىدۇ.

بۇنداق "كىشىنى خۇشال قىلىدىغان ئازاب"نى يان تەرەپتىن ياشىرىغان بوغۇق، يوغان بىر زۇڭان بۆلۈۋەتتى:

— كلاروچكا يەنە ئېغىرئاياغ بوپتۇ-دە؟ قانداق، ئىتنىڭ ئىگىسى، بىز ئۇنىڭ كۈچۈكلىرى ئۈستىدە سودىلىشىپ باقمىزمۇ؟

بۆركالو بېشىنى كۆتۈردى. ئۇنىڭ يېنىدا پۈتۈن بەدىنىدىن كۆپ يىلىق بورتۇ ئۇزۇم ھارىقىنىڭ ھىدى پۇراپ تۇرغان ساقالىلىق ئەر كىشى تۇراتتى، ئۇ قولىغا رەخت پەلەي كىيۋالغان بولۇپ، قولىنى ئاۋاز چىقارمايۋاتقان چۆپ قىرقىش ماشىنىسىنىڭ تۈتقىسىغا قويۇۋالغانىدى. شۇنداق، دەل مۇشۇ گىراژدان ئۆتكەن يىلى كلارا تۇغقان ئالتە كۈچۈكنى پەررەندە بازىرىدىكى ئىت ھايانكەشلىرىگە ئوبدان باھادا سېتىپ بەرگەنىدى.

لېكىن، بۆركالو ئۆزىنى بۇنداق شاللاق، روھسىز ئادەملەرنىڭ تونۇپ قېلىشىنى خالىمايتتى. ئۇ: زۆرۈر تېپىلغاندا، مۇنداق ئادەملەر-دىن بىر-ئىككى قېتىم پايدىلىنىشقا بولىدۇ، ئالاقىلىشىپ، مۇنا-

سۈەتلىشىشكە كەلسەك، كەچۈرۈگىلار، ھاراقكەش يولداشلار، بۇنىڭدا سىلەر ئۈمىدلەنمەيلا قويۇڭلار! بىزنىڭ دەرھال ئەدەب بىلەن ئايرىلغىنىمىز تۈزۈك، سىلەرگىمۇ بىرئاز ساۋاق بولۇپ قالسۇن، دەپ قارايتتى.

بۇركالو تەتۈر ئۆرۈلۈپ يانچۇقىدىن ئويۇن جاھازلىرىنى ئېلىپ يۈزىگە چاپلىۋالدى. ئۆزىنى تۈزەشتۈرگەندىن كېيىن كىشنى بىزار قىلىدىغان ھېلىقى ئەر كىشىنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى نامايان قىلدى. ئۇ كۆرەڭلىك بىلەن كۆردىكى، "ئوت-چۆپ ساتىراشى"نىڭ راكىنىڭ كىدەك چوڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، بوش دىرىلدەپ تۇرغان لەۋلىرى تاماكىنىمۇ چىشلىيەلمەي قالدى، ھەيرانلىق ۋە ۋەھىمە بۇ ئەر كىشىنىڭ بەدىنىدىكى ھەممە زاپچاسنى سالپايتۈەتكەندى، ھەتتا ئۇنىڭ خۇرۇم شەپكىسىمۇ يوغناپ كەتكەندەك بىلىنەتتى. بۇنداق بولۇشىنىڭ سەۋەبى چۈشىنىلىك ئىدى: ئۇنىڭ ئالدىدا ئەمدى ساقلىنى پاكىز قىرغان ياش يىگىت تۇرغان بولماستىن، ئالتۇن ساپلىق كۆزەينەك تاقىغان، كۆل رەڭ ساقاللىق، يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالغان، رەڭگىرويى سۇرلۇك بىر زىيالىي تۇراتتى. گويا ئۇ ئۇن-تىنسىز ئايلىنىپ يۈرگەندە باشقىلار ئۇنى ئەدەبسىزلەرچە بىزاۋىتە قىلىۋەتكەندەك بىلىنەتتى.

— ئەيىبكە بۇيرۇمايسىز، مۇنداق گەپ بار... — ھېلىقى ئەر كىشى تاماكىدىن بىر قاقىلىۋېتىپ مۇنداق دەپ قوشۇپ قويدى، — مەن سىزنى بىرىگە ئوخشىتىپ قالغاندەك تۇرىمەن.

— بۇر — لا — لا، سىنۇس، كوسىنۇس، سېنىڭ سىنۇس، كوسىنۇسلىرىڭغا ئېھتىياج يوق. ئوخشىتىلغاندىكىن، بىر چوقۇنىۋەت.

دەل جايىدا ئويۇن كۆرسەتكەن خوجايىنىنىڭ غەزەپلىك ئەلپازىنى

كۆرگەن كلارا ئەبجەق ماشىنىسىنى تاراقلىتىۋاتقان ئەركىشىگە ئىككى قېتىم ھاۋشىدى. بۇركالو تەنھەرىكەتچىلەردەك كىچىك قەدەملەر بىلەن ئالغا قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن:

ــ چەت ئەللىك ئىكەن ــ دە، ھۆ، ئاناڭنى... ــ دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى.

بۇركالو زۆرۈرىيەت چىقىپ قالغاندا ئەپچىللىك ۋە تېزلىك بىلەن تاشقى قىياپىتىنى ئۆزگەرتىۋېلىپ، باشقىلارنى بىردىنلا تېڭىرقىتىۋېتىشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇنىڭدا رەڭگى ھەر خىل، چوڭ ــ كىچىكلىكى ئوخشاشمايدىغان ساقال ــ بۇرۇتلار، كەيمە چاچ، چېكىسىگە تۇتاش ساقاللار قاتارلىق ھەر تۈرلۈك نەرسىلەر بارئىدى، ئۇ ھەتتا بۇرنىنىمۇ چوڭ، كىچىك قىلالايتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن كوچا گۈلزارلىقىدىكى ناھايىتى ئاز ساندىكى كىشىلەرلا ئۇنىڭ تاشقى قىياپىتى ئارقىلىق ئۇنى يادىدا تۇتالايتتى. ئۇ بىر قېتىمدا بىر خىل ئۆزگىرىۋالاتتى، كىينىشىمۇ ھەربىر قېتىمدا ئوخشاش ئەمەس ئىدى، ئۇ ھاۋا رايى ۋە ئۆزۈنىڭ كەيپىياتىغا ئاساسەن، بەزىدە ئېھتىياجىغا ئاساسەن مۇشۇنداق ئۆزگىرىپ تۇراتتى.

ئالاھازەل 40 مىنۇتچە ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇلار ئۆيىگە قايتىپ كېلىشتى. كلارا كىرىپلا غورتۇلدىتىپ سۇ ئىچىشكە باشلىدى، بۇركالومۇ ئىككى ئىستاكان سوغۇق سۇت ئىچتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ روھىي تېخىمۇ كۆتۈرۈلۈپ كەتتى: داكس ئىتى تىلىنى چىقىرىپ ھارامزادىلىك ۋە خۇشامەتگۆيلۈق بىلەن خوجايىنىغا ھىجايىدى. بۇركالو ئۇنىڭغا قاراپ كۆزىنى قىسىپ قويۇپ، ئۇنىنى قويۇپ بېرىپ كۈلدى ۋە:

ــ بىز ھېلىقى ماتورى دىزېل مېيى بىلەن ئىشلەيدىغان "ئۇستۇ-

uyghurkitap.com

رىسى" بار، ئۆزىنىڭ بولسا ساقىلى ئۆسۈپ كەتكەن ساتىراشقا ئۆزىمزنى بىر تونۇتۇپ قويدۇق. ئەگەر ياخشىسى، ئۇ ھېلىقى ئۇسكۇ- رىسى بىلەن ئۆزىنىڭ ساقلىنى بىر قىرىۋەتسە بولغۇدەك. قارىسام- سەن ئۇنىڭ سېنىڭ كۆچۈكلىرىڭگە كۆز تىكىپ قالغىنىنى. خوددى بىز ئۆزىمىز تېخى ئۇنچىلىك ئېلىم- سېتىمنىڭ يولىنى بىلمەيدىغان- دەك! لېكىن، قانداق دېگەن بىلەنمۇ يېشىل چۆپىنىڭ پۇرىقى ناھايىتى بەلەن ئىكەن- دە! ئۇنىڭدىن چىقىۋاتقان خۇش پۇراق خۇددى ئۆسمۇر چېغىدىكى ئىنسانىيەتنىڭ كەڭ تەبىئەت قوينىدا ياشاۋاتقان چېغىدىكى پۇراقىغا ئوخشايدۇ. بەلكىم بىزنىڭمۇ تىنچ، خىلۋەت بىر يېزىغا كېتىپ تۇرۇشىمىز لازىمىكىن؟...مېنىڭچە، سەن بۇنداق قىلىشقا قوشۇلمايسەن، ئۇ يەردىكى ئىتلار ناھايىتى پاسكىنا، ئۇ يەردە ھېچقانداق جاماەت ئەسلىمەلىرى يوق، ئۇ يەردىكى چوڭ ئانىلار قاسماق تۆمۈر قازانلاردا سەي شورپىسى پىشۇرىدۇ. بۇر — ر!

كلارامۇ نەزىرىگە ئىلمىغاندەك خىڭىلداپ قويدى. بۇركالو ئۇنىڭ قۇلىقىدىن تارتىپ ئالقىنى بىلەن پارقىراپ كەتكەن كەڭ دۇمبىسىنى قۇيرۇقىغىچە سىلاپ قويدى، ئاندىن ئۇنى ئالدىغا يەڭگىل ئىتتىرىپ:

— بارە، بار، خوجايىنىڭنىڭ كۆتۈپخانىسىنى ساقلا، ھەرقانداق يات ئادەم ئۇ يەرگە بىر قەدەممۇ يېقىنلاشالمىسۇن. بىزنىڭ ئۆز تۇرمۇش مۇھىتىمىز بار، يەنى شەھەر تۇرمۇش مۇھىتى، بىز ھازىر ئەڭ كۆڭۈلدىكىدەك مۇھىتتا مەۋج ئۇرۇۋاتىمىز، ھەرىبر ئادەم ئۆز قابىلىيىتىگە ئاساسلىنىپ يېمەكلىكلەرگە ئىگە بولۇۋاتىدۇ. — دېدى.

بۇركالو ئالدىرىماي- تېنىمەي تۇرالغۇسغا بىر قېتىم نەزەر تاشلاپ چىقتى، ئۇنىڭ قەلبى ئەمدى ھاياجانلىنىپ كەتمىدى. ئۇ بەخىراماڭ

تەسلەشكە كىرىشتى: بۇ تۇرالغۇسى ئۇنىڭ قولىغا ئوڭايلا چۈشمىگەندى، ئۇ يۇقىرى قاتلام زاتلارنى ئىزدەشكە مەجبۇر بولغان، بەزى كېرەكسىز كىشىلەرنى تاپقاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ كىتابلىرى ئۈچۈنلا مەخسۇس بىر ئۆي ھەل قىلغاندى. ئۇ مىسال كەلتۈرگەن ئاساسلار شۇنى ئىسپاتلايتتىكى، نۇرغۇن كىتابلار ئۇنىڭغا تار، بىر ئېغىز ئۆيدە ياشاۋېرىشكە ئىمكانىيەت بەرمەيتتى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ھازىر ئۇنىڭ رەسىم سىزىشقا بولغان ھەۋىسى ئېشىپ، بىر ئېغىز رەسىم سىزىش ئۈيىگىمۇ ئېھتىياجلىق ئىدى ... ئۇنىڭ بۇ كەڭ-كۇشادە، ياسداق، زامانىۋىلاشقان تۇرالغۇسىدا ھەممە نەرسە ئۆز ئورنىدا تۇراتتى، ھەممە نەرسە پارقىرىتىۋېتىلگەنىدى، ئوبدان ئاسرالغانىدى. سىلەر تەرەتخانىغا ۋە مۇنچىغا كىرىپ كۆرۈپ بېقىڭلار، ئۇ يەردىكى نەرسىلەر ئاچ كۆڭ، ھال رەڭ، سۇس يېشىل نەرسىلەر، چەت ئەل نەرسىلىرى بولۇپ، كىشىنى ئۆزىگە تارتىپ تۇراتتى، پول ئەلۋەتتە كارىپات تاغلىرىدىن چىقىدىغان دۇب ياغچىدىن ياسالغان تاختايلىق پول ئىدى، تورۇس ئادەتتىكى مايقۇرت ماتىغانىدەك بىللىنىدىغان يوللۇق ئاق سېمونت بولماستىن، بەلكى، كارىلىيىنىڭ تەبىئىي ئاق قېيىن ياغچىدىن ياسالغانىدى. ئۇي جاھازلىرى بولسا قەدىمچە، ھازىرقى كۇنىلەردە تازا دەۋران سۈرۈۋاتقان، ئىجادىيەتچىلەرنىڭ كاتتىلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە قويۇلىدىغان جاھازلاردىن ئىدى. بىر ئادەم ئۆزى ياشايدۇ، ئۇ باشقىلارغىمۇ ئۆزىنىڭ ياشاۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈپ ياشايدۇ-دە!

ئۇ ئىشىك ئالدىدىكى پۈت سۈرتىدىغان پالاسنىڭ ئاستىچە پاكىز ئەمەسلىكىگە دىققەت قىلدى-دە، ئۇنى تۇرتەكلەپ يېغىپ ئاشخانىدىن ئۆتۈپ بالكونىغا چىقتى ۋە كۇچەپ قېقىشقا باشلىدى. پالاسنىڭ بىر

ئېچىلىپ، بىر يېغىلىپ سىلكىنىشى بىلەن چاڭ-توزانلار بۇلۇتىتەك ئۇچۇشقا باشلىدى ۋە ئازادە پىشىشق خىشلىق تامغا يېيىلىپ قونغىنا تۇردى. پۈت سۈرتىدىغان پالاس پاكىز بولدى-دە، ئوچۇق، پاكىز قىياپىتى بىلەن ئۆز ئىگىسىنىڭ غەمخورلۇق قىلغانلىقىغا رەھمەت ئېيتتى، بۇركالو سۇلياۋ چېلەككە لىق سۇ توشقۇزۇپ، كۆتۈپخانىسىدىن ئۆتۈپ كەڭ-كۇشادە دەھلىزگە كىردى-دە، ياخشى پەرۋىرىش قىلىنغان گۈللۈكىنى تويغۇدەك سۇغاردى. بۇ گۈللۈك پۈتۈن دەھلىزنى ياپيېشىل سايىۋەنلىككە ئايلاندۇرۇۋەتكەن بولۇپ، دەھلىزنىڭ تامىلىرىمۇ، تورۇسىمۇ يوقتەك، گويا بۇ يەر باغچىنىڭ خىلۋەت، دەرەخلىك يولىدەك بولۇپ قالغاندى. شۇ تاپتا گۈل سۇغارغان سۇ ئېقىپ پەستىكى قەۋەتلەرنىڭ دەھلىزلىرىگە چۈشمەكتە ئىدى.

ئاردىدىن ئۈزاق ئۆتمەي تېلېفون قوڭغۇرىقى جىرىڭلاپ، كۆڭۈلدىن كەچكەن تېلېفون كەلدى:

— يولداش بۇركالو، — ئۇ تۇرۇپكىدىن بىرىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىدى، — سىز يەنە پالاس قاقتىڭىزغۇ دەيمەن؟ پەقەت قامىلاشمىدى!

— شۇنداق، قاملاشمىدى، — دەپ قوشۇلدى ئۇ، — لېكىن سىز يەنە بىرنەچچە قەۋەت يۇقىرى ئولتۇرىدىغانلارغا گەپ قىلىڭ. "مەن 5-ئاينىڭ باشلىرىدىكى گۈلدۇرماما سىلىق يامغۇرغا ئامراق"، لېكىن، ھازىر، بىلەمسىزكىن، تالادا "ياز، ئېخ يازا!" بەلكى ئادەتتىكىچە ئېيتقاندا، سىز كاپۇر ئارىلىدىكى شەخسىي داچىڭىزغا بېرىڭكى، ھەرگىز ھازىرقى زامانىدىكى شەھەرلەرنىڭ كۆپ ئىشكىلىك ئۆيلىرىدە ئولتۇرماڭ. سىزگە بىر كۈندە ئۈچ قېتىم بەدەن ھىگۇرا گىمناستىكىسى ئويناشنى مەسلىھەت بېرىمەن.

بىر مىنۇتتىن كېيىن ئىككىنچى تېلېفون جىرىڭلىدى:

ــ يولداش بۇركالومۇسىز؟

ــ شۇنداق دېيىشكە بولار.

ــ سىز نېمە بولۇپ پەسكە سۇ ئېقىتىپ يۈرىسىز؟ ئازراق دىققەت قىلسىڭىز بولماسمىدى؟

ــ بولىدۇ، ــ قوشۇلدى ئۇ، ــ شۇنداقتىمۇ تېلېفوننى ئۇس-تۈنكى قەۋەتتىكىلەرگە بېرىپ باقسىڭىز بولارمىكىن، بۇرر! سىز ھازىر نېرۋىلىرى جىددىيلەشكەن، خىزمىتى ئالدىراش بىر كىشىنى بىزاۋىتە قىلدىڭىز.

ــ كەچۈرۈڭ... ــ تېلېفون تۇرۇپكىسىدىن بىر ئايالنىڭ دۇدۇقە-لىغان ئاۋازى كەلدى.

ــ مەن قوشنىڭىز بولۇش سۈپىتىم بىلەن ۋاقتىنچە سىزنى خۇشال ــ خۇرام كەچۈرىمەن. سىز بۇركالىئۇم يەنىمۇ مىڭقۇلاق، سېرىق چاي ۋە زەرقۇن دورىسىنى ئىستېمال قىلسىڭىز 100 ياشقا كىرىسىز ھەمدە بىر گۈزەلگە ئايلىنىسىز.

بۇركالو پۈتۈن بەدىنىنى تاۋار قاپلانغان كرېسلوغا تاشلاپ ئولتۇردى (بۇ كرېسلونىڭ چار پادىشاھىنىڭ ئوردىسىنى بېزەشكە ئىشلىتىلگەنلىكى ئېھتىمالغا ناھايىتى يېقىن ئىدى)، ئۇ بېشىنى مۇرىسى ئۈستىدىن سىڭايان قىلىپ، قۇلقىنى دىڭ تۆتۈپ، تورۇسقا قاراپ زەن قويۇپ تىڭشاشقا باشلىدى. باشتا يۇقىرى قەۋەتتىكى يۇرۇشلۇق بىر ئۆيدىن ھاياجانلىنىپ سۆزلىگەن ئاۋاز ئاڭلاندى، كەينىدىن دېمى كېسىك قېرى كىشىنىڭ تىللاشلىرى ئىشتىلدى. بۇ ئۆينىڭ ئۈستىدىكى قەۋەتتىدىكى ئائىلىدىكىلەرمۇ قاتتىق غەزەپلەنگەن ھالدا بىرنېمىلەرنى دېمەكتە ئىدى. پۈتۈن بىنادىكىلەر ژارقىرىشىپ-

www.uyghurkitap.com

جارقىراشماقتا، بىر قەۋەتتىن يەنە بىر قەۋەتتىكىلەر كېچىمۇ ئاشۇرۇپ ھەربىرىكەتكە كېلىشكەنىدى. بۇركالو قانائەتلىنىپ كۈلدى-دە:

— ئەر-ئايال گىراژدانلار، خۇشال-خۇرام ياشاڭلار! — دېدى.

2

بۇركالونىڭ ماشىنا قويۇش ئۆيى ھويلىسىنىڭ ئىچىدە بولۇپ، مۇتلەق توغرا ھېساب بىلەن ئۆلچىگەنىدە، دەرۋازىدىن 32 قەدەم يىراقلىقتا ئىدى. ئۇنىڭ بۇ قەدەملەرنى ھېسابلىغىنىغا بىر يىللا بولغان ئەمەس ئىدى. ئۇ ماشىنا قويۇش ئۆيىنىڭ دەرۋازىغا بەك يېقىن بولۇپ كېتىشىنىمۇ خالىمايتتى. دەرۋازىغا يېقىنراق جايلار باللارنىڭ ھەربىكەتلىنىش مەيدانى، قارتا ئويناىدىغانلارنىڭ ھەمىشە كېلىدىغان گۈللۈكى بولۇپ، مومايلار ئۇ يەردىكى ئۆزۈن ئورۇندۇق-لاردا ئولتۇرۇپ ئەركىن نەپەس ئېلىپ، پايتەختىنىڭ مەركىزىي رايونلىرىدىن ئاز-تولا كىسلارود سۈمۈرۈۋېلىشىنىڭ كويىدا ئىدى. بۇ كىشىلەرگە ھامان تۇرىدىغان بىرەر جاي بولۇشى كېرەك-دە.

قېرى قاپاق تېرەك ئاستىدا سىغمىچانلىقى ناھايىتى زور بولغان ئۆچ ماشىنا قويۇش ئۆيى، بىر سېمونت مەيدان ۋە دەرۋازىغا ئېلىپ بارىدىغان بىر ئاسفالت يول بار ئىدى. بۇلار ناھايىتى ئوبدان نىقابلانغان بولۇپ، جامائەت قورۇسىنىڭ ئىچكى قۇرۇلمىسىغا دەخلى يەتكۈزمەيتتى. باشتىكى ئىككى ماشىنا قويۇش ئۆيى بىناكارلىق ساھەسىدىكى رەھبەرلەرنىڭ بولۇپ، ئۇچىنچىسى بۇركالو

تەرىپىدىن ئىگەللەنگەنىدى، ئىگەللەنگەنىدىمۇ ئىسمى جىسىمغا باب كەلگۈدەك ئىگەللەنگەنىدى. ھېلىقى رەھبەرلەر "ژىگۈل" ماركىسلىق ماشىنىلىرىنى ئاخشىمى تەقسۇپتىپ، قاق سەھەردىلا ھەيدەپ كېتىشەتتى (ھەممەيلەن ئۆز ماشىنىسىنى ئۆزى ھەيدەش ھازىر دەۋر سۈرۈۋاتقان ئىش)، ئۇلارنىڭ ماشىنىسىنىڭ چاقلىرىنى يۇيۇۋەتكۈدەكمۇ ۋاقىتى يوق ئىدى، ماشىنىسىنى قويىدىغان ئۆيلەرمۇ يىللاپ يۇيۇلمايتتى ياكى ئاقارتىلمايتتى. بۇركالونىڭكى بولسا چىرايلىق ھەم ئېسىل بولۇپ، بەزىبىر ئاھالىلەرنىڭ ئۆيلىرىدىنمۇ ئازادە ئىدى. ئۇنىڭ "ۋولگا" ماركىلىق ماشىنىسى گويا باشقىلار تەرىپىدىن كۆڭۈل قويۇپ كۈتۈلىدىغان بايۋەچچە خېنىملارغا ئوخشايتتى، ئۇنىڭ سۈمۈرىدىغىنى بېنزىنىنىڭ سېپىق پۇرىقى بولماستىن، قاپاق تېرەكنىڭ خۇش پۇرىقىدەك قىلاتتى، ھازىر يەنى ياز پەسلى بۇ ماشىنا قويۇش ئۆيى سالقىن ئىدى. "ۋولگا"نىڭ رەڭگى قارا ئىدى، بۇركالونىڭ قارىدىن باشقا رەڭلەر بىلەن خۇشى يوق ئىدى، ئۇ ئاچ رەڭلەرنى سۈرلۈك ئەمەس، ئۇنداق رەڭلەر ئويۇنچۇق ماشىنىلارنى ئويناىدىغان بالىلارغا خاس دەپ قارايتتى. ئۇ ناھايىتى يېقىملىقلىق بىلەن ئۆزىنىڭ ماشىنىسىنى سىگان قىزى دەپ ئاتايتتى.

بۇركالو ئېغىر ئاچقۇچنى چىقىرىپ ئالاھىدە ياسالغان مەخپىي قۇلۇپنىڭ تۆشۈكىگە تىقىپ، بىر پىرقىرىتىپ تۇنكا قاپلانغان ئىككى قاناتلىق دەرۋازىنى ئاچىتى، ئۆز ئورنىدا بىرپەس تۇرۇپ، مۇشۇ ماشىنا قويۇش ئۆيىنىڭ خوجايىنى مەن بولسەم، ھە؟ دېگەندەك قىلىپ كۆڭلىنى خۇش قىلدى. ئەقىللىق داكىس ئىتى كىلارامۇ ئۆزىگە سالاپەتلىك تۇس بېرىپ ئۇن چىقارماي تۇراتتى. ئۇ ئالـ

لمقاچان يېقىن ئەتراپىتكى سەيلە دەرەخلىرىنى بىرەر قۇدۇققا پۇراپ بولۇپ، ئانچە-مۇنچە ئىز قالدۇرۇۋېتىپ بولۇپ، ئۆز ۋاقتى-قەرەللىدە خوجايىنىنىڭ يېنىغا ئۇنگەن، خوجايىنى بىلەن بىرلىكتە ياخشىلىق بولۇش كەيپىياتىدا يورۇق ۋە ئازادە ماشىنا قويۇش ئۆيىنى تاماشا قىلىۋاتقانىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى ماشىنىنىڭ قاپقارا سىرىدىن چاقنىغان ئەكس نۇرنىڭ شولىسىدا يۇمۇلۇپ كەتكەنىدى. كلارا مېتال نەرسىلەرنى، خىمىيىۋى تالالىق نەرسىلەرنى ۋە سېمونتنى پەقەتلا ياقتۇرمايتتى، ئەمما، سىگان قىزى (ئۇ بۇنداق ئاتلىشقا ئادەتلىنىپ كەتكەنىدى) ھە دېسلا شەھەر سىرتىغا، دەرەخزارلىققا، داچىغا بېرىشقا ئامراق ئىدى. چۈنكى، ئۇ جايدا كىشىگە شادلىق بېغىشلايدىغان ساپ ھاۋا، خۇش ھىد، يېيىشكە بولىدىغان بىجىم بارئىدى. يەنە... ئۇنىڭ كونا ئاشنىسى بوبمۇ ئاشۇ جايدا ئىدى.

ئىت ئەلۋەتتە ئىتنى بىلمەيدىغان مەخلۇق. ئەمما ئۇ ھازىر تۇرۇقۇاتقان ئورۇننىڭ خوجايىنى ماشىنا قويمىدىغان مۇھىم ئۆي ئىگىسىنى، بىر قەدەمنى خاتا باسقانىدا ياكى قۇيرۇق تامنىڭ ناباب يېرىگە تېگىپ كەتكەنىدە، ھايال ئۆتمەي تۆت تەرەپتىن تەڭلا ھەرە غوڭۇلدىغاندەك ئاۋازلار چىقىدىغانلىقىنى بىلەتتى. شۇنداق چاغدا ئۇنىڭ پاتمىدىكى تۈكلەر جىددىيلىكتىن تىك تۇرۇپ كېتەتتى. بۇنداق بولۇشنىڭ سەۋەبى، ماشىنا قويۇش ئۆيىنىڭ ئىچى ۋە سىرتىغا ناھايىتى ئەپچىل قىلىپ سىگنال سىستېمىسى ئورۇنلاشتۇرۇۋېتىلگەن بولسىمۇ، بۇركالو قوڭغۇراقلىق سىگنال ئۈسكۈنىسىگە ئانچە ئىشەنچ قىلالمىغانلىقتىن، ماشىنىنىڭ ئىچىگە سىگناللىق ئوغرىلىقتىن ساقلىنىش ئۈسكۈنىسىنى بېكىتىۋالغانىدى، ھەتتا ئۇ رولنىمۇ پولات زەنجىر ئارقىلىق تورمۇزغا ئۈلىۋالغانىدى، ئۇ باشقا تەرەپلەرنىمۇ ناھايىتى

ئەتراپلىق ئويلاشقانىدى: ماشىنغا ئالاھىدە بۇرما مىخ، ئالاھىدە قۇلۇپلارنى ئىشلەتكەنلىكتىن، بالون قېپىنى يېشۇالغىلى، ماشىنىنىڭ ئالدى چىرىغىنى ئېلىۋالغىلى، بېنزىنىنىمۇ تۆكۈۋالغىلى بولمايتتى. قوغداش ئۇسكۇنىلىرى ئەنە شۇنداق زامانىۋى تېخنىكا ئاساسلىنىپ ئويلىشىلغان ۋە تەقلىد قىلىپ ياسالغانىدى. ئەلۋەتتە، ھازىر ئېلېكترونلۇق سىگنال سىستېمىلىرى مودا بولۇپ قالدى، بىراق ئۇنى سوغۇققانلىق ۋە ئەقىل بىلەن كۆزەتكەنىدە، ئۇلارنى ئاددىي بولسىمۇ ماشنا ئىگىلىرىنىڭ سىنىقىدىن ئۆتكەن بۇ سىستېما بىلەن سېلىشتۇرغاندا، تېخىمۇ ئىشەنچلىك ئىكەنلىكى ياكى ئىشەنچلىك ئەمەسلىكىگە قاراپ بېقىشقا توغرا كېلەتتى.

بۇركالو رولىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ، كىلارانى كەينىدىكى ئورۇنغا ئولتۇرغۇزغاندىن كېيىن، ماتورنى ئوت ئالدۇردى-دە، باشتىلا گاز سقىپ چقىرىشقا ئۇلگۈرمەيۋاتقان پورشىلارنىڭ ئاۋاز-زىغا سەگەكلىك بىلەن بىرپەس قۇلاق سېلىپ، ئۆزىدە يېڭىباشتىن خۇشاللىق سەزدى. دەرۋەقە ئۇ، ماشىنا قويۇش ئۆيىنىڭ تاختاي پولى ئاستىدىكى كۆلىمى ئۇنچە كىچىك بولمىغان سېمونت يەر ئاستى ئۆيىدىن غوڭۇلدىغانغا ئوخشاش ئاۋاز چقىۋاتقانلىقىنى سەزگەنىدى. بۇ يەر ئاستى ئۆيىدە ھاۋا ئۇسكۇنىسى، يورۇتۇش ئۇسكۇنىسى، ئاپتاق تاملار، نەرسە-كېرەك قويىدىغان جازىلار ۋە ئاشلىق بادىكى بار ئىدى. بۇركالو بۇ يەردە كۆكتات ۋە ھەر تۈرلۈك يېمەكلىكلەرنى ساقلايتتى، ئېسىل ئالما كارۋادوس ھارىقى ئىشلەيتتى. بۇ يەر ئاستى ئۆيىدە ھەرقانچە ئوت ئاپتى، ياكى باشقا تەبىئىي ئاپەت، ھەتتا ئاتوم ئۇرۇشىغمۇ تاقابىل تۇرغىلى بولاتتى.

— بۇر — لا — لا... — ئۇ ئاللىقانداق بىر ئاھاڭغا غىڭشىغىنىچە

ئۆزىنىڭ سىگان قىزىنى ھەيدەپ چىقىپ، ماشىنا قويۇش ئۆيىنى تاقىدى، ئاندىن ئۆزۈن ئوروندۇقلاردا ئولتۇرغان مومايلارنىڭ يېنىدىن ھەيدەپ ئۆتكۈچە ئۇلارغا ئەدەب بىلەن باش لىڭشىتىپ سالام بەردى. مومايلارمۇ ھۆرمەت بىلەن قول پۇلاڭلىتىپ، سالاپەتلىك، ھۆرمەتلىك بۇ جانابنىڭ سەپرىنىڭ ئوڭۇشلۇق بولۇشىغا تىلەكداشلىق بىلدۈردى.

ھە...ي، "قايسى بىر رۇس يۇقىرى سۈرئەت بىلەن ماشىنا ھەيدەشكە خۇشتار ئەمەسكەن؟" بۇ سۆز نېمىدېگەن جايىدا ئېيتىلغان ـ ھە! ئەمما، بىرىنچىدىن، بۈركالو ئۆزىنىڭ قايسى مىللەتكە مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلمەيتتى، ھېچ بولمىغاندا كۆڭلىدە بولسىمۇ بۇ مەسىلىگە نىسبەتەن ھېچقانداق سەزگۈسى يوق ئىدى؛ ئىككىنچىدىن، پەقەت تار پۈشقاقلىق شىم كىيىدىغان، كۆزلىرى تومپىيىپ چىققان دەلدۈشلا يۇقىرى سۈرئەتنى ئۆزىنىڭ ماشىنىسىدىن ئەلا كۆرۈشنى، شەخسىي ئابرويىدىن مۇھىم بىلىشنى ياخشى كۆرەتتى، بۇنداق قىلىشنىڭ قارامىلى بولىدىغانلىقى، ماشىنا ۋەقەسى چىقىپ قېلىشنىڭ مۇمكىنلىكى، دەپتىرىگە كىچىك تۆشۈكچىلەر بېسىلىدىغانلىقى، ئۇلارغا قوشۇلۇپ تېخى دۆلەتنىڭ ماشىنا تەكشۈرگۈچىلىرى بىلەن كۆڭۈلسىز سۆھبەتلەرنى ئېلىپ بېرىشقا توغرا كېلىدىغانلىقى توغرىسىدا گەپ قىلىپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدى. دەۋر ئۆزگىچە، ماددىي شەرتلەر ۋە باشقا قىممەت كۆز قاراشلىرىمۇ ئۆزگىچە بولۇۋاتسىمۇ، ھەممە ئادەمنىڭ بۇ نۇقتىلارنى بىر يولىلا ئۆزلەشتۈرۈۋېلىشى مۇمكىن ئەمەس. مەسىلەن، ھازىرقى ئەقلىي ئەمگەكچىلەر يۇقىرى سۈرئەت بىلەن ماشىنا ھەيدەپ ماڭغانلىقىنى خۇشاللىق دەپ ھېس قىلمايدۇ، خۇددى قول سائىتىدەك سۈپەتلىك،

هېچقانداق ئۇيۇنى يوق ماشىنىنى ھەيدىسە، سۈرئەت كۇنۇپكىسىنى چاراس-چۇرۇس قىلىپ يېنىك باسسا، چىراغ يېرىم ئوچۇق، يېرىم توتۇق يانسا، پەس ئاۋازلىق مۇزىكا ياكىراپ تۇرسا، ماشىنىنىڭ ئىچىدە ئالىي سورتلۇق ئەتىرنىڭ خۇش پۇرىقى ئۇچۇپ يۈرسە، مانا مۇشۇنى خۇشاللىق دەپ بىلىدۇ. ماشىنىنىڭ رەڭگى قارا، باشقا ھەممىسى ئاچ رەڭدە، ھەيدەش سىستېمىسى توغرا تۇرسا، تەكشۈر-گۈچىلەر مۇشۇنداق قاتناش قورالىنى توسالامدۇ؟ ھالبۇكى، "قاتناش قورالى" دېيىشنىڭ قوپالراق ئاڭلىنىدىغانلىقى ئېنىق. چىراغلار چاقناپ يېنىپ تۇرىدىغان پايتەخت كوچىلىرىدا پىيادىلەرنى خۇشال قىلىدىغان (بەلكى ئۇلار ئىززەتلەيدىغان) ۋال-ۋۇل پىكاپ بوش تەۋرىنىپ ئاستا-ئاستا ئىلگىرىلىسە، قانداقتۇر بىر تۇرلۇك پەۋقۇلئاددە ئىشەنچ ۋە دەبدەبىلىك، دەخلى-تەرۇزسىز ھالەتنى ئىپادىلىسە بولىدى.

بۇركالو سانائەت بىناكارلىق ئۇسلۇبىغا ئىگە كالىنىن كوچىسىدىن ئۆتتى، بۇ يەردە ئەينەكلىك ئېگىز بىنالار كۆپ ئىدى، نەگىلا قارىسا ھەر خىل ماشىنىلار ۋە ماگىزىنىنى قۇرۇقداپ قويغۇچىلار تىقىلىپ كەتكەنىدى. ماشنا كونا كالىنىن كۆۋرۈكىدىن ئۆتۈپ، كۆرۈمسز ۋە گۈڭگا كۆتۈزۈۋۈ كوچىسىنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى ماشىنا ئېقىمىغا ئاستا قوشۇلدى. بۇ كوچىدا زور ۋە كۆپ قەۋەتلىك قۇرۇلۇش "ئۇكرائىن" مېھمانخانىسى بار ئىدى. ئۇ قائىدىگە چۈشمەيدىغان بىر تەرزدە تۆت كوچا ئېغىزلىرىدا تۇرغان دياۋدۇيۇەنلەر ۋە يول چېتىدىكى دىجورنى خادىملارغا بولار-بولماس باش لىڭشىتىپ سالام بېرىپ كونتسۇودىن ئۆتتى، ئۇ داچىدا بىرقانچە كۈنلەپ تۇرماقچى بولسا، ھەمىشە مۇشۇ يەردە لازىمەتلىك يېمەكلىكلەرنى غەملۇالاتتى. بۇ يەر كەڭ، ئازادە

www.uyghurkitap.com

مىنىكى كوچىسى ئىدى. بۇ يەردىكى يول بەلگىلىرى سائىتىگە 80 كىلومېتر تېزلىكتە يۈرۈشكە رۇخسەت قىلىنىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ تۇراتتى. بۇركالو خۇشاللىق بىلەن ئاشۇنداق قىلدى. دەرۋەقە، بەزىبىر ياش يىگىتلەرگە ئوخشاش ئۇ قارامايلىق قىلمايتتى، ئۇنىڭ ماشىنىسىنىڭ سۈرئىتى بەلگىلىمىدىكىدىن بىر كىلومېترمۇ ئاشمايتتى.

ئۇ توپتوغرا بىر سائەتتىن كېيىن داڭىغا يېتىپ كەلدى، سىگنال بېرىش بىلەنلا دەرۋازا ئۆزلۈكىدىن ئېچىلدى. ئۇ بىرلا قوزغاش بىلەن سىگان قىزنىڭ قېلىن قارىغاي شاخلىرى بىلەن چۈمكەلگەن لاپاس ئاستىغا ئېلىپ باردى، ئاۋۇال كاڭشىپ قاۋاۋاتقان كىلارانى قويۇپ بېرىپ، ئاندىن ئۆزىمۇ ماشىنىدىن يېنىك سەكرەپ چۈشتى.

قېرى ۋە ھۆرۈن بوبى كېلىپ كىلارانى قارشى ئالدى، بۇركالونى كۈتۈۋالغىنى يەنىمۇ ياشانغان پولىنا خرىستوۋوروۋنا بولدى. موماي ئۇندىمەي، كونىچە قائىدە بىلەن ئەدەبلىك تازىم قىلىپ، ئۇستەخانىلىرى تومپىيىپ تۇرغان ئۆزۈن قوللىرىنى سوزۇپ، بۇركالو ئەپەندىنى مېڭىشقا، ئاندىن ئۆيگە كىرىشكە تەكلىپ قىلدى. بۇركالو قەدىمىنى توختىتىپ، قورۇغا نەزەر تاشلىدى، بىر تەرەپتە ھۆپپىيىدە ئېچىلىپ كەتكەن گۈللەر كۆزىنىڭ يېغىنى يەيتتى، چۈغلۇق، مايچېچەكلەرنىڭ پۇراقلىرى دىماغىغا ئۇرۇلاتتى. بۇركالو ئىنتايىن چۈشىنەدىغانلىقىنى بىلدۈردىغان تەلەپپۇز بىلەن يەڭگىل توۋلۇغەتتى:

ــ قالتىس! ھەقىقەتەن جەننەتنىڭ ئۆزى، مېنىڭ ئۆزەمنىڭغۇ مۇشۇ يەردە بەكمۇ تۇرغۇم بار، لېكىن ۋىجدانىم يول قويمايدۇ-دە! مېنىڭ قېرىلىرىمنىڭ ئەھۋالى قانداقراق؟

ــ ئۇلارنىڭ ئەھۋالى قانداق بولماقچىدى؟ ياشاۋاتىدۇ شۇ، ــ پولىنا خرىستوۋوروۋنا خالىمىغاندەك، ئىنچىكە ئاۋازدا جاۋاب

بەردى، ــ ئۇلار تېخى سەكرىشپ يۇرىدۇ. دەسلەپتە ماجرالىشىپ ئارام بەرمىدى. مەن ئۇلارنى ئۇرۇش-تالاش قىلماسلىققا دەۋەت قىلىپ، نېرۋىسىنى تىنچلاندۇرىدىغان گىياھ دورىسى ئىچكۈزدۈم.

ــ ئۇلار ناھايىتى بىلىملىك، ھەممە تەرەپلەردىن كۆپ نەرسە-لەرنى بىلىدۇ، بىر-بىرى بىلەن ئۆزئارا چۈشىنىش ھاسىل قىلالايدۇ. ئۇلار مۇتەپەككۇر-دە! مەن ھېچنېمىدىن ھېچنېمە يوقىلا ئۇلارنى مۇنداق دەپ يۇرگىنىم يوق. خوش، بىز ماڭايلى.

ئۆيلىرى بالخانلىق، ئاق خىشلىق كەڭرى بۇ داچىدا پولىنا خرىستوۋوروۋنا بۇلۇڭدىكى بىر ئېغىز كىچىك ئۆينى ئىگەللىگەنىدى. بۇ ئۆيگە ئۇنىڭ قاتتىق تاختايلىق تۆمۈر كارىۋات، ئالماش ئالیۇمىن پۇتلۇق سۇلياۋ شىرەچاق، پەردە تېگىدىكى كىيىم ئاسقۇچ (بۇ ئۇنىڭغا كىيىم ئىشكاپىلىق رول ئۆتەيتتى)، ئىككى دېرىزە ئارىلىقىدىكى تامنىڭ بۇرجىكىگە قويۇلغان ئايالىارنىڭ ئۇششاق-چۈششەك نەرسىلىرى ساقلىنىدىغان كىچىك ئىشكاپ، بىر يۆلەنچۈكسىز ئورۇندۇق، ۋېينا نۇسخىسىدا ياسالغان پاكىز بىر يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق قاتارلىق ئىنتايىن ئاز ئائىلە سايمانلىرى ۋە مەنقۇلاتلىرى ئارانلا سىغىشقانىدى. ھېلىقى يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق بۇ يەردە گويا ئەدەبسىز ناتونۇش كىشىدەك تۇراتتى. ئۇنىڭ ئاشۇنداق غەلىتە تۇرقىمۇ ئۇنىڭ بۇركالونىڭ نەرسىسى ئىكەنلىكىدىن دېرەك بېرەتتى. چۈنكى، بۇركالو پولىنا خرىستوۋوروۋنانى يوقلاپ كىرگەندە، مۇشۇ ئورۇندۇقتىلا ئولتۇرۇشى كېرەك ئىدى.

ــ ياشىغانىدىكىن مەنلىك، خۇشال-خۇرام ياشاش كېرەك. قانداق دېدىم ئىشچان موما؟ ــ دېدى بۇركالو ئولتۇرۇپ، ــ شۇنداق دېمەكچىمەنكى، ماڭا قېنىق چاي كەلتۈرسىڭىز، ھاردۇقۇمنى

چقارسام، ئازراق هەسەل ئەكەلسەڭزمۇ بولسدۇ، ئاندىن ئازراق پېچىنمۇ ئەكەلسەڭز، ئازراق بولسلا بولىدۇ، بۇ تەن ئېغىرلىقىنى ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئەمەس، ئاز-تولا ھاردۇق چىقىرىش ئۈچۈن. ھېنىكچە، سىز بۇنىڭغا ياق دېمەيسىز. سىزنىڭ ھېچقانچە ئېغىرلىقىڭىز يوق، سىزدە بارى پەقەت پەي بىلەن ئۇستىخانلىغۇ؟ سىز دەل ۋاقتىدا ئۆزىڭىزگە ئەت قوندۇرماسلىقىڭىز يولىنى قىلغانسىز. ئىياللار گۈزەل بولۇش ئۈچۈن ئۆزىگە ئەت قوندۇرۇشنىڭ چارىسىنى قىلىدۇ. 81 ياشقا كىرەي دەپ قالغان ئادەمگە گۈزەللىك، گۈزەل ئەمەسلىكىڭ نېمە كارايىتى؟ ۋەھالەنكى، بىزنىڭ تۇرمۇشىمىز مەنىلىك بولۇشى لازىم، شۇنداق ئەمەسمۇ؟ خۇشال-خۇرام ئۆتۈشىمىز، پەۋقۇلئاددە خۇشال-خۇرام ياشىشىمىز لازىم، سۆزۈم توغرىدۇ؟

پولىنا خرىستوۋوروۋنا ئاراڭ چىشلىرىنى كۆرسىتىپ، ئاغزىنى ئېچىگە ھىمىردى، قانداق رەڭلىك ئىكەنلىكى توغرىسىدا بىرنەرسە دېگىلى بولمايدىغان كىچىك كۆزلىرىنى قوروق ۋە تارتۇقلارنىڭ ئاستىغا يوشۇردى، ماڭلىيىدىكى باستۇروپ چىگىۋالغان توق رەڭلىك روملى ئاستىدىن بۇرنى بىلەن ئېڭىكىلا چىقىپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئېڭىكىگە يۇڭلۇق مايمۇنىڭكىگە ئوخشايتتى. پولىنا خرىستوۋوروۋنانىڭ تاشقى قىياپىتى تېخى كۆچ-مادارىدىن قالمىغان، قاناتلىرىنىڭ پەيلىرى تۆكۈلۈپ بولغاچقا كۆك ئاسمانىنى ئاللىقاچان ئۇنتۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۆزىگە ئوزۇق تاپالايدىغان زېرەك، تۇغما ۋەھشى قېرى قۇشنى كىشىنىڭ يادىغا سالاتتى.

ــ تېخى يېقىندىلا بىلدىمكى، ئاكۇللار زادىلا ئاغرىپ قالمايدىكەن، سىز بۇنىڭ سەۋەبىنى بىلەمسز؟ ئۇلار ھەرىكەت قىلىپلا تۇرىدىكەن، ئۆزى ئۈچۈن ئوزۇق ئىزدەپ يۈرىدىكەن،

ئەسلىدە ئۇلار ھەربىرىدە قىلىپ تۇرمىسا بولمايدىكەن. چۈنكى ئۇلارنىڭ ساقچى مىدىرلىمايدىكەن، ئۇلار نەپەس ئېلىش ئۈچۈن قۇيرۇقى بىلەن قاناتلىرىنى توختىماي ھەربىرىدە تەلەندۈرۈپ تۇرىدىكەن. شۇڭا، ئۇلار ئاغرىپ قالمايدىكەن، ئۇلارنىڭ ئۆمرىمۇ ئۇزۇن بولىدىكەن. ھايات ــ ھەربىرىدە ــ دە! بۇ ــ ئالىملارنىڭ يەكۈنى. ئەمما، ئۇلار ئالىم بولغانلىقتىن، ئۇلارنىڭ شۇنداق دېيىشى يوللۇق ــ تە! بىراق، سىز ئۆزىڭىز بۇ نۇقتىنى قانداق قىلىپ خىيا- لىڭىزغا كەلتۈردىڭىز؟ سىز تەبىئىي ئىقتىدارىڭىزغا ئاساسەن ئاشۇنداق تونۇدىڭىزمۇ؟ سىزمۇ بىر ئاكۇلا، بىراق، تاشقى قىيا- پىتىڭىز قۇشقا ئوخشاش بولسىمۇ، سىز قۇرۇقلۇق ئاكۇلىسى. سىز ئالدىراش بولۇپ يۈرمىسىڭىز، ئىش قىلىپ تۇرمىسىڭىز دەرھال ئۆلۈپ قالاتتىڭىز. سىزنىڭ ھازىرقى ھالىتىڭىزچۇ؟ سىزدە كېسەلمۇ يوق، ئارتۇقچە روھىي جىددىيلىكمۇ يوق، قىلچە كۈچ سەرپ قىلمايلا، ئۈنچە قېرى دەپ ھېسابلىغىلى بولمايدىغان 80 يېشىڭىزغا يەنە ئون يىلچە قوشۇۋېتىلەيسىز. دەرۋەقە، مەن بۇنىڭدىن خۇشال بولمەن. بولمىسا، سىزگە ئوخشاش خوجايىن، ئاشپەز ۋە خوجدار ئايالنى نەدىن تاپمەن؟

پولىنا خرىستوۋوروۋنا يۇقىرىقى مۇلاھىزىلەرنى ماقۇللاپ خىرقىراپ كۈلەتتى ۋە توختىماي يۆتىلەتتى. ئۇ ئاشخانىدىن چاي، ھەسەل، يىلمان ئېرىمچىك ئېلىپ، ھەممىسىنى پالېخ سىرى بىلەن سىرلانغان پەتنۇسقا تىزىپ بۇركالونىڭ ئالدىغا قويۇپ قويغاندىن كېيىن، ئۆزى نېرى بېرىپ ئولتۇردى. ئاشخانىغا چىقىدىغان ئىشىك ئوچۇق بولۇپ، بۇ يەردىن ناھايىتى پاكىز ئاشخانا كۆرۈنۈپ تۇراتتى، جۈمەك، قاچا يۇيۇش كۆلچىكى، گاز ئوچاق ۋە باشقا

سايمانلار ۋاللىداپ پارقىراپ تۇراتتى. ئاشخانا موماينىڭ ئولتۇرۇۋاتقان ئۆيىدىن چوڭراق ئىدى. ئاشخانىنىڭ كەينى كەڭلىگە تاماقخانا بولۇپ، ئادەتتە بۇركالو داچىسىنىڭ ئاھاللىرى بىرلىكتە مۇشۇ تاماقخانىدا غىزالىناتتى.

بۇركالو ئالدىرىماي چاي ئوتلايتتى، يېڭى ھەسەلنى ئىشتىھا بىلەن يەيتتى، ئىرىمچىكنى شېرىن پۇرىقىدىن لەززەتلىنىپ ھىدلاپ يەيتتى ھەمدە داچا ۋە ئائىلە ئىشلىرىنى ئايال خوجايىردىن تەپسىلىي سورايتتى. ئۇ ئۆزى ئورناتقان تەرتىپلەرنىڭ نەمۇنىسلىك تەرتىپ بولۇشى مۇمكىنلىكىنى، بۇنىڭغا يەنە قانداقتۇر بىرنەرسە يېتىشمەيدۇ دېيىشنىڭ ھەققىتەن ۋىجدانسىزلىق بولىدىغانلىقىنى چۈشىنەتتى. پولنا خرىستوۋوروۋانى بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىش راستلا بىباھا گۆھەر تېپىۋالغانغا ئوخشاش بولغانىدى. بۇ مومايىنى باشقا سۆز بىلەن تەرىپلەش قىيىن ئىدى. بۇركالو ئۇنى نەدىن ئېلىپ كەلگەن؟ موماي ئۇنىڭ قانداق ئادىمى؟ ئۇنىڭ ھېچكىمى ئەمەس ۋە ئۇنى ھېچ يەردىن ئەكەلگىنىمۇ يوق.

ئالاھازەل ئون يىللارچە ئىلگىرى، ياكى شۇ ۋاقىتنىڭ ئالدى-كەينىدە، بۇركالو ئېغىز بويلۇق، بېجىرىم بەدەنلىك، ئاز-تولا سۇرلۇك بىر مومايغا دىققەت قىلغانىدى. بۇ موماي بىردەم ئۇ داچىدا، بىردەم بۇ داچىدا بالا تەربىيىسى، ئاشپەز، كۆكتات تېرىغۇچى بولۇپ ئىشلەپ يۈرگەنىدى. بۇركالو بىرمەزگىل ئەستا-يىدىل كۆزىتىپ، ئۇنىڭ ئىگە-چاقىسىز، سىرتتا ئېقىپ يۈرگەن، ئاز تېپىلىدىغان، خاس خاراكتېرگە ئىگە ئايال ئىشچى ئىكەنلىكىنى بايقىدى. ئەمما، كىشىلەر ئۇنىڭ ھەقىقىي قىممىتىنى بىلىشمىگەنىدى. بۇركالو پولناخرىستوۋوروۋانى ئۆيىگە تەكلىپ قىلىپ كېلىپ، ئۇنى

مەڭگۈ ئىشقا ئالدىنئالمىقىنى، ئىش ھەققىغە نەچچە پۇل ئالىدىغان-لىقىنى سوردى. موماي (ئەلۋەتتە، ئۇ شۇ چاغدىمۇ ئاللىقاچان موماي بولۇپ قالغانىدى) ناھايىتى زېرەكلىك بىلەن ئۆزىنىڭ نەدە يېتىپ قوپىدىغانلىقى، نېمە ئىشلارنى قىلىدىغانلىقىنى سوراپ كېلىۋې-تىپ، توساتتىن بۇركالونىڭ داچىسىدىكى قاقاسلىق بىر پارچە يەرنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ: "ئاشۇ يەرنى ماڭا بەرسىڭىز، مەن ئۇ يەرگە گۈل تېرىيمەن، سىزدىن بىر تىيىنمۇ ھەق ئالمايمەن" دېدى. بۇ پولنا خرىستوۋورووۋنا ھەققەتەن ئۆڭي باشقۇرۇشقا پىششىق خوجىدار ئىدى. بۇركالو بەزى تەرەپلەردە ئۇنىڭغا يېتىشەلمەيتتى. بۇركالو ئۇ چاغدا، ئۆزىنى تەلەيلىك، بىكارغىلا بىر ئايال ئىشچىنى قولغا چۈشۈرۈۋالغان دەپ ھېسابلىدى. ئەمما، ئۇزاق ئۆتمەيلا ئۇ، يىراق-تىكى تاختاي قاشادىن تارتىپ دەرۋازىغىچە بولغان دائىرىگە تۇتاش گۈل تېرىلغانلىقىنى، ئەركىن دەسسەپ يۈرگۈدەك جايىڭمۇ قالمىغان-لىقىنى كۆردى. مومانىڭ ئۆزىنى زىيانغا ئۇچراتقانلىقىنى ئۇ چۈشەندى. موماي ئون يىل ئۆتكەن بۇگۈنكى كۈنگىچە زىيان تارت-مىغانىدى. ئۇ گۈللەرنىڭ ۋاقىت-پەسىل بويىچە ئېچىلىپ تۇرۇشىنى ئىلمىي باشقۇراتتى. ئۇ گۈل سېتىشنى قار لەيلىسى، كۆكنارگۈل ۋە چۈغلۇق سېتىشتىن باشلاپ يۈلتۈز گۈل، دالىگۈل ۋە جۈخارگۈلدە ئاخىرلاشتۇرۇپ، ھەر خىل گۈللەرنىڭ پۈتكۈل ئۆسۈش جەريانىنىڭ ھەممىسىدىن پايدىلىناتتى. ئۇنىڭ ئاشۇ ئۇسۇلى بىلەن ئۆزىگە بىر كاللەك پۇل تېپىۋالغىنى مۇقەررەر ئىدى. ئۇنىڭدىن "پىرسەنت" ئايرىشنى تەلەپ قىلىشقىغۇ بولاتتى، لېكىن ئوتتۇرىدا توزۇلگەن شەرتنامە بار-دە، بۇنداق شەرتلىشىش تاش قورالىلار دەۋرىدىن تارتىپ ھازىرغىچە ئالتۇندىن قىممەتلىك ھېسابلىنىپ كەلمەكتە.

www.uyghurkitap.com

شەرتنامىنى بۇزۇشقا بولمايدۇ، بىر ئادەمنىڭ تۇرمۇش ھەۋىسىگە ئېرىشىشگە پۈتلىكاشاڭ بولۇشقىمۇ بولمايدۇ. يەنە كېلىپ، پولىنا خرىستوۋوروۋنانىڭ ئۆزىنىڭ ئاساسىي مەسئۇلىيىتىنى ئۇنتەش ئەيىبلىگۈدەك ييرى يوق ئىدى. ئۇ ئاشپەز، ئايال چاكار ۋە خوجەدار بولۇش سۈپىتى بىلەن، بۇركالونىڭ داچىسىدا ئولتۇرۇشلۇق قېرىلارنىڭ مىننەتدارلىقىغا ئىگە ئىدى.

— بۇ گەپچە، مېنىڭ مۇتەپەككۇرلىرىم تاقىلاپ-ئويناقلاپ يۈرۈشۈپتۇ-دە؟ — بۇركالو چاينى ئېچىپ بولاي دېگەندە سورىدى. ئۇ پولىنا خرىستوۋوروۋناغا سەممىيىلىك بىلەن تىكىلىدى ۋە يەنە بۇرۇنقىدەك ئۇنىڭ نۇرلۇق، توك ئېقىمى ئۆتكەندەك بىلىنىدىغان كىچىككىنە كۆزلىرىنىڭ تىكىلىشىگە بەرداشلىق بېرەلمىدى، ("ھۇ جادۇگەر، ھۇ سەت، پۈل كومزىكىگىنى نەگە يوشۇرۇپ قويغانسەن، — دەپ ئويلىدى بۇركالو ئىچىدە، — ياكى ئاللىقاچان ئالتۇن گۈەنسەي ياساتتىكمۇ تېخى!") ئۇ يۈزىنى دېرىزە تەرەپكە بۇراپ، ئېتىز لىرىكىلىرىدا تەسۈرلەنگەنىدەك مەنزىرىنى تاماشا قىلىشقا باشلىدى، ئۇنىڭ كۆزىگە تېلېۋىزور ئېكرانلىرىدا ھەمىشە كۆرۈنىدىغاندەك بىر كۆرۈنۈش نامايان بولدى: مانا، بىر توپ قويۇق ئالۇچا دەرىخى ئاستىدا، پولىنا خرىستوۋوروۋنا قېرىلارنىڭ ئايلىنىپ يۈرۈشى ئۈچۈن قالدۇرۇپ قويغان بىردىنبىر كىچىك يولنىڭ ئاخىرقى چېكىدە ئۆچ بوۋاي بىلەن ئىككى موماي قاتار ئولتۇرىدۇ، ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا گۈل سۆسەرنىڭ نەيزە ئۇچىدەك يوپۇرماقلىرى قويۇق يېيىلىپ ياتىدۇ، بۇ گۈل سۆسەر پورەكلەپ ئېچىلىپ كېتىدىغان مەۋسۈملاردا بولىدىغان، تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدىغان گۈزەل مەنزىرە ئىدى. قېرىلار قىزىق پاراڭغا چۈشكەن، بىردەم غەرەزلىك

هالدا قاپاق تۆرۈشىدۇ، بىردەم خۇشال بولۇپ يايراپ كېتىشىدۇ. "قارىغاندا، مېنىڭ بۇ قېرىلىرىمنىڭ كەيپى ناھايىتى ياخشى ئىكەن، مەن سىزگە ئاپىرىن ئوقۇيمەن، رەھمەت ئېيتىسمەن پولىنا خرىستوفورۇنا. سىز ئۇلارنىڭ ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئاپسىز. ئاتىڭىزنىڭ ئىسمى بىكاردىن بىكار ئەيسانىڭ ئىسمى بىلەن ئوخشاش قويۇلمىغان-دە①! مەنمۇ ئۇلارنى چىن دىلىمدىن ياخشى كۆرىمەن، ئۆزۈم ئاز-تولا چەقمىدار بولىمەن، لېكىن ئۇلارنى ياخشى كۆرىمەن.

— بۇ سىزنىڭ كۆڭلى-كۆكسىڭىزنىڭ ياخشىلىقىدىن، — مومای دائىم ئېيتىدىغان سۆزنى، كىشىنى تەسىرلەندۈرىدىغان مۇشۇنداق پەيتلەردە بۇركالو ئاڭلاشنى خالايدىغان ئاشۇ سۆزنى ئېيتتى، لېكىن ئۇ ئېيتقاندا ئاھاڭى سوغۇق چىقتى، ئۇ ئاللىقاچاندىن بېرى خوجايىنىڭ قىلچىمۇ ئۆزىنى دېمەيدىغان ئويى بارلىقىغا ئىشەنمەيتتى. ئەگەر بۇركالو يەنمۇ ئىنچىكىرەك كۆزەتكەن بولسا ئىدى، قۇرۇپ گەز باغلاپ كەتكەن، دەرەخ قوۋزىقىغا ئوخشايدىغان قاتلىشاڭغۇلەۋۇلەرنىڭ سوغۇق كۆلگەندەكى تىترەشلىرىدىن جانغا تېگىدىغان مەنە بىلىنىدىغانلىقىنى سەزگەن بولاتتى، — ناھايىتى ئېنىق، ياخشى نىيەت... — دەپ تەكرارلىدى مومای تېخىمۇ سوغۇق، بوغۇق، ئاران ئاڭلانغۇدەك پەس ئاۋاز بىلەن.

— ياخشى، چەقىپ كەتسىڭىز بولىدۇ، — دېدى بۇركالو مومای كۆز ئالدىدا تۇرۇۋەرسە ئۆزىنى چىداشلىق بېرەلمەيدىغاندەك سېزىپ.

— مەنمۇ چىقاي دەپ تۇراتتىم، تاماق ۋاقتى بولۇپ قالدى.

① ئەيسانى رۇسلار خرىستوس دەيدۇ. ئايال خوجايىنىڭ ئاتىسىنىڭ ئىسمى خرىستوۋوروۋ بىلەن خرىستوس ئاھاڭ جەھەتتە يېقىنلىشىدۇ.

ئادەم تىللاشقا ئامراق ئاشۇ مۇتەپەككۇرلارغا چاي بېرىشىم كېرەك.
— بولدى، بولدى، مۇلايىمراق بولۇڭ!

بۇركالو ئۆزى يالغۇز قالغاندىن كېيىن، كۆڭلى ئارام تېپىپ قالغاندەك بولدى. چاينى ئىچىپ، ھەسەلنى يېگەندىن كېيىن، ئۇنىڭ بەدىنى يىللىپ، راھەتلىنىپ قالغاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىش بېجىرگىلى كەلگەنلىكىنى يادىغا ئالدى، ئەمما، ھازىرچە ئالدىراپ كەتمەسمۇ بولىدۇ، بېجىرمەكچى بولغان ئىشمۇ ئۇنچە مۇھىم ئەمەس ئىدى. ئۇ ئوچۇق تۇرغان دېرىزە يېنىدا مانا مۇشۇنداق بىرپەس ئولتۇرۇپ، گۈل پۇرىقىغا تولغان ھاۋادىن نەپەس ئېلىپ، يېشىل دەرەخلەرگە ۋە زەڭگەر ئاسمانغا قاراپ كۆزىنى ئارام ئالدۇرماقچى بولدى: يەنە كېلىپ، شۇ تاپتا قېرىلار چاي ئىچىش بىلەن بەند، بۇ ئۇلار ئۈچۈن چوڭ ئىش، ئۇلارنى يوقلاپ قويۇش لازىم ئىدى. مانا، پولىنا خرىستوۋوروۋنا قاتلىنىدىغان شىرەنى ئەپچىقىپ، ئۇزۇن ئورۇندۇقنىڭ يېنىدا قويۇپ قويدى، قېرىلار ۋاتىلداشقىنىچە ئورۇنلىرىنى شىرەگە يېقىنراق سۈرۈشۈپ، قوللىرىنى سۈلياۋ قاپلانغان شىرەنىڭ ئۈستىگە قويۇشتى، بۇ خۇددى بالىلار باغچىسىدىكى گەپكە كىرىدىغان كىچىك دوستلارنىڭ ئولتۇرۇشىغا ئوخشايتتى. چاققان ئايال خوجىدار ئىككىنچى قېتىمدا چەينەك، پىيالە ۋە بىر پەتنۇس ئېرىمىچىك ئېلىپ چىقتى. ئۇ ئۇن-تىن چىقارماي چاي قۇيۇپ بېرىپ بولغاندىن كېيىن ئۆزىنىڭ گۈلزارلىقى تەرەپكە كەتتى.

ھاۋاسى يېڭى ئوستى ئوچۇق جايدا، گۈللەرنىڭ خۇش پۇرىقى ئارىسىدا ئولتۇرۇپ چاي ئىچىدىغان بەلەن ئىش قايسى ساناتوريىدە بار؟ ياشىنىپ قالغان ئادەملەر بۇنىڭدىنمۇ ياخشى ھۇزۇر ئالىدىغان، تېخىمۇ ئوبدان ئارام ئالىدىغان جايىنى نەدىن تاپالايدۇ؟ بۇركالونىڭ

داچسدا تۇرغانلار يالغۇز كىشىلىك ئۆيدە (شۇنداق، يالغۇز كىشىلىك، ئۇ داچىسىدىكى ئۆيلەرنى بۆلۈپ يالغۇز كىشىلىك قىلغا- نىدى) تۇرىدۇ، تېخى بىر كۈندە تۆت قېتىم غىزالىنىدۇ، ئۇ بۇنىڭ ئۈچۈن نەچچە پۇل ئالىدۇ؟ بۇنى ئېغىزغا ئېلىشنىڭ ھاجىتى يوق، باشقىلار بەرىبىر ئىشەنمەيدۇ. بۇنى ئاشۇ قېرىلار سۆزلەپ بەرگەن چاغدىمۇ ھېچكىم ئىشەنمىگەنىدى. ئۇ ھېچقانداق پۇل ئالمايتتى، يەنى ئۇنىڭ سىر رۇبلىلىق كىرىمىمۇ يوق ئىدى. ئۇنىڭكىدە تۇرىدى- غانلار پەقەت ئۆزىنىڭ تامىقى ئۈچۈنلا راسخوت تۆلەيتتى، ئومۇم ئىشلىتىدىغان گاز، سۇ، توك ئۈچۈنلا پۇل تۆلەيتتى ۋەسسالام. بۇنچىلىك پۇل ھېچنېمىگە يەتمەيدۇ، ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ ھەر ئايدا تۆلەيدىغىنى 70 رۇبلىدىن ئاشمايتتى، ۋەھالەنكى، ئۇلارنىڭ پېنسىيە پۇلى خېلى جىق ئىدى. دەرۋەقە، ئۆزى خالىسا، يېڭى يىل ۋە "8-مارت" ئايالىلار بايرىمى مۇناسىۋىتى بىلەن پولىنا خرىستو- ۋورۇۋناغا ئاز-تولىدىن سوۋغا ئېلىپ بېرەتتى، بىراق، بۇ پۇتۇنلەي ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن بولاتتى. چۈنكى، ئايال خوجىدار ھەم ئاشپەز، ھەم چاكار بولۇپ، بۇركالو يالىلاپ ئىشلەتكەنگە ھېساب ئىدى.

داچىنىڭ يېنىدىن سۈيى سۇزۇك، كىچىك بىر دەريا ئۆتەتتى، بۇ يەر پايتەختكىمۇ يىراق ئەمەس، شۇ ئەتراپىتىكى دەرەخزارلىقنىڭ كەينىدە ئېلېكتر پويىزى بار ئىدى. بۇ يەر يېشىل دەرەخلەر سايە تاشلاپ تۇرىدىغان، روھىي تۇرمۇشىمۇ ناھايىتى باي ئۆتىدىغان جاي ئىدى.

ئۇيغۇرچە كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

3

بۇركالو قانداق ئادەملەرنى دەپ تېجەشلىك ۋە نەپ تېگىدىغان بۇ ساراينى بەرپا قىلغان؟

ھە، بۇ بۇركالونىڭ يىراقنى كۆرەرلىكىنى ئىپادىلەپ بېرىدۇ، بۇ ئۇنىڭ تالانت بىلەن تۇزگەن پىلانى. بۇ پىلاننىڭ ماھىيىتىنى پولىنا خردىستوۋوروۋنا كۆرۈۋالالىغانىدەك قىلىدۇ، ئەمما، تېخى تولۇق كۆرۈۋالالمىغاندەك تۇرىدۇ.

بۇركالو تاللۇالغان قەبرىلار ئادەتتىكى ئادەملەر بولماستىن، ئوي-پىكىرلىك، ھۈرمەتكە سازاۋەر، تەسىرى بار كىشىلەر ئىدى. ئۇلار دائىم باشقىلار تەرىپىدىن لېكسىيە سۆزلەشكە تەكلىپ قىلىناتتى، ھەمىشە ئىلمىي ماقالىلەرنى ۋە ئامما باب ئوقۇشلۇقلارنى نەشر قىلدۇراتتى. ئۇلار ھازىرقى دەۋردە ئاز ئۇچرايدىغان قەبرىلاردىن ئىدى. ئۇلار پۈلغا ھېرىس ئەمەس ئىدى، ئۇلار ياكى ئۆزلىرى داچا ئېلىپ قويايي دېمىگەن، ياكى ئۆي ۋە باشقا لاقا-لۇقلىرىنىڭ ھەممىسنى بالىلىرىغا بېرىپمۇ ئۇلار بىلەن پېتىشىپ ئولتۇرالمىغانلاردىن ئىدى. ئومۇمەن، ئۇلارنىڭ تەلپۈنىدىغىنى جىمجىتلىق، غەمخورلۇق ۋە ئىنسانىي مۇھەببەتلا بولۇپ، ئۇلار بۇركالونىڭ داچىسىدىن شۇلارنىڭ ھەممىسنى تېپىشقانىدى.

ئەمما، بۇگۈنكى كۈندە شۇ نەرسە كۆچلۈك ئىسپاتلاندىكى، ئەگەر يۈكسەك ھېس-تۇيغۇلارمۇ شەخسىيەتچىلىكتىن تامامەن خالىي بولۇپ كېتەلمەيدىكەن. بۇ ھېس-تۇيغۇلار قارشى تەرەپنىڭ ئوخشاش ھېس-تۇيغۇ بىلەن جاۋاب بېرىشىنى تەلەپ قىلىدىكەن.

قهرىلار مەلۇم ئۇسۇل بىلەن جاۋاب بەرمەكتە ئىدى.

مسال ئۇچۇن هېلىقى دارازا، ئورۇق قهرىنى ئالايلى، بۇركالو ئۇنىڭغا "سار" دەپ لەقەم قويۇپ قويغانىدى.(ئەلۋەتتە بۇنى بۇركالونىڭ ئۆزى بىلەتتى)، ئۇنىڭغا كىشىنىڭ قەمەتىنى ھەسسىلەپ ئاشۇرىدىغان "ۋولگا" ماركىلىق قارا پىكاپ ئېلىشپ بەردى. ئۇ ئەسلىدە مىنىستىرلىكتە خىزمەت قىلىدىغان ئىقتىسادشۇناسلىق دوكتورى ئىدى. ئۇ مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلاردىكى مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرگە قارىتىپ بىر باغاق يېزىپ بەردى، ئالاھىدە پېنسىيە پۇلى ئالىدىغان بۇ قېرىنىڭ تەلىپى يەردە قالمىدى. بۇ قېرىنىڭ ساقاللىرى يېرىك ھەم قاتتىق بولۇپ دىگگىپىپ تۇراتتى ۋە تارىغانىغا، سىيلىغانىغا ماقۇل دەپ قالمايتتى، ئۇنىڭ خاراكتېرىمۇ سارىنىڭكىگە ئوخشايتتى. ئۇ بۇركالونىڭ داچىسىغا كەلگەن بىرىنچى ئاھالە بولمىسىمۇ، ناھايىتى تېزلىكتىلا بىنانىڭ بالىخانىسىنى قولغا كەلتۈرۈۋالدى. بالىخانىدا تۇرۇپ كەڭ تەبىئەتنىڭ ھەممە مەنزىرىلىرىنى تۆگەل تاماشا قىلىشقا بولاتتى، ئۇنىڭ سۆزىنى باشقا داچا ئاھالىلىرىمۇ ئاڭلايتتى، ئۇنى ئاشكارا سايلامدىن ئۆتىمگەن گۈرۈپپا باشلىقى ئورنىدا كۆرەتتى، ھەتتا پولىنا خرىستوۋوروۋنامۇ بۇ "سار"غا ئىززەت-ئىكرام بىلدۈرۈپ، ھەر كۈنلۈك ئەتىگەنلىك ناشتىسىنى بالىخانىغا ئەپچىقىپ بېرەتتى. چۈنكى، دوكتور كىچىك بالكونىدا چاي ئىچىپ كۆڭلىگە ئارام بېرىشنى، سەھەرنىڭ گۈزەل مەنزىرىسىنى ئۆزى يالغۇز تاماشا قىلىشنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ شۇ كەملەردە ئىقتىساد ئىلىمىگە ئائىت قېلىن تومۇق ئەسەر يېزىۋاتاتتى، ئۇنىڭغا ناھايىتى كۆپ ھەر تۈرلۈك ماتېرىياللار، كىتابچىلار، ھۆججەتلەر لازىم بولۇپ، بۇلارنى بۇركالو ئىزدەپ تېپىپ، ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپ بېرەتتى، بەزىدە لازىمەتلىك

كىتابلارنى كونا كىتابپۇرۇشلاردىن سېتىۋالاتتى. "سار" ئۇنىڭدىن بەك رازى ئىدى. ئۇ ئاڭلىق تۇردە ئۆز ئىختىيارى بىلەن بىر ھوججەت تەييارلاپ، سۆزلىرى قەتئىي ئىسپارە بىلەن مۇئداق يازغانىدى. "مەنكى ، ئىقتىسادشۇناسلىق دوكتورى پالانى، كەلگۈسىدە نەشر-دىن چىقىدىغان بۇ كىتابنىڭ بەرگەن قىلىم ھەققىنىڭ يېرىمىنى يولداش بۇركالوغا تەقدىم قىلىمەن." ئۇ ئىرادىسى كۈچلۈك، ئەقىللىق قېرى ئىدى. ئۇنىڭغا ھەققەت پۈل ۋە مال-دۇنيادىن قىممەتلىك ئىدى. ئۇنىڭ چاي ئىچىپ ئولتۇرغان ھالىتىگە قارايدىغان بولسىڭىز، ئۇ پىيالە تۆتۈپ تۇرغان قولىنى گويا شۇ ئارقىلىق بىرىگە تەھدىت سېلىۋاتقاندەك ناھايىتى ئۆزۈن سوزۇۋالاتتى؛ ئۇ ئۆزۈن ئورۇندۇقنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئولتۇراتتى، ئىككى بوۋاي بىلەن ئىككى موماي ئۇنىڭ ئىككى تەرىپىدە، ئۇنىڭ بىلەن ئازراق ئارىلىق ساقلاپ ئولتۇرۇپ، ئۇنىڭ ئۇچۇن پاييپىتەك بولۇپ، ئۇنىڭغا خۇشال-خۇراملىق بىلەن خىزمەت قىلاتتى.

ھەممەيلەنگە مەلۇمكى، ئادەم قېرىغاندا بەزىسى قۇشقا، بەزىسى باشقا ھايۋاناتقا ئوخشاپ قالىدۇ. مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى ئۇلارنى ياندىن كۆزەتكەن ھەرقانداق كىشى ئېنىق بىلىپ كېتىۋېرەلەيدۇ. ئەمما، بۇركالونىڭ كۆزلىرى ناھايىتى توغرا كۆرەلەيتتى. بۇ يەردە يەنە بىر ئورمانچىلىق پروفېسسورى بار ئىدى، ئۇ بەك سېمىز بولۇپ، يۈزىدە ئازراق ئىششىقمۇ بار ئىدى، ئۇنىڭ بىر جۈپ ياشاڭغۇراپ تۇرىدىغان كىچىك كۆزى ۋە ئازراق دورداي، ئىككى تال سېرىق چىشى بۆرتۈپ چىقىپ قالىدىغان كالپۇكى بار ئىدى، ئۇ بۇركالونىڭ داڭقىدىكى ئاھالە بولغىلى كەلگەن چاغدا، بۇركالو دەرھال ئۆز-ئۆزىگە "قاما" دېدى. پروفېسسورنىڭ مىجەزىمۇ ھەققەتەن

قامىغا ئوخشايتتى، ئۇ ئۇيغۇغا ئامراق، خۇلقى بيقەملىق، لېكىن قورقۇنچاق ئىدى، مەلۇم خاپىلىق سەزسىلا، دەرھال ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىغا تىقىلۋالاتتى، ھەتتا ئىشىككە قۇلۇپ سالاتتى.

بۇركالو ئورمانچىلىق مۇتەخەسسىس بولغان "قاما"غا لازىمەتلىك كىتابچىلارنى يەتكۈزۈپ بېرىپلا قالماي، تېخى ئۇنى باشلاپ يېقىن ئەتراپتىكى ئورمانلارغا بېرىپ، ئۇنىڭ دەرەخ كېسىكى ئۇلگىلىرىنى يىغىشقا، تۆپىلىكتىكى ۋە دەريا بويىدىكى شەمشاد بىلەن قارىغاي-لارنىڭ سانىنى ھېسابلىشىغا، ئوت-چۆپ، تۈپراق ئۇلگىلىرىنى ئېلىشقا، چىرىپ كەتكەن دەرەخ كۆتەكلىرىنىڭ ئۈۋالغان ئۇلگە-لىرىنى توپلىشغا... يارەملىشەتتى. بۇركالو پروفېسسورغا بەزى نەرسىلەرنى كۆرسىتىپمۇ بېرەتتى. مەسىلەن، ھارامزادە بىر ئوغرى دەرەخنى كېسىپ بولغاندىن كېيىن چۈمۈلە ئۈۋۈسىنى كۆتەككە يۆتكەپ قويۇپتۇ، مۇشۇنداق قىلىش ئارقىلىق دەرەخنى كېسىۋالغانلىق ئىزىنى يوشۇرماقچى بوپتۇ. بۇنداق ئۇسۇلنى پروفېسسور بىلمەمسە كېرەك. ياكى بۇنىڭدا مۇنداق ئۇسۇلمۇ بار: بولقا بىلەن دەرەخ قوۋزىقىنى ئايلاندۇرۇپ ئۈرۈپ بەرسە، دەرەخ شۇنىڭ بىلەن قۇرۇپ قالىدۇ، مۇنداق چاغدا ئۇنى ھەرىدەپ كېسىۋالسا قانۇنلۇقتەك بولىدۇ. شەھەر ئەتراپىدىكى ئورمانلىقلارنىڭ ئېكولوگىيىسى توغرىسىدىكى ئەسەرنى "قاما" ناھايىتى تېز يېزىپ بولدى، ئۇ ھەممىسى بولۇپ ئىككى يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ، ناھايىتى كۆركەم مۇقاۋىلانغان قېلىن بىر كىتابنى ئىككى ئاداممىنىڭ نامىدا نەشر قىلدۇردى. شۇنداق، ئۇ بۇركالونى شەرىك ئاپتور قىلىۋالدى، چۈنكى، ئۇ بۇركالونىڭ يارەملىرىدىن تولىمۇ مىننەتدار ئىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۇ بۇركا-لونىڭ ياش ۋاقتىدا ئورمانچىلىق تېخنىكۇمىدا بىر يېرىم يىل ئوقۇ-

www.uyghurkitap.com

غاللىقىنى ئاڭلاپ ئىنتايىن خۇشال بولۇپ كەتكەنىدى.

"قاما" تاماق شىرەسىدىن تۇرۇپ، ئۇششاق قەدەم تاشلاپ كىچىك قوللىرىنى سلكىپ داچا تەرەپكە قاراپ ماڭدى، بەدىنى يېنىك بىر پاكار قېرى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن بىرنېمىلەرنى دەپ ۋارقىرىدى. بۇ قېرىنىڭ ئايپاڭباش چوققىسى قۇياش نۇرىدا ھال رەڭ بولۇپ كۆرۈنەتتى، ئۇنىڭ يۈزى شۇ قەدەر كۆپ قورۇقلار بىلەن پۈرلەشكەنىدىكى، باشقا كىشىگە گويا ئۇنىڭ يۈزىگە پارچە-پارچە يۇمشاق تېرىلەرنى چاپلاپ تۇتاشتۇرۇپ قويغانىدەك بىلىنەتتى. قۇسۇرچى بۇ قېرىنىڭ كۆزلىرىدىن ھېچ نەرسە قېچىپ كېتەلمەيتتى، ئۇ ھەممە ئىشنى بىلەتتى، ئۇنىڭ تولىمۇ قاڭشارلىق، سېمىز، يوغان بۇرنى ئېڭىكىگىچە ساڭگلاپ تۇرغانلىقتىن بولسا كېرەك، ھەرقاندائ نەرسىنى ھىدلاپ بىلۈالاتتى. كىشىلەر ئۇنىڭغا ناھايىتى باب كېلەدىغان "تۈلكە" دېگەن ئىسىل لەقەمنى قويۇۋېلىشقانىدى. داچىدىكى ئاھالىلەر ئۇنىڭغا قويغان بۇ لەقەمگە بۇركالو چىن دىلىدىن قوشۇلاتتى، "تۈلكە" ھارامزادە، مەككار بولسىمۇ، "سار" بىلەن خوجايىندىن يەنىلا تەپ تارتاتتى.

"تۈلكە"نىڭ سودا ئورۇنلىرىدا تونۇشلىرى جىق ئىدى. لېكىن، ھەر قېتىمدا بۇركالونىڭ ئۇندائ ياكى مۇندائ ئىلتىماسلىرىنى ئاڭلىغىنىدىن كېيىن، باغاق يېزىپ بېرىشكە ئالدىراپ كەتمەي، ھامان بىر شەرت قويۇشنىڭ ئامالىنى ئىزدەيتتى: ئۆيلەرنىڭ تېمىغا چاپلاغان قەغەزلەرنى ئالماشتۇرۇپ، يېڭىسىنى چاپلاشقا بولامدۇ، يوق، چۈنكى، ئەسلىدىكى قەغەزلەر "بەك گۈللۈك" ئىكەن، بۇنى كۆرمەدىڭىزمۇ؟ ياكى بولمىسا، جۈمەكلەرنى ئالماشتۇرۇش كېرەك، "ھەمىشە كېچىلىرى سۇ تامچىپ چۈشىدۇ". ياكى بولمىسا پولنىڭ خرىستوۋورۇ-

ناغا تاپىلاپ ئۇنىڭ ئەتىگەنلىك ناشتىلىقىنى ھۆجرىسىغا ئاپارغۇزۇپ بېرىش لازىم (مانا مۇشۇنداق زەھەرخەندىلىك بىلەن "سار"نىڭ ئىمتىيازىنى قەستەن بۆزاتتى). بەزىدە ئۇ ئادەمنى تېخىمۇ ھۆ قىلدۇرىدىغان بىرنېمىلەرنى ئويلاپ تاپاتتى: "قەدىرلىكىم، سىز پايدىغا ئېرىشتىڭىز، مەنمۇ ئۆزەمنىڭ ئۇلۇشىنى ئالاي، مەن ماددىي تەرەپتىن ناھايىتى جىق نەپ ئالىدىم، مەن مەنسۇي جەھەتتىنمۇ ئاشۇنداق بولۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن: سىز ماڭا يېقىملىق ئاڭلىنىدىغان بىرنەرسىلەرنى سۆزلەپ بەرسىڭىز، قۇلاقلىرىم بىر راھەتلىنىۋالسا، مېنىڭ سىزنى قانچىلىك ياخشى كۆرىدىغانلىقىمنى، سىزگە نەقەدەر ياخشى مۇئامىلىدە ئىكەنلىكىمنى، مېنىڭ سىز ئۈچۈن نەقەدەر مۇھىم-لىقىمنى سۆزلەپ بېرىڭا." بەزىدە، بۇركالو ئۇنىڭ كىچىك تەلەپ-لىرىنى قانائەتلەندۇرەتتى، ئەمما، كۆپ ھاللاردا ئۇنىڭ بىلەن ۋالاقلاپ ئولتۇرۇشقا ۋاقتى بولمىغانلىقتىن، گەپنى كېسىپلا ئۇنى قورقتىدىغان تەلەپپۇز بىلەن: "سىز بۇ يەردىن كېتىپ قېلىڭ، ستېللوكننودىكى قىزىڭىزنىڭ يېنىغا بېرىپ تۇرۇڭ، ئۇ يەرگە بارسە-ڭىز، نەۋرىلىرىڭىز سىزنىڭ ئايىپاڭباش چوققىلىرىڭىزنى تېخىمۇ سىلىغايتىپ قويار!" دەيتتى. شۇنىڭ بىلەن "تۆلكە" دەرھاللا يېزىشقا تېگىشلىك باغاقنى يېزىپ بېرەتتى.

تاماق شىرەسىنىڭ ئەتراپىدا ئادەم ئاز قالدى. "سار" "تۆلكە"نىڭ تاقىلىقىغا تۆققا سۆزلىرىنى ئاڭلىغۇسى كەلمەي گۈللۈكىكە بېرىپ پولىنا خىرىستوۋورۇغا ياردەملىشىپ ئوتاشقا ماڭدى. بۇ ئۇنىڭ كەيپىياتىنىڭ ناھايىتى ياخشى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرەتتى. "تۆلكە" بولسا ھېلىغىچە شۇ يەردە ئولتۇرۇپ ۋالاقلىماقتا ئىدى، ئۇنىڭ پېشا-نىسى ئاستىدا بىر جۈپ ئىسسىق، ياشاڭغۇراپ تۇرىدىغان كۆز

قارىچوقى توختىماي چۆرگىلەيتتى، ئۇنىڭ بۇرنىمۇ مىدىرلاپ تۇراتتى، بىرنەچچە موماي ئۇنىڭغا تەسەللى بەرمەكتە ئىدى. "ئاققوتان" لەقەملىك بىر موماي ئۇنىڭ ئاغزىغا دورا سۈيى تېمىپ، تۇرغان قوشۇقنى تەڭلەۋاتاتتى، "كاككۇك" لەقەملىك يەنە بىرى بولسا قول ياغلىقى بىلەن ئۇنىڭ تەر تەپچىرەپ تۇرغان ئايپاڭىپىشنى سۈرتمەكتە ئىدى. بۇ يەردىكى مومايلار ئادەتتە بىر-بىرى بىلەن ئەپ ئۆتۈشمەيتتى، ئەمما، بىرەر كېسەلگە، ياكى مۇشۇنداق نېرۋىسى غىدىقلىنىشتىن قۇتراپ قالغان داچا ئاھالىسىگە ياردەم بېرىش زۆرۈر بولۇپ قالغاندا، ئۇلار شۇ ھامان ئاچا-سىڭىللارىدەك ئىتتىپاقلىشاتتى.

ئۇلار قانداقمۇ ئەپ ئۆتەلسۇن؟ ئېنىقراق ئېيتقاندا، "ئاققوتان"غا ئوخشاش ئورۇق-قاخشال، قاتتىق چېنىقمىغان، يوپكا كىيىدىغان ئەسكەر بىلەن كىمنۇ ئىناق ئۆتۈپ، ئۆزۈم، دوست بولالىسۇن؟ ئۇنىڭ نەزىرىدە ھەممە ئادەم، مەيلى ئەر، مەيلى ئايال بولسۇن، ئاددىي ئەسكەر، ئوفىتسېر، ياكى جياڭجۇن ئۇنۇڭ بار ئادەم ئىدى، خالاس. "ئاققوتان" ئەزەلدىن ئادەتتىكىچە يول يۈرمەيتتى، بەلكى، دائىم مەشىق مەيدانىدىكىدەك مارشقا دەسسەپ ماڭاتتى. ئۇ دائىم قوشۇمىسىنى تۇرۇپ، ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىگە بىرەر قۇسۇرتاپ-ماقچى بولغاندەك گۇمانىي نەزەر بىلەن قارايتتى، بىرەر كىم بىلەن تونۇشماقچى بولسا، چوقۇم قارشى تەرەپنىڭ بۇرۇن قايسى قىسمىدا مەجبۇرىيەت ئۆتىگەنلىكىنى، قەيەرلەردە جەڭ قىلغانلىقىنى سوراپ باقاتتى. "كاككۇك" ئۇنىڭغا چاقچاق قىلىپ: "سىزنىمۇ ئايال دېگىلى بولامدۇ؟ سىز بىر جۇنۇبىي، سىزگە كېرىكى 'ئاغزىڭنى يۇم! نېمە دەيدىغىنىڭنى مەن ساڭا ئېيتىپ بېرىمەن! دېگەن گەپلەر" دەيتتى.

"ئاققوتان"نىڭ كۆپ ۋاقىتى سەنمۇبۇدا مەجبۇرىيەت ئۆتەش بىلەن ئۆتكەن، قىسمدىن چىكىنگەن چاغدا ئۇنىڭ ئۇنۇانى شاڭشياۋ ئىدى، ھازىر ئۇ ئەسلىمە يېزىۋاتاتتى، چۈنكى، ئۇ كۆپلىگەن ئاتاقلىق ھەربىي باشلىقلارنى كۆرگەنىدى. ئۇ يازغان بىرنەچە كىتاب نەشرىدىن چىقىپ بولدى، گەپ كەتمەيدۇكى، بۇمۇ بۇركالونىڭ ياردىمى بىلەن بولغانىدى. بۇركالو ئۇنىڭغا كۆپ ياردەم قىلغان، ئۇنىڭغا ئەدەبىي تەرەپتىن پىششىقلاپ ئىشلەپ سىلىقلاپ بېرىدىغان بىر ئادەمنى تېپىپ بەرگەنىدى، بۇ ئادەم يەنە كېلىپ تەجرىبىلىك ئادەم ئىدى. چۈنكى "ئاققوتان" خۇددى ھېلىقى ئەدەبىي جەھەتتىن پىششىقلاپ ئىشلىگۈچى تەرىپلىگەندەك ئىدى: "بۇ ئايال شاڭشياۋنىڭ ئىمالا قائىدىسى ۋە تىنىش بەلگىلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى، خۇددى مېنىڭ قىزلار بىلەن مۇھەببەت باغلىغىمغا ئوخشاش بىر يەردىن چىقمايدىكەن." بۇركالو قەلەم ھەققىنىڭ گېپىنى چىتىرۋەتىدى، "ئاققوتان" بىرھازاغىچە توقۇمنى قارىغا ئالىدى. ياق، ئۇ پىخسىق ئەمەس، ئۇ ھەربىيلەرگە خاس قاتتىق تەلەپ بىلەن ھەممىنىڭ قانۇن-تۈزۈمگە ئۇيغۇن بولۇشىنى خالايدۇ، باشقىلار ئۇنى ئوڭايلا ئوندەككە كەلتۈرۈۋالغىلى بولىدۇ دەپ ئويلىمسۇن. لېكىن، ئەڭ ئاخىر ئۇ قەلەم ھەققىنىڭ ھەممىسىنى ئۆتۈنۈۋەتتى. كىتابنىڭ چىقىشىنىڭ قەلەم ھەققىدىنمۇ مۇھىملىقىنى ئۇ چۈشەنگەنىدى. بۇركالو بولسا ھېلىقى ئوربىگىناللارنى پىششىقلاپ ئىشلىگۈچى ئاچكۆز بىلەن قەلەم ھەققىنى "ئەقلىغە مۇۋاپىق" بۆلۈشۈۋالدى.

چاي ئىچىپ بولغاندىن كېيىن، مەكىزلىرى قىزىرىپ كەتكەن "كاككۇك" بايانتىن "تۈلكە"نىڭ ئايپاكىبىشدىكى تەرلەرنى سۈرتكەن قول ياغلىق بىلەن ئۆزىنى يەلپۈگەچ بەخىرامان، ئاۋايلاپ قەدەم

www.uyghurkitap.com

تاشلاپ ئۆزىنىڭ ھۈجرىسىغا قاراپ كەتتى. ئۇ سافادا ئولتۇرۇپ تازا ئىسسىق بولىدىغان بىرنەچچە سائەتنى ئۆتكۈزۈۋېتەتتى، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش ئۇچۇن دەل مۇشۇنداق ۋاقىتنى توغرا كەلتۈرۈش كېرەك ئىدى. بۇركالونىڭ بۈگۈن كېلىشى نەق ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈش ئۇچۇن ئىدى.

ئەمما، ئاۋۇال باشقىچىرەك ياسىنىش لازىم ئىدى. "كاككۇك"نىڭ بەزىبىر كۆڭۈللۈك ئەسلىمىلىرى كاۋاكاز بىلەن باغلىنىشلىق ئىدى، شۇنىڭ ئۈچۇن، ئۇ بۇركالونى بۇرۇت قويۇۋالغان ھالدا كۆرسە ناھايىتى خۇشال بولۇپ كېتەتتى-دە، باشتا قورساقلىرى سانجىق بولۇپ كەتكۈچە كۈلەتتى، ئۇ تويغۇدەك كۈلسىلا گەپ يەيدىغان بولۇپ قالاتتى، مەجەزىمۇ مۇلايىملىشىپ ئېرىمچىك ياسسا بولغۇدەك ھالەتتە يۇمشاپ قالاتتى. شۇنداق قىلىپ، بۇركالو ئۆزۈن قارا بۇرۇت ۋە قويۇق قاراقاش چاپلۇالدى، قىسقا چاچلىق بېشىغا يىرىك، قاتتىق، ئاز-تولا ئاق سانجىلغان كەيمە چاچنى كىيدى-دە، ئاشخانا، تاماقخانا ۋە كارىدوردىن ئۆتۈپ "كاككۇك"نىڭكىگە مېھمان بولغىلى كىردى.

"كاككۇك" بۇركالونىڭ ئىشكىتە تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، بىر ئەركىشىنىڭ توساتتىن پەيدا بولغانلىقىدىن قورققانىدەك، سېمىز قوللىرىنى ئېگىز كۆتۈرىدىيۇ، ھايالسىز ئۆزگىرىپ خۇشال بولۇپ كەتتى، ئۇ ئۆزىنىڭ خۇشال بولىدىغان ۋاقتىنىڭ كەلگەنلىكىنى ئالدىنئالا سەزگەنىدى.

— بۇركالادىز! قەدىرلىكىم، ئەزىزىم، كەلدىڭمۇ؟ سىزنىڭ ماشىنىڭىزنى كۆرۈپ، مېنىڭ بۇركالادىزىم نېمىشقا مەن بىلەن كۆرۈشمەيدۇ، ئۇ شۇنچە ئۆتكۈر، شۇنچە جەلپىدار ئىدىغۇ؟ دەپ ئويلىغا-

ئەدەم، ــ ئۇ بۇركالونىڭ مۇرىسىگە ئېسىلىپ، ئىككى مەڭزىگە سۆيىدى ۋە ئەپچىللىك بىلەن بۇرۇتتىن ئۆزىنى قاچۇردى، ــ پاھ، نېمىدېگەن يوغان بۇرۇت بۇ؟ خۇددى يولۋاس تېرىسى يېپىنۋالغان رېتسارلار-نىڭكىدەك، شۇنداقمۇ؟ رېتسارلارنىڭ بۇرۇتى بارمىدى؟ ــ ئۇ يۇمشاق ئالقىنى بىلەن كەيمە چاچنىڭ يىرىك، قاتتىق تۈكلىرىنى سىلاپ، بۇ چاچنى راستلا بۇركالونىڭ ھەقىقىي چېچى دەپ قالدى، ئۇ پەقەت مۇشۇ قېتىملا، مۇشۇنداق ئالاھىدە خۇشال بولۇپ كەتكەن پەيتتىلا بۇنىڭغا ئىشىنىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. چۈنكى، ئۇ بۇركالونىڭ بۇرۇتى يوقلۇقىنى، مۇنداق قاشلىرى ۋە چېچىمۇ يوقلۇقىنى ئېنىق بىلەتتى، ــ ئولتۇرۇڭ قەدىرلىك يېگىت، مېنىڭ يېنىمغا كېلىپ ئولتۇرۇڭ، ــ دېدى ئۇ بۇركالونىڭ قوللىرىنى قويۇۋەتمەستىن يەڭگىل سىلاپ تۇرۇپ، ــ دەپ بېقىڭا، ئاغرىپ قالمىغانسىز؟ ياكى سىزنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ تەكشۈرتۈپ بېقىش كېرەكمىكىن. يازدا سىز ئويۇن-تاماشا بىلەنلا بولۇپ، قىش بولغاندا ئاندىن سالامەتلىكىڭىزنى تەكشۈرتىسىزغۇ دەيمەن؟ بىر روموكا براندى ئىچىشكە تاۋىكىز قانداق؟

بۇركالو ھۇزۇرلىنىپ كۈلدى، ئۇنىڭ كىشىنىڭ ھەۋىسىنى كەلتۈرىدىغان ئاپئاق چىشلىرى پارقىراپ، كۆزلىرى چاقناپ كەتتى، ئەمما ئۇ ھېچنېمە دېمىدى. ھازىرلا گەپ باشلىۋەتسە بالدۇرلۇق قىلىپ، "كاككۇك"نى تويغۇدەك گەپ قىلدۇرغىلى، ئۇنىڭغا ھېچنېمىنى چۈشەندۈرگىلى بولمايتتى، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ باشقىلارنىڭ سۆزىگە كەمدىن كەم قۇلاق سالاتتى. ئۇ لېكسىيە سۆزلىگەندە، باشقىلار ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان، ئۇ باشقىلارغا جاۋاب بەرگەندە، باشقىلار ئۇنىڭ سۆزىنىڭ بىرىنمۇ چۈشۈرۈپ قويماي ئاڭلىغانىدى. ئۇ ئەنە

www.uyghurkitap.com

شۇنداق هەم دوكتور، هەم پروفېسسور ئىدى، ھەممىسىدىن چەت ئەللەرگە چىقىپ تۇراتتى، 60 ياشقا تولغان چاغدا تۇنجى قاتتىق تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋۇپلىپ پېنسىيگە چىققانىدى. ئۇنىڭ بۇ داۋىدا ئىكەنلىكىنى، بۇ يەرگە يوشۇرۇنۇۋالغانلىقىنى باشقىلار بىلىپ قالسا ئىدى، ئۇنى تىنچ-خاتىرجەم قويمىغان بولاتتى. ئۇ ئەنە شۇنداق تەبابەتچىلىك ساھەسىنىڭ چولپانى ئىدى. ئېھتىمال بۇ "كاككۇك" پۇتۇن ھاياتىدا پەقەت بىرلا ئىشتا مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمىغانىدۇ، يەنى ئۇ تۇرمۇش قۇرالمىغانىدى. ئۇ ئىلمىي خىزمەتلەر بىلەن شۇغۇللانغان، مول مەزمۇنلۇق ھايات كەچۈرگەن، تۇنجىنىڭ ياشلىق دەۋرىنى كۆڭۈللۈك تۇتۇكۇزگەنىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ تۇنجى ئۇچۇن ياشلىقى كەتمەيدىغان بىرەر دورا كەشپ قىلغانىدەك، تۇنجىنى بەك ئوبدان تونۇقاندى، ئۇنىڭدا شۇنداق نەرسە بار-يوقلۇقىنى ئېنىقلۇالغاندا ناھايىتى ياخشى بولاتتى. ھالبۇكى، ئۇ يەنىلا پۇتۇن-لەي ئايال ئىدى، ھەتتا تەجرىبىلىك ئايال ئىدى، ھەر خىل تۇرمۇش ساۋاقلىرىنى بېشىدىن ئۇتكۇزگەن ئايال ئىدى، بۇركالو ئۇنىڭ ئاشنىسى بولۇپ قېلىشقا تاس قالدى، ئۇ تۇنجى ئولتۇرغان كرېسلو-دىن تۇرۇپ كېتىشكە تاس قالدى. ئۇنىڭ چېنىقىشتىن ئۇتكەن ئىرادىسى ئۇنى قوتۇلدۇرۇپ قالدى. رەھىمسىز قانۇن-قائىدە شۇنداق بولدۇ: ياكى قىلماقچى بولغان رەسمىي ئىشنى قىلسەن، ياكى مۇھەببەت باغلايسەن! لېكىن، ئانچە-مۇنچە قىچقلاپ قويۇشقا، "كاككۇك"نىڭ قېرىپ زەئىپلەشمىگەن ھېسسىياتىنى ئەركىلىتىپ قويۇشقا تامامەن بولىدۇ. ئۇ "كاككۇك"نىڭ مۇرىسىنى سىلاپ تۇرۇپ، شېرىن ۋە تازابلىق ئۇھ تارتىپ قويدى. بۇ ئارقىلىق "مەنغۇ تامامەن ساقىمەنسۇپ، قارا، مەن سېنى قوچاقلۇۋلىشتىن

ئۆزەمنى زورىغا بېسىپ تۇرۇۋاتامدىمەن؟ مۇنداق قىلىشىمنىڭ سەۋەبى بار، مۇھىم ۋە مەخپىي سەۋەبى بار، ھازىرچە مەن بۇ سەۋەبلەردىن قۇتۇلۇپ كېتەلمەيمەن. سەن بىرئاز كۈتۈپ تۇر، ئېھتىمال ئىككىلىمىزگە پايدىلىق نۇقتىلاردىن ھەل بولۇپ كېتىدىغان ئىش بولۇپ قالار" دېگەنلەرنى ئىپادىلىمەكچى بولدى. "كاككۇك" قولىنى ناھايىتى تېزلىكتە دېرىزە تەرەپكە سۇندى.

ــ قاراڭ، قاراڭ، كلارا بىلەن بوبى ئوينىشۋاتىدۇ، لېكىن، بوبى خۇددى سىزگە ئوخشاش كۆزلىرىنى پۇرۇپ، ئوتلاقتا يېتىۋاپتۇ، شۇنداق ئەمەسمۇ؟ قاراپ تۇرۇڭ، مەن ئۇ يالىقاۋغا ئۆزەمنى بىر كۆرسىتىپ قويمايدىغان بولسام!

دېرىزە رامىنىڭ سىرتىدىكى بوشلۇقتا ناھايىتى سۈزۈك، سۇرەتتەك كۆرۈنۈش كۆزگە چېلىقاتتى ــ پەلەمپەينىڭ بىر بۆلىكى، سېرىن دەرىخى ۋە ئوتلاقتا ئوينىشۋاتقان زاتى ئۇنچە ساپ بولمىغان بوبى بىلەن زاتى بىرقەدەر ساپ بولغان كلارادىن ئىبارەت ئىككى داكىس ئىتتى. كلارا ئېغىرلىقىغا باقماي، بوبىنىڭ ئالدىدا ئۇسسۇلغا چۈشۈپ كەتكەنىدى. ئۇ بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، يەردە يېتىۋېلىپ، بۇرنىنى بوبىنىڭ بۇرنىغا ئۇستۇرمەكتە ئىدى، بۇ ئارقىلىق "قارا، مېنىڭ قورسىقىمنىڭ يوغانلىقىغا، بۇنىڭ ئىچىدە سەن تاپقان چىرايلىق بىرمۇنچە كۈچۈك بار!" دەۋاتقاندەك قىلاتتى. بوبى قۇيرۇقىنى يەڭگىل شىپاڭشىتىپ، خۇمارلىشىپ كەتكەندەك تۇرغان كۆزلىرىنى يېرىم ئېچىپ، بەزىدە خىرقىراپ كلارانى قورقۇتماقچى بولۇۋاتاتتى. بوبى كلارانىڭ شادلىق-خۇراملىقىنى چۈشەنمەيۋاتاتتى، ئۇ پەقەت كلارانىڭ قوپال ۋە كۆرۈمسىزلىكىنىلا كۆرەتتى.

بوبى "كاككۇك"نىڭ ئەركسى بولۇپ، ئۇنى يۇقىرى باھادا

سېتىۋالغانسىدى، لېكىن ئۇ باشقىلارنىڭ ئۈيىاتسىزلا رچە ئالدىپ كەتكەنلىكىنى زادىلا بىلمەيتتى. ئۇ كىلارانىڭ پەقەت بوبى بىلەنلا چارقىلىششىنى ئىلتىماس قىلغان، ھەتتا قەتئىي تەلەپ قىلغانسىدى. شۇنىڭ بىلەن، بۇركالو زاتى ساپ بولمىغان كۆچۈكلەرنى مەست بولۇپ قالغان ئىت سودىگەرلىرى ئارقىلىق سېتىۋەتكەنىدى.

— كىلارانىڭ ئەمدى بوبى ئۇچۇن نېمە ئەھمىيىتى بار؟ — دېدى بۇركالو نۇر ئەكسىلىنىپ تۇرغان دېرىزىگە قاراپ كۆلۈپ تۇرۇپ، — ئەخمەق، خەق سېنى خالىمايۋاتسا، ئالدىغا بېرىپ ئۆزەڭنى سۈركەگىنىڭ نېمىسى؟

— بۇركالادزې، سىز ماڭا دارىتمىلاۋاتسىزغۇ دەيمەن، شۇنداقمۇ؟ ئەگەر ماڭا دارىتمىلغان بولسىڭىز، ئوپېراتسىيە پىچىقى بىلەن ھازىرلا سىزنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ، ئۆزەممۇ ئېسىلىپ ئۆلۈۋالسەمەن، راست!

بۇركالو قولىنى يۇرىكى ئۈستىگە قويۇپ، خۇدانى شاھىت كەلتۈرۈپ قەسەم ئىچىپ، زادى ئۇنداق ئەمەس، زادى ئۇنداق ئەمەس، زادى ئۇنداق ئەمەس دەپ ئۇچ قېتىم تەكرارلىدى، لېكىن ئۇ تۆۋەندىكى ئۇسۇلنى قوللىنىش ئارقىلىقلا ئۆزىنىڭ سەۋەنلىكىنى تۇزەتكەن ھېسابلاندى: ئۇ قىممەت باھالىق فرانسىيە داستىخىنى يېپىلغان شىرەنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ، قىممەت باھالىق "ناپولېئون" براندى ھارىقىنى ئىچتى، ئوخشاشلا قىممەت باھالىق قارا ئىكرا، قىزىل بېلىق ۋە رەڭگى گرانىت تاشىنىڭكىگە ئوخشايدىغان، سامساق بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ كاۋاپ قىلىنغان چوشقا ئۇمۇرتقىسىدىن ئازراقتىن يېدى. ئەلۋەتتە، ئىشتىھا بىلەن يېگەچ مەرد ساھىبخانىنى توختىماي ماختاپ ئۆچۈردى.

"كاككۇك" شەخسىي مۇزلاتقۇسىدىن ئۆز دۆلىتىدە ئىشلەنگەن ۋە چەت ئەللەردە ئىشلەنگەن شېرىن تاتلىمالاردىن يەنە ئازراق چىقار-ماقچى بولدى، بىراق، بۇركالو "كاۋكازچە" يىگىتلىك قىلىپ، كەيپىياتى جىددىي هالدا ئورنىدىن تۇردى-دە، كېلىشتىكى مەقسەتنى توپتوغرا ئېيتتى.

— ساناتورىيىگە بارماقچىمىدىڭىز؟ مەن باشتىلا كۆڭلۈمگە كەلتۈرگەنىدىم ئەزىزىم، شۇنداق ئەمەسمۇ؟ سىز قايسى ساناتورىيىنى خالايسىز؟

— ياخشىسىنى.

— مەن تېلېفون بېرەي، بۇركالادزېم ئۇچۇن ئادەمگەرچىلىك قىلىپ قويايي.

شۇنىڭ بىلەن بىرپەسلىك سۆيۈشۈش، ئۇھ تارتىش، مىشىلداش ۋە شۇبۇرلاشلار باشلاندى... بۇركالو بۇلارنىڭ هەنىۋاسىغا چىدىدى. ئۆز سالامەتلىكى ئۇچۇن قىلىشقا بولمايدىغان ئىشمۇ بولامدىكەن؟ ئەمما، ئۇ ئۆيىگە يېنىش سەپىرىدە ماشىنىسىنى شۇنداق تېز هەيدىدىكى، كۆڭلى شۇ قەدەر ئازادە بولۇپ ۋە ئۆزى يەڭگىللەپ قالدىكى، بىر يەرگە كەلگەندە، يەنى كۆتۈزۈۋ كوچىسىدا كېتىۋاتقىنىدا قىزىل چىراغ يېقىلغان بولسىمۇ ئۆتۈپ كېتىشكە قىل قالدى. **قاپقارا "ۋولگا"** بىلەن ئۇنىڭدا ئولتۇرغان زىيالىي ساقچىلار تەرىپىدىن سولانمىدى.

4

بۇركالو هەر هەپتىدە بىر قېتىم ئۇچرىشىشقا ۋەدىلەشكەن جايغا

باراتتى.

ئۇنىڭ ماشىنىسى ئىسمايلوۋ باغچىسىنىڭ كىرىش ئىشىكىگە يېقىن راق بىر جايدا توختايتتى. ئۇ ماشىنىسىنىڭ ئىچىدە ئولتۇرۇپ كۆتەتتى، تەخمىنەن بەش مىنۇتتىن ئون مىنۇتقىچە ۋاقىت ئۆتكەندە، كەينى تەرەپتىكى ئادەم ۋە ماشىنا ئېقىمى ئازىيىدىن ئاق رەڭلىك، "ژىگۇل" ماركىلىق بىر پىكاپ چىقاتتى. ئۇ ئاستا-ئاستا تورمۇز قىلىپ بۇركالونىڭ "ۋولگا" سىغا يېقىن بىر جايدا توختايتتى. ھەر جۈمە كۈنى جەزمەن ئەنە شۇنداق بولاتتى.

بۇركالو بۈگۈنمۇ ماشىنىسىدىن ئالدىرىماي-تېنىمەي چىقتى، "ژىگۇل" تەرەپكە قاراپ بىمالال بىرنەچچە قەدەم تاشلىدى ۋە ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ، ماشىنىدىن سەكرەپ چۈشكەن ئېگىز بويلۇق، قارا چاچلىق بىر ئايالغا ئېگىلىپ سالام قىلىپ، ئەرلەرگە خاس پەس ئاۋاز بىلەن:

ــ ياخشىمۇ سىز ۋېرونىكا ئولېگوۋنا؟ ــ دېدى.

ــ ئاھ، مېنىڭ جىيادجۇنۇم، مەنمۇ سىزگە ياخشىلىق تىلەيمەن! سىز ھەمىشە روھلۇق، ئالپىتە.

بۇركالو چوكاننىڭ بىلىكىگە قولىنى ئۆتكۈزدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئوي-پىكرى چېچىلغان ھالدا ئۇنى-بۇنى دېيىشكەچ باغچىغا كىرىپ كېتىشتى. بۇلار كىشىنىڭ دىققىتىنى تارتىدىغان بىر جۇپ ئىدى: چوكان بويىغا ئازراق ئۇزۇن كەلگەن ياپون تاۋىرىدىن تىكىلگەن كۆڭلەك كىيگەنىدى، بۇركالو بولسا بەستىگە يارىشىپ تۇرىدىغان جىيادجۇن كىيىمنى قاتۇرۇپ كىيۋالغانىدى.

شۇنداق، جىيادجۇن كىيىمى كىيۋالغان بولسىمۇ، ئورۇنلىرى ئۇنچە كۆپ ئەمەس ئىدى، زەر يىپ چېكىلگەن يېپىيىڭى شەپكە

تېگىدىن ئازراق ئاقارغان چېكە چاچلار چىقىپ تۇراتتى، بۇرۇتى بولسا كىچىك چوتكىغا ئوخشايتتى، ئۇ چىرايلىق ۋە رەتلىك كىيىنگەن بولۇپ، شاۋجياڭ فورمىسىدا ئىدى، ئۇ سەل ياش كۆرۈنەتتى، ئۇنىڭ ئۇرۇش مەيدانلىرىغا بارغان ئاۋۋالقى ئەۋلاد ھەربىيلەردىن ئەمەس، مەلۇم پەۋقۇلئاددە تۆھپىسى بار شەخسلەردىن ئىكەنلىكى بىلىنەتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن كىشىلەرنى ھەسسىلەپ شۇبھىلەندۈرەتتى.

ئىش ئەسلىدە مۇنداق بولغانىدى: بۇركالو مەركىزىي بازاردا ۋېرونكا ئولېگوۋنا بىلەن تاسادىپىي تونۇشۇپ قېلىپ، ئۇنىڭ بىر جياڭجۇندىن تۆل قالغان خوتۇن ئىكەنلىكىنى بىلگىنىدە، دەرھال ئەقىل تېپىپ ئۆزىنى جياڭجۇن دەپ ئاتىغانىدى. مول تەجرىبىلىرى ئۇنىڭغا: "بۇ ئېسىل خېنىمنى قويۇۋەتمە، سەن ئۇنىڭغا تاقابىل تۇرالايسەن، كىم بىلىدۇ، ئۇ سېنىڭ بىر ئۆمۈرلۈك غايەڭ بولۇپ قالامدۇ تېخى!" دەيتتى. كېيىن بۇركالو بىرمۇنچە ۋاقىت چېچىپ يۇرۇپ ھەربىي كىيىم ۋە جياڭجۇن ئوردىنى تاپتى، جياڭجۇنچە سالاپەت ۋە سۆيەتلەرنى مەشىق قىلىپ، ھەربىيچە سۆزلەرنى پىششىق يادلىدى. شەخسىي بەخت ئۈچۈن قىلغىلى بولمايدىغان ئىش يوق-تە! شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ ھازىر ۋېرونكا ئولېگوۋنا بىلەن بىللە بولغان چاغلاردا ئۆزىنى يېنىك، ئەركىن ھېس قىلىپلا قالماي، جامائەت سورۇنلىرىدىمۇ ئۇنىڭ چىرايى ئۆڭمەيدۇ، يۈرىكى دۈپۈلدىمەيدۇ، بېشى ساڭگلىمايدۇ. ھەرقانداق بىر شاڭجياڭمۇ ئۇنى كونا ھەربىيكەن دەپ قالمىدۇ. شۇنداقتىمۇ خۇدا پاناھ بەرسۇنكى، بىرەر شاڭجياڭغا ئۇچرىشىپ قالسا، ئۇ ئەڭ ياخشىسى "ۋولگا"سىنى ھەيدەپ ئۇنىڭ يېنىدىن يانداپ ئۆتۈپ كېتىدۇ، ئەلۋەتتە!

ئىككىيلەن بالىلار پائالىيەت مەيدانى ۋە كۆكۈل ئېچىش مەيدا-

نەدىن ئايرىلىپ بىرئاز ماڭغانىدىن كېيىن قاپاق تەرەپ ئاستىدىكى ئۆزلىرىنىڭ ئۆزۈن ئورۇنىدۇقىغا كېلىپ ئولتۇرۇشۇپ يېگەچ، ساب ھاۋادىن ئاز-تولا نەپەس ئالماقچى، پاراڭلاشماقچى بولۇشتى. دېمىسمۇ قىلىشىدىغان گەپ بار ئىدى.

بۇركالو ئالدىنقى قېتىم كۆرۈشكەن ۋاقىتتا، بۇرۇنقى گەپ بىلەن ئېيتقاندا، "قارشى تەرەپكە يۈرىگى ۋە قولىنى بەرگەن" يەنى توي قىلىش تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويغانىدى، ئۇ بۇنى چۈشەندۈرۈپ: "قول بېرىش تاينىش ئۈچۈن، يۈرەك بولسا مۇھەببەت ئۈچۈن" دېگەنىدى. جىياڭجۇنىڭ ئادەتتە ھەمىشە ئۇمىدۋار يۈرىدىغان ياش خانىمى دەررۇ جىمىپ كەتكەن ھەمدە مۇڭلىنىپ قالغانىدى: ئۇنىڭ كىچىككىنە يۈسلاق مەڭزىدىن قىزىللىق ئۆچكەن، گويا غەمدىن ئۈزىراپ كەتكەندەك بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭ بېلىقتەك لىغىلداپ تۇرىدىغان تېنى (بۇركالونىڭ بەرگەن تەرىپى بويىچە ئېيتقانىدا "پەۋقۇلئاددە ئايال") بىرپەستىلا سولىشىپ، بوشىشىپ كەتكەن، گويا ئۇنى بىرى كۆلچەكتىكى سۇزۇك سۇدىن يىللىق ھاۋاغا ئېلىپ چىققانىدەك بولۇپ قالغانىدى. ئۇ ھېچنېمە دېمەستىن ئورنىدىن تۇرۇپ، باغچىدىن ئاستا چىقىپ، "ژىگۈل"غا ئولتۇرۇپ، ئاستا ھەيدەپ كېتىپ قالغانىدى. بۇركالو "ۋولگا"سىنى ھەيدەپ ئۇزاق-قىچە ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ ماڭغانىدى: بىرى قارا، بىرى ئاق ئىككى پىكاپ بىرىنىڭ قۇيرۇقىغا بىرى تۇمشۇقىنى تەگكۈزۈپ، ناھايىتى خاپىغان ھالەتتە پايتەختىنىڭ كوچىلىرىدا مېڭىشقانىدى. پەقەت ئۆزىنىڭ ئېگىز بىناسىدىن قايرىلىپ، ماشىنا توختاش مەيدانىغا كەلگەندىلا، ۋېرونىكا ئولېگوۋنا قوللىرىنى ئىشقىلاپ، ناھايىتى تەستە بىلگىلى بولغۇدەك دەرىجىدە كۈلۈمسىرەگەنىدى. بۇركالو بۇنى

جاۋابىنى كۈتۈپ تۇرۇڭ دەپ قىلىنغان ئىلتىماس، دەپ چۈشەنگەنىدى.

ئەمدى ئۇ ئېچىلىپ كەتكەنىدى ۋە شۇڭا، بۇرۇن ئارتىس بولغان، 80 ياشقا كىرگەن مومىسى سادىر قىلغان بىر ئىش توغرىسىدا لەتىپە سۆزلەشكە باشلىدى:

— سىز بىلەمسىزكىن بۇركالوپۇ، بىزنىڭ لىفت باشقۇرغۇچىمىزنى چوڭ ئانام ھەر قېتىمدا بىردىن ئىسىم-فامىلە بىلەن چاقىراتتى، بۇ ئىسىملار ئوستىروۋسكىنىڭ دراملىرىدىكى پېرسوناژلارنىڭ ئىسىم-فامىللىرى ئىدى. ئۇ بۇ دراملاردا بىرمۇنچە رولغا چىققان، ھەتتا كىرۇچىنىنانىڭ رولىنىمۇ ئويناپ چىققانىدى، ئۇ قېرىغانىدىن كېيىن ئەلۋەتتە كاباناخانىڭ رولىدىمۇ چىقىدىغان گەپ-دە! يېشى چوڭ ئانامدىنمۇ چوڭ بولغان، بۇرۇن يۇگۇر-يېتىمچىلىك قىلغان ھېلىقى لىفت باشقۇرغۇچى خاپا بولۇپ، چوڭ ئانامنىڭ ئۈستىدىن قەستەن شەنىگە داغ تەگكۈزدى دەپ ئەرز يېزىپتۇ. شۇ دائىرىدىكى بىر ساقچى بۇ ئىشقا ئىگە بولۇپ، چوڭ ئانامغا ئاگاھلاندۇرۇش بەردى، لېكىن چوڭ ئانام يەنىلا خاتا قىلىپ، لىفت باشقۇرغۇچىنى شىمكا دەپ چاقىردى، چۈنكى ئۇ شۇ ئىشتىن ئىلگىرى تېلېۋىزوردا «گۈناھ-سىز جىنايەتچى»نى كۆرگەنىدى. سىز تەسەۋۋۇر قىلالامسىزكىن، لىفت باشقۇرغۇچى بۇنىڭغا چىدىمىدى-دە، ئىشتىن ئىستېپا بەردى.

ۋېرونىكا ئولېگوۋنا ئاۋازسىز كۈلدى، ئۇنىڭ ئۈزۈن كىرپىكلىرى قوڭغۇر كۆزلىرىنى يوشۇرۇۋالدى. بۇركالوموۋ خىرقىراپ كۈلدى، ئەمما بۇ ئىككىسىنىڭ كۈلۈشىدىكى سەۋەب ئوخشاش ئەمەس ئىدى. ئۇ ۋېرونىكا ئولېگوۋنانىڭ قولىغا قولىنى ئاستاغىنا تەگكۈزۈپ قويدى، چوكانىنىڭ قولى شۇ چاغدا ئۈزۈن كۆڭلەك يېپىپ تۇرغان

تىزلىرىدا ئىدى. بۇركالو ئادەمنى چۆچۈتكۈدەك ئاۋاز بىلەن مۇنداق دېدى:

ــ قىزىق، بىزنىڭ لىفتنى باشقۇرىدىغان ئايال ئىشچىمۇ جياڭجۇن بىلەن بىر بىنادا ئولتۇرمايمەن دەپ كېتىپ قالدى.

ۋېرونىكا ئولىگوۋنا كۈلىدى، ئازار يېگەنىدەك بىر خىل ئىشەنمەسلىك نەزىرى بىلەن بۇركالوغا راسا سەپسېلىپ چىقتى، ۋەھالەنكى، بۇ چاغدا بۇركالو كۆڭلىدىكى خۇشلۇقنى يىغىشتۇرالمايۋاتاتتى، چۈنكى ئۇ، لىفت باشقۇرىدىغان ئايال ئىشچى ئارىسىدا پوۋانى قانداق قورقۇتۇۋەتكەنلىكىنى ئەسلەپ قالغانىدى. ئۇ شۇ كۈنى بىرىنچى قېتىم جياڭجۇنچە ياسىنىپ، دەرھال بۇنى سىناپ بېقىشنى، ئۇنى يانىدىن كۆزەتكۈچىلەرنىڭ ئۇنىڭ تاشقى قىياپىتىگە قاراپ ئىشىنىشى ـ ئىشەنمەسلىكىنى بىلىپ بېقىشنى قارارقىلغانىدى. ئۇ ھەربىي كىيىمىنىڭ ئۈستىدىن بىر شامالىلىق يېپىنىپ ئۇدۇل ئىشىككىچە چۈشۈپ كەلىدى (بۇ دەل چۈشلۈك تاماقتىن كېيىنكى ئەڭ جىمجىت ۋاقىت ئىدى)، ئۇ تازا ئوبدان ئۇخلاۋاتقان ئارىشېۋۋانىڭ كەينى تەرىپىدىن كېلىپ ئالدىغا ئۆتتى ـ دە، بىرنى يۆتىلىپ قويىدى، ئارقىدىنلا شامالىلقىنى سېلىۋەتتى، تاتلىق ئۇيقۇدىن ئەمدىلاتىن ئويغانغان موماي كۆز ئالدىدا جياڭجۇنچە پارات كىيىمى كىيگەن، ئەمما... چىراي تۇرقىدىن تونۇش بۇركالونى كۆرۈپ:"ئاھ خۇدا، مەن چۈش كۆرۈۋاتامايدىغاندىمەن، مېنى شەيتان ئازدۇرۇۋاتمايدىغاندۇ!" دېدى پەس ئاۋاز بىلەن ۋە ئۆزىنىڭ جياڭجۇنگە كرېست ئىشارىسى قىلىپ چوقۇندى. بۇركالو بولسا ئويۇنچۇق تاپانچىنى چىقىرىپ شىرەگە توكۈلدىتىپ ئۇرۇپ تۇرۇپ:"ھەربىي ئۇنۋان ۋە ۋەزىپەمگە

ئاساسەن سالام قىل!"دەپ ۋارقىرىدى. ئاندىن شاماللىقىنى ئۆش-نىسىگە ئارتىپ، ئۆزى تۇرىدىغان قەۋەتكە چىقىپ كەتتى. ئۇچ كۈن ئۆتكەندىن كېيىن لىفت باشقۇرىدىغان ئايال ئىشچى كۆرۈنمىدى. ئۇ: "بۇ يەردە جىن-شايتانلار ئادەمنى جىمجىتلىققا ئايلاندۇرىدىكەن!» دەپ، مۇندىق بىنادا ئىشلەشنى رەت قىلدى. دەرۋەقە، ئۇ ئىشنىڭ يېپىدىن يېڭىسىگىچە ھەممە ئادەمگە سۆزلەپ چىقىتالمىتىن، ئۇنىڭ ئورنىغا ئىشلەيدىغان ئادەم چىقمىغاندى.

— بۇ — ر — ر! — بۇركالو قاقاقلاپ كۈلۈۋەتتى، — بۇ ئادەملەر چاقچاق قىلغانىنى بىلمەيدۇ، ھايات تولىمۇ بىمەنە، — ئەمما، بۇ چاغدا ئۇ يېنىدا ئولتۇرغان ئايالنىڭ بىردىنلا غەمگە چۆكۈپ كەتكەنلىكىنى، ھەتتا، قىزچاقلارنىڭكىدەك قىپقىزىل لەۋلىرىنىڭ بىرئاز كۆكىرىپ كەتكىنىنى، گويا بىلىق كۆلچىكى قۇرۇپ كەتكەندەك بولۇۋاتقىنىنى ئاخىر سېزىپ قالدى. شۇنىڭ بىلەن، بۇركالو چاچراپ قوپۇپ دىققەتتە تۇردى-دە، ئۆزىگە (جۇملىدىن "بىلىق كۆلى"نى باشقۇرىدىغان ھېلىقى ئادەمگە):"توختا! جىمجىتلىققا كۆنگىلىدىكى كىشىنىڭ دىلى غەملىك بولىدىكەن، جىمجىتلىق پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە قارشى ئۇرۇش ئېلان قىلىدۇ، ياكى...ياكى ئۇ ئايالنىڭ ئالدىدا تىز چۆكىدۇ. ۋېرونىكا ئولىگوۋنا، بۇيرۇقىڭنى بېرىڭ!"دەپ بۇيرۇق قىلدى.

بۇركالو گەۋدىسىنى سوزۇپ چوكانىنىڭ قولىنىڭ تىرناقلىرىغا سۆيدى. ئۇ ھەر قېتىم شۇنداق قىلغىنىدا ئاللىقاندای بىر تۈك ئېقىمى ئۇرغۇپ كېلىپ، قانائەتلەنىدۇرەرلىك يەللىقلىق ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە تارايتتى (ياھ، بۇ خوتۇنىنىڭ ماگنىت مەيدانىنىڭ تارتىش كۈچى نېمىدېگەن كۈچلۈك! ئۆزىدە مۇنداق پەۋقۇلئادده

قۇدرەت بارلىقىنى ئۇ بىلمەيدۇ تېخى!) لېكىن، ۋېرونىكا ئولىگوۋنا قولىنى تارتىۋېلىپ، كۆزلىرىنى قىسىپ، ئۆتكۈر نەزىرىنى بۇركالوغا ئۇزاقتىچە تىكىپ قارىدى، بۇركالونىڭ ئۇنىڭ نەزىرىدىن ئۆزىنى قاچا چۆرۈۋاتقان، چۈشەنگىلى بولمايدىغان كۈل رەڭ، قوڭۇر، بەلكى سېرىق كۆزلىرىگە قادىلىپ قاراپ، ئاستا، دۈدۈقلاپ تۇرۇپ مۇنداق دېدى:

— بۇركالايېۋ، مەن ...سىزگە...ئىشەنمەيمەن...

— جايىدا، ۋېرونىكا ئولىگوۋنا، ئايالالار كەلسە-كەلمەس ئىشىنىۋەرمەسلىكى كېرەك، بولۇپمۇ سىزگە ئوخشاش ئايالالار، ئەرلەر ئىشەنمۇرۇشى كېرەك.

— مەن سىزنىڭ جياڭجۇن ئىكەنلىكىڭىزگە ئىشەنمەيمەن...

— ناھايىتى ياش، شۇنداقمۇ؟ جەڭگە قاتناشمىغانلىق ئۈچۈنمۇ؟ ئىقتىدارلىق كىشىلەر ئۈچۈن ھامان قىلغىلى جەڭ چىقىدۇ، ئالاھىدە جەڭلەرمۇ بار ئەمەسمۇ؟

— سىز مېنى ئالداۋاتسىز.

كۆز ئېچىپ-يۇمغۇچە ۋاقىت ئىچىدە بۇركالونى توك سوقۇۋەتكەندەك بولۇپ، ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى مۇزلاپ، تەمتىرەپ قالغانىدەك تۇيۇلدى. ئەمما، ئۇنىڭ تېنىدىكى كۈچلۈك زېھىن ئۇنىڭ بارلىق پسخىكىسىنى ۋە نېرۋا سېزىملىرىنى بېسىپ كەتتى، ئۇ ھەقسىزلەتەن ئازار بېگەنىدەك ۋە تامامەن ھەقسىي ھاياجانلانغانىدەك سۆز باشلىدى:

— سۆيۈملۈك چوكان، بىز تونۇشقىلى ئۇچ ئايدىن ئاشتى، لېكىن مەن پەقەت 6-ئاينىڭ 4-كۈنى، بىز ئالتىنچى قېتىم ئۇچراشقان چاغدىلا قولىڭىزنىڭ ئۇچىنى تۇتۇپ باقتىم. يادىڭىزدا بارمىكىن، بىز "يەتتە قەۋەت ئاسمان" رېستورانىدا كەچلىك تاماق

يېدۇق، شۇ چاغدا سىز بىرىنچى قېتىم ئوستانچىنو تېلېۋىزىيە مۇنارىغا چىقتىڭىز، 6-ئاينىڭ 29-كۈنى سىز "ئاربات"تا بىرىنچى قېتىم مەڭگۈزىڭىزگە سۆيۈپ قويۇشۇمغا رۇخسەت قىلدىڭىز، "رۇس"تا سىز مەن تەقدىم قىلغان ئاق قوي يۈلتۈز تۇركۈمى كۆز قىلىنغان ئالتۇن مارجان تىزمىنى خاتىرە ئورنىدا قوبۇل قىلدىڭىز. بۇ سىزنىڭ يۈلتۈز تۇركۈمىڭىز ئىدى. سارتسېن باغچىسىدىكى كۆلنىڭ بويىدا، گۈل نەقىشلىك ياغاچ كۆۋرۈك ئالدىدا، يادىڭىزغا كەلدىمىكىن، بۇ 7-ئاينىڭ 9-كۈنى ئىدى، سىز مېنى ياخشى كۆرىمەن دېگەن-نىدىڭىز. 8-ئاينىڭ 19-كۈنى بولسا سىز مېنى ئۆيىڭىزگە باشلاپ بارىدىڭىز ۋە مېنىڭ بىردەمستە ئەتىر گۈلۈمنى قوبۇل قىلدىڭىز. سىز تېخى، "بۇ گۈلدەستىڭىز ئېچىدە مىليونلىغان قىزىل ئەتىر گۈل بار ئىكەن ئەمەسمۇ! دېگەنىدىڭىز، سىز ماڭا ئەقىل-پاراسەتتە ھەممىنى بېسىپ چۈشىدىغان مومىڭىز بىلەن سۆيۈملۈك ئانىڭىزنى تونۇشتۇرغانىدىڭىز، بىز شامپان بىلەن"يېڭى دۇنيادا يېغىلغان مەھسۇلات" ھارۋىقى ئىچكەن، تولغۇما تانسا مۇزىكىلىرىنى تىڭشىغانىدۇق، سىز ھەتتا...سىز مېنى لىفتكىچە ئۇزىتىۋېتىپ لېۋىمگە سۆيگەنىدىڭىز. ئەمدى، قەدىرلىك چوكان، ئېيتىپ بېقىڭا، بۇلار سىزنىڭ مەن بىلەن كۆرۈشكەن، ۋاقىت ئۆتكۈزۈشكەن، سۆيۈشكەنلىرىڭىزمىدى، ياكى مېنىڭ جياڭجۇنلىك كىيىملىرىم بىلەنمۇ؟

بۇركالو ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ، ئۇزۇن ئورۇندۇقنى بويلاپ مېڭىپ كەتتى، ئاندىن ناھايىتى تېزلىكتە بەدىنىنى بۇراپ، پۈتىنىڭ ئۇچىغا قارىغىنىچە، ھېچقانداق ساختىلىقى بولمىغان غەزىپىنى بېسىۋالدى. بۇنداق غەزەپ تۇپەيلىدىن، ئۇ ئادەتلىنىپ باقمىغانلىقتىن، سول يۇرىكىنىڭ "دۇپ، دۇپ" سوقۇۋاتقانلىقىنى باشقىچىلا سەزگەندە،

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

كۆز ئالدىدا بىر قەۋەت ئىسسىق، نەم تۇمان لەيلەپ يۇرگەندەك هېس قىلدى.

ۋېرونىكا ئولېگوۋنا لام-جەم دېمىدى، ئۇ بۇركالونىڭ سۆزلىرىدىن تۆتۈلۈپ كەتتىمۇ، ياكى ئۇنىڭ سۆزلىرى قۇلىقىغا كىرمىدىمۇ، ئىشقىلىپ باغچىنىڭ سايىلىق بىر تەرىپىگە جىمجىت نەزەر تاشلاپ ئولتۇراتتى، يىراقتا — قۇياش نۇرى چۈشۈپ تۇرغان دەرەخلىك يولدا بالىلار يۈگۈرۈشمەكتە، ۋارقىراشماقتا ئىدى، ئەمما ئۇ ئاۋازلار بۇ يەرگە ئاڭلانمايتتى. بىرنەچچە مىنۇت ئۆتۈپ كەتكەندىن كېيىن، چوكان گويا ئۆز-ئۆزىگە سۆزلەۋاتقاندەك، ئاران ئاڭلىغىلى بولىدىغان ئاۋاز بىلەن:

— مەن ئېرىمنى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى.

بۇركالو بۇ مونولوگنى ئىشتىكەن چېغىدا تىللىۋەتكىلى تاس قالدى، ئەمما ئۇ تەربىيە كۆرگەن ئادەملەرگە ئوخشاش ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ، ئۇ ياقتىن بۇ ياققا تېز قەدەملەر بىلەن يۈرۈشكە باشلىدى. غەزەپتىن ئۇنىڭ يۈرىكى ئېغىز-پەس سوقاتتى، ئۇ ھەتتا سول بىلىكىنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ بېقىپ، مىنۇتىغا 100دىن كەم سوقمايۋاتقىنىنى بايقىدى.

— جىمجۇننىڭ دۆت خوتۇنى، — دېدى ئۇ، — بوپتۇ، سىز راستلا ئېرىڭىزنى ئىنتايىن، ئىنتايىن ياخشى كۆرگەن بولۇڭ، ئۇنداقتا، ئېرىڭىز بىلەن بىللە ئىككى كىشىلىك گۆھنسەيگە كىرىپ ياتمىغىنىڭىز نېمىسى؟ سىز يەنە ياشاۋاتىسىزغۇ؟ سىزنىڭ گۆزەل تۇرمۇشنى ياخشى كۆرۈشىڭىز ئۆلگەن ئۇ قېرىنى ياخشى كۆرۈشۈڭىزدىن ئۈستۈنرەك بولغان، بۇ تەرىپى ئېنىق. شۇنداق ئىكەن، سىزنىڭ ئۇ ئالىيجاناب مۇھەببىتىڭىزگە كىم ئىشىنىدۇ؟ سىز ئۇ

چاغدا 27 ياشقا كىرگەنىدىكىز، ئېرىكىز 66 ياش بولۇپ، سىلەر "موسكۋا" سۇ ئۇزۇش كۆلىدە تونۇشقانىدىكىلار. جياڭجۇننىڭ ئۇ يەرگە بېرىشى زەئىپلەشكەن بەدىننى چىنقىتۇرۇش ئۈچۈن ئىدى، سىزنىڭ ئۇ يەرگە بېرىشىڭىز بولسا بالىلارغا سۇ ئۇزۇشنى ئۆگىتىش ئۈچۈن ئىدى. بۇ چاغلاردا سىز ئېرىكىز بىلەن ئالىلىقاچان ئاجرىشىپ كەتكەن. ئۇ ئېرىكىز بولسا بۇرۇن سۇ ئۇزگۈچى تەنھەرىكەتچى بولۇپ، قانداقتۇر بىرنېمىنىڭ ماھىرى ئىدى (سىز چاقچاق قىلىپ ئىككىلارنى "باقىچىلاپ ۋە كېپىنەكچىلەپ سۇ ئۇزىدىغان بىر جۈپ" دېگەنىدىڭىز). سىز جياڭجۇن بىلەن پۈتۈنلەي ئىدراكسىز ئاساستا قوشۇلغان: جياڭجۇننىڭ تەنھەرىكەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغان ياش ئايالىنى تېپىشى تۇرمۇشىدا جىددىيلىكنى ئاۋۇتۇش ئۈچۈن ئىدى، ياش ئايالنىڭ جياڭجۇننى تېپىشى بولسا پۇل ئۈچۈن، تۇرالغۇ ۋە داچا ئۈچۈن ئىدى. كىم ئۇلارنى ئەيىبلىيەلسۇن؟ بەختنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ھەممەيلەننىڭ بايقال-ئامۇر يولىغا بېرىپ ئىشلىشى شەرت ئەمەس-تە! دەرۋەقە، قېرى جياڭجۇننىڭ خانىمى خاپا بولىدى، بىراق، نەپىقە پۇلى ۋە نەۋرىلەردىن تەسەللى تاپتى. قىسقىسى، كىشىگە ھەۋەس بېغىشلايدىغان تۇرمۇش مەۋجۇت بولۇپ تۇرىدۇ، ھەتتا ئۇنىڭدىن بارلىق زۆرۈر ئاقۇشەتلەر چىقىپ تۇرىدۇ. مال-دۇنيا گويا سۈيۈقلۇققا ئوخشاش، قانچىلىك سىقساڭ، شۇنچىلىك چىقىپ تۇرىدۇ. ھاياتنى ياخشى كۆرمەيدىغان ئادەم ياشىمايلا قويسۇن. ياكى ئۇنىڭ ئەكسىنى قىلسۇن. ئەمما تۇرمۇشنىڭ ھەقىقىتىنى ئېتىراپ قىلىش، بۇ ھەقىقەتنىڭ ئالدىدا ھارامزادىلىك قىلماسلىق لازىم. سىز خالايدىكەنسىز، گېپىڭىزدە تۇرۇۋالدىكەنسىز، مەرھەمەت، مەن

سىزنىڭ ئۆلگۈچە جياڭجۇننى ياخشى كۆردىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن (ئەمەلىيەتتە، سىز ئۇنى ئۆ ئۆلگىچىلا ياخشى كۆرگەنسىز، ھا، ھا!)، مۇشۇنداق گۈزەل تۇرۇپ، نېمىشقا گۈزەل ھېسسىياتنىڭ يىللىق سۈيىدە بېلىقتەك بىر پىلتىڭلىۋەتمەيسىز؟ مەن سىزنى قولـلايمەن. مەن ئۆزەمـمۇ كىرىمگە ئېرىشىش ئۈچۈن ۋە تۇرمۇشۇمنىڭ كۆپ خىل بولۇشى ئۈچۈن ھەمـشە ئويـناپ تۇرىـمەنغۇ؟ لېكىـن، بىز خەلقنىڭ ئەقـىل ـ پاراسـتىـگە ئاساسەن ئـىش قىلىشـىمىزلازىم (بۇ ناھايىتى ئاددىي ساۋات): خىزمەت ۋە تاماشانىڭ ئۆزىگە يارىشا ۋاقـتى بار. ئاۋۋال ئـىش بېجىرىـش كېرەك. ئاۋۋال قانۇنـلـۇق توي قىلىش رەسمىيىتىنى بېجىرىـش كېرەك، شۇنـىڭـدىن كېـيـىن مېنىڭ جياڭجۇنلۇك كىيىملىرىمنى مەسخىرە قىلايلى، ئاندىن سىزنىڭ مومىڭىز بىلەن ئانىڭىزنى مېنىڭ ئىككى ئېغىزلىق ئۆيۈمگە كۆچۈرۈپ كېلىمىز ــ بۇركالو ـ بۇركالايبۇ سىلەرنىڭ ئاشۇ تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە، تاشتىن قويۇرۇلغان كۆپ قەۋەتلىك ئېگىز بىنايىڭلاردا بىر ئولـتۇرۇپ بېقىشـنى ناھايىـتى ئارزۇ قىلىـدۇ ــ سـىلەرنىڭ ئازادە داچىلاردا داڭلىق ۋە پايدىلىق قېرىلار ئۈچۈن ئىككىنچى بىر ياتاق سېلىـنـىـدۇ، قانـداق؟ چۈشەنـدىڭىزمۇ؟ سىز ئالاھـىـدە ئەقىلـلىق، زېـرەك ئادەم بولـسـىڭـىزمۇ، بۇ نۇقـتـىـنى تېخـى ئۆزىـڭـىـزمۇ بىـلـمەيـسـىز. مەن سـىزنىڭ تالانـتـىڭـىزنى ئېچـىـپ قويايى، بىز كىشىلەرنىڭ كېسىلىنى داۋالايمىز، بىزنىڭ ناممىز پۈتۈن مەملـكەتكە تارىلىدۇ. بىز بىر مىليون رۇبلى تاپاۋەت قىلالايمىز، سىزنىڭ جياڭجۇنىڭىـز دۇب ياغمچىـدا ياسالغان گۈەنـسـەيدە يېتـىـپ ھەسەت قىلغىنىدىن غىڭشىپ كېتىدۇ (ئۇ ئۆزىنىڭ سـىزنىڭ ماگنـىت مەيـدا ـ نىڭىزنىڭ تۆتقۇنى بولۇپ قالىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ باقمـىغان ـ دە!).

شۇنىڭدىن كېيىنچۇ... مېنى ياخشى كۆرەمسىز، ياخشى كۆرمەمسىز، بۇ ئۆزىڭىزنىڭ ئىختىيارى، ئايرىلىپ كەتسىڭىزمۇ بولىدۇغۇ، مۇبادا سىز، قانداقتۇر بىرىنى راستلا بەك ياخشى كۆرسىڭىز، نەگە بارسىڭىز بارمامسىز! بۇ يەردە مۇھىمى، بىزنىڭ ئىشىمىز ۋۇجۇدقا چىقسىلا بولغىنى. ئادەم بەرىبىر ئۆلىدۇ، ئەمما ئىش مەڭگۈلۈك بولىدۇ. ئەمما، بۇ بىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىشىمىزمۇ ئەمەس، سىز دېگەن ئاز تېپىلىدىغان ئايال نەسلى، بىز ئىككى-ئۈچ بالىلىق بولۇشىمىز لازىم، ئەلۋەتتە، بۇنىڭغا كەلگەندە بار مەسلىھەت بىر ئىش قىلىمىز. بالىلىرىمىز ئەڭ، ئەڭ سورتلۇق بالىلاردىن بولىدۇ، شۇنداق قىلىپ بىز ئىنسانىيەتنىڭ سۈپىتىنى يۇقىرى كۆتۈرىمىز. مۇھەببەت، مۇھەببەت... دېيىلىۋەرسىمۇ بولمايدۇ، چۈنكى، مۇھەببەتتىن بالا چىقمايدۇ. مۇھەببەت دېگەن پەلىپەتىش بىر ئىشلارنى قىلىش دېمەكتۇر. پۇقرالار مۇھەببەتكە ناھايىتى ئەھمىيەت بېرىدىغان "پاقچىلاپ ئۆزىدىغان" بىرنېمىگىز بىلەن بىللە بولۇپمۇ بالىلىق بولالمىدىگىزغۇ؟ كېيىن، زەئىپلىشىپ قېرىغان جىياڭجۇن بىلەنمۇ شۇنداق بولدى. سىزنىڭ ھەممە نېمىگىز ماڭا ئايان. مەن سىزدىن رەنجىمەيدىغان بولدۇم. مەن ئۆزەمنىڭ سۆزلىرى بىلەن ئۆزەمگە تەسەللى بېرىۋاتىمەن، مەن سىزنى "جياڭجۇننىڭ دۆت خوتۇنى" دېگەن بولسام، بۇنىمۇ كەچۈرۈۋېتىڭ، چۈنكى، مېنىڭچە سىز چۇشىنىپ بولدىڭىز، سىز مېنىڭ نېمىلەرنى ئويلاۋاتقىنىمنى تېپىپمۇ بولدىڭىز، سىزنىڭ ماگنىت مەيدانىڭىز بۇ ئوي-پىكىرلەرنى يۇتۇپ بولدى. سىزمۇ خېلى ئېچىلىپ قېلىۋاتىسىز، ماڭا قاراپ تەبەسسۇم قىلىۋاتىسىز، پايانسىز، كەڭ كەتكەن تۇرمۇش كۆلچىكىدىكى سالقىن زۇمرەت دولقۇنلار سىزنىڭ

www.uyghurkitap.com

بەدىنىڭىزنىڭ يېنىدا ئۆركەشلەۋاتىدۇ. قېنى سۆزلەڭ.

ــ بۇركالايۋ، سىز تالانتلىق ئەبىلەخ، ــ ۋېرونىكا ئولىگوۋنا يامان نىيەتسىز سوغۇق كۈلدى، ــ مەن سىزنىڭ ئۆزىڭىزنى ئەسكەرلىككە چۈشۈرۈپ، دەرھال مەندىن ئايرىلىشىڭىزغا مەسلىھەت بېرىمەن. ماڭا...ماڭا يەنە كۆرۈنمەڭ، خۇددى ئاشۇ قارا ماشىنىڭىزدا ئولتۇرغاندەك. ئۇنداق بولمىسا... بىلىشىڭىز كېرەككى، ھېچكىم سىزنىڭ يۈزىڭىزگە قارىمايدۇ.

ــ بۇر ــ لا ــ لا! بۇ تولىمۇ يامان بولغىنى!

ــ سىز يەنە كوتۈلدىسىڭىز، بىر ئېغىزلا كوتۈلدىسىڭىز... ــ ۋېرونىكا ئولىگوۋنا ئۆتكۈر ۋە خاتىرجەم نەزىرىنى يىراقلارغا تىكتى، قۇياش نۇر تۆكۈپ تۇرغان دەرەخلىك يولدا باياتىن تېخى بىرمۇنچە باللار چېپىشىپ يۈرگەن بولسا، ئەمدىلىكتە، گويا ئۇ چاقىرىپ كەلگەندەك بەستلىك ـ قامەتلىك بىر ساقچى ئۇ ياقتىن بۇ ياققا مېڭىپ يۈرەتتى، ــ مەن كەچۈردۈم، ئۇقتىڭىزمۇ؟ مەن ئۆزەممۇ نېمىشقا شۇنداق ئىكەنلىكىنى ئۇقمايمەن. ئېھتىمال، مەن بىزنىڭ ئەڭ دەسلەپكى تونۇشقان كۆنلىرىمىز ئۈچۈن تارتىشقاندەك مەن. يا بولمىسا، پەۋقۇلئاددە يۈزى قېلىنلىقنىڭ مەلۇم كۆچى بولسا كېرەك، چۈنكى، ئۇنىڭ ۋاقىتىنچە تېخى بۇزۇلۇشى ئاسان ئەمەس... سىز يولىڭىزغا مېڭىڭ!

بۇركالو بايا تىندىن بېرى ئۆزۈن ئورۇندۇقىنى بويىغا يانداپ مېڭىپ يۈرگەنىدى، ھازىرمۇ شۇ مېڭىشىدا بېشىنى ئارقا تەرەپكە بۇراپمۇ قويماي، ساقچى تۇرغان جايىنىڭ قارشى تەرىپىگە يۈرۈپ كەتتى، ئۇ تاياق يەيدىغاندەك مۇرىسىنى دۈمبىسىدىن پەسلىتىپ، ئارقا مېڭىسى بىلەن پۈتۈن ئومۇرتقىسىنى ۋېرونىكا ئولىگوۋنانىڭ

مەسخىرىلىك نەزىرىگە تاشلاپ بەرگەندەك ھېسسىيات بىلەن كېتىۋا-تاتتى. ھەر ھالدا ئۇ زېرەكلىك بىلەن دەرھال دەرەخزارلىق بىرىنچى توغرا يولغا كىرىپلا سەكرەپ-تاقلاپ تېز يۈگۈرۈپ، ئۇستىدە جياڭجۇن كىيىملىرى بارلىقىنىمۇ ئۇنتۇپ قالدى. باغچىدىن چىققاندىن كېيىن "ۋولگا"سىنى ئوت ئالدۇرۇپ، شامالدىق بىلەن بەدەنلىرىنى ئوراپ، ماشىنىسىنى چوڭ يولغا ئەپچىقىپ، بىر پالا-كەتتىن قۇتۇلۇپ قالغاندەك ئالدىراشلىق بىلەن ماشىنىلار ئېقىمىغا شۇڭغۇپ كىرىۋالدى. ئۇ ئىسمايلوۋ ئولېمپىك تەنھەرىكەت مېھمانخانىسىنىڭ ئەينەك مۇنارىسىنىڭ يېنىغا كەلگەندىلا قەددىنى رۇسلاپ، تىنىقىنى ئىزىغا چۈشۈرۈپ، ئاق رەڭلىك "ژىگۇل" كېلىۋاتامدۇ، يوقمۇ دەپ كەينىگە بۇرۇلۇپ قاراپ قويدى. ئۇ ھاقارەتلەنگەنلىكتىن پەيدا بولغان نومۇسىنى ئازابلانغان ھالدا يېڭىپ تىللاپ قويدى:

ــ ھۇ بۇزۇق خوتۇن! بىرنېمىنى بىلىپ قالغاندەك تۇرىدۇ، ئۇن-تىن چىقارمايدۇ، رەڭگىنى بۇزمايدۇ، "جياڭجۇنۇم" دېگەن سۆزنى ئاغزىدىن چۈشۈرمەيدۇ، ئۇغۇ ئۇچراتتى... مەنچۇ... ياق، ئۆزەمگە ئۆزەم "سەن" دەپ مۇراجىئەت قىلىشىم كېرەك. "سەن بۇركالو، سەن، سەن قانداق بىرنېمە؟ قاۋاقخانىدىكى بىر مەستىنى باشقىلار يۇزىگە قۇرۇق پۇڭا ئىستاكانى بىلەن ئۇرغان ھالەتتىمۇ، سېنىڭ سالپىيىپ قېچىپ كەتكەن ھالىتىڭدەك كۆنگە قالماس ئىدى. سەن باياتىن نېمىشقا جياڭجۇننى ئەخمەق ئېتىپ ئويىنىغان، ئۇنىڭ ئائىلىسىدىكىلەرنى تارتىۋالغان ھېيلە-مىكىرىسى كۆپ ھېلىقى تۆل خوتۇنغا ئۆتكۈدەك سالمىقى بار تۆت ئېغىز گەپ قىلىپ خاتىرە قالدۇرالمىدىڭ؟ سېنى كىم قورقىتىۋەتكەن؟ سەن ھەممە ئىشتا ئەدەب-قائىدىلىك، تەرتىپ-قانۇنلۇق تۇرساڭ. ھەربىي كىيىمگە

www.uyghurkitap.com

كەلسەك، ئۇ بىر چاقچاق، خالاس، كىنو ستۇدىيىسىدىكى بىر دوستۇڭ ئۆتنە بىرىپ تۇرغان كىيىم، قاقاقلاپ كۈلۈپ تۇرۇپ ھېلىقى ئايالغا: 'يالغان جىيانجۇن بىلەن تۆل قالغان بىر خوتۇن ئويىنىشىپ قويدى' دېيىشىك كېرەك ئىدى. ئۇ خوتۇن ئۆزىنى ئەخمەق قىلىغان دەپ ھېس قىلسا ياخشى بولاتتى." ئاھ، خۇدا ئۇرسۇن! ھاياتمدا بۇنداق ئىشقا تۇنجى قېتىم دۇچ كەلدىم. ھەممە ئىشنى باشتىن كەچۈرگەن، مۇشۇنداق ئىشنىمۇ باشتىن كەچۈرگەنلىكىمگە گەپ كەتمەيدۇ، ھېلىقدەك ئەھۋال ئاستىدا تىكىۋەتمەي باشقا چارە يوقلۇقىمۇ ئايان، ئەمما، بۇ قېتىمقى ئىش... ئۇ خوتۇننىڭ بەدىنىدە مەلۇم بىر بىنورمال نەرسە بار ئوخشايدۇ، ئۇ باشقىلارنىڭ ئوي-پىكرىنى بىلمۇالالايدىكەن، بىلگەندىمۇ ناھايىتى توغرا بىلىدىكەن. مېنىڭ مۇشۇ تەرەپلىرىمنى كۆرۈۋالغانلىقىنى دەرھالا بىلگىنىم ئوبدان بولدى، ئەسلىدىلا ئېھتىياتسىچان بولغان تۇرۇق ئىدى. ھەر نېمە بولسا، مەن ئۆزەمنىڭ نەدە تۇرىدىغانلىقىمنى ئۇنىڭغا كۆرسەتمىگەن ئىكەنمەن، مېنىڭ ئېغىر-بېسىق، سالماقلىقىم مېنى ئاسراپ قالدى.

بۇركالو ماشىنىسىنى ھەيدەپ ئۆيىگە كەلگەن چاغدا كۆڭلى تاماماقتىن بېسىقىغا چۈشەي دەپ قالغاندى. ئۇ ماشىنىسىنى ماشىنا قويۇش ئۆيىگە ئەكىردى، سىگنال سىستېمىسىنى ئېچىپ، دەرۋازىنى قۇلۇپلىدى، ئۇ ئۆزۈن ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرغان، گويا ھەمىشە ئاشۇ بىرنەچچە ۋە ھەمىشە قېرىمايدىغان، مۇلايىم، يېقىملىق مومايلارنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا بۇرۇنقى خاتىرجەملىكى ئەسلىگە كەلگەن ۋە سەگەكلىك بىلەن ھۆكۈم قىلىش ئىقتىدارىمۇ ئۆز ئورنىغا كەلگەندى، ئۇ ئېغىر بىر تىنىۋېتىپ ئۆز-ئۆزىگە: "نېمىلا دېگەن

بىلەن، قانداق دېگەن بىلەنمۇ، مەن تولىمۇ ياخشى بىر ئايالدىن قۇرۇق قالدىم. تۇرمۇشنىڭ قىممەتكە ئىگە بۆلىكىمۇ شۇ ئايال بىلەن بىللە غايىب بولدى! دېمەك، تەقدىر شۇنداق" دېسە بولاتتى. ئەمما ئۇ ھايال ئۆتمەي كاللىسىدىن ئۆتكۈزدى، ئۇ بىر دوستى ئېيتىپ بەرگەن ھەزىل بىلەن ئۆزىنى بەزلىدى: "تەقدىر ئايال ئەمەس، ئۇنىڭدىن ئىككى قېتىم پايدىلىنىشقا بولمايدۇ."

5

بىر رومكا ئالىي دەرىجىلىك ۋۇتكا ئىچىپ، ئىكىرا، كولباسا، سۇرلەنگەن بېلىق ئومۇرتقىسىنىڭ گۆشىنى يەپ بولغان بۇركالو يەنە ئىككى ئىستاكان قېنىق دەملەنگەن قەھۋە بىلەن ئەڭ ئاخىرقى بىر توغرام تاتلىق بىمەكلىكنى يەۋېتىپ، بىرپەس ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانماقچى بولدى. ئۇ ئۆزىنىڭ گۈزەل سەنئەتكە — رەسىم سىزىشقا بولغان ئىشتىياقىنى ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىش دەپ ئاتايتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇپ، چوڭ ھەم كەڭ كېلىدىغان كەندىر تالاسىدىن تىكىلگەن قىسقا كۆڭلەكنى كىيدى. تۆت شارچىلىرى پۈپۈكتەك ساڭگىلاپ تۇرىدىغان يۇمشاق شىلەپىنى بېشىغا قوندۇردى-دە، كۆتۈپخانىسىغا كىرىپ، ئىنتايىن مەمنۇنىيەت ئىچىدە كىتاب جازىلىرىغا قاراپ چىقتى. كەڭ، چاسا ئۆينىڭ تۆتلا تېمىنى ئاساسەن كىتاب جازىلىرى ئىگەللىگەنىدى. شۇنداق، بۇ يەردە بارى كىتاب جازىلىرى بىلەن كىتابلارلا ئىدى، ئەمما... بۇلار سىزىلغانىدى. ماي بويياق بىلەن سىزىلغانلىرىمۇ، قاپارتما شەكىلدە بۇرتمە قىلىپ ئىشلەنگەنلىرىمۇ بار ئىدى، بۇلار

www.uyghurkitap.com

راست كىتابلار بىلەن ئوپمۇئوخشاش كۆرۈنەتتى.

قېنى مەرھەمەت، مەسىلىنى ئەمەلىي مىساللار ئارقىلىق چۈشەندۈرۈش ئۈچۈن، بىز كلاسسىكلارنىڭ ئەسەرلەر توپلىمىنى كۆرۈپ چىقايلى: پۈشكىننىڭ ئون تومۇلۇق ئەسەرلىرى، مۇقاۋىسى جىگەر رەڭ، كىتابلارنىڭ دۈمبىسىگە بولسا قىلچە چانىمايدىغان قىلىپ نەقىشلەر ئوخشىتىپ سىزىلغان. ئاچ پېشىل مۇقاۋىلىق تومىلار گوگولنىڭ ئەسەرلىرى. كۈل رەڭگە ئوخشىتىلغان مۇقاۋىدىكى تومىلار بولسا دوستويېۋسكىنىڭ ئەسەرلىرى. ئوخشاشلا قىزىل تاشلىق، ئەمما رەڭگى قېنىقراق، خەت ۋە سىزىقلىرىغا ھەل بېرىلگىنى بولسا تۆت تومۇلۇق لۇغەت. ئۆچكە تېرىسى بىلەن مۇقاۋىلانغانلىرى تولستويىنىڭ ئەسەرلەر توپلىمى. سېرىق مۇقاۋىلىقلىرى بولسا ئالپونسې دۈدىنىڭ① ئەسەرلەر توپلىمى..... بۇركالو يەنە مۇنۇ «دۇنيا ئەدەبىياتى مەجمۇئەسى»نى نېمىدېگەن قالتىس جايلاشتۇرغان-ھە! 200 تومۇلۇق بۇ كتاب بىر-بىردىن قاتارلاشتۇرۇلۇپ، گويا ئېغىر خىشتەك كتاب جازىسىدىن ئورۇن ئالغان، بۇنى كۆرگەن كىشىنىڭ بېرىپ تۇتۇپ باققۇسى كېلىدۇ. راستلا سىلاپ باققىنىڭىزدا، ئۇلارنىڭ سىزىلغان رەسىم ئىكەنلىكىنى بىلمۇالالىشىڭىزمۇ ناتايىن. ئەلۋەتتە، ئۇ كتابتىن بىرەرنى تارتىپ چىقارمىسىڭىزلا، كتابلارنىڭ تىزىلىشى سەل زىچ بولۇپ قالغانمۇ، نېمە؟ دېگەن سېزىمگە كېلىسىز. ھالبۇكى، بۇ بىر يۈرۈش دۇنيا ئەدەبىياتى مەجمۇئەسى كونا كتابلار دۇكىنىدا سېتىلىدىغان بولسا، باھاسى 3500 رۇبلى بولۇپ، ئۇنى مۇنداق ئايرىم ئادەملەرلا سېتىۋېلىشى مۇمكىن: نېرۇدىسى جايىدا

① ئالپونسې دۈدې (1840 — 1897) — فرانسىيە يازغۇچىسى.

ئەمەس كىشىلەر، ياكى پۇلنى قانداق ۋە قەيەرگە خەجلەشنى بىلمەيدىغان كىشىلەر، ياكى ھەددىدىن ئارتۇق كىتاب خۇمارى كىشىلەر. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، مۇنداق ئادەمنىڭ ئۆيىدىكى كىتاب جازىلىرىدا توپا بېسىپ تۇرۇپ كەتكەن كىتابلارنى ساتارمەن بولۇپ قالسا، پۇلغا يېرىم ماشىنا سېتىۋالغىلى بولىدۇ. ئەمما، ئۆزى يەر ئاستى پويىزىغا چۈشۈپ پۇتنى باشقىلارغا دەسستىدۇ.

تەبىئىيكى، بۇ مۇھاكىمىلەر مۇنداقلا بىر ئېيتىپ ئۆتۈپ كېتىش ئۇچۇن كېرەك بولۇپ قالدى. بۇركالو بولسا ئاساسەن ئىجاد قىلاتتى. ئۇ ئىلھامغا باي ئىدى. مۇبادا، باشقا ھەرقانداق بىر كىشىنى ئەپكېلىپ، بۇركالوغا ئوخشاش تالانت بىلەن كىتاب جازىسى ۋە كىتابلارنى ئوخشىتىپ ياساش ۋە مۇقاۋىلاشنى تاپشۇرسا، جەزمەن ئەپلەشتۈرەلمىگەن بولاتتى. بۇركالونىڭ كىتاب جازىلىرىنىڭ ھەر-بىر تاختىسىمۇ جانلىق-جۇلالىق، نۇرلۇق-پارقىراق ئىدى.

ئۇ بۇياق تەڭشەش تاختىسىنى ئېلىپ، ماي بۇياقلارنى تاختا ئۈستىگە سىقىپ چىقاردى، رەڭلىك مويى قەلەم بىلەن بۇياقلارنى ئارىلاشتۇرۇپ، ئۆزىگە كېرەكلىك رەڭنى تەڭشەپ چىقتى. شۇنداق قىلىپ، ئالدۇ بويىقىنىڭ ھىدى، ئۆزىنى ئونتۇغان ھالدا ئىشلەشتىن بۇرۇنقى ھېسسىيات بىلەن ئۇ ئۆزىنى نوپۇسى كۆپىيىپ كەتكەن بۇ پلانېتىدىكى ئەڭ بەختلىك ئادەم دەپ سەزدى. بۇركالو ۋاسلى ژۇكوۋسكىنىڭ ئۇچ تومлۇق كىتابىنى سىزىشقا باشلىدى. ئۇچ تومлۇق بۇ ئەسەر شائىر تۇغۇلغانلىقىنىڭ 200 يىللىق خاتىرە كۇنىگە ئاتاپ نەشر قىلىنغانىدى. مۇشۇ كۇنىلەردە، ئۇنىڭ ئۇلۇغ شائىر ئىكەنلىكى ئاخىر ئېتىراپ قىلىنغانمىش. قىلچە شۇبھىسزكى، ئۇلۇغ ئادەملەر ھۇرمەتلىنىشى كېرەك، ئۇلارنىڭ كىتابلىرىنى سىزغاندا

بىرەر سىزىقنىمۇ نېرى-بېرى قىلىپ قويۇشقا بولمايدۇ. رايونلۇق كۈتۈپخانىدىن ئارىيەتكە ئېلىپ كېلىنگەن بىر يۈرۈش كىتاب شۇ تاپتا بۇركالونىڭ ئالدىدىكى رەسىم جازىسىدا تۇرۇپتۇ. بۇركالوڭ ماما مۇشۇنداق پىشاي دەپ قالغان چەيزىنىڭ رېڭىنى ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى، شۇڭا ئۇ يەنە بىر كلاسسىك يازغۇچىنىڭ ئەسىرىنى "مۇقاۋىلاش" بويىچىلىقىدا ئازراق رۇخسەتۇل رېڭىنى قوشتى.

بۇركالو ئۇستىلىق بىلەن دوراملىقلا قىلمايتتى، ئۇ بەزىدە تەسەۋۋۇر كۈچىنىمۇ ئەركىن قانات قاقتۇرۇپ، بەزىبىر ئىككىنچى قاتاردا تۇرىدىغان يازغۇچىلارنىڭ كىتابلىرىنى ئۆزى لايىھەلەپ مۇقاۋىلاپ چىقتى، ئۇ بۇ كىتابلار ئۆزىگە يېقىشلىق، ئۆز ئىرادىسىگە ئويغۇن ھالدا نەشر قىلىنغاندەك ھېس قىلاتتى. مەسىلەن، ھېلبىرت ۋرسنىك① كىتابىنىڭ مۇقاۋىسىنى قاپقارا گرائىنت رېڭىنى تەگلىك قىلىپ، ئۇستىگە ئاپئاق ئالەم قاتناش سىزىقى بىلەن مېتېئورىت شەكلىنى سىزغاندى (كەسىپ ئەھلىلىرى نېمىشقىدۇ مۇنداق قىممەتلىك نۇسخىنى كۆرمىگەنلىكى ئۈچۈن ئەجەبلىنەتتى). يەنە مەسىلەن، مېلنىكوۋ پېچېرسكى② ئەسەرلىرىنىڭ مۇقاۋىسى چىلتەك شەكلىدىكى ئاق سىزىقچىلار بىلەن قارىغاي رەڭگىدىكى يېشىل مۇقاۋا ئىدى... لېكىن، بلوكخاۋس③ بىلەن يېفرون④ كىتابلىرىنىڭ مۇقاۋىسى ھەقىقىي ئۆزىنىڭكىدەك ئىدى، بۇ مەسىلىگە كەلگەندە، بۇركالو بۇ ئىككى نەپەر ئۇلۇغ ئىنسكلوپېدىيە"چىلەر ئۈچۈن ئۆزىنىڭ ئىجادىيەتىنى بىر ياقىغا قايرىپ قويغان دېيىشكە بولاتتى. ئۇ بۇنداق ئېزىقتىرىشنى ئۆزىگە ئار كۆرمەيتتى.

① ھېلبىرت ۋرس (1866 — 1946) — ئەنگلىيە يازغۇچىسى.

② مېلنىكوۋ پېچېرسكى (1818 — 1883) — روسىيە يازغۇچىسى.

③ ④ بلوكخاۋس، يېفرون — بىر ئىنسكلوپېدىيىنىڭ تۈزگۈچىلىرى.

تۇرۇشقا بەرداشلىق بېرەلمىگەن بولسىمۇ، ھامان كىتابنىڭ ئەسلى نەشرى نۇسخىسىغا سېلىشتۇرۇپ كۆرمەكچى بولاتتى. ئۇ ئاددىي ھالدا كىشىلەرنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولغان بۇ كىتابنىڭ مۇقاۋىسىنىڭ دۈمبىسىنى زۆرۈر بولغان، كۆزگە چېلىقىدىغان ئورۇنغا چاپلاپ قويغانىدى. كىتاب دۈمبىسىنى كونا كىتاب ساتىدىغان دۇكاندىكى بىر پارازىت ئۇنىڭغا ساتقانىدى. بۇ پەسكەش ئەبلەخ تەپ تارتماستىن كىتابنىڭ دۈمبىسىنى كېسىۋالغانىدى، ئۇ تېخى خىر-خىر كۈلۈپ، بلوكخاۋس بىلەن يېڧرونىڭ كىتابنىڭ مۇقاۋىسى بولمىسمۇ كىشىلەر ئېلىۋېرىدۇ، دېگەنىدى. ھەققەتەن ئالمىدىغان ئادەم چىققان، ئارىدىن ئۈچ كۈن ئۆتمەيلا بىرەيلەن ئۇ كىتابنى سېتىۋالغانىدى.

بۇركالونىڭ راست كىتابلىرىمۇ بار ئىدى. ئۇ ھەر خىل ئۆسۈملۈك دورىلىرى قوللانمىلىرىنى، چەت ئەللەردە چىقىدىغان رەسىملىك كىتابچىلارنى، قىس رازۇېتكا ھېكايىلىرىنى سېتىۋالغانىدى، ئۇ يەنە «كروكودىل» رەسىملىك ژۇرنىلى بىلەن «موسكۋا كەچلىك گېزىتى»گە مۇشتېرى ئىدى. ئۇ بۇ كىتاب-ژۇرنالالارنى توپ-توپى بىلەن پول ئۇستىگىلا دۆۋىلەپ قويياتتى، ئۇلار ھېچقانچە قىممىتى يوق نەرسىلەر ھېسابلىنىپ، ھەقىقىي كىتابلار قاتارىدىن ئورۇن ئالالمايتتى. ئەمما، ئۇنىڭ كۆتۈپخانىسىغا ۋە كىتاب شىرەسىنىڭ بىر تەرىپىگە ھازىرقى زامانىدىكى داڭلىق يازغۇچىلارنىڭ كىتابچىلىرى پەۋەس قويۇلغان بولۇپ، بۇ كىتابلار جانلىق ھەمدە تەبىئىي يوسۇندا گويا ھازىرلا كىتاب جازىلىرىدىن ئېلىپ قويۇلغاندەك كىتاب جازىلىرىدىكى كىتابلارغا ماسلىشىپ بېرىش رولىنى ئۆتەيتتى. بۇنداق قىلىشتا كىشىلەرنىڭ خاتا تۈيغۇسىدىن تولۇق

www.uyghurkitap.com

پایدىلىنىلىغان بولۇپ، باشقىلار خوددى راستلا ئاشۇنداق ئىش بولغاندەك سېزىمگە كېلەتتى. بۇركالو ئۆزىنىڭ كۆتۈپخانىسىغا زامانىۋى ئۇسلۇبنى گەۋدىلەندۈرگەن كاتتا كەشپىيات قاتارىدا كۆرەتتى.

ئۇ تولىمۇ ئىجتىهات بىلەن ژۇكوۋسكىنىڭ ئەسەرلەر توپلىمىنىڭ ئۈچىنچى كىتابىنى سىزىپ بولدى. دەل شۇ چاغدا كىلارا هاۋشىپ قالدى ۋە ئالدىنقى دالانغا كىرىپ، ئالدى ئىككى پۇتىنى ئىشىكىكە ئېلىپ، قۇيرۇقىنى شىپاڭشتىپ تېخىمۇ بەك قاۋىغىلى تۇردى. بۇ ئاللىقاندا ق بىرىنىڭ قەدەم تەشرىپ قىلغانلىقىنى بىلدۈرەتتى. بۇركالو ئۆت يەتكۈزگەن خەۋەرگە ئىشىنەتتى. شۇڭا ئۇ ئىشىكىنىڭ سىرتىنى كۆرگىلى بولىدىغان ئەينەككە قاراپ يۈرمەيلا مەخپىي ئۈچ پۈرچىنىڭ قۇلۇپىنى بۇراپ، مېهماندوستلۇق بىلەن ئىشىكنى ئېچىپ كاپىتولىنانى كۆردى. كاپىتولىنا ئىزا تارتقاندەك بولۇپ كاپىرون روملىنىڭ بىر ئۈچىنى مىجىقلاپ تۇراتتى. بۇ روما ل بۇركالو ئۇنىڭغا تەقدىم قىلغان سوۋغات ئىدى. ئۇ بېشىنى تۆۋەن ئېگىپ مۇنداق دېدى:

ــ كەچۈرۈڭ... مېنىڭ باشقا ئىشىم يوق ئىدى... مەن ئاۋۇ يەردە ئولتۇرۇپ، كۆڭلۈمدە سىزنىڭ يېنىڭىزغا كېلىش كېرەكلىكىنى ئويلىدىم...گويا سىز مېنى چاقىرغاندەك تۇيۇلدى.

ــ شۇنداق كاپوچكا، سىزنىڭ يۈرىكىڭىز راستىنلا سىگنال تارقىتالايدىكەن. بۇگۈن مەن جاپا تارتىدىغاندەكلا تۇرىمەن، شۇنىڭ ئۈچۈن سىزنى يادىمغا ئالغانىدىم، كاپا كەلگەن بولسا نەقەدەر ياخشى بولاتتى، هە؟ ئۇ ماڭا تەسەللى بەرگەن بولاتتى، ئۆزىنىڭ كۆڭلىدىكى كىشىسىنىڭ ئازابقا تولغان قەلبىنى تىنچلاندۇرالايتتى،

دەپ ئويلىغانىدىم. كېلىڭ، كېيىملىرىڭىزنى سېلىۋېتىڭ، مەن سىزنى سۆيۈپ قويايي. سىزگە قارىسام، سىز خۇددى ئېچىلىپ پورەكـ لىگەن كېچىك ئەتىر گۈلگە ئوخشايسىز، سىز مېنىڭ كۆكتاتلىقىمنىڭ غۇنچىسىسىز!

كاپىتولىنا ئۆزىنىڭ باشقىلارغا كېرەكلىك بولغان ۋە باشقىلار ساقلاپ تۇرغان كىشى ئىكەنلىكىنى چۈشىنىپ خىجىل بولۇشنى قويدى. ئۇ نېپىز شاماللىقى بىلەن ئايىغىنى چاققانغىنا سېلىپ تاشلاپ، يالاڭئاياق پېتى ئاشخانىغا كىردى، خالىتىدىن قۇرۇق ئۈزۈم ئارىلاشتۇرۇلغان پىشلاق بىلەن بۇركالو ئامراق پېچىنىدىن ئىكىكى تال ئالدى. ئۇ كۈل رەڭ نۇر چېچىپ تۇرغان، باياتىنقى جىددىيلىك تۈپەيلىدىن ئەملىشىپ قالغان كىچىككىنە كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ سورىدى:

ــ خوجايىنىم بۇركارکىنوۋ، مېنى نېمە تەيىارلاشقا بۇيرۇيسىزكىن؟

كاپىتولىنا يېرىم تاتار ئىدى. شۇڭلاشقا بۇركالو فامىلىسىگە ئازراق تاتار تۈسىنى بەرگەنىدى. بۇنداق قىلىشنىڭ نېمە يامىنى بار؟ يۈپيۇمىلاق يەر شارىدا ئازراقمۇ باشقا قان سىستېمىسى ئارىلىشىپ قالمىغان ئادەمدىن نەچچىسى بار؟ بۇ قىز بولسا كىشىگە خۇشالىق بېغىشلايدۇ، ئۇ مۇلايىملىق ۋە خۇشالىق بىلەن بۇركالونى پەقەت فامىلە بىلەنلا چاقىرىدۇ. كاپىتولىنا غەلىتە قىز، ئۇ تەقدىر بۇركالوغا تەقدىم قىلغان سوۋغا. سىز ھەرقانداق قىلىپمۇ ئۇ ئىككىسىنىڭ نورمال بولمىغان تونۇشۇش جەريانىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايسىز، ئۇلارنىڭ تونۇشۇشى كىنو قىلىپ ئىشلىگۈدەك بىر تېما ئىدى: ئۇلار مال دوختۇرلۇق پونكىتىدا تونۇشقانىدى، كاپىتولىنا ئۇ يەرگە سېمىز

www.uyghurkitap.com

مۇشۇكى بارشكىنى، بۇركالو كلارانى ئېلىپ بارغانىدى. بۇركالو كاپىتولىنانى ئۆزىنىڭ ماشىنىسىدا ئولتۇرغۇزۇۋالدى. قىز بۇنىڭغا رەھمەت ئېيتىش يۈزىسىدىن بۇركالونى چايغا تەكلىپ قىلدى (ئۇنىڭ بۇركالو بارمىسكەن دېيىشى ئېھتىمالغا بەك يېقىن). لېكىن، بۇركالو تۇرمۇشتىكى قىممىتى بار ھەرقانداق دەقىقىنىمۇ تۆتۈۋېلىشقا ماھىر ئىدى، شۇنداق قىلىپ، كاپىتولىنا ئۇنى ئۆزىنىڭ 90 ياشقا كىرگەن مومىسىغا تونۇشتۇرۇشقا مەجبۇر بولىدى. دەل مۇشۇ مومايى ئۇنى ۋولگا دەريالىسىنىڭ بويىدىكى بىر يېزىدىن پايتەختكە ئېلىپ كەلگەن، نوپۇسىنى ئۆزىنىڭ ۋەسىسى ئورنىدا بىر ئېغىزلىق ئايرىم ئۆيى بار ئائىلە نوپۇسىغا ئولتۇرغۇزۇۋالغانىدى. مومايى ئالۋاستىنىڭ ئۆزى ئىدى. ئۇ بۇنىڭدىن كۆپ زامانلار بۇرۇن باتىل تۇرمىسىدە گۈندېياي بولغان بولۇپ، بۇگۈنكى كۈندىمۇ ھەممە ئادەمنى جىنايى ئىشلار جىنايەتچىسى دەپ قارايتتى. ئۇ زەھەرلىك سىرىق كۆزلىرىنى بۇركالوغا مۇشۇككە ئوخشاش تىكىپ، بۇركالونى ئەيىبلەپ بىرھازا غوتۇلدىدى، ئاندىن: "قويۇپ بېرىلگىنىڭگە قانچىلىك ۋاقىت بولدى؟" دەپ سورىدى. بۇركالو كۈلۈپ تۇرۇپ، ئەزەلدىن تۇرمىدە يېتىپ باقمىغانلىقىنى ئېيتىپ جاۋاب بەردى. مومايى گويا ئۇنىڭ نېمىلەرنى دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىمىغاندەك قىلىپ، تۇتۇق قىلىپ: "يەنە بەش يىل يېتىشىك لازىم ئىدى" دېدى. چاي ئىچكەنلىكى ئۈچۈن، يەنە مۇشۇنداق "مول مەزمۇن"غا ئىگە سۆھبەت بولۇپ ئۆتكەنلىكىنى، بۇركالونى تەر باستى-دە، ئالدىراپ خوشلىشىپ، غۇۋا-گۇڭگا، بەش تارتمىلىق ئىشكاپ بىلەن گۈل تەشتەكلىرىگە توشۇپ كەتكەن، مۇشۇك پۇرىقى قاپلاپ كەتكەن بۇ تۇرالغۇ جايىدىن قېچىپ دېگۈدەك چىقىپ كەتتى. بىراق، "قىممەتلىك دەقىقە" ئۇنىڭ يادىدا ئىدى،

تېلېفون نومۇرىنىمۇ يېزىۋالغانىدى، شۇڭا ئىككىنچى كۈنى تاڭ سەھەردىلا ئۇ كاپىتولىناغا تېلېفون بەردى.

ــ ھېچقانداق تەييارلىقىنىڭ كېرىكى يوق، ــ دېدى خۇدىنى يوقاتقان بۇركالو، ــ ئۆزىڭىزنى ماڭا تەييار قىلسىڭىزلا بولىدۇ.

ئۇ كاپىتولىنانى قۇچاقلاپ، ئادەتتىكىدىنمۇ قىزىنىڭ لىغرلاپ تۇرىدىغان، ئەۋرىشىم بەدىنىنى تەقەززالىق بىلەن قىسىپ سىلىدى. ئۇ گويا ئۇنىڭ بەدىنىنى تەكشۈرۈۋاتقانىدەك، ئەسلىدىكى ھالىتىگە ئوخشاشلىقى ياكى ئوخشاش ئەمەسلىكىنى بىلمەكچى بولۇۋاتقانىدەك قىلاتتى. ئۇ كاپىتولىنانى ئاشۇ ھالەتتە مېھمانخانىسىغا ئېلىپ كىردى، بۇ ئۆيۈ يەنە ئۇنىڭ ياتقى ئىدى.

بىرئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ــ كاپىتولىناغا ناھايىتى ئۇزاق ۋاقىت ئۆتكەندەك بىلىندى ــ قىز كىچىك، قىسقا، يۇمىلاق تاختايلار قېتىلغان تورۇسقا خەرەــشەرە قاراپ يېتىپ، ئاي نۇرىنىڭ قوڭۇر رەڭلىك چوڭ بىر يېرىقىغا چۈشۈپ تۇرغانلىقىنى كۆردى. ئۇ بۇنى كولخوزدا مېخانىك بولۇپ ئىشلەيدىغان دادىسىنىڭ كۆزىدەك مېھرىبان كۆزگە ئوخشاتتى. بۇ كۆزدە ئۇنى ئازراق ئەيىبلەيدىغان ئىپادىمۇ يوق ئىدى، شۇنداقتىمۇ ئۇ كۆز مىسكىن ئىدى، ئەسلىدە ئۇنىڭ دادىسى بىر ئوغۇل پەرزەنت كۆرۈشنى ئارزۇلايتتى، كاپىتولىنانىڭ موسكۋاغا بېرىشىنىمۇ خالىمايتتى. بۇ چاغدا قىز گويا دادىسىنىڭ ناھايىتى پەس، سىغارىت تۈتۈنى سىڭىپ كەتكەن كانىيىدىن چىققان: "سەن قىز تۇغۇلغاندىكىن، ئۇنى ئاز دەپ يەنە ئۆيدىن قېچىپ كەتكەندىكىن، جاپاــمۇشەققەت چەكسەڭ ئەرزىيدۇ" دېگەن ئاۋازىنى ئاڭلىغاندەك بولدى. كاپىتولىنا ئۇنىۋېرسال مۇلازىمەت كوپىراتىپىدا ئىچكى كىيىملەرنى قوبۇل قىلىۋالغۇچى خىزمەتچى

ئىدى، ئۇ بۇ كوپىراتىپتكى قىز دوستلىرىنىمۇ كۆرۈپ باقماندى، بەزى قىزلارنىڭ شوپاڭخاندا ئۇلارنىڭ كەينىگە كىرىۋالغان ئەرلىرى بىلەن قانداق ئۇلپەتلىشىدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇنىڭ ئۈچۈن، قانداق خىزمەت قىلىدىغانلىقى ۋە نەچچە ياشقا كىرگەنلىكىنى پەقەت بىلمەسمۇ، بۇركارکنوۋ ئۇنىڭ نەزىرىدە قالتىس شەخس ئىدى، ھەقىقىي زىيالىي ئىدى. "ئېھتىمال 40 ياشتىن ئاشقاندۇ، يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالغان ئادەم، ــ دەپ ئويلىدى كاپىتولنا يوقالغان ئادىمىيلىك غۇرۇرى ئاستا-ئاستا ئەسلىگە كەلگەن ھالدا تەھلىل بىلەن ھۆكۈم قىلىپ، ــ ئۇ جەزمەن مەن بىلەن توي قىلمايدۇ، ئۇ ماڭا ئوخشاش بۇرۇن سۈت ساغقۇچى بولغان قىزنى نېمە قىلىدۇ؟ ھەرھەپتىدە بىر قېتىم مەن ئۇنىڭ ئۆيلىرىنى يېغىشتۇرۇپ بەرسەم ئۇ ماڭا بەش رۇبلى بېرىدۇ، مەن بۇنى ئىزا-ئاھانەت دەپ بىلگەن تۇرۇقلۇق يەنىلا ئېلىۋېرىمەن. ئۇ كۆكۈل ئۈتۈۋېلىشتا ماھىر، مەن بولسام ماقۇل بولۇپ... ئۇنىڭ بىلەن بىللە يۈرۈپ سەھەر بىلەنمۇ تونۇش بولۇپ قالدىم. مەن ۋاقتىنچە كەتمەيمەن. ئاساسلىقى، مەن ھامىلدار بولۇپ قالمايمەن. ئۇ ناھايىتى ئەقىللىق، قانداق قىلىپ قورساقتا قالدۇرماسلىقنى بىلىدۇ." دۇرۇس، بۇ بىر قاتار ھامىلدار-لىقتىن ساقلىنىش چارىلىرى ئۇنى تولىمۇ ئۈيالدۇراتتى، ئەمما، بۇركالو: "باشقىلارمۇ مۇشۇنداق قىلىدۇ، يوتقانىنىڭ ئىچىدە ئىزا تارتىدىغان ھېچنېمە يوق" دەيتتى ۋە ئۇنىڭغا فرانسىيىنىڭ بىر كىتابىنى بەرگەنىدى...

ــ كاپا، كاپكا، ــ ناھايەت بۇركارکنوۋنىڭ ئاۋازى ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىردى، ــ نېمە، سىزنىڭ توك ئېقىمىڭىز ئۈزۈلۈپ قالغان-دەك قېتىپلا قالدىڭىزغۇ؟ تازىمۇ ھېسسىياتچان ئىكەنسىز! كەلگۈسىدە

ۋايىغا يەتسەڭمۇ كارامەت چوكان بولمىسۇن ـ دە! سىزنى ئىنسانلار ئارىسىغا كىرگۈزۈپ قويسا زايا كېتىسىز، قانداقراق بىر ھاماقەتنىڭ قولىغا چۈشسىزكىن!

ـــ سىز خۇشال بولامسىز؟

ـــ ھەم خۇشال بولىمەن، ھەم ئازابلىنىمەن. سىزدىن سوراپ باقاي: «ياخشى ئەسكەر شۇەيلك»نى ئوقۇغانمىدىڭىز؟

ـــ ئەدەبىيات دەرسلىكىدە يوق ئىدى، ئوقۇمىغان.

ـــ بىراق، شۇەيلك ھەممىنى ئۆگەنگەن. سىز نېمىشقا ئۇنىڭ ئوفتىسىر جانابلارغا تەرىبىيە كۆرسەتكەن قىزلارنى ئەپكېلىپ بېرىپ شۇنچە كۆپ پۇل ئالىدىغانلىقىنى بىلمەمسىز؟ بۇنى ئەلۋەتتە بىلمەيسىز. تەرىبىيە كۆرسەتكەن قىزلار كىشىگە تېخىمۇ كۆپ خۇشاللىق بېغىشلايدۇ.

ـــ مەن ئۇنىنچىنى پۈتتۈرگەن...

ـــ يەنە 11 ـ سىنىۋ بار ـــ سۆت فېرمىسى ۋە ئىنەكلەر. ئەمما، مەن ئېيتقىنىمدەك، سىز بىر غۇنچە. سىز ئېچىلغان چاغدا، كاندىدات دوكتورلارنىڭ ئارقىسىدىن پاپپاسلاپ ھالى قالمايدۇ. ئەمدى ئورۇندىن تۇرۇپ ئۆزىنى يېغىشتۇرۇۋېتەيلى، ئىككىمىز بىر رومكىدىن ئىچەيلى ـ دە، ئويناۋېرىپ خوراتقان خۇدىمىزنى ئەسلىگە كەلتۈ ـ رۈۋالايلى. ئىنسان دېگەن كەڭ تەبىئەتتىكى بىر سىر، ئۇ ئۆزىنىڭ قىممەتلىك كۈچىنى ھەممە سورۇنلاردا خورىتىۋېرىدۇ، ھەتتا، يېيىش ـ ئىچىشتىمۇ خورىتىۋېتىدۇ. بۇگۈنكى كۈندىكى ئىنسانلار مال ـ دۇنيانى دەپ ئۆلمەيدۇ، بەلكى كۆپ يېغىنىشتىن ئۆلىدۇ. بۇ ـــ ر ـــ لا ـــ لا! مەن نېمىدېگەن سېزىمچان، شوخ، ھە؟ تېز بولۇڭ گۈزىلىم، تېزرەك يۈيۈنۈۋېلىڭ، مەن يەيدىغان نەرسىلەرنى تەييار قىلاي.

www.uyghurkitap.com

بۇركالونىڭ كەيپىياتى ئۇستۈن ئىدى ۋە ئىلھامغا تولغانىدى، ئاكتىپ، پايدىلىق ھاياجان ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى يەڭگىللەشتۇرۇۋەتكەنىدى. ئۇ جياڭجۇنىڭ تۆل قالغان خوتۇنىنى ئاللىقاچان پاكپاكىز ئۇنتۇپ كەتكەنىدى، چۈنكى، ئۇنىڭ قارىشىچە، ھەتتا مۇتلەق ئىشەنچ قىلىشى بويىچە، ئۇ ئايال ئۇنىڭغا قوپاللىق بىلەن ئازار بەرگەنىدى: ئەسلىدە بۇركالو ئۇ ئايال ھېنى ياخشى كۆرۈپ قالار، مەندىن قانائەتلىنەر، كىشىلەر مۆلچەرلەپ باقمىغان ئەھۋالىمدىن ئۇ ئايال ھەيران قالار دەپ ئويلىغانىدى. بۇركالو باشقىلارنىڭ ئۆزىنى ياخشى كۆرمەسلىكىنى خالىمايتتى، ياكى باشقىلارنىڭ بەھۇر-مەتلىك قىلىشىنىمۇ خالىمايتتى. مەسىلەن، ئۇ كاپىتولىنانىڭ مومىسى بىلەن دوست بولۇپ قالغان، مومايىنىڭ زوراۋان ئاسلانچىقى بارشكقا سۆمبۈلدىن ياسالغان بىر دورىنى يوشۇرۇن ئىچۈرۈۋەتكەنىدى. شۇ چاغدا ئۇ دورا ششىسىنى ئالدى، دورىنى پول ئۇستىگە تېمىتىپ قويدى، ئاسلان ئۇنى يالاپلا، ئۇنىڭ پۈتىغا سۈركىشىپ يەنە تەلەپ قىلدى، كېيىن مەست بولۇپ قېلىپ، سونايلىنىپ يېقىلدى، قۇيرۇقىنى كۆرەڭلەپ پۈلاڭشتىپ، ئۇيقۇسىراپ خورۇلداپ مىياڭلىدى. غەلىتە مىجەزلىك بارشكىنىڭ بۇنداق يېقىملىق ھالەتكە چۈشۈپ قالغىنىغا مومايىنىڭ خېلى ئۇزاققىچە ئىشەنگۈسى كەلمىدى، ئۇ ئەما كۆزلىرى بىلەن تەپسىلىي "كۆزەتتى"، قارىسىغىلا پۈراپ باقتى، ئاخىردا بۇركالوغا قاراپ: "قارىغاندا، تۇرمىدە ياتقىنىڭ پايدىلىق بولغاندەك تۇرىدۇ، بارشىك پەقەت سەمىمىي ئادەملەرنىلا ياخشى كۆرىدۇ، ئۇنىڭ ئۆزى ھەرقانداق ئادەمدىن ياخشى" دېدى. ئەلۋەتتە، ئۇ سەل ئۆتكەندىن كېيىن يەنە مۇنۇلارنى قوشۇپ قويدى: "سېنىڭ يەنىلا ئېۋىنىڭنى ئۆزگەرتكىنىڭ تۇزۇك، قارىغىنا،

كۆزلىرىڭنى متىلدىتىپ ھەممە يەرگە قالايمىقان سەپسالىدىكەنسەن.“ ئەمما، بۇ گەپلەر بۇركالو بىلەن كاپىتولىنانىڭ كۆلكىسىنى قىستىدى خالاس. بۇركالو ئەمدى ئەسلىدە يېقىنلاشقىلىمۇ بولمايدىغانىدەك كۆرۈنىدىغان بۇ تۈغقىنىنىڭ كۆز ئالدىدىلا كاپىتولىنانى قۇچاقلىدى ۋە سۆيدى. قېرى ئالۋاستى ئەخلاقسىز ۋە روھسىز جەھەتلەردىن بۇ ئىككىيلەن تەرىپىدىن نابۇت قىلىنغانىدى.

— تېزرەك چىقامسىزكىن نازۇك سۈت ساغقۇچى، برانىدى ھارىقى پىخسىپ قالغىلى تۇردى!

كاپىتولىنا كەڭ-ئازادە، كۆكۈشرەك بۇ ۋاقىتنى ياخشى كۆرەتتى، ۋاقىتنا شۇنچە كۆپ يىلمان سۇ سغاتتىكى، ۋاقىتنىڭ يان تەرەپلىرىگە بەدەنىنى تەگكۈزمەستىن بىمالال ياتقىلى بولاتتى، قىستىسى، بۇ مۇنچا خۇددى چەت ئەل كىنولىرىدا ھەمىشە كۆرگىلى بولىدىغان مۇنچىلاردەك گۈللۈك فار-فور خىشلىق، نىكېل داختىلىق ئىدى، فار-فورلاردىن پارقىراپ شولا ئەكسىلىنەتتى، ئەينىكى بولسا پۈتۈن بەدەننىڭ ھەممە يېرىنى كۆرگىلى بولىدىغان ئەينەك ئىدى. بۇ يەردە كاپىتولىنا ئەسلى ھالىتىگە يانىدى، ئۇ ئۆزىنى گويا بۇرۇنقى، ئەمدىلا يېزىدىن كەلگەن قىز ۋاقتىدىكىدەك ھېس قىلدى.

كۆتۈپخانىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىچە ئۇ ئوچۇق تۇرغان ئىشىككە نەزەر تاشلاپ، كىتاب جازىسى ئۇستىدە تۇرغان تونۇش مەزمۇن يېزىلغان پلاكاتنى ئوقۇدى: "كىتابسىز ئۆي دېرىزىسسىز ئۆيدەك قاپقاراڭغۇ بولىدۇ. ماقال“، ئۇ تېخى سىزىلىپ بولمىغانلىقتىن ئازراق بۇزۇلۇپ كەتكەنىدەك كۆرۈنىدىغان ژۇكوۋسكىنىڭ ھېلىقى كىتابىغا دىققەت نەزىرىنى تاشلىدى.

www.uyghurkitap.com

ـــ قاراڭ بۇركارکنوۋ، سىزنىڭ بىر كىتابىڭىزنىڭ ئاستى تەرىپى بۇزۇلغىلى تۇرۇپتۇ.

بۇركالو ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ كۆلەلمىدى، ئۇ چىڭ تەسىرلەنگەندەك ئىڭراپ قويدى، ئۇنىڭ قەلبى شادلىققا تولغاندى: كاپىتولىنامۇ شۇنچىۋالا كىتابلارنىڭ سىزىلغانلىقىنى بىلمەپتۇ ـ دە! بۇ بۇركالونىڭ ئاز كۆرۈلدىغان تالانتىنىڭ ئىسپاتلىنىشى بولۇپلا قالماستىن، پەۋقۇلئاددە تالانتنىڭ ئېتىراپ قىلىنىشى بولۇپمۇ ھېسابلىناتتى.

ـــ كاپوچكا، بىز بۇ بىلىم بۇلاقلىرىنى تۈزەشتۈرۈۋالايمىز. كىتاب ئادەمگە ئوخشىمايدۇ. ئادەملەرنى چوڭراق رېمونت قىلىشقا توغرا كەلسە، ياخشىسى ياشىمغىنى تۈزۈڭ. بۇ شۇنداق دېگەنلىككى، ياش ۋاقتىتا كېسەل بولسا داۋالىتىش كېرەك، بوۋاق چاغدىن باشلاپلا قانداق ياشاشنى ئۆگىنىۋېلىش لازىم، ئۇنداق بولمىغاندا، ئۇلار ھالەتكە يەتكەن چېغىدىمۇ بەربىر ھاماقەت پېتى قېلىۋېرىسەن.

مېھمانخانىغا كىرىپ كاپىتولىنا ھەيران قالدى: گىلەمنىڭ ئۈستىگىلا سېلىنغان داستىخانغا تەخسە ـ تەخسىلەپ يېمەكلىكلەر تىزىلغانىدى. داستىخاننىڭ بىر تەرىپىدە ئاسىيالىقلارچە تون كىيىۋالغان، ئىنچىكە، دەھشەت ساقگىلاپ تۇرغان بۇرۇت قويۇۋالغان، شالاڭ بومبۇر ساقالىلىق بىر ئادەم ئولتۇراتتى، ئۇنىڭ قاپاقلىرى ساقگىلىغان، قاشلىرى يانىڭ ئوقىدەك ئىككى تەرەپكە دىڭگىيىپ تۇراتتى. ئۇ بارماقلىرىنى ھەيۋە بىلەن جۇنەپ، كاپىتولىنانىڭ ئۆزىنىڭ ئۈدۈلىدا ئولتۇرۇشقا بۇيرۇدى ـ دە، بۇركارکنوۋنىڭ ئاۋازى بىلەن مۇنداق دېدى:

ـــ سىزنى ئۇلپەتلىشىشكە تەكلىپ قىلىمەن.

ـــ ۋاي ئانىمەي، سىز كىمگە ئوخشاپ قالغانسىز ـ ھە!

ـــ چىگگىز خانغا ئوخشايمەن.

ـــ راست شۇنداق.

ـــ ئۇنداق بولسا تىزلىنىپ يۈكۈنۈڭ، خاقانـنىڭ داستـخىنىنىڭ بىر تەرىپـىدە ئولتۇرۇڭ، بۇگۈن سـىز ئۇنىڭ ئارقا ھەرسـىمدىكى بىرىنچى خانىش ھېسابلىنىسىز.

ـــ سىز نېمىشقا مۇنداق قىياپەتكە كىرىۋالدىڭىز؟

ـــ ئەسلىدىكى ھالىتىمنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن.

ـــ ئات مىنىۋالغان بولسىڭىز، ياخشى بۇلاركەندۇق...

ـــ مەن ياخـشى بىر تاتارلار قوشۇنـىغا يېتەكچىلىـك قىلـىپ ياۋروپانى بىر تالان-تاراج قىلىـۋالـغان بولـسام ياخشى بولاتـتى، ھا، ھا، بۇر ـــ لا ـــ لا!

ئۇلار كۈلۈشكەچ تاماقتا تۇتۇش قىلدى. كېيىن بۇركالو ھازىرقى زامانىدىكى خاقانلارنىڭ توپلىشىپ ئويناىدىغان نومۇرلارنىڭ مۇزىكىسىغا ئامىراق ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ "چېلانـتانو" دەپ ئاتىلىدىغان ئۇنىۋالغۇ لېنتىسـىنى قويدى. ئۇنىڭ مۇزىـكا ئۈسكۈنىلىرى ئىمپورت قىلىنغان، ئۆتۈشمە ئاۋازلىق، يۈكسەك دەرىجىدە ئەينەنلىككە ئىگە، سىنئالغۇلۇق سايمانلار ئىدى. مېھمانخانىغا قىـزىل ياغاچـتىن ياسالـغان بىر خىل رەڭلىك، قىممەت باھالىق ئائىـلە جاھازلىـرى قويۇلغان بولۇپ، بىر دانە كرىـستال ئاسـما چـىراغـنىڭ باھاسـىلا مىڭ رۇبلى ئىـدى. كاپىتولىنا ھازىر قىمـمەت باھالىق نەرسىلەرنى پەرق ئېتەلەيـدىغان بولۇپ قالغانىدى. بۇركاركىنوۋ ھەتـتا ئۆزىنىڭ فرانسىيـدە ئىشـلەنـگەن ئېلېكترلىـق چـىش چوتـكـىسى ھەققىدىـمۇ ناھايـتى قىزىقتۇرارلىق قىلىپ سۆزلەپ بېرەلەيتتى.

ـــ كاپىتولىـنا خانىم، سىز نېمىشقا كۆكۈل سىرلىـرى توغرىـسىدا

ئويلىنىپ قالسىز؟ ئىتالىيانلار ھەمىشە «مېراۋىلى ــ ئوزۇم ناچىسى ئېيتىشىدۇ، ئېيتقاندەمۇ ناھايىتى ياخشى ئېيتىدۇ. سىز "ئامول" نىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىز؟ ئۇ مۇھەببەت دېگەن بولىدۇ، مۇھەببەت ھەممىلا يەردە بار، ھەممە مىللەتتە مۇھەببەت بولىدۇ. ئەقىللىق بىر كلاسسىك يازغۇچى: ئىنسانىيەتنى مۇھەببەت ۋە گۈزەللىك قۇتۇلدۇرىدۇ، دېگەنىكەن. سىز گۈزەل، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنى سۆيىسىز، مېنى قۇتۇلدۇرىسىز...

ــ يېگى مۇھەببەتكە ئېرىشكەندىن كېيىنچۇ؟ ــ دەپ سورىدى كاپىتولىنا ۋە ئۆزىنىڭ چوڭ يۈرەكلىكلىكىدىن قورقۇپ كەتتى.

ــ مۇھەببەت ھەمىشە يېگى بولىدۇ، ــ بۇركارکىنوۋ ئۇنىڭ ئوسال ھالەتكە چۈشۈپ قالغانلىقىنى سەزمىدى، ــ قېرىيدىغىنى ئادەم. سىزنىڭ مومىڭىزنى ئالايلى، ئۇ ئەسلىدىنلا قېرى ئىدى. مۇبادا مۇمكىنچىلىكى بولسا، ئۇ پۈتكۈل ئىنسانىيەتنى قامىۋەتكەن، ئۆزىنىڭ ھېلىقى پەسكەش ئاسلىنى بارشىنىڭ بىلەن ئۇلارغا گۈزەل دېپايلىق قىلغان بولاتتى. بۇ قېرى ئالۋاستى راستلا ئۇنى پىچۈەتتىما؟

ــ ھەممە يەردە چېپىپ يۈرمىسۇن، دائىم يېنىمدىلا تۇرسۇن دەپ شۇنداق قىلدى.

ــ توغرا، لېكىن ھەركۈنى ئەتىگەندە سىزنى چاپتۇرۇپ يېگى دەريا بويلىقى بىلەن موزاي گۈشى ئالدۇرىدۇ ــ دە! ھەي، بۇ ئادەمنىڭ ئۆزىنىڭ ئۆتكۈرسىمان شادىخۇراملىقى ئۈچۈن ئۆزىنى پۈچەكلەشتۇرىدۇ.

بۇركارکىنوۋ راستىنلا ھاياجانلىنىپ كەتتى، كۆز چاناقلىرى بىر ئاز نەملىشىپ، سۇرمىسى بىلىنەر ــ بىلىنمەس يېيىپ كەتتى، بۇ

كۆزىنىڭ قىيپاش نەزەر سېلىش ئارىلىقىنى تارايتتى. ئۇ بىر يۈتۈم، يەقەت ئازغىنا بىر يۈتۈم برانىدى هارىقى ئىچىش بىلەن تەڭ نېرۋىسىنى تىنچلاندۇرۇپ ئېغىر ئۆھ تارتىتى، مېھرىبانلىق ئۇرغۇپ تۇرغان نەزىرىنى يۈپقا رەختتە كۆڭلەك كىيگەن، يالىڭاياغ، بوينىغا ئەينەك تىزىق مارجان ئاسقان كاپىتولىناغا تىكتى.

ـــ سىزگە بىر قۇر ياخشى كىيىم ئېلىپ بېرىش كېرەك ئىكەن. سىزنىڭ مومىڭىزنىڭ پۇلى بار، ئەمما ئۇ سىزگە بېرىشنى خالىمايدۇ، ئۇ بارشكا قالدۇرماقچى. ئۇ ئۆلگەندىن كېيىن، سىز ئۇنىڭ كۆز-پەسىنىڭ تېگىدىن جەزمەن ۋەسىيەت تېپىۋالىسىز...سىز دەرھال بېرىپ ئاشۇ مۇشۇكنىڭ ۋەسسى ئىكەنلىكىڭىزنى تىزىملىتىپ قويۇڭ. كېيىنچە بىز ئۇ مۇشۇكنى بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىپ ئىشنى جۆندەيمىز.

ـــ ۋاي بىچارىيەي، ئۇ تىرىك جان تۇرسا...

ـــ هەي، ئادەم يەيدىغان بوغىما يىلانمۇ تىرىك جانغۇ، ئۇنىڭ غىمۇ بىچارە دەپ ئىچ ئاغرىتقان بىلەن، ئۇ ئادەم يەيدىغۇ؟

كاپىتولىنا ئۇندىمىدى. بۇركارىكنوۋنىڭ بىلىمى مول ئىدى، ئۇ هەر خىل ئىشلارنى بىلەتتى، كاپىتولىنا بۇركارىكنوۋنىڭ گەپلىرى چىرايلىق بولغىنى بىلەن ئىش قىلىشقا كەلگەندە، قانداق قىلسا ئۆزىگە تېخىمۇ پايدىلىق بولىدىغانلىقىنىلا بىلىدىغانلىقىنى بارغانسېرى هېس قىلىۋاتقان بولسىمۇ، ئۆزىنىڭ سەھرالىق، بىلىمسىز، نادان ئىكەنلىكىدىن ئىزا تارتتى.

كاپىتولىنا مەكتەپتە ئوقۇغان بىلىملەرنىڭ ئازراقىمۇ پايدىسى يوقلۇقىنى هېس قىلاتتى، شۇنداقتىمۇ، بىر قېتىم ئۇ بۇركارىكنوۋدىن "سودا تېخنىكا مەكتىپىگە بېرىپ ئوقۇسام قانداق بولار؟" دەپ سوراپ باقتى، بۇركارىكنوۋ كۈلدى ۋە مۇنداق دەپ جاۋاب بەردى:

www.uyghurkitap.com

ـــ بىرىپ ئوقۇسىڭىز بولىدۇ، ئاندىن داشۇ ئوقۇغۇچىسىدىن بىرەرنى تېپىپ توي قىلۇۋلىڭ، تويۇڭلار ياشلار ئىتتىپاقىنىڭ رەسمىيىتى بويىچە بولسۇن، توققۇز ئاي ئۆتكەندىن كېيىن بىر بالا تۇغۇڭ، ئاندىن كېيىن زاكىلارنى كىم يۇيۇشى كېرەكلىكى قاتارلىق مەسىلىلەردىكى مۇناسىۋەتلەرنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىڭلار.

كاپىتولنا ئۇنىڭ زادى نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىنى راستلا ئۇقالمىدى، لېكىن، بۇركارك ئۇنىڭ ئوقۇشقا بېرىشقا دەۋەت قىلمايدىغانلىقىنى، ئۇنى يېنىدىن قويۇپ بەرگۈسى يوقلۇقىنى پەملىۋالدى. ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىرھازا ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن، ئۇنىۋېرسال مۇلازىمەت كوپىراتىپىدا ئىشلەش، مومىسىنى كۆتۈش، ئۇنىڭغا تۆپىلەپ ئوقۇش دېگەنلەرنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايدىغانلىقىنى سەزدى. بەلكى بۇركارك ئۇنىڭ بىلەن توي قىلىپمۇ قالار، چۈنكى، ئۇ بۇركارك ئۈچۈن ھەممە نېمىسىنى ئاتىدىغۇ؟ ئۇ ھازىر مەۋجۇت بولمىغان خوتۇنغا ئايلىنار، يەنى بايىنىڭ خىزمىتىنى قىلىدىغان دېدەك بولار. مۇبادا...مۇبادا ئۇ بۇركارك ئۈچۈن توپتوغرىلا ئۆيتسچۇ؟

ـــ كاپىتولنا! ـــ ئۇ بۇركارك ئۈچۈن چاقىرغان ئاۋازىنى ئاڭلىدى، ـــ سىز يەنە ئويغا چۆكۈپسىزغۇ؟ سىزنىڭ يۈزىڭىز ئۇزۇنغا يۇگۇرگۈچىلەرنىڭكىدەك ئۆزگىرىپلا كەتتىغۇ؟ خوتۇنلارنىڭ خىيالى مۇھەببەتتىن باشقىنى ئويلاشقا بەرداشلىق بېرەلمەيدۇ. بىراق، ئەرلەرمۇ ئوخشاش. سائەتكە قاراپ بېقىڭا، بەش مىنۇتى كەم تۆت بوپتۇ. بۇ مېنىڭ چۈشلۈك تاماقتىن كېيىنكى دەم ئېلىش ۋاقتىم، ـــ بۇركارك ئۈچۈن يەڭگىل ئىرغىپ ئورنىدىن شاقىدە تۇرۇپ، ئالدىراپ مۇنچىغا كىردى ۋە چىڭگىزخاننىڭكىدەك ھەممە نەرسىلىرىنى سېلىپ

هەم يۇيۇۋېتىپ، ــ مەن تۇرمۇش تۈزۈملىرىنى بۇزۇۋېتەلمەيمەن. دوختۇرلار رۇخسەت قىلمايدۇ. سىز قاچا-قۇچىلارنى تېزرەك يىغىشتۇرۇۋەتسىڭىز، ــ دېدى.

كاپىتولىنا چىنە-تەخسىلەرنى يۇيۇپ، ئېرتىپ-تازىلاپ، ئاشخانىنى يىغىشتۇرۇپ بولۇپ، بۇركاركىنوۋنىڭ خورىكىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن پۈتىنىڭ ئۈچىدا مېڭىپ ئۆيدىن چىقىپ، ئىشكنى ئاستاغىنا ئېتىپ قويدى.

6

بۇركالو ياڭاق ياغىچىدىن نەپىس ياسالغان ھاسىسى بىلەن يەرنى توكۇلدىتىپ، ساناتورىيىنىڭ قارىغايلىق ئارىسىدىكى سايە يولدا مېڭىۋاتقاچ ساپ ھاۋادىن نەپەس ئالاتتى، كۆزلىرى ئۇيقۇسىراپ تۇرسىمۇ قىر بويلاپ ئۆستۈرۈلگەن، قۇياشنىڭ سېخى نۇرىدا جۇلالىنىۋاتقان يېشىللىققا ئۈزمەي نەزەر سالاتتى. ئۇ بۇرۇن-قىدەكلا، تاماقتىن كېيىنكى سەيلە ئۈستىدە ئىدى. ئۇ تولۇق قانا-ئەتلەنگەن، خاتىرجەم ئىدى، ھەزىم بولۇۋاتقان يېمەكلىكلەردىن ھاسىل بولۇۋاتقان ھارارەتنىڭ ئېلاستىكلىقىغا باي بەدىنىگە تارقىلىۋاتقانلىقىنى، ھەتتا ھاسا تۇتقان قولىنىڭ تىرنىقىنىڭ ئۇچىنىڭمۇ تويۇنۇشتىن كېيىنكى قانائەتلىنىش سەۋەبىدىن مىدىر-لاۋاتقانلىقىنى مەنۇنىيەت بىلەن ھېس قىلاتتى. بۇركالو قائىدىگە مۇۋاپىق ھالدا كۆل بويىدىكى خىلۋەت، جىمجىت، ئايرىم بىر قورۇدىن مەخسۇس بىر ئۆي ئالغانىدى. ئۇ "ۋولگا"سىنى دېرىزە-نىڭ ئۈدۈلىدىكى بىر تۈپ چوڭ، قېرى قارىغاي ئاستىغا توختىتىپ

www.uyghurkitap.com

قويغاندى. تاڭ سەھەردە ئۇ يالڭاياغ پېتى كۆل بويىغا بېرىپ سوغۇق سۇغا سەكرەپتى...بۇ ــ ر ــ ر! بۇ تەسۇرلەش قىيىن بولغان بىر خىل خۇشاللىق ئىدى!

ئايپاڭباش، بىر تېرە-بىر سۆڭەك بولۇپ قالغان ۋۇجۇك بىر قېرى قوللىرىنى كەينىگە تۇتۇپ ئۇنىڭغا يېتىشىپ كەلدى. بۇ قېرى ئاستا خاراكتېرلىك راخىت كېسىلىگە گىرىپتار بولغاندەك كۆرۈنەتتى. بۇ چار ساقاللىق كىشى بېشىنى كۆتۈردى، ئۇ كۆرۈنۈشىدىن سىياسىي تېمىلاردىن گەپ ئاچماقچى ئىدى، ئەمما گەپنى باشلىماقچى بولۇپ، ناھايىتى ئەدەب بىلەن سورىدى:

ــ سائەت نەچچە بولغانلىقىنى ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

ــ ئېيتىپ بېرەلمەيمەن، ــ دەپ جاۋاب بەردى بۇركالو، ئۇ بوۋايغا كۆزىنىڭ قىرىدا بىر قاراپ قويدى، ئەمما مەزمۇت قەدەمىلىرىنىڭ رىتمىنى بۇزمىدى، ھاسسىز يەنىلا توكۇلدايتتى، ــ ماڭا سائەتنىڭ نېمە كېرەكى؟ مەن مۇشۇ يەردە، مۇشۇ ساناتورىيىدە نېمە كېرەكى دەۋاتىمەن. مەن" ئورگانىزمىمنىڭ" بىئولوگىيىلىك رىتمى بويىچە يەنى يېمەكلىك ئىستېمال قىلىش، داۋالىنىشنى ئورۇنلاشتۇرۇش، باشقا تەدبىرلەرنى كۆرۈش رىتمى بويىچە تۇرمۇش كەچۈرىمەن. كەڭ تەبىئەت مۇھىتىدا مەن سائىتىمنى توختىتىپ قويمەن. مېنىڭ پۈتۈن بەدىنىمۇ بوشىشىپ كېتىدۇ. سىزنىكىمۇ شۇنداق قىلىشىڭىزنى تىلەيمەن.

ــ ئەمما، ۋاقىت، ۋاقىت... ــ ۋۇجۇك قېرى تاپىنى ئوتتا كۆيۈپ قالغاندەك سەكرەپ كەتتى، ئۇنىڭ كۆڭلىدە مۇنازىرىلىشىش قىزغىنلىقى ئۆرلەپ تۇراتتى، ئۇ بۇركالونىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كەلدى، ــ نەگىلا بارسىڭىز ۋاقىت دېگەن ئالغا ئىلگىرىلەيدۇ! نەزەر

دائىرىڭىز كەڭرەك بولسۇن!

— چوڭقۇرراق بولغىنى كەڭرەك بولغىنىدىنمۇ ياخشى، — دېدى بۇركالو خۇش ياقماسلىق بىلەن.

— ئاتوم ئۇرۇشى تەيىارلانماقتا دېيىشكە بولىدۇ، — دېدى ۋىنجىك قېرى توۋلغىنىچە بۇركالونىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ، ئۇنىڭ تۇرقىغا گويا زور ئوكيان پاراخوتىنىڭ يېنىدىكى قولۇاقتا ئوخشايتتى.

— پەقەت چىقانلا پىشىپ قالىدۇ. شۇنىڭغا سەمىلىك بولۇپ قېلىڭكى، ئەسەبىي بىر بوۋاي چىقان تۇپەيلىدىن ئۆلگەن.

— سىز رىگانغا قانداق قارايسىز؟ — دەپ سوردى ۋىنجىك قېرى ئۆزىنى ئۇندىماق ئەرزىمىگەن مەسىلىلەر ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ يۈرمەيدىغان قىلىپ كۆرسىتىپ.

— رىگان دېگەن كىم؟

— ئا ق ش نىڭ زۇڭتۇڭى.

— مېنىڭ بىر يېقىن دوستۇم بار، ئىسمى شېۋكا دېبرىگان. ئۇ "كۆلەڭگە" ناملىق كىنىم تىكىش كوپېراتىپىنىڭ پىچمىچىسى، ئەقىللىق يىگىت، مەسىلىلەرگە چوڭقۇر قارايدۇ، ئۇ زۇڭتۇڭ بولۇپ قالالمىكىن؟

— چاقچاق قىلىۋاتامسىز نېمە؟ — ۋىنجىك قېرى ئاڭلىغانلىرىغا ئىشەنگۈسى كەلمەي يۈگۈرۈپ ئالدىغا ئۆتۈپ، كەينىچە مېڭىپ، ئۇنچىۋالا ساغلام بولمىغان قىزىل كۆزلىرىنى چىمچىقلىتىپ بۇركالوغا تەپسىلىي نەزەر سېلىپ چىقتى.

— نېمىشقا چاقچاق قىلىپ يۈرەتتىم؟ ھەممە ئادەم زۇڭتۇڭ بولالايدۇ، ھەممىسى خەتكە قاراپ نۇتۇق سۆزلىيەلەيدۇ. بىراق،

www.uyghurkitap.com

كۆڭۈلدىكىدەك كاستۇم ـ بۇرۇلۇكسىنى بولسا ناھايىتى تارلا ئادەم پىچپچ تىكەلەيدۇ. سىز مېنىڭ بۇ يازلىق، تەنھەرىكەتچىلەرنىڭكىمۇ كىيىمىگە قاراپ بېقىڭا، بۇنىڭ پاسونىغا، سۇپىتىگە... قاراپ بېقىڭا، گەپ كەتمەيدىغاندۇ؟

ـــ شۇنداق، كىيىمىڭىز جايىدا... ـــ ۋىجىك قېرى دەمالىلىقىغا گاڭگىراپ قالدى، ـــ ئەمما، كەچۈرۈڭ، ئەھۋال ئىنتايىن ئېغىر: ئىنسانىيەت ئاتوم ئاپىتىنىڭ گىرۋىكىگە بېرىپ قالدى.

ـــ شېۋكا قىلىدىغان ئىشلارغىلا ئوخشايدىكەن. بىر قېتىم ئۇ ئۆزىنىڭ كۆز قاراشلىرىنى ئېيتىپ مۇنداق دېگەنىدى: "مەن زۇكۇتۇڭ بولۇپ قالىدىغان بولسام، ئىلغار ئىنسانىيەتنى بىر قورقۇتۇۋەتكەن بولاتتىم، ئۇلارنى قورقۇپ كەتكىنىدىن پەقەت تىنچلىقنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈنلا كۆرەش قىلىدىغان، قائىدە ـ تەرتىپلىك، ياۋاش ـ يۇمشاق بولۇپ يۈرىدىغان، ھەرقانداق شەكىلدە ئىش تاشلىمايدىغان، كولباسا تېمىدىكى تەييار يېمەكلىكلەرنىمۇ ئىزدەپ يۈرمەيدىغان قىلىۋېتەتتىم."

ـــ گىراژدان، سىز مېنى ئەخمەق قىلۋاتامسىز قانداق، بۇ... ھاقارەت، مەن سىزگە يوشۇرماي ئېيتىپ قويماي تۇرالمايمەن! ـــ ۋىجىك قېرى بەك ھاياجانلىنىپ كەتكەنلىكتىن بۇركالوىنىڭ كاستۇمىنىڭ يېڭىنى چىڭ تۇتۇۋالدى، ـــ مەن نام ـ ئاتىقى بار، مېدال ـــ ئوردېنغا ئېرىشكەن ئادەم...

ـــ سىز يېڭىمنى بىردەم تارتىپ باقسىڭىز بېسىقىڭىزغا چۈشۈپمۇ قالارسىز، ـــ دېدى بۇركالو، ـــ ئادەمگە چاپلىشىۋالىدىغان قانداق ئادەمسىز، يەنە تېخى نېرۋىلىرىڭىز... ئەسلى گېپىمىزگە كېلەيلى، مېنىڭ بىر دوستۇم ماڭا مۇنۇلارنى ئېيتىپ بەرگەنىدى: ئۇنىڭ

نېرۋىسى ھەددىدىن ئارتۇق تىنچسىزلىنىۋېرىپ، ئاخىرى نېرۋا يىلتىزى يالليۇغلىنىشىنى داۋالىغانىكەن. بىلىسىڭىز كېرەك، ئۇ ئۆزىنىڭ كىچىك "ژىگۈل"نغا ئولتۇرۇپ كېتىۋاتقىنىدا، ماشىنا ئۆرۈلۈپ كېتىپ، تۆت چاقى ئاسمانغا قاراپ قالغان، ئۇ تەخمىنەن بىر يېرىم سائەت ياتقاندىن كېيىن، قۇتۇلدۇرۇۋېلىنغان. ئۇ بىر كۈچەپلا ماشىنىسى شەھەر ئىچىگىچە ھەيدەپ كىرەلىگەن، مانا ھازىرغىچە بىر ئوبدان يۇرۇۋاتىدۇ، داس سۆڭىكى نېرۋىلىرىدىمۇ ھېچقانداق ئېغىر يوق. ئەمما، ئۇ ئاشۇ قېتىم قاتتىق تەۋرەنگەنىدە ئوتتۇرا ياشلىق ئىدى. مەن سىزنىڭ بۇرىكالىسىۋم دېيىلدىغان، ئۇچ تۇرلۇك دورىلىق گىياھ ئارىلاشتۇرۇپ ياسىلىدىغان دورىنى ئىستېمال قىلىپ بېقىشىڭىزنى تەۋسىيە قىلىمەن، بۇ دورىنى مەن ئۆزەم تەجرىبە ياسىغان. بۇنداق قوشۇلما دورا كىشىنى تىنچلاندۇرىدۇ، ساغلاملىقنى كۈچەيتىدۇ، بەدەننى قۇۋۋەتلەيدۇ.

ۋىجىك قېرى بۇرنىنى توشقانغا ئوخشاش ئۇچلاپ بىرھازا پۇشۇلداپ نەپەس ئالدى، ئاندىن دۈمچىيىپ ئالدى تەرەپكە يۈگۈرىگىنىچە كەتتى، ئۇ ئۆز يولىدا ياشانغان ئىككى ئايالغا سوقۇلۇپ كەتتى، يەنە يۈزلىرى ئىششىپ كەتكەن بىر سېمىز ياشىنىڭ قورسىقىغا ئۇسۇپ تاشلىغىلى تاس قالدى.

بۇركالو ۋىجىك قېرىغا چىن دىلىدىن ئىچىنى ئاغرىتتى، ئۇ بېشىنى چايقاپ مۇنداق ئويلىدى: "ئۇنىڭ بەدىنى ئاشۇنداق قىسىلىپ ئوخشاپ قاپتۇ، دۈمبە، بېلى تېلىپ ئاغرىيدىغانىدۇ، شۇڭا بۇ يەرگە داۋالانغىلى كەپتۇ، ئەمما، ئۇنىڭ ئورۇق، ئاجىز بەدىنىدە روھى سىغىۋەكمۇ جاي يوق ئىكەن، پات ئارىدا ئۇ يەردىن ئايرىلىدىغانەكمۇ تۇرىدۇ. ھەي، بۇ سېرىق چاشقانلار ئاز-تولا

www.uyghurkitap.com

هەزىلنمۇ بىلمەيدۇ. ئۇنداق ئىكەن، ئۆز-ئۆزىگە كۈيۈنۈش دېگەنلىك تېخمۇ بىلمەيدۇ."

بىز بۇركالونىڭ يىلدا ئىككى قېتىم ساناتورىيىدە تۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ ئۆتەيلى. ياز پەسلىدە ئۇ تولىراق موسكۋا شەھىر ئەتراپىدا تۇراتتى، بۇ يەرنىڭ ھاۋا كىلىماتى ئۇنىڭغا مۇۋاپىق ئىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۇ كۆنۈپمۇ قالغانىدى، لېكىن، كۆز پەسلىدە ئۇ چوقۇم قىرىمغا ياكى كاۋكازغا باراتتى. بەزىلەر مەخمەلنى ياقتۇرار، بەزىلەر مەخمەلدەك پەسلىنى، دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ، ئەڭ ياخشىسى ئىككىلىسى بولسا تازا جايىدا بولاتتى، ئەلۋەتتە، كەڭ مەنىدىن ئېيتقاندا...ھالبۇكى، سىز ساناتورىيىگە داۋالىنىش كىنىشكىسى بىلەن كەلگەندىمۇ پەيتنى پەملىشتىز كېرەك ئىدى، سىز مىنىستر بولمىغاندىمۇ ھېچ بولمىغاندا زور ئىختىيارىي سودا سارىيىنىڭ جىڭلىسى بولۇشىڭىز كېرەك، بولمىسا سىز جىمجىت ئامما ئىچىگە چۆكۈپ كېتىسىز. دەرۋەقە، ئادەم بىلەن ئادەم ئوخشىمايدۇ، ھەركىمنىڭ ئۆزىگە چۈشلۈق ھەۋىسى بولىدۇ ئەمەسمۇ. بىراق، بۇركالو بۇنداق خاسلىقى بولمىغان ئەھۋالنى ياقتۇرمايتتى. مەسىلەن، بۇ يەرنى، مۇشۇ ساناتورىيىنى ئالايلۇق، ئىشنىڭ بىسمىللىسى ئۇنچە ئوڭۇشلۇق بولۇپ بەرگىنى يوق: بۇركالو ئەڭ ياخشى ئايرىم قورۇ ئىچىدىن بىر ئېغىزلىق ئۆيى ھەل قىلىپ، ئورۇنلىشۋالدى، لېكىن ئامبولاتورىيىگە كېلىپلا بۇ يەردە كېسەل كۆرىدىغان ئىچكى كېسەللىكلەر دوختۇرىدىن ئىككىسىلا بارلىقىنى، ئۇلارغا كېسەل كۆرستىدىغانلارنىڭ 30 چە كېلىدىغانلىقىنى كۆردى. داۋالانغىلى يەنە بىر تۇركۈم ئادەم كەلگەنلىكى ئېنىق ئىدى. بۇركالو كۆڭلىدە ھېسابلاپ بېقىپ، مۇشۇنداق ئەھۋالدا ئىككى سائەتتەك ساقلىمىسا بولمايدىغانلىقىنى

پەلدى. ئۇ ھېچقانداق تەدبىرسىز ئەمەس ئىدى (ھەممەيلەنگە ئايانكى، ئەھۋالغا قاراپ ئۆزگىرىش كىشىنىڭ تۇرمۇشىنى يەڭگىللەتمەيدۇ ۋە كۆڭۈلدىكىدەك قىلمايدۇ)، ئۇ پاكىز، ئاددىي كىيىنگەن بىر ياش خانىمنىڭ قولىدا بىرنەچچە نومۇرلۇق كارتىنى تۆتۈپ تۇرغان بولسىمۇ، كېسەل كۆرسىتىش ئۆيى ئالدىدا ئۇچىنچى ئۆچىرەتتە تۇرغانلىقىغا دىققەت قىلدى. بۇركالو ناھايىتى ئىشەنچ بىلەن ئۇنىڭ ئالدىغا بېرىپ، تەبەسسۇم بىلەن كۈلۈپ، قىلچە ئىككىلەنمەستىنلا: "مەن سىزنىڭ كەينىڭىزدە تۇرىمەنغۇ دەيمەن؟" دېدى ۋە قوشۇمسىنى سەل تۇرۇپ قويدى، بۇ ئارقىلىق: ياق دېيىشكە پېتىنىدىكەنسەن، گەپنىڭ سېسىقىمۇ بار دېگەندىن بېشارەت بەردى...ئىش كۆتىمگەن يېرىدىن چىققانلىقى ئۈچۈنمىكىن، ھېلىقى خانىمنىڭ يۈزى لاپپىدا قىزارديۇ، ئۇ دەرھال ئىشنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەكچى بولدى، ئاساسلىقى ئۇ، ساناتورىيىگە قەدەم قويغان بىرنەچچە كۈنلا بىر ئەركىشى بىلەن، يەنە كېلىپ كۆرۈنۈشى ئالىپتە بىر ئەركىشى بىلەن تونۇشقانلىقىنى چۈشىنىپ يەتكەندەك بولدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ بېشىنى ماقۇللاپ لىكشىتتى، غەزەپ-پىدەنىڭ بىرنېمىلەرنى دېدى، بۇركالوغا مەقسەتنى چۈشەنگەندەك قارىغىنچە ئۆچىرەتتە تۇرغانلارنى ئالداپ: "شۇنداق، شۇنداق...ئۇ ماڭا ئۆزى ئۇچۇن بىر ئورۇن ئېلىپ قويۇشنى ئۆتۈنگەنىدى...نېمە ئىشى بارکىنتاڭ، بىزنىڭ بۇ ساناتورىيىمىزنىڭ باشلىقى ئۇنىڭ بىر كېلىپ كېتىشىنى ئېيتقانىدى..." دېدى. بۇركالو: كۆزى مال تونۇيدىغان بۇ خانىم بۇنىڭغىمۇ دىققەت قىپتۇ، ئۇنى ئاكتېپلار قاتاردا ھېسابلاپ، ئۇنىڭ بىلەن سەيلە-سایاھەت قىلىپ، ئىچ پۈشۈقۇمىنى چىقارسام بولىدىكەن، دېگەن ئويدا ماختاش نەزىرىدە خانىمغا كۈلۈمسىرەپ قويدى.

www.uyghurkitap.com

شۇنىڭدىن كېيىن كىچىككىنە ئىش تۈپەيلىدىن كۆڭۈلسىزلىكلەر ئىز سادىر بولدى. ھەرقانداق بىر كۆڭۈلسىز ئىشقا يولۇققۇپ قالمايمەن دەپ كىممۇ مۆتلەق ھۆددە قىلالايدۇ؟ شۇنداقتىمۇ بىر ئادەم ھەرقانداق ۋاقىتتا ھەرقانداق جايدا بىر ئەھۋالغا مۇقابىل تۇرۇش تەييارلىقىدا تۇرۇشى كېرەك. بۇركالو دوختۇرنىڭ قېشىغا كىرىپ، داۋالىنىش تونۇشتۇرۇشىنى تاپشۇرۇپلا، كۆزەينەك تاقىغان، سېرىق چاچلىق، بۇ دۇنياغا كىشىلەرنىڭ كېسىلىنى داۋالىغىلى ئەمەس، بەلكى ئىنسانىيەتنى مۇكەممەللەشتۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن بىر ياش بىلەن ئۇچراشقانلىقىنى چۈشەندى. بۇ دوختۇر، بىر ئادەم ئۆزىگە ئۆزى قانچىلىك كېسەل يۈكلىگۈسى كەلسە شۇنچىلىك كېسىلى بولىدىغانلىقىدەك مەڭگۈلۈك ھەقىقەتنى ئازراقمۇ ئۇقمايتتى. ئاغزىدىن ئوغۇز سۆتى قۇرۇمىغان بۇ "تۆت كۆزلۈك" بۇركالونىڭ كېيىملىرىنى سالغۇزدى، تىكىشغۇچ بىلەن ئاڭلاپ كۆردى، قان بېسىمىنى ئۆلچىدى، بىردەم ئوڭغا، بىردەم سولغا پېرقىرىتىپ، بىردەم قىزىرىپ، بىردەم تاتىرىپ، قاڭشىرىنى سۈرتۈپ خىيالغا چۆكتى ۋە ئاخىرى يۈرەكلىك بىلەن: "سىز شۇنچىلىك ساغلامكەنسىزكى..." دەپ تۇراتتى، بۇركالو ئۇنىڭ سۆزىنى چورتتىدا ئۈزۈپ:

ــ سىز ئاشۇ سۆزىڭىزنى ئاخىرغىچە دەيدىغان بولسىڭىز، ئۈستىڭىزدىن كېسەللەرگە كىشىلىك ھاقارىتى قىلدى دەپ ئەرز قىلىمەن، ــ دېدى.

سېرىق چاچلىق ياش دوختۇر بېشىدىكى ئاق پوسمىنى سۈرۈپ قويۇپ، نازۇك مەڭزىگە قىزىللىق يېيىلغان ھالدا قانداقتۇر بىر نېمىنى چۈشەنگەندەك بولدى ("قاراڭلار، ــ بۇركالو بىرنېمىنى ھېس قىلدى، ــ تۇرمۇش كىشىلەرگە كاللىنى جانلىقراق ئىشلىتىشنى

ئۆگەتمەكتە!")، ئۇ بۇركالوغا بۇرۇلۇپ دېدى:

ــ نېمە، سىز كېسەل بولماقچمىدىڭىز؟ ئۇنداقتا، مېنىڭ يېنىمغا كىرمەسلىكىڭىز كېرەك ئىدى، ئۇدۇلدىكى ئىككىنچى ئۆيدە ھەر خىل كېسەللىكلەر سېتىلىدۇ.

بۇركالو تونۇشتۇرۇپ چىقىرىلغان ئاغرىق سۈپىتىدە، ئۆچىرەتتە تۇرمايلا ئۇدۇلدىكى ئۆيگە باردى. ئۇ ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن قەھرىغەزەپى بىلەن پور سېمىز بىر ئايالغا (بۇ ئايالنىڭ ھېيلەمىكىرگە تولغان بىر جۈپ كۆزى ئەتراپىغا كۆڭ رەڭ بىلەن قاتلىق قاپاق سىزىلغانىدى. ئۇنىڭ يەنە قارا بۇرۇتى بار ئىدى ۋە ھاراق-كەشىلەرنىڭ قېتىپ قالغان قان تومۇرىغا ئوخشايدىغان قىزىل يالاڭاق سۆڭمكى بىلىنىپ تۇراتتى) قاراپ ۋارقىرىدى:

ــ سىلەر ئاللىقاندىق ئېڭىكىگە تۈك چىقمىغان سوپىما بالىلارنى بىزنىڭ كېسىلمىزنى تەكشۈرۈشكە قويۇپسىلەرغۇ! ئۇ ئۇرۇپ بېقىپ، پۇراپ بېقىپلا: "سىز بۇ بەستىڭىز بىلەن ئۆكۈزگىلا ئوخشايدىكەنسىز، چېتىپ كېتىڭ" دەيدىكەن. ھەرقانداق بىر مال دوختۇرىمۇ ئىتمىنىڭ كېسىلىنى داۋالاشتا ئۇنىڭدىن ياخشىراق بولۇشى مۇمكىن. مەندە ئالتە خىل كېسەل يەنى، ئۈستۈن جاغنىڭ ئولتۇرۇشۇش يالليۇغى، نېرۋا يىلتىزى يالليۇغى، چەمبەر ئۇچەي يالليۇغى، ئاشقازان يالليۇغى، ئاستا خاراكتېرلىك بوغۇز يالليۇغى، نېرۋا قابىلىيىتى سۇسلىشىش كېسىلى تۇرسا!

ھېلىقى ئايال سېمىز دىققاق قوللىرى بىلەن بۇركالونىڭ مۇرىسىنى ئۇنداپمەستىن سىلاپ قويۇپ، ئۇنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى، يېقىملىق كۈلۈمسىرىگەندە يالغان چىشلىرى كۆرۈندى. ئارىدىن 15 مىنۇت ئۆتكەن چاغدا بۇركالو ئۇنىڭ يېنىدىن ئون خىل كېسىلى

بار بولۇپ ــ ئۇ بۇركالوغا يەنە تۆت خىل كېسەل قوشۇپ قويغاندى ــ قايتىپ چىقتى. ئۇنىڭ كەيپىي ناھايىتى ياخشى، ئۆزى ئىنتايىن مەمنۇن ئىدى، چۈنكى، ئۇنىڭغا ئەڭ ياخشى داۋالاش ئۇسۇللىرى ئورۇنلاشتۇرۇلغان (ئەلۋەتتە، سارىك مۇنچىسىمۇ بار ئىدى) ۋە يۇقىرى ئېنېرگىيىلىك، ئەڭ ياخشى ئۇنۇم بېرىدىغان ئوزۇقلۇق قىممىتىگە ئىگە تاماق بۇيرۇلغانىدى.

ھەممە نەرسە كۆڭۈلدىكىدەك ھەل قىلىندى، بۇركالومۇ ئىشىنىڭ ئاخىرىنى باشقىچە بولىدىغان قىلىپ قويمايتتى. بۇ قېتىم ئامبولا-تورىيىدە سادىر بولغان بۇ كۈتۈلمىگەن ھايا جانلىنىش ۋە ئەنسىزلىك ئۈچۈن، ئۇ كېيىن ئۆزىنىڭ ھېلىقى "كاككۇك"نى تازا بىر تىللاپ قويۇش قارارىغا كەلدى. چۈنكى ئۇ يەڭگىلتەك دوختۇر ئايال خىز-مەتنى ۋايىغا يەتكۈزۈپ ئىشلىمىگەن، ئىشلارنى باشتىلا چۈشەندۈرۈپ، قايسى بۆلۈمگە كىرىش، قايسى دوختۇرغا كۆرۈنۈش توغرىسىدا ئېنىق تېپ قويمىغانىدى. چۈنكى، ئېلېكترونلۇق ھېسابلاش ماشىنىسى، لازىر نۇرى ھەمدە ئىنسانىيەت ئەقىل-پاراسىتىنىڭ باشقا مەھسۇلاتلىرىمۇ تېخى ئامبولاتورىيىنى چەتكە قاقمايتتى.

ــ ئىككى پۇتلۇق پاشا! ــ دېدى بۇركالو ئىچى ئاغرىغان ھالدا ئورۇقلۇقىدىن قورايدەك بولۇپ قالغان بوۋاينىڭ ئارقىسىدىن نەزەر تاشلاپ. بوۋاي ئىلاجى بار بۇركالودىن قېچىپ يۈرەتتى، بۇركالو داۋالانغۇچىلار سەيلە قىلىدىغان، ئۆزۈن كەتكەن سايىلىق يولىنىڭ ئاخىرىغىچە بېرىپ باققان بولسىمۇ، ئۇنى كۆرەلمىدى.

ئۇدۇل تەرەپتىن كېلىۋاتقان بىرمۇنچە ئەر ۋە ئاياللار بۇركالوغا قاراپ كۈلۈمسىرىشەتتى، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ھۆرمەت ۋە ھېسداش-لىق بىلەن تەبەسسۇم قىلىشسا، بەزىلىرى خېلى يۈرەكلىك بىلەن،

گويا ئۇنى چۈشىندىغاندەك تەبەسسۇم قىلىشاتتى: ئۇلار بۇ مەدەنىي تەربىيەلەنگەن، شۇ تاپتا ئوي-پىكىرلەرگە بەند بولغان بۇ ئادەم بىلەن ھەمىشە ئېيتىشاتتى، بۇ ئادەم ئەدەب بىلەن ئۇلاردىن ئۆزىنى قاچۇرۇش ئۈچۈن بىرەر ئېغىز چاقچاق قىلىپ قويغىنىدا، ئۇلار خۇددىنى بىلمەي سۆزەن سېلىپ كېتەتتى. ساناتورىيىدە بۇركالو ناھايىتى تېزلا كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلغانىدى. ئالاھىدە مۇھىم ۋەزىپە ئۆتەيدىغان ئون نەچچە ئادەمدىن باشقا، قالغانلارنىڭ جىمىسى خۇددى پۈتۈشۈۋالغاندەكلا ئۇنى ئۆزلىرىنىڭ دائىرىسىدىن تاشقىرى ئادەم دەپ ھېسابلىشاتتى ۋە ئۇنى ئىمائىشارە قىلىپ كۆرسىتىپ، ئۇ توغرىسىدا گەپ-سۆز قىلىشىپ تۇراتتى. بۇركالو بۇنداق قىلىقلارغا كۆنۈك ئىدى، ئۇ دەل مانا مۇشۇنداق كىشىلەرنىڭ دىققەت مەركىزىگە ئايلىنىپ قالغانلىقا ناھايىتى ئازاددىلىك دەپ سېزەتتى. ئۇ ئۆزىنى گويا ياپيېشىل، يېپيېڭى، كىلاروتقا توشقان بېلىق قاچىسى ئىچىدىكى ئالتۇن بېلىق باشقا ئۇششاق جانلىقلار ئارىسىدا تۇرغاندەك ھېس قىلاتتى.

ئۇ تولۇق يېرىم سائەت سەيلە قىلغاندىن كېيىن ئۇخلىدى. چۈشلۈك دەم ئېلىشتىن كېيىن ماشىنكىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ بىر يېرىم سائەتتەك ئىشلىدى، كەچلىك تاماقنى ئۇ دائىم كېچىكتۈرەك يەيتتى، چۈنكى ئۇ "شۇبتسىيچە ئۆزى تاماق راسلايدىغان شىرە" يېنىدا قىستىلىپ يۈرۈپ، تەخسىگە سەي تاللاپ يۈرۈشنى خالىمايتى. ئۇنىڭغا زۆرۈر بولغان يېمەكلىكلەرنى خىزمەت خادىمى لېيۇسە خېلى بالدۇرلا ئۇنىڭغا تەييارلاپ قويۇاتىتى. چۈنكى بۇ خادىم ئاللىقاچان ئۇنىڭ غەمخورلۇق قىلىپ تەقدىم قىلغان سوۋغىسى — "ئالاقە" ماركىلىق سىناق قىلىپ ئىشلىتىلىدىغان تەتىرىنى قوبۇل

قىلغاندى.

دەرۋەقە، بۇركالو تاماق يەيدىغان ئورۇن دىمەكتا بولۇپ كەتكەن قىشلىق زال بولماستىن، سالقىن بالكون بولاتتى، ئۇ ئىككى كىشىلىك ئورۇندۇقى بار بىر شىرەنىڭ يېنىدا بىر قانىتى چوڭ ئېچىۋېتىلگەن دېرىزىگە ياندىشىپ ئولتۇراتتى، بۇ يەردىن موسكۋانىڭ شەھەر ئەتراپىدىكى ئېيۇل ئايلىرىنىڭ يېراق-يېقىن تەبىئەت مەنزىرىسى كۆز ئالدىدا تۇرغاندەكلا كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ھەمراھى لېيۇسە ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ سۈت-پىشلاق ياساش سانائىتى بويىچە كەمدىن كەم تېپىلىدىغان مۇتەخەسسىس ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرەتتى. ئۇنىڭ يېشى ئانچە چوڭ ئەمەس، پۈتۈن بەدىنى يۇپيۇملاق، تېرىسى بىغەر رەڭ، بەستى ۋەزنسىلىك، گويا ھازىرلا دۇملەپ پىشۇرۇلغان قىزىل دېڭىز يۇسۇنىگە ئوخشاپراق كېتەتتى. ئۇ كىشىلەرگە قاتتىق ۋە رەھىمسىز ئىدى. ئۇ بىرىنچى كۈنىلا خۇددى بۇركالو ئۇنىڭ ئىككىنچى گۆش نېنىنى تارتىۋالدىغاندەك، ياكى بولمىسا ياڭيۇ بىلەن بەسەينى ئارىلاشتۇرۇپ ياسىغان سەينى بۇلاپ كېتىدىغاندەك، نۆۋەتسىگە كەلگەندە ئۇنىڭ قولىغا بىر ئىش قىلدىغاندەك، بۇركالوغا مىختەك قادىلىپ قارىغان ۋە پۈتۈن تاماقخانىغا ئاڭلىتىپ تۇرۇپ توۋلاپ گەپ قىلغانىدى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ بۇركالونىڭ ئىككى ئورۇندۇقلۇق شىرەنى ئىگەللىۋېلىش ھوقۇقىنى تارتىۋالماقچى بولغانىدى، چۈنكى، ياش سۈرۈشتۇرگەنده، كۆرسەتكەن خىزمەتىنى تىلغا ئالغاندا ئۇنىڭ سالاھىيىتى كەملىك قىلاتتى. ئەمما، بىر كۈن ئۆتكەندىن كېيىن، پىشلاق ياسىغۇچى بۇ مۇتەخەسسىس بۇركالوغا ھۇرمەت قىلىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ بۇركالونىڭ تاماق شىرەسىدە دوختۇرلار بەلگىلەپ بېرىدىغان

بىر بوتۇلكا بوررون ئارشاڭ سۈيى تۇرغانلىقىنى، كەچلىكى يەنە تەخسىسى بىلەنلا يېيىتما ئاقسىل تۇرغانلىقىنى سېزىپ قالدى. بۇركالو دائىم كىچىك تەخسە بىلەن يېپىپ، ئۆز ئۆيىگە ئاۋايلاپ ئېلىپ كېتەتتى، ئۇ بۇنى يېرىم كېچە سائەت 12 دە يەپ، بەدىنىنى قۇۋۇتلەيتتى، شۇنداق قىلسا داۋاملىق ياخشى ئۇخلىغىلى بولىدۇ، سالامەتلىككە پايدىلىق دەپ قارايتتى.

مۇتەخەسسىمۇ ئالىي ئۆلچەملىك، ئوزۇقلۇقى بار تاماق بېرىلىشىنى تەلەپ قىلدى. ئۇ "ئىناۋەتسىز بار" شەخس بولسىمۇ، پەقەت بوررون ئارشاڭ سۈيىگىلا ئېرىشەلىدى، بۇمۇ تېخى ئىككى كۈندە بىر قېتىم بىر بوتۇلكا بېرىلىدىغان بولدى. دوختۇر ئۇنىڭغا يېيىتما ئاقسىل يېزىپ بېرىشنى قەتئىي رەت قىلدى، چۈنكى، ئۇنىڭدا ياكى چەمبەر ئۇچەي ياللۇغى، ياكى ئاشقازان ياللۇغى يوق ئىدى، ئەكسىچە، ئۇ ناھايىتى سېمىز بولۇپ، سۈت ۋە پىشلاق ئۇنىڭغا نىسبەتەن ئېيتقاندا ئاسانلا ئېرىشەلەيدىغان نەرسىلەر بولغاچقا، ئۇنىڭ بەدەن ئېغىرلىقى ئۆلچەملىك ئېغىرلىقتىن 20 كىلوگرام كۆپ ئىدى.

مۇتەخەسسىس بۇركالونىڭ تەڭ-باراۋەرلىكىنى ئېتىراپ قىلغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ بىلەن "مۇناسىۋەتلىك ئىقتىسادىي مەسىلىلەر" توغرىسىدا سۆھبەتلىشىشنى باشلىدى، بۇ بۇركالونى زېرىكتۈرۈۋەتتى: مۇتەخەسسىس ئىككى كۈنگىچە ئۇنىڭغا قايمىقى ئېلىۋېلىنغان سۈتنىڭ ئېچىش ۋاقتى مەزگىلىدىن ئېشىپ كەتسە يامان بولىدىغانلىقىنى، چوشقا فېرمىسىغا ئەۋەتىلىدىغان چاغدا سۈت چوقۇم يېڭى بولۇشى كېرەكلىكى، شۇنداق بولغاندىلا چوشقىنىڭ ئۆسۈشى پۈتۈنلەي تەلەپكە ئۇيغۇن بولىدىغانلىقى ھەققىدە توختىماي سۆزلەپ چىقتى،

كېيىن ئۇ يەنە بۇركالو بىلەن پىشلاق ياساش تېخنىكىسى توغرىسىدا سۆزلەشتى. بۇركالو ناھايىتى تېزلىكتە بۇ جاھىل مۇتەخەسسىسكە تاقابىل تۇرۇش چارىلىرىنى ئويلاپ يەتتى: ئۇ مۇتەخەسسىسنىڭ تەرەققىي تاپمىغان كاللىسىغا ئىدىيۋى ئوزۇق بېرىپ، ئۇنى ئەستايىدىل ھەزىم قىلدۇرۇش ئۈچۈن ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى بۇ پىشلاق مۇتەخەسسىسى ئاڭلىسا ھەيران قالدىغان نەرسىلەرنى سۆزلەشكە باشلىدى. مەسىلەن، بۇركالو ئۇنىڭغا شەرقنىڭ كالېندارىنى سۆزلەپ بولغاندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئۆز مۆچىلىنى ھېسابلاپ بېقىشنى ئېيتتى. ئۇ ئەسلىدە كالا يىللىق ئىدى. بۇ مۇتەخەسسىس بىر كۈن كەچكىچە غەمگە چۆكۈپ ئىشتىيىمۇ بۇرۇنقىغا يەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. بۇركالونىڭ ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىپ، مۇنداق چۈشەندۈردى: كالا يىللىق كىشىلەرنىڭ ئىچىدىن بۈيۈك ئادەملەركۆپ چىققان، تەبىئىيكى، كالا يىللىق بولۇش ئۇلاردا ئۆزىگە خاس بەزىبىر مىجەز-خاراكتېر ئالاھىدىلىكىنىمۇ بارلىققا كەلتۈرگەن، يەنى جاھىللىق، سەپرالىق، ھېچنېمىگە قارىماي قالايمىقان ئۇسۇپ يۈرۈش قاتارلىقلار. ھالبۇكى، كالا ئەمگەكچان ھايۋان، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھەۋىسىنى ئۆزگەرتەلمەيدۇ، پەلسەپىگە مايىل كېلىدۇ. كالا يىللىق ئادەملەر ئۆزىنىڭ كالا مىجەز-لىك ئىكەنلىكىنى ئېسىدە چىڭ ساقلاپ، ئادەمگە خاس بولمىغان ئۇقتىدارىنى يېڭىشى لازىم. يەنە بىر قېتىم بۇركالو بۇ مۇتەخەسسىسكە ماشىنكىدا بېسىلغان ئەدەبىيات-سەنئەتشۇناسلىق كىتابلىرىدىن ئېلىنغان بىر ئابزاس سۆزنى بېرىپ، مەزمۇنىنى تەھلىل قىلىپ بېقىشنى ئېيتتى، ئۇ سۆز مۇنداق ئىدى: "ئۇ كومپوزىتسىيە كومفلېكتى تۇرغۇزۇش بىلەنلا چەكلەنمەي، ئاپتورنىڭ ئىچكى دۇنياسىنى يېغىنچاق ئەكس ئەتتۈرۈپ، بۇنى ۋەقەلىك بايان قىلىنغان ئىبارىلەر بىلەن

باغلاپ، بۇ ئىبارىلەرنىڭ تولۇق مۇجمەللىكىنى، ئېنىقسىزلىقىنى، بۇنداق مۇجمەللىك، ئېنىقسىزلىقنىڭ 'ھەممىگە قادىر ئەقىل-پاراسەت' نىڭ ئوخشاش ئالاھىدىلىكىنى ئەكس ئەتتۈرىدىغانلىقىنى ئاڭلىق چۈشەنگەنىدى." مۇئەخەسسىس "يازغۇچى"نىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشكەنلىكى ئۈچۈن ئۆزىنى ئىنتايىن شەرەپلىك ھېس قىلدى (ئۇ ئۆز ھەمراھىنى مەخسۇس ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىدىكەن دەپ قارىغانىدى)، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كۆتۈپخانىغا بېرىپ، لۇغەتلەرنى ئاختۇرۇپ، ئاخىرى ھېلقىي بىر ئابزاس سۆزنىڭ مەزمۇنىنى ئېنىقلىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ ئەدەبىياتنى تەتقىق قىلىشقا باشلىغانلىقىغا بىلەن چەكسىز روھلىنىپ ۋە چەكسىز پەخىرلىنىپ، بۇركالونى بىر رومكا براندى ئىچىشكە تەكلىپ قىلدى.

تۇنۇگۈن، مۇئەخەسسىس پولىنىزىيىلىكلەرنىڭ يېڭى كالېدونىيە ئارىلىدا كۆتۈرگەن قوزغىلىڭىنى ئەسلەپ، فرانسۇزلارنىڭ ئۇلارنى بويسۇندۇرۇش-بويسۇندۇرالماسلىقىنى ئويلىدى. ئەلۋەتتە، مۇئەخەسسىس پولىنىزىيىلىكلەرنىڭ ئەسلىدە مىلونىزىيىلىكلەر ئىكەنلىكىنى ئېنىقلاپ چىققانىدى، ئۇ پۈتۈن بىر كۈن ئاشۇ پايدىلىق ۋە جىددىي تەپەككۇر ئىچىدە ئۆتتى.

بۇگۈن، بۇركالو ئۆزىنىڭ تاماق شىرەسىگە ئولتۇرا-ئولتۇرمايلا سۆزلىگىلى باشلىدى:

— ئەقىلغە سىغمايدىغان بولسىمۇ ئەمەلىي پاكىت شۇنداقكى، شۇبتسارىيىنىڭ يەر كۆلىمى يىلغا ئىككى سانتىمېتردىن ئازايماقتا!

پىشلاق مۇئەخەسسىسى داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالدى، ئاغزىدىكى يېمەكنى چاينىۋاتقان پېتى مېنى ئەيىبكە بۇيرۇماڭ، بۇنداق ئىشلارغا كىشىنىڭ ئىشەنگۈسى كەلمەيدۇ، دېگەندەك ئەنسىرەش ۋە ئازاب

ئىچىدە بېشىنى ھە دەپ چايقايتى.

ـــ شۇنداق، ـــ دېدى بۇركالو مۇئەييەنلەشتۇرۇپ، ئۇنىڭ روھىي ھالىتى سەل غەمكىن بولۇپ، ئۇ ليۇسە بىرمۇنچە ئۆسۈملۈك يېغدا قورىغان بەسەي، سەۋزە ۋە قىزىل دېڭىز يۇسۇنى ئارىلاشتۇرۇلغان سالاددىن تېتىناچ گېپىنى داۋام قىلدى، ـــ مەن ئۇ خەۋەرنى رادىئودىن ئاڭلىدىم. ئەھۋال مۇنداق ئىكەن: ئۇ جايدا يەر پوستى تارىيىۋېتىپتۇ. ئالپىس تاغلىرى ئەسلىدە ئاشۇنداق تارىيىش ھەرىكىتى نەتىجىسىدە بۆرتۇپ چىققان قورۇقلار ئىكەن. سىز ئاشۇنداق ئەھۋالنى تەسەۋۋۇر قىلالامسىز؟ تىنچلىقپەرۋەر كىچىك دۆلەت، ھەممىلا تەرەپتىن ئالغاندىمۇ بىتەرەپ دۆلەت ئىدى، بەزى مۇھىم يېغىنلار ئاشۇ يەردە ئۆتكۈزۈلەتتى، ئەمما، ئۇنىڭ تېررىتورىيىسى خۇددى قوشنا دۆلەتلەر تەرىپىدىن ئىشغال قىلىنىۋاتقاندەك كىچىكلەۋېتىپتۇ. سىزنىڭ قارىشىڭىزچە، بۇ ئادالەتلىكمۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە شۇبھىتسارىيە ئەزەلدىن ھېچقانداق بىر دۆلەت بىلەن ئۇرۇش قىلغان ئەمەس. ئېھتىمال، ئۇ بۇرۇنلا ئۇرۇش قىلىپ ئۆزىگە ئاز-تولا زىيىن ئاۋۇتتۇرۇۋالغان بولسا بولارمىدىكىنتاك! ئەمما، بۇ مېنىڭ مۇندىقلا بىر قىلىپ قويغان گېپىم، مۇلاھىزە خاراكتېرلىك، تەپەككۇر قىلىشقىلا بولىدىغان گەپ. ئەگەر ئاساسلىقى، بايانىمىز ئېيتقان ئەھۋالنى ئۆزگەرتكىلى بولمايدۇ، 100 يىل ئۆتسە قانداق بولار؟ بىر مىليون يىل ئۆتكەندىن كېيىن قانداق بولار؟...

مۇتەخەسسىس كۇچەپ كېكىرىپ، ئاغزىدىكىنى يۇتۇۋەتتى. ئۇ ئاقۇش، كالىنىڭكىگە ئوخشايدىغان كىرپىكلىرىنى توختىماي مىدىرلىتىپ، تەخسىگە قارىماپ تۇرسىمۇ ھېچ نەرسىنى كۆرمەيتتى، گويا يەر پوستىنىڭ نومۇسسىز ھەرىكىتىدىن پەيدا بولىدىغان جىنايەت ئۇنىڭ

ئۇستىگە يۇكلىنىپ قېلىشى مۇقەررەردەك تۇيۇلاتتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ يېنىدا ئولتۇرغان ھەمراھى ئالدىدىلا ئىزا تارتىپ قالماي، ساناتورىيە-دىكى ھەممە ئادەملەر ئالدىدىمۇ ئۆزىنى ئۇياتقا قالغاندەك سېزەتتى.

— بىر مىليون... بىر مىليون... — دېدى ئۇ پىچىرلاپ، — ئىككى مىليون سانتىمېتر دېگەن سۆز... بۇ نەچچە كىلومېتر بولۇپ كېتەر؟...

بۇركالو كەچلىك تامىقىنى ئالدىرىماي-تېنىمەي يېدى، ئۆزىنىڭ يېيىتما ئاقسىلى بىلەن قېتىقنى ئېلىپ، ياش لېۋىسەگە كۆز ئىشارىسى قىلىپ قويۇپ، تار، تىنچىق تاماق زالىدىن ئاستا قەدەملەر بىلەن ئۆتۈپ، ھاۋاسى ساپ، كەچ پەردىسى يېيىلىۋاتقان كەڭرى يېشىل بوشلۇققا قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

7

كەچقۇرۇن ئۇ يەنە بىر يېرىم سائەتتەك ئىشلەپ، ئورمانچىلىق مۇتەخەسسىسى "قاما" بېكىتىپ چىققان «شەھەر ئەتراپى رايونلىرى-دىكى ئورمان ئېكولوگىيىسى»نىڭ ئىككىنچى تومىنى ماشىنكىدا باستى. "قاما" بۇ كىتابنىڭ ئورىگىنالىنى ئۈنىڭغا: دەرھال "راۋانراق باسىدىغان ماشىنىست"قا تاپشۇرۇپ بەر دەپ بەرگەنىدى. بۇركالونىڭ بۇ ئىشنى ئۆزى قىلىشىدا ئالاھىدە سەۋەبمۇ بار ئىدى، ئۇ بولسىمۇ، بىرىنچىدىن، ئۇ "قاما"غا ھەمكارلاشقۇچى بولۇپ، ئېكولوگىيىگە ئائىت بۇ ئىلمىي ماقالىنىڭ تولۇق تېكىستى بىلەن تونۇشۇپ چىقىشى لازىم ئىدى. ئىككىنچىدىن، ئىش يوق بىكار قېلىش تەن ساغلاملىقىغا زىيانلىق بولۇپ، كىشىنىڭ روھىنىمۇ چىرىتەتتى. ئۈچىنچىدىن، ھازىرقى ۋاقىتتا خەت بېسىشتىن قولغا كۆپ پۇل كىرىدىغان بولغاچقا، بۇ پۇل ئۇنىڭ چۆنتىكىگە چۈشۈشى لازىم ئىدى.

ئۇنىڭ ماشىنكىسى "ئالىك" ماركىلىق ئىدى، ماشىنكىنىڭ تىللىرىنى بېسىپ تۇرۇپ، ئورمانچىلىق ئىشلىرى دوكتورى بولغان بوۋاينىڭ ئىرماش-چىرماش خەتلىرىنىڭ ئاپئاق قەغەز ئۈستىدە چىرايلىق، سالاپەتلىك جۈملىلەرگە تولغان قۇرمۇقۇر خەتلەرگە ئايلانغىنىنى كۆرۈشنىڭ ئۆزى بىر تۇرلۇك ھۇزۇر-ھالاۋەت ئىدى. بۇركالو خەتنى خاتا بېسىپ قويمايتتى، دەرۋەقە، ماشىنىست بولمىغان بىر ئادەمنىڭ كەسپىي ماشىنىستلاردەك سەۋىيە بىلەن خەت بېسىشى كەم ئۇچرايدىغان ئىش. ئۇ بېسىپ چىققان نەرسىلەر ئاسان تېرىكسىپ-چېچىلىدىغان مۇتەپەككۇرلارنى ھەيران قالدۇراتتى. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئورىگىناللىرىنى پەقەت "ماقالىنى راۋان باسىدىغان ئايال ماشىنىست بۇركالىنىسكايا" (ئىشقىلىپ، ئەملىيەتتە مەۋجۇت بولمىغان كەسپىي ماشىنىستقا ئىسىم قويۇش كېرەكقۇ!) نىڭلا بېسىشىنى تەلەپ قىلىشاتتى. لېكىن جاھىل "سار"نىڭ بىر قېتىم بۇ ماشىنىست خانىم بىلەن بۇاستە تونۇشقۇسى كېلىپ قالغانىدى، بۇركالو ئۇنىڭغا بۇ ماشىنىستنىڭ پەۋقۇلئاددە ئورگانىنىڭ ئادىمى ئىكەنلىكىنى، مەخپىي دېگۈدەك خىزمەت ئىشلەيدىغانلىقىنى ئېيتىپ توستى، ھەي، بۇ قېرىلارنى چۈشىنىشكە بولاتتى، ئۇلار كونا پەدىگە كۆنگەن ئادەملەر بولۇپ، ئىشقا كۆكۈل قويمىغانلار بىلەن ئۇلارنىڭ ئېقى كېلىشمەيتتى، ئۇمۇمىيۈزلۈك تېخنىكا تەرەققىي قىلىۋاتقان دەۋردە بەزى كىشىلەرنىڭ خىزمەتنى ئوبدان ئىشلىگەنلىكىنى كۆرگەن چېغىدا، ئۇلار خۇشاللانغىنىدىن نېمە قىلىشنىمۇ بىلەلمەي قالاتتى.

كەچ سائەت توققۇز بولغان چاغدا بۇركالو يەڭگىل چىمەرقۇت ئىشتان بىلەن ئەت رەڭلىك ياپونچە چاپان كىيىپ، شلەپىسىنى باستۇرۇپ كىيىپ سەيلىگە چىقتى.

تېخى قارائغۇ چۈشۈپ كەتمىگەنىدى، ئىيۇل ئايلىرىنىڭ كۈندۈزى ئۇزۇن ھەم تىنچ بولۇپ، تەبىئەت ئارامىلىق بىلەن خۇش پۇراققا تولغانىدى. قويۇق ئورمانلىقنىڭ مەلۇم بىر تەرىپىنىڭ ئارقىسىدا كۆچلۈك گۈلدۈرماما گۈرۈلدەيتتى. شۇ تەرەپتىن، جىرا ۋە دەريا تەرەپتىن بولسا كېرەك، يامغۇر يېغۋاتقان چاغدىكى سالقىنلىق كەلمەكتە ئىدى.

ساناتورىيدىكى كىشىلەر ناھايىتى تەبئىي ھالدا يېڭى، ساپ ھاۋادىن نەپەس ئېلىشىپ، سەيلە-سايا‌ھەت قىلىش ئارقىلىق ياخشى ئۇخلايدىغان بولماقچى بولاتتى. سېمىزلەر ئارتۇقچە ئېغىرلىقىنى يوقىتىپ، ئورۇقلاش ئۈچۈن بارلىق كۈچى بىلەن جىددىي ھەرىكەت قىلماقتا ئىدى. ئورۇقلار بولسا كەملىك قىلىۋاتقان بىرنەچچە كىلوگرام تەن ئېغىرلىقىنى جۇغلۇۋېلىش ئۈچۈن ئۇزۇن ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرۇپ سەمىرىش يولىدا كۈرەش قىلماقتا ئىدى. ئاستىراخانىدىن كەلگەن ئاۋۇ ئەركىشىگە قارىڭ، ئۇنىڭ نەچچە ئەجداددىن تارتىپ بېلىقچى بولۇپ، ئۇ ناھايىتى مىختا-بەردەم، پىكىر قىلىشقا ماھىر، ئىش بېجىرىشتە ئەستايىدىل ئىدى، قولىدىن دائىم بىر گېزىت چۈشمەيتتى. بۇركالو تۇنۇگۈن ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىپ قالغانىدى: "قانداقلىكى چاغدا قارىسا، گېزىت ئوقۇغان ھالەتتە كۆرۈنمىسۇن." ئۇ ئادەم مۇنداق دەپ جاۋاب بەرگەنىدى: "كۆنۈپ قالغان بولمامدەمەن، ئۆيدىكى چاغدا بەش گېزىتكە مۇشتىرى ئىدىم، ئالتىنچىسىنى فائىنا ئالغاچ كېلەتتى، ئۇ كىتاب بوتكىسىدا ئىشلەيتتى." "نېمانچە كۆپ مۇشتىرى بولدىڭىز؟" ئۇ ئادەم قاپىقىنى تۈرۈپ: "سىزنىڭ كۆز قارىشىڭىز تولىمۇ ساددا ئىكەن، يولداش! بۇنى ئۆزەم بېۋاستە بەلگىلىگەن. رايوننىڭ گېزىتى، ئۆلكىنىڭ گېزىتى، بېلىقچىلارنىڭ

گېزىتىنى ئوقۇش كېرەكمۇ، يوق؟ مەركەزدە چىقىدىغان ئىككى خىل گېزىتنىڭ ئوقۇش كېرەكمۇ، يوق؟ فائىنا ئالغاچ كېلىدىغان «پۇتبول — مۇز توپ گېزىتى»نىمۇ ئوقۇش كېرەك، بۇنىسى ئىچ پۇشقىنى چىقىرىش ئۈچۈن.» "سىز شۇنچىۋالا كۆپ گېزىتنى ئوقۇپ بولالامسىز؟" "ھەممىسىنى رەسمىي كۆرگەن" دېگەنىدى، ھېلىقى ئەر كىشى ئەستايىدىللىق بىلەن ۋە بىرتەرەپتىن باش چۆكۈرۈپ ئۆزىنىڭ «ھەپتىلىك گېزىت»نى ئوقۇشقا كىرىشكەنىدى.

بۇركالو ئۇنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ:

— بېلىقچىلارغا سالام! بۇاستە، مەسئۇلىيەتلىك، رەسمىي سالام! — دېدى ۋە شىلەپىسىنى كۆتۈرۈپ قويدى.

ئەر كىشى كۆرۈۋاتقان گېزىتىنىڭ كەينىدىن ئۇنىڭغا بىر قاراپ قويۇپ، يېنىدا ئولتۇرۇپ قىزىقسىنىش بىلەن بېشىنى كۆتۈرگەن سېمىز ئايالغا مۇنداق دېدى:

— پايتەختتىن كەلگەن شەخس، ھەممە تەرەپلەردىكى ئەھۋاللاردىن خەۋەردار. سۇ لېيسا بېلىق تۇتسام دەيدىغان بېلىقچىلاردىن بولسا كېرەك.

بۇركالو بۇ گەپنى ئاڭلاپ كۈلۈۋەتتى. كەيپىياتى بىراقلا "بىرنەچچە گرادۇس"ئۆرلەپ كەتتى. ئۇ تېخىمۇ روھلىنىپ ھاسىسىنى ئوينىتىپ قويدى.

بىر دوقمۇشقا يېقىنلاشقانىدا، يان تەرەپتىكى كىچىك يولدىن بىر كىم ئۇنى چاقىرىپ قالدى:

— كەچلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن بۇركالىس. سىز ھەمىشە ئاۋۋالقىدەكلا ئۆز ۋاقتىدا كېلىسىز ۋە شۇنداق ئالىپىتە. بۇ ئىشنى ئەستايىدىل قىلىدىغان كىشىلەرنىڭ ئادىتى، شۇنداقمۇ؟

ئۇنىڭ يېنىغا كەلگىنى سۆبتىلانا سېرگېيېۋنا بولۇپ، بۇ دەل هېلىقى بۇركالونىڭ ئۆچىرەتتە تۇرمايلا كېسەل كۆرستىش بۆلۈمىگە كىرىپ كېتىشىگە ئىشىنىڭ تەكتىگە يېتىپ ماقۇل بولغان خانىمنىڭ ئۆزى ئىدى. ئۇ خۇددى غەرەزلىك هالدا ئۇنى تۇتۇپ ئالغاندەك، هەمىشە دېگۈدەك سەيلە قىلىۋاتقان چاغدا بۇركالوغا گەپ تاشلايتتى هەم قىلغان گېپىدە ئازـتولا پۇتاق چىقارغاندەك سېزىلەتتى، هەتتا ئۆزى ئازار يەپ قالغاندەك، گويا ئۇ بۇركالونىڭ هاياتىنى قۇتۇلـدۇرۇۋالغاندەك بىر مەنىنى ئېپادىلەيتتى، بۇركالوچۇ؟ قارالچۇ، ئۇنىڭغا ئازراقمۇ مىننەتـدارلـىق بىلـدۇرمەيتـتى. قائىدە بويىـچە ئېيتقاندا، بۇركالو ئۇنىڭ كـۆرسەتـكەن خىزمـتى ئۈچۈن يارىشـقىدا جاۋاب بېرىپ بولغانىدى. ئۇ مۇناسىۋەتلىك تەرەپلەردىن ئىش تەۋرىتىپ، سۆبتلانا سېرگېيېۋنانىڭمۇ سارىك مۇنچىسـىدا داۋالىنىشىغا يول ئېچىپ بەرگەنـىدى. "بۇ يېـتەرلـىك ئەمەسـمۇ؟ مۇناسىۋەتـنى بۇنىڭدىنمۇ يىللىتـىش كېرەكـمۇ؟ لېكـىن، هۆرمەتلىك خانىـم، سىزمۇ كۆرۈپ تۇرۇۋېسزكى، مەن بۇ ساناتورىـيـىدە داۋالىنىشـتىن باشقا ئىشلارنى قىلىش خىيالىدا ئەمەس. مېنىڭ ئىككى 'ل' ياكى ئىككى 'پ' بىلەن تەڭ هەپىلـىششكە چولام تەگمەيـدۇ. مېـنىڭ بىر دوستۇم ئانچە ـ مۇنچە نامى بار ئەدىب ئىدى، ئۇ ناهايـىتى شوخلۇق بىلەن: ئىككى 'ل' دېگىنىمىز 'داۋالىنىش، بىلەن 'مۇهەببەت'كە، ئىككى 'پ' دېگـىنـىمىز 'پايدىـلىق بولۇش، بىلەن 'جىنـىس'قا ۋەكىلـلىك قىلىدۇ①

① ئىككى "ل" رۇسچىدىكى لېچېنىـي (داۋالىنىـش) بىلەن لىيوبوۋ (مۇهەببەت) دېگەن سۆزنىڭ بېشىـدا كېلىدىغان "ل" هەرپى.ئىككى "پ" رۇسچىدىكى پولېزنوئي (پايـدىـلىق بولۇش) بىلەن پولوۋوئي (جىنس) دېگەن سۆزنىڭ بېشىدا كېلىدىغان "پ"هەرپى.

www.uyghurkitap.com

دېگەنىدى. سىز چۆرىگىزگە قاراپ باقسىڭىز، ئاشۇنداق ئىكەنى تەرەپكە تەڭ ئېتىبار بېرىدىغان كەسىپتكىلەرنى ھەممىلا يەردە ئۇچرىتىسىز. مەنمۇ بىرنى ئۇچراتقان، بۇنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئېلىپ بېرىپ، ئۇنىڭغا تونۇشتۇرۇپ قويغان. لېكىن ئۇ ئۇنىمىدى، ئۇنىڭغا زادى بۇركالىس بولمىسا بولمايدىكەن. مەن ئۆزەمنى بالتىق دېڭىزى بويىدىن كەلگەن دېمەسەم بوپتىكەن. بەزىبىر تەربىيە كۆرگەن خېنىملار 'چەت ئەللىك' لەرنى كۆرسىلا ئۆزىنى ئاتقىلى ئاران تۇرىدىكەن..."

ــ سىز ھېچ بولمىغاندا ماڭا يارەدەم قولىڭىزنى سوزسىڭىز بولاتتى! ــ دېدى ھېلىقى ئايال، ــ ئەجەبا، سىلەر رىگالىق ئەرلەر باشقىلارغا مۇشۇنداق كۆڭۈلسىزمەسلەر؟ ئەمما، مېنىڭ سىلەرنىڭ ياۋروپاچە مەدەنىيىتىڭلارنى بەكمۇ كۆرگۈم بار ئىدى.

ــ بىزنىڭ كىشىلىرىمىز قاتتىق كىشىلەر، بىزنىڭ دېڭىزىمىز سوغۇق دېڭىز، ــ دېدى بۇركالو جاۋاب بېرىپ، ئۇ ئۇزىتىلغان قولىنىڭ ئالقىنىدىن تۈتۈپ كۆچەپ بىر تارتىۋىدى، سۈپتلانا سېرگىيېۋنا ئېرىقنىڭ ئۇ قېشىدىن بۇ تەرەپكە ئۇچقاندەك ئۆتۈپ، ئاسفالت يولغا يەتلىپ چۈشكىلى تاس قالدى.

ــ سىز ھەقسىزتەن كۆچىتۇڭگۇر ئىكەنسىز، ــ دېدى ئايال ماختاپ، ئۇ بۇنىڭ قوپاللىق ئىكەنلىكىنى سېزىۋالالمىدى، ــ مېنىڭ سىزنىڭ كىملىكىڭىزنى، نېمە ئىش قىلىدىغانلىقىڭىزنى بىلگۈم بار ئىدى.

ــ مەن رەسسام ھەم تىل سەنئەتكارى، پەنگىمۇ ئىشتىياقىم بار.

ــ جاسارىتىڭىز كېچىك ئەمەس ئىكەن جۇمۇ!

ـــ مەن بىرنەچچە ئىجادىيەت جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ـــ ئويلىغىنىمەك بولۇپ چىقتى. ئىككى زىيالىي، ئۇ يەردە، يەنى ئامبولاتورىيىدە بىر مەيدان ئويۇن كۆرسەتتى، بۇنىڭغا ئەڭ ئۇستا مەككار بىلەن بىرىنچى نومۇرلۇق ئالدامچىمۇ ھەسەت قىلماي تۇرالمايدۇ. ئاھ، يەنە بىر ئىشمۇ بار، ھېلىقى سارىك مۇنچىسىنى ئالساق، مەن سىزنىڭ بۇنى ھەل قىلىپ بېرىشىڭىزنى ئىلتىماس قىلمىغانىدىم، توغرا، ماڭا پايدىسى تېگىپ قالار دەپ بىر ئېغىز سۆزلەپ قويغان يېرىم بار. سىز دەرھال بېرىپ ھەل قىلىپ بەرمەكسىز. ئەجەبا، بۇ يەردە ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار مۇشۇنداق ھۇرمەتلىنەمدۇ؟

ـــ مۇشۇ يەردىمۇ شۇنداق. خەلق ئۇلارنى ئاسرىشى، ئۇلارنىڭ كېسىلىنى داۋالىشى لازىم، ئۆزىنىڭ سەنئەتكارلىرىنى ئوبدان بېقىشى كېرەك.

ـــ راست شۇنداقمۇ؟ چاقچاق قىلمۇاتمايدىغانسىز؟

ـــ يوق (ياق)، ـــ دېدى بۇركالو گەپ قىلغان چاغلىرىدا تەلەپپۇزىغا بالتىق دېگىزى بويلىرىنىڭ شۇۋسىنى ئارىلاشتۇرۇش يادىغا كېلىپ.

ـــ ئەمما مەن خىجىل بولىمەن. مەن ئوقۇتقۇچى، نېمىلا دېگەن بىلەن، مەن كىشىلەرگە خالىس، ئادىل بولۇشنى ئۆگىتىمەن...مەندە باشتىلا مۇشۇنداق ھېسسىيات بار ئىدى. سىزدىمۇ بىلگىلى بولماي-دىغان قانداقتۇر بىرنەرسە بار، سىز ئۆزىڭىزدىكى ئىشەنچ بىلەن باشقىلارنى بويسۇندۇرۇۋالسىز، باشقىلارنى ئۆز ئىرادىڭىزگە بېقىنىدۇرۇۋالسىز...مەن سىزنىڭ يېنىڭىزدا تۇرسام توخۇ يۇمۇرىڭ بولۇپ قالىمەن، ھەتتا پۇتۇن بەدىنىم توخۇئەت بولۇپ كېتىدۇ. بەلكى،

www.uyghurkitap.com

كەچۈرۈڭ، سىز بىلەن مۇنازىرىلەشكۈم كېلىپ كېتىدۇ، سىزگە قوشۇلغۇم كەلمەيدۇ.

ــ ئەمما، مەندىن ئايرىلغۇڭىزمۇ كەلمەيدىغۇ دەيمەن؟

ــ ئېھتىمال شۇنداقتۇ.

سۆھبەتلاشا سېرگېيېۋنا ئۆزۈ ئىشنى ئويلاپ ئۇن چىقارماي جىمجىت كەتتى. بۇركالومۇ ئويلىساقتا ئىدى، ئۇ ئۆزى خىيالىدا بۇ جاھىل ئايال ئوقۇتقۇچىغا قانداق مۇئامىلە قىلسا بولىدىغانلىقىنى دەڭسىمەكتە ئىدى.

ئۇ ئايالالارنى تۆت دەرىجىگە بۆلەتتى (ئەلۋەتتە، ئۆزى ئۇچۇن بۆلەتتى): خانىم، بۆلار توي قىلماي تۇرۇپ "ئەرگە تېگىپ بولغان" قىزلار ئىدى (مەسىلەن، كاپىتولىنا)؛ خېنىم، بۆلار ئىچ پۈشقىنى چىقىرىشقا ئامراق تۇل خوتۇنلار بولۇپ، مەنپەئەت تېگىدىغان نىكاھقا تەلپۈنىدىغانلار ئىدى ("كاككۇك" مۇشۇ تىپتىكىسى ئىدى)؛ ئايىم، بۆلار ئەرگە تېگىپ بولغان، بىلىمى بار ئايالالار بولۇپ، ئۇلار شېئىرىي تۇيغۇغا باي بولغان ئەستايىدىل مۇھەببەتنى خام خىيال قىلىدىغانلار ئىدى؛ يەنە بىرى ئائىلە ئايالالىرى بولۇپ، بۆلار ئۆيى بار، بالىلىرى بار ئايالالار ئىدى، بۆلار ئىشقى-مۇھەببەت بىلەن مۇناسىۋەتنى ئۇزگەن سادىق خوتۇن، شەپقەتلىك ئانىلاردىن بولۇپ قالغانلار ئىدى. يۇقىرىقى "قىسمەت" بىلەن دەرىجىگە بۆلگەنىدە، سۆھبەتلاشا سېرگېيېۋنانى ئايىم تېپىغا مەنسۇپ دەپ خۇلاسە چىقىرىشقا بولاتتى. ئۇ ئۆز-ئۆزىگە ئىگە بولالايدىغان، پرىنسىپچان، نىكاھدا ئېرى بىلەن تەڭ-باراۋەر ئايال ئىدى، بەلكى ئاساسلىق رول ئوينىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ ئائىلىسىدىكى ۋە خىزمەت جەريانىدىكى مەسىلىلەرنى قانداق بىر تەرەپ قىلىشنى ئۆز ئالدىغا

بەلگىلىيەلەيتتى، ئۇ باشقا ئەرلەر بىلەن قىزىقارلىق مۇناسىۋەت ئورنىتىشقا قارشى ئەمەس ئىدى، لېكىن يەنە... (يۇقىرىدىكى بايانغا قارالسۇن). مۇنداق ئايالىلاردا ھەمىشە دېگۈدەك "ئىسسىق ئۆتۈپ كېتىش" ھادىسىسى يۈز بېرەتتى. ئۇلار بېشى قىزىپ قالسا ئېرىنى تاشلىۋېتەتتى، لېكىن ئۇلارنىڭ ئاشنىلىرىدىنمۇ تېزلا كۆڭلى قالاتتى. قىسقىسى، بۇ بۇركالو پۇتۇنلەي ھەۋەس قىلمايدىغان ئايالارتىپى ئىدى. ئۇ ئۆزىنى سۈيتىلانا سېرگېيېۋناغا ئۆزى بىلەن مۇناسىۋەت باغلاشقا نەسىھەت قىلغان ھالەتتە تەسەۋۋۇر قىلىپ باقتى (ئېنىقكى، سۈيتلاناغا "ئىسسىق ئۆتۈپ" كەتمىدى)، بۇ چاغدا ئۇ سۈيتلانانىڭ گۈمانلىنىدىغانلىقىنى ئېيتىپ، ئالىيجاناب ئىشلار-دىن گەپ ئېچىش ئارقىلىق ئۆزىنى قىيناپ كېرەكتىن چىقىرىدىغان-لىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈردى. ئويلاپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ پۈتۈن بەدىنىڭ مۇزلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى تۇيغانىدەك مۇرىسىنى چىقىرىپ قويدى. بەزى قىزلارنىڭ ئىپپىتىنى يوقىتىشمۇ مۇنداق ئايىملارنىڭ كىتابىي پرىنسىپلىرىنى يوقىتىپ قويۇشتىن كۆپ ئاسان. بۇركالو ئۇچۇن مۇنداق بىر-بىرىنى قىيناشنىڭ نېمە كېرىكى بار؟ ئۇ مۇشۇنداق قىيناش-قىينىلىشنىڭ بەدىلىگە نېمىگە ئېرىشەلەيدۇ؟ بۇ ئايىم تېخى كارىۋات ئۇستىگە چىقىماندا ئۆزى بىلەن ئۇنىڭ ئوتتۇرىسىدا بولىدىغان ئىشلارنى تەھلىل قىلىشقا كىرىشىپ كەتەر. ھەر ھالدا، ئۇنىڭ ھازىرچە يەنىلا ياپياش كاپىتولىناغا سادىق بولغىنى تۈزۈك. بىر-ئىككى كۈندىن كېيىن ئۇ ساناتورىيىگە كېلىپ ئۆزىنىڭ بۇركارکىنوۋىنى يوقلايدۇ، ئۇ پەررەندىلەر بازىرىدا كلارانىڭ كۆچۈكلىرىنى سېتىۋەتكەندىن كېيىنلا كېلىدۇ. ئۇنىڭدىن باشقا، ئۇ چىگىزخاننىڭ داستىخىنىغا بەزى ئالىي بېمەكلىكلەرنى ئالغاچ كېلىدۇ.

www.uyghurkitap.com

بۇ يەردىچۇ؟ مۇنۇ خانىم دوست بولساق دەپ سالجىدەك چاپلىشىۋە-لىۋاتىدۇ. كاپىتولنا بۇنى سىزنىڭ قالدىغان بولسا، جەزمەن چاپ بولۇپ كېتىدۇ. ئۇ ــ بۇركالو بولسا بۇنچىلىك كىچىك ئىشلارغىمۇ ئۇنى خاپا قىلىپ قويۇشنى خالىمايدۇ. بۇركالو چوشقا ئەمەس، ئۇ يەنىلا كاپىتولنانى ياخشى كۆرۈۋاتقانىدىكىن، ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈ-مەسلىكى كېرەك.

ــ سىزنىڭ گەپ-سۆزلىرىڭىز ۋە قىلغان-ئەتكەنلىرىڭىزگە قارىغاندا، سىزنىڭ پەلسەپىڭىز غەلىتە ئىكەن... ــ دېدى سۆھبەتلاشنا سەرگەيپۇنا پۈتىنىڭ ئۆچمىغا قاراپ، ئۇنىڭ نېمىلەرنى ئويلىنىۋاتقىنىنى بىلگىلى بولمايتتى.

ــ ساغلام بەدەندە ساغلام پەلسەپە بولىدۇ، ــ دېدى بۇركالو سالماقلىق بىلەن.

ــ سىزنى كېسىلى ناھايىتى ئېغىر دەپ ئاڭلىدىم، سىزدە ئون تۆرلۈك كېسەل بارمىشقۇ؟

ــ ياخشىراق ئىزدەپ باقسىڭىز، سىزدىن 20 تۆرلۈك كېسەل تېپىلىشى مۇمكىن.

ــ كەچۈرۈڭ، بۇ سۆزىڭىزنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟

ــ بۇنى مۇنداق چۈشەنسىڭىز بولىدۇ: سىز تەلەپ قىلىشىڭىز لازىم. بىر ئادەم ئۆزى ئېيتمىسا، جەمئىيەت ئۇنى چۈشەنمەيدۇ. دوختۇرلار تېخىمۇ شۇنداق.

ــ لېكىن، "تەقدىم قىلىش"، "بېرىش" توغرىسىدا سىز قانداق قارايسىز؟

ــ سىزدە ئوشۇقچە ياخشى نەرسىلەر بولسا، ئۇنى "تەقدىم قىلىسىڭىز"، ياكى "بېرىۋەتسىڭىز" بولىدۇ-دە.

— بۇنى قانداق چۈشىنىش كېرەك؟

— قانداق دېيىلۇاتقان بولسا شۇنداق چۈشىنىش كېرەك-تە. سىز گويا ئوقۇتقۇچى ئەمەستەك، ھەممىنى سىزگە ئېنىق سۆزلەپ بېرىش كېرەك ئىكەن. بەزىلەر "تەقدىم قىلىدۇ" ۋە "بېرىۋېتىدۇ"، ئەمما، نۇرغۇن ئادەملەر ئۆزەمنىڭ نەرسىسى ئۆزەمدە قالغىنى تۈزۈك دەپ ئويلايدۇ.

— بەلكىم شۇنداقتۇ.

— شۇنىڭ ئۈچۈن مەن ئىلاجى بار "تەقدىم" قىلىدىغان ۋە "بېرىدىغان" ئىشنى قىلمايمەن. بىراق، سىزچۇ، سىزگە مۇشۇنداق قىلماي بولمايدۇ.

— بۇ ئىش دائىم مېنى قىينايدۇ، — سۆزىنى سېرگېيېۋنا تېرە سومكىسىدىن قول ياغلىقىنى چىقىرىپ، خاپىلىقىنى سۈرتۈۋەتمەكچى بولغاندەك يۈزىنى سۈرتتى، — ئەمما، دەرسىنى ھامان بىر ئادەم ئۆتۈشى كېرەك...بىراق، ئاڭلىق، ئۆزىنى ئۆزى سورايدىغان كىشىلەردىن پەقەت بىرنەچچىسلا چىقىدۇ.

— مانا بۇ ئىنسانىيەتنىڭ ئاپەتلىرى. لېكىن سىز كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ. سىزنىڭمۇ باشقا بارلىق ئادەملەرگە ئوخشاشلا تۇرمۇش ئېقىمىدا ھېچقانداق خاتالىقىڭىز يوق. سىزنىڭ قانداق ئەتىر ئىشلىتىۋاتقىنىڭىزنى بىلىپ بېقىشمىنى خالامسىز؟ ئۇ "قار" ماركىلىق ئەتىر، شۇنداقمۇ؟ توغرا ئېيتقاندەمەن. مەن سىزگە بۇنى مۇنداق چۈشەندۈرۈپ ئۆتەي: "بۇ خىل ئەتىر خام خىيال تېپىدا بولىدۇ، پۈرىقى ئېسىل، رەڭگى قېنىق يېشىل." بۇ دېگەنلىرىم ئىلاندا دېيىلگەنلىرى بىلەن ئوپمۇئوخشاش. ئاۋۇ خېنىمغا قاراپ بېقىڭا، ئۇ بېشىغا چىغ شىلەپە، ئۇستىگە يەڭسىز قىزىل كۆڭلەك كىيىۋاپتۇ. ئۇ

"ددل" مارکىلىق ئەتىر ئىشلىتىدۇ. "بۇنداق ئەتىر ئالاھىدە خۇش پۇراقلىق، ئۇنىڭدىن ئۆپا پۇرىقى كېلىپ تۇرىدۇ، مەرۋايىتكۈل پۇرىقى بىلەن جۇخار گۈلىنىڭ پۇرىقىمۇ پۇراپ تۇرىدۇ." سىزگە ئېيتىپ بېرىشىم مۇمكىنكى، بۇ مەزگىلدە ئېقىۋاتقىنى خام خىيال تېپىدىكى گۈللەرنىڭ پۇرىقى، يېشىل گىياھلار ۋە ئاق گۈللەر، مەسلەن، ھەزام، يەسمەن، تۈن لەيلىسى قاتارلىق ئاق رەڭلىك گۈللەردە بولىدىغان ئالاھىدە پۇراق. قانداق، مېنىڭ دۆلىتىمزدە ئىشلەنگەن گىرىم بۇيۇملىرى جەھەتتىكى بىلىمىدىن بەھىر ئالغانسىز؟

ــ ناھايىتى ھەيران قالدىم.

ــ مەن سىزگە ھەممىنى تولۇق ئېيتىپ بېرىشىم مۇمكىنكى، بۇلار جەمئىيەتكە پايدىلىق بىلىملەر.

ــ سىز بىلەن بىللە بولغان چاغلاردا زېرىكمەيدىكەنمەن، ئەمما، نېمىشقىدۇ ئاز ـ تولا... ــ سۆھبتلاىنا سېرىگىيېۋنا سۆزىنى تۇگىتەلمىدى، راستىنى ئېيتقاندا، ئۇنىڭ ئاۋازى دەرەخلەرنىڭ ئۈستىدە پەس ئۇچۇۋاتقان ئايروپىلاننىڭ غۇڭۇلدىغان ۋە گۈركىرىگەن ئاۋازىغا قوشۇلۇپ كەتكەنىدى. ئۇ قوشۇملىرىنى سەل تۇرۇپ سورىدى، ــ سىز ئايروپىلاندا ئولتۇرۇشنى ياخشى كۆرەمسىز؟

ــ مەن قۇيرۇق تەرىپىدە ئولتۇرۇشنى ياخشى كۆرىمەن، بىر مۇخبىر دوستۇم ماڭا شۇنداق قىلىشنى ئۆگەتكەن.

ــ قۇيرۇق تەرىپىدە؟

ــ ھەئە، ئايروپىلان ھادىسىگە ئۇچراپ چۈشۈپ كەتسە، ھامان قۇيرۇق قىسمى ساق قالىدۇ.

ــ ئۆزىڭىزگە بەكمۇ كۆيۈنىدىكەنسىزغۇ.

ــ ماڭا كۆيۈنىدىغان يەنە كىم بار دەيسىز؟ ئاتا ـ ئانامنى ھازىر

ئەسلىيەلمەيسەن، چوڭ دادام بىلەن چوڭ ئانامدىن ماڭا مىراس قالمىغانىكەن. ئۇنداق تۇرسا، كىملەر مەن ئۈچۈن ئازادە شارائىت يارىتىپ بېرىدۇ؟ ئازادلىك بولمىسا، بىر مەدەنىيەتلىك كىشىگە نىسبەتەن تۇرمۇشمۇ بولمايدۇ. سەنئەتنىڭ ئىجاد قىلىۋاتقانلىرىمۇ كىشىگە ئازادلىك بېغىشلايدىغان نەرسىلەر.

ــ ئەمما، سىز مۇشۇنداق... سىز سىزگە كۆيۈنىدىغان ئادەمنى تاپسىڭىز بولىدىغۇ.

ــ ئىزدەۋاتىمەن. مەن مۇھەببەتنىڭ يەڭ تۈگمىسى ئەمەسلىكىنىمۇ چۈشىنىمەن. يېڭىزنىڭ تۈگمىسى يوقاپ كەتسە، يەنە كېلىپ بۇ تۈگمە ئۆي ئىچىدە يوقاپ كەتسە، سىز ئۇنى تېپىۋالالايسىز. مۇھەببەت بولسا سىزنى ئۆزى ئىزدەپ كېلىدۇ، ئۇ ھامان ئۆزىدىن ھۆزۈرلىنىدىغان ئادەمنى تاپالايدۇ، سىز بىمالال تۇرمۇش كەچۈرۈۋېرىڭ، ھەرىكەت قىلىۋېرىڭ، نەپەس ئېلىۋېرىڭ...ئەلۋەتتە، ياخشى ياشاڭ، سىز ئۈچۈن ياشاشنىڭ ئۆزى مۇھەببەت.

ــ سىزنىڭ بۇ مۇلاھىزىلىرىڭىز ناھايىتى قىزىق ئىكەن، لېكىن، ئىنتايىن، ئىنتايىن شەخسىيەتچىلىك بىلەن تولغان، تەكەببۇرلۇق-مەنمەنلىك بىلەن تولغان دېيىشكە بولىدۇ. بۇرىكالس، سىز مانا مۇشۇنداق ھەممە جەھەتلەردىن كىشىنىڭ كۆڭلىدىكىدەك ئادەم، سىز كىشىگە مانا مۇشۇنداق چوڭقۇر تەسىر قالدۇرىسىز، ئۆزىڭىزمۇ مانا مۇشۇنداق ساغلام، ھەتتا...

ــ سىز گېپىڭىزنى سۆزلەپ تۈگەتمىسىڭىزمۇ بولىدۇ، يەنە سۆزلىسىڭىز مېنىڭمۇ ئاچچىقىم كېلىپ قالىدۇ، ئۆزىڭىزمۇ خاپا بولۇپ قالىسىز. ھالبۇكى، بىز داۋالىنىۋاتىمىز ۋە دەم ئېلىۋاتىمىز. مەن ئۆزەم توغرىسىدا سۆزلەپ بېرەي: كىشىلەر ماڭا ئېھتىياجلىق.

مېنىڭ تەق-تۇرقۇم ھازىرقىدەك، سىزنىڭ ھۆكمىڭىز ئاساسىدا تۇغرا. كىشىلەر ساغلام، ئۆزلىرىدە چوڭقۇر تەسىر قالدۇرالايدىغان قانائەت ھاسىل قىلالايدىغان ئادەملەرنى كۆرۈشى لازىم. شۇنداق قىلغاندىلا، ئۇلارنىڭ ھاياتى تېخىمۇ مەنىلىك بولىدۇ، مەن كىشىلەر تەقلىد قىلىدىغان بۇاستە كۆزىتىشنى ئۆگىتىش سايمىنى، كۆرگەزمە بۇيۇمى. بىزنىڭ بۇ پەلسەپىمىز سىزنى خاتىرجەم قىلامدۇ؟

سۆھبەتلاشنا سېرگىيېۋنا بۇركالوغا ئەيمىنىپ بىر قاراپ قويۇپ، گويا ئۇنىڭ بەدىنىدىن ئاللىقانداق بىر خىل يۇقۇملۇق توك چىقىپ قېلىشتىن ساقلانغاندەك يان تەرەپكە ئاستاغىنا بىر قەدەم سلجىدى. ئەمما ئۇ لەۋلىرىنى چىڭ هممىرىپ، كىشىگە خۇددى جاسارەتلىك كۆرۈنىدىغاندەك قىلىپ قاپقىنى تۇردى. ئۇ ناچار ئوقۇغۇچىسى بىلەن سۆھبەتلەشكەن چاغدا مۇشۇنداق قىلىدىغان بولغىيدى. بۇركالو دەرھال بىر ئايال ئوقۇتقۇچىنىڭ پۈتۈنلەي قائىدە-ئاساسلار بىلەن تولغان، ئۆتكۈر، كۆچلۈك، ئۆزۈنغا سوزۇلىدىغان نۇتقىنى ئاڭلايدىغاندەك سېزىمگە كەلدى. بۇ نۇتۇقتا مۇنۇ ئايال ئۇنى ۋە ئۇنىڭدەك كىشىلەرنى بىزنىڭ تۇرمۇشىمىزدىكى بىھۇدە ھادىسە، ھەتتا بىر خىل يامان ھادىسە، دەپ ئەيىبلەپ، بۇنداق ھادىسگە قارشى قەتئىي كۈرەش قىلىش كېرەك ۋەھاكازالار دەيدىغاندۇ. شۇ تاپتا دوستانە مۇناسىۋەتنىڭ ئاخىرقى چەكتىن ھالقىيدىغانلىقى كۆرۈنۈپلا تۇرىدۇ، بىر قېتىملىق سۆيۈملۈك سەيلە-سایاھەت ئازادە ھەم گۈزەل بولغان كەڭ تەبىئەت ۋە داڭالىنىش مۇھىتىدىكى ئىككى كىشىگە زادىلا زۆرۈر بولمىغان بىر خىل دۇشمەنلىكنى كەلتۈرۈپ بېرىدىغاندەك تۇرىدۇ. بۇركالو ئىككىلا تەرەپنىڭ ساغلاملىقىغا

پایدىلىق بولغان بۇ سەيلىگە خاتىمە بېرىشنى قارار قىلدى، ئۇنىڭ ئوستىگە ئۆزئارا ئەدەب بىلەن "كەچلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن" دەيدىغان ۋاقتىمۇ بولۇپ قالغانىدى.

ئۇ يۇزىنى ئۆرۈپ، قولىنى چاپىنىنىڭ يانچۇقىغا سالدى، ئۇ گويا سۆھبتلاشنا سېرگەيىپ يۈقىرىدىن قارىغانىدەك يەنە بىر قېتىم قارىغان چاغدا، بۇ خانىم ئەجەبلەنگىنىدىن بىر يانغا داجىدى: ئۇنىڭ يېنىدا ئاپئاق ساقاللىق، كۆزەينەك تاقىغان، بۇرنىنىڭ يوغانلىقى بىلەن ھەرقانداق ئادەمنى ھەيران قالدۇرىدىغان بىر قېرى يۈرەتتى...ئۇ "ۋايجان" دەۋەتتى-دە، ئالاقزادىلىك بىلەن سورىدى:

— سىز كىم، نەدىن كېلىپ قالدىڭىز؟

بۇركالو بوغۇلۇپ تۇرۇپ بىرنى يۆتەلدى، ئېرىقتىن ئاتلاپ ئۆتۈپ، كەچكى ئورمانىنىڭ جىمجىت گۈگۈمى ئىچىگە كىرىپ غايىب بولدى.

ئۇزاق ئۆتمەيلا ئۇ كۆپىكۈك، تۇمان قاپلاپ كەتكەن كۆلنىڭ بويىغا، ئۆزىنىڭ كىچىككىنە ھۇجرىسىنىڭ ئالدىغا كەلدى، پەس ئاۋازدا ۋىلىقلاپ كۈلگەچ ئۆزىنى بېسىۋالغان ھالدا مۇنداق دېدى:

— سېرىق چاشقان، پەررەندە، ئىككى پۇتلۇق پاشا، بۇلار تۆۋەن دەرىجىلىك جانلىقلار. سىلەر خۇشال-خۇرام ياشاۋېرىڭلار، خاپا بولماڭلار.

— بۇر — لا — لا!

8

بۇركالو كۆكتات-مېۋە بازىرىغا بېرىپ تۇرۇشنى ياخشى كۆرەتتى.

www.uyghurkitap.com

بۇ يەردە ھەر خىل، ھەر تۇرلۇك ساتارمەنلەر بار ئىدى، ئۇلارنىڭ مال يايمىلىرى كەڭ، ئازادە ئىدى. ئۇ يەرگە بېرىپ، مال باھالىرىنى سوراشتۇرۇشقا، يېڭى مېۋىلەر بولسا تېتىپ بېقىشقا بولاتتى. قاراڭ، ئاۋۇ بۇرۇتلۇق كاۋكازلىق ئۆزبەكنىڭ شاپتۇللىرىنى داڭلاپ ئاۋازىنىڭ بارچە توۋلىماقتا، بۇ تەرەپتە بولسا كالۇگالىق① دېھقان چوكان ھەجىيىپ تۇرۇپ باغلام باغلام ـ تۇرۇپ، سەۋزىلىرىنى ساتماقتا:

ـــ سۇلۇق سەۋزە ھەي، قېنى ئېلىڭلار، سۇلۇق كوس ـ كوس سەۋزە...

ئۇنىڭ بىر تەرىپىدە داچا رايونىدىن كەلگەن موماي تۇراتتى، ئۇنىڭ كۆزلىرى ھىيلىگەرلىك بىلەن تولغانىدى، ئۇ ئاشكۆكى، چىگىسەي ۋە ئارپىبەدىيانىنى يېيىپ قويغانىدى، ئۇنىڭ سۈنئىي خۇرۇم سومكىسىدىن جەزمەن ماگىزىندىن ئېلىنغان چەيزە كۆرۈنۈپ تۇراتتى، يەنە ئالدىغىراق ماڭغاندا ھەسەل ساتىدىغانلار، مۇرابا ساتىدىغانلار، موگۇ ياكى ياڭيۇ ساتىدىغانلارنىڭ يايمىلىرى بار ئىدى. رەڭلىك ئەينەك تامنى ياقلاپ گۈل ساتىدىغانلار جايلاشقان بولۇپ، ئۇلار يېيىۋەتكەن پوره كىلەپ ئېچىلىپ كەتكەن ئاق، كۆك گۈللەر، قىزىلگۈللەر كۆزنى ئالىچەكمەن قىلاتتى. مۇشۇنداق تەملىك، بەلەن شوخلىلارنى، مۇشۇنداق ئېغىر، ۋەزىنلىك، قاتار ـ قاتار بىخ كۆزلىرى بۆرتۈپ چىقىپ تۇرغان ياڭيۇ ۋە مۇشۇنداق سۇلۇق پىيازلارنى بۇ يەردىن باشقا يەنە نەدىن ئالغىلى بولسۇن؟ كۇرسكىنىڭ گۈلدار شۆپۈكلۈك ئالمىسى بىلەن پولىتاۋانىڭ گىلاس ـ

① كالۇگا ئوبلاستى روسىيە فېدېراتسىيىسىدە، شىمالىي تەرىپى موسكۋا ئوبلاستىغا تۇتۇشىدۇ.

لىرىنى بۇ يەردىن بۆلەك يەنە نەدىن تاپقىلى بولسۇن؟...مېۋە بىلەن كۆكتاتنى بۇركالو جەزمەن بازاردىن ئېلىپ يەيتتى.

سودا-سېتىق زالى يۇمىلاق ئىدى. سەھەر چېغىدىكى قۇياش نۇرى زالنىڭ ئەينەك گۈمبىزىدىن ئۆتۈپ زالغا كىرەتتى. زالنىڭ سىرتىدا ماشىنا ۋە كىشىلەر ئېقىمى ئارىلىشىپ سانجاقلىشىپ كەتكەن، ھاۋادا قاراماي پۇرقى، چاڭ-توزان ۋە ماشىنا يېغىنىڭ بۇسلىرى ئۆچۈپ يۇرەتتى، زالنىڭ ئىچىدە بولسا كشى كەڭ دالادا، مېۋىلىك باغدا ۋە كۆكتاتلىقتا تۇرغاندەك، ساپ ھاۋادا نەپەس ئالاتتى.

بۇركالو يۇمىلاق دائىرە ھاسىل قىلىۋالغان يايمچىلار قاتارىدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ كەلمەكتە ئىدى، ئۇ سېتىقچىلار بىلەن سالاملىشىپ، مال باھالىرىنى سوراپ، ئەھۋاللىشىپ قويۇاتتى، شۇنداقلا چوقۇم ئاچچىق تەرخەمەكتىن ئازراق سۆندۈرۈپ تېتىپ باقاتتى، تۇرۇپتىن بىرئاز يەپ باقاتتى، قىپقىزىل، ھال رەڭ، سېرىق شوخلىلاردىنمۇ بىرەر تال شورىماي ئۆتمەيتتى، ئاغزىغا بىرنەچچە گىلاس تاشلاپ، ئۈدۈل كەلگەندە قارىقاتتىن بىر سقىم قاماللىغاچ ماڭاتتى، يەنە كاۋكازلىقنىڭ شاپتۇلىدىنمۇ بىرەرنى تېتىپ بېقىپ، جەنۇب تەرەپنىڭ مېۋىلىرىنىڭ شېرىنلىكىنى ماختاپ قويۇاتتى...ئۇ ئەنە شۇنداق يايمىلار قاتارىنى ئىككى قېتىم ئايلىنىپ چىقتى ۋە بۇ بازارنىڭ موللىقىدىن ئۆچىنچى قېتىم ھۆزۈرلىنىپ، تەمى يەنىمۇ شېرىن بولغان، تۇزلانغان ۋە سىركىلەنگەن يېمەكلىكلەردىن يەنە تېتىپ بېقىشنى قارار قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ تەقى-تۇرقى، ئۆزىنىڭ قامىتى ۋە ئازراق بىلىنىپ تۇرىدىغان مەسخىرىلىك قىلىقلىرىنىڭ خېرىدارلار جامائىتى ئىچىدە تولىمۇ بىلىنىپ تۇرىدىغانلىقىنى، بۇنىڭ ئېلىپ-ساتقۇچىلارنىڭ دىققىتىنى قوزغايدىغانلىقىنى بىلەتتى. ئادەتتە، ئۇلار

ئون مىنۇت، ياكى چارەك سائەت ئىچىدىلا بۇ ئادەمنىڭ تەكشۈرگۈچى ياكى بولمىسا ھېچ بولمىغاندىمۇ ئامەۋى نازارەتچى ئىكەنلىكىنى بىلىپ بولاتتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ھەرقانداق بىرنەرسە ئالسا ھېچقانداق تەپ تارتماستىن باھاسىنى كەم سورايتتى: ئۇ كەسكىن قارايتتى، بوش ئەمما چوڭقۇر مەنىلىك يۆتىلەتتى، يوق يەردىن پۇتاق چىقىراتتى، مەسىلەن، سېتىقچىنىڭ خالتىنى ئانچە ئاق، پاكىز ئەمەسكەن دېگەندەك قۇسۇرلارنى چىقىراتتى، يايمىنىڭ ئىچى تەرەپتىن بولسا چاققان قوللار تېزلىك بىلەن مالنى تولۇق ئۆلچىمى بىلەن ئۇنىڭغا ئۆتكۈزەتتى ھەمدە تولىمۇ تەكەللۇپ، رەھمەت-ھەشقاللىسى بىلەن بۇركالو ئۆز خاھىشى بويىچە بەرگەن بىرنەچچە كوپېك ياكى رۇبلىنى ئىككى قوللاپ ئالاتتى.

ئۇ ئۇچىنچى قېتىمدا موگۇ ساتىدىغان يايمىچىلار قاتارىنى ئايلاندى. ئۇ تىلىنى تەمشىپ، بىر جۇپ سىركىلەنگەن ئاقۇش موگۇنى شاپىلدىتىپ يېدى، ئارقىدىنلا ياندىكى يايمىدىن بىر ئايال سېتىقچىنىڭ يېيىپ قويغان، سەۋزە ۋە چىكىسەي ئۆۋۈتقى سېپىلگەن چۇچۇك بەسىيىدىن بىر چاڭگال ئېلىپ ئاغزىغا سالدى. ئۇنىڭ قەدەملىرى ئۇستىگە دۇب ۋە قارىقات يوپۇرمىقى يېپىلغان بىر تۇك تۇزلانغان شوخلا بىلەن ئالۇچىنىڭ يېنىغا تاشلانغاندا، ئۇ ئارقا تەرەپتىن ئاڭلىنىۋاتقان موگۇ ۋە چۇچۇك بەسەي ساتىدىغان ئايال سېتىقچىلارنىڭ غەزەپلىك كايىشلىرىنى ئاڭلىدى. ئۇ ھەيرانلىقتا نەزىرىنى ئۇلارغا يۆتكەپ، مەسخىرە قىلغان ھالەتتە باش چايقىدى، ئەمما، كايىش ئاۋازلىرى يەنىلا كۆرۈنمەس چوغدەك يايمىچىلار قاتارىنى بويلاپ بارغانسېرى يىراقتا تارقىلىشقا باشلىدى، بۇ چاغدا مۇندىق ئەدەبسىزلەرچە ۋارقىراشلارنى ئاڭلىغىلى بولىدىغان

بولدى:

ــ ئۇ نېمە ئىش قىلدىڭغان ئادەم؟ ئۇ نېمىسىگە ئاساسلىنىپ نېمىنى كۆرسە شۇنى قاماللاپ، تۆتاملاپ ئالىدىكەن؟

ــ بىز ئۇنى تونۇيمىز، قارنى توپمۇچە پۇل تۆلەپ بىرنېمە ئالمايدۇ.

ــ تازىمۇ پەسكەش بىرنېمە ئۇ!

ــ ئۇنىڭ كىنىشكىلىرىنى تەكشۈرۈپ كۆرۈش كېرەك! ساقچىنى چاقىرىپ كېلىڭلار!

تېخى گودۇڭلاشقان، پىچىرلىشىپ دېيىلمۇاتقان تېخىمۇ سەت گەپلەرمۇ بار ئىدى. بۇركالو بىر چەتكىرەك چىقىپ تۇرۇپ كۆپچىلىككە ئۇنىڭ كۆرسىتىپ ۋە ئۇنىڭ غەزەپكە كەلگەن بۇ ئادەملەرنى بىر قۇر كۆرۈپ قويماقچى بولدى. ئۇ شىلەپسىنى باش چوقۇمسىغىراق سۈرۈپ قويۇپ پىنجىكىنىڭ ئالدىنى سەل-پەل ئېچىپ قويدى، كۆكسىدىكى ئالتۇن ھەللىك ئوردىن لېنتىلىرى① بىلەن رۇمبا شەكىللىك داشۇ ئىزنىكىنى كۆرسىتىپ بىر قولىنى ئېگىز كۆتۈردى، بۇ ئارقىلىق گويا مەيداندىكى ئالمانىنى بېسىش ئۈچۈن بىرنەچچە ئېغىز گەپ قىلماقچى بولغانغا ئوخشايتتى. كۆزنى ئېچىپ يۇمغىچە ئۆتكەن شۇ قىسقا ۋاقىت ئىچىدىكى ھەرىكەت بىلەن ئۇششاق سېپتەچىلارنىڭ جىمىپ قېلىشىنى پۈتۈنلەي ھېس قىلىشقا بولاتتى. ئۇلارنىڭ ئالتوپىلىكى شۇ تاپتا ھەمىشە ئۇنىڭغا بىلدۈرۈلىدىغاندەك ھۈرمەتكە ئايلىنۇاتاتتى، بۇنى بۇركالو ناھايىتى

① سوۋېت ھەربىلىرى ئادەتتىكى چاغلاردا ئوردىنلىرىنى تاقىماي ھەر خىل رەڭلىك لېنتىلارنى تاقىۋالىدۇ، بۇ لېنتىلارنىڭ ھەربىرى ئايرىم بىر ئوردىنغا ۋەكىللىك قىلىدۇ.

ئېنىق تۇيغاندى. لېكىن، دەل شۇ چاغدا خېرىدارلار تارىيىدىن تۇيۇقسىز داشۋا تۇقۇغۇچىسى سىياقىدىكى بۇرۇت قويۇۋالغان بىر يىگىت ۋارقىرىدى:

— توغرا، بۇ بۇركالوۋىچ! مەن ئۇنى تونۇيىمەن، ئۇ موسكۋا كىنو ستۇدىيىسىدە يۈگۈر-يېتىمچىنىڭ رولىغا چىققان، قارا ئىلار، ئۇ ھەقىقەتەن قورساق بېقىشنىڭ يولىغا كىرىۋاپتۇ. قارا ئىلار، ئۇ كولخوزچىلارنىڭ ئالدىدا باشلىقلارنىڭ رولىنى ئويناۋاتىدۇ.

بازارنىڭ ئىچى كۆلكە، تىللاش، مازاق قىلىشلار بىلەن توشۇپ كەتتى، ناھايىتى زور، يۇمىلاق بازار زالىنىڭ ھەممە تەرىپى ئەكس سادا چىقىراتتى: ئەينەكلەر دىرىلدەپ تىترەيتتى، ئەينەكلەردىكى نۇر سىلكىنىپ سەكرەيتتى. ئەنە شۇ سىلكىنىشلىك نۇردا بۇركالو سانسىز قېتىم ئەكسلىنىپ، غايىب بولۇپ تۇراتتى، ھەتتا ئۇنىڭ بۇ ئەينەك ۋە پولات بىلەن مەھكەم ئېتىلىگەن، گۈركىرەۋاتقان گۈمبەزسىمان يۇمىلاق دائىرە ئىچىدە پۈتۈنلەي غايىب بولۇشىمۇ مۇمكىن ئىدى.

بۇركالو سەل-پەل بېشىنى ساڭگىلاتتى، سەگەكلىك بىلەن تۆت ئەتراپقا قاراپ چوڭ دەرۋازا ۋە ئەڭ ئاسان تىكۈەتكىلى بولىدىغان ئارىلىقلارنى پەملەپ سەپسالاتتى. ئۇ قەدىمنى يۆتكەپ ئەتراپىدىكى بوش ئارىلىقتىن غىپپىدە سۈغۇرۇلۇپ تىكۈەتمەكچى بولغانىدى، ئەپلەشمەي قالدى: شۇ چاغدا بىرەيلەن ئۇنىڭ بىلىكىدىن مەھكەم قاماللاپ تۇتۇۋالغانىدى. ئۇ بۇرۇلۇپ قارىۋىدى، ئۇنىڭ يېنىدا بىر ئايال تۇرۇپتۇ. بۇ ئايال ئۇچىسىغا كۆك خالات، بېشىغا كۆك پوسما كىيىۋالغان بولۇپ، بازارنىڭ خىزمەتچى خادىمى ئىدى. ئۇ يۆگۈلغان بىر گېزىتنى بېشى ئۇستىدە كۆچەپ سىلكىپ، ۋاراڭ-

چۇرۇكلار ئاستا بېسىقىلىدىن كېيىن مۇنداق دەپ ۋارقىرىدى:

ــ نېمىگە شۇنچە شاۋ-شۇۋ قىلىشىپ كەتتىڭلار؟ سىلەر ئاچكۆز-لۈكتە ئۈچىغا چىققان نېمىلەرسىلەر! مەن سېنى دەۋاتىمەن! سەنمۇ بار! سېنىمۇ دەۋاتىمەن!... ــ بۇ ئايال يۆگەلگەن گېزىت بىلەن ئۆزىگە يېقىن جايلاردا تۇرغان بىرنەچچە ئايال سېتىقچىنى كۆرسەتتى، بۇ بىرنەچچە ئايال سېتىقچى دەرھال بەللىرىنى ئېگىپ ئۆزلىرىنىڭ تارازىسى بىلەن بولۇپ كېتىشتى. ھېلىقى ئايال سۆزىنى داۋام قىلدى، ــ مەن سىلەرنى بىلمەيمەنمۇ؟ سىلەر بوزەك بولۇپ كەتتىڭلارمۇ؟ بۇلاڭ-تالاڭغا ئۈچرىدىڭلارمۇ؟ سىلەر نەپرەتلىك ئېلىپ-ساتار ھايانكەشلەر! ياخشى، كىمنىڭ نارازىلىقى بولسا بۇ يەرگە كەلسۇن!

ھېچكىم گەپ قىلالماي قالدى. يېقىنراق جايدا تۇرغان بىر-نەچچە ئايال سېتىقچى: "كەچۈرۈڭ، ئايال ئەمەلدار، بىز توغرا قىلماپتۇق، بىز خاتا قىپتۇق" دېگەندەك ئۇڭايسىزلىنىپ ھېجىيىشتى. يىراقتىراق تۇرغان سېتىقچىلار گويا ھېچقانداق ئىش بولمىغاندەك ئۆزلىرىنىڭ ئېلىم-سېتىمىغا كىرىشىپ كەتتى، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ مېۋە-چېۋىلىرىنى، كۆكتاتلىرىنى ۋارقىراپ-جارقىراپ سېتىشۋاتقاندا ھېلىقى ئىش گويا ئۇلارنىڭ يېنىغىمۇ يولاپ باقمىغاندەك قىلىشاتتى. خېرىدارلارمۇ قانداقتۇر بىر كىم يايما ئالدىدىن قوغلۇۋېتىدىغاندەك قورقۇشۇپ، ئۆزلىرىنىڭ سومكا-تورۇمىلىرىغا ئېھتىيات بىلەن ھەمدە ئالدىراشچىلىق ئىچىدە مال قاچىلاشقا كىرىشتى. بۇرۇت قويۇۋالغان ھېلىقى بىلىمدان بولسا غىپىدىلا تىكشۈتكەندى.

بايا تىنىقى ئايال يۈزىنى بۇركالو تەرەپكە قارىتىپ، ئۇنىڭ بىلىكىنى تۆتۈۋالغان قولىنى بوشاتمايلا سورىدى:

www.uyghurkitap.com

ـــ ئۇلار سىزنى ھاقارەت قىپتۇ ـ دە؟

بۇركالو بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلماي بېشىنى لىڭشىتتى.

ـــ مۇشۇنداق بىر ئادەمنى ھاقارەت قىلغان... مەن ئۇلارنى يەر يۈزىدىن يوق قىلىپ تاشلايمەن! ـــ دېدى ھېلىقى ئايال، ئۇ شۇنداق دەۋاتقان چاغدا كۆز چاناقلىرىدىن ناھايىتى يوغان ئىككى تامچە ياش ئۇنىڭ غەزىپىنى بېسىپ ئېقىپ چۈشتى، ـــ ھىم، مەن ئۇلارنىڭ يۈرەك ـ بېغرىنى سۇغۇرۇۋالمەن، يۈرۈڭ!

ئۇ بۇركالونى چىقىش ئېغىزىغا ئېلىپ كەلگەندىن كېيىن، بۇركالونىڭ قولىنى يېنىككىنە سىقىپ قويدى ۋە ھايجانلانغان ھالدا ئۇنىڭغا خىلىدىن بۇيان دىققەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ قانچىلىك ئالاھىدە ۋە ھېچكىمگە ئوخشىمايدىغان ئادەم ئىكەنلىكىنى بىلدىغانلىقىنى، ئۇ ھەر قېتىم مۇشۇ يەردە پەيدا بولغانىدا، ئۇنى يىراقتىن كۆرۈپ ھۆزۈرلىنىپ يۈرسىمۇ يېقىنلىشىشقا جۈرئەت قىلالمىغانلىقىنى، شۇنداق بولسىمۇ ھامان كۆتۈپ كەلگەنلىكىنى، ھامان بىركۈنى قانداقتۇر بىر ئىش سادىر بولۇپ ئۇنىڭ يېنىغا كېلىشىنىڭ ئەمەلگە ئېشىشىنى كۈتۈپ كەلگەنلىكىنى، ئۇنى قانچىلىك ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ھەربىر قارىشى، ھەربىر ھەرىكىتى، ھەربىر قەدىمى، ھەرقانداق كىيىمىدىن تارتىپ ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى سۆزلەشكە باشلىدى. بۇ ئايال يەنە بۇركالونىڭ بۇ بازارغا بەزىدە ئۇزۇن ساقال بىلەن، بەزىدە كۆزەينەك بىلەن، بەزىدە يوغان بۇرۇن بولۇپ كېلىدىغانلىقىنى بىلدىكەن، بۇلارمۇ ئۇنى خۇشاللاندۇرۇپ، ئاسمان ـ زېمىن ئۇسسۇلغا چۈشكەندەك تەسىراتقا كەلتۈرىدىكەن. بىر قېتىم ئۇ بۇركالونىڭ بىر قىزنى ئەگەشتۈرۈپ كەلگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ، ئۇ ھېلىقى قىزنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ،

چۈنكى بۇ قىز بۇركالونىڭ يېنىدا ماڭغانىكەن، دېمەك، بۇركالو بۇ قىزغا موھتاج، شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ چوقۇم گۈزەل دەپ ھېسابلاپتۇ...بۇگۈن ئۆزىنىڭ ئامىتى كەپتۇ، تەقدىر ئۇنىڭغا ياردەم قولىنى سوزۇپ، ئۇنى بۇركالوغا يېقىنلاشتۇرۇپتۇ، ھەتتا ئۇنى بۇركالونى ھېلىقى بىر توپ ياۋايىلارنىڭ ھۇجۇمىدىن ساقلاپ قېلىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپتۇ.

قارا"ۋولگا"نىڭ يېنىغا كەلگەندە ئۇلار قەدىمىنى توختاتتى، بۇركالو ئۇ ئايالنىڭ كۆزلىرىگە تىكىلىپ قارىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ، راستچىللىق بىلەن تولغان چوپچوڭ بۇ بىر جۈپ كۆل رەڭ كۆزنىڭ ئىچىدە ئۆزىگە ئوخشايدىغان ئىككى چىراينى كۆردى، ئۇ ئاز-تولا ئالاقزادىلىك بىلەن بۇ ئايالنىڭ بىر جۈپ قىزىق ھارارەتلىك، بىر-ئاز ھاياسىز كۆزلىرىنىڭ شۇ تاپتا ئۇنىڭ پۈتكۈل روھىنى تارتىۋېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇنىڭ يۈرىكى پۈچۈلىنىپ، ئۆزىنى بارغاندەسىرى ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقاندەك، بەدىنىمۇ ئارتۇقچىدەك سەزدى. ئۇ ھازىرقىدەك مۇنداق خۇدىنى بىلەلمەي قېلىۋاتقان، ئۆلۈمتۇك ھالەتتە كېتەلمەيدىغانلىقىنى ۋە كەتمەيدىغانلىقىنى، بۇ ئايالنىڭمۇ ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن ئېلىۋالغان روھىنى قايتۇرۇپ بەرمەيدىغانلىقىنى ۋە بېرەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدى، چۈنكى، ئۇ شۇ تاپتا ئايالنىڭ روھىمۇ مەڭگۈلۈك قۇرۇق ھالەتكە كېلىپ قالغانلىقىنى، ئايالنىڭ ئەسلى ھالىتىگە قايتالىغۇدەك كۈچىكە ئىگە ئەمەسلىكىنى، ئۇنىڭ ھەتتا يەنە ياشاشتىنمۇ ئۈمىد كۈتمەيدىغان دەرىجىگە بېرىپ قالغانلىقىنى كۆرگەنىدى.

ــ قېنى، مەرھەمەت، ــ دېدى بۇركالو ماشىنىنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ.

ئۇلار بىرمۇنچە كوچىلاردىن ئۆتتى، بۇركالو ھېچقانداق ئويۇ-پىكىرسىزلا ماشىنىسىنى ئۆزىنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ بارىدىغان يۆنىلىشىگە بۇرىدى. ئۇ بىر خىل جانلىق، تېتىك، خۇشال-خۇراملىققا تولغان نەرسىنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان ئايال بار تەرەپتىن كېلىۋاتقانلىقىنى، بۇ ھالەتنىڭ ئەبەدىي مۇشۇنداق بولۇپ قېلىۋېرىدىغانلىقىنى، چۈنكى بۇ ئايالنىڭ پەقەت بۇركالونى دەپلا تۇرمۇشتا پەيدا بولغان ئايال ئىكەنلىكىنى سەگەكلىك بىلەن چۈشەنگەنىدى. ئۇلار ئېھتىمال پۈرسەتنى ئۆتكۈزۈۋېتىپمۇ قالغاندۇ، لېكىن دانىشمەن تەقدىر ئىلاھى ئۇلارنى جەم قىلدى.

ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئاچقاندىن كېيىن بۇركالو ئايالىنى ئاۋۋال كىرىشكە تەكلىپ قىلدى. ئايال ئەترايقا بىر ئايلىنىپ قارىۋەتكەندىن كېيىن، بىر قەدەم-بىر قەدەمدىن ئاۋايلاپ دەسسەپ مېھمانخانىغا كىرىپ توختىدى، كېيىن ئاشخانا ۋە ياتاق ئۆيگە بىر نەزەر سېلىۋېتىپ بۇركالوغا بۇرالدى-دە، ھەيرانلىق ئىلكىدە:

ــ ھەممىنى، مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنى مەن ياقتۇرىمەن! ــ دېدى. ئاندىن ئۇ ئىتائەتچانلىق بىلەن بېشىنى ئۇنىڭ بىلىكىنىڭ ئاستىغا سۇركەۋاتقان ئەقىللىق داكىس ئىتنى كلارانى سىلاپ تۇرۇپ داۋام قىلدى، ــ سىزنىڭ چەتئەلغان بۇ كىتابلارىدەك نەرسىنى ھېچقانداق يەردىن تاپقىلى بولمايدۇ، سىز نېمىدېگەن ئەقىللىق-ھە!

ــ كىتابقا قارىسا كۆڭۈلدىكى غەم تۇگەيدۇ، ــ بۇركالو چاقچاق قىلغاندەك كىتابلاردىن ئۇقۇپ يادىدا قالغان ئەرەب ماقالىنى ئېيتتى.

ــ ئوھو، جايىدىغۇ! نېمە ئۇچۇن كىتابنى پۇلغا ئېلىش كېرەك ئىكەن؟ كىتاب دېگەن تىزىپ قويۇش ئۇچۇن كېرەك-تە. مېنىڭ

هېلقى ئېلىپ ـ ساتارمەنلەرنىڭ ئالايلى، ئۇلارنىڭ ئىچىدە ئۇيغۇر كىتاب ئالغاچ كەتمەيدىغىنى ناھايىتى ئاز، ئەمما ئۇلار، ئاچكۆزلۈكتە ئۇچىغا چىققان ئاشۇ نەمىلەر كىتابنى نېمە قىلىدۇ؟ كىتاب ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر بېزەش ئۇچۇن كېرەك.

ـــ سىز بازاردا نېمە ئىش قىلاتتىڭىز؟

ـــ مۇزلاتقۇ باشقۇرىمەن.

ـــ ھە، مۇنداق دەڭ.

ـــ ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئالقىنىمدىكى كىشىلەر، ـــ ئايال شۇنداق دېگەچ بۇركالوغا چىك تۇگۇلگەن مۇشتىنى شىلتاپ قويىدى. بۇ مۇشت يېرىكەرەك ئىش قىلىپ كۇنگەن ۋە تەبىئىي قەتئىيلىككە تولغان قولنىڭ كۇچى تەرىپىدىن تۇگۇلگەچكە مىختا ۋە توم ئىدى.

بۇركالو ئۇنىڭ ئىشتا كىيىدىغان كۆك خالتىنى سېلىشقا يارىدەملەشتى. ئۇ ئەينەك ئالدىغا بېرىپ، ئىقتىدارلىق ۋە تەجرىبىلىك ئايالالار دائىم تاراشقا ئامراق قىسقا چاچلىرىنى پاخپايتىپ قويۇپ، بۇركالوغا بۇرۇلۇپ بېجىرىم، بەردەم قولىنى ئۇزاتتى، بۇركالو ئۇنى يېتىلەپ مېھمانخانىغا ئېلىپ كىردى، ئۇنى كرېسلوغا ئولتۇرغۇزۇپ سورىدى:

ـــ سىزنى نېمە بىلەن مېھمان قىلسام بولار؟

ـــ ھېچنېمىنىڭ كېرىكى يوق. مەن ۋە سىز ئىككىمىز بولساق كۇپايە، ھېچنېمە لازىم ئەمەس. ئاندىن، مېنى "سىز"لەپ يۇرمەسلىكىڭىزمۇ بولىدۇ. سەن مانا مۇنۇ يېنىمغا كېلىپ ئولتۇرۇپ گېپىمىزنى تىڭشا، مېنىڭ نېمىلەرنى دەيدىغىنىمنى ئاڭلا. سەن، مېنىڭ قارىشىمچە، خوتۇنۇڭ يوق، باللىرىڭمۇ يوق ئادەم. مېنىڭ ئېرىم بار، ئەمما، سەن مېنىمۇ ھېچكىمى يوق ئايال دەپ بىلگىن. بىزگە ئوخ-

شاش ئادەملەرنىڭ ئائىلىسى بولمايدۇ. بىزگە ئوخشاش ئادەملەر ئۆزئارا ئۇچرىشالمىسا، يەككە-يىگانە ياشاۋېرىدۇ. بىز ئالاھىدە ئادەملەرمىز، بىرەيلەن پەقەت يەنە بىرەيلەن ئۇچۇنلا ياشايمىز. بىز ئۆزىمىزدىن باشقا ھېچكىمنى ياخشى كۆرمەيمىز. ئۇنىڭدىن باشقا، مەن سېنى ياخشى كۆرىمەن، سەن مېنى ياخشى كۆرىسەن.

ــ توغرا، توغرا، ــ بۇركالو ماقۇللاپ، كۆرۈلۈپ باقمىغان دەرىجىدە ھاياجانلىنىپ كەتتى. ئۇ يۇرىكىنىڭ يېقىملىق ۋە قىزغىن سوقۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلاتتى. ئۇ بۇ ئايالنىڭ تېكلىپ تۇرغان مۇلايىم كۆزلىرىگە سەپسېلىپ قاراۋېتىپ، ئۆزىنىڭ ئاشۇ بىرجۈپ ئازراق ھاياسىز كۈل رەڭ كۆزلەرنىڭ تۆتىقۇنى بولۇپ قالغانلىقىنى كۆردى، ــ توغرا، دېگەنلىرىڭىنىڭ ھەممىسى توغرا، ھەممىسى راست، سەن ئەقللىق ئىكەنسەن، سېنىڭ...سېنىڭ ئىسمىڭ نېمە، ئېيتىپ بەرگىن، مەن ئۆز يۈرىكىم ئارقىلىق سېنى ۋە سېنىڭ ئىسمىڭنى قوبۇل قىلۋالاي.

ــ سېنىڭ ئىسمىڭچۇ، سۆيۈملۈكۈم؟

ــ بۇركالو، ئانچىلا ياخشى ئىسىملاردىن ئەمەس، شۇنداقمۇ؟

ــ نەدىكىنى! سېنىڭ ھەممە نېمەڭ گۈزەل. ئۇنداق بولسا مەن بۇركالوكا بولىمەن، سېنىڭ بۇركالوكاڭ. بۇنىڭدىن باشقا ھېچقانداق ئىسىم كېرەك ئەمەس. سېنى ئۇچرىتىشتىن بۇرۇنقى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى شۇ بۇرۇنقىغا تەئەللۇق بولۇپ كەتسۇن.

ــ ھە... ــ بۇركالو ئىڭراپ تاشلىدى، ئۇ ھوشىدىن كەتكىلى تاس قالغانىدى، ــ نېمە ئىش بولۇپ كەتتى؟ بۇ نېمە ئۇچۇن؟ زادى نېمە ئۇچۇن؟...مەن چۈشۈمدە مېنىڭ خوتۇنۇم بار بولۇپ، ئىسمى

بۇركالوكا دېيىلدىغانلىقىنى كۆرگەندىم، ــ ئۇ ئۆزى ئارزۇ قىلىپ كەلگەن بۇ ئايالنىڭ ئالدىدا تىز چۆكۈپ، ئۇنىڭ قوللىرىنى سۆيۈشكە باشلىدى. ئۇزاق ۋاقىتلاردىن بۇيانقى يىگانە تۇرمۇشتىن كېيىنكى بىرنەچچە تامچە ياش بۇركالونىڭ ئەمدى زادى يۇمۇۋېلىشقا بولمايۋاتقان كۆزلىرىدىن ئېقىپ چىقتى. بۇ ياشلار هايا جانلىق يېشى ئىدى، تەلۈلەرچە خۇشاللىق يېشى ئىدى، چەتكە چۆرۈۋەتكىلى بولمايدىغان ئۆۋالىق ۋە هېچقاچان بولۇپ باقمىغان شادلىقنى ئالدىن سېزىش ياشلىرى ئىدى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ بېشىنى ئايالنىڭ تىزلىرىغا قويۇپ پەس ئاۋازدا پىچىرلاشقا باشلىدى، ــ بۇ سەن هە؟ مەن بۇنى سەزگەن، مۇشۇنداق بولىدىغانلىقىنى بىلگەن. سەن نېمە ئۈچۈن شۇنچە ئۇزاق ۋاقىتتىن كېيىن يېنىمغا كەلدىڭ، مەن نېمە ئۈچۈن سېنى تاپالمىغان بولغىيدىم؟...

بۇركالوكا بۇركالونىڭ يىرىك، قىسقا چاچلىق بېشىنى سلايتتى، ئۇنىڭ بېشىنى ئۆزىنىڭ قورسقىغا ياقاتتى. ئۇ بۇركالونى ئەركىلىتىپ پەپلەيتتى، گويا ئۆزى تۇغقان، هەتتا ئەڭ كىچىك، پەس يىغىسىدىن تارتىپ چۇشىنىدىغان بوۋاق بالىسىنى ئەركىلەتكەندەك پەپلەيتتى. بۇركالو بېسىقىغا چۇشكەن، گويا ئۇخلاپ كەتكەندەك جىمجىتلىقان چاغدا، ئۇ بۇركالونىڭ بېشىنى يەڭگىلگىنە كۆتۈرۈپ، ئۇنىڭ پېشانىسىگە ئېڭىشىپ سۆيدى، ئۇنىڭ بىر كۆزىگە، ئاندىن يەنە بىر كۆزىگە، ئاغزىغا سۆيدى، ئاندىن بۇركالو زادى گۇمان قىلمايدىغان تەلەپپۇز بىلەن قەتئىي مۇنداق دېدى:

ــ بىز بىللە ياشايمىز.

ــ بىللە ياشايمىز! ــ بۇركالومۇ بىر قېتىم تەكرارلىدى-دە، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، غۇلچىنى يېيىپ مۇنداق دېدى:

www.uyghurkitap.com

ـــ بۇ يەردىكى نەرسىلەرنىڭ هەممىسى سېنىڭ! سەنلا ئىگىز ئاچساڭ، مەن بېرىپ تېپىپ كېلىمەن، سېتىۋېلىپ ئەكىلىمەن، ساڭا لازىم نەرسىلەرنىڭ هەممىسىنى قولغا كەلتۈرىمەن!

ـــ بىز قولغا كەلتۈرەلەيمىز! ـــ بۇركالوكا شۇنداق دېدى-دە، تېرىسى يېرىك قولىنى يېغىپ، كىچىككىنە مۇشتۇمىنى تۈگدى.

بۇركالومۇ چىڭ تۇتۇلگەن مۇشتىنى كۆتۈردى. ئۇلار ئاشۇ هالەتتە بىردەم تۇرغاندىن كېيىن، كۇن كەچلۇرۇشنى باشلىدى.

بۇركالوكا ئۆيگە يەنە بىر قېتىم قاراپ چىققاندىن كېيىن، بەزى نەرسىلەرنى جاۋەنگە سېلىۋەتتى، كاپىتولىنانىڭ پەرتۇقى، كۆڭلىكى، تاھارەت كەشنى قاتار رەتلەپ، قاتلاپ دەھلىزگە تىزىپ قويدى، ئاندىن "غەم قىلما، مەن بۇلارنى ئۆزەم تاپشۇرۇپ بېرىمەن" دېدى. ئۇ ئۆزىنىڭ رايى بويىچە بەزى ئۆي جاھازلىرىنىڭ ئورنىنى يۆتكىدى، قەدىمچە ئاشخاندىن ئاز-تولا هۇزۇرلىنىۋالغاندىن كېيىن چۇشلۇك تاماق ئېتىشكە تەرەددۇت قىلدى. ئۇنىڭ پۇت-قوللىرى هەيران قالغۇدەك دەرىجىدە چاققان بولۇپ، لازىمەتلىك سايمان، يېمەكلىك ۋە باشقا هەر تۇرلۇك خۇرۇچلارنى چەبدەسلىك بىلەن تېپىپ ئىشلىتەلەيتتى. تاپقاندىمۇ يېنىكلىك، خۇشال-خۇرام ئىلىق بىلەن چېپىپ يۇرۇپ، ناخشا ئېيتىپ يۇرۇپ تاپاتتى. ئۇنىڭغا قاراپ بۇركالونىڭ يۇرىكى ئارامغا چۈشتى ۋە شادلىققا چۆمدى.

ئۇ شۇنداق ئويلىدى: "توغرا، ئەلۋەتتە مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك ئىدى. مەن ئۆز تۇرمۇشۇمنى ئورۇنلاشتۇرماقچى ئەمەسمىدىم، مەن نەرسە-كېرەك سېتىۋالىدىغان چاغلاردا بىر بۇركالوكا بولۇشى كېرەكلىكىنى ئويلىماپمىدىم، مەن ئۇنىڭ كېلىشىنى، ئۇنىڭ مېنى ماختاپ، مۇشۇلارنىڭ هەننۇاسىنى مەن ياخشى كۆرىمەن، سەن

هەقسىزلىقتىن ئەقللىق ئادەم ئىكەنسەن! دەيدىغانلىقىنى بىلەتتىم."

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار بازارغا چىقىشتى. ئۇ يەردە بۇركالوكا ھەيۋە بىلەن قاتار-قاتار مال يايمىلىرىنىڭ ئارىلىقىدىن ئۆتتى، سومكىسىنى ئۇزىتىپ توي قىلىش ئۈچۈن لازىم بولىدىغان ئەڭ ياخشى مېۋىلەر، تۇزلانغان، سىركىلەنگەن يېمەكلىكلەر بىلەن توشقۇزدى. پۇتۇن بازاردا، ھەمەيلەن جۇملىدىن كاۋكازلىق سېتىقچىمۇ بىرەر ئېغىز گەپ-سۆز قىلماستىن، ئۇنىڭ بىلەن يانمۇ-يان كېتىۋاتقان بۇركالونى ئىززەت-ئىكرام بىلەن كۈتۈۋېلىشتى.

توي مۇراسىمىدا پەقەت مۇشۇ ئىككىيلەنلا بار ئىدى. بەختلىك جەم بولغان بۇ كۈنى ئۇلار ھېچكىمنى كۆرۈشنى خالىمىدى: ئۇلارنى كىمۇ چۈشىنەتتى؟ ئۇلارمۇ كىملەرنى چۈشىنەتتى؟ ئۇلار ستېرېئولۇق، ئەينەن ئاۋازلىق ئۇنىۋالغۇنى ئېچىۋېتىپ بولۇشچە ئويناشتى، ناخشا ئېيتىشتى، ھەتتا داكىس ئىتى كىلارامۇ بىرەر كاكىشىپ، بىرەر ئىگراپ غالجىرانە قاۋاپ كەتتى. يۇقىرىدىكى، تۆۋەندىكى ۋە ئىككى يانداكى قوشنىلار ئۇلارنىڭ تاملىرىنى، تورۇسنى ۋە پولنى ئۇرۇشتى، ئۇلارغا تېلېفون بېرىشتى.

ــ بىز بۇ يەردە توي قىلىۋاتىمىز! ــ دەپ خىتاب قىلىدى بۇركالو.

بۇركالوكا بولسا چاقناپ تۇرغان بىر جۈپ كىۋل رەڭ كۆزىنى چەكچەيتىپ ۋارقىرىدى:

ــ ئاچكۆزلۈكتە ئۆچمىغا چىققان ھاماقەتلەر، مەن سەنلەرگە مېنىڭ بۇركالومنى قانداق ھۇرھەت قىلىشنى ئۆگىتىپ قويىمەن، مەن بار ئىكەنمەن، سىلەر ھەر كىچىسى ھەيرانلىقتا سەكرەپ قوپۇپ خۇداغا ئىبادەت قىلىدىغان بولىسىلەر! ھۇ سېرىق چاشقان، پەررەنىدە، پاشا

قاتارلىق پەس دەرىجىلىك جانلىقلار!

ئۇزاق ئۆتمەي ئۇلار "ۋولگا"غا ئولتۇرۇپ تويدىن كېيىنكى سايامغا تەكە چىقىپ، قىرىمنىڭ جەنۇبىدىكى بىر ساناتورىيىگە كەتتى.

9

بۇركالو موسكۋاغا يېقىن بولسىمۇ زادىلا ئاڭلاپ باقمىغان بۇ داچا رايونىغا ئۆزى يالغۇز كەلدى، بۇ يەردە ئۇ ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىشنى بېجىرمەكچى ئىدى.

ئۇ ماشىنىسىنى ئاستا ھەيدەپ تۇرلۇك ئۆيلەرنى، ئىمارەتلەرنى، چوڭ تۇرالغۇلارنى كۆزۈپ ماڭاتتى...بۇ كوچىغا شادلىق كوچىسى دەپ ئىسىم قويۇلغانىدى. ھازىر كىشىنى مۇڭ باسىدىغان كەچ كۈز ۋاقتى بولسىمۇ، بۇ يەردىكى ھەممە نەرسە ھەقىقەتەن تىنچ، مەزمۇت، جىم ۋە كىشىنى شاد قىلارلىق ئىدى. بۇ يەردىكى ھەممە قورۇلار رەتلىك، ئەقلىغە مۇۋاپىق باغچىلار ۋە تۇرۇببا سۇيى، كۆمۈر گازى ھەم ئىسسىتىش ئۈسكۈنىلىرى ئورۇنلاشتۇرۇلغان قورۇلاردىن بولۇپ، پەن-تېخنىكا تەرەققىياتىنىڭ پايدىلىق نەتىجىلىرىنى نامايان قىلاتتى. ئۇ ئىزدىمەكچى بولغان ھېلىقى داچىنى شادلىق كوچىسىنىڭ ئاخىرىغا يېتىشكە ئاز قالغان چاغدا ئاندىن تاپتى. داچىنىڭ بىرتەرىپى قارىغايزار، ئورمانىنىڭ كەينىدىكى خىلۋەت جايدا سۇزۇك ئۆستەڭ جىمىرلاپ تۇراتتى. بۇ جاي راستلا تېپىلغۇسىز، تەڭدىشى يوق بولۇپ، بۇركالونى ئاجايىپ خۇشال قىلىۋەتتى.

داچا ئاران كۆرۈنىدىغان ئېگىز تاملارنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇلغانىدى،

قورۇقنىڭ دەرۋازىسى تۇنىكا بىلەن قاپلانغان بولۇپ، تۆشۈكچىلىرى بار كىچىك، تار ئىشىكىگە تەبىئىي يوسۇندا "قۇرۇ ئىچىدە غالجىر ئىت بار!" دېگەن ۋىۋىسكا ئېسىپ قويۇلغانىدى. ئۇنىڭدىن باشقا، ئىشىكىنىڭ كىچىك ئېلىكتىر قوڭغۇرىقىنىڭ كۇنۇپكىسىمۇ ئورنىتىلغانىدى. بۇركالو سۇس كۆلۈمسىرەپ قويۇپ: بۇنىڭ ئىچىدە ھېچقانداق ئىت يوق، ھەتتا ئىتنىڭ ئۆلۈكىمۇ يوق، ئۇ ئەخمەقلەر ئېلىكتىر كۇنۇپكىسىنى بېسىپ بۇ قورغانغا كىرىشنى ئويلاشسىمۇ بولار، دەپ ئويلىدى ۋە قول بىلەن ئالاھىدە ياسالغان ئېغىر ئاچقۇچنى ئېلىپ، ئۇنى كىچىك ئىشىكىنىڭ قۇلۇپ تۆشۈكىگە تىقتى، كىچىك ئىشىك ئىتائەتمەنلىك بىلەن ئۇنى ئىچكىرى كىرگۈزدى.

داچىنىڭ خوجايىنى ئېگىز ھەم ئورۇق، ئازراق دوك بولۇپ، ئاقۇشراق تار پۇچقاقلىق ئىشتان ۋە جىنلۇن رەختتىن تىكىلگەن، كىرلىشىپ كەتكەن يامغۇرلۇق پىنجەك، پۇرلىشىپ كەتكەن كۆكۈس تالالىق شەپكە كىيىۋالغان بولۇپ، تۆمۈر تىرنا بىلەن دەرەخلەرنىڭ تېگىگە چۈشۈپ كەتكەن يوپۇرماقلارنى يىغىۋاتاتتى. كىرىپ كەلگەن ئادەم ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتالمىدى، بۇركالو ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ، قەستەن چىڭ يۆتىلىپ قويغاندىن كېيىنلا، ئۇ مۇرىسىنى كۆتۈرۈپ قويدى، ئەمما، باشقىلارغا ئوخشاش بۇرۇلۇپ يۈرمەي، سېرىغىش كۆزلىرىنى قىيپاش تىكىپ نەزەر تاشلىدى، ئۇنىڭ يوغان بۇرۇنلۇق، كۆل رەڭ، يىرىك ساقال بېسىپ كەتكەن يۈزى كۆرۈندى، ئۇنىڭ چىرايى قاتتىق تۈرۈلۈپ كەتكەن بولۇپ، گويا شۇ تاپتىلا بېشىغا تاياق يەيدىغاندەك ھالەتتە ئىدى. بالكونى بار، بالخانىلىق، نېكىللانغان قەلەيلىك تۇنىكا ئۆگزىلىك قىممەت باھالىق، پىششىق خىشلىق بۇ داچىنىڭ خوجايىنىنىڭ بۇ بىچارە

قىياپىتى بۇركالونى كۆلدۈرۈۋېتىشكە قىل قالدى. شادلىق كۈچىسىدىكى بۇ ئەقلىغە سىغمايدىغان غەلىتىلىكنى كۆرمەمدىغان! بۇركالو مۇلايىم ۋە تەمكىن ھالەتتە بىر يۆتىلىپ قويۇپ، قولىدىكى يېپىيگى سومكىنى ئاستا كۆتۈرۈپ:

ــ مەن بىر ئىش بىلەن سىزنى ئىزدەپ كەلگەنىدىم، يولداش كوۋالوۋ، ــ دېدى.

ــ سۆزلەڭ، قۇلىقىم سىزدە، ــ دېدى قارشى تەرەپ بوغۇق ئاۋازدا جاۋاب بېرىپ ۋە قىيپاش تۇرغان ھالىتىنى ساقلاپ، ئۇنىڭ كۆزلىرى تېكىلىشتىن قىزىرىپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ ئالدىدا تۇرغان ئادەمنىڭ تىرىك، مەۋجۇت ئادەم ئىكەنلىكىگە ئىشەنگۈسى كەلمەيۋاتقانەدەك كۆرۈنەتتى. چۈنكى راست ئادەم بۇ قورۇغا كىرەلمىگەن بولاتتى، كىرەلىدى دېگەنىدىمۇ، ئۇچۇپ كىرەلىشى مۇمكىن ئىدى. چۈنكى، دەرۋازا، كېچىك ئىشكىلەرنىڭ ھەممىسى مەھكەم ئېتىۋېتىلگەنىدى، قورۇق تامنىڭ ئۈستىدە تۆمۈر تىكەن بار ئىدى. ئۇ سۆزنى داۋام قىلدى، ــ قېنى سۆزلەڭ...سىز قانداق قىلىپ بۇ يەرگە كىرىۋالالىدىڭىز؟...سىز كىم بولىسىز؟

بۇركالو كوۋالوۋنىڭ ئورۇق، قاتمال بارماقلىرىنىڭ تىرنىنىڭ ھېتال سېپىنى مەھكەم قامالىلاپ تۇتۇۋالغانلىقىنى كۆردى. ئۇنىڭ ساغۇش كۆزلىرى ۋەھىمىلىك پالىلدايتتى. بۇركالو ئۇنى يەنە قۇرۇقۇشنىڭ سەل خەتەرگە ئېلىپ بارىدىغانلىقىنى چۈشەندى. ئۇ ئاشۇ تۆمۈر تىرنا بىلەن ئىككى قۇلىقىڭنىڭ ئارىسىغا كېلىشتۇرۇپ بىرنى سالىدىغان بولسا، سەن ئۇنىڭغا ئىنسانپەرۋەرلىك ھەققىدە، بىزنىڭ ئاساسىي پرىنسىپىمىز بولغان كىشىلەر ئوتتۇرىسىدىكى دوستلۇق، يولداشلىق ۋە قېرىنداشلىق ئۇستىدە سۆزلەپ باققىنا قېنى.

— مەن سىزنىڭ بۇرۇنقى خوتۇنىڭىزنىڭ قېشىدىن كەلدىم، — دېدى بۇركالو قەتئىي تۇردە، ئەمما ئۇ ھېلىقى تىرنىغا بىر قاراپ قويدى.

— راستمۇ؟... — كوۋالوۋنىڭ ھەيرانلىقتا ئېيتقان سۆزى ئاران-ئاران ئاڭلاندى. ئۇ ئۆرۈلۈپ باياتىنىدىن بىرى قىيپاش تۇرغان، بۇركۇتنىڭكىدىن سەل-پەللا كەڭرەك كېلىدىغان يۈزىنى ئاشكارە قىلدى. بۇ ئادەم تۇلكە چىراي سەت ئادەم ئىدى. ئۇ مۇنداق سورىدى، — ئۇ قەيەردە؟ قانداقراق تۇرۇشاتىدۇ؟ سىز قانداق كىرىدىكىز؟ سىز نېمە قىلماقچى؟

— يەنە بىر قېتىم تەكرارلايمەن، مۇھىم بىر ئىش بارئىدى، — بۇركالو تىرنىقى بىلەن تېرە سومكىسىغا چېكىپ قويدى، — بۇ يەردە ئېيتىش بىئەپ، مېنى ئۆيگە باشلاڭ، خوجايىن.

— ياق، ياق، مەن ئىشەنمەيمەن! — كوۋالوۋ ئارقىسىغا ئاستا داجىدى.

— قارىغا، بىز خۇددى كىنو قويۇشاتقاندەك قىلىشاتىمىز. سىز ئەسلىدىلا پەرەز قىلىپ بولۇشىڭىز كېرەك ئىدى، ماڭا ئاچقۇچىنى شۇ بەرگەن. ئاچقۇچتىن يەنە بىرى بار، ئۇ داچىنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئاچىدىغان ئاچقۇچ، كۆرۈپ باقامسىز يا؟

— ھەي... — كوۋالوۋ مۇجمەل بىرنېمىلەرنى دېدى ۋە زورىغا بىرنەرسىلەرنى ئويلاپ، ھېلىقى تىرنىنى سۆرىگىنىچە بالكونىنىڭ ئېتىلمىگەن ئىشىكى تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

كارىدورنىڭ پەلەمپىيى ئالدىغا بارغانىدا ئۇ يەنە شۇبھىلىنىشكە باشلىدى، ئەمما بۇركالو ناھايىتى ئەدەب بىلەن ئۇنىڭ قولىدىكى تىرنىنى ئېلىۋالدى ۋە سەل ئەدەبسىزلىك قىلىپ ئۇنىڭ مۇرىسىدىن

www.uyghurkitap.com

ئىتتىردى. شۇنىڭ بىلەن كوۋالوۋ ئىتائەت قىلىپ تالدىغا چىكىنىدى، ئاغزىدىن مۇنۇ گەپلەر قولاشماي چىقاتتى:

ــ ئاھ، بۇ گەپچە بولغانىدا، مۇنداق ئىكەن-دە. ئۇ، يەنىلا ناستاسيە... لېكىن، ئۇ ھازىر نەدە؟ ئۇقالمىدىم...

كەڭرى بالكونغا پاكار بىر شىرە، ئىككى ئورۇندۇق قويۇلغانىدى. كوۋالوۋ بارمىقى بىلەن ئىشارە قىلىپ مېھمانىنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلدى.

ــ مېنى ئۆيگە باشلاپ كىرىڭ، ــ دەپ تەلەپ قىلدى بۇركالو، ئۇ ئۆيى بىساتىنى، جاھازلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىنى كۆرۈپ بېقىشقا تاقەتسىزلىنەتتى، ــ بۇ يەر بىرئاز سوغۇق ئىكەن، بۇر ــ ر!

بۇ بىر يېزىش ئۆيى تۆت ئېغىز بولۇپ، تالدىنقى ئايۋان، ئون كۋادرات مېترچە ئاشخانا ھەم بالخانىسىمۇ بار ئىدى. بالخانىمۇ خېلى چوڭ بولسا كېرەك، بالخانىغا چىقىدىغان پەلەمپەي قەدىمكى رۇس نۇسخىسىدا ئىدى، ئۆيى جاھازلىرى ئۈپراپ كونىرغان بولسىمۇ، ماتېرىيالى ئېسىل ئىدى، كۆتۈپخانىغا پەۋەس تىزىلغان لىرنىڭ ھەممىسىنى ئاز تېپىلدىغان ئاسار ئەتىقە دېيىشكە بولاتتى. قىسقىسى، بۇ يەر راستلا پۇختا، ئەستايىدىل ياسالغان راھەتگاھ ئىدى. بۇركالو بالخانىنى كۆرۈپ باقماقچى بولۇپ، پەلەمپەيىنىڭ قىزىل رىشاتكىسىنى ئىككى قولىلاپ قامالىلىۋالغانىدى، چاي قۇيۇلغان جىددىي ئاۋاز بىلەن كوۋالوۋنىڭ بوغۇق ۋارقىرىشىنى ئاڭلىدى:

ــ قېنى شىرەگە كېلىڭ... تونۇشقانلىقىمىز ئۈچۈن بىر روم-كىدىن كۆتۈرۈۋېتەيلى.

رومكىلاردا ئەرزان باھالىق قىزغۇچ بورتۇ ئۈزۈم ھارىقى لىغىر-لاپ تۇراتتى. بۇ ھاراقنىڭ قىزغىن تېتىپ باققۇچىلىرى ئۇنىڭغا

"كىكەردكۇچى"، "چىرايغا ئىتتىك چىقار" دېگەنگە ئوخشاش ئوندىن كەم بولمىغان يېقىملىق ئىسىملارنى قويۇپ بولغانىدى. بۇركالو ھېچنېمە دېمەستىن بېشىنى چايقاپ ئېچمەيدىغانلىقىنى ۋە بۇنداق ئادەتتىكىچە ئېچىملىكلەردىن نەقەدەر بىزار ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىدى، يەنە كېلىپ ئۇ ماشىنا ھەيدىشى كېرەك ئىدى. ئۇنى ھەيران قالدۇرغىنى، كوۋالوۋ پەرۋايى پەلەك ھالدا ئۇنىڭ ئېچمەسلىكىگە ماقۇل بولۇپ، ئۆزى بولسا قولىدىكى لىغلىداپ تۇرغان ھاراق بار رومكىسىغا يامان غەرەزسىزلا بىرنېمە دەپ غودۇكشىپ قويۇپ، بىرلا كۆتۈرۈپ ئېچىپ تۈگەتتى، ئۇنىڭ چىرايى ئازابلىق تۇرۇلدى، ئاغزىدا بولسا تۈتۈق بىرنېمىلەرنى دەپ كوتۇلدىدى ۋە قولىنى ئۇزىتىپلا بىر پارچە پىشلاقنى ئېلىپ يېدى، شۇنىڭدىن كېيىن زەئىپ پۇشۇلداپ كەتتى، بەلكىم بۇ ئارقىلىق بەدىنىگە ئىسسىق ئېقىم يامرىشىنى كۈتسە كېرەك.

ئۇستى تۇز، ئەينەكتەك پارقىراق، گۈل ئويۇلغان شىرەنىڭ ئۈستىگە گېزىت پارچىلىرى توشۇپ كەتكەنىدى، ئۇنىڭ ئۈستىدە يۇيۇلمىغان قاچا-قۇچىلار ۋە ھەر خىل ئاشقان-تاشقان يېمەكلىكلەر دۆۋىلىشىپ كەتكەنىدى. بۇ يېمەكلىكلەر ئېچىدە بىر پارچە قىزىل ئىكرالىق بولكا، بىرنەچچە تال قېتىپ تاراڭشىپ كەتكەن كولباسا پارچىسى، بىرنەچچە پارچە ئالىي بېلىق توغرامچىلىرى ۋە ساپلا يېرىمى قېيقالغان بېلىق كونسېرۋا قوتىلىرى ۋەھاكازالار بار ئىدى. شىرەنىڭ ئاستىدا 30 نەچچە قۇرۇق بوتۇلكا دۆۋىلەكلىك تۇراتتى؛ دېرىزە راملىرى ناھايىتى قاتتىق ئېتىۋېتىلگەن بولۇپ، پەردە تارتىلماغانىدى؛ ئۆيدىن قاڭسىق تاماكا پۇرىقى، ھاراق پۇرىقى ۋە بىخسىپ ئېچىپ قالغان يېمەكلىكلەرنىڭ پۇرىقى گۇپپىدە ئۇرۇلاتتى، بۇ

www.uyghurkitap.com

پۇراقلار گويا تىمتاس داچىغا يەنىمۇ مەھكەملىك تولدۇرۇپ ئىشۇپتىلا گەندەك تۇراتتى، ئىشىك-دېرىزىلەرنى ئېچىۋەتكەندىمۇ بۇ پۇراقلار ئۆز-ئۆزىدىن تاراپ كەتمەيدىغاندەك، ئۇنى توغراپ قېيما-يارما قىلىپ پىرقىرىتىپ چۆرۈۋەتمىگۈچە بولمايدىغاندەك بىلىنەتتى. مۇنچىۋالا ئىس-تۈتەك، قالايمىقانچىلىقلارنى كۆرگەن ھەرقانداق كىشىدە بۇ داچىنىڭ ئىگىسى چۈشكۈنلىشىپ پۈتۈنلەي تۈگىشىپ كېتىپتۇ دېگەن تەسىرات پەيدا بولماي قالمايتتى.

كۆڭالۇڭ بېشىنى كۆتۈرۈپ، كۆز سوغۇقىدىن يىللىقلىق تېپىپ، ئەس-ھوشىنى پۈتۈنلەي ئورنىغا كەلتۈرگەندەك كۆزلىرىنى مېھماندىغا تىككەن چاغدا، بۇركالو ھەم ھېسداشلىق، ھەم نەپرەتلىك تەلەپپۇز بىلەن مۇنداق دەپ سورىدى:

— مۇشۇنداق ياشاۋاتقىنىڭغا ئۆزاق بولدىمۇ؟...

— ئۆزاق بولدى، ئۆزاق بولدى، — توساتتىن ناھايىتى خاپا بولۇپ جاۋاب بەردى كۆڭالۇڭ پاكار، تېرە قاپلانغان يۈمىلاق ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان بۇركالوغا يېقىن سۈرۈلۈپ، — ناستىنكا كەتكەندىن تارتىپ... ئۇ غايىب بولغاندىن تارتىپ. مەن ئۇنى كۆتۈپ، بولۇشىغا كۈن ئۆتكۈزۈپ كەلدىم.

بۇركالو بۇ ئادەمنىڭ ھازىرقى غەم-ئەندىشىلىك مۇھىتتا تۇرۇ-ۋاتقانلىقى ماڭا پايدىلىقمۇ، ياكى ئەكسىچە، ناھايىتى خەۋپلىكمۇ؟ دەپ بىرپەس ئىككىلىنىپ تۇردى. ئەمما، بۇركالو يەنىلا ھەرىكەتىنى باشلاش قارارىغا كەلدى، ھەرىكەت باشلىغاندىمۇ قەتئىي بولۇش كېرەك، چۈنكى، ھېچكىم بۇركالوكانىڭ بۇ بۇرۇنقى ئېرىنىڭ كەيپىياتىنىڭ قانچىلىك ۋاقىتتا ئەسلىگە كېلىدىغانلىقىنى بىلمەيدۇ، يەنە كېلىپ ئۇنىڭ ھېچقانداق داۋالاشلارسىزمۇ

سالامەتلىكىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋېلىشى ناتايىن. بۇركالو بىر ۋاراق قەغەزنى ئېچىپ كوۋالوۋنىڭ ئالدىغا قويىدى-دە، كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىشنى ئېيتتى.

كوۋالوۋ ئېغىر كۆزەينەكىنى كۆكرىپ كەتكەن بۇرنىغا قوندۇرۇپ، ناھايىتى مەدەنىيلىك بىلەن قەغەزنى نېرى سۈرۈپ قويىدى، ئەمما، يەنە دەرھال يۈملاق ئورۇندۇقىدىن بىر ئىرغىپ، تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن كۆزەينەكنى ئېلىپ، قايتىدىن قاڭشىرىغا قوندۇردى.

— مېنىڭ ناستىنكام ئەۋەتكەن خەتكەنغۇ بۇ؟ ئاھ، رەھمەت، رەھمەت... ئۇ ھازىر قانداق؟ قارىغاندا، بار ئىكەن-دە؟ — دېدى ئۇ ۋە ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئىتتىك ئوقۇشقا باشلىدى، — "ئەھۋالىڭ ياخشىمۇ مېنىڭ بۇرۇنقى ئېرىم كوۋالوۋ؟ مېنىڭ ساڭا خەت يېزىشىمدىكى سەۋەب مەن ئاللىقاچان مەن قىزغىن سۆيىدىغان بىر ئادەمگە تەگدىم. شۇڭا سېنى..." — ئوھوي، تىنىش بەلگىلىرى يوق خەت ئىكەنغۇ، قارىغاندا ئوبدان ئويلىنىش لازىم ئىكەن، — "...مەن سېنى كوۋالوۋ بىرچاغلاردا مېنى قىزغىن سۆيگەن ئادىمىم سۈپىتىدە كۆرۈپ داۋالىنىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنىڭ يېرىمىنى ماڭا سېتىپ بەرسەڭ دەيمەن، بۇ يېرىمى تەبىئىيلا مېنىڭ بولىدۇ، چۈنكى مەن بىر چاغلاردا سېنىڭ سۆيۈملۈك خوتۇنۇڭ ئىدىم. ماڭا قارشى چىقمەن دەپ ئويلىما كوۋالوۋ، قارشى چىقىدىكەنسەن ئىش تېخىمۇ ياماڭ تەرەپكە قاراپ يوغنايدۇ. سەن بىزنىڭ يەتتە يىللىق مول ئورتاق تۇرمۇشىمىز جەريانىدا مېنى ناھايىتى ئوبدان چۈشەندىڭ. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن شەھەردىكى ھېلىقى ئىككى ئېغىزلىق تۇرالغۇنى پۈتۈن يۈرۈشلۇك ئۈسكۈنىلەر بىلەن ساڭا قالدۇردۇم. ئاخىرقى

www.uyghurkitap.com

قېتىم يىراقتىن سېنى سۆيدۈم، ئەگەر سەن ئەقىللىق ئادەم بولساڭ دېسەك. مەن قىزغىن سۆيگەن يېگى ئىرىم بۇركالو (سەن ئۇنىڭ سالاھىيەت گۇۋاھنامىسى ئارقىلىق ئۇنىڭ ئىسمىنى تەكشۈرۈپ باقساڭ بولىدۇ) بارلىق ئەھۋاللارنى ساڭا ئېيتىپ بېرىدۇ. ئۇ نېمە دېسە شۇنىڭغا ماقۇل دېيىشىڭ لازىم ئۇنداق بولمايدىكەن پۈشايمانىنى ئالدىغان قاچا تاپالمايسەن. مېنىڭ پۈچۈركامنى ئېنىق ئايرىۋېلىشىڭ ئۈچۈن ئىسمىنى ئېگىكى قېتىم يېزىپ ئەمزا قويدۇم."

كوۋالوۋ خەتنى تىزىغا قويۇپ بېشىنى ئىرغاڭلىتىپ سۈس كۈلۈمسىرىدى، بۇ ئارقىلىق ئوقۇغانلىرىنىڭ مەنىسىگە تازا چۈشىنىپ كېتەلمىگەنلىكىنى ئىپادىلىدى. ئاندىن ئۇ روميكىدىكى قىزغۇچ سۆيۈقلۇقتىن يەنە بىر ئوتلۇۋېلىپ، كۆزەينىكىنىڭ ئۈستىدىن بۇركالو تەرەپكە بىر قارىۋېتىپ سورىدى:

ــ ئۇ، ئۇنىڭ... ئەسلىدە شۇنچىلىك ساۋادى بار ئېكەن ــ دە؟

ــ ئۇنىڭ بەختى بۇ يەردە ئەمەس. ئۇ ناھايىتى تالانتلىق.

ــ ئۇنداقتا زادى كىم، ئۇنىڭ قىزغىن سۆيگەن يېگى ئىرى كىم؟

ــ سىز خەتنى ياخشىراق ئوقۇماپسىز، ئۇ سىزنىڭ ئالدىڭىزدا تۇرمامدۇ؟

ــ سىز... ئالدىمدا تۇرغان مەلۇم ئادەمنى دەمسىز؟... مەلۇم بىر يالقاۋ، ھارامزادە، ياكى...

ــ بولدى، سۆزلەۋەرمەڭ، ــ بۇركالو ئالقانلىرىنى يېيىپ ئۇنى سۆز قىلىشتىن توستى، ــ كېيىن پۈشايمانىنى ئالدىغانغا قاچا تاپالمايلا قالماسلىق ئۈچۈن بۇركالوكا يەنى دەل ناستاسىيە سىزگە يازغان خېتىدە مېغىزلىق قىلىپ كۆرسەتكىنىدەك... سىز توغرىسىنلا ئېيتىڭ،

سز داچىنىڭ مۇلۇك ھوقۇقىنىڭ يېرىمىنى سېتىشقا قوشۇلامسىز، يوق؟

كوۋالوۋ تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن رومكىنى مەھكەم سقىمداپ كۆتۈرۈپ قويدىيۇ، ھاراقنى ئىچمىدى، بەلكى غەزەپ بىلەن يەلكىسىنى ئېگىپ، ئىشكىكە قىيا بېقىپ، پەس ئاۋازدا سورىدى:

— نەچچە...نەچچە پۇل؟

— ئون مىڭ، — بۇركالو سومكىسىنى پاقىدە ئۇرۇپ قويدى، — پۇل مۇشۇنىڭ ئىچىدە.

كوۋالوۋ ئوڭ كۆزىدىكى كۆزەينەكنىڭ ئۈستىدىن مۆلدۈرلەپ تۇرغان سارغۇش كۆزىنى چەكچەيتىپ قارىدى.

— ئوھوي، ئوھوي...مەن بىلمەن...بۇ داچا ئەڭ كەم دېگەندىمۇ 50 مىڭگە يارايدۇ...ئون مىڭنى بېرەرمىش، بۇ پەقەت بەرمەگەنىڭ ئوزنىدا ئازراق سەدىقە بېرىش ئەمەسمۇ... لېكىن، مەن دېگەننى تولۇق بەرگەن ھالەتتىمۇ ساتمايمەن...ئۇغۇ كۆڭلىدىكىنى تېپىپ ئارام ئاپتۇ، نەتىجىدە مەن يالغۇز قاپتىمەن.

بوركالو ناھايىتى تەبىئىي ھالدا بۇ ئېلىم-سېتىمنىڭ ئوڭۇشلۇق بولمايدىغانلىقىنى ئاللىقاچان ئويلاپ يەتكەنىدى. كىمۇ ئۆزىنىڭ جانجان مەنپەئىتىنى قۇربان قىلىۋەتسۇن؟ بولۇپمۇ كوۋالوۋدەك جاھانىنىڭ رەپتارىغا كىرىۋالغان مەكسكاردىن بۇنى كۈتۈش مۇمكىنمۇ؟ بۇركالو سومكىسىنى ئېچىپ، رەتلىك بىر قىزىل قىستۇچنى ئالدى-دە، كوۋالوۋنىڭ ئالدىدىكى شىرەگە قويدى.

— نېمە، بۇنىڭ ئىچىدىكى نېمە؟ — دېدى كوۋالوۋ يىرگىنىپ ئۆزىنى قاچۇرۇپ.

— كۆرۈپ بېقىڭ، بۇلار مال تالونى، ۋەكالەتنامە، پۇل چېكى، ھۇججەت، باشقا ماتېرىياللارمۇ بار، بۇلار ئارقىلىق سىزنىڭ داچا سېلىشتىكى ئەھۋاللىرىڭىزنى پاش قىلىشقا بولىدۇ. سىز ئۇ چاغدا، چوڭ كۇندىلىك بۇيۇملار ماگىزىنىنىڭ جىگلىسى ئىدىڭىز، شۇنىڭ ئۈچۈن داچا سېلىشقا كەتكەن چىقىم 20 مىڭدىن ئاشمايدۇ، ناھايىتى ئېنىقكى، سىز رەزىل ۋاستىلەرنى قوللانغانسىز.

— نەدىن، قانداق جايدىن تاپتىڭىز بۇ نەرسىلەرنى؟... — كوۋا-لوۋنىڭ بىر كۆزى ئالاھىدە كۆرۈنۈپ كەتتى، بۇ خۇددى كىنو ئېكرانىدىكى ئالاھىدە كۆرۈنۈشكە ئوخشايتتى، — ئەجەبا ئاشۇ خوتۇن...

— سىز ھەر ھالدا تاپالىدىڭىز، ھەقىقەتەن ناستاسىيە يېغىپ، ساقلاپ قويغانىكەن.

— ياق، ياق، مەن ئۇنىڭغا ئېنىمەن... — كوۋالوۋنىڭ ھېلىقى بىر كۆزى خىرەلىشىپ كەتتى، چۈنكى يوغان بىر تامچە ياش ئېقىپ چۈشۈپ، ئىششىپ كۆكىرىپ قالغان مەڭزىدە كۆزەينەكنىڭ توسۇشى بىلەن تۇرۇپ قالغاندى، كۆزەينەكنىڭ ئەينىكىدىن قارىغاندا ئۇ ياش تامچىسى ئاجايىپ يوغان كۆرۈنەتتى، كېيىن ئۇ ياش كوۋالوۋ-نىڭ تەكشى قىرىلمىغان مەڭزىنى بويلاپ پارقىراپ تۇرىدىغان ئىز قالدۇرۇپ چۈشۈپ كەتتى، — شۇنچىۋالا پەسكەشلىك قىلامدۇ... ھە، سەن، سەن ئۇنى قىلتىقلىغا چۈشۈرۈپ بۇزغانسەن!...

— يېگىلىشتىڭىز، مۇھەببەت دېگەن ئۆزئارا بولىدۇ. ناستە ئاۋۋال ماڭا ئېيادە بىلدۇرگەن.

— يالغان! — كوۋالوۋ ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراپ ئورنىدىن سەكـ-رەپ تۇرغىنىچە رومكىدىكى ھاراقنى بۇركالونىڭ يۈزىگە چېچىۋەتتى،

قىزىل قىسقۇچنى ئېلىپ يۈگۈرگىنىچە ئاشخانىغا كىردى-دە، ئىشكنى ئېچىدىن تاقىۋېلىپ، قاقاقلاپ كۈلگىنىچە ۋارقىرىدى، — ئۇنداقتا بىز بۇ قىسقۇچتىكى نەرسىلەرنى ئوتقا تاشلۇۋېتەيلى! بۇ شەرمەندە نەرسىلەرنى كۆيدۈرۈۋېتەيلى!

بۇركالو قول ياغلىقى بىلەن يۈزىنى ئېرتىتى، كىيىمىدىكى ھاراق يۇقۇندىلىرىنى قاقتى، بەختكە يارىشا، ئۇنىڭ چاپىنى سۇ ئۆتمەيدىغان رەختتىن تىكىلگەنىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئاشۇ بىرەدەملىك بوشاڭلىقىدىن بىرئاز نارازى بولدى: ئۇ ئۆزىنىڭ جۇشقۇن ھاياتىدا ھەممە ئىشقا يولۇققانىدى: تاياق يېگەن، تىل-ئاھانەت ئىشتىكەن، باشقىلار ياقىسىنى سىقىپ كانىيىنى بوغقانىدى، ئەمما، ئۇنىڭ يۈزىگە ئۆھ بەرمىگەن ھاراق چاچىدىغان ئىشقا تېخى يولۇقۇپ باقمىغانىدى. بۇ كۆزالوۋ قىلچە زىيالىيلىقى يوق بىرنېمىدەك قىلىدۇ! ئۇنىڭغا تېخىمۇ قاتتىق ئاساسلار بىلەن بوش كەلمەيدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش كېرەك ئوخشايدۇ. بۇركالو ئېچىدىن ئېتىۋېلىنغان ئاشخانىنىڭ ئىشەكنىڭ ئالدىغا كېلىپ مۇنداق دېدى:

— سىزنىڭ ماڭا ئۆھ ناستاسىيەگە مۇشۇنداق بەھۇرمەتلىك قىلغىنىڭىز قاملاشمىدى، قىسقۇچتىكى نەرسىلەر ئەسلى ھۇججەتنىڭ قوشۇمچە نۇسخىسى، ئۇلارغا ياخشىراق قاراپ بېقىڭ، ئاندىن بۇ ياقتا چىقسىڭىز، يەنىمۇ ئىلگىرىلىگەن ھالدا سۆزلىشىۋالساق.

— خەپ! — كۆزالوۋ تەلۈسىلەرچە ۋارقىراپ كەتتى، — ھەي بۇركالو، ھۇ ھارامدىن بولغان، سېنى ئۆلتۈرۈۋېتىش كېرەك! مەن چىقمايمەن، مەن كۆمۈر گازىنى ئېچىۋېتىمەن، ئوت قويۇۋېتىمەن، ئۆزەمگىمۇ، داچىغىمۇ ئوت قويۇۋېتىمەن.

— سىزنىڭ ئويلىغانلىرىڭىز نېمىدېگەن بىمەنە-ھە، نېمىدېگەن

ئەقلىسىزلىق بۇ! ساقچى چاقىرسامىلا، سىز ئۆزىڭىزنى ساراڭلار دوختۇرخانىسىدا كۆرىسىز. ئۇ چاغدا، سىزگىمۇ چوشىنىشلىك كىشى بىزگە پۇل تۆلەپ سېتىۋېلىشنىڭ ھاجىتى قالمايدۇ، چۈنكى، مىراس خوردىن بىرىلا بار. ئەمەلىيەتتە، بىز سىزگە ئادەمگەرچىلىك قىلىپ ئېيتىپ قويغان... مەن ھازىرلا سىزنىڭ بورتۇ ئۇزۇم ھارىقى بوتۇلكىلىرىڭىزنى چېقىپ تاشلايمەن-دە، ھاراقتىن يېشىلگەن چاغدا بىكارلا جاپا تارتىپ قالىسىز. جىسمانىي ئازاب روھنى ساپلاشتۇرىدۇ ۋە يۇقىرى كۆتۈرىدۇ ئەمەسمۇ؟

شۇ چاغدا ئاشخانا ئىشىكى تاراقىدە ئېچىلدى-دە، كوۋالوۋ قولىدا گاز ئوچىقىنىڭ مېتال سۈزگۈچىنى كۆتۈرگەن پېتى ئېتىلىپ چىقتى. بۇركالو ئۆزىنى شاقىدىلا بىر چەتكە ئالدى. كوۋالوۋ ئېتىلغانچە شىرەنىڭ ئالدىغا بېرىپ بۇرۇلۇپ، بېلىنى ئېگىپ، سۈزگۈچىنى ئېگىز كۆتۈردى-دە، بۇركالونى كۆزلەپ ئاستا-ئاستا كېلىشكە باشلىدى.

"ھىم، — بۇركالونىڭ كاللىسى ئىشلەشكە باشلىدى، — بۇ خوجايىن ھازىر خەتەرلىك قاتتىق تىرەجەش ھالىتىدە تۇرۇۋاتىدۇ، بۇ ھالدا ئېھتىيات بىلەن ئىش كۆرمەي بولمايدۇ. ئاۋۋال ئۇنىڭ قولىدىكى تۆمۈر سايمانىنى تارتىۋېلىش كېرەك، مۇنداقچە ئېيتقاندا، ئۇنى قورالسىزلاندۇرۇش لازىم، ئاندىن ئۇنى ئۆزۈل-كېسىل بېسىقتۇرۇپ، كاللىسىنى ئازراق تولا سەگىتىپ قويۇش لازىمدەك تۇرىدۇ...بۇ ئەبلەخ خۇددى تەلۈە بۆرىدەك ھە دەپ بۇ تەرەپكە قىستاپ كېلىۋاتىدۇ، گويا برنېمىنىڭ ھىدىنى پۇراپ قالغانىدەك دەرھال ئېتىلىشى مۇمكىن...ھە، شۇنداق قىلىش كېرەك..."بۇركالو ئورۇندۇقىنى ئېلىپ كوۋالوۋغا ئاتتى-دە، ئۆزى تېزدىن يۇمىلاق

ئورۇندۇقىنىڭ كەينىگە ئۆتۈۋالدى. كوۋالوۋ ئېتىلىغان ئورۇندۇق بىلەن قوشۇلۇپ بىراقلا كىچىك جاۋەن بىلەن تېلېۋىزور ئارىلىقىدىكى بۇلۇڭغا يىقىلىپ چۈشتى. بۇركالو پۈرسەتتىن پايدىلىنىپ كوۋالوۋنىڭ ئۇستىگە مىنۋالدى ۋە ئۇنىڭ قولىدىكى سۈزگۈچنى تارتىۋېلىپ كىچىك جاۋەننىڭ تېگىگە تىقىۋەتتى، ئاندىن كوۋالوۋنىڭ قوللىرىنى مەيدىسىگە پۈكلەپ قويۇپ، تەسەللى بەردى:

— ئۇنداق قىلغىنىڭىز ياخشى بولمىدى، مەن ئۇنداق ئىشنى ياخشى كۆرمەيمەن، سىز ئالىي ئىقتىساد پەنلىرى تەرىبىسىنى ئالغان ئادەمسىز، ئەمما، قىلغان قىلىقلىرىڭىز ئوشۇقچە ئىسراپچىلىق بولدى، سىز ئەمدى كونىرىغان ئورگانىزمىڭىزنىڭ بىر ياش ئورگانىزمىنىڭ ئىنكاسىنى قانداق قوبۇل قىلىدىغىنىنى كۆرۈپ بېقىڭ. شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، سىز سالاھىيىتىڭىزدىن مەھرۇم بولسىز، ھەتتا ئادەملىك قىياپىتىڭىزنىمۇ يوقىتىسىز.

— ماقۇل، ماقۇل، قويۇۋېتىڭ مېنى، — دېدى كوۋالوۋ ئېغىر ھاسراپ، تۇنجۇقۇپ سۆزلەپ، — بىز سۆزلىشەيلى.

بۇركالو بەدىنىنى ئازراقلا كۆتۈرۈۋىدى، دەرھال ئارتۇقچە يەڭ-گىلىتەكلىك بىلەن ئىشلىنىپ كەتكەنلىكىنىڭ جازاسىنى تارتىپ، ئېڭىكىنىڭ ئاستىغا دەل ۋە قاتتىق تەككەن بىر مۇشت يېدى، زەربە تۇيۇقسىزدىن ئۇنىڭ دۇمبىسى بىراقلا شىرەنىڭ قىرىغا ئۇرۇلدى. كوۋالوۋ ناھايىتى تەستە ئورنىدىن تۇرغان چاغدا، بۇركالو شىرە تېگىگە ئۆمىلەپ كىرىۋالغانىدى، ئۇ شۇ پەيتتە بۇنىڭدىن خۇشال ئىدى، چۈنكى، مۇشۇنداق بولغاندا قاتتىق سىلكىنىپ كەتكەن كاللىسى بىر-ئىككى مىنۇت ئارام ئېلىۋالالايتتى.

كوۋالوۋ ئۆزى ئىچىگە بىر نەزەر سېلىپ چىقىپ تاجاۋۇز قىلىپ

www.uyghurkitap.com

كىرگەن دۇشمەننى تاپالمىغاندىن كېيىن، ئۇ ئۆيدىن چىقىپ كەتكەن ئوخشايدۇ، دەپ ھۆكۈم قىلدى ۋە ئاچكۆزلۈك بىلەن كەينى-كەينىدىن ئىككى رومكا ئۈزۈم ھارىقى قۇيۇپ بىر كۆتۈرۈلار ئىچىۋەتتى، ئاندىن يۇمىلاق ئورۇندۇققا گۈپپىدە ئۆزىنى تاشلاپ ئولتۇرۇپ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى-دە، دېدى:

— ھېلىقى ئەبلەخنى جايلىۋەتكىنىمنى كۆرمەمدىغان!...ناستىنكا، قارا سېنى، ئاشۇنداق ئۇششۇقنىمۇ ياخشى كۆرۈپ يۈرەمدىغان! سەن مۇنداق تېررورچى ئۇنسۇر بىلەن ھەمنەپەس بولالمايسەن، ئاھ، ھېنىڭ قىزچىقىم...

بۇ چاغدا، بۇركالو كوۋالوۋنىڭ ئىشتىنىنىڭ ئىككى پۇچقىقىدىن تۆتۈۋېلىپ، كۆچەپ بىرتارتىۋىدى، كوۋالوۋ سېرىلغانچە ببرىپ پولغا يىقىلىپ چۈشتى. ئۇ نېمە ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى چۈشىنىپ يېتىشكە ئۈلگۈرمەيلا، بۇركالو ئۇنىڭ ئۇستىگە مەھكەم مىنىۋېلىپ، ھەيرانلىقتا سورىدى:

— نېمە، سەن ئەبلەخ تەنھەرىكەتچى بولغانمىدىڭ؟

— بولغان، بولغان...ئۇ ماڭا تەگگەن چاغدا يېشى ئۆتۈپ كەتكەن چوڭ قىز ئىدى!

— نېمىلەرنى دەۋاتىسەن؟ — بۇركالو راستلا ھەيران بولدى، ئۇ كوۋالوۋنىڭ يۈزىگە تۈكۈرۈۋېتىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، كوۋالوۋ-نىڭ بىر يۈزىنى پولغا نىقتاپ بېسىۋالدى، — ئەمما، قىز ئالغىنىمنى خەق كۆرسۇن دەپ، تويىمىز بولغان ئاخشىمى ئاستىمىزغا سالغان ئەدىيالنى بالكونغا يېيىپ قويغان.

— يالغانچىلىق قىلىۋاتىسەن، يالغان... — كوۋالوۋ ئىگرى-ۋەتتى، — يەتتە يىلغىچە قىز پېتى تۇرامتى، ھە؟

ـــ بۇنداق ئەجەبلەنگۈچىلىكى يوق، ئايال سېنى ياخشى كۆرمە-سە، نېمىلەرنى قىلىشتىن يانمايدۇ دەيسەن؟ سەن ئەدەبىي ئەسەرلەر بىلەن پەننى ئومۇملاشتۇرۇش كىتابلىرىنى ئوقۇپ باق، ئۇ سەندىن ھامىلدار بولمىغان ئىكەنغۇ؟ شۇنداقمۇ؟ لېكىن ئۇ مېنىڭدىن قوشىكې-زەك ھامىلدار بولدى، بۇنى دوختۇرلار شۇنداق دەپ ھۆكۈم قىلدى. ھازىر ئۇ ئېغىرئاياغ، بىر يولىلا بىر قىز، بىر ئوغۇلغا قورساق كۆتۈردى، شۇڭا، بۇ يەرگە ئۆزى كېلەلمىدى، كېلەلمەي قالدى. قىسقىسى، مېنىڭ بۇركالوكام سېنى ئەخمەق قىلغان، ئۇ پۈرسەت كۆتكەن، مېنىڭ كېلىشىمنى كۈتكەن.

ـــ ھە... ـــ كوۋالوۋ ماغدۇرسىزلىنىپ ئېغىر ئۇھ تارتتى.

ـــ ۋايجان، سىز كۈندىشلىق ئوتتىدا پۈچۈلانغىلى تۇردىڭىز، شۇڭا مۇشۇنداق چىچاڭشىپ كېتىۋاتىسىز، تۈك-پەيلىرى تۆكۈلگەن چۈجىدەك تىترەپ كېتىۋاتىسىز، تېخى يېشىڭىزنىمۇ سۈرتۈپ قويدىڭىز.

ـــ ئەبلەخ، سەن بىر ئەبلەخ!

ـــ ئەمما مەن بۇنداق تىلنى تۇنجى قېتىم ئاڭلاۋاتىمەن، باش-قىلارمۇ مېنى ئەبلەخ دەپ تىللىغان، ئەمما ئالدىغا تالانتلىق دېگەن سۆزنى قوشۇپ قويۇاتتى. سىز تازىمۇ بەدەۋى بىرنېمىكەنسىز. مەن داچىڭزىغا تۆلەيدىغان پۇلنى ئازايتىشقا توغرا كېلەر. ئاچچىقلىنىشنى مەنمۇ بىلىمەن، مەن ھۆججەتلەرنى تەپتىش مەھكىمىسىگە يوللاپ بېرىمەن، ئاشكارا تەكشۈرۈش ئېلىپ بېرىلىدۇ، بارلىق كۆچمەس مۈلۈكلەر پېچەتلىنىدۇ، سىز تۇرمىدە ياتىسىز، داچا بولسا دۆلەتكە قالىدۇ.

كوۋالوۋ جىمىپ قالدى، بەلكى ئۇ بۇركالونىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق

سىلىۋاتقان بولسا كېرەك.

— مەن بۇ ياخشى يەرنى ئۆزەمنى دەپ تالىشىۋاتمايمەن، مەن تۆھپىسى زور، كۆپ مېھنەت قىلغان پېشقەدەملەرئۇچۇن بىر ئىستىـ راھەت ئورنى ئاچماقچى. كېيىن ئۇلار بۇ يەردە دەم ئالسۇن، خەلققە پايدىلىق ئىختىرالارنى قىلسۇن. سىزچۇ، سىز بىرشەخسىيەتچى، مۇشۇنچىۋالا كەڭـكۆشادە تۇرالغۇدا بىر ئادەم ھاراق ئىچىپ، ساقىلغا تۈكۈرۈپ يۈرگەن بارمۇ؟ ئەسـھوشىڭىزنى تاپقانلىقىڭىزنى ئىپادىلىسىڭىز، سىزگە ئۆي بېرىمەن، كەلگۈسىدە زىيالىيلار دائىرىسى ئىچىدە ھۆرمەتلىك كىشىلەرگە ئوخشاش ئاخىرقى ئۆمرىڭىزنى ئۆتكۈزىسىز.

كۆزالوۋ يىغلۇۋەتتى. تىزبقى چېچىلغان مارجاندەك ياشلار ئۇنىڭ بىر يۈزىدە ئاقماقتا ئىدى. پۈتۈنلەي يىلى چىقىپ كەتكەن توپتەك، ئۇنىڭ مىدىرلاشقىمۇ ماجالى قالمىغانىدى.

— بۇمۇ جايىدىغۇ، — بۇركالو ئۇنى بەزلىگەچ ئاستا ـ ئاستا ئۇنىڭ بىلەكلىرىنى قويۇۋەتتى، — كىشىنىڭ بەدىنىدە ئەقىلىيەت بەزىدە زۆرۈرىيەتتىن كۆچلۈكرەك بولىدۇ. مەن مۇشۇ تۇرۇپ كېتىشىم بىلەنلا ھۇججەتلەرنى تەييارلاپ چىقاي، سىز ئۇنىڭغا ئىمزا قويىسىز. بۇنىڭغا روھىي جەھەتتىن ياخشى تەييارلىق قىلىپ قويۇڭ.

كۆزالوۋ ناھايىتى تەستە ئورنىدىن تۇرۇپ، ئىرغاڭلاپ ـ مۇدۇـ رۇپ شىرە ئالدىغا كەلدى، ئۇنىڭ ئەمدى نېمە قىلماقچى بولۇۋاتقانـ لىقىنى بىلگىلى بولمايتتى. شۇنداقتىمۇ، بۇركالو ئۇنىڭغا سىگنال تەرىقىسىدە بىرنى يۆتىلىپ قويدى، كۆزالوۋ ئۇنىڭغا بىر قاراپ قويۇپلا ھەيران قالغىنىدىن قېتىپلا قالدى، يالغان چىش سىلىنىغان ئاغىزى يوغان ئېچىلىپ كەتتى، كۆزلىرىدىن خۇدۇكسىرەش ۋە

ئەنسىرەش ئالامەتلىرى چىقىپ تۇراتتى، چۈنكى، شىرەنىڭ يېنىدا ئۇزۇن ساقاللىق، بوز رەڭ چاچلىق، گەردىشى ئالتۇن ھەل بېرىلگەن كۆزەينەك تاقىغان بىر كىشى ئولتۇراتتى.

— ئۇنداقتا... سىز كىم؟ — كوۋالوۋنىڭ ئاۋازى ئاران ئاڭلاندى.

— مەن ۋەكىل، ئىجرا قىلغۇچى، ۋەكالەتچى، — بۇركالو ئەزمە ئەمەلدارلارنىڭ تىلى بويىچە چىڭ-چىڭ سۆزلەپ تۇرۇپ، ئالقىنى بىلەن بىر ۋاراق قەغەزگە پاققىدە ئۇرۇپ قويدى، — ئىمزا قويۇڭ، ماۋۇ يەرگە، ماۋۇ يەرگە، يەنە ماۋۇ يەرگە، بەلگە سىزىپ قويۇلغان يەرلەرگە.

بۇركالو ئورنىدىن تۇرۇپ سەل-پەل يان تەرەپكە ئۆتتى. كوۋالوۋ ياۋاشلىق بىلەن شىرەگە ئېگىشتى. بۇركالو ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىغاچ شىرەنى ئايلىنىپ تۇراتتى. ئۇ ياغاچتەك قېتىپ قالغان كوۋالوۋغا يېقىنلاشقان چاغدا، كوۋالوۋ نېمىشقىدۇ ئىمزا قويۇشقا تېگىشلىك ئۇچىنچى ئورۇنغا ئىمزا قويماي ئولتۇراتتى، ئۇ ئالدىدىكى پاينەكباش، قارا ساقال، يۇزىنى قورۇق بېسىپ كەتكەن قېرىغا قاراپ، ئىككى قولىنى شۇبھىلىك تەرزدە ئارقىسىغا يوشۇرۇپ زەھەرلىك كۈلدى.

— سىز، سىز يەنە نەدىن كېلىپ قالدىڭىز؟ — كوۋالوۋنىڭ بەدىنى تېخىمۇ مۇكچەيدى.

— مەنمۇ ھېلىقى جايدىن كەلدىم.

كوۋالوۋ ئالدىراپلا قول قويۇۋېتىپ، تىترەۋاتقان بىر قولىنى ئۇزىتىپ بايىقى سومكىنى تۇتۇۋالماقچى بولدى.

— ئارزۇيىڭىز ياخشى، گەرچە سەل كېچىكىپ قالغان بولسىڭىز-مۇ! — پاينەكباش قېرى زەھەرلىك كۈلدى-دە، شىرەدىكى

www.uyghurkitap.com

هۆججەتلەرنى يەغىشتۇردى، ــ ئەسلىدە سىزگە پۈل بەرمەسلىكىمىز مۇمكىن ئىدى، لېكىن، بىز ئادىل-خالىس ئادەملەرمىز، مانا ئېلىڭ! ــ پاينەكباش سۆزلىگەچ ئېغىر، دەستە-دەستە پۇلنى كۆۋا-لوۋنىڭ ئالدىغا قويدى، ــ ئون مىڭ، ھەر باغلىمى مىڭدىن، تاپشۇرۇۋېلىڭ.

كۆۋالوۋ ئالدىراپ-سالدىراپ باغلام-باغلام پۇللارنى يانچۇق-لىرىغا تىقىشقا باشلىدى، بىرنەچچە باغلام پۇلنى بولسا تۆگىلىرى ئۈزۈلگەن، ئالدى ئوچۇق كۆڭلىكىنىڭ ياقىسىدىن سېلىۋەتتى، ئۇ پۇللارنى يەغىشتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن، پاينەكباش قېرى ماقۇل-لاش ئاھاڭىدا مۇنداق دېدى:

ــ ئېلىم-سېتىم شۇنىڭ بىلەن تاماملاندى، بىز بۇ ئىشنى ئىككى تەرەپنىڭ ئىختىيارىيلىقى بىلەن بولدى دەپ قارايمىز. ئەمدى سىز ئوبدان ئاڭلاڭ: مەن چىقىپ بۇركالوغا ئېيتىمەن، ئۇ ماشىنە-سىنى ئىشىك ئالدىغا ئېلىپ كەلسۇن، سىز نەرسە-كېرەكلىرىڭىزنى تېزرەك يەغىشتۇرۇڭ، ئەلۋەتتە، بۇ نەرسىلەر سىزنىڭ شەخسىي نەرسىلىرىڭىز بولۇشى لازىم، شۇنىڭدىن كېيىن بىز شەھەرگە كىرىپ كېتىمىز.

ــ بۇ يەردە تۈرسام بولمايدىكەن-دە؟

ــ سىزدە بۇنداق ھوقۇق قالمىدى. ھاراق بوتۇلكىلىرىنى ئېلە-ۋالسىڭىز بولىدۇ. ئائىلە جاھازلىرىنى بۆلۈشۈش مەسىلىسىنى سىز ئىمزا قويغان بىر ھۆججەتكە ئاساسەن كېيىنرەك بىر تەرەپ قىلىمىز.

بۇركالو "ۋولگا"نى ھويلىغا ھەيدەپ كىردى، ماشىنىغا نەرسە-كېرەكلەرنى قاچىلاۋاتقانىدا كۆۋالوۋ يەنە بىر بوتۇلكا بورتۇ ئۈزۈم ھارىقى ئېچىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىمۇ نەرسە-كېرەك قاتارىدا

ماشىنغا قاچىلاشقا توغرا كەلدى، كوۋالوۋ ئارقا تەرەپتىكى ئورۇندا ئېغىر، بۇرجەكلىرى ئۇچلۇق تاغارغىلا ئوخشاش، ئىچىدىن كىشىنىڭ كۆڭلىنى ئېلىشتۇرىدىغان ھاراق پۇرىقىنى تارقىتىپ ئولتۇردى. پايتەختكە بارىدىغان يولدا كوۋالوۋ شامالداپ، ئاستا-ئاستا سەگىپ ئەسلىگە كېلىشكە باشلىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كۆزلىرىدىن ياش ئېقىتىپ مىشىلداپ يىغلاشقا باشلىدى، بىراق، بۇركالو "سەگىتىش ئورنى"نى تىلغا ئېلىپ ئۇنى قورقۇتۇپ قويۇۋىدى، جىم بولدى. ماشىنا ئۇ ئولتۇرىدىغان كوچىغا كىرگەندىن كېيىن، ئۇ ئۆزىنى باشقىلارغا كۆتۈرتۈپ تۇرالغۇسىغا كىرىۋالدى، ئەپتى-بەشىرىسىنى يېيىپ سەتلىشىپ يۇرمىدى.

بۇركالو ماشىنىسىنى ئۆز ئۆيى تەرەپكە قاراپ قويۇۋەتتى، ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى ھېرىپ-چارچاپ كەتكەن، لېكىن ئۆزى خۇشال ئىدى: ئۇ بۇ ياخشى ئىشنى نېمىدېگەن ئەپلىك، چاققان بېجىرىۋەتتى-ھە؟ لېكىن، تۇرمۇشتا ئەخمەقلەرنىڭلا خۇشاللىقى تۇگىمەيدۇ، چۈنكى ئۇلار نېمىنىڭ ئازار ۋە ھاقارەت ئىكەنلىكىنى بىلمەيدۇ، ئەمما كاللىسى ئىشلەيدىغان ئادەملەرنىڭ تۇرمۇشىدا تۇرلۇك كۈتۈلمىگەن ئىشلار يۈز بېرىپ تۇرۇشى مۇمكىن، بولۇپمۇ ئۇلار بەخىرامان، بىمالال يۈرگەن چاغلاردا. قاراڭ، ھازىر شۇنداق بولدى ئەمەسمۇ؟ بۇركالو ماشىنىسىنى ھەيدەپ ئۆزىنىڭ ماشىنا قويىدىغان ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئىشىكە بور بىلەن يوغان يېزىلغان "بۇركالوچىلىق — تۇرمۇشىمىزدىكى شەرمەندىلىك!" دېگەن خەتلەرگە كۆزى چۈشتى.

بۇركالو شۇنداق قاراپلا بىنا ئىشىكىنىڭ ئالدىدا تۇرغان بۇركالوكانى كۆردى-دە، ئۇنى چاقىردى. بۇركالوكا گويا

تۇك-پەيلىرى پارقىراپ كەتكەن چىشى ئۆردەكتەك، ئىككى پۇتى بىلەن يۇمىلاق ۋە ئېغىر قورسقىنى كۆتۈرگىنىچە، چىشى ئۇردەك بەشىنى سۇدىن چىقىرىپ ئىرغاڭلاپ ئۆزگەندەك ئىرغاڭلاپ يېتىپ كەلدى. بۇركالو ھېچقانداق زۇۋان سۆرمەيلا ئۇنىڭغا ئىشكىتكى خەتلەرنى كۆرسەتتى.

بۇركالوكا پەقەت كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ۋاقىتلا ئازابلاندى، ئەمما، دەرھال قوڭۇر رەڭلىك بۇدۇر چېچىنى بىر سىلكىپلا يەردىن بىر پارچە بورنىك كۆتىكىنى تېرىۋېلىپ، ئەسلىدىكى خەتنىك بىرنەچچە ھەرپىنى ئۆچۈرۈۋېتىپ باشقا بىر خەتكە ئۆزگەرتىپ يازدى ۋە ئەتىگەندىن كەچكىچە گۈللۈكتىكى ئۇزۇن ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرىدىغان پېنسىيەگە چىقىپ بىرنەچچە مومايىنى چاقىرىپ كەلدى. بۇ مومايلار دەرھال كېلىپ: "پېنسىيە پۇلى مەسلىكى — تۇر-مۇشمىزدىكى شەرمەندىلىك!" دېگەن خەتلەرنى ئوقۇدى. شۇنىك بىلەن بۇنداق "نومۇسسىز لۇكچەكلىك" كە ھەقانى غەزەپ ياغدۇرۇپ شاۋ-شۇۋ كۆتۈرۈلدى، ئۇلار باشقۇرغۇچىنى ئەكىلىپ، تېخىمۇ چوڭقان كۆتۈرۈشتى، ئۇلارنىك بۇ نەمۇنىلىك چوك قورۇسى دائىرىسىدە بۇنىڭغا ئوخشاش ھاقارەت خاراكتېرلىك ئەسكىلىكنىك مەڭگۈ قايتا كۆرۈلمەسلىكىنى تەلەپ قىلىشتى ۋە مۇشۇنىڭغا ئوخشاش نومۇسسىز باشقا قاراشتىكىلەرنى نازارەت قىلىش توغرىسىدا كېلىشتى. بۇركالو بىلەن بۇركالوكا سۆرلۈك ئەمما مەمنۇن ھالەتتە ئۆيىگە كىرىپ كەتتى.

10

بۇركالو يۇمشاق كەك كارىۋاتتا ئويغاندى، ئۇ ئۇستىگە نېپىز

يالتىراق ھىندىستان ئىچ كىيىمى كىيگەن، ئەنقەرەنىڭ قوي يۈڭى ئەدىيلىنى يېپىنغان بولۇپ، ئۇنىڭغا بىر قەۋەت يېنىك ھەم ئىسسىق بۇلۇتنى ئوراپ قويغاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇ بىراقلا ئويغاندى، گويا بىر مەۋھۇم مۇھىتتىن بىر يولىلا قۇياش نۇرىغا كۆمۈلگەن تۇرمۇش يۈزىگە لەيلەپ چىقىقان ھەقىقىي ساغلام ئادەمدەك ئويغاندى. ئۇ تامامەن ئەس-ھوشىغا كېلىپ بولالمىغان بولسىمۇ، جىملا، سەۋەبسىزلا، ئاستا-ئاستا كۈلۈمسىرەپ قويدى، ئۇنىڭ بەدىنى شۇ قەدەر يەڭگىل-يېنىك، ئۆزى شۇ قەدەر خۇشال-خۇرام ئىدى. لېكىن، ئۇ يەنىلا ئادىتىگە ئەمەل قىلىپ، ئۆزىنىڭ بەدىنىگە تەپسىلىي نەزەر سېلىپ چىقتى، ئۇ بۇ ئارقىلىق بىرەر يېرىنىڭ ئاغرۇ-ۋاتقان-ئاغرىۋاتمىغانلىقىنى، قېنىنىڭ قان تومۇرلىرى ۋە مۇسكۇللىرى ئىچىدە راۋان ئايلىنىۋاتقان-ئايلىنىۋاتمىغانلىقىنى بىلمەكچى ئىدى. ئۇنىڭ ئورگانىزمى گويا ئالىي سۈپەتلىك ئېلېكترونلۇق ئەسۋابىتەك ناھايىتى ياخشى تەڭشەلگەنىدى، بىراق بۇنىڭ ئەجەبلەنگۈدەك ھېچنېمىسى يوق، چۈنكى، كۆيۈمچان بۇركالوكا ئونىڭغا ھەمىمە لازىمەتلىكلەرنى تولۇقلاپ بېرىپ، ئۇنى ئاسراپ-پەپىلەپ باقاتتى.

خوتۇنىنى يادىغا ئېلىشى بىلەنلا بۇركالو پۈتۈنلەي ئېسىگە كەلدى، شۇنىڭ بىلەن، دېرىزىدىن ئوخچۇپ كىرىۋاتقان ماي قۇياشنىڭ تاڭ نۇرى ئۆيدىكى خاتىرجەملىك ۋە ئاشخانىدا قاچا-قۇچىلارنىڭ يېنىك-يەڭگىل يىغىشتۇرۇلۇۋاتقىنىدىن سەگەكلىشىپ خۇشال بولدى... سۆيۈملۈك بۇركالوكا! ئۇ پۈت-قولىنى يەڭگىل قىلىپ بۇركالوغا، بالىلىرىغا ئەتىگەنلىك تاماق ھازىرلاش ئۈچۈن بۇرۇنلا ئورنىدىن تۇرغانىدى، ھەركۈنى ئەتىگەندە ئەھۋال

www.uyghurkitap.com

مۇشۇنداق بولاتتى.

بۇركالوكا كارىۋات بېشىنىڭ كەينىگە ئورۇنلاشتۇرۇۋالغان كۆنۈپكىنى باستى، (ئۇ ئۆيدىكى ھەممە نەرسىگە ئېلېكتر ئىلمى ۋە سىگنال سىستېمىسىنى قوللانغانىدى،) بالىلار ئۆيىدىن قوڭغۇراقنىڭ يېقىملىق جىرىڭ-جىرىڭ ئاۋازى بوش ئاڭلانىدى. بۇركالو يۇڭ ئەدىيالغا كىرىۋالغانىدى، ئىتتىك بېسىلغان ئاياغ تېۋىشىنى ئاڭلىدى، ئاندىن كېيىن ياتاق ئۆيگە بىر جۇپ كىچىك بۇركالو — ئوغۇل بۇركالوچىك بىلەن قىز بۇركالوچىكا كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئۆزىنى تۆتالماستىن چۇرقىرىشىپ، كارىۋاتقا ئۆزىنى ئېتىپ، تارتىپ، تۇرتەكلەپ، مىختا مۇشتلىرى بىلەن دادىسى چوڭ بۇركالونى مۇشتلاشقا باشلىدى. چۈنكى، دادىسى قوڭغۇراق چېلىپ ئۇلارنى چاقىرغان چاغدا، ئۇلارنىڭ ئاشۇنداق قىلىشىغا رۇخسەت قىلىناتتى، بۇنىڭ سەۋەبى، ئەتىگەندە مۇشۇنداق ھەرىكەت قىلىپ بەرسە، ھەممەيلەننىڭ يېڭى بىر كۈننى جۇشقۇن باشلىشىغا پايدىلىق بولاتتى.

— بۇر — لا! — چوڭ بۇركالو ئۆزىنى قوغدىغاچ، ئىككى كىچىك بۇركالونىڭ ئىسىققىنا يۇڭ ئەدىيالنىڭ ئىچىگە كىرىۋېلىشىغا يول قويۇپ، ئۇلارنى مەھكەم قىسىپ تۇتۇۋېلىپ، جىم قىلىشقا تىرىشتى.

ئاھ، بۇ قانچىلىك ھۆزۈر-ھالاۋەت-ھە؟ ئېلاستىكلىقىغا باي، بۇرنىدىن ئوغۇز سۈتى پۇراپ تۇرغان ئىككى كىچىك جانىنى سىلىساڭ، ئىككى كىچىككىنە يۇرەك مىدىرلاپ تۇرسا، بۇ نېمىدېگەن ھۆزۈر، بۇلار سېنىڭ ئىسىق قان ۋە جىسمىڭنىڭ ئىككى پارچىسى ئەمەسمۇ! ھالبۇكى، بۇ ئىككى كىچىك بۇركالو دادىسىغا

تېخىمۇ بەكرەك چاپلىشۋېلىش ئۇچۇن بىر-بىرىنى ئىتتىرىشەتتى.

— چۆچەك ئېيتىپ بەرسەم قانداق؟ — سورىدى بۇركالو.

— چۆچەك ئېيتىپ بېرىك، چۆچەك ئېيتىپ بېرىڭا، ئوبدان دادا... — ئىككى كىچىك بۇركالو تىنىمۇ چىقارماستىن، چۇرقىرىشىپ يالۋۇرۇشتى.

— تۇنۇگۇن قايسى چۆچەكنى ئېيتىۋىدۇقا؟ ھە، توغرا. ئەقىللىق كوبلۇنىك بازارغا بېرىپ ئۇچرىغانلا نەرسىنى تېتىپ بېقىپ، قورسىقى تويغاندىن كېيىن بولدى قىلىدىغانلىقى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىك باھا تالىشىپ، ئاچكۆز سېتىقچىلارنى قورقۇتۇۋېتىپ، ئەك ياخشى نەرسىلەرنى ناھايىتى ئەرزان سېتىۋالغانلىقىنى سۆزلەپ بەرگەنىدىم. ھەم بۇگۇن كوبلونىك قانداق قىلىپ بىر يۇرۇش ئائىلە سايمانلىرىنى ئۆيىگە توشۇپ ئەكىلىۋالغانلىقىنى سۆزلەپ بېرەي. ئەمىسە ئائىلاڭلار، ھەممەيلەن بىلىدۇ، شۇيۇر بىلەن قاچىلاش-چۇشۇرۇش ئىشچىسى تازىمۇ يالقاۋ ئىمىلەر، ئۇلار ھېچقانچە كۆچەپ يۇرمەيلا خېرىدارلارنىك ھەممىنىدىن ئۇلارغا ئوشۇق كەلگەن ئون رۇبلىلىق ياكى 25 رۇبلىلىق تىزىلارنى شىلىۋالىدۇ. ئەسلىدە كولخوزدا بىرمۇنچە نەپ تاپىدىغان نۇرغۇن قاۋۇل يىگىتلەر بۇ يەردە تاپاۋەت بار دەپ ئىشلەيدۇ. بۇ ئادەملەرنى كوبلو ناھايىتى تەبىئىي يوسۇندا بەش قولدەك ئېنىق بىلىدىكەن، ئۇ تەرىبىيە كۆرگەن ئادەم ئىكەن. "قېنى، توشۇغلار يىگىتلەر" دەپتۇ ئۇ گويا ئاللىقاندىق بىرنېمىدىن بېشارەت بەرگەندەك. ھېلىقىلار قاچىلاپتۇ، توشۇپتۇ، بىرمۇنچە ھەشەم بىلەن 7-قەۋەتكە ئېلىپ چىقىپتۇ. ئەمما، ئۇلارنىك باشلىقى كوبلونى ھېساب-كىتاب قىلىشقا چاقىرغان چاغدا، كوبلو شاكىشياۋلار كىيىدىغان ساقچى كىيىمىنى كىيىگەن

هالدا چقىپ، ئىنتايىن مۇلايىملىق بىلەن سوراپتۇ: "خوش، بۇۋا- دەرلەر، سىلەر بۇگۈن ئۆزەڭلەرچە قانچىلىك خۇسۇسىي تاپاۋەتلىك قىلدىڭلار؟ نېمە ئۈچۈن ئۆي جاھازلىرى ساتىدىغان دۇكاندا بىر- موماينى يىغلاتتىڭلار؟ ھە؟ ئۇ موماي يىغلىغىنىچە ئۆزى سېتىۋالغان كىچىك قاتلانما كارىۋات يېنىدا بىر ئاش پىشىم تۇردى. بۇ نېمە ئۈچۈن؟ھە؟" ئاڭسىياۋ ئاشۇنداق گۆركىرەپتىكەن، شوپۇر بىلەن قاچىلاش- چۇشۇرۇش ئىشچىلىرى كاردورغا چىقىۋاپتۇ، كوبلو ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن: "ئىش ھەققىلارنى ئېلىۋېلىڭلار!" دەپ توۋلاپتۇ، ئۇلارنىڭ ئىش ھەققىغە قاراشقا نەدە چولىسى بولسۇن، ئۇلار لىفتكە چۇشۇپلا قېچىپ كېتىپتۇ. كوبلو ساقچى كېيىمىنى سېلىپ تاشلاپ پىپىڭى كرېسلودا ئولتۇرغىنىچە قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپتۇ. ئاشۇنداق ئادىل- خالىس، ئەقىللىق ئىكەن بۇ كوبلو!

— راست ئەقىللىق ئىكەن، ھەقىقەتەن ئەقىللىق ئىكەن، — دەپ تەڭ ۋارقىراشتى ئىككى كىچىك بۇركالو. بۇركالوچىك بولسا يەنە ئىلتىماس قىلدى:

— كوبلو ھەققىدىكى چۆچەكتىن يەنە بىرنى ئېيتىپ بېرىڭا!

— بولدى، كوبلو ھەقىقىدىكى چۆچەكلىرىم سىلەرنىڭ چوڭ ئادەم بولغۇچە ئاڭلىشىڭلارغا يېتىدۇ. كوبلونىڭ قانداق قىلىپ پۇل تېپىپ كىچىك ماشىنا ئالغانلىقىنى ئەتە ئېيتىپ بېرىمەن. ھازىرچۇ، بىزنىڭ ئورۇنىدىن تۇرىدىغان ۋاقتىمىز بولدى. تېز بولايلى، ئاناڭلار بىزنى ساقلاپ تۇرغىلى نەۋاخ!

ئۇلار مېھمانخانىغا چىقتى، ئىككى كىچىك بۇركالو چوڭ بۇركا- لونىڭ ئۈدۈلىدا تۇردى، ئۇلار ئەتىگەنلىك گىمناستىكا ئويناشتى. دادىسىمۇ، باللارمۇ يول- يول ئەتىگەنلىك كىيىم كىيىۋالغانىدى.

ئۇلار تىزلىرىنى پۈكۈشتى، قوللىرىنى كېرىشتى، بەللىرىنى ئېگىشتى، قەددىنى تۈز قىلىشتى، ئەستايىدىل تىرىشتى، غەلۋە قىلىشمىدى، كۈلۈشمىدى. پۈتۈن يۇرۇشلۇك بۇ گىمناستىكا «سالامەتلىك» ژۇر-نىلىدا كۆرسىتىلگىنىگە ئاساسەن ئويىنالدى، كېيىن ئۇلار ئۆز ئورنىدا دەسسەپ تۇرۇپ مۇنداق ناخشا ئېيتىشتى:

ساغلام بۇركالو،
ساغلام بۇركالوكا
كىچىك بۇركالولار بىلەن
ئۆتىمەكتە ساغلام!

ئانىسى ئىشىك يېنىدا تۇراتتى، ئۇ يۈزىدىن نۇر يېغىپ تۇرغان، ئاق پەرتۇقىنىڭ تېگىگە تىقىلغان ئىككى قولى بىلەن تومپىيىپ چىققان قورسىقىنى تۇتقان ھالەتتە جىمجىت تۇرۇپ ساقلاۋاتاتتى. ئۆينى سۈرلەنگەن سان، ياغدا داغلاپ پىشۇرۇلغان بولكا، كۆك پىياز ۋە ئەمدىلا بازارغا كىرىشكە باشلىغان، ئېھتىياجنى قاندۇرالمايدىغان يۇمران تەرخەمەكنىڭ مەززىلىك پۇرىقى بىر ئالغان تۇرسا، ئۇلارنى ئالدىرىتىشنىڭ نېمە كېرەكى بار؟... بۇركالوچىك بىلەن بۇركالوچىكا ئاشۇ مەززىلىك پۇراقسىزمۇ چىداپ تۇرالماي، تاماق شىرەسىگە ئۆزىنى ئېتىشقا ئاران تۇرغان بولسىمۇ، دادىسىنىڭ قاتتىق تەربىيىسىنى ئالغانلىقتىن، گەپكە كىرىپ، يۈزىنى يۇيۇشقا، چىشىنى چوتكىلاشقا تۇتۇندى. يۇيۇنۇش ئۆيىدىن چىقىپ تېخى سۇزۇك، پاكىز مەكىزىلىرىنى ئانىسىنىڭ سۆيۈپ قويۇشى ئۈچۈن تۇتتى.

شۇنىڭ بىلەن ھەممەيلەن تاماق شىرەسىنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشتى. ئائىلە بويىچە جەم بولۇپ تاماق يېيىشتىنمۇ ئارتۇق خۇشاللىق

بولامدۇ؟ ئايال خوجايىن سۆيۈملۈك، باللار خۇشال ـ خۇرام. ئۇلار يۈتۈۋاتقان ھەربىر يېمەكلىك ئائىلىنىڭ ئىگىسى بولغان بۇركالو ئۇچۇن تەرىپلەپ بەرگۈسىز دەرىجىدە تەسەللى. ئۇ پەقەت ھازىرلا ئۆز تۇرمۇشىنىڭ مەنىلىك بولۇۋاتقانلىقىنى بىلىدۇ. بىر چاغلاردىكى يەككە ـ يىگانە تۇرمۇش كەچۇرگەن يىللار ئۇنىڭ ئۈچۇن ئېيتقاندا ھاياتلىق نۇرى بولمىغان مەزگىل بولۇپ تۇيۇلىدۇ. ئۇ ئاشۇ خىرەلىك ۋە گۈگۈم ئىچىدىن ھازىرقى يىللىقلىق ۋە نۇرغا يەتكۈچە ناھايىتى ئۇزاق تىرماشقان. ئۇھ، شۇلارنى ئويلاشنىڭ ئۆزىمۇ بىر دەھشەت! كېتىۋەرگەن بولسا، ئاشۇ تۇرمۇش ئىچىدە جىمجىتلا يوقالغان بولار ئىدى... بۇركالو بۇركالوكانىڭ يېنىدا بار ـ يوقلۇقىنى، كۆز ئالدىدىكى بۇ ھالەتلەرنىڭ ئۇنىڭ ئۈچۇن شېرىن چۈش بولماسلىقىنى ئىسپاتلىماقچى بولغاندەك قولىنى ئۇزىتىپ بۇركالوكانىڭ بەدىنىنى سلاپ قويدى.

ـــ مەن مۇشۇ يەردە، مۇشۇ يەردە بار، ـــ بۇركالوكا ئېرىگە دىلكەشلىك قىلىپ توختىماي كۆلەتتى.

ـــ ئەلۋەتتە! ـــ دېدى بۇركالو شادلانغان ھالدا ۋە بالىلىرىغا سەزدۈرمەي خوتۇنىنىڭ قورسىقىنى سلاپ قويدى. بۇ چىلىك، ئېغىر ـ لاشقان، يۇپيۇمىلاق قورساق دومبىيىپ تۇراتتى، ئۇنىڭ ئىچىدە گويا تېخى مەلۇم بولمىغان بىر پلانېتا يېتىلۈاتقانغا ئوخشايتتى. بۇركالوكانىڭ ھامىلدار بولغىنىغا يەتتە ئاي بولغان، دوختۇر بالىنى قوشكىزەك دەپ يەنە بىر قېتىم مۇقىملاشتۇرغانىدى. بۇركالو مۇنداق دەيتتى:

ـــ سەن ماڭا زۆرۈر. مەن سېنى ئۇلۇغلايمەن! پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ بېرىمى تۈگەپ كەتكەندىمۇ، سەن يېڭىباشتىن نۇرغۇنلىغان

ئىنسانلارنى تۇغۇپ بېرىسەن، ــ بۇركالو كۆڭلى قانائەت ھاسىل قىلغان ھالدا سۆزلەيتتى ۋە: يەر شارىنىڭ نۇرغۇن چوڭ قۇرۇقلۇقلىرىدا كىچىك بۇركالولار ھايات كەچۈرىدۇ، ئۇلارنىڭ چولۇك ھايۋاتي كۆچكە تولغان ئىنسانلار، دەپ ئويلايتتى. ئۇ شۇ تاپتا تەمكىنلىك بىلەن ئۆز تەخسلىرىنى بويسۇندۇرۇۋاتقان باللىرىغا قاراپ مۇنداق دېدى، ــ ھە، مانا مۇشۇ ئىككى بالىغا ئوخشاش. ئۇلار ئۆز تەرتىپلىرىنى ئورنىتىدۇ، ئۇلار كىشىلەرگە"مارشقا دەسسەپ كېتىۋېتىپ بۇرۇلۇش" نى ئۆگىتىدۇ.

بۇركالوكا كۆلۈپ تۇرۇپ بېشىنى لىڭشىتتى-دە، بۇركالوچىك بىلەن بۇركالوچكىغا سىر پارچىدىن كىچىك "دۆت ئېيىق" ماركىلىق شاكىلات بەردى. كىچىك بۇركالولار شىرە يېنىدىن ئىرغىپ تۇرۇشۇپ، تەڭلا:

ــ ئوبدان دادىمىزغا رەھمەت، ئوبدان ئانىمىزغا رەھمەت! ــ دېيىشتى. باللار رەھمەت ئېيتىپ بولۇپ قاتار تۇرۇشتى، بۇركالوچىك ئالدىدا، بۇركالوچكا كەينىدە مېڭىپ باللار ئۆيىگە قاراپ كېتىشتى.

قېيقالغان ئىككىيلەن ئالدىرىماي-تېنىمەي يېڭى قايماق ئارىلاش-تۇرۇلغان قېنىق قەھۋە ئىچىشتى، ئاندىن بۇركالوكا چىنە-قاچىلارنى يىغىشتۇردى، بۇركالو بولسا ئىسسىق، ئازادە ئاشخانىدا ئولتۇرۇپ ئەتىگەنلىك پوچتىكەش ئەكەلگەن خەت ۋە گېزىت-ژۇرنالىلارنى كۆرۈشكە باشلىدى.

ــ بۈاسىتە خەۋەرلەر ۋە ھۆكۈمەت تەرەپىنىڭ خەۋەرلىرىنى كۆرۈپ باقىقىن، ــ دېدى بۇركالو چاقچاق ئاھاڭىدا، ــ ئا ق ش لىقلار يادرو ئۇرۇشىغا تەييارلىق قىلىشۋاتىدۇ، بىزنىڭكىلەرمۇ

ئوخشاشلا ئۇلارنىڭ ئەدىبنى راسا بېرىدۇ... ئۇلار يۇقىرى تېخنىكىسى بىلەن ئاسمانغا ئۇچۇۋاتىدۇ، رادىئو ئاكتىپلىق چۆكمىلەر پوتۇن يەر شارىغا چېچىلىدۇ. شۇنداقتىمۇ، مەن ساڭا ئېيتسام قەدىرلىكسەن، بىزنىڭ ماشىنا قويىدىغان ئۆيىمىزنىڭ تېگىدىكى بىتون يەر ئاستى گەمىسى ھەرگىزمۇ ئۇلارنىڭ يەر ئاستى نقابلىنىش ئەسلىھىلىرىدىن قېلىشمايدۇ، كۆرۈپ باقارمىز، قېنى كىم تېخىمۇ بىخەتەر ياشىيالايدىكىن... ئاھ، قارا، مانا بۇ سېنىڭ ئىسمىڭ بىلەن ئاتىلىدىغان ئىستراھەت ئورنى «بۇركالوكا دەريا بويى داچىسى»دىن كەلگەن خەت، بۇنى ئايال غوجمدار، بىزنىڭ سۆيۈملۈك مېشكوۋا خانىمىز يېزىپتۇ. ئۇچۇ، بۇ ــ ر، دۇنيادا بىرلا باشلىقنى يەنى سېنى ھۆرمەت قىلىدۇ، مېنىڭ بۇركالوكام، ئاھ، مۇنداق ئىش ئىكەن ــ دە، چىرايىدىن تەبەسسۇم يېغىپ تۇرىدىغان بۇ ئايال قاراقچى كىنو رېژىسسورى تۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ تېمىدىكى ھېلىقى ئويما رەسىمنى ئالماشتۇرۇۋېتىشنى ئىلتىماس قىپتۇ. ھېلىقى قېرى يايلاقتا ئات مىنىپ كېتىۋاتقان مىكسكىلىق پادىچىنى ياقتۇرمايدىكەن، ئۇ ھېلىقى رەسىمنىڭ ئورنىغا قانداقتۇر بىر رۇسنىڭ، ھېچ بولمىغاندا ئاق گۇللۈك ماگنولىيە ھۆپپىدە ئېچىلىپ كەتكەن قىرمىنىڭ مەنزىرە رەسىمنى ئېسىپ قويۇشنى ئويلايدىكەن. قانداق قىلىمىز، ئۇنى رازى قىلساقمىكىن؟

ــ ھۆ ئاچكۆز لۇكتە ئۇچىغا چىققان بىشەملەر! ــ بۇركالوكا كەڭچىلىك قىلىپ تىللاپ قويدى، ــ سەن ھەمىشە ئۇلارنى كۆتۈرىسەن. ئەمما، بۇ رېژىسسور ئۆزى ئىشلىگەن كىنوسىدا ساڭا بىر رول بەردى، كىنوچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزالىق كىنىشكىسى قولۇڭغا تەگدى. بىز ئۇنىڭغا بىر پارچە سۇ بويىاق رەسىمى سېتىۋېلىپ بېرەيلى. يا بولمىسا سەن ئۆزەڭلا بىرنى جۇندە. سەن ئەقللىق ئادەم، ھەرقانداق

قىيىن ئىش قولۇڭدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ، ئۇنىڭ بىلەن بىر ئۆيدە تۇرىدىغان ھېلىقى كىشىگە، ھېلىقى خەلق رەسسامىغا يالۋۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق، ئۇ دېگەن چوڭ ماي بويىاق رەسىملەرنى سىزىدىكەن، خاپا بولۇپ يۈرمىسۇن.

بۇركالو خوتۇننىڭ ئىشتىكى بۇنداق سەزگۈرلۈكىگە خۇشاللىق بىلەن قوشۇلدى، ئۇلار مۇشۇنداق قىلىشقا تېگىشلىك ئىدى. بىلىش كېرەككى، ئۇلار بۇركالوكانىڭ داچىسىدىمۇ قېرىلار ئۆچۈن ئىستىرا-ھەتخانا ئاچقان، تۆت ئېغىز ئۆيىنىڭ ھەممىسىنى ئىجارىگە بەرگەنىدى: بۇ ئۆيلەرنىڭ بىرىنى رەسسام، بىرىنى يازغۇچى، بىرىنى كىنو رېژىسسورى ۋە بىرىنى بىر ئايال كومپوزىتور ئىجارىگە ئالغانىدى. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىجتىمائىي پەن بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ جەمئىيەتكە كەلتۈرىدىغان پايدىسى پەن دوكتورلىرىنىكىدىن قېلىشمايتتى. ئاشۇنداق قارار قىلىشقانىدىن كېيىن، پېنسىيىگە چىققان بۇ بىرنەچچە تۆھپىسى زور قېرى گۈلزارلىق ئىچىدە ھايات كەچۈرۈشكە باشلىغانىدى، ئەلۋەتتە ئەتىيازدىن كەچ كۈزگىچە ياشايتتى. بۇ قېرىلارغا قاراشقا خېلىلا ياش كۆرۈنىدىغان، "موسكۋىچ" ماركىلىق پىكاپتا ئولتۇرىدىغان، پېنسىيىگە چىققان، مودېرنىزمچى ئايال مېشكوۋا مەسئۇل ئىدى، بۇ ئايال دېمىسىمۇ تالانتلىق ئەرباب بولۇپ، مەنپەئەتكە ئېرىشمىسە، نەپەس ئالغۇدەك ھاۋانى بېرىشكىمۇ كۆزى قىيمايتتى. لېكىن، خىزمەتتە قابىلىيەت-لىكلىكىگە قىل سىغمايتتى، ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى قېرىلار خۇددى ئىدارىلەرنىڭ يەسلىسىدىكى بالىلارغا ئوخشاش كۆتۈلەتتى. ئۇ كۆنسايىن قېرىپ زەئىپلىشىپ كېتىۋاتقان لەنتى momay پولىنا خرىستوۋوروۋنادىن كۆپ چاققان ئىدى. شۇنداقتىمۇ، ئاشۇ ئىككى-

سىنىڭ كاللىسىنى قوشقان ھالەتتىمۇ، ئىككى ئورۇندا جامائەت ئىستىراھەتخانىسى قۇرغان ئايال خوجايىن بۇركالوكانىڭكە يېتەلمەيتتى.

ــ قارىغاندا، "بۇركالو ئورمان داچىسى" بىلەن "بۇركالوكا دەريا بويى داچىسى" روناق تېپىۋېتىپتۇ، ھە؟ ئۆز داچىلىرىمىزغا قويغان ئىسىملار شېئىرىي پۇراقىقا نەقەدەر باي، ھە؟ بىز بىرمۇزچىلىغان ئادەملەرنى بەختسىزلىككە ئېرىشتۇردۇق! لېكىن ئازار يېگەن بىرمۇ كىشى يوق. ھېلىقى كوۋالوۋ، سىنىڭ بۇرۇنقى مۆھتەرەم ئېرىڭ نەقەدەر رازى بولدى، ھە؟... ــ ھايا جانلىنىپ كەتكەندەك لىكىدىن بۇركالونىڭ كۆزىدىن كىچىككىنە ئىككى تامچە ياش ئوخچۇپ چىقتى، ئۇ ئەگرى بارماقلىرى بىلەن كۆزىنىڭ ئاستىنى سۈرتۈپ قويدى، ــ ئۇ ئەمدى ھاراق ئىچمەيدىغان بولدى، باشقا ئادەم بولغان بولسا، ئاللىقاچان ئۇنى قوغلۇۋەتكەن بولاتتى، خۇددى بىر ئەركەك ئىتنى قوغلىغاندەك قوغلۇۋەتكەن بولاتتى... ئۇ ھازىر بۇركالو دورىلىرىنى ئىستېمال قىلىۋاتىدۇ، يۈگگا ھەرىكىتى ئۆگىنىۋاتىدۇ، يېڭى قىياپەتكە كىرىپ قالدى!

ــ سەن ھەقىقەتەن سەممىي، سۆيۈملۈكسەن، ھېچقانداق ئادەمنى بوزەك قىلمايسەن. مەنچۇ؟ پۈتۈنلەي ساڭا ئىتائەت قىلمەن.

بۇركالو كوۋالوۋنىڭ داچا تۇرالغۇسىنىڭ سېرىنزارلىقىنىڭ كەينىگە بىر ئېغىز ئۆڭ سېلىۋېلىشىغا رۇخسەت قىلغاندىن، كىشىگە ئازادلىك بەخىش ئېتىدىغان ۋە خەقنىڭ كۆز ـ قۇلقىدىن نېرى بولغان بۇ يەرنى جەننەتنىڭ ئۆزى دېيىشكە بولاتتى. كوۋالوۋ ۋاپاغا ۋاپا بىلەن جاۋاب قايتۇرىدىغان ئادەم بولۇپ، جامائەت ئىستىراھەت ئورنىنىڭ بارلىق يۇگۇر ـ يېتىم ئىشلىرىنى نازارەت قىلىشقا پىشقاندى،

ئۇنىڭ خوجىلىق ئىشلىرىغا خوجىلىق مۇدىرلىرىدەك سەپسالىدىغان كۆزلىرىدىن مېشكوۋا خېنىمۇ ئەيمىنەتتى. ئۇنىڭ ئۇستىگە كوۋالوۋ ئەسلىدىن مېھرىبان، شەپقەتلىك ئادەم بولۇپ، كىچىك بۇركالولارغا ئۆز نەۋرىسىگە ئامراق بولغانىدەك ئامراق ئىدى: ئۇلارنى ئويناتاتتى، ئۇلارغا ئەقىللىق كوبلو توغرىسىدىكى چۆچەكلەرنى ئېيتىپ بېرەتتى، ئۇلارغا خەت ئۆگىتەتتى. پەقەت بۇركالو مېشكوۋاغا دەرەخلەرنى كېسىپ تاشلاپ، بىر ئوبدان يەرلەرگە گۈل تېرىشنى تاپىلىغان چاغدىلا، بۇ تۇرالغۇنىڭ كونا خوجايىنى بولغان كوۋالوۋ قارشى چىققان، شۇنىڭ بىلەن بۇركالو ئۇنى ئۇيالدۇرۇپ، ئۇنىڭغا تەنبىھ بەرگەنىدى: ھازىر كىمۇ مېۋە-چېۋە غاجاپ ئولتۇرىدۇ؟ ئىنسانىيەتكە كەم بولۇۋاتقىنى گۈللەر. قايسىبىر ئۇلۇغ كلاسسىك يازغۇچى: گۈزەللىك دۇنيانى قۇتۇلدۇرىدۇ، دېگەن. يېڭى يۇنىلىشىنى تۇتۇشنى بىلىش كېرەك!

بۇركالو كاپىتولىناغىمۇ يامان قىلمىدى: ئۇنىڭغا بىر ئەر تېپىپ بەردى، قازاندىن كەلگەن بۇ يارەمچى كىنو ئوپېراتورى قابىلىيەتلىك يىگىت ئىدى. كاپىتولىنا چىن كۆڭلىدىن رازى بولدى. ئوپېراتورمۇ پايتەختتە ماكانلىشىۋالدى، ئۇلارنىڭ قارا چاچ، قارا تەنلىك قىزىمۇ بولدى. مۇشۇ ئىشلاردىن ئىلگىرىلا، بۇركالو كاپىتولىنانىڭ تۇغقانچىلىق يوق دېسىمۇ بولىدىغان مومىسىنى دەپنە قىلىشىغا ھەۋەس دېيىشىپ، ئۇنىڭ مىراسىغا ئىگە بولۇپ، ئەركەك مۇشۇك بارشكتىن قۇتۇلغانىدى. بەزى چاغلاردا كاپىتولىنا ئۇنىڭغا تېلېفون بېرەتتى، تېلېفونىدا ئۇ كۆپ رەھمەت ئېيتىپ ھايا‌جانىنى باسالمىغانلىقتىن تىنالماي قالاتتى. لېكىن، ئۇلار قايتا يۈز كۆرۈشمىدى، قايتا يۈز كۆرۈشۈشنىڭمۇ زۇرۇرىيىتى يوق ئىدى، چۈنكى

www.uyghurkitap.com

هەر ئىككىسى ئۆزىنىڭ ئورنىنى تېپىشقانىدى.

بۇركالو "كاكۇك" دوختۇرغا غەمخورلۇق قىلىپ قويۇشنىمۇ يادىدىن چىقارمىدى، ئۇنىڭغا كاۋكاز فامىلىسىدىكى بىر يىگىتنى تېپىپ بەردى. ئەسلىدە، جيانگجۇننىڭ ياش خانىمى بولغان ۋېرونىكا ئولىگوۋانىڭ شەخسىي تۇرمۇشىنى ئورۇنلاشتۇرۇۋېلىشىغا ياردەم بېرىشمۇ مۇمكىن ئىدى، بىراق، ئىلگىرىكى بۇ تەنھەرىكەتچىلەر قالغان ھاياتىنى چەمبىيونلۇققا يۈرۈش قىلىشقا بېغىشلايدىغان بولسا كېرەك: ئۇلار ياكى رېكورت يارىتىدۇ، ياكى ھەممىدىن ۋازكېچىدۇ، شۇڭا، بۇ ھاكاۋۇر كىشىلەر سۇ ئۈزۈش كۆلىدە مۇھەببەت يالقۇنلىرىنى توڭلىتىپ يۈرۈۋەرسۇن.

ــ قېنى، بۇركالودىن نارازى بولىدىغانلار بارمۇ؟ ئەگەر ئۇ بەك زېغىرلاپ كېتىدىغانلاردىن بولمىسا، ــ دېدى ئۇ قەتئىي ۋە يۇقىرى ئاۋاز بىلەن، ئۇنىڭ كەيپىياتى ئۆزىنى تەلۈلەرچە ئۇنتۇش دەرىجىسىگە بارغانىدى، ــ بۇركالو، ئۇ قانداق ئادەم؟ ئۇ ھېچقانداق ئادەم ئەمەس، شۇنداق دېيىشكە بولىدۇكى، ئۇ تېخى ھېچنېمىنى بىلمەيدىغان چېغىدىلا باللارنى يىغىۋېلىش ئورنىغا تاشلۇۋېتىلگەن، ئۇنىڭدا بارى پەقەت قۇرۇق فامىلە ئىدى. بۇ فامىلىمۇ تېخى ئۇنى كېيىن ئىز ـ دېرەكسىز ئاتا ـ ئانىسىنى تاپالمىسۇن دەپ مۇنداقلا ئويلاپ تېپىلغان فامىلە بولۇشى مۇمكىن. ئۇ كىشىلەر ئارىسىغا تاشلۇۋېتىلگەن، شۇ يەردە تەربىيە ئېلىشقا قويۇپ بېرىلگەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇ تىرمىشپ يۈرۈپ ئۆستى، مانا ئەمدى باشقىلارغا ياردەم بەرمەكتە. ئەمما، بىسىپ ئۆتكەن مۇساپىسى خۇددى بىر ناخشىدا ئېيتىلغاندەك جاپالىق ۋە بەك ئۇزاق بولدى، ــ بۇركالو نېمىندۇ خىيال قىلغاندەك كۈلۈۋەتتى، ئۇ مۇلايىم، تەمكىن ھالەتتە

سۆزىنى داۋام قىلدى، ــ مەن ئاسانلا ھېسسىياتلىنىپ كېتىدىكەنمەن. بىر ئىشلارنى قىلىشىم كېرەكتەك تۇرىدۇ. يېزا تۇرمۇشىنى تەتقىق قىلىدىغان ھېلىقى داچا ئاھالىسى ــ ئايال يازغۇچىنىڭ بىرنەچىلىرىنى ماشىنكىدا بېسىشقا يارەملەشسەمبىكەن، ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئۆزەمنىڭ ئورمانچىلىق توغرىسىدىكى ماقالەمنىمۇ ئويلاپ قويۇشقا توغرا كېلىدۇ. يا بولمىسا، بۇگۈنچە دەم ئېلىپ، تېخىمۇ قىزىقارلىق ئىشنى قىلسام بولامدېكىن؟

خوتۇنىنىڭ بىر جۈپ كۆزىدىن ئوت چاقنايتتى، ئۇنىڭ خۇشاللىقتا تولغان پۈتكۈل بەدىنى ۋە ۋۇجۇدىدىن ئېرىنى مەڭگۈلۈك، پۈتۈنلەي، جان ـ دىلى بىلەن قوللاۋاتقانلىقى ئىپادىلىنىپ تۇراتتى.

بۇركالو ئۆزى كۆڭۈلنى ئېرىغدايدىغان جاي دەپ نام بەرگەن كۆتۈپخانىسىغا كىرىپ، مەرۋايىت سەدەپ ئويۇپ نەقىشلەنگەن ئېغىر شىرەنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ قەغەز ئالدى، بىرنەچچە مىنۇتتىن باھار قۇياشىنىڭ نۇرىغا چۆمۈلگەن دېرىزە سىرتىدىكى سانسىز تاملارغا، بىنانىڭ ئۇستىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان زەڭگەر ئاسمانغا قارىدى. ئۇ چوڭ، پىششىق تونۇش بۇ شەھەردە ياشاش نېمىدېگەن ياخشى دەپ ئويلىدى ـ دە، يېزىشقا كىرىشتى:

"سۆيۈملۈك تەھرىر بۆلۈمى، سىلەرگە خەت يېزىۋاتقان كىشى سىلەرنىڭ پىشقەدەم خەلق ئىختىيارىي مۇخبىرىڭلار ۋېزتېسۇس①. سىلەرگە ئىجتىمائىي تۇرمۇشىمىزدا ئاجايىپ تەربىيەۋى ئەھمىيەتلىك بىر پاكىتنى مەلۇم قىلىشىمغا رۇخسەت قىلغايسىلەر. تېخى يېقىندا بىز ئولتۇرۇشلۇق بىنانىڭ يېنىدىكى دەرەخلىك يولدا سەيلە قىلىپ

① ۋېزتېسۇس ــ ھەممە يەردە بار دېگەن سۆزنىڭ ئاھاڭ بويىچە يېزىلىشى.

كېتىۋېتىپ كىشنى ئازابقا سالىدىغان مۇنداق بىر ئىشنى كۆرۈپ قالدىم: زىيالىي سىياقىدىكى بىر يىگىت ئۈزۈن بەندىكىدە ئولتۇرغان، يۈزى تاتىرىپ كەتكەن، سېزىمىدىن ئايرىلغان بىر موماينى ھوشىغا كەلتۈرۈش ھەلەكچىلىكىدە بولۇۋاتىتۇ. بىرمۇنچە ساق گىراژدانلار بەخىرامان ئۆتۈپ كېتىپ بارىدۇ، ھېلىقى باشقىلارغا كۆيۈنىدىغان يىگىت ئۇلارنى كېلىپ مومايغا ياردەم بېرىشكە چاقىرغان بولسىمۇ، ھېچقايسىسىنىڭ كارى بولمىدى. ئاخىرى، يىگىت ئاپتوماتىك تېلېفوندا قۇتۇلدۇرۇش ماشىنىسى چاقىردى، ئاندىن يەنە موماينىڭ يېنىغا كېلىپ، خۇددى ئۇنىڭ ئۆز ئوغلىدەك موماينىڭ ئاپئاق چاچلىق بېشىنى ئاۋايلاپ يۆلەپ كۆتۈردى. بىراق، ئۇ كېچىككەنىدى، بۇ يىگانە موماينى ئۇ قۇتۇلدۇرۇپ قالالمىدى. قۇتۇلدۇرۇش ماشىنىسى موماينىڭ جەسىتىنى ئېلىپ كەتتى. بۇ مومايمۇ ئادەتتىكى شەخسلەردىن ئەمەس ئىدى. ئۇ بىرمۇنچە چوڭ يازغۇچىلارنى ۋە كومپوزىتورلارنى تونۇيتتى. مەن ھېلىقى زەبەردەست يىگىتنىڭ كۆزلىرىدە پارقىراپ تۇرغان ياش دانچىلىرىنى كۆردۈم، شۇنىڭ بىلەن، ئەتراپىمىزدىكى تۇرمۇشتىكى بارلىق مەۋجۇداتلارغا ئەڭ ساددا بولغان مېھرىبانلىقىمىز نەقەدەركەمچىل-ھە؟ دەپ ئويلىدىم. مېنىڭ ئۆزەمچە بېرىپ چوڭ باسما ھەرپلەر بىلەن ئىسمى يېزىلىشقا تېگىشلىك ھېلىقى سەمىمىي، سۆيۈملۈك كىشىگە رەھمەت ئېيتقۇم كەلدى ۋە فامىلىڭىز نېمە؟ دەپ سورىدىم. 'بۇركالو' دەپ جاۋاب بەردى يىگىت قىسقا، ئاددىيلا قىلىپ.

سۆيۈملۈك تەھرىر بۆلۈمى! مەن سىلەرنىڭ غايەت زور تەربىيىۋى كۆچىكە ئىگە بولغان بۇ پاكىتقا ئەستايىدىل مۇئامىلە قىلىشىڭلارنى ۋە ئۇنى گېزىتكە بېسىپ چىقىرىشىڭلارنى ئۆتۈنىمەن.

سىلەرگە مەخسۇس سادىق بولغان ۋېزىتبىسۇس

ئەسكەرتىش: قەلەم ھەققىنىڭ ماڭا لازىمى يوق، ئۇنى تىنچ-لىق فوندى ئۈچۈن ئەۋەتىپ بەرگەيسىلەر."

بۇركالو بۇ قىسقا خەۋەرگە يەنە بىر قېتىم كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، ناھايىتى رازى بولدى ۋە ماشىنكىدا يەنە بىر نەچچە نۇسخا كۆپەيتىپ بېسىپ ئۈچ گېزىتخانىغا ئەۋەتىشنى قارار قىلدى. ئۇ شۇ خۇشلۇقىدا يەنە ئىككى پارچە خەت يازدى. بىرىدە، بۇركالونىڭ دەرەخزارلىق-تىكى سۇغا چۆمۈلۈش كۆلىدە سۇغا چۈشۈپ كەتكەن بىر بالىنى قانداق قىلىپ قۇتۇلدۇرۇۋالغانلىقى، يەنە بىرىدە، بىر مەست لۇكچەك بالاغەتكە يەتمىگەن قىزچاقنا پىچاق بىلەن تەھدىت سېلىۋاتقاندا بۇركالونىڭ قانداق قىلىپ قۇتۇلدۇرۇۋالغانلىقى، ئۇنىڭ سامبوچە چېلىش ئۇسۇلىنى قوللىنىپ لۇكچەكنى قورالسىزلاندۇرغانلىقى ۋە ئۇنى ساقچى ئىدارىسىگە ئاپىرىپ بەرگەنلىكى يېزىلغانىدى. بۇ ئىككى "ئاجايىپ تەربىيىۋى ئەھمىيەتلىك پاكىت"نىمۇ ئۇ ماشىنكىدا بىر-نەچچە نۇسخىدىن باستى، پۈچۈركىسىنى ئۆزگەرتىپ بىرنەچچە لىپاپىغا ئادرېس يېزىپ شەرەنىڭ بىر تەرىپىگە قويۇپ قويدى. بۇلارنى بۇركالوكا يېقىنراق جايدىكى پوچتىخانىغا ئاپىرىپ سېلىۋېتەتتى.

ئۇ شەرە يېيىندىن قويۇپ بىرنەچچە قېتىم تىز ھەرىكىتى قىلدى، ئىككى قولىنى كۆچ بىلەن سوزۇپ-يىغدى: ئۇ ئارام ئېلىش، "كۆڭۈلنى ئېرىغداش" مەقسىتىگە يەتكەنىدى — كاللىسى يورۇغان، بەدىنىدىكى مۇسكۇللار كۈچىيىپ جانلانغانىدى. ئەمدى چىقىپ سەيلە قىلىشقا، 5-ئاينىڭ يېكى، ساپ ھاۋاسىدىن نەپەس ئېلىشقا توغرا كېلەتتى. ئۇ شەرەنىڭ بىر تەرىپىگە جايلاشتۇرۇلغان كۈنۈپكىنى

بىسۇنـدى، ئۇيـنىڭ ھەممە تەرىپىدىن جارانلىغان مۇرىسىغا تاۋۇشى ئانلاندى، "بالىلار مۇھىمى كۆڭۈلنىڭ قېرىماسلىقى" دېگەن مۇزىكا چىقىۋاتقاندەك قىلاتتى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ دەھلىزگە چىقتى.

ئۇيقۇسى ئېچىلىپ بولمىغان كلارا كانىشپ قاۋاپ، ئۇنىڭغا ئېتىلىپ كەلدى، كلارا خوجايىنىنىڭ قوڭغۇراق چېلىشتىكى مەقسىتىنى چۈشەنگەندى، بالىلار ئۆيىدە ئىكىكى كىچىك بۇركالىو خۇشال-خۇرام ۋارقىرىشىپ كەتتى. بۇركالوكا مېھمانخانىدىن ئائىلىسىدىكىلەرنى سەيلىگە ئۇزىتىپ چىقتى. بۇركالو پۈتىغا يۇمشاق ھەم ئېلاستىكلىققا باي ساپما كەش، ئۇچىسىغا نېپىز چاپان، بېشىغا شىلەپە كىيگەن، قولىغا سالاپەتلىك كۆرۈنۈش ئۈچۈن ئېغىر بىر ھاسا ئالغانىدى. ئۇ ساقلاپ تۇراتتى. ئۆيدە بوشراق پاتپاراقچىلىق ۋە شاۋ-شۇۋ بولىدى. بۇ تۇرالغۇ كەڭ-كۇشادە ئىدى. ئۇ ئۇيىنىڭ بىر تەرىپىگە يەنە بىر ئېغىز ئۆي (چوڭ ئاشخانىسىمۇ بار) يانداپ سېلىپ، بالىلارغا ئۆي قىلىپ بەرگەنىدى. لېكىن بۇنىڭ بىلەن جامائەت ئىستىراھەتخانىسىدىكى قېرىلارنىڭ تۇرالغۇسىنى نېرى-بېرى قىلىشقا، يۇقىرى قاتلامدىكىلەرنى چۆچۈتۈشكە توغرا كەلگەن. بىكاردىن بىكار ماقۇلغا كېلىدىغان كىم بار؟ كىم نېمىگە ئاساسەن شۇنداق ئاسانلا رۇخسەت قىلدۇ؟ خوددى "تاڭ نۇرى" ماگىزىنىدىكى داپپۇز دوستىنىڭ ئەقىل-پاراسەت بىلەن ئېيتقىنىدەك بولدۇ: ئازادىرەك بولاي دېسەڭ، جىن-شايتانلارنىڭ ئارىسىغا بارساڭمۇ پارا بەرسەڭ بولىدۇ.

بۇركالوكا ئىككى كىچىك بۇركالونى بىر-بىرلەپ سۆيىدى، بۇركالو: "كېلىڭلار، شاكىچىكلىرىم!" دېگەن بۇيرۇقنى بېرىشىگە، بۇ مۇستەھكەم بىرتوپ سىرتقا قاراپ ئېتىلىشتى.

ماي ئېيدىكى دەرەخزارلىق بولدا يۇمران يوپۇرماقلار ياپيېشىل بولۇپ كەتكەنىدى.

ئۇزۇندىن-ئۇزۇنغا سوزۇلغان، لەيلەپ يۇرگەن بىر پارچە بۇلۇت بۇ يەرگە بىر قەۋەت گىياھ پۇرىقى بىلەن نەمخۇش يېشىل مانان ياپقانىدى. ھاۋا يېڭى، ساپ ئىدى، خۇددى بېلىقلار كۆلچەك تېگىگە ئۇزگەندە، يا سۇ ئۆسۈملۈكلىرى ئارىسىدا بەھۇزۇر لەيلەپ يۇرگەن، ياكى خلۇەت بىر بوشلۇقتا مۆككەنىدە بەھۇزۇر نەپەس ئالغانىدەك، كىشىلەر بۇ يەردە راھەتلىنىپ ۋە ئاغزىنى چوڭ-چوڭ ئېچىشىپ نەپەس ئېلىشاتتى.

بۇركالو ئالدىرىماي قەدەم تاشلاپ كېتىۋېتىپ كىلارنىڭ تاسمسنى تارتىپ، كلارانى توختاتتى. ئىككى كىچىك بۇركالو ئالدىدا چېپىپ كېتىۋاتاتتى، يوغان باش، سېمىز بۇ بالىلار خۇددى لىپمۇلىق دورا قاچىلانغان ئۇپمۇئوخشاش كىچىك سۇ مىناسىغا ئوخشايتتى. بىر-بىرىدىن ئايرىلىمايدىغان بۇ بالىلار گويا ئىككى پارچە ماگنىتتەك بىر-بىرىنى تارتىپ بىللە يۇرىشەتتى، بىردەم ئوڭغا، بىردەم سولغا چاپاتتى، گاھ قويۇق دەرەخلەرنىڭ ئارىسىدا غايىب بولۇشسا، گاھ يەنە دەرەخلىك يولدا پەيدا بولۇشاتتى. بىر چاغدا ئۇلار يېشى ئۆزىدىن چوڭراق بىر ئوغۇل بالىغا ئۇرۇلۇپ كەتتى، بىزنىڭ بۇركالوچىك مۇرىسى بىلەن ئۇنى سوقۇپ ئۆتۈپ كەتتى، بۇركالوچكا بولسا ئۇنىڭغا قارىپ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ھېلىقى ئوغۇل بالا ئازار يېگەنىدەك قولىنى سلكىپ قويۇپ، دەرەخلىك يولدىكى نەم قۇم ئۇستىگە لەسسىدە ئولتۇرۇپ قالغان، خېلى ئوبدانلا يىقىلغانىدى، ئۇ نېمە قىلىشىنى بىلەلمەي قالدى. بىر جۈپ كىچىك بۇركالولار بولسا ئاللىبۇرۇن ئۇزاپ كەتكەن بولۇپ،

كېتىۋاتقانلار ئارىسىدا چاققانلىق بىلەن شۇڭغۇپ يۈرۈۋاتقىنى.

بۇركالو كەينىدە قېلىپ ئۆزىنى ئۇ يان-بۇ يانغا ئۇرۇپ يۈرگەن كىلارانى تارتىپ توختاتتى-دە، ھېلىقى ئوغۇل بالىغا كۆيۈنۈش تەلەپپۇزى بىلەن نەسىھەت قىلدى:

— ھەي، كىچىك باتۇر، سېنىڭ جېنىڭ يوقمىدى؟ سېنىڭ كۆچۈڭ نەگە كەتتى؟ سېنىڭ چەبدەسلىكىڭ نەدە قالدى؟ باشقىلار ساڭا ئۆگەتكەننى دەرھال ئۆگىنىۋال، ئۇنداق قىلمىساڭ قېرىغىچە بىر ئۆمۈر نەم يەردە ئولتۇرۇپ ئۆتىسەن.

بۇ چاغدا ئىككى كىچىك بۇركالو سۈنئىي خۇرۇمدىن شەپكە كىيگەن، ساقلىنى قىرمىغان بىر ئەركىشىنى چۆرىدەپ ئوينىشۋاتاتتى، بۇ ئەر كىشى بولسا تاتاتلىتىپ ئاۋاز چىقىرىۋاتقان ماتورلۇق چۆپ قىرىش ماشىنىسىدا چىملىقنى قايچىلاپ تەكشىلەۋاتاتتى. بالىلار ئۇنىڭغا قاراپ ۋاقىرىشاتتى، ئۇنىڭ يەڭلىرىنى تارتقۇشلايتى، قىرقىپ تاشلانغان چۆپنى قۇچاقلاپ ئېلىپ ئەتراپقا چاچاتتى. ھېلىقى ئەر كىشى تۆت تەرەپكە ئالاڭلاپ قاراپ، قىپقىزىل بولۇپ كەتكەن كۆزلىرىنى قولىنىڭ دۈمبىسى بىلەن ئۆۋۈلايتتى، ئۇنىڭغا كىچىك بۇركالولار بارغانسېرى كۆپىيىپ كېتىۋاتقانىدەك، چىرايلىرىنى ئۆزگەرتىۋېلىۋاتقاندەك، ئۇنىڭ كۆزىنى ئالىچەكمەن قىلىپ، ئۇنىڭغا چىڭ چاپلىشۋېلىۋاتقاندەك كۆرۈنگەن چېغى... ئۇ چۆپ قىرىش ماشىنىسىنى توختىتىپ، سەيلە قىلىۋاتقان كىشىلەرنىڭ مازاق كۈلكىسى ۋە مەسخىرىلىك سۆزلىرىگە كۆمۈلگەن ھالدا چىملىقتىن بىر دەمدىلا قېچىپ چىقتى.

بۇركالونى كۆرۈپ ھېلىقى ئەر كىشى تېخىمۇ ھودۇقۇپ قالدى ۋە كىچىككىنە قۇشقاچتەك بېشىنى ئورۇق يەلكىسى ئاستىغا تىقىۋالدى،

ئەمما ئۇ بەربىر ئۆز ئورنىدا مەزمۇت تۇرۇۋالىدى-دە، شىكايەت قىلىپ:

— مۇشۇنداق قىلىپ قانداقمۇ ياشغىلى بولىدۇ، باشلىق؟ ... — دېدى.

— ياشاشنى ياقتۇرمىسىڭىز، ياشىماڭ ئەمسە، — دېدى بۇركالو كۆلۈمسىرەپ تۇرۇپ نەسىھەت قىلىپ، ئاندىن قەدىمىنى تېزلىتىپ ئىتتىنىڭ كەينىدىن ماڭدى.

ئۇ مەزمۇت قەدەملەر بىلەن ئالغا قاراپ يۈرمەكتە ئىدى. كىچىك بۇركالولار دەرەخلىك يولىدا قايسى تەرەپكە چېپىشسا، ئۇمۇ شۇ تەرەپكە باراتتى، هالبۇكى، تۇرمۇش مۇھىتى بولسا تەرەپ-تەرەپكە تۆتاش ئىدى.

«سوۋېت ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ
1987 - يىللىق 3 - سانىدىن)

تەرجىمە قىلغۇچى: **سەمەت دۇگايلى**

تەرجىمە تەھرىرى: **ئابدۇللا ئابلىز**

ئۇيغۇر كتاب توپلىغۇچى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنى تاپسىز

مەڭمەن ئادەم

س. ژورونىن

ئالبېكساندېر گېئورگىيېۋىچ ستروملوۋ ئادەتتىكى كۈنلەرنىڭ بىرىدە توساتتىنلا: ئىستقبالىمىنى غۇۋالاشتۇرىدىغان ۋە قارانغۇلاشتۇرىدىغان، كەلگۈسى كۈنلىرىمنى دەرد-ئەلەملىك قىلىپ قويىدىغان، ئۆزەمنى يالغۇزسىرىتىپ قويىدىغان بۇنداق تۇرمۇشقا ئەمدى خاتىمە بېرىشىم كېرەك، دېگەن يەرگە كەلدى. كىشىلەر: ئۇ ئۆز ئوغلى بىلەن بىر ئۆيدە ئۆتۈۋاتسا، يېنىدا ئىككى نەۋرىسى تۇرسا، قانداقسىگە يالغۇزسىرايدۇ، دەپ ھەيران قېلىشار. ئۇ ئىش ئورنىدىمۇ ھۇرمەتكە سازاۋەر ئىدى، تەقدىرلىنىپ تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ نۇرغۇن كۆڭۈلسىزلىكلەر بىكارئۇنىڭ كاللىسىغا كىرىۋالاتتى. ۋاقىت ئۇچقاندەك تېز ئۆتۈپ كەتتى. تۇنۇگۈن تېخى 50 ياشقا كىرگەندەك قىلىۋىدى، بۈگۈن 58 ياشقا كىرىپ قالدى. يەنە ئىككى يىلدىن كېيىن پېنسىيگە چىقىدىغان گەپ. ئۇ چاغدا قانداق بولار؟ راك كېسىلى چاپلىشارمۇ، ياكى قان ئۈيۈۋېلىش كېسىلى چاپلىشارمۇ؟ ئۇ تېخى يېقىندىلا داچىنى قانداق سالسام ئوبدان بولار، قانداق قىلسام تېجەشلىك بولار، قانداق قىلسام پۈختا بولاردەپ ئۆي-جايىنىڭ غېمىنى قىلىپ يۈرگەنىدى، ئەمدى بۇ ئىش تۈگىدى. ئۆكتەبىر كۈنلىرى ھاۋا ئوچۇق بولىدۇ، بەك سوغۇقمۇ ئەمەس، بەك

ئىسسقمۇ ئەمەس، ئاپتاپمۇ كۈن بويى بار. مۇشۇنداق كۈنلەردە داچىدا تۇرۇپ، بەسەي چىلاش، ئالمىلاردىن مۇرابىا ياساش كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ بۇنىڭغا مەيلى تارتمىدى.

— نېمە بولدى؟ — دېدى ھېچقاچان دادىسىدىن ئەھۋال سوراپ باقمايدىغان ئوغلى ئۇشتۇمتوت ئۇنىڭغا كۆڭۈل بۆلۈپ.

— ھە، ياق...ھېچ ئىش بولمىغاندەك... — دېدى ئالپكسانىدېر گىئورگىيېۋىچ خۇش ياقمىغاندەك.

ئوغلى ئۇنىڭغا بىرپەس تىكىلىپ تۇردى.

— دوختۇرغا كۆرۈنۈپ باقتىڭ تۇزۇك بولارمىكەن؟ بۇ قېيىن ئەمەسقۇ.

كەم سۆز بۇ كىشى ئاخىر ئېغىز ئاچتى.

ئاتا-بالا ئىككىيلەن بىر-بىرىگە ھەم يېقىن، ھەم يىراق ئىدى. كەسپىنىڭ ئوخشاش بولماسلىقىدىن شۇنداق بولغاندۇ بەلكىم. ئوغلى ئىگور ئۇزاق مۇساپىلىك ئاپتوموبىل ھەيدەيدىغان شوپۇر ئىدى.

بىركۈنى ئالپكساندېر گىئورگىيېۋىچ قاپاقلىرىنى تۇرۇپ تۇرۇپ ئىگورغا: ئىگور، سەن دېگەن ئېلېكتر ئىنژېنېرىنىڭ ئوغلى، ئاناڭ بىلەن ئىككىمىز ساڭا باشقا كەسىپ تېپىپ بېرەيلى دېيىشكەنىدۇق، دېدى.

ھازىرقى ئىشممۇ ئوبدان ئىشقۇ، — دېدى ئىگور بىرھازادىن كېيىن، — ھازىر ئادەمگە قاراشتا پۇلغا قارايدىغان گەپ. سىز نەچچە پۇل تاپىسىز؟ 220؟ مەنچۇ، 500گە يېقىن. يەنە كېلىپ ھەر قېتىم ماشىنا ھەيدەپ قايتقىنىمدا ئاز-تولا بىرنېمە ئالغاچ كېلىمەن.

— شۇنداق، بىراق...

www.uyghurkitap.com

ـــ مەن ئەتە مولداۋنيىگە بارماقچى.

ئىگور ئىككى مەپتىدىن كېيىن يېنىپ كەلدى. ئۇ بىر سېۋەت ئېسىل ئامۇت ئالغاچ كەلگەنىدى. ئۆيدىكىلەر ـــ ئوغۇل، كېلىن، نەۋرىلەر ـــ ئۇستەلنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇپ ئامۇت يېگىلى تۇردى.

ـــ نېمە بولدى، دادا، چەتكە چىقىۋالدىڭىزغۇ؟ قارىغا، ماۋۇ ئامۇت ھەممىدىن چوڭ ئىكەن، سىز يەڭ، سىز دېگەن دادا بولغاندىكىن، ـــ دېدى ئوغلى.

ـــ ۋاي-ۋۇي راست، ھەممىدىن چوڭ ئىكەن، ـــ دېدى كېلىنى ئامۇتنى سىلاپ قويۇپ، ـــ تېخى يۇمشاق ئىكەن. چىشلىمۇ كۆچ كەلمىگۈدەك.

ئامۇتنىڭ يۇمشاقلىقىغۇ يۇمشاق ئىكەن. ئەمما، بۇ يەردە چىشنى تىلغا ئېلىشنىڭ ھاجىتى يوق ئىدىغۇ.

ـــ ھەي، قارائىچۇ بالىلارنىڭ يۈزىگە! ـــ كېلىن كۈلۈپ كەتتى، ـــ ياز ۋاقتى بولسىغۇ يۈزىنى چۈمۈن قاپلاپ كېتەتتى. ئەجەبمۇ تاتلىق ئامۇتكەنا، ۋاي، ۋاي، ۋاي! ئۇ يەردىن ئۆي ئالالىغان بولساق، ئەجەب ياخشى بولاتتى، دادا، سىز شۇ يەردە تۇراتتىڭىز، بىز دەم ئېلىشقا يېنىڭىزغا باراتتۇق، باللار تەتىلنى سىز بىلەن بىللە ئۆتكۈزەتتى.

ـــ بۇ بەلەن گەپ بولدى، ـــ دېدى ئىگور.

ـــ ئەپسۇسكى، سىز تېخى پېنسىيگە چىقمىدىڭىز، دادا، ـــ دېدى كېلىن.

ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ: "قىزىق ئىش، مەندىن قوشۇلامسىز دەپ سوراپمۇ باقمايلا قىلىۋاتقان گېپىنى، ـــ دەپ ئويلىدى، ئاندىن خىيالىنى داۋاملاشتۇردى، ـــ ئىگور ئىككىمىز نېمە ئۈچۈن

هازىرغىچە چىرايلىقچە ئولتۇرۇپ، تۇرمۇش، غايە ۋە ئارزۇ-ئىس-تەك توغرىسىدا ئەستايىدىل سۆزلىشىپ باقمىدۇق؟ مۇناسىۋەتسىزلىق يېقىنلاشتۇرۇش ئۈچۈن قانداق قىلىش كېرەك؟ ئۇ نېمىنى ئويلاۋاتىدۇ؟ نېمىگە ھەۋەس قىلىدۇ؟ كەسپىنىڭ ئوخشاشماسلىقى مەنىۋى دۇنيانىڭمۇ ئوخشاش بولمايدىغانلىقىنى بىلدۇرمەيدۇ، بۇنى بىلىش كېرەك. ئەمما، ئۇ دېگەن ئۇ، مەن دېگەن مەن، ئوي-پىكىر ئىمىز ھامان بىر يەردىن چىقمايدۇ."

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئامۇت سۆيىنى ئېگەكلىرىگىچە ئېقىتىپ ئامۇت يەۋاتقان بالىلىرىغا ھەۋەس بىلەن قاراپ تۇرغان ئوغلىغا قاراپ قويىدى.

"ئوغۇ ئەسكى ئادەم بولمىدى. بالىلىرىغا ئامراق، ئۆزى ئاق كۆڭۈل. شۇغىنىسى، بىزنىڭ گەپىمىز بىر يەردىن چىقمايدۇ، قانداق قىلسام بولار؟ نېمە چارە، كەچمىش-كەچۈرمىشلىرىمىز باشقا-باشقا تۇرسا. ئەمما، ئۇ مېنىڭ ئەتىۋارلىق، بىردىنبىر ئوغلۇم،...يۈرىكىمىڭ پارىسى."

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ خىيالغا پاتتى. ئۇ ئىگىزلىك چوڭ بولۇش مۇساپىسىنى ئەسلىدى. ئىگىز بەزىدە مومىسىنىڭ، بەزىدە چوڭ دادىسىنىڭ قېشىدا يۈرۈپ چوڭ بولدى، شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئاتا-بالا ئىككىيلەننىڭ كۆڭلى مەلۇم دەرىجىدە بۆلۈنۈپ كەتكەن. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ ئايالى كېسەلچان ئىدى. ئاخىر قان بېسىمى ئۆرلەپ كېتىپ، ۋاقتىسىز كېتىپ قالدى. ئۇ چاغدا ئىگىز تېخى 10-سىنىپتا ئوقۇۋاتاتتى.

خوتۇننىڭ ئۆلۈمى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنى ھەسرەت، نادامەتتە قويدى. كېسەل ئازابىنى تولا تارتقان بىچارە ئاستىدىن

ئايرىلىپ كېتىشكە چىدىمىغان ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ يېنىسىغا قاقشىدى، يىغلاپ ئۇنى پۈتۈپمۇ كەتتى. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ئۇنىڭ قەلبى تاشلاندۇق ئىشكىتەك، ئايالالارغا ئېچىلمىدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە ئايال زاتى مەۋجۇت ئەمەس ئىدى. ئۇ شۇنىڭدىن كېيىن ئوغلىغا تېخىمۇ مېھرىبان، مۇلايىم بولۇپ كەتكەنسىرى، ئەمما، بۇ كەملىك قىلدى بولغاي، ناۋادا... ئەمما، بىز پەرزەنتلىرىمىزدىن نى-نى ئارزۇ-ئۇمىدلەرنى كۈتمىز ئەمەسمۇ.

بۇلارنى ئويلاپ ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ كۆڭلى تىنچلاندى. ئۇ كۆڭلىنىڭ بىر يېرىدىن يەنە بىر قېتىم ئۈزىنى يالغۇز ھېس قىلدى، يەنە كېلىپ بۇ تۈيغۇ بۇرۇنقىدىن كۈچلۈك بولدى، ئىشقا بارسىمۇ، ئۆيدە تۇرسىمۇ، بۇ تۈيغۇ ئۇنى چىرمىۋالدى. گويا مۇزخاندا تۇرغاندەك، ئۇنىڭ كۆڭلى سوۋۇپ كەتتى.

"بۇ نېمە گەپ ئۆزى؟ ئاغرىپ قالدىمۇ نېمە؟ بۇ قۇتۇلغىلى بولمايدىغان پالاكەتنىڭ ئالامىتىمۇيا؟" ئۇ ئويلاندى، باش قاتۇردى، ئەمما سوئالىغا جاۋاب تاپالمىدى.

دەم ئېلىش ۋاقتى بولغان، ئۇ ئۆكتەبر ئېيىنىڭ ئالدىنقى يېرىدىمدا دەم ئېلىشقا ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى. بۇرۇن ئۇ خارابلىشىپ كەتكەن داچىدا ئەتىگەندىن كەچكىچە باغدىن چىقمايلا ئىشلەشكە رازى ئىدى، ئەمدى داچىنى خىيالىغا كەلتۈرۈشنىمۇ ئويلىمايدىغان بولدى. ئەمما، ئۆيدە، شەھەردە ئۇنىڭ ئېچى پۈشاتتى. تەڭرى ئىلتىپات قىلدى. دەم ئېلىش كىنىشكىسىنى ئۇ ھېچ ئىككىلەنمەيلا قولغا كەلتۈردى.

ئۇنىڭ سەپەرگە چىقماقچى بولغانلىقىنى بىلگەن كېلىنى چۈشەندىمەي سورىدى:

— ئۇ يەرگە بېرىپ نېمە قىلسىز؟

— خەقنىڭ تەكلىپى بىلەن بارماقچى بولۇۋاتىمەن. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۆزەمنۇ قارا دېڭىزغا بېرىپ باقمىغان، — دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۆزىنى ئاقلىغاندەك قىلىپ.

— داچىنى قانداق قىلىمىز؟ ئالمىلار ئۈزۈلگىنى، ئەتىرگۈللەر يىغىلغىنى يوق. ئىگور باشلىقىغا بىر قۇتا ئالما مۇرابباسى بېرىشنى ۋەدە قىپتىكەن.

— شۇنداق، بۇ ماڭا مەلۇم. ئەمما، بولار ئىش بولدى، دەم ئېلىش كىنىشكىسىنىڭ ۋاقتى بولۇپ قالدى.

— باشقا ۋاقىتتا دەم ئالسىڭىز بولماسمۇ؟

— شۇغىنىسى مەن داۋالىنىش كىنىشكىسىنى تولدۇردۇم. نېرۋا يىلتىزى يالليۇغىنى داۋالىتىشنى سۆزلىشىپ قويدۇم.

— پارنىك سالدۇرماقچى ئىدۇق، بۇنى بىلسىڭىز بولاتتى،... سىزنى دەم ئېلىشقا ئۇ يەرگە بارامدىكىن دېگەنىدۇق.

— ئىش مۇشۇنداق بولۇپ قالدى ئەمەسمۇ...

— ھېچ ۋەقەسى يوق، بوپتۇ. بېرىڭ، بېرىپ دەم ئېلىپ كېلىڭ، — دېدى ئىگور.

كېلىنىڭ نارازى بولغانلىقى مانا مەن دەپ بىلىنىپلا تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ، قېيىن ئاتىسى ماڭدىغان چاغدا، كېلىن گۆش نان پىشۇرۇپ بەردى. ئىگور دادىسىغا ئالمىدىن كۆپرەك ئېلىڭلىشنى، "تېجەشلىك بىلەنرەك ئىش قىلىش"نى تەكلىپ قىلدى.

— ئۇ يەردە پۈتۈنى كۆتۈرسىلا بىرنەچچە كوپېك، ئېغىزنى ئاچسىلا بىرنەچچە رۇبلى پۇل كېتىدۇ.

ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئايرودرومىغا بېرىش ئۈچۈن كوچا

www.uyghurkitap.com

ئاپتوبۇسغا چىقتى. دەسلەپتە دېرىزىدىن موسكۋانىڭ كەڭ كوچا-لىرىنىڭ يېنىدىكى ئېگىز-ئېگىز بىنالار غۇيۇلداپ ئۆتۈپ كەتتى، كېيىن يېڭىدىن سېلىنغان ئىمارەتلەر ئۆتتى. ئاخىردا شەھەرلىكلەر ئامراق كېلىدىغان سۈپىياز ۋە ئۈزۈن-ئۈزۈن تەرخەمەكلەر ئۆستۈرۈلگەن ھېسابسىز پارنىكلار سېلىنغان كەڭ دالا-ئېتىزلار ئۆتتى. ئەمدى تالانىڭ قارىغۇچىلىكى قالمىغانىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئۆيىنى ئەسلەۋاتاتتى، ئۇنىڭ ئېسىگە ئوغلى كەلدى، ئوغلۇم بىلەن بولغان ئالاقەم بوشاپ، ئاجىزلاپ كېتىۋاتىدۇ، ئىككىمىزنىڭ ئارىلىقى بارغانسېرى يىراقلاپ كېتىۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى ئۇ.

كەڭرى-ئازادە ۋە تورۇسى ئېگىز ئايروپىلان كۆتۈش زالىدا ئادەم مىغ-مىغ ئىدى. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئايروپىلان بېلىتىگە تىزىملىنىپ بولۇپ، چامادانىنى بېرىۋەتكەندىن كېيىن ئەتراپىدىكى نەرسىلەرگە قىزىقسىنىپ قاراپ ئۇ ياق-بۇ ياققا مېڭىشقا باشلىدى. زالدا قىسما-قىسما ئادەملەر بار ئىدى. سىگانىلار ئايرىم توپ بولۇشۇۋالغانىدى. ئايالالار چۈچىلىق ئۈزۈن يېپىنچە-لارنى يېپىنىۋالغانىدى، يېپىنچىلار رەڭگارەڭ ئىدى — بۇ يېپىنچىلارنى نەدىن ئالغاندۇ، قانداق ئېلىپ يۈرگەندۇ؟ كالتە چاپانلىق ئەرلەر شىمىلرىنىڭ پۇچقىقىنى ئۆتۈكلىرىنىڭ قونچىغا تىقىۋېلىشقانىدى. يولۇچىلارنىڭ تولىسىنىڭ بالىسى بار ئىدى. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ چېتەك تەنھا ئادەملەرمۇ بار ئىدى، بۇنداق تەنھا-يىگانىلىرى زالدا مېڭىپ يۈرەتتى.

تۇڭرۇكنىڭ يېنىدا تۇرغان كېلىشكەن بىر ئايال بىردىنلا ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى، ئايالنىڭ يېنىدا رەخت سومكا تۇراتتى. قاپقى

سەل تۇرۇلگەن بۇ ئايالنىڭ ئازراق غېمى بارلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ ئايالنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا، ئۆسمۈر چاغلىرىدا مەھرۇم بولغان قىممەتلىك نەرسىگە يولۇققاندەك، كۆڭلى غەش بولدى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ كەڭ پەلەمپەيلەردىن ئۆتۈپ يېمەكلىك دۇكىنىغا كىردى-دە، گۆش نان يېدى، ئىسسىق قەھۋە ئىچتى، ئاندىن كۆڭلى تىنىپ: ئەمدى ھېچقاچان بېسىپ باقمىغان يېڭى مۇساپىگە قەدەم قويدۇم، بەلكىم بۇ مۇساپە ياخشىلىقتىن بېشارەت بولۇپ قالار، دەپ ئويلىدى.

ئۇ يېمەكلىك دۇكىنىدىن چىقىپ يالغۇز تۇرغان ھېلىقى ئايالنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ ئايالنىڭ قاپىقىنىڭ يەنە تۇرۇكلۇك تۇرغانلىقىنى كۆردى.

"لېنىنگراد — ئادلېر" نۆۋەتچى ئايروپىلانىنىڭ يەرگە قونغانلىقى رادىئودا ئېلان قىلىندى. تۇرۇك يېنىدىكى ھېلىقى ئايال بىردىنلا ئېسىنى يىغىپ، ئەترapىغا ئالاق-جالاق قاراپ-دە، سومكىسىنى ئالدى. شۇ ئەسنادا پاكار ئەمما تەمەن، يۇزىنى سىرىق ساقال بېسىپ كەتكەن بىر ئەر كىشى ئايالنىڭ يېنىغا ئىتتىك كەلدى-دە، ئايالنىڭ قولىدىكى سومكىنى ئالدى، ئاندىن ئىككىسى ئايروپىلان توختىغان مەيدانغا چىقىدىغان ئىشىككە قاراپ ئىلدام مېڭىپ كەتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھەيران قالدى، ئۇنىڭ كاللىسىغا مۇنۇ خىياللار كەلدى: "بۇ ئادەم نەدىن كەپقالدى؟ نېمىشقا بالدۇر كەلمەيدۇ؟ ئۇلار ئۇرۇشۇپ قالغانمۇ نېمە؟"

مەيداندا سوقۇۋاتقان غۇر-غۇر كۆز شامىلى كىشىلەرنىڭ يامغۇر-لۇق چاپانلىرىنىڭ پېشىنى قايرىپ، شەپكىلىرىنى ئۇچۇرتۇپ كېتىشكە

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

كۆچەيتتى.

يولۇچىلار ئايروپىلان شوتىسىنىڭ يېنىدا توختاشتى. بوي-بەس-تىگە بىر ئوبدان ياراشقان ئىش كىيىمىنى رەتلىك كىيگەن ۋە چېكىلەكسىز شەپكىسىنى قىڭغىر كىيىۋالغان ئايروپىلان خىزمەتچىسى ئايروپىلانغا چىقىشقا تەقەززا بولۇۋاتقان يولۇچىلارغا دىققەتىمۇ قىلماستىن، خىزمەتداشلىرى بىلەن قىزىق پاراڭغا چۈشكەنىدى. نېمە ئۈچۈنكىن، بىر چاغدا ئايروپىلانغا چىقىش باشلانىدى، ھېلىقى خىزمەتچى خېنىملا ئاڭلىغۇدەك مەلۇم بىر خىل بەلگە — سىگنال بېرىلگەن چېغى.

ئايروپىلاننىڭ ئىچىدە ئادەم تىقما-تىقما ئىدى. يولۇچىلار ئۆزىنىڭ ئورنىنى دەرھال تېپىپ ئولتۇرۇشقا ئامالسىز ئىدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ قىستا-قىستاڭچىلىقتا قىستىلىپ تۇردى. ئاخىر ئارىلىقتىكى يول راۋانلاشتى، ئۇ ئورنىدا ئولتۇرۇپ بولغان سېرىق ساقاللىق كىشىنى (شۇنداق ئاتاپ تۇرايلى) كۆردى، ھېلىقى تەنها ئايال بولسا ئالدىغا كېتىۋاتاتتى. "ئەجەب ئىش-ھە، نېمىشقا ئۇلار بىللە ئولتۇرمايدۇ؟" دەپ ئويلىدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۆزىنىڭ 14-B نومۇرلۇق ئورنىغا كېتىۋېتىپ.

14 — b نومۇرلۇق ئورۇندا ھېلىقى تەنها ئايال ئولتۇرغانىدى.

"ئورنى بۇ يەردىكەن-دە!" ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھەيران قالدى.

— ياخشىمۇ سىز! — دېدى ئۇ.

— ياخشىمۇ سىز! — دېدى ئايال بوش ئاۋازدا.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ ئايالنىڭ يېنىدا ئولتۇرغىنىغا قەۋەت خۇشال بولۇپ كەتتى، ئۇ مۇنداق دېدى:

— سەپىرىمىز مۇشۇنداق باشلاندى-دە.

— شۇنداق.

— ئايروپىلانغا ئولتۇرۇپ باققانمىدىڭىز؟

— ياق. تۇنجى قېتىم ئولتۇرۇۋاتقاچقا، يۈرىكىم سەل دۇپۇلدە-ۋاتىدۇ.

— پېشانىگە پۈتۈلگەن، — دېدى دېرىزە يېنىدا ئولتۇرغان ياشانغان ئايال دەرھال لوقما سېلىپ، — شۇڭا بۇ ھەقتە پاراڭ قىلىشمىساڭلار دېگەن تەكلىپىم بار.

— نېمىشقا؟ — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ياشانغان ئايال-نىڭ گېپىگە قوشۇلماي، ئۇ مۇشۇنداق قىلسام يېنىمدىكى يالغۇز-يىگانە ئايالنى ھمايە قىلغان بولىمەن دەپ ئويلىغاندەك تۇراتتى، — مەنمۇ ئايروپىلانغا تۇنجى قېتىم چىقىۋاتىمەن، شۇڭا ئانچە-مۇنچە دەككە-دۈككىدە بولۇش تۇرغان گەپ، لېكىن بۇ سەتچىلىك بولمايدۇ دەپ ئويلايمەن. شۇنداقمۇ؟ — ئۇ يېنىدىكى ئايالدىن "شۇنداقمۇ؟" دەپ سورىغىنىدا، بۇ ئايالنىڭ كۆكۈش قارىچۇقلۇق كۆزىگە قارىدى. بۇ ئايال قىز چاغلىرىدا كۆك كۆز بولسا كېرەك. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ يەنە بىرنەرسە دەپ تۇرۇۋۇدى، سېرىق ساقاللىق ئەر كەپقالدى ۋە يۈمشاقلىق بىلەن:

— ئورنىمىزنى ئالماشتۇرساق، قانداق دەيسىز؟ مېنىڭ ئورنۇمنى سىزنىڭكىدەك، ھەتتا سىزنىڭكىدىن ياخشىراق، دېرىزە تۇۋىدە، — دېدى.

— بۇ... — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ تەمتىرەپ قالدى. ئۇنىڭ ئورۇن ئالماشتۇرغۇسى يوق ئىدى. يېنىدىكى ئايالنى نېمە دەيدىكىن دەپ، ئۇنىڭغا يالتىتىدە قارىدى.

ئايال بىقارار بولۇپ مۇرىسىنى قىسىپ قويىدى، بۇ ئۇنىڭ جاۋابى ئىدى. بۇنىڭدىن ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ ئايالنىڭ خالىمايدىغانلىقىنى بىلدى. شۇ ئەسنادا، خىزمەتچى خېنىم يولۇچىلارغا بىخەتەرلىك بەلبېغىنى باغلۇۋېلىشنى ئۇقتۇردى.

ــ ئورنىڭىزغا بېرىپ بەلباغ باغلۇۋالسىڭىزچۇ، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ سېرىق ساقاللىق كىشىگە ۋە كۆڭلى تىنىپ، ئۇرۇندۇقتىكى بەلباغنى بېلىگە چىگدى.

ئايروپىلان قاتتىق گۈركىرەپ، يولدا تېز يۇگۈرگىلى تۇردى، ناھايىتى ئىتتىك مېڭىپ، بىلىندۇرمەيلا يەردىن كۆتۈرۈلدى.

ئايروپىلان بۇلۇتلارنىڭ ئارىسغا كىرىپ كەتتى، دېرىزىدىن قارىغاندا، سېھىرگەرلەردەك ئۆزگىرىشچان بۇلۇت توپلىرى ئۆتۈپ تۇراتتى. ئايروپىلان داۋاملىق ئۇستۇنلىمەكتە، سىرت ئاپئاق، چەكسىز ــ بىپايان، توسالغۇسىز ئىدى، قۇياش نۇرىنى چېچىپ تۇراتتى.

ئايروپىلان خىزمەتچىسى: ھازىر ئايروپىلان 9000 مېتر ئېگىزلىكتە كېتىۋاتىدۇ، سائىتىگە 600 كىلومېتر تېزلىك بىلەن ئۇچۇۋاتىدۇ، سىرتىنىڭ تېمپېراتۇرىسى نۆلدىن تۆۋەن 35 گرادۇس، دەپ خەۋەر قىلدى.

ــ ئوھوي، قالتىسقۇ، سائىتىگە 600 كىلومېتر ــ ھە، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ــ ئۇچۇۋاتىمىزۇ، ئۇچقىنىمىزنى تۇيمايمىز. كەچۇرۈڭ، ئىسمى شېرىپكىزنى دەپ بېرەرسىزمۇ، ــ ئۇ مۇشۇ كۇنىلەردىكى قايغۇدىن قۇتۇلغاندەك، يېنىكلىشىپ، خۇش ۋاخ بولۇپ قالغاندى.

ــ نىنا ئىۋانوۋنا.

ـــ تونۇشۇپ قالغىنىمىزغا خۇشالمەن، نىنا ئۇۋانوۋنا. مېنىڭ ئېتىم ئالېكساندېر، دادامنىڭ ئېتى گىئورگىيېۋىچ. ھېلىقى سېرىق ساقاللىقنى سىزنىڭ تونۇشىڭىزمىكىن دەپتىكەنمەن.

ـــ ياق، ئۇ ئادەمنىڭ نېمىشقا سومكامنى كۆتۈرۈشۈپ بەرگۈسى كەپقالدىكىن.

ـــ مۇنداق دەڭ! ئادلېرغا بارغىنىمىزدىمۇ سىزگە يارىدەملىشىنى خالايمەن.

ـــ دەۋاتقان گېپىڭىزنى قارىڭا، يارىدەمنىڭ كېرىكى يوق. سومكام يېنىك، ـــ دېدى نىنا ئۇۋانوۋنا بىخەتەرلىك بەلبېغىنى يېشۇۋېتىپ.

ـــ كېرىكى بار، ـــ دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ، ئاندىن گېپىنىڭ جايىغا چۈشمىگەنلىكىنى تۇيدى بولغاي، كۆلۈپ كەتتى، ـــ دېمەك، ئايرو پىلانغا تۇنجى قېتىم چىقىشىڭىز؟

ـــ ھەئە. جەنۇبقا بېرىشىمۇ تۇنجى قېتىم بولۇۋاتىدۇ.

ـــ مەنمۇ شۇنداق، بىز كەڭ قارا دېڭىزنى كۆرىدىغان بولدۇق.

ـــ بۇ قېتىم سەيلە قىلىمەن دېگەن قارارغا كەلگەنلىكىمدىن خۇشال بولۇپ كېتىۋاتىمەن. بۇ قالتىس ئىش بولدى ئەمەسمۇ.

ـــ شۇنى دەڭا، چۈش كۆرگەندەكلا ئىش. ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ قارىسىڭىز، ئۆزىڭىزنى ئۆيىڭىزدە كۆرىسىز.

ـــ ياق، ياق، بۇ چۈش ئۇزاققىچە بۇزۇلماس دەيمەن.

ـــ سىز دەم ئېلىشقا كېتىۋاتامسىز؟

ـــ ھەئە.

ـــ مەنمۇ. ئۆيدىن چىقالغىنىمغا شۈكۈر، بولمىسا، داچىدا ئىش

www.uyghurkitap.com

تۆگمەيدۇ دەڭا. ئادەت كۆچى دېگەن قورقۇنچلۇق بولىدىكەن. نېمىلا بولمىسۇن، ئەمدى بۇلاردىن قۇتۇلدۇم، ئەھۋال ياخشى. كۆڭلۈمۇ باشقىچىلا بولۇپ قالدى. ئەركىنلىكە ئېرىشكەنىدەكلا بولۇپ قالدىم.

ــ مەن ئۆيدىن ئايرىلالمايمەن. ھېلى ئايرودرومدىن ئۆيگە قايتىپ كېتىشنىمۇ خىيالىمغا كەلتۈردۇم. شۇنچىلىك ۋاقىتتىلا ئەۋرەلمىرىم ــ قىزىمنىڭ باللىرى ــ كۆزۈمگە كۆرۈنۈپ كەتتى. مېنىڭ ئىككى نەۋرەم بار، بىرىنىڭ ئېتى كلاۋا، يەنە بىرىنىڭ ئېتى سۈبتا، ئىككىلىسى بەك ئوماق، بەك ياۋاش قىزلار...

ــ كۆرۈڭ ماۋۇ قىزىق ئىشنى! مېنىڭمۇ ئىككى نەۋرەم بار، ئەمما ئوغلۇمنىڭ باللىرى، ئىككىلىسى ئوغۇل. بەك كەپسىز باللار. ئۇلارنى تېخى سېغىنغىنىم يوق.

ــ ئۇلار مومىسى بىلەن ئۆيدە قالغاندۇ تاينىلىق؟

ــ مېنىڭ ئايالىم ئۆلۈپ كەتكەن.

ــ مۇنداق دەڭ، ئەپۇ قىلارسىز...

ــ ئەمدى ھېچ ئىش يوق. سەككىز يىل بولدى...

رەڭگارەڭ ئىستاكانلار قويۇلغان پەتنۇس كۆتۈرگەن ئايروپىلان خىزمەتچىسى كېلىپ سورىدى:

ــ مېۋە شىرنىسى لازىمۇ، ئارشاڭ سۈيىمۇ؟

ــ مېۋە شىرنىسى، ــ ياشانغان ئايال ئورۇق قولىنى ئۇزاتتى.

نىنا ئىۋانوۋنامۇ بىر ئىستاكان مېۋە شىرنىسى ئالدى، ئالبىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىر ئىستاكان ئارشاڭ سۈيى ئالدى.

ــ بەدەنگە بۇ پايدىلىقراق، ــ دېدى ئۇ.

ـــ بىراق، مېۋە شىرنىسى ئېچىشلىك بولىدۇ، ـــ دېدى نىنا ئۇۋانوۋنا پىسكىكىدە كۆلۈپ.

ـــ بەدەنگە نېمە كېرەك بولسا، شۇ پايدىلىق. بەدەنگە كېرەكسىز نەرسىنى زورلاشقا بولمايدۇ، ـــ دېدى ياشانغان ئايال جىددىي تەرزدە، ئاندىن قۇرۇق ئىستاكاننى خىزمەتچى خېنىمغا بەردى، ـــ ھەممىگە مەلۇملۇق بۇ قائىدىلەرنى بىلگۈلۈك!

ـــ شۇنداقمۇ تېخى، ـــ نىنا ئۇۋانوۋنا شۇنداق دېدى-دە، ئالكىساندىر گىئورگىيېۋىچقا يالت قىلىپ قارىدى.

ـــ مات قىلىش دېگەن شۇ، ـــ دېدى ئۇ كۆلۈپ.

ياشانغان ئايال ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچقا نارازى ھالەتتە بىر قاراپ قويدى-دە، يۈزىنى گېزىتتە توسۇۋالدى.

ـــ ياماڭ ئىكەن، ـــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ پەس ئاۋازدا.

ـــ ھەتتا زىيادە ياماڭ ئىكەن، ـــ دېدى نىنا ئۇۋانوۋنامۇ پەس ئاۋازدا. شۇنىڭ بىلەن ئىككىيلەن كۆلۈشتى.

شۇنىڭدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ پارىژى راۋانلىشىپ كەتتى، پاراڭ ئارىسىدا، ئۇلار ئايروپىلانىنىڭ ئادىلبرغا كېلىپ قالغانلىقىنمۇ تۇيمايلا قېلىشتى.

ئادلېردا ياز كۈنلىرى ئىدى. تومۇزنىڭ پىرىز-پىرز ئاپتىپى ئەتراپنى قىزدۇرماقتا. سۇرۇن شامال ئۇرۇلۇپ تۇرىدۇ. ھەممە ياق يېشىلچىلىق.

ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىلەن نىنا ئۇۋانوۋنا شوتىدىن ئىنتىك چۈشتى. ئەمدى نىنانىڭ سومكىسىنى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كۆتۈرۈۋالغانىدى. ئۇ ھېلىقى سېرىق ساقاللىق ئەرنىڭ

ئالىيپ قاراشلىرىغىمۇ پىسەنت قىلمىدى. بىراق، ھېلىقى يولۇش ئۇچۇن، مۇنداق قاراشنىمۇ ئەستە قالدۇرۇپ قويغان يامان ئىش ئەمەس، دەپ قارىدى.

ئۇلار ئايرودرومنىڭ ئالدىدىكى مەيدانغا چىقتى. بۇ يەردە دەم ئېلىش كىنىشكىسى بىلەن كەلگەن يولۇچىلارنى توشۇيدىغان ئاپتوبۇسلار جىق ئىدى.

ــ مەن "چايكا"غا تىزىملاتقان، ــ دېدى نىنا ئۇڭانوۋنا.

ــ مەن "رۇس"قا، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ــ ئەمسە، ئوبدان ئارام ئالغايسىز، ــ ئۇ گويا: "ھەممە ئىش ۋەسسالام ..." دېگەندەك، كۆلۈمسىرىگىنىچە قوللىرىنى سىلكىدى.

يەنە گەپ قىلمىدىكەن دەپ، نىنا ئىۋانوۋنا بىردەم تۇردى. ئەمما، ئالېكساندىر گەپ قىلمىدى. ئۇ نىنا ئىۋانوۋنانى ئاپتوبۇسنىڭ يېنىغىچە ئۇزىتىپ باردى-دە، سومكىنى سۇندى، "چايكا" ئۇچۇپ كەتتى. ئۇ نىنا ئىۋانوۋنا ئارقىسىدىن خاپا ھالدا بىرپەس قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، ئۆزى ئولتۇرىدىغان ئاپتوبۇسقا قاراپ ماڭدى.

ــ بۇ خانىم بىلەن بولغان ئالاقىڭىز شۇنىڭ بىلەن ئاخىرلاشتىغۇ دەيمەن، ــ دېدى سېرىق ساقاللىق ئەر كېلىپ.

ــ بۇنىڭ سىز بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟

ــ ئادەتتە، ئۇزۇك كىشىلەر بۇنداق ئىشنى سىزدەك قىلمايدۇ. سىز قىلمىشىڭىزغا پىسەنت قىلمىدىڭىز، ئۆزىڭىزمۇ قۇرۇق قالدىڭىز، خەقنىمۇ قۇرۇق قالدۇردىڭىز. فامىلىسىنىڭ نېمىلىكىنى سوراپ باقمىدىڭىز؟

ــ ياق... سورىمىدىم، ــ دەپ جاۋاب بەردى ئالېكساندىر

گىئورگىيېۋىچ ئالاقزادىلىكتە.

ــ ئەخمەق! بۇنداق ئايالغا سەپەر ئۈستىدە بىر كىمنىڭ كۆزى چۈشمەي قالمايدۇ. ئۇنىڭ ئوبدان بىر ئەر ھەمراھقا ئېرىشكۈسى بارلىقىنى بىر قاراپلا بىلگەنىدىم. ئۇنى چوقۇم تاپمەن.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ سېرىق ساقاللىق بۇ ئادەمنىڭ يۈملاق يۈزىگە، بوكسېرچىلار ماكچايىتىۋەتكەندەك پاناق بۇرنىغا سەپسالدى. ئاندىن يىرگىنىپ دېدى:

ــ نېمانداق يۈزى قېلىنلىق قىلىسز؟

ــ پاھ، ساقا گەپ قىلىپ نېمە كەپتۇ! ــ سېرىق ساقاللىق قولىنى شىلتىدى، ــ سەندەك نېمىلەرنىڭ كاساپىتىدىن ئىش مۇرەككەپلىشىپ كەتكەن. تۇز ئادەم بولۇڭالغىنىنى تېخى! ئۆزەڭ نەپ ئالالمايسەن، كىشىگمۇ نەپ بەرمەيسەن!

"ھوي، نېمە گەپ بۇ!" ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ جۇدۇنى ئۆرلەپ، ئىچىدە تىللاپ كەتتى. ئاپتوموبىلغا چىققاندىن كېيىن، ئىزا-ئاھانەتلەر ۋە قورساق كۆپكى بارا-بارا يېڭى تەسىراتلارغا ئورۇن بەردى. سول تەرەپ دېڭىز. دېڭىز بىپايان يىراقلىققا سوزۇلۇپ ئاندى. يىراقتا سۇ بىلەن ئاسمان تۇتىشىپ، بىر رەڭگە كىرگەن؛ شۇ تەرەپتىن ھەيۋەتلىك دولقۇن بىر-بىرىنى مىنگىشىپ ئۇرۇلۇپ كەلمەكتە.

دېڭىز ئۇنى ئۆزىگە قارىتىۋالغان، مەپتۇن قىلغانىدى، ئەمما، بىردەمدىن كېيىن يېڭى ھەۋەسلەر يوقالدى-دە، ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا نېنا ئىۋانوۋنا كەلدى، شۇنىڭ بىلەن كاللىسىغا دەرھال بىرمۇنچە ئوي كەلدى، توغرىسىنى ئېيتقاندا، بۇ خۇشال تۇيغۇ ئىدى. "شۇنداق، ئۇنىڭ فامىلىسىنى سوراش كېرەك، ئەلۋەتتە. ئۇنىڭ بىلەن

پاراڭلىشىش شۇنچە كۆڭۈللۈك ئىش بولغاندىكىن، نېمىشقا داۋاملىق ئالاقىلاشمايمەن؟ ئۇمۇ ماقۇل كۆرەر.» ياق، ئۇ ننا ئۇۋانوۋنىڭا باشقىچە ئويدا ئەمەس، سېرىق ساقاللىق ئەرگە ئوخشاش "سانانوۋ" يىدىكى كارامەت ئىش"تىن بىرنى قىلىش خىيالىغىمۇ كەلمىدى، ئەمما، داۋاملىق ئالاقىلىشىپ تۇرسا، بولايدىغان نېمىسى بار، ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ يەردە تۇغقانلىرىمۇ، ئەل-ئاغىنىلىرىمۇ يوق، ھېچكىم يوق تۇرسا. نىناغمۇ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىسىق كۆرۈنگەندەك تۇرىدۇ. بولمىسا، ئۇنىڭ بىلەن شۇنچە سەمىمىي پاراڭلىشىپ نېمە قىلار. بۇ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچمۇ كۆز قارىنى سالىدىغان ئادەم بار دېگەن گەپ ئەمەسمۇ؟...

— بوۋا، قارىڭا، نېمىدېگەن پەيزى، بۇنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغىنى يوق جۇمۇ! — تۈيۈقسىز كەلگەن بوغۇق ئاۋاز ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ خىيالىنى ئۈزۈۋەتتى، ئۇنىڭ يېنىدا خوزۇم شەپكىلىك، كالتە يەڭ شايى كۆڭلەك كىيىۋالغان بىر يىگىت ئولتۇراتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭغا سوغۇققىنا قاراپ قويدى. بۇ يىگىتنىڭ جىملىقنى بۇزغىنىغا ئەمەس، "بوۋا" دەپ چاقىرغىنىغا ئۇنىڭ ئاچچىقى كەلگەنىدى. ئادەتتىكى چاغلاردا "بوۋا" دېسە، ئۇ ئىلىك ئالمىغان، پەرۋا قىلمىغانمۇ بولاتتى، ئەمما ھازىر ھار كەلدى. ئۇ ئۆزىنى قېرىپ كەتكەندەك ھېس قىلدى، توغرىسىنى ئېيتقاندا، چىرايىدىن قېرىلىق چىقىپ تۇرغاندەك ھېس قىلدى.

— بوۋا دېگەن قانداق گەپ؟ — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭغا يەنە سوغۇققىنا قاردى.

— بوۋا بولماي نېمە بولماقچى؟ دادامنىڭ ئوچ بالىسى بار، دادام سىزدىن ياش. بىز دادامنى بوۋاي دەيمىز.

ـــ مەن قانداقتۇر بوۋىڭىز ئەمەس!

يىگىت تەنتەكلىك بىلەن ئۇنىڭغا بىر قاراپ قويىدى-دە، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلگەندەك كۈلۈمسىرىدى ۋە مۇنداق دېدى:

ـــ كەچۈرۈڭ، ئەپەندى، كۆڭلىڭىزنى چۈشىنىمەن. قېرىلىقتا تەن بەرمەيسىز، شۇنداقمۇ؟ بۇنىڭغا بىز دىققەت قىلغان يەردە. يارايسىز، بوۋا!

ئاچچىقى كەلگەن ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بېشىنى باشقا ياققا بۇرىۋالدى. ھېلى سېرىق ساقاللىق ئاۋارە قىلدى، ئەمدى بۇ يىگىت. ئۇلار گېپىنى بىر قىلىۋالغانمۇ نېمە. قېرىغانلارنى بوۋا دەيدۇ. نېمىسلار دادا، چوڭ دادا دېگەندەك، بىزدە بوۋا! دېيىشىدۇ...

يىگىت بولدى قىلمىدى:

ـــ شۇنداق، بىلىپ تۇرىمەن، ماڭا گەپ قىلغۇڭىز يوق.

يىگىت مەقسەتسىزلا ئۇ ياق-بۇ ياققا قاراپ، يولۇچىلار ئارىسىدىكى چىرايلىق قىزنى كۆرۈپ قالدى-دە، "دۇنيادا ئەڭ كۆك..." دەپ غىڭشىغىنىچە قىز تەرەپكە ماڭدى.

ـــ مالال كۆرمىسىڭىز، فرانسۇزلار شۇنداق دەيدۇ. تەقدىر بىزنى بىر ساناتورىيگە ئورۇنلاشتۇرغاندەك قىلىدۇ. مېنىڭ ئېتىم ساشا. سىزنىڭ ئېتىڭىز نېمىكەن؟

قىز ئۇنىڭغا خۇش ياقمىغاندەك قاراپ قويدى-دە، ئالدىغا قاراپ ئولتۇرۇۋەردى.

ـــ چېچىم پاخماق بولۇپ كېتىپتىمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ئالتۇن چىشلىرى ۋاللىداپ تۇرغان ھېلىقى يىگىت، ـــ شۇنداق، گالىستۇكنى ماگىزىندا قويۇپ كەپتىمەن. ئەمما، بېرىپ ئەكەلسەم بولىۋېرىدۇ. ـــ ئادەتتە، بۇنداق ئۇسۇل ئۇنۇم بېرىپ قالاتتى: قىز يا بىردەم

www.uyghurkitap.com

كۆلەتتى، يا ھېچ بولمىسا، ياخشى نىيەت بىلەن كۆلۈمسىرەپتتى.

ئەمما بۇ قىزدا ھېچقانداق ئىپادە كۆرۈلمىدى، ئۇ يېنىدىكى ئالىبك ساندىر گىئورگىيېۋىچ قۇراملىق "بوۋاي"غا ئېغىشىپ برنېمىلەرنى كوتۇلدىدى.

ــ كارىڭ بولمىسۇن! ــ دېدى ھېلىقى ئادەم ئۇنلۇك قىلىپ.

ــ قىزىق! ــ دېدى ساشا قاقاقلاپ كۈلۈپ، ــ بوۋايلار مۇداپىئە چەمبىرىكى تۈزۈۋاپتۇ. قورۇق تام! بۇنداقتا قانداق ياشىغۇلۇق؟ قانداق تىنغۇلۇق؟

ئاپتوبۇس چوڭ يولدىن چىقىپ، ئەگرى-بۈگرى ئاسفالت يولدا تاغقا قاراپ سىكىپ جاپادا ئۆسلىگىلى تۇردى.

ئارچىزارلىق. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇنداق دەرەخنى تۇنجى قېتىم كۆرۈپ تۇرۇپتۇ. ئارچا شىمالدىكى قېيىن دەرىخىغە ئوخشاپ قالاتتى، پەقەتلا قېيىندىن ئېگىز، چوڭ، قېلىن ئىدى. ئارچىزارلىقتا يوپۇرماقلىرى كەڭ ۋە قېلىن باشقا پاكار دەرەخلەرمۇ بار ئىدى، بۇلارغا پارقىراق سىر بېرىلگەندەك كۆرۈنەتتى. يوپۇرمىقى ناھايىتى ئۇزۇن، ئۆزى ئېگىز ۋە توم، شاخلىرى قويۇق يەنە بىر خىل دەرەخمۇ بار بولۇپ، قارىغايغا بەكمۇ ئوخشايتتى. يارلار بىر-بىرىگە يانداشىپ تۇراتتى، قورام تاشلار ھەيۋەت كۆرۈنەتتى.... بۇلار شۇنداق ھەيران قالارلىق ئىدىكى، بۇنى تەبىئەت مەنزىرىسى دېگەندىن كۆرە سۈنئىي ئورۇنلاشتۇرۇلغان دېگەن تۇزۇك ئىدى.

ئاپتوبۇس ئاق تۇۋرۇكلۇك بىنانىڭ ئالدىدا توختىدى. بىنانىڭ تېمىدىكى "رۇس" دېگەن خەت بىردىنلا كۆزگە چېلىقتى.

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ساناتورىيىدىكى ئىلاھلارنىڭ ئىلكىدە بولىدى، ئۇنىڭ مەۋجۇت بولۇپ تۇرۇشى شۇ-لارغا باغلىق ئىدى. خۇددى تاسمىدا ماڭدۇرۇلغانىدەك، ئۇ بىر بۆلۈمدىن يەنە بىر بۆلۈمگە يوللىنىپ تۇردى: ئېغىرلىقى ئۆلچەندى، قان بېسىمى ئۆلچەندى، يۈرەكنىڭ سوقۇشى، ئۆپكىنىڭ ھەرىكىتى تەكشۈرۈلدى؛ ئۇ ئاغزىنى ئاچتى، مېتال بولقىچاق بىلەن ئۇنىڭ تىزىغا ئۇرۇپ بېقىشتى، ئۇ زوكزايىدى، قولىنى سوزۇپ، بارماق-لىرىنى ئاچتى. تۇرلۇك خىمىيۋى تەكشۈرۈشلەر بولىدى، ئاخىردا ئۇنى يا ساغلام دېمىدى، يا كېسەل چىقارمىدى، شۇنداقتىمۇ رېتسېپ يېزىپ، ئارشاڭدا داۋالىنىشنى بۇيرۇدى.

ئۇنى ئاپتاپ ئوبدان چۈشىدىغان بىر ئۆيگە ئورۇنلاشتۇردى، ئەمما ساشانىڭ ئۇنىڭ بىلەن بىر ياتاقتا بولۇشى ئەپلەشمىگەنىدى.

ــ سالام، بوۋا! ــ دېدى ساشا خۇشال ھالەتتە ئاۋازىنى يوغان چىقىرىپ. ــ كىچىككىنە جاي!

ــ گېپىمگە قۇلاق سېلىڭ، يېگىت، سىزنىڭ...

ــ ئېتىم ساشا! ــ دېدى يېگىت جاۋابەن. ــ فامىلەمنى ئاتاش-نىڭ ھاجىتى يوق، گەرچە پۈتۈنلەي قانۇنىي دادام سالامەت ياشاۋاتقان بولسىمۇ. نېمە گېپىڭىز بار، بوۋا.

ــ ئەمىسە شۇنداق بولسۇن، فامىلىسىز ساشا. مېنىڭ ئېتىم ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ. مېنى "بوۋا" دېمەڭ. بۇ ھەقتە ئاپتو-بۇستا كېلىشتۇرىۋالدىم، ھازىر يەنە تەكرارلاپ قويماي.

ــ ماقۇل، ــ دېدى ساشا دەرھاللا، ــ كاندا مېنى "فرانسۇز" دېيىشىدۇ، بۇنىڭغا ئاچچىقلانمايمەن. شۇنداق بولسۇن، ئىككىنچى ئۇنداق دېمەي. ھازىرچۇ، بوۋا...ئاپلا، كەچۈرۈڭ، ئاڭسىز يەنە

شۇنداق دەپ سالدىم، ئەمدى ئۇنداق چاقىرمايمەن، ئەمدىچۇ، سۆيۈملۈك ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، يەنە بىر ئىش تۇغرۇلۇق پۇتۇشۇۋالايلى: مېنىڭ ئەزىزىم كەلسە، سىز سىرتقا چىقىپ تۇرىسىز، سىزنىڭ كەلسە، مەن چىقىپ تۇرىمەن، قانداق؟

ــ ئوهو، ساشا، بەللى، بەللى، ساشا، ئىشىڭىزمۇ جىق ئىكەن سىزنىڭ، ــ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ كەڭ قورساقلىق بىلەن قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى.

ــ بۇ تېخى كىچىككىنە بىرى، باشقا ئىشلىرىمۇ كۆپ دەڭا. بولمىسا ساناتورىيىگە كېلىدىغان كىنىشكا ئالالامدىم؟ ئەمدى، سىز-دەك بىلىملىك ئادەمدىن بىر سوئال سورىماقچىمەن. سىزنىڭچە، بىر كۆرۈپ كۆيۈپ قالىدىغان ئىش بولامدۇ؟

ــ نېمە دەپ جاۋاب بەرسەم بولار سىزگە، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ۋە ئېسىگە دەرھال نىنا ئىۋانوۋنا كەلدى، شۇنىڭ بىلەن دۇدۇقلاپ قالدى، ــ بىلىش كېرەككى...

ــ بىلمەن بۇ جەھەتتە سىز ئاجىز. سىزگە ئېيتاي، بۇنداق ئىش بار! قانداق بولماقچىدى! بىز چۈشكەن ئاپتوبۇستا بىرى بارئىدى، ئۇنىڭ ئالدىغىمۇ بارغانىدىم. دىققەت قىلدىڭىزمىكىن؟

ــ ياق.

ــ ئىست. ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، ئۇ بەك ياش، سىزگە باب ئەمەس. ئۇ بىر بوۋاي بىلەن بىللە ئولتۇرىدۇ، دادىسى ئوخشايدۇ.

ــ هەممە ئادەمنى بوۋاي دەۋېرىدىكەنسىز؟ ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ كارىۋات بېشىدىكى ئىشكاپقا نەرسىلىرىنى سېلىۋېتىپ.

ــ بوۋايلار جىق تۇرسا، نېمە ئامال. شۇنداق قىلىپ، ئۇ قىز ماۋۇ

یەرگە كىرىۋالدى، ــ دېدى ساشا مەيدىسىنى ئۇرۇپ قويۇپ، ــ يۈرىكىمگە كىرىۋالدى. ئۇنىڭ ئوتى يۈرەكىكە تۆتاشتى دەڭا. هازىر "نەدىن چىقتىڭ؟" دەۋاتىدۇ. ــ ساشا "نەدىن چىقتىم" دېگەن سۆزنى فرانسۇزچە دېگەنىدى.

ــ فرانسۇزچىنى بىلىدىكەنسىز ــ دە؟

ــ سىزمۇ بىلەمسىز؟

ــ ئازراق... سىز نەدە ئۆگىنىۋالغان؟

ــ مەن فرانسىيىگە بارغان. ئون كۈندەك ساياهەتتە بوپتىمەن، شۇ ۋاقىتتا تىلىنى تامامەن بىلىۋالدىم. ئاسان ئىكەن. بۇنداق ئەھۋالدا، بىر ئېغىز گەپ، ئەپۇ قىلىڭ، ئەپەندىم!

ــ بەللى، ئېيىڭ بار ئىكەن! ــ دېدى ئالېكساندىر گىئور-گىيېۋىچ كۈلۈپ، ئەمدى بۇ يىگىتنى ياقتۇرۇپ قالغانىدى.

ــ مېنىڭچە، سىزمۇ بوش ئەمەس، ــ دېدى ساشا، ــ دېمەك، هايات كەچۈرىمىز دەڭا.

ــ جەزمەن، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ قوشۇلۇپ.

ئۇ ئۆزىگە يېڭى بولغان بۇ دۇنيادىكى هەممىنى: بۇ ئۆيىنى، سىرتتىكى چىرايلىق باغچىنى، پاكىز ۋە ئارامبەخش مۇهىتنى ياقتۇرۇپ قالدى. ئۇ ئەمىن تۇرمۇشىنى ئۆزىگە يات هېس قىلغانىدى، ئەمدى ئەمىن تۇرمۇشقا ئۆزىنىڭ نەقەدەر تەشنا ئىكەنلىكىنى بىلدى، كىشىگە ئىشەنچ بېغىشلايدىغان، كىشىنى ئۆزىنىڭ ساغلام ئىكەنلىكىگە ۋە بىخەتەر ياشاۋاتقانلىقىغا ئىشەندۈرىدىغان توغرا ۋاقىت ئورۇنلاشتۇرۇلۇشى ۋە جايىدا تۇرۇلگەن مەشغۇلات تۇرۇمى ئۇنىڭغا ياققانىدى. دېمەك، ساناتورىيە ساغلام كەيپىيات تولۇپ **تاشقان مۇهىت** ئىدى. بۇ يەردىكى ئارشاڭ نېرۋا يىلتىزى يالليۇغى،

ئولتۇرغۇچ سۆزلەك نېرۋىسى ئاغرىش، ئومۇرتقا بوغۇملىرى قېتىش لىش كېسەللىكلىرىنى ۋە باشقا كېسەللىكلەرنى داۋالايدۇ. ئالېكساندېر گىنۇرگىيېۋېچنىك نېرۋا يىلتىزى ياللۇغلىنىپ قالغان، بۇ بەلدىكى كېسەل بولۇپ، بۇ كېسەل كەلگۈسىدىكى كۆنىلەرنىك بىرىدە ئۇنى يەقتىماقچى بولۇپ تۇراتتى. شۇ سەۋەبتىن ئالېكساندېر گىنۇر-گىيېۋېچ قاتتىقراق ھەرىكەت قىلىشقا ياكى ئېغىر نەرسە كۆتۈرۈشكە پېتىنالمايتتى.

ئارشاڭدا داۋالىنىش ۋاقتى ئاخىر كەلدى.

ئۇ مەخسۇس بىناغا خۇشال كىرىپ كەلدى، بىنادا كەلگەن-ئازادە زاللار، تىنچ دەم ئېلىش ئۆيىلىرى بار ئىدى. ۋاقىنىلىق ھەربىر بۆلمىدە ئىككى ئۆي بار ئىدى. ئۇزۇن كارىدوردا ئاغرىقلار كۆتۈپ ئولتۇراتتى. ھەممەيلەن ئۈن-تىنىش چىقارماي، جىمجىت ئولتۇراتتى. بەزىلەر كىتاب كۆرۈۋاتاتتى، بەزىلەر گېزىت كۆرۈۋا-تاتتى، بەزىلەر مۇگدەۋاتاتتى. بىرمۇنچىلىرى يۇگى يېپتا بىرنەرسە توقۇۋاتاتتى، بۇلارنىك ئىچىدە ئاياللارمۇ، ئەرلەرمۇ بار ئىدى. بىرنەرسە توقۇپ ئولتۇرۇش نېرۋىنى تىنچلاندۇرىدۇ، بولۇپمۇ ئەرلەرگە پايدىلىق.

ئالېكساندېر گىنۇرگىيېۋېچ ئۆزىنى تىزىملىتىپ بولۇپ، 17-نومۇرلۇق ئورۇندۇقنىك يېنىدىكى بوش ئورۇندا ئولتۇردى، لۆكگە ۋە گېزىت سېلىقلىق سۇلياۋ خالتىنى تىزىغا قويىدى-دە، ئەتراپىنى كۆزىتىشكە باشلىدى. ئەمدى ئۇ:جەنۇبقا سايامەتكە بېرىش سالامەت-لىككە پايدىلىق بولغاندىن سىرت ھېچقانداق ئالاھىدە ئىش ئەمەس، دەپ ئويلاپتىكەنمەن، جەنۇبنى بوش چاغلىماسلىق كېرەك ئىكەن، ۋەھالەنكى، سالامەتلىككە دىققەت قىلىش لازىم، بۇنى قەدىمكىلەرمۇ

بىلگەن... دەپ ئويلىدى.

ياشانغان قاتاڭغۇر ئايال بىر ئۆيدىن چىقتى. كېيىن خىزمەتچى ئايالنىڭ: "17 ـ نومۇر، كىرىڭ!" دېگەن ئاۋازى كەلدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ دىئكتىدا چۆچۈپ، ئۆيگە كىردى. ئۆيگە كىرىپ قارىۋىدى، تامدا ئىلغۇ، تام تۆۋىدە ئۇزۇن ئورۇنـدۇق بار ئىكەن، ئورۇندۇقتا سۇلياۋ خالـتا تۇراتـتى، خالتـدا بىرنەرسە بار ئىدى. ئۇ بۇ "نەرسە"نى خالتىدىن ئالدى. بۇ ئەسلىـدە يىپەك ئىشتانپايـپاق ئىكەن، يىپەك يىپ ئىنچىكە ئۆمۈچۈك توربـدەك كۆرۈنەتـتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ گاڭگىراپ تۇرۇپ قېلىپ، مىيقىدا كۈلۈپ قويدى، ئەمما كەينىدىنلا بۇنىڭ ئارشاڭـغا كىرىشـتە كىيىۋىن دەپ قويۇپ قويۇلغانلىقىنى بىلـدى. ئۇۋۇلغۇچـى خىزمەتچىـلەر ئايالـلار ئىدى! ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ يېشىنىپ، ھېلىقى ئىشتانپايپاقـنى كىيىۋالدى. ئۇ ژاننىغا كىرىـپ تۇرۇشـغا، بىر قىز سېىترا كىرىپ، دەم ئېلىش كىنىشكىسـىدىن ئارشاڭـدا داۋالىنىـش بېلىتـىدىن بىرنى شارتتىدە يىرتىۋالدى ـ دە، ئاقارقۇم سائىتىنى ئايلانـدۇرۇپ قويۇپ، ئۇنىڭغا: بىرنىچى قېتىملىق داۋالاشتا سۈدا بەش مىنۇتلا تۇرىـسـز، دېدى. ئەمدى ئۇ ئۆزىنىڭ توغرا قىلغانلىقىغا تېخىمۇ ئىشەنگەنىدى. بۇ ئىشتانپايپاق بولمىغان بولسا، ئۇنىڭغا سەتچىلىك بولارئىدى!

تېخى بىرەر مىنۇت ئۆتمەستىنـلا كارىدوردىـن ئىشكىـنى قاتتىـق چەككەن ئاۋاز كەلدى، ئاۋاز چۈس ۋە چىڭ ئىدى.

ئالدى ئوچۇق خالات كىيىۋالغان ياشانغان ئۇۋۇلغۇچى خىزمەتچى ئايال ئالېكسـاندىر گىئورگىيېۋىچـنىڭ يېنىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ غودۇرىدى:

ـــ نېمە بولدى؟

www.uyghurkitap.com

ــ ئىشكنى ئېچىڭ، ئىشتانىڭىزنى قېقىڭ، ــ دېدى كاربىدورد بىرەيلەن ۋاراقلىراپ.

ــ بۇ يەردە ئىشتانىڭىزنى كۆرگۈنىمىدۇ، ــ دېدى خىزمەتچى ئايال بىرپەستىن كېيىن.

ــ بار، بولماسلىقى مۇمكىن ئەمەس! ئېلىپ چىقىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن! فرانسىيە مېلى ئىدى، ئۆزى يۇپقا. ئاشۇ يەردە بار!

بايانىنى مىڭ تەسلىكتە كىيگەن ئىشتانىڭىزنى ئاشۇنىڭ ئوخشىمامدۇ، مەن كىيگەندە يىرتىلىپ كەتتى ئەمەسمۇ، دەپ ئويلىدى ئالبىكساندىر گىئورگىيېۋىچ خاتىرجەمسىزلىنىپ.

ــ گىراژدان، ئۆيدىكى ئىشتانىڭىزنى كۆردىڭىزمۇ؟ ــ دەپ سورىدى ئايال خىزمەتچى.

ــ بىلمەيمەن... ئورۇندۇقتا بىرنەرسە تۇرۇپتىكەن، مەن كىيۋالغانىدىم.

ــ نېمىشقا؟ ــ دېدى ئايال تاشقىرىقى ئۆيدە تۇرۇپ ئۇنىڭغا قاراپ ئالاقزادە ھالەتتە.

ــ مۇشۇنداق قىلىشىم كېرەك دەپ ئويلاپتىمەن. مەن تۇنجى قېتىم كەلگەن، ــ دېدى ئالبىكساندىر گىئورگىيېۋىچ جاۋابەن. بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئايال خىزمەتچى تولا كۈلۈپ پۈكلىنىپ قالغاندى، ئۇ كۈلۈۋېتىپ ئۇنلۇك سۆزلەيتتى:

ــ ۋاييەي، ۋاي قورسىقىم، ئۇچىيىم ئۈزۈلۈپ كېتەي دەپلا قالدى! ۋاييەي، شۇنداقمۇ كۈلكىلىك ئىش بولىدىكەن! ۋاي، ۋاي!

خىزمەتچى ئايال كاربىدورغا چىقتى ــ دە، كۈلۈپ تۇرۇپ دېدى:

ــ ئاۋۇ كىشى كىيۋاپتۇ، ھازىر سۇدا. كىيۋېلىشىم ھەقلىق

دەيدۇ. ۋاييەي، ۋاي قورسىقىمەي!

كېسەللەر پاراققدە كۆلۈشتى، كۆلكە بۇ ئايالنىڭ ئىنچىكە ئاۋازىنى بېسىپ چۈشتى.

ــ ھەي يۇزسىز! ئىتتىك سال! ئۈستۈڭدىن ئەرز قىلمىسام! كېسەللەرنىڭ نەرسىلىرىگە كۆز-قۇلاق بولۇپ قويساڭلار بولمامدۇ. جىق ھەشەم بىلەن ئالغان فرانسىيە مېلى ئىدى... ــ دەۋاتاتتى ئايال. بىراق كۆلكە سادالىرى ئۇنىڭ ئاۋازىنى غەرق قىلۇەتكەنىدى.

ــ سېلىڭ! ــ دېدى خىزمەتچى ئايال ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچقا، ئاندىن يەنە كۆلكىسىنى توختىتالماي پولغا يىقىلىپ چۈشكىنى تاس قالدى.

ــ ما ئىشنى كۆرۈڭ! ــ دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ قىيىن ئەھۋالدا قالسىمۇ غودىراپ. ئۇ كارىدوردىن ئۆتۈۋاتقىنىدا، قاتار سەپنىڭ ئارىسىدىن ئۆتۈۋاتقاندەك، ئىككى چەتتىكى ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرغان ئاغرىقلار قاقاقلاپ كۈلۈشۈۋاتاتتى.

ئەجەبمۇ ئوسال ئىش بولدا! ھېلىمۇ ياخشى بۇ يەردە تونۇش-بىلىشلەر يوق. ئەمما، ئۇ چۈشكەن ساناتورىيىدىن كەلگەنلەر بارغۇ. ئاپلا، راستلا بار ئىكەن! بىراق، ئۇلار ئۇنى تونۇيالماسلىقى مۇمكىن. بۇ ئىشمۇ ئۆتۈپ كېتەر. "مېنىڭ بىلەن ئالاقىسىزدەك بولۇۋالاي... دۇرۇس، دۇرۇس، مەن ئەمەس، باشقا بىرى..." شۇنداق قىلىپ، ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ روھلانىدى-دە، سورلۇق قىياپەتتە غادىيىپ ماڭغىنىچە زالدىن بىمالال ئۆتۈپ، مەيدانغا چىقتى.

لېكىن، ھەممە ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولمايدىغان ئىش يوق. يامان ئەھۋالدا ھاياتلىق يولى چەتىپ قالىدىغان ئەھۋال بولۇپ تۇرىدۇ. بولمىسا، ياشىماق مۇمكىن ئەمەس.

www.uyghurkitap.com

ئاپتوموبىل مەيدانىغا ئەمدىلا كەلگەن ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىنسا ئۇنانوۋنانى كۆرۈپ قالدى. ئۇ ئېسىنى يوقاتقاندەك تۇرۇپ كېچىك بالا ئەمەسلىكىنى، بۇ قۇرامىغا يەتكەن ئادەمنىڭ پىشىق تونۇشلىرىدىن ئايالنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈشىنىڭ سەت تۇرىدىغانلىقىنى ئېسىدىن چىقارغاندى. ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقىنىدا توۋلىدى:

— ئىنسا ئۇنانوۋنا! سىزنى كۆرۈپ بەك خۇشال بولۇپ كەتتىم! ھەي، ئۆز ۋاقتىدا ئېمىلىسىنى سورىغانلىقىمدەك دەپ ئۆزەمگە كايىپمۇ كەتتىم. ئاسلىكىزنى بىلگەن بولسام، سىز چۈشكەن ساناتورىيىدىن سىزنى تاپار ئىدىم، — ئۇ باشقىلارنىڭ بىرنېمە دەپ قېلىشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەي، بىر دېمىدىلا ئاشۇگەپلەرنى قىلىۋەتتى.

— نېمە ئۇچۇن؟ — دەپ سورىدى ئىنسا ئۇنانوۋنا قەستەن.

— "نېمە ئۇچۇن" دېگىنىڭىز نېمىسى؟ — ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ گەپ قىلالماي قالدى، — سىزنى كۆرۈش ئۇچۇندە. ئېھتىمال، سىز...

— ياق، ئۇنداق ئەمەس، — دېدى ئىنسا ئۇنانوۋنا، — كۆرۈشىدىغان ۋاقتىنى دېيىشپ قويساقلا بولغىنى... ئۇنداقتا...

— شۇ چاغدا ئېسىمگە كەلمىگەن گەپ، — دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ياۋاشلىق بىلەن بوينىغا ئېلىپ، — شۇڭا ئۆزەمگە ئۆزەم كايىپ كەتتىم. قانداق، ئورۇنلىشىۋالدىڭىزمۇ؟ كۆڭلىڭىز خاتىرجەمدۇ؟

— ئورۇنلىشىشنىغۇ ئورۇنلىشىۋالدىم. روھىي ھالىتىمۇ ئانچە ئەمەس.

— نېمىشقا؟

— خۇشال ئەمەس...

— ياخشىمۇ سىز، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ! ياخشىمۇ سىز، خانىم! — دېدى ساشا ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ ئەدەب بىلەن، ئۇ "ياخشىمۇ سىز"نى فرانسۇزچە دېگەندى.

— بۇ كىم بولىدۇ؟ — سورىدى نىنا ئىۋانوۋنا.

— بىز ياتاقداش. ئۆزى ئوبدان يىگىت.

— مەن ماڭاي. ئارشاڭدا داۋالىنىدىغان ۋاقتىم بولۇپ قالدى، — دېدى نىنا ئىۋانوۋنا بىردىنلا ئېسىگە ئېلىپ.

— توختاپ تۇرۇڭ، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ، — ئەمدى سىزنى قويۇۋەتمەيمەن. قاچان، نەدە كۆرۈشىمىز؟

— ئەزەلدىن كېلىشۋاتقان ئادەت، — دېدى نىنا ئىۋانوۋنا كۈلۈپ، — ئۆزىڭىز بىرنېمە دەڭچۇ.

— دېگىز قاتنىشى بېكىتىلىدە، چۈشتىن كېيىن سائەت تۆتتە.

— ۋاقتىدا بارالمىسامچۇ؟ — سورىدى نىنا ئىۋانوۋنا شوخلۇق قىلىپ كۈلۈمسىرەپ.

قانداقلا بولمىسۇن بۇ قىزنىڭ ئىشى ئىدى! ئەستىن بۇرۇنلا كۆتۈرۈلۈپ كەتكەن، تۇغما جەلپىدار ھېس-تۇيغۇ ئۆتۈپ كەتكەن ياشلىق دەۋرىدىن قانداقسىگە كېلىپ قالدى؟ نىنا ئىۋانوۋنا بۇنى تۇيمىغاندى. ئەلۋەتتە، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىلەن ھازىر كۆرۈشۈشتىن بۇرۇن كۆزلىرىنىڭ تېخىمۇ كۆكىرىپ كەتكەنلىكىنى نىنا ئىۋانوۋنا ئۆزى بايقىمىغاندى، لېكىن، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بايقىغان.

www.uyghurkitap.com

ـــ كۆتـۈپ تۇرىـمەن! ـــ دېـدى ئالبكسانـدىر گىئورگىيۇيـچ خۇشاللىقدا.

دېڭىز بويىغا يىغىلغانلارنىڭ نەقەدەر شوخ، خۇشال ئۆتىدىغانلىقىنى جەنۇبقا بېرىپ باققانلار بىلىدۇ. بۇ يەردە كىشىلەرنىڭ يەككە-يىگانە يۈرىدىغانلىرى كەمدە كەم ئۇچرايدۇ، كىشىلەر جۈپ-جۈپ، ياكى توپ بولۇشۇپ يۈرىدۇ. ئۇلارغا ئالدىراش يوق، بىكارچىلىقتا تۇرمۇشنىڭ لەززىتىنى تېتىپ، كۈلكە-چاقچاقلار بىلەن كۈنىنى ئۆتكۈزىدۇ. بەزىدە يايمچىنىڭ ئالدىدا توختاپ، تىكىشىپ ئويناىدۇ، ئۇتتۇرغىنى ياكى ئۇتقىنى ئۈچۈن هايجانلىنىپ كېتىدۇ، ياكى ئەپسۇسلىنىدۇ. تىكىشكەنسېرى قېنى قىزىپ كېتىدۇ. جەزمەن ئاچقان يايمىكەشىلا مىت قىلماي ئولتۇرىدۇ، چۈنكى ئۇنىڭغا ئۇتتۇرۇش، ئۇتۇش دېگەن گەپ يوق. ئۇ لاتارىيە بىلىتى تارقىتىدۇ. مەرھەمەت، مۇشۇنىڭ بىلەن تىرىكچىلىك قىلىدىغان ئادەم بولۇشى لازىم-دە.

سۇ ئۈستىدە بېلىقچى قۇشلار ئۈچۈشاتتى. كىشىلەر بۇ قۇشلارغا بولغا ئۇۋاقلىرىنى ئاتاتتى. قۇشلار ۋىچىرلىشىپ، بولكىلارنى بەس-بەس بىلەن چىشلەيتتى. ئاندىن يەنە ئۇچۇپ، سايرىشىپ، بولغا تەلەپ قىلىشاتتى. ياۋا ئۆردەكلەر قىرغاق بويلىرىدا بىمالال ئۆزۈشەتتى. كەپتەرلەر خۇددى بىركىم قوماندانلىق قىلىۋاتقاندەك قاناتلىرىنى رەتلىك پاقشىتىپ ئاسمانغا كۆتۈرۈلەتتى. شارقىراق دېڭىز سۈيى دولقۇنلارنى قىرغاقتا شارىلدىتىپ ئۇرۇپ، رەڭگارەڭ تاشلارغا تېگەتتى-دە، بۇ تاشلارنى ئۆزى بىلەن قايتۇرۇپ كېتەتتى، ئارقىدىن يەنە قىرغاقنى ئۇراتتى، بۇ هال توختىماي

تەكرارلىنىپ تۇراتتى. شامالسىز چاغلاردىمۇ دولقۇن تۈرۈلۈپ كېلەتتى ـ دە، كۆۋرۈك، قولۇاقلارغا تېگىپ، قولۇاقلارنى جىم تۇرغۇزمايتتى. هايات خۇشاللىق، شادلىق بىلەن تولغان، غەم ـ ئەندىشە نەدەرگىمۇ كەتكەنىدى. بۇ كىشىلەرنىڭ جەددىي ۋە توختاۋسىز ئەمگەكلىرىگە بىلدۇرۇلگەن مىننەتدارلىق ئىدى، ئۇلارنىڭ كېچە ـ كۈندۈز ئارام تاپمىغان، هاياجان بىلەن ئۆتكەن كۆڭلىگە تەسەللى ئىدى، دېمەك، كىشىلەرگە بېرىلگەن كېچىكتىنە مۇكاپات ئىدى.

ئىلىكترلىق سائەت تۆتكە بەش مىنۇت قالغاندى. ئەمما، "گىلمان تېخى كەلمىگەن!"①، خانىملار يىغىتلەرنى ساقلاپ تۇرۇپ قالسا ئانچە ئوبدان بولمايدۇ. بۇنداق بولۇشى خانىملارغا سەت تۇرىدۇ. يىگىتلەر ساقلىشى كېرەك. نىنا ئىۋانوۋنا كېيىن كەلسە مەيلى، ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كېچىكسە پەقەت بولمايدۇ. ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋنانى راست كېيىن كېلىدۇ دەپ ئويلىدى چېغى. چۈنكى نىنا ئىۋانوۋنا "ۋاقتىدا بارالمسامچۇ؟" دېگەن ئەمەسمۇ. شۇڭا ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئالدىراپ كېتىشنىڭ هاجىتى يوق دەپ هېسابلىدى. ساقلىماي كېتىپ قالايمۇ؟ دەرەخلىكىكە مۆكۈۋالسامچۇ؟ بۇ بىتەلەي گىلمان كېلىپ بىردەم تىت ـ تىت بولۇپ تۇرسۇن، ئۇ ئۇمىدىنى ئۈزگەندە، دەرەخلىكتىن چىقاي، شۇنداق قىلسام بولارمۇ؟ ياق، مەن خوتۇن كىشىنى كولدۇرلىتىشقا ئامراق ئادەملەردىن ئەمەس. ئۇنىڭ باشقا ئىشى

① «قارا گىلاس خانىشى» قاتارلىق پروزىلاردىكى ئەر پېرسوناژ، ئاتلىق نوچىلارنىڭ سىمۋولى.

چىقىپ قالغان ئوخشايدۇ. چوقۇم بىر ئىشى چىققان!

ياق، ئەنە، ئالېكساندېرگىئورگىيېۋىچ نىنا ئۇۋانوۋنا قارىماشلاپ كېلىۋاتىدۇ.

ــ كەچۈرگەيسىز، ئاشخاندا ئازراق چاتاق چىقىپ، تاماق يەيمەن دەپ هايال بولۇپ قالدىم.

ۋايۇۋوي، بۇ ئادەمنىڭ ياۋاشلىقىنى! باشقا سەۋەب ئويلاپ تاپسا، ياكى تاماق يېمەيلا كەلسە بولمىدىمۇ.

ــ يەنە ۋاقتىدا كەلمەيدىغان بولسىڭىز... ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا قولىنى تەڭلەپ قورقىتىپ.

ــ ياق، ياق، قەسەم ئىچەي. ئىككىنچى كېچىكمەيمەن!

ــ تاماق يېمەيمۇ، ۋاقتىدا كېلەمسىز؟

ــ هەئە، تاماق يېمىسەممۇ ۋاقتىدا كېلىمەن.

ــ ئۇنداقتا خاپىغان بولۇپ كېتەرسىز؟

ــ نېمىشقا؟

ــ نېمىشقا خاپىغان بولۇپ كېتىمەن دەمسىز؟ ئاچ قورساق ئادەملەر خاپىغان بولۇپ قالىدۇ.

ــ ياق، ئۇنداق ئەمەس، قورسىقىم ئاچ چاغدىمۇ ئاچچىقلانمايمەن.

ــ ئەجەب ئىش ــ هە! گېپىڭىزدىن قارىغاندا، سىز مۇستەسنا ئىكەنسىز ــ دە.

ــ ئېھتىمال...

ئۇلارنىڭ پارىڭى مۇشۇنداق ئاددىي بولدى. ئۇلار بۇنىڭدىن چوڭقۇر مەزمۇنغا ئىنتىلمەيتتى، ئۇنى تەلەپمۇ قىلمايتتى. توغرىراقنى ئېيتقاندا، چوڭقۇر بولۇش ئۈچۈن جۇغلانما بولۇشى، پىكىر

جۇغلانمسىدىن ھېسسىيات جۇغلانمىسى كۆپرەك بولۇشى لازىم ئىدى.

قارىماقتا، بۇ ئىككىيلەن راستلا بىر-بىرىگە باب بىر جۈپ ئىدى. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئېگىز بوي ئادەم، يېشى چوڭ بولغىنى بىلەن پاكىز، رەتلىك، يۇرۇش-تۇرۇشى جايىدا. نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنىڭ مۇرىسىگە كېلىدۇ، ئوتتۇرا ياشلىق دەۋرىدىن ئۆتكەن بولسىمۇ، فىگۇرىسى يەنىلا قامىلاشقان. ئىككىيلەن سەيلە قىلىشتى، پاراڭلاشتى. كېمىلەر قىرغاقتا يېقىنلاپ، يەنە يىراقلاشتى. دېڭىز دولقۇنى يالتىرايتتى. بېلىقچى قۇشلار ۋىچىرلاشماقتا. مىكرافوندىن سەيلىچىلەرنى دېڭىزغا كېلىشكە چاللىغان ئاۋاز كېلىپ تۇراتتى. بىزنىڭ ئىككى باش قەھرىمانىمىز نېمىشقا دېڭىزدا سايا‌ھەت قىلمايدىكىنە؟

ئۇلار كېمىنىڭ كەينىگە كېلىپ ئولتۇرۇشتى ۋە غەم-غۇسسىسىز نەچچە ئون كىشى بىلەن بىللە ئاستا چايقىلىشقا باشلىدى. ئاسمان سۈپسۈزۈك، ھاۋا قەۋەت ياخشى ئىدى. قۇياش خۇدا ئىلتىپات قىلغان بۇ زېمىنغا نۇرىنى سېخىلىق بىلەن توسالغۇسىز تۆكۈپ، بۇ زېمىننى ئىسسىتىماقتا. ئىسسىق شامال ئادەملەرنىڭ يۈزىنى بوشقىنا سىيپاپ ئۆتىدۇ. يۇرىسى ئانىنوۋنىڭ لەرزان ناخشىلىرى ئۇلارنىڭ ــ كېمىدە بەھۇزۇر ئولتۇرغانلارنىڭ قۇلىقىغا كىرىدى: "ئۆيۈمنىڭ لەمپىسى ئاستىدا..." ئۇلارنىڭ ئۆيىي يىراقتا قالغان، بۇ يەردىكى جەنۇبتىكى ئۆي بولسا مانا مۇشۇ.

كېمە قاشتىن يىراقلاشتى. دېڭىز قىرغىقى قىرغاقتىكى ئېگىز ۋە كۆركەم بىنالار بىلەن بىللە تاغنىڭ قوينىغا بارغانسېرى ئېچىكىرىلەپ كىرىپ كەتمەكتە ئىدى، تاغ بولسا قەددىنى رۇسلاپ پاكار ھالەتتىن بارا-بارا ئېگىزلىمەكتە، كۆك ئاسمانغا بوي تارتماقتا. تاغنىڭ

ئەڭ ئېگىز چوققىسىدا سۇس بۇلۇتلار جۇغلانغانىدى.

ــ سىزگە ئايرودرومدىلا دىققەت قىلغانىدىم. سىز ئايروپىلان كۆتۈش زالىدا بەك يالغۇزسىرىغان بىچارە كۆرۈنۈپ كەتكەنىدىڭىز.

ــ دېدى ئالپكىساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىسسىق چىراي ھالەتتە كۈلۈپ، نىنا ئىۋانوۋناغا قاراپ.

ــ مەن راستلا يالغۇز.

ــ بۇنىڭدىن باشقا، ئۇ چاغدا چىرايىڭىزدىن غەم چىقىپ تۇراتتى.

ــ ئۇ چاغدا نەۋرىلىرىمنى ئويلاۋاتقان بولسام كېرەك.

ــ ئۆزەمنۇ بەزىدە يالغۇزسىراپ كېتىمەن. ئۆيدە ئۆزەم يالغۇز ئەمەسقۇ، دەپمۇ ئويلايمەن. ئەمما، ئۆيدىكىلەر جەم بولغاندا، نېمىشقىدۇ ئۆزەمنى بەك يېتىم ھېس قىلىمەن. يېنىمدا سىردىشىم بولمىغانلىقتىن شۇنداقمىكىن...

ئۇنىڭ ئاۋازى يېقىملىق ۋە سالماق ئىدى. نىنا ئىۋانوۋنانىڭ قۇلقى ئۇنىڭدا، نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنىڭ كۆڭلىنى چۈشەندى. قىزنىڭ ئۆيىدە ئۇنىڭدىنمۇ بەزىدە ئاشۇنداق تۇيغۇ بولاتتى. ئەمەلىيەتتە، نىنا ئىۋانوۋنا ئېرى ئۆلۈپ كەتكەنلىكتىن ئەمەس، ئون نەچچە يىلنىڭ ئالدىدا نىكاھدىن ئاجرىشىپ كەتكەنلىكتىن تۇل ئۆتۈۋاتاتتى، ئۇنىڭ ئېرى تېخى ھايات ئىدى. ئەمدى نىنا 50نىڭ قارىسىنى ئالدى. قانداق قىلدۇ يەنە؟ ئالپكىساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلمۇالغاندەك گەپ باشلىدى:

ــ بىلەمسىزكىن، ئىستىقبالىنىڭ پارلاق بولماسلىقى ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ھەممىدىن بەك غەش قىلىدۇ.

ــ ھەي، ھەي، بۇنداق غەمكىن بولماڭ، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا

ئۇنىڭ قولىغا نوقۇپ، ئاندىن يۇقىرى ئاۋازدا سورىدى:

ــ ئاۋۇ نېمە؟ قارىغا! ھە، يۇنۇس بېلىقى ئىكەن!

يۇنۇس بېلىقلىرى كۆزگە كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇلار بىردەم سۈدىن شۇڭغۇپ يۇقىرى ئۆرلىسە، تۇرۇپ تۇگۈلۈپلا سۈغا كىرىۋا-لاتتى، ئۇيۇل مايغا كىرىپ كەتكەندەك ئۇن-تىنسىز بولۇپ كېتەتتى.

ــ ئەجەب پەيزى!

كېمىدىكىلەر يۈزىدىن كۈلكە ياغدۇرغىنىچە يۇنۇس بېلىقىنىڭ ئويۇنىنى بېلىقلار باشقا ياققا ئاستا ئۈزۈپ كەتكۈچە كۆرۈشتى.

ــ ياپىر، ئۆزەمنىڭ بۇ يەردە ئىكەنلىكىمگە ئىشەنگۈم كەلمەي-دۇ، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا خۇشاللىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالماي، ــ سايادەتكە چىقىشقا بەل باغلىشىم بەك بەلەن بوپتۇ. مەن بىللە ئىشلەيدىغان بىر ئايال بارغىن دەپ كۆپ دېگەنىدى...

ــ مېنىڭ ئەھۋالىمۇ شۇنداق. مەنمۇ ئوبدانلا بوپقالدىم، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋناغا قاراپ، ئۇنىڭ ئېسىدىن كۆتۈرۈلۈپ كەتكەن خۇشاللىق يېڭىباشتىن يېنىپ كېلىپ، قەلبى ھاياجانغا تولغاندى، ــ سىزگە بىر گېپىم بار ئىدى، دېسەم ئاچچىقىڭىز كېلىپ قالماس.

ــ قېنى...

ــ سىزنى ياقتۇرۇپ قالدىم.

ــ سىزگە نېمە دەپ جاۋاب بەرسەم بولار؟ ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا بىردەم جىم تۇرغاندىن كېيىن.

ــ ئۆزەمنۇ بىلمەيمەن. جاۋاب بەرمىسىڭىزمۇ بولىدۇ.

ــ قارىڭ، يۇنۇس بېلىقلىرى تىكىۋەتكىلى تۇردى، ــ نىنا

ئۇانوۋنا گەپ قىلىۋېتىپ تېنىنى سەل نېرى قىلدى، ئەمدى ئوغلى بىلەن ئالېكساندېر گىئورگىيېۋېچنىڭ ئارىسىدا ئازراق بوشلۇق پەيدا بولغانىدى.

بۇ ھال ئالېكساندېر گىئورگىيېۋېچنىڭ كۆزىدىن قېچىپ كېتەلمىدى. ئۇ: ئەھۋالدىن قارىغاندا مېنىڭ ھەرىكىتىم ئەدەب دائىرىسىدىن چىقىپ كەتكەن ئوخشايدۇ، دەپ ئۆيلاپ قالدى-دە، شۇڭلىشپ كەتتى.

— گەپ قىلمايسىزغۇ؟ — دەپ سوردى نىنا ئۇانوۋنا بىرھازا-دىن كېيىن.

— ھېلى كۆپ گەپ قىلۇەتكەن ئوخشايمەن، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋېچ تەرىنى تۇرۇپ تۇرۇپ كۇلۇمسىرەپ، — سىز مېنىمۇ دەم ئېلىشقا كەلگەنلەر ئېچىدىكى دون ژۇن[1] دەپ قالدىڭىز بولغاي.

— ئۇنداق ئەمەس، — دېدى نىنا ئۇانوۋنا كۇلۇپ كېتىپ، — مېنىڭچە، سىزنىڭ ئۇنداق ئادەملەر بىلەن قىلچە ئورتاقلىقىڭىز يوق.

— ئەمسە، شۇنداق بولسا قانداق دەيسىز؟ — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋېچ ئۇنىڭ كۇلكە ئوينىغان تۇرغان كۆزلىرىگە قاراپ تۇرۇپ.

— چوقۇم جاۋاب ئاڭلىماقچىمۇ؟

— ھەئە، بولمىسا سىزگە ئىككىنچى گەپ قىلمايمەن.

— ئەمسە، ئەمسە، سەل رومانتىك بولايلى. سىزنىڭ يەنە نېمە گېپىڭىز بار ئىدى؟

---

① ياۋروپادىكى بىرقانچە ئەدەبىي ئەسەرلىكى ئەر باش قەھرىمان، ئايالالارغا ياخشىچاق كۆرۈنىدىغان، ئايالالارنىڭ كەينىگە كىرىۋالىدىغانلارنىڭ تېپى.

ـــ سز بەك چىرايلىق ئىكەنسىز.

ـــ بۇنداق گەپنى ئاڭلىمىغلى ئۇزاق بوپتىكەن...ھازىر خۇشال بولۇشنى، ياكى خاپا بولۇشنى بىلمەي تۇرۇپتىمەن.

ـــ مېنىڭدىن پىكىر ئالماقچى بولسىڭىز، مەن خۇشال بولغىنىڭىز تۇزۇك دەيمەن.

ـــ نېمە ئۈچۈن؟

ـــ نېمىشقىكىن...

ـــ ئۆزىڭىزمۇ بىلمىگەن يەردە، نېمىشقا بۇنداق تېپىشماقنى مەندىن سورايسىز؟

ـــ ۋاي تاڭەي...

قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، ساناتورىيىنىڭ مەشغۇلات تۇزۇمى بويىچە كەچلىك تاماقنا كىرىش لازىم ئىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ بىر-بىرىدىن ئايرىلغۇسى كەلمىدى.

ـــ قەھۋىخانىغا بارساقچۇ، ـــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ تەكلىپ بېرىپ.

ـــ ماقۇل، ـــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا خۇشال ماقۇل بولۇپ، شۇنداق قىلىپ ئىككىيلەن "رۇس چايخانىسى" ناملىق يېمەكلىك دۇكىنىغا كىرىپ كېلىشتى.

بۇ يەردىكى جاھازلار قەدىمچە ئىدى، ئورۇندۇقلار دۇب ياغىچىدىن ياسالغانىدى، پۇختا ئۇستىلدىكى چەينەك ۋالىلداپ تۇراتتى، پەتنۇسقا گۈللۈك چىنىلەر تىزىقلىق تۇراتتى. تامىلارغا بېشىغا چىرايلىق زىننەت بۇيۇملىرى تاقىغان قىزلار بىلەن تون ياقلىق كۆڭلەك كىيگەن ۋە شىملىرىنىڭ پۇچقاقلىرىنى رۇس پوسۇندىكى ئۆتۈكلىرىنىڭ قونجىغا تىقىۋالغان يىگىتلەرنىڭ رەسىملىرى ئويۇلغان

www.uyghurkitap.com

ياغاچ ئويمىلار ئېسىلغانىدى.

قوڭغۇر رەڭ چېچىنى ئۆزۈن ئۆرۈۋالغان قىز ئۇلارنىڭ ئالدىغا كېلىپ، نېمە لازىملىقىنى سورىدى، بۇ قىزمۇ تامدىكى رەسىملەر كىدەك يەڭسىز كۆڭلەك كىيىۋالغان، بېشىغا ھەر خىل زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقىۋالغانىدى.

ئۇلار گۆش نان، تاتلىق بولكا ۋە چاي بۇيرۇتتى. بۇ يەردىكى يېمەكلىك ھېچقانداق ئالاھىدە بولمىسمۇ، ئۆيدىمۇ بۇ يېمەكلىكلەرنى يېيىش مۇمكىن بولسىمۇ، ئۇلارغا ئوبدان تېتىپ كەتتى، شۇڭا لەززەتلەندى.

ــ ياق، ياق، بۇ قېتىمقى سايادەتتىن ئىلگىرىكىدەك ھايات كەچۈرۈشكە قوشۇلايمەن. ئۇنداق ھاياتتا نېمىنىڭ دەم ئېلىش ئىكەنلىكى ئەستىن چىقىپ كېتىدىغانلا گەپ ئىكەن. ئارامالىق بولمىغان، ھېرىپ-چارچاپلا يۈرگەن، ئاخىرى يوق ھارغىنلىق بىلەنلا كۈن ئۆتكەن، ــ دېدى نىنا ئۇۋانوۋنا.

ــ دۇرۇس، توغرا ئېيتتىڭىز، ھەمىشە ئالدىراشلا ئۆتكەن بىلەن بولمايدۇ، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭغا جور بولۇپ.

ــ قىزىمغا ئېچىم ئاغرىپ كېتەتتى، قىزىم چوڭ ئادەم بولۇپ، ئۆيى-ئوچاقلىق بولۇپ كەتكەندىمۇ ئېچىم ئاغرىيتتى، نېمىشقىكىن، ئۇنى مەندىنمۇ ھارغىن ھالەتتە كۆز ئالدىمغا كەلتۈرەتتىم. دائىم دېگۈدەك قىلۇاتقان ئىشىنى تارتۇالاتتىم، بىردەم بۇ ئىش، بىردەم ئۇ ئىش. شۇڭا ئۇ ماڭا بەس سالىدىغان بولۇپ قالدى، ئانامۇ ھارغاندۇ، كىنو-پىنو، تىياتىر-پىياتىر كۆرگۈسى كەلگەندۇ دەپ ئويلاپمۇ باقمايدىغان بولدى.

ــ مېنىڭ ئەھۋالىمۇ شۇنداق. بالىلار شەخسىيەتچىلىك

قىلسا، بوپتۇلا دېدىم. ئاقشۇەتتە، نەپ بولسا يۇگۈرەيدىغان بولۇپ قالدى. ئەلۋەتتە، ئۇلار ياش، قانداق قىلغۇلۇق، بىز بولساق...

ــ ياق، ياق، بۇ نۆۋەت ئۆيگە بېرىپلا: "بولدى، بەس!" دەيمەن. ئەلۋەتتە، مەن ياش ئەمەس، ئەمما...

ــ سىزما؟ ئەمەلىيەتتە سىز تېخى ياش، سىزنى قېرى كۆرسىتەۋاتقان ئاشۇ نەۋرىلىرىڭىز، ھە دېسە موما، موما دەپ چاقىرىۋەرگەن. سىز نەدە موماي؟

ئۇلار قاراڭغۇ چۈشكەندە يېمەكلىك دۇكىنىدىن چىقتى. ئەمما دېڭىز بويىدىكى باغچىدا رەڭگارەڭ چىراغلار چاقناپ تۇراتتى، قويۇق دەرەخ يوپۇرماقلىرىنىڭ ئارىسىدىن يەرگە، چىملىقتا، گۈللۈككە چۈشكەن چىراغ يورۇقى بۇلارنى رەڭلىك نۇر بىلەن چۆمكىگەندى.

قاراڭغۇلۇقتىن بىركىمنىڭ گەپ قىلغان ئاۋازى كەلدى:

ــ يىگىت، سۆيگەن قىزىڭىزغا بىر قىزىل گۈل ئېلىپ بېرىڭچۇ، ــ ئارقىدىنلا بىر موماي چىقىپ كەلدى، ــ بىرىلا قالدى...

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋچ بۇ گۈلنى سېتىۋالدى.

ــ قارىغا، دۇنيادا ياخشى ئادەملەرمۇ بار، بۇ موماي شۇنىڭ بىرى، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋچ.

ــ نەرى ياخشى بۇ ماينىڭ؟

ــ مېنى "يىگىت"، سىزنى "قىز" دېگىنى ياخشى.

* * *

ئۇلار كۇندىن-كۇنگە يېقىنلىشىپ كەتتى. ئەمدى ئۇلار دەسلەپتىكىدەك جىددىيلەشمەيدىغان ۋە تارتىنمايدىغان بولدى. بىراق، بۇ ھال ئۇلارنىڭ يېقىنلىشىشىنىڭ شالالاقلارنىڭ چاقماق تېزلىكىدىكى

مۇھەببتىگە ئوخشايدىغانلىقىدىن دېرەك بەرمەيتتى. ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۆزىنى تۇتۇۋالاتتى ۋە سالاپەتلىك يۈرەتتى. لېنا ئىۋانوۋنانى جىددىيلەشتۈرۈپ قويۇشتىن مۇمكىنقەدەر ھەزەر ئەيلەيتتى، ئېھتىيات قىلسىمۇ دەپ يىراقلىشىپ كەتمەسلىكىنى ئويلايتتى، ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ئېھتىياتسىزلىقتىن قىلىپ سالغان گېپىنىڭ شەنىگە داغ تەگكۈزۈشىدىن پەخەس بولاتتى. لېنا ئىۋانوۋنا بۇنى بىلەتتى ۋە قەدىرلەيتتى، ئۇلارنىڭ ئارىسىدا كىشىنىڭ مەستلىكى كېلىدىغان مۇناسىۋەت ئورنىتىلغانىدى، بۇ ئۇلارنىڭ بىر-بىرىگە كۆڭلى چۈشۈپ قېلىش مۇناسىۋىتىنى يېتىشتۈرۈش ۋە راۋاجلاندۇرۇشنىڭ ياخشى زېمىنى ئىدى. بىرى بولمىسا، يەنە بىرى سېغىنىپ كېتەتتى. شۇنىڭ بىلەن، ھەر كۈنى بىللە يۈرىدىغان بولدى.

ھاۋا ھەر كۈنى ياخشى بولۇپ تۇردى. بەزىدە يىللىق بولۇپلا قالماي، ئىسسىپمۇ كېتەتتى، دېڭىز بويىدىكى قۇملۇقتا يۈزلەپ، مىڭلاپ بىكارچى يىغىلاتتى، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئاپتاپقا قاقلانسا، بەزىلىرى چېدىردا ئۇخلايتتى، بەزىلىرى توپ ئويناسا، بەزىلىرى ئۇنىئالغۇ ئاڭلايتتى، بەزىلىرى شىزى ۋە جۈيزە يەيتتى. يىللىق دېڭىز سۈيىنىڭ ھۆزۈرىنى سۈرۈپ سۇغا چۆمۈلۈۋاتقانلارمۇ بار ئىدى. دولقۇن بۇلارنى يۇتۇپ كېتەتتى، يەتتىۋېتەتتى. ئايالار چىرقىرىشىپ، خۇشال ۋارقىرىشىپ، قىرغاقتا ئۆزۈپ كېلەتتى. ئەرلەر بولسا دولقۇندا لەيلەپ، رۇخسەت قىلىنمىسىمۇ، دادىللىق بىلەن يىراققا، كۆك دېڭىز سۈيى چايقىلىپ تۇرغان يىراقتا ئۆزۈپ كېتەتتى. سۇدىن چىققاندىن كېيىن، ئۇلار كۆتۈرەڭگۈ روھ بىلەن كۆرپىدە ياتاتتى، ياكى ئىسسىق تاشتا ياتاتتى. نېمىلا قىلماڭ،

هۆزۇرلۇق ـ لەززەتلىك ئىدى.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ تۇنجى قېتىم سۆگا كىرىدىغان چاغدا بىرئاز قورقتى. سۆگا كىرىشتىن بۇرۇن بىر ئوچۇم سۇنى كۆكرىكىگە سەپتى، ئاندىن سۆگا كىردى. ئىنا ئىۋانوۋنا پۈتىنى سۆگا چىلاپ كۆردى ـ دە، سۆگا دادىل كىردى. يېنىك دولقۇن ئۇنى باغرىغا ئالدى، ئۇ ئۇزۇشكە باشلىدى، يەرنىڭ تارتىش كۈچىدىن خالاس بولغاندىن كېيىنكى يېنىكلىك ئۇنىڭغا لەززەت ـ ھۇزۇر بېغىشلىغاندى.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭغا تەستە يېتىشتى:

ـــ سۇ ئۇزۇشكە ئۇستا ئىكەنسىز!

ـــ بۇرۇن سۇ ئۇزۇش كۆلچىكىدە ئىشلىگەن، مۇسابىقىغىمۇ قاتناشقانىدىم، ـــ دېدى ئىنا ئىۋانوۋنا دولقۇن ئىچىدە دەم چۆكۈپ، دەم لەيلەپ تۇرۇپ.

ـــ دېمەك، ئەمدى باشتىن باشلاش لازىم ئىكەن ـ دە.

ـــ شۇنداق، ھەممىنى باشتىن باشلاش لازىم...

"ھەممىنى باشتىن باشلاش لازىم" دېگەن سۆز يەۋقۇلئاددە مەنىلىك سۆز ئىدى. ئالدى بىلەن، بۇ سۆز يېڭى ھاياتقا بولغان ئارزۇ ـ ئۇمىد بىلەن تولغانىدى. بۇ سۆزنى تامامەن ئۆتۈپ كەتكەن يىللار ھەققىدىكى ئاچچىق ئەسلىمىنى، روھىي چۈشكۈن چاغدىكى ۋە قاراڭغۇدا ئۆزىنى يەككە ـ يېگانە سەزگەن چاغدىكى ئۇيقۇسىزلىقنى ئۆز ئىچىگە ئالغان دېيىشكە بولمايتتى، كىشىلەر ئارزۇ قىلغان دۇنيادىكى ھەممە نەرسە بولۇشى كېرەك ئىدى. ياشاش، ھاياتلىق لازىم!

مانا بۇ ھېچقاچان باشتىن ئۆتمىگەن، بەخت ۋە يورۇقلۇقتىن بېشارەت بەرگۈچى تۇرمۇش ئىدى.

www.uyghurkitap.com

نىنا ئۇيانوۋنا قىزىرىپ كەتكەن مۇرىلىرىگە قارىشىغا باشلىدى، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ مۇرىلىرىنى ئاۋايلاپ سىلاپ تۇرۇپ، ئىچى ئاغرىپ سورىدى:

ــ ئاغرىمدۇ؟

ــ ياق...

ــ يېپىپ قويايى، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ۋە لۆكۈگىنى ئۇنىڭ مۇرىسىگە ئارتتى.

بۇنداق ئىش قاچان بولۇپ باققان؟ ئۇنىڭغا مۇشۇنداق غەمخورلۇق قىلغان، كۆڭۈل بۆلگەن ئادەم بولغانمۇ؟ نېمىدېگەن ياخشى ــ هە!

ئۇلارنىڭ خۇش كەيپىنى قەستەن ئۇچۇرۇۋەتمەكچى بولغاندەك، ئۇلارنىڭ ئالدىدا سېرىق ساقاللىق كىشى پەيدا بولدى. ئۇ ئېلان مارکىسى چاپلانغان سوۋ ئۇزۇش تورسوكى كىيگەن، سۇدىن مۇدا-پىئەللىنىدىغان كۆك كۆزەينەك تاقىغان، بېشىغا ئۇچلۇق چەخ قالپاق كىيگەن، دولىسغا سومكا ئاسقانىدى، سومكىسىدا بۇ ياقتىن قارىسا كىيىم كىيگەن كۆرۈنىدىغان، ئۇ ياقتىن قارىسا يالىڭاچ كۆرۈنىدىغان بىر ساھىبجامالنىڭ رەسىمى بار ئىدى.

ــ هە، بۇ يەردىكەنسىزغۇ! ــ دېدى ئۇ خۇشال هالەتتە ئاۋازىنى يوغان چىقىرىپ سۆزلەپ، ــ نەگە كەتتىكىن دەپ كېتىپتىمەن. ئۇ يان قاراپ، بۇ يان ئىزدەپ يۈرگىنىمدە ئۇچراپ قالغىنىڭىزنى، ــ ئۇ سومكىسىدىكى تەۋەت ئەدىيالنى ئېلىپ يەرگە سالىدى ــ دە، شەرقىلىقلەرنى دوراپ، يۇڭلۇق پۇتلىرىنى ئالماپ بادەشقان قۇرۇپ ئولتۇردى. ئۇنىڭغا هېچ ئىش بولمىغاندەكلا تۇراتتى. ــ ئۆز گېپىمىزگە كەلسەك، ــ دېدى ئۇ سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپ، ــ سىز بىلەن

تېخى ئوبدانراق تونۇشۇۋالماپتىمەن، سۆيۈملۈك يۈرتداش. ئۆزەمنى تونۇشتۇرۇپ قويۇشۇمغا رۇخسەت قىلغايسىز، مېنىڭ ئېتىم ئەلى ئاددىي ئات — ئىۋان، دادامنىڭ ئېتى مېنىڭكىدىن چىرايلىق- راق — لېئوندوۋىچ. سىزنىڭ ئېتىڭىز نېمە؟ — ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرى- دىن ئۇنىڭ ئىنا ئىۋانوۋنانى ئەزەرگە ئېلىپ، ئىنانىڭ يېنىدىكى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنى كۆرمىگەنىدەك ئەزەرگە ئالمىغانلىقى چىقىپ تۇراتتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ ئاچچىقى كېپىكەتتى.

— ئۇنىڭ ئېتىنىڭ نېمىلىكىنى بىلىش سىزگە نېمە زۆرۈر بولۇپ قالدى؟ ئالايلۇق، سىزنىڭ ئېتىڭىزنىڭ نېمىلىكىنى مېنىڭ زادىلا بىلگۈم يوق!

سەرىق ساقاللىق كىشى ئۇنىڭغا تەرىكمەستىن، ھەتتا كەڭ قورساق- لىق بىلەن قاراپ قويدى، ئاندىن كايىپ بېشىنى چايقىدى.

— سىز نېمانداق قۇسۇر تېپىشقا ئامراق؟ بۇ يەرگە ھەممىمىز خۇشال-خۇرام دەم ئالىمىز دەپ كەلگەن. سىز چاتاق تەرىشقىلا تۇرىدىكەنسىز. ۋاي-ۋۇي، بۇنداق قىلىسىڭىز ئوبدان بولمايدۇ، ئوبدان بولمايدۇ! — ئۇ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنى تاشلاپ قويۇپ، ئالتۇن چىشلىرىنى چىقىرىپ ئىنا ئىۋانوۋنادىن سورىدى:

— ئىسمىڭىزنى دەپ بېرەمسىزكىن؟

— يۇرۇڭ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، سۇغا چۆمۈلەيلى، — دېدى ئىنا ئىۋانوۋنا ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ، ئاندىن دېڭىز تەرەپكە كەتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىنا ئىۋانوۋنا بىلەن سۇ ئۈزۈۋېتىپ، زەردە بىلەن دېدى:

— قارىغا بۇ بىشەمنى، سالجىدەك چاپلىشىلۇالدىغۇ! بۇنداق

www.uyghurkitap.com

داپ يۈزنى هازىرلا... ــ ئۇ گېپىنىڭ ئاخىرىنى دەپ بولمۇچە دولقۇن ئۇرۇلۇپ ئاغزىغا سۇ كىرىپ كېتىۋىدى، يۆتىلىپ، قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ، ئالاقزادە بولۇپ كەتتى، ئۇ قورقۇنچىدى، ئارقىدىنلا يەنە بىر دولقۇن ئۇرۇلۇۋىدى، ئۇ چۆكۈپ كەتكىلى تۇردى.

ننا ئۇۋانوۋنا ئۇنىڭ ئالاقزادە بولۇپ كەتكەنلىكىنى، كۆزلىرىنىڭ چەكچىيىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ دەرھال سۇغا چۆمۈپ، ئۇنى ئېلىپ چىقتى.

قۇتۇلدۇرغۇچى كىشى بىردەمدىلا كەلدى، يىگىتلەر بوشىشىپ كەتكەن ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچنى چەبدەسلىك بىلەن كىشىگە سالدى. كىشى جىددىي قۇتۇلدۇرۇش پونكتىغا قاراپ ئۇچقاندەك مېڭىپ كەتتى.

بولۇپ ئۆتكەن بۇ ئىشتىن ننا ئۇۋانوۋنا قورقۇپ كەتكەنىدى، ئۇ قىرغاققا ئىتتىك ئۈزۈپ كەلدى ـ دە، ھاپىلاـشاپىلا كىيىنىپلا بىچارە ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كەتكەن تەرەپكە يۈگۈردى.

ــ نېمە بولدى ئۇ ئادەم، قان تومۇرى توسۇلۇپ قالغانمۇ نېمە؟ ــ سېرىق ساقاللىق كىشىنىڭ ئاۋازى ننانىڭ قۇلىقىغا كىردى. ھالبۇكى، ننا ئۇۋانوۋنا ئۇنىڭغا كۆزىنىڭ قىرىنى سېلىپمۇ قويمىدى.

ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كىشىدىلا ھوشىغا كەلگەنىدى. ئۇ كۆزىنى ئاچتى، تىرىك ئىدى! كاللىسى زىڭىلداۋاتاتتى، ئەمما بەك قاتتىق ئەمەس ئىدى، بىرپەستىن كېيىن ئۇ پۈتۈنلەي ئېسىگە كەلدى. ئۇ تۇنجى بولۇپ ننا ئۇۋانوۋنانى ئويلىدى. ئۇ نېمە بولغاندۇ؟ ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ قۇتۇلدۇرغۇچىغا نېرى ـ بېرىدىن رەھمەت ئېيتىپلا كىشىدىن سەكرەپ چۈشۈپ، دېڭىز بويىنى بويلاپ ننا ئۇۋانوۋنا تەرەپكە چاپتى. كۆپ ئۆتمەيلا ئۇ

ئۆزىگە قاراپ يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان ئىنا ئۇۋانوۋانىنى كۆردى.

ئۇ تېخىمۇ تېز يۈگۈرۈپ، ئىنانىڭ ئالدىغا كەلدى-دە، ئىنانىڭ قوللىرىنى چىڭ تۇتۇپ، كۆزلىرىگە بەختلىك تىكىلگىنىچە دېدى:

— تاس... كىم بىلسۇن، ھە؟ ھېلىمۇ ياخشى، قۇتۇلدۇرغۇچى يېنىمىزدا ئىكەن. بولمايدىغان بولسا، كېتىپ قالاتتىم! سىزچۇ، سىز قانداقراق، قورقمانسىز؟

ئەلۋەتتە، ئىنا ئۇۋانوۋانا ئۆزىنىڭ قۇتۇلدۇرۇۋالغانلىقىنى ئېيتسا بولاتتى، ئەمما ئۇ ئەرلەرنىڭ غۇرۇرىغا تەگمەسلىكنى بىلەتتى. ئۇنىڭغا بىر ئايالنىڭ، يەنە كېلىپ 50 ياشلىق ئايالنىڭ قۇتۇلدۇرغانلىقىنى ئېيتسۇنمۇ؟ ياق، قۇتۇلدۇرغۇچى قۇتۇلدۇردى دەپلا تۇگەشكەن تۇرۇك!

— شۇنى دەڭا، يىگىتلەر دەل ۋاقتىدا كېلىشتى! دېگەنچى دېگەن دېگەنچى-دە!

— ئۇلارغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ بىر خەت يېزىش، ئازراق سوۋغا-سالام بېرىش لازىم ئىدى... — بايا تىنىقى كېلىشمەسلىكتىن بولسا كېرەك، ئۇ تىترەشكە باشلىدى، — سىز تۇرۇپ تۇرۇڭ، مەن بېرىپ كىيىملىرىمنى ئەكېلەي. ھايال بولمايلا يېنىپ كېلىمەن. — ئۇ سېرىق ساقاللىق كىشىنىڭ كۆرۈپ قېلىشىنى خالىمايتتى، شۇڭا چۆمۈلۈش مەيدانىنىڭ يېنى بىلەن كەتتى.

ئۇنىڭ ئالدىدا سېرىق ساقاللىق كىشى سوغۇق كۈلۈپ تۇراتتى.

— سىزنى سۈدا قان تومۇرى توسۇلۇپ قالىدىغىكەن دەپتىمەن، — دېدى ئۇ.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇن-تىنسىز كىيىنىۋاتاتتى.

— سىزنى نېمىشقا قۇتۇلدۇرغۇچى كېمىگە سالدى؟ سۇ ئىچىۋال-

www.uyghurkitap.com

دېگۈزغۇ دەيسەن؟ ئۇزۇشنى بىلمەيدىغان ھالىگۈزغا سۇغا كىرىپ نېمە قىلاتتىگىز؟

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ بۇرۇنقىدەكلا گەپ قىلماي جىم تۇراتتى.

ــ ھە راست، يەنە بىر ئىشنى سورايمۇ، ــ دېدى سېرىق ساقاللىق ھېلىھى قىلىپ كۆلۈپ تۇرۇپ، ــ خوتۇن كىشىنىڭ ئىشتانىپەقىنى كىيىۋالغان سىزغۇ دەيمەن؟ يېگىلىشمىغاندىمەن؟

ــ نېمە؟ ــ دەپ توۋلىۋەتتى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ھەيرانلىقتا.

ــ يوچۇنراق ئادەم ئوخشايسىز. يۈرتداشىمغا دەپ قويۇش زۆرۈر ئىكەن، سىزدىن ھەزەر ئەيلىمىسە بولمىغۇدەك. بولمىسا، ئۇنىڭ كىيىمىنىمۇ كىيىۋالدىغاندەك تۇرىسىز!

غەزەپلەنگەن ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنىڭ چىرايى ئۆڭدى.

ــ سىز...

ــ مېنى ئۇرماقچىمۇ؟ ــ سېرىق ساقاللىق يەنە ھېلىھى قىلىپ سوغۇق كۈلگىنىچە ئورنىدىن تۇردى. ئۇ ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنىڭ مۇرىسىگىلا كېلەتتىيۇ، ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچتىن بەستىلىك ئىدى. ئۇنىڭ بوينى يوغىنىڭ ئورنىدا بولۇپ، مۇرىلىرى كەڭ ــ كەڭ ئىدى. ــ مۇنداق بولسۇن: يۈرتداشىمدىن نېرى يۈرۈڭ، سىزنىڭ ئورنىڭىزنى ئاستا مەن ئالاي. قوشۇلمىسىڭىز، ھەممە ئادەمنى سىزنى ئەيىبلەيدىغان، مازاق قىلىدىغان قىلىۋېتىمەن. بۇنىڭ ئۈچۈن بارلىق چارە بىلەن ھەربىكەت قىلىمەن!

بۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكىغۇ! تاقەتنىڭ چېكى بولىدۇ دېگەن گەپ بار. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنىڭ چىرايىدىن بارلىق

ئاقۇۋەتكە پىسەنت قىلمايدىغان بىر خىل قەتئىيلىك، غەزەپ ئىپادە-لىنىپ تۇراتتى. سېرىق ساقالىلىق تېخىمۇ چېقىلىپ ئۇنىڭغا يېقىن-لاشتى-دە، دېدى:

— ھەي، قېنى ئۇرمامسىز، مەرھەمەت! قورقماڭ!

غەزىپى ئۆرلىگەن ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ "خەپ... خەپ!" دېيەلمىدى. تېز كېتىش كېرەك، بۇ قورقۇنچلۇق شەخسنىڭ قېشىدىن يىراقتا كېتىش كېرەك!

— ۋاي ئادەم بارمۇ! — سېرىق ساقالىلىق ئۇنىڭ كەينىدىن قوغلاپ كېلىۋېتىپ ۋارقىرىدى، — ئارشاۋدا خوتۇن كىشىنىڭ ئىشتانىپېيقىنى كىيىۋالغان شادىياچاق ئاشۇ ئادەم! شۇ! دەل شۇ! قاراڭلار، قېچىپ كېتىۋاتىدۇ.

ئەتراپتىن: "نېمە؟ نېمە؟" دېگەن ئاۋازلار كەلدى. ئارقىدىنلا پاراققىدە كۆلكە كۆتۈرۈلدى.

— ھۇ ئەسكى! پەس! — غەزەپلەنگەن ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھاسىرايتتى، ئۇ ئەنە شۇ ھالەتتە نېنا ئىۋانوۋنانىڭ يېنىغا كەلدى.

— نېمە بولدى؟ — سورىدى نېنا ئىۋانوۋنا خاتىرجەمسىزلىنىپ.

— سىزگە بىر ئىشنى ئېيتىپ بېرەي. بۇ ئىشنى خەقتىن ئاڭلىغىنىڭىزدىن ئۆزەم دەپ بەرگىنىم تۈزۈك تۇرىدۇ.

— زادى نېمە ئىش؟ — نېنا ئىۋانوۋنا تېخىمۇ ساراسىمىگە چۈشتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىرپەس ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالدى-دە، ئېچىدە توڭگۈز قاتىرايدىغان سېرىق ساقالىلىقنىڭ تەلەتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ، دەرھال گەپنى باشلىدى:

— بىر ئەرنىڭ خوتۇن كىشىنىڭ ئىشتانىپېيقىنى كىيىپ ئارشاۋدا

ئۇيغۇر كتاب توپلىقى
www.uyghurkitap.com

كىرگەنلىكىنى ئاڭلىغان بولغىدىڭىز؟

ــ ئاڭلىغان، بۇ تازا كۈلكىلىك ئىش.

ــ شۇ ئەر مەن.

ــ سىز؟

كۈلۈۋېرىپ ئىنا ئىۋانوۋنانىڭ كۆزىدىن ياش چىقىپ كەتتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچقا قاراپ يەنە قاقاقلاپ كۈلدى! ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭدا بۇنداق كۈچلۈك ئىنكاس قوزغىلار دەپ ئويلىمىغانىدى. كۆڭلى بۇزۇلغان ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىنا ئىۋانوۋناغا بىر قاراپ قويدى ــ دە، خاپا ھالەتتە بېشىنى چايقىدى.

ــ كۈلكىلىك ئىش ئىكەنلىكىنى ئەلۋەتتە بىلىمەن...

ــ ئەمىسە نېمىشقا، نېمىشقا كىيدىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى ئىنا ئىۋانوۋنا كۈلۈۋېتىپ.

ــ مەن: كىيىشىم كېرەك، كىيمىسەم بولمايدۇ، دەپ ئويلىغان... ئەلۋەتتە، بۇ بەك كۈلكىلىك ئىش، ــ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىچى ئېچىشىپ گېپىنى توختاتتى.

ــ كۆڭلىڭىزنى بۇزماڭ، ــ دېدى ئىنا ئىۋانوۋنا ئۇنىڭ قولىغا نوقۇپ، ــ ئەمما، راست گەپنى قىلسام، بەك كۈلكىلىك ئىش بوپتۇ. بۇنچىلىك چىڭ كۈلمىگىلى ماڭا خېلى زامان بوپتىكەن.

ئىنا ئىۋانوۋنا ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ، كۆزىگە مېھرىلىك تىكىلدى. قىزىق، ئىنا ئىۋانوۋنانىڭ كۈلكىسىدە ئازراقمۇ يامان غەرەز يوق ئىدى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ ئەخمەقىلىقىم ھەقىقىدىكى سۆز ــ چۆچەكلەر بېسىقىپ قالار، ئىنا ئىۋانوۋناغا بۇ سىرنى ئاشكارىلىۋەتكەندىن كېيىن، گەپ ــ سۆزلەرمۇ تۈگەر، ئۇ ئىشنى قىلغىنىمنى

ئۇنتۇپ كېتەر، دەپ ئويلىغاندى. ئەمما ياتاقتا قايتىپ كەلگىنىگە، ياتاقدىشى ساشا قىزىقسىنىپ سوراپغىلى تۇردى:

— ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ، قانداق قىلىپ خوتۇن كىشىنىڭ ئىشتانىپاپىسىنى كىيىۋالدىڭىز؟

— نېمىلەرنى جۆيلۈۋاتىسىزكىن، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئالاقزادە بولۇپ.

— نېمە، سىز ئەمەسمۇ؟ دېگىنىڭىز بويىدەكى سۇ ئۇزۇش مەيدانىدا كىشىلەر سىزنى كۆرىستىشۋاتقىنىغۇ. بۇ گەپنى ئاڭلىغان شۇنچە جىق ئادەم قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى. ئەمدى ئادەملەرگە كۆرۈنمەي يۈرەمسىزكىن. شۇنداقتىمۇ سىزگە ھەشقالالا دېيىش كېرەك! ھېلىقى نەرسە قانداق پاتتى؟ — ساشا تولا كۈلۈۋېرىپ يۆتەلگىلى تۇردى.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ خەقنىڭ شاڭخوسىغا قالمسام بولاتتى دەپ يۈرەتتى، ئەمدى ئۆزى ئەڭ كۆپ ئەندىشە قىلغان ئىش سادىر بولماقتا.

راستلا شۇنداق بولدى. ئۇ ئاشخانىغا كىرىشىگە، گويا ئۇنىڭدا كىشىلەرنى تارتىدىغان ماگنىت بارەڭ، ھەممە ئادەم تەڭلا ئۇنىڭغا بۇرۇلۇپ، كۈلۈشكىلى تۇردى، بەزىلەر ھەتتا قولىنى ئۇنىڭغا كۆرسىتىپ تۇرۇپ شىلتىدى. كۆڭلى غەش بولغان ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنىڭ تاماققىمۇ رايى تارتمىدى.

"قانداق قىلماق كېرەك؟ — ئۇ ناھايىتى پەرىشان ئىدى، — ھەممەيلەننىڭ مېنى زاڭلىق قىلىۋاتقىنىنى نىما ئىشۋانوۋنا كۆرۈپ قالمىدىغان بولسا، ھەممە ئىش تۈگەشتى دېگەن سۆز..."

ئۇ دېگىز بويىدا ئاستا ماڭماقتا. پىكاپلار، لق يولۇچى ئولتۇر-

غان ئاپتوبۇسلار ئۆتۈپ كەتتى. ۋېلىسىپىتلىق بىر توپ ئادەم ئون-تىنسىزلا ئۆتۈپ كەتتى. دون كىخوتتەك ئورۇق ۋە ئىگىر بوۋاينى كەينىگە سېلىۋالغان دوغلاققىنا بىر ئادەممۇ ئۇنىڭ يېنىدىن ئاستا ئۆتۈپ كەتتى. ئۇلارنىڭ كەينىدە تەنتەربىيە كىيىمى كىيىۋالغان ئىككى موماي ئىغاڭلاپ كېتىۋاتىدۇ.

ئۇ ئادەتتە نىنا ئىۋانوۋنا بىلەن ئۇچرىشىدىغان يەرگە — دېگىز قاتنىشى بېكىتىگە كېلىپ قالغانلىقىنى سەزمەيلا قالدى. ئۆزىنى بىر خىل "سىرلىق كۈچ"نىڭ بۇ يەرگە ئېلىپ كەلگەنلىكىنى ھېيران-لىق ئىلكىدە بايقىدى. سائەت تېخى ئۈچ بولغانىدى، پۈتۈشكەن ۋاقتى بولسا سائەت تۆت ئىدى.

بىكار بولغاچقا، ئۇ بېكەتتە ئىچى تىت-تىت بولۇپ ئۇيان-بۇيان ماڭاتتى، ھەر خىل ئېلان تاختىلىرىغا ھېچ مەقسەتسىزلا قارايتتى. ئېلان تاختىلىرىغا كۆپكۆك ئاسمان، ئاپئاق پاراخوتلار سىزىلغان بولۇپ، كىشىلەرنى قارا دېگىزغا سايا ھەت قىلىشقا بېرىشنى تەكلىپ قىلىدىغان خەتلەر يېزىلغانىدى. ئۇ ئويلىنىپ قالدى: "مۇشۇنداق سايا ھەت قىلسام قانداق؟" ئىچىدىن يانار دۇغاتىللىق ئازادە پاراخوت كىشىلەرنى باتۇمىدىن ئودېسساغا ئاپىرىپ قويىدىكەن. "بەللى، بەللى!" ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ خۇشال بولۇپ كەتتى. "كېتىپلا تۇغۇشمىيەنمۇ. مازاق-مەسخىرىلەردىنمۇ قۇتۇلمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، سۆيۈملۈك نىنا ئىۋانوۋنا بىلەن دېگىزدا بىللە بولۇش نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ئىش-ھە."

— "ئابخازىيە" قاچان كېلىدۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ ئىش سورىش بۆلۈمىدە بىكار ئولتۇرۇپ زېرىكىپ كەتكەن قىزدىن.

— بۈگۈن كەلمەكچىدى.

ـــ بىلىتنى ئېلىش تەسمۇ؟

ـــ كەلسە ئاندىن مەلۇم بولىدۇ، ھازىر سەيلە-سايا‌ھەتنىڭ راسا كۆپ بولىدىغان مەزگىلى.

"بىلەت ئالغىلى بولىدا مەيلىغۇ!" دەپ ئويلىدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ. ئۇ تاقەتسىزلىنىپ سائەتكە يېنىش-يېنىش قارىدى.

ئاخىر يۇمىلاق سائەت سترىلكىسى لىكىدە يۆتكىلىپ، دەل "12"نى كۆرسەتتى. شۇ چاغدا ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىنا ئۇئانوۋانى كۆردى. ئەھۋالنى تېخى ئېنىق بىلمىسمۇ، ئۇ خۇشال كەيپىياتتا ئۇنىڭ ئالدىغا ئىتتىك باردى-دە، ئۇنىڭ قوللىرىنى چىڭ تۇتۇۋېلىپ، كۆزلىرىگە تىكىلىپ تۇرۇپ، بەختكە بۆلەنگەن ئاۋازدا دېدى:

ـــ مەن بىر ياخشى چارە تاپتىم!

ـــ نېمە؟

ـــ قارا دېگىزغا سايا‌ھەتكە بارساق!

ـــ قالتسىقۇ! ئەمما، قانداق بارغۇلۇق؟

ـــ بۇگۈن ئىچىدىن يانار دېۋىگاتىلىق پاراخوتقا چۈشۈپ يولغا چىقمىز، ئەتە باتۇمغا يېتىپ بارىمىز. ئۇ يەردىن ئودېسسىغا بارىمىز، يول بويى بىرنەچچە چوڭ پورتنى كۆرۈپ ئۆتىمىز.

ـــ ئۇقماي قالدىم... بەك تۈيۇقسىز بوپقالدى. ياق، مەن ئۇقماي...

ـــ بۇنداق ئىش ئۆمۈرده بىر بولىدۇ، ـــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھاياجانلىنىپ، ـــ مۇشۇ يەرده تۇرۇقلۇق، بۇنداق ياخشى پۇرسەتنى غەنىمەت بىلمەسلىك سەۋەنلىك بولىدۇ.

ـــ كېيىن... ئارشاڭغا كىرىپ داۋالىنىش، ـــ دېدى ئىنا ئۇئانوۋنا

www.uyghurkitap.com

شۇبھىلىنىپ.

ــ نېمە ئۈ داۋالىنىش-پاۋالىنىش، قۇرۇپ كەتسۇن! ــ ئەمدى داۋالىنىش تىلغا ئېلىنسىلا، ئۇنىڭ كۆڭلى مۇشۇك تاتىلىغاندەك ئېچىشاتتى.

ــ بىلمەي قالدىم، ــ دېدى ئىنا ئۇيغۇنا يەنىلا بىر قارارغا كېلەلمەي. ئۇنىڭ ئەندىشە قىلىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ئەمما ئالېكساندىر گىنۇرگىيېۋىچ بۇنى ئايالىنىڭ بىقارارلىقى دەپ ھېسابلىدى-دە، تېخىمۇ بەك نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى:

ــ بېرىڭ، پۇشايمان قىلىدىغان ئىش بولمايدۇ، راست شۇنداق. قىزىق، مەنىلىك بولىدۇ!

ئىنا ئۇيغۇنا خۇددى بۇ قېتىمقى قىزىق سەپەردىن باشقا يەنە نېمىلەرنى ئويلاۋاتقىدەكىن دېگەندەك، ئالېكساندىرغا راسا زەن سېلىپ چىقتى. ئەمما ئۇنىڭ چىرايىدىن، سەمىمىي ۋە پاۋاش ئادەمنىڭ چىرايىدىن، ھېچقانداق غەيرىي ئەھۋال بىلىنمىگەن چىرايىدىن ھېچنېمە ئاڭقىرالمىدى.

ــ ماقۇل ئەمسە، ــ دېدى ئۇ ۋە بىردەم ئويلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن يەنە "ماقۇل!" دېدى. كەسكىن ۋە مەنىلىك بۇ گەپ ئاگاھلاندۇرۇش تۇسىنى ئالغاندەك تۇراتتى. ئەمما ئالېكساندىر گىنۇرگىيېۋىچ ئۇنىڭ گېپىدىن ھېچقانداق نازۇك مەنىنى بايقىمىدى. ئۇ خۇشاللىقىدا بېلەت ئالغىلى ماڭدى.

بېلەت ئالغۇچىلار ئۇچىرەتتە تۇرغاندى. يەنە بىر كۆڭۈلسىزلىك بولدى. بېلەت سېتىلىدىغان تۆشۈكنىڭ ئالدىدا قىزىلاردەك ماتىروسچە قىزىل باشلىق كىيىۋالغان بىر يىگىت تۇراتتى، بۇ باشلىقىغا شارچە توقۇلغاندى.

— يولداش، مەن بىرىنچى بولۇپ كېلىۋاتىمەن، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئەسكەرتىپ.

— سىز بىرىنچىمۇ تېخى؟ ھېلى نەدە ئىدىڭىز؟ — دېدى يېگىت زەردە بىلەن.

— سىز نەدە ئىدىڭىز؟ بۇنىڭدىن بىر سائەت ئىلگىرى بۇ يەردە مەندىن باشقا ھېچكىم يوق ئىدى. ئۇشتۇمتۇت سىز سوراش بۆلۈمىگە بېرىپ سوراپ بېقىڭ.

— ئىش سوراش بۆلۈمىگە بىرىنچى بولۇپ بارغان بولسىڭىز، ھازىرمۇ شۇ يەرگە بېرىپ تۇرۇڭ، — دېدى يېگىت ھەجىيىپ تۇرۇپ.

ئۆچىرەتتە تۇرۇۋاتقانلارمۇ كۈلۈشتى.

— ماقۇل، ئۇنداق بولسا، پىشقەدەم جەڭچى بولۇش سۈپىتىم بىلەن، ئۆچىرەتتە تۇرماسلىقىغا ھەقلىقمەن، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ تەتۈر بولۇپ. باشقىلار ئۇنىڭغا ئىشەنمەي بىر-بىرىگە پىچىرلىشىپ، ئۇ ئۇزۇنىنى توتۇۋالالمايۋاتاتتى.

— نېمە دەۋاتىسىز تاغا، پىشقەدەم جەڭچى دېگەن نامىنى ئىلىشقا يېشىڭىز كېچىك كېلىپ قالارمىكىن. گۇۋاھنامىڭىزنى كۆرسىتىپ بېقىڭا قېنى، — دېدى يېگىت.

— يېشىڭىز كىچىك كېلىپ قالارمىكىن؟ بۇرۇن — توغرا بولسۇندۇ، خاتا بولسۇندۇ — مېنى بوۋاي دەيسىلەر، ئەمدى قويۇپ يېشىڭىز كىچىك دەيسىلەر، — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ چېچىلغىنىچە خۇرۇم سومكىسىدىن گۇۋاھنامىسىنى ئالدى، — مەڭ، ئوقۇپ بېقىڭ! سىزچىلىك ۋاقتىمدا بارغۇ، ئوق تېگىپ دوختۇرخانىدا يېتىپ قالغانمەن!

كەيپىيات بىردىنلا ئۆزگەردى! بايا تىنى يېگىتكە بولۇشۇپ،

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنچى كۆرگەزمە كىتابلارنىڭ بىرىنچى تورى

هەـپە دېيىشكەنلەر ئەمدى ئۇ يىگىتنى ئەيىبلىگىلى تۇردى:

ـــ ياشانغانلارغا هۆرمەت قىلىشنىمۇ بىلمەيدىكەن!

ـــ بۇنداقلارنىڭ هەممىسى شۇنداق!

ـــ چوپچوڭلا تۇرۇپ، همم!

ـــ قانداق تەربىيە كۆرگەن نېمىكىن!

ـــ قارىمامسىلەر، ياسىنىشلىرىنىڭ سەتلىكىنى!

ـــ قاملاشمىغان!

تۆشۈك ئېچىلىپ، خېلى چوڭ بىر بېلەت ساتقۇچى كايىپ كەتتى:

ـــ نېمە ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ بۇ؟ يەنە ئۇچ مىنۇت بار تېخى.

ـــ سىزگە ئالاقسىز، ـــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ـــ سىزنىڭ بۇنىڭ بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن.

ـــ ئۇنداق بولسا مەيلى. سىز نەگە باراتتىڭىز؟

ـــ باتۇمغا، باتۇمدىن ئودېسساغا، ئىككى بېلەت لازىم ئىدى.

ـــ بىرىنچى دەرىجىلىك ياتاقتا ئىككى بوش ئورۇن بار.

ـــ بولىدۇ! ـــ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ پۇلنى بېرىپ، بېلەتنى قولىغا ئالدى ـ دە، خۇشاللىقىدا نېما ئۈچۈنلۈكنى يېنىغا باردى.

ـــ بىر بېلەت نەچچە پۇل ئىكەن؟ ـــ دەپ سورىدى نېما ئۈچۈنۇنا.

نېما ئۈچۈنۇنا سومكىسىدىن پۇل چىقىرىپ، تېگىشلىك پۇلنى ساناپ ئايرىدى.

ـــ بېلەتنىڭ پۇلىنى ئېلىڭ. ئالمىسىڭىز بارمايمەن. ئاچچىقىڭىز كەلمىسۇن. شۇنچە جىق پۇلنى ئۆزىڭىزلا چىقارسىڭىز قاملاشمايدۇ. بىللە بارغاندىكىن، پۇلنىمۇ بىللە چىقىرايلى.

ئەمدى ساناتورىيەدىن چىقىش رەسمىيىتىنى ئۆتەش، لاقا-
لۇقلارنى ئېلىش، پاراخوتقا چىقىش كېرەك ئىدى. ئالېكساندېر
گىئورگىيېۋىچ ساشاغا: "سايامەتسىز چىقىپ كەتتىم. دەم ئېلىشىڭىز
كۆڭۈللۈك بولغاي!" دېگەن خەتنى قالدۇرۇپ، ياتاقتىن يەڭگىلغىنە
چىقتى.

نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنى كىرا پىكاپىدا ساقلىماقتا ئىدى.

— دېڭىز قاتنىشى بېكىتىگە، — دەپ بۇيرۇدى ئالېكساندېر
گىئورگىيېۋىچ قىزغىن ۋە كەسكىن تەلەپپۇزدا.

ئادەملەر پاراخوتقا چىقىشقا باشلىدى. كېلىشكەن يىگىتتەك ئىچە-
دىن يانار دۆڭگاتىللىق پاراخوت پرىستانىدا چايقىلىپ تۇراتتى.
پاراخوتتىكى چىراغلاردىن يېيىلغان نۇر كۆزنى قاماشتۇراتتى،
ئاسماندىكى يۇلتۇزلار جىمجىرلايتتى. تۇن قارانغۇلۇقىدا بۇ پاراخوت
كۆركەم، ھەيۋەت كۆرۈنەتتى.

ئەتراپ كۈندۈزدەك يورۇق. كىشىلەر قۇرتتەك ئاستا لۆمۈلە-
دەشمەكتە.

ئىككى چامادان كۆتۈرگەن ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ بىلەن
بىر سومكا كۆتۈرگەن نىنا ئىۋانوۋنا پاراخوتقا چىقتى.

— چىقىڭلار، ئوڭغا مېڭىڭلار، — دېدى بىر دېڭىزچى بېلەت
تەكشۈرۈپ بولغاندىن كېيىن ئۇلارغا.

ئۇ ئىككىيلەن پەلەمپەيدىن چىقىپ، ئوڭغا بۇرۇلدى، ئۇزۇن
كارىدوردا 21-نومۇرلۇق بۆلمىنى ئىزدەپ ماڭدى.

— ياخشىلىقتىن بېشارەت بېرىدىغان نومۇر، — دېدى ئالېكساندېر
گىئورگىيېۋىچ ۋە ئىشىكنى ئېچىپ، نىنا ئىۋانوۋنانى ئاۋۋال كىرىشكە
دەۋەت قىلدى.

ئۇ بۆلمىگە قاراپ گاڭگىراپ تۇرۇپ قالدى. كەڭ-كەڭ ئىككى كارىۋاتقا يېپەك ئەدىيال يېپىلغان بۇ بۆلمە ئىنتايىن ئازادە ئىدى، كارىۋاتلار ئىگىسىنى سەممىي كۆتمەكتە ئىدى. ئىككى كارىۋاتنىڭ ئارىسىدا بىر كىچىك شىرە بار ئىدى.

— بۇ قانداق گەپ بولدى؟ — دېدى ئىنا ئۇيغۇنا دەككە-دۈككىدە ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچقا قاراپ قويۇپ، — نېمە، ئىككىمىز بىر بۆلمىدە تۇرمىزما؟

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھاڭ-تاڭ قالدى. بۇنىڭ ئىككى كىشىلىك بۆلمە ئىكەنلىكىنى ئۇ ئەمدىلا بىلگەنىدى. ئىككى كىشىلىك بۆلمە ئىكەن-دە!

— شۇنداق... ئەمما... — دەپ غودۇرىدى ئۇ گەپلىرى قولاش-ماي، — ئىككى ئورۇن دەپ بېلەت ئالغان.... خىيالىمغا كەلتۈرمەپ-تىمەن. پويىزدىكىدەك... بىر بۆلمىدە تۆت كارىۋات بارمىكىن دەپتىمەن. بۇمۇ مەيلىغۇ... راستلا!

"شۇنداقتۇ، بەلكىم راستلا شۇنداق گولدۇ؟" دەپ ئويلىدى ئىنا ئۇيغۇنا.

— خاتىرجەم بولۇڭ، ئىنا ئۇيغۇنا. سىز كىيىم سالغاندا، مەن چەتتە تۇرمەن، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ سوغۇق قارىشىدىن قورقۇپ كېتىپ، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ بۇ سۆزى ئالدىنقى سۆزىگە زىت ئىدى.

— ئۇنداقتىزە، سىز كىيىم سالغاندا، مەن چەتتە تۇرىدىكەن-مەن-دە؟ — دېدى ئىنا ئۇيغۇنا چىڭ-چىڭ سۆزلەپ. ئۇنىڭغا كۈلكىلىك تۇيۇلغانىدى: "50 يىل ياشاپتىمەن، بۇنداق ئىشنى كۆرۈپ باققان ئەمەس تېخى!"

ـــ نەگە چمقىپ تۇراتتىڭمۇ؟ چىراغنى ئۆچۈرىۋەتسەڭمۇ بولمەيدىمۇ. قەسەم ئىچىپ بەرسەم بېرەي، مەن قەستەن قىلمىغان...

ـــ مۇشۇمۇ يېتەر، ـــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنىڭ سۆزىنى قەتئىي بۆلۈپ، ئاندىن ئۇ خۇش خۇيلۇق بىلەن نەرسە-كېرەكلىرىنى جايلاشتۇرغىلى تۇردى: سومكىدىن چىش چوتكىسى ۋە چىش پاراشوكىنى چىقاردى، بەدەن تاتلايدىغان چوتكىنى ئالدى، كېيىن باشقا سەپەر لازىمەتلىكلىرىنى ئالدى.

ئۇلار گەپ تالىشىۋاتقان ۋە نەرسىلىرىنى جايلاشتۇرۇۋاتقان چاغدا، "ئابخازىيە" پويىزىدىن ئاستا قوزغىلىپ بولغانىدى، ئۇلار بۆلمىدىن پاراخوت سەينىسىغا چىققاندا، پاراخوت قىرغاقتىن خېلى يىراقلاپ كەتكەنىدى.

ئۇلار پاراخوتنىڭ قىرغىقىدا تۇراتتى. ئىككىسىنىڭ قەلبى يايراپ كەتكەنىدى. ئۇلار بىر كۈن ئالدىراش ئۆتكەندىن كېيىن، مانا ئەمدى ئۇھ دېيىشتى.

ـــ مەگگۇ مۇشۇنداق تۇرسا كىشى، ھېچنېمىنى خىيال قىلماي...

ـــ شۇنى دەڭا. بەك ئوبدان بولدى جۇمۇ!

ئۇلار جاھازلىرى ئېسىل ئاشخانىدا تاماقلانىدى. ئاندىن كېمە سەينىسىغا چىقىپ، كېچە مەنزىرىسىنى، ئاسماندىكى يۇلتۇزلارنى، بىپايان دېڭىزنى تاماشا قىلدى.

ـــ دەم ئېلىش دېگەن ئېسىمدىن چىقىپلا كېتىپتىكەن. ئالدىراشلا ئۆتەتتىم. ئىش قىلىپ كۆنۈپ قالغاچقا، بىرەر ئىش قىلمىغان كۈنىمۇ ۋاي ئىسىت، بىر كۈن بىكار ئۆتۈپ كەتسە، دەپ قالاتتىم. بىرەر-يېرىم دەم ئولتۇرۇۋېلىش، يېتىۋېلىش زوراۋۇر ئىكەن، ھازىرقىدەك تۇرۇشمۇ زوراۋۇر ئىكەن. قارىڭا، ئىككىلىمىز قارا

www.uyghurkitap.com

دېگەنغا تۇنجى قېتىم كېلىۋاتىمىز، ھەيران قالارلىق ئىش، مە؟ قانداقسىگە بۇنداق بولۇپ قالدى؟

ــ ئۆزىمىزدىن كۆرسەك بولىدۇ. ئۆزىمىزنىڭ تۇرمۇشىنى ئورۇنلاشتۇرۇشنى بىلمەي يۈرگەن ئىكەنمىز. ئويلىسا ئادەم خىجىل بولىدۇ.

ــ شۇنداق. ئېلىمىز شۇنچە چوڭ. پەيزى يەرلەر يەنە جىق جۇمۇ!

ــ ھورۇنلۇقتىن ئەمەس...

ــ ئادەتلىنىپ قالغانلىقتىن.

گۈگۈم ۋاقتى بولغىنىمۇ خېلى بولغان، كېچە بولۇپ قالغاندى. دېگىز سۈيى كىشىلەرنى ئۈيقۇغا ئۇنىدەپ ئەنسىز شارىلدايتتى. يوپيورۇق قىرغاق كۆرۈنمەيتتى. مۇزىكا سادالىرىمۇ جىمجىتانىدى. لېكىن، ئىككىيلەننىڭ بۆلمىگە كىرىپ كەتكۈسى يوق. ئۇلارغا بۇ خۇشال پەيتلەر قىممەتلىك ئىدى، كىم بىلىدۇ، بۇنداق پۇرسەت ئىككىنچى كېلەمدۇ، يوق. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ تۇرمۇش يولىنىڭ تېخى ئۇزاقلىقىنى، ئۇمىد دەرۋازىسىنىڭ ئۆزلىرىگە كەڭ ئېچىقلىق ئىكەنلىكىنى، مۇھەببەت ئوتىنىڭ باشقىدىن يېنىشى مۇمكىنلىكىنى، ئىشق ئوتىنىڭ بارا-بارا ئۆچۈپ كېتىۋاتقانلىقىغا ئۆزلىرى سەۋەبچى ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىشقاندى.

ــ قىزىق، قىز ۋاقتىمغا قايتقاندەك بولۇپ قالدىم، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا پەس ئاۋازدا.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ قولىغا نوقۇپ قويدى، ئۇ دەرھال ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچقا لاپپىدە بىر قارىۋېتىپ، قولىنى ئېيقاچمايلا، ئاچچىق كۈلگىنىچە گېپىنى تولۇقلىدى:

— دۇرۇس، مۇشۇنداق مىنۇتلار بولغان... بىر زامانلاردا، — ئۇ قولىنى تارتىۋالدى. قاراڭغۇ كېچە ئاسمىنغا قاراپ يەنە بىردەم تۇرۇشقاندىن كېيىن، ئۇ پىپىنچىسىنى تۆزەپ قويۇپ، ئۇن-تىنسىزلا بۆلمىگە قاراپ ماڭدى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭدى، بىراق بۆلمىگە كىرمىدى. ئون مىنۇتتىن كېيىن، ئۇ دەككە-دۈككىدە ئىشىكنى قاقتى، لېكىن كىرمىدى.

— كىرىڭ! — ئىچىدىن نىنا ئىۋانوۋنانىڭ ئاۋازى كەلدى.

نىنا ئىۋانوۋنا بېشىغا ئاپئاق ياستۇقنى قويۇپ يېتىپ قالغانىدى. قىزىل تام چىرىغى چاچقان سۇس نۇر ئۇنىڭ يۈزىنى ئاستا سلايىتتى. ئۇ ياشرىپ قالغانىدەك كۆرۈندى. ئۇنىڭ يۇمىلاق قارا كۆزلىرى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچقا تىكىلگەنىدى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىختىيارسىزلا ئۇنىڭ كارىۋىتىنىڭ يېنىدا توختىدى-دە، ئۇنىڭ شەھلا كۆزلىرىگە تىكىلدى، ئاندىن كۈلدى. بىراق، نىنا ئىۋانوۋنا دەرھال سوغۇققىنا: "خوش، ياخشى چۈش كۆرۈڭ" دېدى-دە، ئالدىنى تام تەرەپكە قىلىۋالدى.

— خوش، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچمۇ ئوڭايسىزلىنىپ. چىراغ ئۆچتى.

* * *

ئىككىلىسى تىنچ، تاتلىق ئۇخلىدى. ئەتىگىنى ئىككىيلەنلا ئورۇن-لىرىدىن يېنىك تۇرۇشتى.

— ئەتىگەنلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

— سىزنىكىمۇ شۇنداق بولسۇن! — دېدى نىنا ئىۋانوۋنا ناھايىتى

www.uyghurkitap.com

ئەدەب بىلەن جاۋاب بېرىپ.

ــ ئوبدان ئوخلاپسىزمۇ؟ ــ ئالبكساندېر گىئورگىيېۋىچ سورىدى.

ــ كارامەت ئوبدان ئوخلاپتىمەن! سىزچۇ؟

ــ مەنمۇ... ئوخشاش.

ئۇلارنىڭ ئاۋازى يېقىملىق بولسىمۇ، بىر-بىرىدىن بىرئاز قورۇنۇۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ئالبكساندېر گىئورگىيېۋىچ چاپسان كىيىنىپ، بۆلمىدىن چىقتى.

"ئابخازىيە" باتۇمغا كەلگىنىدى. باتۇمى دەرەخلىك، دېڭىزدا سۈغا چۆمۈلۈش مەيدانلىرى كۆپ چوڭ شەھەر ئىدى. سەھەردە چۆمۈلۈش مەيدانىدا ئادەم بولمايتتى. بۇ چاغدا ئالبكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئۆزىنى ھېچنېمىدىن قورۇنماي، ئەركىن-ئازادە تۇرغاندەك، ئازاد بولغاندەك سەزدى. "ئەجەب ياخشى! تۇرمۇش مانا مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك. دۇرۇس، توغرا، مانا مۇشۇنداق!" دەپ ئويلاۋاتقان ئالبكساندېر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋنانى ئۆزىگە باغلىدى.

ئۇ بۆلمىگە كىرگەندە، نىنا تاماققا بېرىشقا ساقلاپ تۇرۇپتىكەن. ئەتىگەندە ھاۋانىڭ سالقىنىدىنمۇ، ياكى ئوبدان ئوخلىغانلىقتىنمۇ، ئەيتاۋۇر ئۇلارنىڭ كەيپى بەك بەلەن ئىدى. ھوزۇرلىنىپ تاماقلانغاندىن كېيىن، ئۇلار پاراخوتتىكىلەر بىلەن بىللە شەھەرنى تاماشا قىلغىلى باردى. ئۇلار ئۆسۈملۈكلەر باغچىسىغا بېرىپ، ياۋا ئۆسۈملۈكلەرنى ئېكسكورسىيە قىلدى؛ يۇنۇس بىلقلىرىنىڭ پىلتىڭلاپ كۆرسەتكەن ئويۇنلىرىنى كۆردى؛ دېڭىز بويىدىكى باغچىدا ئاشپۇزۇلغا كىرىپ، ساماۋاردا قاينىتىلغان قەھۋىگە ئېغىز تەگدى.

سەيىلە پاراخوتى دېڭىزدا ئۆزمەكتە، كۈننىڭ ئەلۋەك نۇرى

ئەتراپقا چېچىلغان، كۆك سۇ دولقۇنلايتتى. ئاسمانـدا ئاندا-ساندا بۇلۇت كۆرۈنىدۇ. ئىككىيلەن پاراخوت سۈپسـدا تۇرماقتا، غۇر-غۇر شامال ئۇلارنىڭ يۈزىنى سۈيۈپ ئۆتمەكتە.

ئۇلار نېمىلەرنى دېيىشتىكىن؟ ھەممـنى دېيىشتى. كېيىن، گەپلەشمەي جىم تۇرۇشتى. جىم تۇرۇشمۇ سۆزلىشىشنىڭ داۋامى. ئۇلار مۇنداق دېيىشتى: ئۆزەڭگە ئۆزەڭ باش ئاغرىقى تېپىۋالمىسۇن، تۇرمۇش دېگەن گۈزەل بولىدۇ. تۇرمۇش ئۆزگەرمەكتە. دېمەك، قىينىچىلىق ئالدىدا قول قوۋۇشتۇرۇپ تۇرماسلىق، پېشكەللىكىگە بويۇن ئەگمەسلىك لازىم. بۇ كۈچ-قۇدرەت بىلەن بولۇمسىزلىق ئوتتۇرىسىدىكى ئېلىشىش، ياخشىلىق بىلەن يامانلىق ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش...

ــ يامانلارنى قورقىتىپ، ياخشىلارغا مەدەت بېرىدىغان جەننەت ۋە دوزاخ دېگەن نەرسىنى قايسى دانىشمەن ئويلاپ تاپقىنكەن، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ــ ئەمما بۇ ئۇ ئالەمدىكى ئىش. بۇ ئالەمدە، يامانلار ئۆزىگە جەننەت ھازىرلاش بىلەن تەڭ، ياخشىلارنى دوزاختا كۆرىدىغان كۈنىنى كۆرۈشكە مەجبۇرلايدۇ. ياخشىلار، يەنى ئاق كۆڭۈل كىشىلەر ئىشەنگەك كېلىدۇ، خەيرىخاھ، ساددا، ساپ كېلىدۇ. بۇنداقلارنىڭ تولىسى ياۋاش. ئۇلار بىر بۇۋاقنى ئوتتىنىڭ ئىچىدىن قۇتۇلدۇرۇپ چىقىش ئۈچۈن، ئۆز ھايات-تىدىن كېچىشكە رازى بولىدۇ. ئۆزىنىڭ ئۆزۈقىنى ئاچ قالغانلارغا بېرىشكە تەييار تۇرىدۇ. كېسەللەرگە، ئاجىزلار ۋە يېتىم-يېسىرلارغا ئىچىنى ئاغرىتىدۇ. يەر شارىدا ئۇلار بولمىسا بولمايدىغانلىقىغا ئىشەنچىم كامىل. ئەمما، مېنىڭچە، قانداق يازغان ۋە دېگەن بىلەن، ئىشقىلىپ، يامانلار ھامىنى بار!

www.uyghurkitap.com

ـــ نېمە بۇنداق گەپ قىلىپ قالدىڭىز؟

ـــ بەلكىم بۇ يەرنىڭ بەك ياخشىلىقىدىن شۇنداق دېگەندىمەن، ئەمما، كاشىلىسز ئىش بولمايدۇ.

ـــ بولدىلا، ئۇنداق ئىشنى ئويلاپ نېمە قىلىمىز. ۋاقىتنى غەنىمەت بىلىپ، دېگىز ھاۋاسىنى راسا سۈمۈرۈۋالساق ياخشى، مۇشۇ بىپايان ماكاندا ئۆزىمىزنى ئەستىن كۆتۈرۈلگەن قۇم دەپ قارىمايلى، كېرەكلىك ئادەم دەپ قارىشىمىز لازىم.

نىنا ئىۋانوۋنانىڭ ۋۇجۇدىدىن يېڭى نەرسىنى ـــ قەتئىيلىك ۋە ئۈمىدۋارلىقنى بايقىغان ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ھەيرانلىقتا ئۇنىڭغا كۆزىنى تىكتى.

ـــ شۇنداق، شۇنداق، ياشاش كېرەك! ـــ دېدى ئۇ نىنا ئىۋانوۋنانىڭ كۆز قارىشىغا قوشۇلۇپ.

گۈگۈم ۋاقتىدا، چوڭ ۋە قېتىمزىل قۇياش كېچە پەردىسى تارتىلىشقا باشلىغان دېگىزنىڭ ئۇ قېتىغا ئۆتۈپ كەتكەنىدە مۇنداق بىر ئىش بولدى.

ـــ بىلەمسىزكىن، مېنىڭ بىر ئارزۇيۇم بار ئىدى، ـــ دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋناغا مۇلايىمغىنا.

ـــ نېمە ئارزۇ؟ ـــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا. ئەمەلىيەتتە، ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنىڭ نېمە دەيدىغانلىقى ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى، يۈرىكىنىڭ دۈپۈلدىشى ئاڭلاندى، ئەمدى ھاياتىدا چوڭ ئۆزگىرىش بولىدىغانلىقىنى كۆڭلى تۇيۇپ تۇراتتى.

ـــ ئالدىنزدا يۈكۈنۈپ، تىزلىنىپ، سىز بىلەن ئۇيۇ-ئوچاقلىق بولسام، دېگەن ئارزۇيۇمنى دېمەكچىدىم، ـــ ئۇنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى. كۆڭلىدىكىنى بۇنداق ئىپادىلەش كونىراپ كەتكەن ئۇسۇل

بولسمۇ، ئۇ بۇ گەپلەرنى ناھايىتى ئەستايىدىل دېگەندى.

نىنا ئىۋانوۋنا بىرپەس سۈكۈتتە تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، كەسكىن جاۋاب بەردى:

ــ تىزلانىسىڭىز تىزلىنىڭ! ئەمما ھازىر ئەمەس. قېنى ماڭايلى! ــ ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا، ئارقىسىغا قارىماي قويماي ماڭدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ كەينىدىن كېلىدىغانلىقى ئۈنىڭغا مەلۇم ئىدى.

بۆلمىگە كىرگەندىن كېيىن، نىنا ئىۋانوۋنا چىرايى تاتارغان ھالەتتە ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچقا مېھىر-مۇھەببەت بىلەن قاراپ قويدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ راستلا تىزلانماقچى بولۇۋىدى، نىنا ئىۋانوۋنا ئىككى قولىلاپ ئۈنىڭ بوينىنى قۇچاقلىدى-دە، ئۈنى سۆيدى.

ئىككى ئاددىي شەخسنىڭ ئىنسانلار دۇنياسىدا ئۆزىگە ھەمراھ تېپىشىنى تەسۈرلەيدىغان ھېكايىنىڭ بىرىنچى قىسمى مۇشۇ يەردە ئاخىرلاشتى.

نىنا ئىۋانوۋنا بەختكە چۆمۈلگىنىدىن تۇرۇپ كۆز يېشى قىلاتتى، تۇرۇپ كۈلەتتى. "ئەمدى ھېچ ئۇمىد يوق دەپ ئويلىۋىدىم" دېگەن گەپنىلا تەكرارلايتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچمۇ بۇ گەپنى مىڭ قېتىملاپ تەكرارلاشنى خالايتتى. شۇڭا ئۇنىڭ گېپىنى تەكرارلىدى، چۈنكى ئۇنىڭمۇ مۇشۇ گەپنى دېگۈسى بار ئىدى. ئەمدى ھېچنېمە، مەرھۇم خوتۇنىنى سېغىنىش ھېسسىياتىمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىنى خاتىرجەمسىزلەندۈرەلمەيتتى. شۇنداق، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ھەر خىل ئىش بولىدۇ! ئۇ بىر چاغلاردا ئازاب چەككەن، ياد ئەتكەن، كېيىن كۆڭلى جايىغا

چۈشتى، مەنسۇى يىگانىلىقىغا كۆنىدى. ئازاب بىلىنمەيلا ئۆتۈپ كەتتى. ئەمدى يېنىدا بىر ئايال تۇرۇپتۇ. بۇرۇن بىراۋ ئۇنىڭغا بۇ ئىش ھەققىدە ئېغىز ئاچقان بولسا، ئۇ جەزمەن شۇ ئادەمنى ئەيىبلىگەن بولاتتى. ئۇ ئۆزىمۇ بۇنداق ئىشنىڭ بولۇشىنى خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقمىغانىدى. ئەمما، ھازىر يېنىدا بىر ئايال تۇرۇپتۇ. ئۇنى بەخت چۈلغۇالغانىدى!

* * *

ئۇلار دېڭىزدىكى سەپىرىنى ئاياغلاشتۇرۇپ، ئودېسسادىكى ئاۋدىتاسىيە پونكتىدا ئايروپىلان بىلىتىنى ئېلىپ ئايروپىلانغا ئولتۇرىدى-دە، لېنىنگرادقا ئوكۇشلۇق يېتىپ كەلدى.

ئۇلار قايتىپ كېلىۋېتىپ ياشلارغا ئوخشاشلا كەلگۈسى پىلانلىرىنى ئېيتىشىپ تۇردى.

ــ بىزنىڭكىدە تۇرغىنىمىز تۈزۈك، ــ دېدى ئالېكسانىدېر گىئورگىيېۋىچ.

ــ ياق، ياق، بىزنىڭكىدە تۇرغىنىمىز تۈزۈك. بىر ئۆيدە ئىككى ئايال بولسا، ئاۋارىچىلىك چىق بولىدۇ. ئۆيىڭىز چوڭمۇ؟

ــ 11 كۋادرات مېتر كېلىدۇ.

ــ مېنىڭ 12 كۋادرات مېتر. شۇڭا...

ــ ماقۇل. ئۆيگە بارساق كۆرىمىزغۇ.

لېنىنگرادتا كەچ كۈز مەزگىلى ئىدى. شەھەر ئاسمىنى تۇتۇق، تۇرۇپ سىم-سىم يامغۇر يېغىپ قويۇاتتى. دەل-دەرەخلەر قاردىداپ، شاخلار يالىڭاچلىنىپ، ئوتتا كۆيگەندەك بولۇپ قالغانىدى. يەردىكى يىغىندى سۇ ئادەمنىڭ ھەربىكەتسىز كۆزىدەك كۆرۈنەتتى. يامغۇرنىڭ يېغىشى بىلەن دەمۇدەم شامال چىقىپ تۇراتتى. ئادەتتە

هاۋا بۇنداق بولسا، كۆڭلى غەش بولۇپ قالىدىغان بۇ ئىككىيلەن هازىر ناهايىتى خۇشال، غەشىلىكتىن ئەسەرمۇ يوق: ئۇلار ئاخىر ئۆزئىنىڭ ئۆيىگە كەلدى، ئەمدى يېڭى ئائىلە تۇرمۇشىغا هازىرلىق كۆرىدۇ.

ئەمما، كىرا پىكاپىدا ئىنا ئۇاانوۋنا تۇيۇقسىزلا غەمگە پاتتى. ئۇ ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچقا يېقىن ئولتۇرۇپ، قورقۇمسىراپ تۇرۇپ دېدى:

— نېمىشقىدۇ سىزنى ئەمدى كۆرەلىمەيدىغانىدەك تۇيۇلۇۋاتىدۇ ماڭا.

— نېمە بولدىڭىز... هەممە ئىش جايىدا بولۇپ كېتىدۇ، — دېدى ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنى بەزلەپ، ئەمما ئۆزئىنىڭ ئۆزئىنىڭ كۆڭلى تىنچلىنالمايۋاتاتتى. بىرەر پىشكەللىك كېلىۋاتقاندەك، كۆڭلى بىر قىسىملا بولۇۋاتاتتى، — ئەتە توي خېتى ئالغىلى تىزىملىتىپ قويىمىز، هەممە ئىش جايىدا بولۇپ كېتىدۇ، — ئۇ ئىنا ئۇاانوۋنانى ئۆزىگە يېقىن تارتتى، — ئۆتكەندە ئايروپىلانغا چىققاندا قورققانىدىڭىز. ئەمدى قورقىدىغان هېچنېمە يوقتۇ؟...

— سىز يېنىمدا بولسىڭىز قورقمايمەن، — پىكاپ شەھەردىن ئۆتۈپ، "گراۋدانكا" دېگەن يېڭى تۇرالغۇ رايونىغا كىردى. بۇ يەردە بىر-بىرىدىن قېلىشمايدىغان بىنالار قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى. پىكاپ بىر بىنانىڭ ئالدىدا توختىدى.

— نېمە، كەلدۇقما؟ — ئىنا ئۇاانوۋنا ئۇيقۇدىن ئەمدىلا ئويغانغاندەك، ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچقا هودۇقۇپ قارىدى، — سىزمۇ كىرەرسىز؟ — ئۇ بىچارە قىياپەتتە مۇنداق دېدى، — ئايرىلغۇسى كەلمەيدۇ كىشىنىڭ، — ئەمما ئارقىدىنلا بېشىنى چايقىدى، — ياق،

ئۇيغۇر كتاب توپلىقى
www.uyghurkitap.com

ياق، هازىر بولمايدۇ... سائەت نەچچە بولدى؟

ــ سەككىزگە چارەك قالدى.

ــ يەنە بىر ئايلىنىپ كېلەيلىمۇ؟ ــ دېدى ئۇ روھسىز ھالەتتە، ــ مەجەزىم يوق تۇرىدۇ... ــ ئەمما ئارقىدىنلا تولۇق غەيرەتكە كەلگەندەك كەسكىن تەرزدە دېدى، ــ بولدىلا، ئەتە كۆرۈشەيلى! ــ شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ يېلىنغان تەلەپپۇزدا دېدى، ــ ئەتە جەزمەن كۆرۈشەيلى، ماقۇلمۇ؟ بۇنداقتا ھەممە ئىش ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، شۇنداقلا ئاخىرلىشىدۇ...

ــ نېمىشقا ھەممە ئىش ئاخىرلىشىدۇ دەيسىز؟ ــ ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ كۆڭلىمۇ پەرىشان بولغانىدى.

ــ ماشىننىي يەنە ئىشلىتەمسىلەر؟ ــ دەپ سوردى خۇرۇم چاپانلىق ياش شوپۇر نارازى بولۇپ.

ــ ياق، ياق، ھازىرلا چۈشىمىز، ــ دەپ ئىتتىك جاۋاب بەردى نينا ئىۋانوۋنا، ــ مېنى ئۆزىتىپ قويۇڭ.

ــ ماقۇل...

شوپۇر پىكاپىنىڭ نەرسە ــ كېرەكلەر سېلىنغان ئارقا تەرىپىنى ئاچتى. ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ چامادان، سومكىلارنى ئالدى.

ــ چاققانراق بولسىڭلارچۇ! ــ دەپ ۋارقىرىدى شوپۇر ئۇلارنىڭ كەينىدە تۇرۇپ. ياشىنىپ قالاي دېگەن بۇ ئىككىيلەنىنىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن ئىشلاردىن شوپۇرنىڭ خەۋىرى يوق ئىدى.

ئىككىسى لىفتنىڭ يېنىغا كېلىپ توختىدى.

ــ نەچچىنچى قەۋەتتە تۇرىسىز؟

ــ سەككىزىنچى قەۋەتتە... بولىدى، سىز چىقمىسىڭىزمۇ بولار. ئۆيگە كەلدىم، ــ بىرپەس ئۇن ــ تىنسىز تۇرغاندىن كېيىن، ئۇ

كۆڭلى يېرىم بولغاندەك دېدى، ــ خەير!

ــ نېمىشقا "خەير" دەيسىز؟ ــ دېدى ئالپكساندېر گىئورگىيېۋىچ چۆچۈپ، ــ كۆڭلىڭىز يېرىم بولسا، سىزنى ماڭغۇزمايمەن.

ــ ھېچ ئىش بولمىدى، كېرەك يوق،... سىزدىن زادىلا ئايرىلغۇم كەلمەيۋاتىدۇ... شۇنداق بەلەن بولغان... ــ ئۇ كۆزىگە ياش ئالدى، ئالپكساندېر گىئورگىيېۋىچنى سۆيدى، ئاندىن لىفت بۆلمىسىگە گويا ھەپسىگە كىرگەندەك كىردى.

لىفت بۆلمىسىنىڭ ئىشكى يېپىلدى.

ئالپكساندېر گىئورگىيېۋىچ پەرىشان بولۇپ بىردەم تۇردى-دە، كىرا پىكاپى تەرەپكە ئېغىر قەدەم تاشلاپ ماڭدى.

* * *

نىنا ئىۋانوۋنا ئىشىك قوڭغۇرىقىنىڭ كۇنۇپكىسىنى بېسىشقا ئالدىرىمىدى. ئۆيگە كىرگىنىمدىن كېيىنلا ئاشۇ گۈزەل تۇرمۇش ئايانغلىشىدۇ، بۇرۇنقىدەك خاسلىقىمنى كۇندىن-كۇنگە يوقاتقان، بىر قېلىپقا كىرىپ قالغان، مەززىسىز تۇرمۇشقا يەنە قايتىمەن، دېگەن ئويلار ئۇنىڭ كۆڭلىدىن ئۆتتى. ئەمما ئالپكساندېر گىئورگىيېۋىچنى، ئۇنىڭ ئۆزىگە يۆلەك بولىدىغانلىقىنى، ئەتە كۆرۈشىدىغانلىقىنى... ئويلاپ، كۇنۇپكىنى باستى.

كاتە ئىشكىنى ئاچتى. ئىچ كۆڭلەك، سوڭسىز كەش بىلەنلا چىقىقان كاتە ھەيرانلىق ۋە خۇشاللىقتا ئانىسىغا قاراپ تۇرۇپلا قالدى.

ــ قايتىپ كەپسىزغۇ؟ ئويلىمىغان بىر ئىش بولدى! تېخى ھېلىلا قاچان كېلەركىن دەپ گېپىڭىزنى قىلىشقان، مانا ھازىر ئۆيدە تۇرىسىز! ــ كاتە گېپىنى تۈگىتىپلا ئانىسىنى ئىتتىك سۆيۈپ قويدى،

www.uyghurkitap.com

بۇ سۆيۈش گويا ئانسىنىڭ يۈزىگە چوقۇغانـدەك بولـدى، ئانـسىن كاتە چامادانىنى تۈتۈپ تۇرۇپ توۋلىدى:

ــ مومائىلار كەپتۇ، باللىرىم!

"موما!" نـسنا ئـۇئانـوۋانىنىڭ قۇلىقـغا بۇ سـۆز مۇشتلـغانـدەك تەگدى.

سۆيتوچكا بىلەن كلاۋوچـكا ئـچكىرىـكى ئـۆيـدىن چىقـقان پېتى "موما! موما!" دېيىشكىنىچە نـسنا ئـۇئانوۋاغا ئـۆزىـنى ئـېتىـپ، ئـۇنى بويىندىن چىڭ قۇچاقلىۋالدى.

ئـۇ بالـلارنى سۆيـۈپ قويـدى. بالـلارمۇ كـۆرۈپ، ئـۇ خـۇشال بولدى، ئـەينى ۋاقىتتا بالـلارنىڭ "موما" دەپ چاقىرىـشى ئـۇنىڭـغا بەك غـەلـىتە ئـاڭـلانـدى. بـۇنـداق تـۇيـغۇ ئـۇنىڭـدا بـۇرۇن بولـۇپ باقمىغانىدى.

ــ جەنـۇبتا ئـوبدان تـۇردىڭىزمـۇ؟ بـزنى سېغىنىدىـڭىزمـۇ؟ ــ قـىزى توختىماي سوراشقا باشلىدى، ــ روھلىنىپ، ھەتـتا ياشىرىپ قالغان-دەك تـۇرىـسز. دەم ئالغانىڭ پايدىسى-دە! بولـدى. ئـەمـدى دەم ئـېلىش نـۆۋىتى ماڭا كەلـدى. ھېرىـپ ھېچ ھـالىم قالمـىدى. يەنە بىرنەچچە كـۈنـلـۈك دەم ئـېلىـش ۋاقـتىڭىز بارغـۇ دەيـمـەن، بالىلارغا قاراپ بېرەرسىز. ــ كاتە ئـەزەلدىن ۋاتىلـداق، ئالدىراڭـغـۇ ئـىدى، ئـۇنىڭ بـۇ مىجەزىگە كـۆنـۈپ كەتكەن نـسنا ئـۇئانوۋانا ئـۇنىڭ گېپىـنى ھېچقاچان ئـېغىر ئالغان ئـەمەس ئـىدى، ئـەمما ھازىر قىزىـنىڭ گېپى ئـۇنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرۈپ قويـدى. كاتە تېخـى ئـېرىـگە تېلېفون بېرىۋاتاتتى.

ــ ئاڭـلاۋاتامـسز ئانـدرى، مۆجـزە بولـدى دەڭا مـۆجىزە، مومايى كەلدى! ــ ئـۇ خـۇشاللىقـدا تـۇرۇپكـغا ۋارقىراۋاتاتـتى، ــ

ھەئە، مومايي!

يەنە شۇ "مومايي"! بۇ ئۆيدە ئۆزىنى شۇنداق ئاتايدىغانلىقى ئىنا ئۇئانوۋانىڭ ئېسىدىن چىقىپ كەتكەنىدى.

ــ ھەئە، قايتىپ كەلدى. جان كىرىپ قاپتۇ. ماڭا قارىغاي، كەچلىكىنىڭكىدىن ئېلىڭ. ھەئە، قايسى كىنوخانىنىڭ بولسىمۇ مەيلى، بىزمۇ ئۇھ دەيلى. ھازىرلا بارىمەن، ــ ئۇ تېلېفونىنى قويۇپ، ئانىسىغا خۇشال قاراپ تۇردى، ــ سىز كەتكەندىن كېيىن كىنو كۆرۈشكىمۇ چولام تەگمىدى. ئاندىرى ئۆزى تاماشا قىلىشىنلا بىلدى، مەن ئۆيدىن چىقالمىدىم. سىز راستلا كۆپ ياشىرىپ كېتىپسىز. باشقا بىر ئادەمدەك بولۇپ قاپسىز. ھەي، سىز يوق كۆڭلۈم بەك يېرىم بولدى. ھېرىپ ھېچ ھالىم قالمىدى! قېنى، قانداق دەم ئېلىپ كەلگەنلىكىڭىزنى سۆزلەپ بېرىڭا، ماقۇلمۇ؟

ئىنا ئۇئانوۋنا پىسكىدە كۈلدى ــ دە، قىزىغا مۇلايىم قاراپ قويۇپ، خىجىل بولغاندەك بوش ئاۋازدا دېدى:

ــ مەن بىرى بىلەن مۇھەببەتلەشتىم.

ــ نېمە؟

ــ مۇھەببەتلەشتىم...

ــ نېمە دەۋاتىسىز؟

ــ قانچىلىك بەختكە چۆمگەنلىكىمنى سەن تەسەۋۋۇر قىلالمايسەن.

ــ راستما؟

ــ راست بولماي.

ــ ئوھو، يارايسىز جۇمۇ! يارايسىز! شۇنداق قىلىش زۆرۈر ئىدى!

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ــ ئۇ كىشىمۇ ماڭا كۆڭلىنى بەردى، ــ نىنا ئىۋانوۋنا ئىككى نەۋرىسىنى نېرى ماڭدۇرىۋېتىپ، چېچىنى تۈزەشتۈردى.

ــ توغرا قىپسىز، ئانا! نېمە باشقىچە بولۇپ قالدىكىن دېسەم، ئىش مۇنداقكەن ــ دە! مەن خۇشال بولدۇم. راستلا بەك خۇشال بولدۇم! ــ كاتە ئانىسىنىڭ يېنىغا تاقلاپ كېلىپ، ئۇنى سۆيۈپ قويدى.

ــ سېنىڭ مېنى چۈشىنىدىغانلىقىڭنى، ئەيىبلىمەيدىغانلىقىڭنى بىلمەن.

ــ نېمىشقا ئەيىبلەيتتىم، مېنى ئەخمەق كۆرۈۋاتامسىز؟

ــ 50 ياشقا كىردىم ــ دە.

ــ ئۇنداق بولسا نېمە بوپتۇ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە سىز قېرىغانىدەك تۇرمايسىز ئەمەسمۇ.

ــ قىسقىسى، مەن بەك بەختىيارمەن، كادىنكا. ئىنتايىن... پات ئارىدا توي قىلماقچىمىز.

ــ ئۇنداق بولسا ياخشىغۇ.

ــ ئۇ ئوبدان ئادەم، كۆرگەندە بىلىسەن. 58 ياشقا كىرىپتۇ، ئوغلى ئۆي ــ ئوچاقلىق بولۇپ بوپتۇ، ئىككى نەۋرىسىمۇ بار ئىكەن. ئۇ بىزنىڭكىدە تۇرۇڭ دېگەنىدى. ئەمما، ئۆزەڭ بىلىسەن، بارسام قانداقمۇ بولىدۇ. ئۇلارنىڭكىدە ياش كېلىنى ئۆيىنى باشقۇرىدىكەن. شۇڭا ئۇ كىشىنى بىزنىڭكىگە كېلىپ تۇرۇشقا كۆندۈردۇم. ئۇنى كۆرسەڭ، ياخشى ئادەمكەن دەپ قالىسەن.

ــ بىز بىلەن بىللە تۇرامدا؟ ــ دېدى كاتە چۈشەنمىگەندەك قىلىپ، ــ ئانا، بۇنداق بولسا بولمايدۇ.

ــ ئەمسە قانداق قىلىمىز؟... ــ نىنا ئىۋانوۋنا نېمە قىلارىنى

بىلمەي قالدى.

ــ ئانا، يات بىر ئادەم بىزنىڭ ئۆيدە يۇرسە قانداق بولىدۇ؟ ــ كاتە مۇرىسىنى قىسىپ قويدى، ــ ياق، بولمايدۇ، ئانا، سىزدىن ئۆتۈنەي... خاپا بولماڭ. ئۇ ئادەمنى نېمە قىلمىز؟ سىز ئۇنىڭغا ئامراق ــما؟ ئەمىسە، سىز ئۇنىڭكىگە بېرىڭ. ھە، شۇنداق، سىز ئۇنىڭكىدە تۇرسىڭىز بولىدۇ. شۇنداق قىلسىڭىز ئورۇنلۇق. ئېرىڭىزنىڭ ئۆيىدە تۇرغان بولسىز ــ دە.

ــ بىراق... ــ نىنا ئۇڭانوۋنا ئورۇندۇقتا ئولتۇردى.

ــ شۇنداق قىلىڭ، ئوبدان ئانا. شۇنداق قىلماي بولمايدۇ. ھازىر سىزگە چاي قاينىتاي. مەن كىنوغا كەتكەندە ئۆزىڭىز بىر نەرسە يەڭ. باللار بۇرۇنقىدەك سائەت توقۇققۇزدا ئۇخلايدۇ. يەنىچۇ، ئانا، مۇزلاتقۇدا گۆش بار، ئازراق پىشۇرۇپ قويۇڭ. ئاندرى قورسىقىم ئاچتى دەپ قالار. ــ كاتە قەتئىي تەلەپپۇزدا پىلىموت ئېتىلغاندەك بىراقلا كەينى ــ كەينىدىن سۆزلىدى.

ــ موما، بىزگە نېمە ئەكەلدىڭىز؟ ــ دەپ سورىدى سۆيتوچكا. سۆيتوچكا كلاۋوچكىدىن ئىككى ياش چوڭ ئىدى.

ــ بىزگە نېمە ئەكەلدىڭىز؟ ــ كلاۋوچكىمۇ نىنا ئىۋانوۋنانىڭ تىزىغا چىقىۋالدى.

* * *

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۆيگە كەلگەندە، ئۆيدىكىلەر چاي ئىچىۋاتاتتى. ئۇلار ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنى قىزغىن قارشى ئېلىشتى، ئەمما ئارتۇقچە ھەيران قېلىشمىدى. قايتىپ كەلسە كەلمەمدۇ. بىراق ئۆيدىكىلەر بىردىنلا بىرنەرسىگە يەنى "بوۋاي" نىڭ تېتىكلىشىپ قالغانلىقىغا دىققەت قىلىشتى، ئالېكساندىر گىئور-

گىيىۋىچىنىڭ يۈزىدىن نۇر يېغىپ تۇرغاندەك كۆرۈنەتتى.

ــ پاھ، قارىغا ئوخشاش قارا، جەنۇبقا بارغان ئادەم باشقىچە بولۇپ كېتىدىكەن، ــ دېدى كېلىن چاي قۇيۇۋېتىپ، ــ بوۋاي يىگىت بولۇپ كېتىپتۇ ئەمەسمۇ! جەنۇبقا مەنمۇ بېرىپ كەلسەم بولغۇدەك، سىزنىڭچە قانداق؟

ــ بولىدۇ، ئۆزەڭ يالغۇز بارىسەن.

ــ نېمىشقا؟

ــ نېمىشقا دېگەنمۇ گەپمۇ! جەنۇبنى بىلمىزاي. قانداق دەيسىز، دادا؟

چاي ئۈستىدىكى پاراڭنىڭ ئالبكساندېر گىيورگىيېۋىچقا پايدىسىز ئىكەنلىكى ئېنىق، ئەمما بىزنىڭ باش قەھرىمانىمىز ھەرقانداق قىزىق پاراڭ ــ چاقچاقتا زەن سالمىدى، ئۇ بۇ پاراڭلارنى ئۆزىنىڭ بېشىدىن ئۆتكەن، كۆڭلىنى ئۆتۈۋالغان ئىش بىلەن ئارىلاشتۇرۇۋېتىشنى خالىمايتتى. ئۇ مېھرىبانلىق بىلەن كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ:

ــ بالىلىرىم، مەن ئۆيلىنىدىغان بولدۇم، ــ دېدى.

ئوغلى بىلەن كېلىنى ئۇنىڭغا بىرھازاغىچە گاڭگىراپ قاراپ قالدى ــ دە، كېيىن بىر ــ بىرىگە قارىۋېلىشتى.

ــ ئوڭلۇق، ئىنتايىن ياخشى ئايالغا ئۇچراپ قالدىم. بىر ــ بىرىمىزگە كۆڭلىمىز چۈشتى. ئىش شۇنداق...

ــ يارايسىز جۇمۇ! ھېچ ھەيران قالارلىق ئىش ئەمەس بۇ، بۇنداق ئىش دېگەن بولۇپ تۇرىدۇ، ــ دېدى ئىگور بىردەملىك سۈكۈتتىن كېيىن. ئۇ تۇمشۇقىنى ئۇچلىدى. ئويلانغانىدا شۇنداق قىلىش ئۇنىڭ ئادىتى ئىدى، ــ نېمىشقا ئۆيلىنىدىغان بولۇپ قالدىڭىز؟ يوشۇرۇن ئۇچرىشىشمۇ ياخشى ئىشقۇ؟

— ياق، مەن ئەستايىدىل ئويلاندىم.

— بوپتۇ، بوۋاي ئەستايىدىل ئويلانغاندىكىن، مەيلى دېمەي بولمايدۇ- دە، — دېدى كېلىنى.

— ئۇنىڭ سىلەرگە يېقىپ قالىدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.

— بىزگە يېقىش-ياقماسلىقىغۇ ئىككىنچى گەپ. ئۆزەڭلار كېلىشكەن بولساڭلار بوپتۇ، — دېدى كېلىنى ئاسە.

— شۇنداق، مەن ئۆزەمنى ناھايىتى بەختىيار سەزمەكتىمەن، باللىرىم. ھەقىقىي بەخت دېگەن شۇ!

— بۇنداق ئىش دېگەن جىق... — دېدى ئىگور مازاق قىلغاندەك كۈلۈپ.

— باللىرىم، ئۇ ئايال سىلەرگە ياقسا دېگەن ئۇمىدىم بار...

— قىزىققەنسىز دادا. بىزگە ئۇنداق ئايال ھېچقاچان كېرەك ئەمەس. ئۇنىڭ بىلەن ئۆتۈش سىزنىڭ ئىشىڭىز. مەن ئۆز ئانامنىلا بىلىمەن، باشقا خوتۇن ئۇنىڭ ئورنىغا سىز بىلەن بىللە تۇرمۇش كەچۈرسە، بۇنىڭ مەن بىلەن ھېچ ئالاقىسى يوق. بۇ ئۆزىڭىزنىڭ ئىشى. بىرلا گەپ، مەندىن يىراق تۇرغىنى تۈزۈك. بۇ سىزنىڭ ئۆزىڭىزنىڭ ئىشى! — ئوغلى مۇشۇ كەمگىچە بۇنداق جىق گەپ قىلىپ باقمىغانىدى.

— "يىراق تۇرغىنى تۈزۈك" دېگەن نېمە گەپ؟ — دەپ سوردى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

— بۇ ناھايىتى چۈشىنىشلىكلىقۇ، — دېدى ئاسە دەرھال گەپكە قوشۇق سېلىپ، — ئۇ ئايالنى بۇ ئۆيگە ئەكىلىشنى ئويلىمىدىڭىزمۇ، ئۇنىڭ كېلىشىنى مەن ئارزۇ قىلامدىمەن؟ ئىگور دېدىغۇ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئانىسىدىن باشقا ئادەم يوق. شۇڭا، ئۇنىڭ كۆڭلىنىمۇ

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئاياش كېرەك-تە!

— مېنىڭچە، ئىگور كىچىك بالا ئەمەس، ئۇ مېنى چۈشىنىدۇ، ئەيىبلىمەيدۇ...

— ئەيىبلىمىدىغۇ. بىراق مېنىڭ ئۇ خوتۇنىنى كۆرەرگە كۆزۈم يوق، بۇنداق بولۇشى تەبىئىي، — دەپ رەددىيە بەردى ئىگور.

— ئەمىسە مەن قانداق قىلىمەن؟ — دەپ سورىدى ئالاقزادە بولغان ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، — بىزگىمۇ تۇرمىدىغان جاي بولۇشى كېرەك-تە!

— سىز ئۇنىڭكىگە بارسىڭىز بولىدۇغۇ، — دېدى ئىگور.

— مېنىڭ ئۆزەمنىڭ ئۆيى بار ئەمەسمۇ، ئۆيۈمنى قانداق قىلەمەن دېسەم ئۆزەمنىڭ ئىختىيارى، — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ قاينام قالدى.

— ئۇزاق ئۆتمەي پېنسىيىگە چىقىپ كېتىسىلەر. سەت تۇرمىدۇ، — دېدى ئاسە تاقەتسىزلىنىپ، — نەۋرىلەرنىڭ ئالدىدا ئۆزەڭلەرگە ئۇيات.

— شۇمۇ گەپ بولدىمۇ، — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ غودۇرىدى.

— ھەممە ئىش نورمال بولۇۋاتىدۇ، — دېدى ئىگور گەپنى ئۇزۇپ-ئۇزۇپ قىلىپ.

ئاسە قېيىن ئاتىسىغا گۈلىيىپ قويۇپ، ئۇستەلدىكى قاچا-قۇچىلارنى يىغىشتۇرغىلى تۇردى.

ئاسەنىڭ مىجەزى ئوسال ئەمەس. كىشىلەر ئۇنى ئاق كۆڭۈل، ئوڭلۇق، مۇلايىم چوكان دەيىشىدۇ. ئالېكساندىرگىئورگىيېۋىچ ئۆزى يالغۇز باشقا بىنادا تۇرغان بولسا، ئۇنىڭدىنمۇ ياخشى كېلىنىم بولسا دەپ ھەرگىزمۇ خىيال قىلمىغان بولاتتى. ئەمما، ئۇ كېلىنى بىلەن

بىلله تۇرىدۇ، كېلىنىنىڭ ئۆيىدە تۇرىدۇ. ئائىلە باشلىقىغۇ ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ، لېكىن بۇ كارى چاغلىق ئىش، چۈنكى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ قېرىلىقتا قەدەم قويىدى، كېلىنىچۇ، ئاسە تېخى ياش، ئىستەقبالىلىق. ئۇنىڭ ئىككى بالىسى بار. بۇ يەر ئۇنىڭ ماكانى. بۇ يەردە ئارتۇقچە ئادەمنىڭ تۇرۇشىغا رۇخسەت يوق! ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئارتۇقچە ئادەم. ئاسە ئېرىنى دەپ ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچنى پاتقۇزغان. كېلىنچەك ئۇچۇن، ئۆزلىرىنىڭ كەلگۈسىنى دەپ، ئۇنى پاتقۇزغان! ئەمما، قېيىن ئاتىسى نېمە قىلسۇن دەۋاتىدۇ ئەمدى، بۇ ئۆيگە خوتۇن ئەكىرەمەن دەۋاتىدۇ، ئاسەنىڭ ماكانىغا ئەكىرمەكچى بولۇۋاتىدۇ! ياق، بولمايدۇ، ھەرگىز بولمايدۇ! ئىگور ئىككىلىنچ قالسا، ئاسە بارلىق كۇچى بىلەن توسايدۇ. ئاسە سىرتىتىن كىرگەن ئايالىنىڭ تۇرمۇشتا كۆڭۈلسىزلىك كەلتۈرۈشىگە، بۇ ئۆيدە خالىغانچە خوجايىن بولۇشىغا ھەرگىز يول قويمايدۇ...

كېلىن تەرىنى تۇرۇپ ئولتۇرۇپ قاچا-قۇچىلارنى يۇيۇۋاتاتتى، بىر ئىستاكان قولىدىن تېيىلىپ چەقىپ يەرگە چۈشۈپ، پارە-پارە بولۇپ كەتتى. سېرىق رەسىملىك بۇ يېشىل ئىستاكانىنى ئىگور ناھايىتى ياخشى كۆرەتتى. "ئۇنىڭ كاساپىتى! ئۇنىڭ!" دېدى كېلىن ئاچچىقىدا تىترەپ تۇرۇپ، ئۇنىڭ ئاۋازى بوش ئىدى. "كۆزى يۇمۇلسۇن ئىتتىكەك!" مانا مۇشۇنداق كېلىنىمۇ ئاق كۆڭۈل، ئوڭلۇق، مۇلايىم چوكان دەيدا تېخى.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ كېلىنىنىڭ قەلبىدە شۇنچە زور ھېسسىيات دولقۇنى قوزغالغانلىقىنى ئەلۋەتتە بايقىمىغانىدى، دەرۋەقە، ئۇ توغرۇلۇق كۆپ ئويلاپمۇ كەتمىگەنىدى. ئالېكساندېر

گۈرگىيۇچ ئۇچۇن ئۇ تۇغقان بولسىمۇ، ئاخىرقى ھىسابتا يات ئادەمدەك كۆرۈنەتتى. ئىگور ئۇنىڭ بىلەن نىكاھىدىن ئاجرىشىپ كەتسە، بۇ تۇغقانچىلىقمۇ مەۋجۇت بولمايدۇ. ئەمما، بۇ ئىگور... ئالېكساندىر گۈرگىيۇچ ئوغلىنىڭمۇ بۇنداق پوزىتسىيدە بولۇشىنى نېمىشقا پەملىمىگەن. ئىگور دادامۇ يېڭى تۈرمۇشىنى باشلىسۇن دەپ نېمىشقا ئويلاپ باقمايدىغاندۇ! 58 ياشلىق ئادەم ئۇنچىۋالا قېرى ئەمەستۇ! شەخسىيەتچىلىك، ياشلارغا خاس چېكىدىن ئاشقان شەخسىيەتچىلىك! ئەمما، بۇ شەخسىيەتچىلىك ياشلارغىلا خاسمۇ؟ ياق، ئالېكساندىر گۈرگىيۇچ بۇنداق پوزىتسىيىنى كۆتكەن ئەمەس، ياق، ئۇنداق ئەمەس... بۇ چاغدا ئۇ خاتىرجەمسىزلىنىپ، نىنا ئىۋانوۋنانى ئەسلىدى، ئۇ ھازىر قانداق تۇرۇۋاتقاندۇ؟ ئۇنى قىزى قانداق كۈتۈۋالغاندۇ؟

* * *

ــ نېمىشقا مەن ئۇنىڭكىگە بارمىدىمكەنمەن؟ ئۇ بۇ يەرگە كېلىدۇ، مېنىڭكىدە تۇرىدىمىز.

كاتە ئانىسىغا ئاچچىقلىنىپ قاراپ تۇراتتى. بۇنىڭدىن بۇرۇن ــ ئانا ــ بالا ئىككىنچى كۈنى سەھەردە مۇڭداشقان ــ كاتە ئانىسىنىڭ بىرىكمىگە مۇشۇنداق مەستانە بولۇپ قېلىشىغا، يەنە كېلىپ يات بىر ئادەمنى ئۆيگە ئەكىرىشىگە بىرئاز ئىشەنمىگەنىدى. ئەمما، ھازىر پاكىت شۇنداق! نېمىلەرنى دەپ توۋلاۋاتىدۇ، ھە. نېمە ئىش بۇ؟

ــ باللىرىم، باللىرىم! ــ كاتە توۋلىدى.

سۆھبتوچكا بىلەن كلاۋوچكا ئۇنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كەلدى. كاتە قىزلىرىنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ:

ــ باللىرىم، مومائىلار سىلەرگە ناتونۇش بوۋا تېپىپ بەرمەكـ

چىكەن. ناتونۇش. سىلەرگە كېرەكمۇ؟ ــ دېدى يىغلاۋاتقان مسراپ.

ــ ياق، كېرەك ئەمەس! كېرەك ئەمەس! ــ دەپ چۇرقىراشتى قىزلار، ــ بىزگە ناتونۇش بوۋا كېرەك ئەمەس! كېرەك ئەمەس! كېرەك ئەمەس!

ــ نېمە قىلىمەن دەيسىلەر مېنى، ــ دېيەلمدى ئىنا ئۇۋانوۋنا.

* * *

ئۇلار سائەت 11 دە كۆرۈشمەكچى ئىدى، سائەت 11 گە ئاز قالغاندا، ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ كىرا پىكاپى بىلەن ئىنا ئۇۋانوۋنا تۇرۇشلۇق بىنانىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ پىكاپتىن چۈشۈپ تۇرۇشقاندا، ئىنا ئۇۋانوۋنا بىنانىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئۆچىنى كۆرۈپلا، ئىنا ئۇۋانوۋنا "ئۇھ، دەردىمەي" دەۋەتتى. ئۇ مۇشۇ بىرنەچچە سائەت ئىچىدە تارتقان ئازاب، ئۇۋاللىق، باشتىن كەچۈرگەن ھەممە ئىش مۇشۇ قېتىملا "ئۇھ، دەردىمەي"دىن بىلىنىپ تۇراتتى. ئىنا ئۇۋانوۋنا ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچقا ئۆزىنى ئېتىپ يىغلۇەتتى. ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئانا-بالا ئوتتۇردىسىدىمۇ ئوخشاشلا كۆڭۈلسىزلىك بولغانلىقىنى پەملىدى ۋە ئىنا ئۇۋانوۋنانى باغرىغا تېخىمۇ چىڭ بېسىپ، ئۇنى بەزلەش ئۈچۈن، ئۇنىڭ قولىغا بىر دەستە قىزىلگۈل تۇتقۇزدى.

ــ رەھمەت، ــ دەپ زورۇقۇپ كۈلدى ئىنا ئۇۋانوۋنا. شۇنىڭ بىلەن، دېڭىز، پالما، ئارچا، مۇزىكا، شۇنىڭدەك ئۆزىنىڭ كۆتۈلمىگەن خۇشاللىقى، "كۆزدىكى كىچىك قۇياشى" ــ ئۇ ئۆز مۇھەببىتىگە ئاشۇنداق تەبىر بەرگەنىدى ــ بىلەن ئالاقىدار ھەممە نەرسە يېراقتىن كەلگەن ئەكىس سادالىرىك، ئۇنىڭ قەلبىدىن يەنە ئورۇن ئالدى.

www.uyghurkitap.com

ئىككىسى كىرا پىكاپىدا ئۇن-تىنسىز ئولتۇراتتى. ئۇلار ئىشتايىن قاياقتا ھېسسىيات قاينىمىغا غەرق بولغانىدى — ئۇلار ئۇچۇن بىللە بولۇش يېتەرلىك ئىدى.

ئۇلار قولتۇقلىشىپ نىكاھ خېتى كېسىدىغان كىچىك ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدىن ئاتلىدى. ئۇلار رەسمىيەتنى تېزلا بېجىرگىلى بولار دەپ ئويلاشقانىدى، ئەمەلىيەتتە ئۇنداق بولمىدى. ئاۋۋال ئىلتماس يېزىش، ئاندىن خەت ئېلىش ئۇچۇن ئۇچ ئاي ساقلاش لازىم ئىكەن.

— نېمىشقا ھازىرلا بېجىرىلمەيدۇ؟ — دەپ سورىدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ. ئۇنىڭ يۈرىكىنىڭ دۈپۈلدەپ سوقۇشى ئۆزىگە ئاڭلىنىۋاتاتتى.

— ياشلار چېغىدا سەۋر-تاقەت قىلىدۇيۇ، سىلەر نېمىگە ئالدىراپتىكەن؟ — دېدى بۇ يەردىكى ئايال خىزمەتچى نارازى بولۇپ.

— ئەدەب بىلەنراق گەپ قىلسىڭىز بولارمىكىن، — دېدى بوينىغچە قىزىرىپ كەتكەن نىنا ئۇۋانوۋنا بوشقىنا.

ئەمما، بۇ چاغدا ئايال خىزمەتچى ئۇلارنى قايرىپ قويۇپ، بىر جۇپ قىز-يىگىتنىڭ قولىدىن توي قىلىش ھەققىدىكى ئىلتماسىنى ئېلىۋاتاتتى.

دەرۋەقە، بۇ ئىككىيلەنىنىڭ بىللە ياشىماقچى بولۇشى ھە دېگەندىلا ئوگۇشسىز بولدى. ئۇلار بۇنداق ئاۋارىگەرچىلىكنىڭ بولۇشىنى خىيالىغا كەلتۇرمىگەنىدى.

يامغۇر تامچىلىماقتا، بىرئازدىن كېيىن شارقىراپ ياغقىلى تۇردى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ھاۋا سوغۇق، شامالمۇ كۈچەيىۋاتىدۇ، ئازلا قالغان تېرەك يوپۇرماقلىرى يەرگە چۈشمەكتە.

ـــ ئەمدى نەگە بارمسز؟ ـــ دېدى ننا ئۇانوۋنا تام تۇۋدە.

ـــ ئاشپۇزۇلغا. توي خېتى ئاللمسز دەپ ئىلتماس سۇندۇق، بۇ كۇننى خاترىلەش كېرەك ـ تە. ھە راست، سائەت ئىككى بولمغۇچە شامپانسكىمۇ ساتمايدۇ. بۇنداق چاغدا ئارشاك سۇيى ئىچىش...

ئىككى يېگىت يامغۇردا ئۇلارنىك يېنىغا يۇگۇرۇپ كەلدى.

ـــ بوۋا، ـــ دېدى ئۇلاردىن بىرى، ـــ سەرەڭگە بارمۇ؟

ـــ مەن تاماكا چەكمەيمەن.

ـــ بىكار ئاۋارە بوپتۇمىز، تاماكىنىك پۇرىقىنى پۇرىۋالسىڭىزمۇ بولىدىغان ئىش ئەمەسمۇ! ـــ ئۇلار گېپىنى تۇگىتىپ، يۇگۇرۇپ كېتىشتى.

ـــ بوۋا دېيىش ئادەت بولۇپ قالغانمۇ نېمە، ـــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئاچچىق كۇلۇپ، ـــ سىز بولمىغان بولسىڭىز راستلا قېرىپ كېتەمتىمكىن. نېمە دەپ ماڭا كۆڭلىڭىز چۈشۈپ قالدى...

ھاۋا تېخىمۇ تۇتۇلۇپ، يامغۇر بارغانسېرى قاتتىق ياغقىلى تۇردى. ئاپتوموبىللار بۇرۇنقىدىنمۇ تېز ھەيدىگەنىدەك سۇدا شارقىراپ كېتىۋاتاتتى. لەمپىدىن يامغۇر سۇيى كوركىراپ ئاقىقىلى تۇردى. كوچىدىكى سۇ كېتىۋاتقانلارنىك پۇتىغا قاراپ ئاقماقتا ئىدى.

ـــ نېمە دەپ؟ بەختىمنى دەپچۇ... ھەممە ئىش تۇگىدى دەپ ئويلىۋىدىم، بىراق تۇيۇقسز سىز ئۇچراپ قالدىڭىز!

ـــ ئۇنداق بولسا، بىزنىڭكىگە بېرىپ تۇرۇڭ! مېنىڭكىگە! مەن ھازىرمۇ بىر ئۆيىنىك باشلىقى، شۇنداقمۇ؟! مەن سىزنى ئوغلۇم بىلەن كېلىنىمگە تونۇشتۇرۇپ قويىمەن. باشتىلا شۇنداق قىلىدىغان

www.uyghurkitap.com

ئىش ئىدى. بولۇپ بولغان ئىش ئورنىغا كەلمەيدۇ، دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كۆڭلىنى خۇش قىلىپ. ئۇ: ئوغلۇم بىلەن كېلىنىم نىنا ئىۋانوۋنانى كۆرۈپلا كۆلدەك ئېچىلىپ كېتىدۇ، ھېچقانداق مەسىلە قالمايدۇ، ھەممە ئىش ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، دەپ ئۈمىدۋار تۇرغانىدى.

ئۇ بىر كىرا پىكاپىنى چاقىردى. يېرىم سائەتتىن كېيىن، ئۇلار بىناغا چىقىپ كېتىۋاتاتتى.

ــ ئوغلۇم يامان ئەمەس، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ــ سىزنى كۆرۈپلا، سىزنىڭ قالتىس ئايال ئىكەنلىكىڭىزنى چۈشىنىدۇ. ئۇيى، ئۆيگە كەپتۇق.

ئۇلار تۆتىنچى قەۋەتتىكى پەلەمپەيىنىڭ ئۈدۈلىدىكى سۆسۈن سۇنئىي خۇرۇم بىلەن قاپلانغان ئىشىكنىڭ ئالدىدا توختىدى.

ــ قىزىلگۈلنى كېلىنىڭىزگە سوۋغا قىلايلى، ماقۇلمۇ؟ ــ دەپ سورىدى نىنا ئىۋانوۋنا دەككە-دۈككىدە.

ــ نېمىشقا؟ بۇنى مەن سىزگە سوۋغا قىلغان تۇرسام...

ئىشكىنى ئاسە ئاچتى. كۆپ سەپسېلىشنىڭ ھاجىتى يوق، ئۇ قېيىن ئاتىسىنىڭ "ھېلىقى خوتۇن"نى باشلاپ كەلگەنلىكىنى بىلدى.

ــ ئىگور! ھەي ئىگور! ــ ئۇ كەلگەن مېھمانغا سالام بەرمەيلا، ئېرىنى چاقىردى.

ــ ھە نېمە؟ ــ ئىگور تېلېۋىزورنىڭ ئالدىدىن قوپمىدى.

ــ مايەرگە كېلىڭە!

ــ نېمە ئىش بار ئىدى؟ ــ ئۇنىڭ ئاچچىقى كەلگەنىدى.

ــ كېلىڭ دېگەندىكىن كېلىڭە!

نىنا ئىۋانوۋنا قورقۇمسىراپ تۇرۇپ گۈلنى ئاسەگە ئۆزاتتى.

— سىزگە ئەكەلگەن، قولۇمنى پاندۇرماسسىز، — دېدى ئۇ.

بۇ چاغدا ئىگور چىقتى. دادىسىنىڭ يوچۇن ئايال بىلەن تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، بىردىنلا داغدۇغىسى قالدى. "ھېلىقى خوتۇن" نىڭ مۇشۇ ئايال ئىكەنلىكىنى ئۇمۇ پەملىگەنىدى، شۇنىڭ بىلەن ئۇ گەپمۇ قىلماي، ئىشكنى جاققىدە يېپىۋالدى.

چىرايى تامدەك ئاقىرىپ كەتكەن نىنا ئىۋانوۋنا چىرقىرىۋەتتى-دە، دەلدۇگۇنۇپ يۇرۇپ پەسكە چاپتى.

"نىنا! نىنا!" دەپ ئۇمىدسىزلىنىپ توۋلىدى ئالېكساندىر گىئور-گىيېۋىچ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋناغا كوچىدا يېتىشىۋالدى. نىنا ئىۋانوۋنا يۈزىنى تامغا چاپلاپ تۇراتتى.

— نىنا! ئەزىزىم... — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھاسىراپ-ھۆمۈدەپ.

— مېنى نېمىشقا ئەكەلدىڭىز؟ كەلمەيدىغان ئىش ئىدى. مۇشۇنداق بولۇشىنى كۆڭلۈم تۇيغان.

— خاپا بولماڭ، خاپا بولماڭ، — ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئېمە قىلارىنى بىلمەي غوڭشىدى، — خاپا بولماڭ...

— سالام بېرەيمۇ دېمىدى...

— خۇدا ھەققى...

يولۇچىلار ئۇلارغا قاراشتى. بىر مومايى توختاپ، نارازى بولغاندەك كەينى-كەينىدىن بېشىنى چايقىدى.

— چوپچوگلا بىر ئادەمنىڭ خەقنى بوزەك قىلىۋاتقىنىنى، — دېدى مومايى.

بۇ گەپ، بۇ ناتونۇش ئاۋازنى ئاڭلىغان نىنا ئىۋانوۋنا تىنچ-

لاندى. يغىسنى توختاتتى.

ــ كۆڭلىڭىزگە كەلمىسۇن... ھەممە ئىش ياخشى بولۇپ كېتىدۇ... ياخشى بولۇپ كېتىدۇ، ــ ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى.

ــ ياق، ھەرگىز ياق. سىزنىڭ ئوغلىڭىزمۇ، مېنىڭ قىزىمۇ بىزگە ئىچىنى ئاغرىتمىدى. بۇ ئىش مەڭگۈ ئېسىمدىن چىقمايدۇ...

ــ شۇنداق،... لېكىن ئىككىمىز بار ئەمەسمۇ. بىز مەڭگۈ بىللە، بۇنىڭ ئۈزى كۇپايە قىلمامدۇ؟

يامغۇر توختىدى، بىردەمدىلا كوچىدا ئادەم ئاۋۇپ كەتتى، كىشىلەر گويا ئېقىندەك ئاقماقتا ئىدى. مانا مۇشۇ ئېقىندا ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىلەن نىنا ئىۋانوۋنا ــ ئادەملەرنىڭ قاينىمىدا نەگە ئېقىپ بېرىشىنى بىلمىگەن بۇ ئىككىيلەنمۇ بار ئىدى.

ــ شۇنچە چوڭ شەھەرگە پاتماي قالدۇق، ھە، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا غەمكىن ھالەتتە، ــ سىزنى مېنىڭكىگە ئاپىراي دېسەم، ئەندىشە قىلمەن... ،

ــ ھېچ ۋەقەسى يوق، ــ دېدى بىردەم ئويلىنىۋالغان ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ــ ئۇيىنى تېگىشمەكتىن بۆلەك چارە يوق.

* * *

ئۇ شۇ كۈنلا قارارىنى ئىگورغا دېدى. ئۇ سوغۇقلا گەپ قىلدى، ئوغلىنىڭ تەرىگىمۇ قارىمىدى. بۇرۇنقى مۆمىنلىكىنى ئەمدىكى ئۇۋالچىلىق بېسىپ چۈشكەنىدى. ئىگور خاتا قىلغانلىقىنى تونۇپ، دادىسى بىلەن يارىشىپ قالسا بولاتتى. ئەمما، ئىگور ئۇنداق قىلمىدى، ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ ئۆيىنى تېگىشمەكچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ، ئۇ بىردەملا چالۋاقاپ كەتتى:

— نېمە؟ تۆتىمىز ئىككى ئېغىز ئۆيدە تۇرىمىزما؟ ھەشقاللا، رەھمەت! بۇ مۇمكىن ئەمەس!

— مەنمۇ ياشىشىم كېرەك-تە!

— ئېلىشپ قالدىڭىزمۇ نېمە! — دەپ توۋلاپ كەتتى كېلىن، — نەۋرىلىرىڭىزگە مېھرىڭىز بولىدىغان بولسا، ئۇلار ئۇچۇن ئويلىسىڭىز بولىدۇ-دە. ئۇيات ئەمەسمۇ؟ شۇنچە قىلىپ كەتتىم، كىر-قاتلىرىڭىزنى يۇيۇپ بەردىم، غېمىڭىزنى يېدىم. سىزچۇ... سىز... ئورۇننى ياشلارغا ئۆتۈنۈشىڭىز كېرەك، كۆرىدىغان ياخشىلىقنى كۆرۈپ بولدىڭىز! پېنسىيگە چىقىدىغان كۈنلىرىڭىزنىك كېلىۋاتقانلىقىنى ئۇنتۇپ قالماڭ! خىجىل بولمامسىز؟ قېرىپ قالغان ئادەم تۇرۇپ!

— بۇ ئۆي ئۆزەمنىڭ ئۆيى-دە، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ بۇ قاتتىق ھۇجۇم ئالدىدا نېمە قىلىشنى بىلمەي، — نېمە قىلسام ئىختىيارىم.

— ئەلۋەتتە، قېرىپ ئەقلىڭىزدىن ئازغان بولسىڭىز، — دېدى ئىگور چېچاكشىپ.

— ماڭا مۇشۇنداق گەپ قىلامسەنا؟

— قانداق گەپ قىلسام بولاتتى؟ بىزنى ئويلاپمۇ قويمايسىزۇ. بىزنى ئويلىغان بولسىڭىز، مۇشۇنداق قىلىش خىيالىڭىزغا كېلەمتى؟

— ئەلۋەتتە، ۋىجدانىڭىزنى يوقاتقان بولسىڭىز، نېمە قىلسىڭىز ئىختىيار، — دېدى كېلىن يېغلاۋېتىپ.

— قانداق قىلسام بولىدۇ ئەمسە؟ — ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ تېڭىرقاپ قالغاندى.

— بۇ ئۆزىڭىزنىك ئىشى، بىرنەرسە ئېسىڭىزدە بولسۇن، ئۆيگە

چېقىلغۇچى بولماڭ! ــ دېدى ئىگور.

ــ مەنمۇ بىر ئېغىزلىق ئۆيدە ئەمەسمۇ. مەن شۇ بىر ئېغىز ئۆينىڭ خوجايىنى، ــ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ گېپىدە چىڭ تۇرماقچى بولدى، ئەمما، ئۆزىنىڭ ئۆينىڭ خوجايىنى ئەمەسلىكى ئۆزىگە مەلۇم ئىدى. ئۇ باللارغا زىيانلىق ئىشنى قىلمايدۇ. كىشىنى قىلالمايدىغان ئىشنى قىلىشقا قىستىمايدۇ... ئۇ يامان ئادەم ئەمەس...

* * *

ئىنا ئۇۋانوۋانىڭ ئۆيىدىمۇ ئەھۋال ئوخشاش بولدى. ئۆيىنى تېگىشىدىغانىنىڭ گېپىگە بولۇۋىدى، قىزى گەپكە قۇلاق سېلىشنىمۇ خالىمىدى. سەۋەبىمۇ ئوخشاشلا: نېمە، تۆت ئادەم ئىككى ئېغىز ئۆيدە تۇرىمىزما؟ دېگەندىن ئىبارەت بولدى.

ــ ھازىر سىلەر ئىككى ئېغىز ئۆيدىغۇ! يەنە بىر ئېغىزلىقى مېنىڭ، ــ دېدى ئىنا ئۇۋانوۋنا گېپىنى ئورۇنلۇقتەك.

ــ شۇنداق، سىز بىز بىلەن بىللە تۇرغانىدا، بۇ ئۆينىڭ بىر ئېغىزلىقى سىزنىڭ، بىراق، ھازىرچۇ، سىز بىزنى ئىككى ئېغىزلىق ئۆيگە تىقىپ قويۇپ، ئۆزىڭىز ھېلىقى قېرى بىلەن ئىككى ئېغىزلىق ئۆيگە كىرمەكچى. ئەجەب بەلەن چوت سوقۇپسىزا. ئانا، قېيىن ئانا دېگەن شۇنداق بولامدۇ؟ ھەي، ئانا، ئانا!

ــ ئەمما...

ــ ھەقىقي ئەركىشى بولىدىغان بولسا، ــ دېدى كاتە ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپ، ــ ئۆزى ئۆي تاپسۇن. دەۋاتمەنغۇ، ھەقىقي ئەركىشى بولىدىغان بولسا دەپ!

ــ ئۆيى بار!...

— ئۇنداق بولسا ياخشىغۇ! ئۇنىڭكىگە بارسىڭىز بولمىدىمۇ...
— بارسامغۇ بولاتتى، ئەمما...
— بولدى، بولدى، دەيدىغان گەپىنى دەپ بولدۇم، يەنە بىر نەرسە دېيىشنىڭ ئورنى يوق! گېپىمىز شۇنچىلىك بولسۇن. ئەلۋەتتە، بىزگە كۆيۈنىدىغان بولسىڭىز.

* * *

ئۆي ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرۇشتىن باشقا چارە قالمىدى. دۇرۇس، تىنچ، ئازادە ئۆيدىن ئىجارىگە ئېلىش كېرەك. دەم ئېلىش ۋاقتى تېخى توشمىغان پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ھەممە رەسمىيەتلەرنى ئۆتەپ، زۆرۈر تۇرمۇش لازىمەتلىكلىرىنى ئېلىپ، يېڭى جايغا كۆچۈپ بېرىش كېرەك.

ئاۋۋال تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسىغا بېرىش كېرەك. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىلەن نينا ئىۋانوۋنا بىللە باردى.

ئۆچىرەتتە تۇرۇش ھاجەتسىز ئىدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ دېرىزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ دېدى:

— بىر ئېغىز ئۆي ئىجارىگە ئالاتتىم، ئىككى كىشى تۇرىدىغانغا. ياخشىسى، ئۆكتەبىر رايونىدىن بولسا، ئىدارىمىز شۇ تەرەپتە ئىدى.

— سىرتتىن كەلدىڭىزمۇ؟ نەدىن كەلدىڭىز؟

— ياق، بىز لېنىنگرادلىق.

— "بىز" دېگىنىڭىز نېمىسى؟ — دېدى قىز ئۇنىڭغا سوغۇق نەزەردە قاراپ.

— خوتۇنۇم ئىككىمىز.

— ھېچ چۈشەنمىدىمغۇ. نېمە بولدى، تۇرار جايىڭلار يوقمۇ؟

— ھەئە، يوق.

www.uyghurkitap.com

ـــ سىلەرنى قوغلاپ چىقاردىما؟

ـــ ياقەي! نېمىشقا ئۇي ئىجارە ئالىدىغانلىقىمىزنى تەپسىلىي دەيمىزمۇ؟

ـــ دېمەي ئەمىسە! باشقارمىمىز تۇزۇك ئۇي ئىگىسىگە ئۇي ئىجارە ئالىدىغانلارنى تونۇشتۇرۇپلا قالماي، تۇزۇك ئادەملەرنى ئۇي ئىگىسىمۇ تونۇشتۇرىدۇ ئەمەسمۇ. بىز تونۇشتۇرغان ئادەمنىڭ باشقارمىمىزنىڭ ئىناۋىتىگە داغ چۈشۈرمەيدىغانلىقىغا بىزدە ئىشەنچ بولۇشى كېرەك. سالاھىيەت گۇۋاھنامە ئالار بارمۇ؟

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئىنتايىن ھاياجانلىنىپ، سالاھىيەت گۇۋاھنامىسىنى ئىتتىك چىقاردى-دە، نىنا ئىۋانوۋنانىڭكى بىلەن بىللە دېرىزىدىن سۇندى.

ـــ فامىلەئالار ئوخشمايدىكەنغۇ①، نىكاھ خېتى ئالدى دەيدىغان تامغىمۇ بېسىلماپتۇ، ـــ دېدى قىز گۇۋاھنامىلەرنى كۆرۈپ.

ـــ مۇنداق ئىش ئىدى، ـــ دېدى ئىشىنىڭ چاتاق بولۇۋاتقانلىقىنى پەملىگەن ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ تىت-تىت بولۇپ، ـــ نىكاھ خېتى ئالغىلى تېخى تۇنۇگۈن ئىلتىماس بېرىپ قويغان، بىلەمسىزكىن...

ـــ مەن ھېچنېمە بىلمەيمەن، ـــ دېدى قىز توڭلۇق قىلىپ. قىز راستلا بىلمەيتتى. ئۇ 26 ياشقا كىرگەن، ئەمما تېخى ئەرگە تەگمىگەنىدى. توي-تۆكۈننىڭ گېپىنى ئاڭلىسىلا، ئۇ قىزنىڭ كۆڭلى يېرىم بولاتتى، مەجەزى قوداڭشىپ قالاتتى.

ـــ كەچۈرگەيسىز، گېپىم شۇكى، ئىلتىماس سۇنغانىدىن كېيىن ئۇچ...

① رۇسلاردا توي قىلغان ئايال ئېرىنىڭ فامىلىسىنى قوللىنىدۇ.

ـــ گراژدان، مەن بۇلارغا قىزىقمايمەن. ئۆي ئىجارە ئالغۇچىلارنىڭ ئىجارە ئالغان ئۆيىدە بىراۋلار بىلەن ئۇچرىشىشقا ياردەم بېرىش مەجبۇرىيىتىمىز يوق.

ـــ ئۇچرىشىش دېگىنىڭىز نېمىسى؟

ـــ ئۇقمايمەن، ئۇققۇمۇ يوق.

ـــ بىز ئۇچرىشىش دېگەننى ئويلىمىغان. بىز ئۆيدە ئۇزاق تۇرىمىز. سىزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي.

قىز دېرىزىنى يېپىۋالدى.

نېمە قىلارىنى بىلمىگەن ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ نېنا ئىۋانوۋناغا قاراپ قويۇپ دېدى:

ـــ قارىمامسىز بۇ بىمەنىلىكنى...

ئۇ تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسىدىكى خىزمەتچى قىز بىلەن گەپلىشىۋاتقاندا، تېرىكە ئىشتان، يۇمىلاق باشلىقنى نوچىلىق قىلىپ سىڭايان كېيىۋالغان پاكار موماي يېقىندىلا قاراپ تۇراتتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ دېرىزە يېنىدىن شۇنداقلا نېرى بولۇشىغا، ھېلىقى موماي قولىنىڭ ئۇچىدا بۇيۇقنا كېلىڭ دەپ شەرەت قىلدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ ئالدىغا باردى. موماي ئۇنى باشلاپ كوچىغا چىقتى ـ دە، ئەتراپىغا كۆز يۈگۈرتۈۋالغاندىن كېيىن دېدى:

ـــ ئۆي لازىمىدى؟ مېنىڭ ئۆيۈم بار، تىنچ، ئازادە، دەخلىسىز. مۇشۇ يېقىندىلا.

ـــ ئۆيىڭىزنى تىزىمغا ئالدۇرغانمۇ؟ ـــ دەپ سوردى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

ـــ نېمىشقا تىزىملىتىدىكەنمەن؟ باج تۆلىگىلىمۇ؟ ـــ دېدى موماي

www.uyghurkitap.com

جاۋابەن، ــ قورقماڭ. رازى بولسىز.

ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋنانىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن مەسلىھەتلەشتى.

ــ ئۇنداق بولمىسا، خالىغان چاغدا قايتۇرۇۋەتسەك بولىدۇ ئەمەسمۇ، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا.

ــ شۇنداق، توغرا ئېيتتىڭىز، ــ دېدى ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ئاندىن ھېلىقى موماينا دېدى، ــ ماقۇل، شۇنداق بولسۇن.

ــ نەرخىنى دېيىشىۋالايلى: بىر كىچەـكۈندۈزلۈكىنى بەش روبلى، ــ دېدى موماي. موماينىڭ كۆزى ئۆتكۈر ئىدى. ئۇ بۇ ئىككىيلەننىڭ ئۆيگە موھتاج ئىكەنلىكىنى، شۇڭا نەرخىنى قىممەتىرەك دېيىش لازىملىقىنى، بۇلار ئۇنىمسا، باھانى چۈشۈرىدىغانلىقىنى بىلەتتى.

ــ بەش روبلى؟ ــ ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ بەك ھەيران قالدى.

ــ شۇنداق، بەش روبلى. باشقىچە بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. تەۋەككۈلچىلىك قىلۋاتىمەن دەڭا. سىلەر دېگەن ئەرـخوتۇن ئەمەسـدە، ئەرـخوتۇن ئەمەس كىشىلەرنى بىر ئۆيگە كىرگۈزگەنلەرنى سولامچى دەپ قاتتىق جازالايدۇ... ــ موماي شېرىنـشېكەر گەپلەرنى قىلىپ كەتتى.

ــ بىز ئەرـخوتۇن، ــ دېدى ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپ توكلا.

ــ ئۇنداق بولسىغۇ مەيلى. سىلەرنىڭ تۇزۇك ئادەم ئىكەنلىكىڭلارنى بىر قاراپلا بىلگەنىدىم، بولمىسا ئۆيىنى سىلەرگە ئىجارىگە بەرمەيتتىم. مەنچۇ، كەلسەـكەلمەس ئادەمىلەرنى ئۆيگە كىرگۈزـ

مەيمەن. بۇنداق ئىشنى ئاشكارىلاش ئەپسىزلىكى ماڭا ئايان. قانداق، خالىساڭلار، هازىرلا ماڭايلى.

ئىككىيلەن بىر-بىرىگە قارىۋالدى-دە، باردىغان باشقا يېرىمىز بولمىغاندىكىن دېگەندەك دولسۇنى قويدى ۋە مومايىنىڭ ئارقىسىدىن ماڭدى.

مومای روھلۇق ئەسكەردەك قوللىرىنى سېلىپ ئىنتىلىك كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئارقىدىن كېلىۋاتامدىكىن دەپ كەينىگە بىر قېتىملا قارىدىيۇ، ئىككىنچى قاراپ قويمىدى. ئۇ پېتىربۇرگ زامانىسىدىكى كونا بىناغا كىرگەندىن كېيىنمۇ تار پەلەمپەيدىن ئالدىراش چىقىپ بەشىنچى قەۋەتكە چىقتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ پاسكىنا بولۇپ كەتكەن پەلەمپەي شادىسىغا، ئۇپراپ كەتكەن تاش پەلەمپەيگە ۋە سۇۋاقلىرى چۈشۈپ، ئىمىر-چىمىر خەتلەر يېزىلغان تاملارغا تەئەججۇپ بىلەن سەپسالاتتى. نىمە ئۈچۈنوۋۇنامۇ بۇلارغا يىرگىنىپ قارايتتى. ئۇ: تۇرمۇشۇمدا نېمە ئۆزگىرىش بولغاندۇ، كېيىن قانداق بولار؟ دەپ ئەندىشە قىلىۋاتاتتى.

تورۇسقا تاقاپ كېچىككىنە دېرىزە ئېچىلغان، ئۇزاقتىن بۇيان سىر كۆرمىگەن، ئىگىز-پەس بولۇپ كەتكەن پولغا كونىراپ كەتكەن پالاز سېلىنغان بۇ پاكار ئۆيلارنى تېخىمۇ گاڭگىرىتىپ قويدى. دېرىزە ئېچىلغان تامنىڭ يېنىغا ئۆزى ياسىۋالغان كەڭ كارىۋات قويۇلغان بولۇپ، كارىۋاتقا ئىككى كىشىلىك كۆرپە سېلىنغان ۋە يوغان بىر ياستۇق قويۇلغانىدى. بىر چەتتە بىر يۇمىلاق كىچىك ئۈستەل ۋە ئۇبناچە ئىككى ئورۇندۇق تۇراتتى. بۇ نەرسىلەرنىڭ دۇنياغا كەلگىنىگە 150 يىل بولغان چېغى.

بۇ ئۆيدىكى بىساتلار كىشىگە بۇ نەرسىلەر ۋاقتىلىق تۇرىدىغانلار ــ ئازراق تۇرۇپلا كېتىدىغانلارغا تەييارلانغاندەك تۇيۇلاتتى.

ــ بۇ ئۆي بەك ياخشى، ــ دېدى موماي بۇ ئۆي كۆڭلىگە ياققانمىدۇ دېگەندەك قىلىپ ئىككىيلەنگە قاراپ، ــ ئاچقۇچنىمۇ سىلەرگە بېرەي. خوجايىندەك تۇرۇڭلار. كىرىپ ــ چىقىشتىمۇ ئۆزەڭلەرگە ئەپلىك بولىدۇ. ئۆينىڭ تاملىرى قېلىن، تېۋىش ئاڭلانمايدۇ. كارىۋاتقا قارىماڭلارچۇ، پادىشاھنىڭ كارىۋىتىمۇ بۇنىڭدىن ئېسىل بولماس! يەنە نېمە لازىم؟ بۇ يەردە تۇرۇش راھەت جۇمۇ، راھەت، ھېچكىمدىمۇ سىلەرنىڭ ئىشىڭلارغا دەخلى قىلمايدۇ، ــ موماي كېيىنكى گەپنى ئالاھىدە ئىنتوناتسىيە بىلەن قىلدى. دېمەك، بۇ موماينىڭ مەلۇم كەسىپكە پىشىشىق ئىكەنلىكى ئېنىق ئىدى. بۇ چاغدا ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بىلەن نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنىڭدىن تېخىمۇ بىزار بولدى.

ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋناغا قارىدى.

ــ ياق، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا بېشىنى چايقاپ، ــ راستلا مەخپىي ئۇچرىشىدىغانلار كېلىدىغان يەر ئىكەن.

ــ ئۇنىڭ ئۇستىگە سوتكىسىغا بەش رۇبلى ئالغىنىمۇ بەك قىممەت، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ. ئۇ بۇنى باھانە قىلىپ: "شۇڭا، كەچۈرگەيسىز" دەپ، چىرايلىقچە رەت قىلماقچى ئىدى.

ــ ۋىيەي، سىز بارغۇ! ــ دېدى موماي مازاق قىلىپ كۈلۈپ، ــ بۇنداق ياخشى، ئەرزان ئىشقى ــ مۇھەببەت ماكانىنى باشقا يەردىن ھەرگىز تاپالمايسىز جۇمۇ! ئىسكىزدە بولسۇن، ئايالارچۇ، پەخىس ئەرنى ياخشى كۆرمەيدۇ. بەش رۇبلىغۇ سەل قىممەت،

لېكىن هازىر بازاردا بىر كىلو شوخلا ئون رۇبلى، بۇ ئەرزانمۇ؟ بۇنچىلىك پۇلنى قانداق تاپقىلى بولسۇن؟ شۇڭا، مەنمۇ مۇشۇنداق باها قويدۇم ـ دە. مەن قول ـ قانات بولغۇدەك ئادەمى يوق يالغۇز بىچارەمەن. قارىغا، ماۋۇ كارىۋاتنىڭ پەيزىلىكىگە! ئۇزۇنىسىغا ياتسىڭمۇ، توغرىسىغا ياتسىڭمۇ بولىدۇ. ــ مومای گېپىنى تۈگەتىپ، ئېزىقىدىكى بىر تال ئالتۇن چىشىنى كۆرسەتكەندەك ئاغزىنى يوغان ئېچىپ كۈلدى.

ــ ياق، ياق، ــ دېدى ئىنا ئۇيانوۋنا ئىشىكە قاراپ مېڭىپ. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچمۇ ئۇنىڭ ئارقىسىدىن سىرتقا ماڭدى. مومای ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن هومىيىپ تۇرۇپ قالدى.

ــ مەيلى! ــ دېدى مومای ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن، ــ هېچ ئامال قىلالمىساڭلار، يەنە مېنىڭ ئالدىمغا كېلىسىلار. ئالدىمغا يالۋۇرۇپ كېلىسىلەر چوقۇم.

تالادا بوران گۈركىرەمەكتە. بوران دېگىز قولتۇقىدىن چىڭ كوچىغا، چوڭ كوچىدىن كىچىك كوچىغا ئۆزىنى ئۇرۇپ، ئالاقزا ـ دىلىك بىلەن يول ئىزدەپ چاپاتتى. بوراندا كۆزلىرى ياشاڭغۇراپ كەتكەن يولۇچىلار پەلتولىرىنىڭ ياقىسىنى ئۈرە قىلىۋېلىپ، بېشىنى ئېگىپ، دۈمچىيىپ ئىتتىك ماڭماقتا ئىدى.

ــ ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ ــ دەپ سورىدى سوغۇقتا مۇرىلىرى دىرىلداپ كەتكەن ئىنا ئۇيانوۋنا، ــ نېمىشقا زۇۋان سۆزمەيسىز، ساشا؟

ــ نېمە قىلساق بولار دەپ ئويلاۋاتىمەن... نىكاھ خېتى كېسىدىغان يەرگە يەنە بىر بېرىپ باقايلىمىكىن. هېلىقى توك قىزغا ئەھۋالىمىزنى ئېيتىپ، ئۇنى قايىل قىلايلى. كونا، ئەجەق ئۆينى

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ يېڭى تورىسى

بەرسىمۇ، گۈۋاھنامىدە تامغا بولمىسا بولمايدۇ ئەمەسمۇ؟

ــ مەن سۆزلىشىپ باقايمۇ؟

ــ ماقۇل.

يېرىم سائەتتىن كېيىن، ئۇلار نىكاھ خېتى كېسىدىغان ئۆيگە كەلدى. ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ خىزمەتچى ئايالغا قورقۇمسىراپ ھەجىيىپ قاراپ تۇراتتى. نىنا ئىۋانوۋنا قەتئىيلىك بىلەن ئايالىنىڭ يېنىغا باردى.

ــ ياخشىمۇ سىز!

ــ ياخشىمۇ سىز، ــ دەپ سوغۇقلا جاۋاب بەردى خىزمەتچى ئايال ۋە نىنا ئىۋانوۋناغا تاقەتسىزلىنىپ قاراپ قويدى.

ــ قاريڭا، راستلا تۇرار جايىمىز يوق ئىدى. بىز باللار بىلەن، ئۆيدىكىلەر بىلەن ئۇرۇشۇپ قالغان، بىللە تۇرۇشقا مۇمكىن بولمىدى. ــ نىنا ئىۋانوۋنا نىكاھ خېتى كېسىدىغان ئايال بىلەن سۆزلىشىشنى ئۆزى خالىغان ۋە ئۇنى قايىل قىلىشنى ئارزۇ قىلغان بولسىمۇ، ئۇنىڭ كۆڭلى دولقۇنلانغاندى. شۇڭا ئۇ ھاياجانلىنىپ كېتىپ، بوينىغچە قىزىرىپ كەتتى.

ــ نېمە قىلماقچىسىلەر؟ ــ دېدى خىزمەتچى ئايال تېخىمۇ توڭلۇق قىلىپ، ئاندىن ئۆزىگە ھەجىيىپ قاراپ تۇرغان ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچقا دەھشەت بىر ئالىيىپمۇ قويدى.

ــ بىزگە ھازىر خەت كېسىپ بەرسىڭىز...

ــ بەلگىلىمىگە ھەممە ئادەم رىئايە قىلىشى لازىم. ئۇچ ئاي ساقلايسىلەر. ئىككىلارنىڭ ھېسسىياتىنى سىناشتا، يەڭگىللىك بىلەن ئىش قىلىپ قويۇشۇڭلاردىن ساقلىنىشتا بۇ ۋاقىت بەك زۆرۈر. بۇنى بىلمەمسىلەر؟

— سزدىن ئۆتۈنۈپ قالاي، بىزنىڭ ھېسسىياتىمىز چوڭقۇر، قاتتىق سىناقتىن ئۆتىدۇ، مۇتلەق ئىشەنچلىك...

— يەنە بىر ئېيتىپ قويايى...

— تۇردىدىغان يېرىمىز يوق ئەمەسمۇ! — دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ گەپ قىستۇرۇپ.

— ... ئۇچ ئايدىن كېيىن خەت ئالىسىلەر. يەنە بىر دەپ قويايى: بەلگىلىمىگە خىلاپلىق قىلىشقا ھېچكىمنىڭ ھەققى يوق. تۇردىدىغان يېرىڭلار بولمىسا، مەن ئامال قىلالمايمەن، بۇ شەھەرلىك ئۆي-جاي تەقسىماتى باشقارمىسىمۇ ئەمەس، رايونلۇق ئۆي باشقۇرۇش ئىدارىسىمۇ ئەمەس.

بۇ ئايالىنىڭ كىچىككىنە ھوقۇقىنى كۆز-كۆز قىلىۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى. ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ تېخىمۇ سىلىق سۆزلىدى:

— بۇنىڭغۇ بىلەتتۇق، چۈشىنەتتۇق، ئەمما، قارىڭا، خەت بەرمىسىڭىز، تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسى بىزگە ئۆي تونۇش-تۇرمايدىكەن ئەمەسمۇ.

— شۇنداق، — دېدى خىزمەتچى ئايال خۇشال بولغانىدەك، ئۇنىڭ ئاۋازى خېلى يۇمشاپ قالغانىدى، — ھەممە يەردە تۇرۇم بار. ئۇلارنىڭمۇ ئۆزىگە يارىشا تۇرۇمىسى بار، بىزنىڭمۇ ئۆزىمىزگە تۇشلۇق تۇرۇمىمىز بار. پارىڭىمىز بەك ئۇزاقتا سوزۇلۇپ كەتتىغۇ دەيمەن، — ئەمدى ئۇنىڭ ئاۋازى يەنە چىڭ چىقتىلى تۇردى، — قاملاشمىغان، بۇگۈن خەت ئېلىڭ، ئەتە ئاجرىشىڭ، شۇنداقمۇ بوشاكلىق قىلامدۇ!

— سزدىن يەنە ئۆتۈنۈپ قالاي.

— خەت بەرسىڭىز، — دېدى نىنا ئىۋانوۋنامۇ يالۋۇرۇپ.

www.uyghurkitap.com

ــ ئىشىنىڭ، ئائىلىدە بەك يىرىكچىلىك بولىدى، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ يېلىنىپ. ئۇ ئۆزىنىڭ بۇنداق يالۋۇرۇش، يېلىنىش، ھەجىيىشلىرىدىن بۇ ئايالنىڭ بىزار بولۇشقا باشلىغانلىقىنى تۇيغاندى.

ــ ھە، بۇ قانچىلىك ئىشتى! ــ خىزمەتچى ئايال ۋارقىرىدى، ئۇنىڭ يۈزى پوكانىدەك قىزارغانىدى، ــ چاپلىشىپلىۋالدىڭلارغۇ، خجىل بولمامسىلەر، سىلەر دېگەن ياشانغان ئادەملەر جۇمۇ. قارىڭا، بېشىڭىزغا. بېشىغا ئاق كىرگەن ئادەم دېگەن ئېغىر-بېسىق بولىدىغان!

ــ ماڭا بۇنداق گەپ قىلىشقا كىم سىزگە ھوقۇق بەردى؟ ــ ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ غۇرۇرىدە ئاچچىقى كەلدى.

ــ سىلەر كۆزۈمگە كىرىۋالغاندىكىن ئەمسە!

ــ بەكمۇ ئەسكى ئايال ئىكەنسىز! ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا، ــ بۇنچىلىك قىلىپ كەتمىسىڭىزمۇ بولىدۇ.

ــ ئۇچ ئايدىن كېيىن مەندىن ياخشى ئادەم چىقار! ــ خىزمەتچى ئايال ئۇلارنىڭ كەينىدىن ۋارقىرىدى. بۇ ئايالنىڭ ئۇلارنى مەسخىرە قىلىۋاتقانلىقى ئوچۇق بىلىنىپ تۇراتتى.

ــ تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسىغا يەنە بىر بېرىپ، تەلەي سىناپ باقساقمىكىن، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ كوچىدا كېتىۋاتقاندا. ئۇ ئاچچىق كۈلدى، ــ غەلىتە ئىش، تۇرمۇشمىزدا پۇل بار تۇرۇپمۇ ئۆي ئىجارىگە ئالالمايدىغان بۇنداق بىمەنىلىك بولۇپ قېلىشىنى زادىلا خىيالىمغا كەلتۈرمەپتىكەنمەن. ئەمما، يەنە يول ماڭمىساق بولمايدۇ-دە. سىناپ كۆرۈش گۇناھ ئەمەس، سوراپ بېقىش زىيان ئەمەس، دېگەن گەپ بارغۇ.

ـــ هېلىقى قىزغا بىرنەرسە سوۋغا قىلىساق بولاتتى، ـــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا، ـــ سوۋغا بەرمەي ئىش پۈتتۈرمەك تەس. هازىر شۇنداق بولۇپ قالدى... ئەجەب بالدۇرراق كاللامغا مۇشۇ ئەقىل كەلمەپتا. هېلىقى نىكاھ خېتى كېسىدىغان يەردىكى قوپال خوتۇنغا بىرنەرسە بېرىپ قويساق، ئىشىمىز ئاسان ھەل بولارمىكىن دەيمەن. پۇلى بارنىڭ ئىشى ئوڭ، دېگەن گەپ بار، جەقىراق پۇل خەجلىسەك، ئىشنى پۈتتۈرۈش تېخىمۇ ئاسان! نېمە سوۋغا قىلىساق بولاركىن.

ـــ پارا بەرگەن بولۇپ قالمايمزمۇ؟

ـــ بۇنى هازىر "كۆڭۈل ئىزهارى" دەيدۇ. رەھمەت ئېيتىپ بېرىدىغان گەپ ـ تە.

ـــ قاملاشمىغان ئىش!

ـــ ئەمسە قانداق قىلىمىز؟

ـــ مەيلى... سىز دېگەندەك قىلايلى. چاسا شاكىلاتتىن بىرقۇتا ئالساق بولار.

نىنا ئىۋانوۋنا كۈلدى:

ـــ بىر قۇتا شاكىلاتقا ئىش قىلىپ بېرىدىغان ئادەم بار دەمسىز. بىر شىشە فرانسىيە ئەترىسى ئالساق بولارمىكىن.

ـــ قىممەتتۇ؟

ـــ 40 رۇبلىغۇ دەيمەن.

ـــ ئاجايىپ ئىش ـ تە!

ئۇلار ئاخىر فرانسىيە ئەترىسىدىن ئېلىپ، تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسىغا يەنە كەلدى.

ـــ ئەپۇ قىلىڭ، ـــ ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ گەپ قىلىۋېتىپ

ئەتىر قۇتىسىنى قىزغا سۇندى.

ــ نېمە بۇ؟ ــ سورىدى قىز كەڭ ۋە قارا قاشلىرىنى ھېسسىيات قويۇپ. قىز ئەلۋەتتە بۇنىڭ نېمىلىكىنى بىلەتتى، ئەمما قائىدە بويىچە، ئاۋۋال ھەيران بولغانلىقىنى بىلدۈرۈشى لازىم ــ دە. گۈزەللىكى ئىسسىق ئۆتكەندىن كېيىن پىشىدۇ ــ دە.

ــ ھېچنېمە ئەمەس، ھۆرمەتسىزلىك ئۇچۇن، خىزمەتسىزلىك ئىززىتى ئۇچۇن ئازراق بىرنېمە ئەكىلىۋىدۇق.

ــ گەپنىڭ راستى، نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ ــ قىز ئاغزىدا شۇنداق دېگىنى بىلەن، "سوۋغا"نى ئالغانىدى.

ــ گېپىمگە قۇلاق سېلىڭا، ــ دېدى ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ روھلىنىپ، ــ چۇشىنىپ قالمسىز.

ــ ئۆتكەندە چۈشەنگەن، ــ دېدى قىز سىلىقتىنا، ــ سىزگە ئۆيۈ كېرەك.

ــ شۇنداق.

ــ ئادەتتە، بىلەمسىز، ئومۇمىي قائىدە بولىدۇ. بىراق، مۇستەسنا قائىدە يوق دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ. ئەپسۇسكى، قەدىمكىلار بەك ئىنتىك كەتكەن. ئۆتكەن قېتىمدىلا سىلەرگە ياردەم بەرگۈم بار ئىدى.

ئالىكساندىر گىئورگىيېۋىچ بۇ گەپ راستىمۇ، يالغانمۇ، دېگەندەك، قىزنىڭ كۆزىگە قارىدى.

ــ خىزمەت قىلامسىز؟ ــ قىز سورىدى.

ــ ھەئە. ئىككىلىمىز خىزمەتتە.

ــ خۇتۇنىڭىز توغرۇلۇق گەپ قىلمىغانىدىڭىز. دېمەك، ئۇ ياقمۇ ئىشتىكەن ــ دە.

ـــ هەئە، بوغالتىرلار باشلىقى.

ـــ نېمە ئىش قىلىشى مۇھىم ئەمەس. ئىشتا ئىكەنلىكى مۇھىم... مۇنداق بولسۇن، سالاھىيەت گۇۋاھنامەڭلاردا مەسىلە يوق ئىكەن، بۇنىڭغا ئۆتىكەن قېتىم دىققەت قىلغانىدىم. ئادرېس مانا. بېرىپ كۆرۈپ بېقىڭلار. ئۇي بەك ئازادە، ئۆينىڭ ئىگىسى يالغۇز قالغان ئايال. ياقماي قالسا، باشقا يەرنى كۆرسىتىپ بەرسەممۇ بولىدۇ.

ـــ رەھمەت! رەھمەت! ـــ ئالبكسانىدېر گىئورگىيېۋىچ خۇشال بولۇپ كەتتى، ـــ سىزگە كۆپ رەھمەت!

نىنا ئىۋانوۋنا ئۇنى كوچىدا ساقلاپ تۇرغانىدى، ئۇ كوچىغا چىقتى.

ـــ رەسمىيەت ئۆتەپ بولدۇم! ـــ دەپ توۋلىدى ئۇ، ـــ دەسلەپ-تىلا مۇشۇنداق قىلىدىغان ئىش ئىكەن. بالىدۇرراق دېگەن بولسا-ڭمزچۇ؟ ئادرېس مانا. ماشىنىدا بارايلى!

يېڭى تۇرالغۇ رايوندا لازىملىق بىنانى تاپماق ئاسان ئەمەس ئىدى. تۇخۇمنى بىر-بىرىدىن پەرق ئېتىش تەس بولغىنىدەك، بىر-بىرىگە ئوخشايدىغان بىنالارنى پەرق ئېتىش تەس بولغانىنىڭ ئۇستىگە، بەزى بىنالار كوچىدىن خېلىلا يىراقتا ئىدى. بىر-بىرلەپ ئىزدەش كېرەك ئىدى!

ھېلىمۇ ياخشى پىكاپ كىرا قىپتىكەن. پىكاپ ئۇ بىنادىن بۇ بىنىغا بېرىپ، ئاندىن يەنە قايتىپ كېلىپ بىر ئوچۇقچىلىققا كېلىپ، ئاندىن يەنە ئالدىغا مېڭىپ يۈرۈپ، خېلى يول ماڭدى. بىرمۇنچە ئاۋارىچىلىكتىن كېيىن، لازىملىق بىنا تېپىلدى.

بىنادا بىرنەچچە ئىشىك بار ئىدى. قايسى ئىشىكتە؟ يەنە ئىزدەش لازىم، ھەر ھالدا دائىرە كىچىكلىدى. ئاخىر، ئىشىك

تېپىلدى. ئەمدى ئۆيىنى تېپىش كېرەك ئىدى. قېرىشقانىدەك، ھەممە ئىشكىكە نومۇر يېزىلمىغانىدى. ئۆي سىزىپ سەكرەپ ئوينىۋاتقان قىزچاقلاردىن سوراشقا توغرا كەلدى. بۇلار بىلمەيدىكەن. مومايلارمۇ ئۆزى تۇرۇۋاتقان ئۆيىنىلا بىلىدىكەن. ئىزدە-ئىزدە، ئاخىر تېپىشتى. 12-قەۋەتتە ئىكەن. ئازادە لفت ئۇلارنى بىردەمدىلا ئەچىقىپ قويىدى.

كاردور يورۇق، تىنچ ۋە پاكىز ئىكەن. ئەمما ئۇلارنىڭ كۆڭلى تېخىچە دەكسە-دۆككىدە ئىدى. نېمىشقىدۇ، ئىجارىگە بەرمەي قويارمىكىن، دەپ ئەندىشە قىلاتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۇھ دەۋېلىپ، ئىشىك قوڭغۇرىقىنىڭ كۇنۇپكىسىنى باستى.

ئىچكىرىدىن يېقىملىق ئاۋاز كەلدى.

— كىم؟ — دەپ سورىدى ئايال بوشقىنا.

— ئۆي ئىجارە بەرگۈچى سىزمىدىڭىز؟ — دەپ سورىدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

بىردەم جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈردى، ئايال سىرتتىكى ئادەمنى كۆرۈستىدىغان ئىشىكتىكى ئەينەكتىن قاراۋاتقان چېغى، كېيىن ئىشىك ئېچىلدى.

— قېنى كىرىڭلار، — دېدى ئۇ ئىككىيلەننى ئۆيىگە باشلاپ، — مۇلازىمەت باشقارمىسىنىڭ تونۇشتۇرۇشى بىلەن كەلدىڭلارمۇ؟

— ھەئە، تونۇشتۇرۇش مانا، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

— ئارقامدىن مېڭىڭلار، — دېدى ئايال ۋە ئۇلارنى ئىجارە بېرىدىغان ئۆيگە باشلاپ كىردى.

بۇ كەڭ ۋە پاكىز ئۆي ئىدى. تالادا ھاۋا تۇتۇق بولسىمۇ، بۇ ئۆينىڭ ئىچى بەك يورۇق ئىدى. يوغان دېرىزىدىن ئۆيگە يورۇق چۈشۈپ تۇراتتى. بۇ دېرىزىنىڭ ئەينىكى يوغان ئىدى. دېرىزىدىن دېڭىز قولتۇقى، ماتورلۇق كېمە ۋە يەلكەنلىك كېمىلەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئاسماندىكى بىسپايان بوشلۇق ۋە ئاق بۇلۇتلارمۇ كۆرۈنەتتى، بۇ ھال جەنۇبنى ئەسلىتەتتى.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ نىنا ئىۋانوۋناغا قارىدى، نىنا ئىۋانوۋنامۇ ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچقا قارىدى، ئىككىيلەن كۈلۈپ قويدى.

ــ بىزگە يارىدى. سوتكىسىغا قانچە پۇل ئالىسىز؟ ــ دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ.

ــ نېمىشقا سوتكىسىغا؟ بىر ئاخشام ياتساڭلار ئىجارە بەرمەيمەن، ياق، بەرمەيمەن!...

ــ ياق، مەن ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس. بىز تۇنجى قېتىم، چۈنكى... ئېيىغا نەچچە پۇل بەرسەك بولىدۇ؟

ــ توغرا، توغرا، ئېيىغا، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا، ــ پۇلنى ئاۋۇال تۆلىسەكمۇ مەيلى...

ــ ياقمەي، ئاۋۇال تۆلەپ نېمە قىلىسىلەر! ئوبدان ئادەمگە بەرسەم دەپلا يۈرگەن، ــ خوجايىن گەپ قىلىۋېتىپ بىردىنلا يېغلاپ كەتتى، ــ كەچۈرۈڭلار، كۆڭلۈم بەك يېرىم... 30 يىل ئۆي تۇتقان ئېرىم مېنى تاشلاپ كەتتى... تاشلاپ كەتتى. بالام بولسىمۇ بىر نۆرى ئىدى. مەن تەكەندەك يالغۇز قالدىم. ئۆينى ئىجارىگە بېرىپ باققان ئەمەس. سىلەر تۇنجى...

بۇ چاغدىكى ئەھۋالغا بىرنېمە دېيىش قىيىن ئىدى.

ئۇنىڭغا قاراپ تۇرغان ئالپكساندىر گىئورگىيۇچنىڭ كۆزىدىن خەيرىخاھلىق نۇرى چاقنايتتى، ننا ئىۋانوۋنانىڭ كۆزىدىمۇ بۇ ئايالغا ئىچىنى ئاغرىتىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. ئىككىيلەن كەپ قىلماي جىم تۇردى.

ــ ئەپۇ قىلىڭلار، گەپلىشەي دېسەمۇ ئادەم يوق، ــ دېدى خوجايىن يېشىنى ئېرىتىۋېتىپ، ــ مەن ئىشلىمەيمەن، شۇڭا بىرەر تونۇشۇمۇ يوق. ئېرىم ئىشلىگىلى قويمىغان. ئۇ ئۆيىنى رەتلىك تۇتساڭلا بولىدى، مەن شۇنىڭغا خۇشال دېگەن. گېپىگە بىكارلا ئىشىنىپ يۈرۈپتىمەن... قۇلاق سالمسام بوپتىكەن. دوستلىرىم بار ئىدى، ئۇلار بىلەنمۇ باردى ــ كەلدى قىلىشايدىغان بولدۇم... لېكىن، ئەپۇ قىلىڭلار، ــ ئۇ تىنچلانغاندەك، ــ ئۆيدىكى نەرسە ــ كېرەكلەرنى ئىشلىتىۋېرىڭلار. نېمە لازىم بولسا، تارتىنماڭلار. خىجىل بولماڭلار... يېقىندىن بۇيان ئىچىملىكىكە بېرىلىپ كېتىپ چاتاق تېرىدى. بۇرۇنمۇ ئىچىدىغان، لېكىن جىق ئىچمەيتتى. كېيىن، بارا ــ بارا... باشقا ئايال بىلەن يۈرىدىغان بولۇۋالدى. بۇ ئايالمۇ ئىچىدىغان ئايالمىش... ئەمدى ئىككىلىسى ۋەيران بولدى. سىلەر بۇ ئىشقا قانداق قارايسىلەر؟

ــ ئۇ ئايال بىلەن هاراق ئىچكىنىگە پۇشايمان قىلىپمۇ قالار، ساغلام تۇرمۇشقا تەلپۈنۈپ، قېشىڭزغا يېنىپ كېلەر، ــ دېدى ننا ئىۋانوۋنا.

ــ ئۇنداق قىلىسىغۇ... ئەپۇ قىلاتتىم. ئەلۋەتتە، هاراقنىڭ كاساپىتىدىن بولغان ئىش بۇ. سىلەر نەدىن كەلگەن، سىرتتىنما؟ ــ بىردەملىك سۆكۈتتىن كېيىن، ئۇ يەنە سورىدى، ــ نەدىن كېلىشىڭلار؟

— ياق، بىز لېنىنگرادلىق، — جاۋاب بەردى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ.

— ئەمسە نېمىشقا ئۆيۈڭلەردە تۇرمايسىلەر؟

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئۇنىڭ مۇشۇنداق سورايدىغانلىقىنى پەملىگەنىدى، بولغان ئىشنى سۆزلەپ بەردى.

— ھە، مۇنداق دەڭ، — ئايال ئاڭلاپ بولۇپ، بەك خەيرىخاھلىق قىلدى، — بالىلار بىلەن تۇرسىمۇ كۆڭۈل ئاغرىقى بولىدىغان چاغلار بولىدۇ، ئەمما، بالىلار بولمىسىمۇ بولمايدۇ، — بۇ ئايالىمۇ ئالېكساندېرلارغا ئىچىنى ئاغرىتتى.

تەن قۇرۇلۇشى ئىنتايىن قاملاشقان ئېگىز بۇ ئايال 50 ياشلاردا ئىدى. يۈزى تاتىرىپ، كۆرۈنمەيدىغان سايە چۈشكەنىدەك نۇرسىز بولۇپ قالمىغان بولسا، ئۇ تېخىمۇ ياش كۆرۈنگەن بولاتتى.

— قارىڭا، كېسىلى ئېغىردەك تۇرىدۇ، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ خوجايىن ئۆز ھۆجرىسىغا چېقىپ كەتكەندىن كېيىن.

— ياق، ئازابىنىڭ ئۇنىڭ يۈزىدە قالدۇرغان ئىزى، — دېدى نىنا ئىئانوۋنا.

* * *

گۈگۈم ۋاقتىدا ئۇلار تۇرۇۋاتقان ئۆينىڭ قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى. كېيىن ئايال خوجايىننىڭ "كىم؟" دېگەن ئاۋازى ئاڭلانىدى. سىرتتىن بىر ئەرنىڭ "مەن!" دېگەن بوم ئاۋازى كەلدى.

ئىشىك ئېچىلدى. بىر كىم كىردى. بىرپەس جىملىقتىن كېيىن، ئەر گەپ قىلدى:

— تېلېۋىزورنى ئېلىپ كەتكىلى كەلدىم.

— ئېلىڭ، — ئايال خوجايىن قارشىلىق قىلمىدى.

www.uyghurkitap.com

ـــ يۆگىگىلى ئەدىيال لازىم.

نىنا ئىۋانوۋنا ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچقا قاراپ، پەس ئاۋازدا:

ـــ ئېرى ئوخشايدۇ، ـــ دېدى.

ـــ شۇنداق ئوخشايدۇ...

ئايالنىڭ مىشىلداپ يىغلىشى ئاڭلاندى، ئايال يەنە نېمىلەرنىدۇ پىچىرلايتتى. ئېرىنىڭ ئاۋازى ئوچۇق ئاڭلاندى.

ـــ ۋاتىلداۋەرمە. ئۇزۇلگەن ياغاچنى ئۇلىغىلى بولمايدۇ. ساڭا ئىچىم ئاغرىيدۇ، لېكىن ئامالسىز يوق، ـــ بىرئازدىن كېيىن يەنە دېدى، ـــ ئۇنىڭ ئۇستىگە، ئاجرىشىپ كېتىش توغرۇلۇق سوتقا ئەرز بەردىم. بۆلەك ـ بۆلەك ياشايلى. ئۆيىنى ياخشىلىقچە بەرمەيسەن، تايىنىلىق؟ ئەمىسە، ئىشكاپ مېنىڭ. قالغان نەرسىنى ئالمايمەن.

ـــ ئېلىپ كەت! ماڭا ھېچنېمە لازىم ئەمەس! ـــ دېدى ئايال تۇيۇقسىزلا توۋلاپ، ـــ ھەممىنى ئېلىپ كەت! ھەممىنى! كۆزۈمدىن يوقال! ئىتتىك چىق! سېنى ئىككىنچى كۆزۈم كۆرمىسۇن!

ـــ كېتىمەن، ھازىرلا كېتىمەن. ئىتتىرمىگىن، مەن ئوبدان...

ـــ ئوبدان؟ سەنچۇ، ھەي كوله، ساڭا بارلىقىمنى تاپشۇرغانىدىم...

ـــ يەنە ۋاتىلدىغىلى تۇردۇڭغۇ!

ـــ ھەئە، ۋاتىلدايمەن شۇنداق، توختىماي ۋاتىلدايمەن. سەنچۇ، ئىچىپ مەست كېلىسەن، ئۈيات دېگەن نەرسە يوقمۇ!

ـــ بىلىپ قوي، شۇڭا كېتىمەن دەۋاتىمەن، تويدۇمغۇ... ـــ بۇ چاغدا ئۇ يان ئۆيىنىڭ بوسۇغىسىدا تۇرغان ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچنى كۆردى، ـــ كىم بۇ؟ ـــ ئۇ ھۆركىرەپ كەتتى، ھەتتا خۇشال

بولۇپ كەتكەنـدەك كۆرۈنەتـتى، ــ مەن تېخـى كەتـمەي تۇرۇپ، ئادەم باشلاپ ئەكىرىشكە ئۇلگۈرۈپسەن!

ــ ئۆيـنى ئاشۇلارغا ئىجارىـگە بەردىـم، ــ دېـدى ئايال دەرھال، ــ مېنى شۇنداق ئادەم دېيىشكە يۈزۈڭ قىزارمامدۇ؟

ــ بىرەيلەنما؟

بۇ چاغدا ئىنا ئىۋانوۋنا چىقتى.

ــ مۇنداقمۇ تېخـى! بىر جۇپ! نېمە بوپ كەتـتى بۇ ئۆيۈ؟ ــ دېدى ئۇ.

ــ گېپىمگە قۇلاق سېلىـڭ، سىزنىڭ ئىسمىـڭىزنى بىلمەيدىـكەنـمەن، ــ دېـدى ئالېكسانـدىر گىئورگىيېۋىـچ چۈشەنـچە بەرمەكـچى بولۇپ، بىراق ئۇنىڭ گېپىنى ھېلىقى ئۇ دەرھاللا ئۈزۈۋەتتى:

ــ نېمىشـقا ئىسمىمـنى سىزگە دەپ بېرىدىكەنـمەن! كېتىڭـلار، ئىتتىڭ كېتىڭلار! بۇ ئۆيۈ ـ جايىنىڭ ئىگىسى مەن!

ــ ۋاي خۇدايىمەي، بۇ نېمە قىلىق ئەمدى! ــ ئايال پاپىـتەك بولۇپ كەتتى، ــ كەتمەڭلار...

ــ كېتىڭلار، كېتىڭلار، ھازىرلا كېتىڭلار!

ــ كوللە، نېمە قىلغىنىڭ بۇ؟ نىكولاي!... سىلەر كەتمەڭلار...

ئەمما، ئايالـنىڭ ئېرى ئۇلارنى مۇشۇنـداق كۆزگە ئىلمايۋاتسا، ئۇلار كەتمەي تۇرالمىدۇ.

ئۇلار كېـتىپ قالـدى. ئاۋارىچىلىـك بولماسـلىقى، ئەر بىلەن ئورۇشۇپ قالماسلىق ئۈچۈن... كېتىپ قالدى.

ھاۋامۇ ئۇلار بىلەن قېرىشۋاتقانـدەك، شارقىراپ يامـغۇر قۇيۇۋەتتى. كوچا چىراغلىرى پىلدىرلايتتى.

ئۇلار بىنانىڭ ئالدىدا تۇرىـدۇ، كوچىـغا مېڭىشـقا بېـلى بوش،

www.uyghurkitap.com

گەپنىڭ راستى، بۇ يەردە كوچا يوق. ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئوچۇق-چىلىق، ئوچۇقچىلىقنىڭ ئۈدۈلىدا ئېگىز بىنالار تۇرىدۇ. تۇرالغۇ رايونى كېڭەيمەكتە.

ئىشك تۈۋىدە كىرا پىكاپى تۇراتتى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ يېغىۋاتقان يامغۇرغا قارىماي پىكاپنىڭ يېنىغا باردى.

— پىكاپقا ئادەم بارمۇ؟ — دەپ سورىدى ئۇ.

— ئادەم بار.

— ئۆتۈنۈپ قالاي. يولنى تاپالمىدۇق. بىزنى يېقىن يەردىكى بېكەتكە ئاپىرىپ قويسىڭىز. بەش رۇبلى بەرسەم. بولمىسا يامغۇر...

— چىقىڭلار، — دېدى شوپۇر بىرپەس ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن.

— نەنا، ئىتتىك كېلىڭ! — دەپ چاقىردى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ۋە پىكاپنىڭ ئىشىكىنى ئاچتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئۆيىگە كەلگەندە بىرىم كېچە بولغان — سائەت 12 دىن ئاشقاندى.

— نېمانداق كەچ كېلىسىز! — دېدى ئىگور ئىشىكنى ئېچىۋېتىپ نارازى بولۇپ، — ئادەمنى ئۇخلىغىلى قويماي.

— كەچۈرگىن، كەچ كەلمەي بولمىدى.

— بۇنىڭدىن كېيىن ئاچقۇچنى ئېلىۋېلىڭ.

ئىگور دادىسىنىڭ ئالدىدا شۇنچە ساغلام، تىمەن، ياش كۆرۈنەتتى. ئۇ بىر ئەسنىۋېتىپ، ئۇخلىغىلى كىرىپ كەتتى. ئۇنىڭ كەيپىياتىدىن دادىسىغا سوغۇقلۇقى چىقىپلا تۇراتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ھۆل بولۇپ كەتكەن شاماللىقىنى ئېسىپ قويۇپ، ئۇلۇغ-كىچىك تىندى-دە، ئۆزىنىڭ بۆلمىسىگە ماڭدى. ئۇ سافادا ئولتۇرۇپ، ئويغا پاتتى: كېيىنكى تۇرمۇش

قانداق بولار...

* * *

ئەنا ئۇنۇغا ئۆيگە قايتىپ كېلىشىگە، كاتە ئۇنى ئەيىبلەپ كەتتى:

— نەگە باردىڭىز؟ ئېسىڭىزدە بولسۇن، ئەتىگەنلىكىگە ئىشقا بارىمەن، سەھەر تۇرمىسام بولمايدۇ، — ئۇ گېپىنى تۈگىتىپلا ئانىسىغا نارازىلىق بىلەن بىر قاراپ قويۇپ، ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىغا كىرىپ كەتتى.

ئەنا ئۇنۇغا ئاچچىق كۈلۈپ قويدى. ئۇ قىزىنىڭ ئۆزىدىن يىراقلاپ كېتىۋاتقانلىقىنى بىلەتتى. ئۇ قانداشلىق مۇناسىۋىتىنىڭمۇ مۇستەھكەم بولمايدىغانلىقىنى ئويلىدى. ئۇنىڭمۇ كېيىنكى تۇرمۇشىنىڭ قانداق بولۇشىنى ئويلىشى مۇقەررەر ئىدى...

سرتتا يامغۇر تېخىچە يېغىۋاتىدۇ. ساق بىر كېچە يالغار، ئەتىگەنلىككىچە، كۈندۈزىمۇ، ئاخشىمىمۇ يالغار. بۇنداق پەسلده...

* * *

ئۇلار يەنە تۇرمۇش مۇلازىمەت باشقارمىسىغا كەلدى.

بەختىگە قارشى، بۇ نۆۋەت ھېلىقى قىزنىڭ ئورنىدا ئېكىمكىگە يوغان مۇدىرەك چىققان ياشانغان ئايال ئولتۇراتتى.

— ياخشىمۇ سىز، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ گەۋدىسىنى تۆشۈككە ئېگىپ ئەدەب بىلەن.

— ھە، ئاڭلاۋاتىمەن، — دەپ جاۋاب بەردى مۇدىرەكلىك ئايال سوغۇققىنا.

— تۇنۇگۈن بۇ يەردە بىر قىز بار ئىدى... — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئەپۇ سورىغاندەك. ئۇ بىرەر كېلىشىمەسلىكىنىڭ

www.uyghurkitap.com

بولدىغانلىقىنى تۇيۇپ قالغاچقا، بەك ھودۇققانىدى. كەھۋال راستلا شۇنداق بولۇپ چىقتى.

ــ بۇ ھېچقانچە ئىش ئەمەس، ــ ئايالىنىڭ تەرى تېخىمۇ سۆرۈن بولۇپ كەتتى، ئېكىكدىكى مۇدرەك لىپلداپ قويدى، ــ نېمە ئىشكىز بار؟

ــ ھېلىقى قىز بىر جايىنى تونۇشتۇرۇۋىدى، ئۆزى يارمىدى. راستىنى ئېيتقانىدا، ئۆيغۇ يارىغان، ئۆزى ئىگىسى ئايالىنىڭ ئېرى قايتىپ كېلىپلا چاتاق چىقاردى.

ــ تونۇشتۇرۇشنى ماڭا بېرىڭ.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ قەغەزنى سۇندى.

ــ نېمە قىلماقچى؟

ــ ئىككى كىشىلىك ئۆزى ئىجارە ئالماقچى.

ــ سىرتتىن كەلدىكىزمۇ؟ ــ ئۇ ئايالغا گەپ قىلىشمۇ خۇش ياقمايۋاتاتتى. نېمىشقا شۇنداق؟ خۇدا بىلمىسە، بەندە نەدىن بىلگەي!

ــ ياق، بىز لېنىنگرادلىق.

ــ "بىز" دېگىنىڭىز نېمىسى؟

ــ خوتۇنۇم ئىككىمىز.

گەپ سوراش، جاۋاب بېرىش يەنە بۇرۇنقىدەك بولدى.

ــ نېمە بولدى، تۇرىدىغان يېرىڭلار يوقما؟

"ئاپلا، بۇنىڭغىمۇ سوۋغا ــ سالام ئەكىلىدىغان ئىش ئىكەندۇق" دەپ ئويلىدى خاتىرجەم بولالمايۋاتقان ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ئاندىن جاۋاب بەردى:

ــ ھەئە، تۇرىدىغان يېرىمىز يوق.

ـــ قوغلاپ چىقاردىما؟

ـــ ياق، ياق، مەن ئوغلۇم بىلەن، خوتۇنۇم قىزى بىلەن...

ـــ نېمە گەپ، باللىرىڭلارنى بۆلۈشۈۋالغانمۇ؟

ـــ ياق، ئوغۇل مېنىڭ، قىز خوتۇنۇمنىڭ ئىدى.

ـــ گېپىڭىزدىن گاڭگىراپ قالدىم. سالاھىيەت گۇۋاھنامەڭلارنى بېرىڭ.

ئۇ ئىككىيلەننىڭ گۇۋاھنامىسىنى ئايالغا بەردى.

مۇدىرەكلىك ئايال گۇۋاھنامىلەرنى كۆرمەكتە ئىدى.

ـــ گۇۋاھنامىغا سىلەرنىڭ ئەر ـ خوتۇن ئىكەنلىكىڭلارنى يازماپتۇ. نىكاھ خېتى بارمۇ؟

ـــ ھازىرچە يوق. بىز ئىلتىماس بەرگەن.

ـــ بولدى، خەت ئېلىپ بولۇپ كېلىڭلار.

ـــ ئەمما...

ـــ "ئەمما" دېمەيلا قويۇڭ. ـــ مۇدىرەكلىك ئايال تۆشۈكنى پىپىۋالدى.

ئىككىيلەن كوچىغا چىقتى.

ـــ ئەمدى قانداق قىلىمىز؟ ـــ دېدى نىنا ئۇۋانوۋنا ھارغىنلىق بىلەن، ـــ ھەممە نەرسە تەل ۋاقتىدا، ھەممە ئىش ئاسان، ئاددىي بىلىنىدىكەن. تۇرمۇشىغان جاي بولمىسا، ھەممە ئىش تۈگمىشىپمۇ كېتىدىكەن... بىزنىڭمۇ تونۇشلىرىمىز بار، ئەمما ئۇلار بىزنى دەپ ئۆزلىرى قىسلىپ تارچىلىقتا يۈرمەيدۇ...

ـــ ھېلىقى قىز بولغان بولسا، بىزگە يەنە ئۆي تونۇشتۇرۇپ بېرەتتى، ـــ دېدى ئالبكساندىر گىئورگىيېۋىچ، ـــ بۈگۈن نېمىشقا كەلمىدىكىن؟ كېسەل بولۇپ قالغانمىدۇ؟ ماۋۇ ئايالغىمۇ بىرەر نەرسە

ئۇيغۇر كىتاب يېزىقى تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئالغاچ كەلسەك بوپتۇكەن.

ــ ياق، بۇ ئوبدان چارە ئەمەس. ئالايلۇق، بىزگە تۇرالغۇ بەرگەنمۇ بولسۇن، بىز تۇرالغۇدا ئولتۇرغانمۇ بولايلى، ئەمما، كېيىن قانداق قىلىمىز؟ مەڭگۈ ئۆي ئىجارە ئېلىپ ئولتۇزىمىزمۇ، خەقنىڭ نەرسىلىرىنى ئىشلىتىمىزمۇ؟ يەنە كېلىپ، خەق بىزنى خالىغانچە چىقىرىۋېتەلەيدۇ. ئۇ چاغدا نەدىن ئۆي تاپىمىز؟

ــ شۇنداق... بۇ ئەلۋەتتە ئوبدان چارە ئەمەس. ھازىرقى ئەھۋالدا... بەختكە ئېرىشىپ، يەنە بەختسىز بولۇپ قالارمىز دەپ ئويلىمىغانىدىم.

ــ سىزنىڭچە، بەخت دېگەن نېمە؟

ــ سىز.

نىنا ئۇۋانوۋنا ئاچچىق كۈلدى:

ــ ئاق كۆڭۈل ئادەم ئىكەنسىز...

ــ بۇنىڭ ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن مۇناسىۋىتى يوققۇ! راست ئېيتىۋاتىمەن، سىز مېنىڭ بەختىم، بۇ بەخت بار ئىكەن، بېشىمغا قانداق كۈن چۈشسىمۇ چىدايمەن. سىزمۇ مېنى بەختىم دەپ قارىسىڭىز، ئىككىمىز چىدايلى. ئىشەنچ بىلەن تۇرۇڭ. بۇ توغرىدا سىزگە كېيىللىك بېرىمەن. ماڭا قاراڭ، كوللېكتىپ ياتاقتا تۇرساق قانداق دەيسىز؟

ــ بۇمۇ ئاسان ئەمەس. ئۇنىڭ ئۇستىگە، كوللېكتىپ ياتاقتىكى لەرنىڭ تولىسى ياشلار. بىز پېنسىيگە چىقىشقا ئاز قالدۇق، ئۇنچە جىق پۇلىمىز يوق...

ــ راست، بۇنداق قىلىساقمۇ بولمايدىكەن. ئەمما، سەۋەب قىلساڭ سەۋەتتە سۇ توختار دەپتىكەن، بىزمۇ بىرەر ئامال تاپارمىز.

هازىر كىنوخانىغا بارساقچۇ.

ئۇلار فرانسىيىنىڭ «كېچىدىكى ئوغرى» دېگەن فىلمىنى كۆردى. قىزىق يېرى شۇكى، تۇرمۇش يولىدىن ئادىشىپ كەتكەن ئاشىق-مەشۇقلارنىڭ تراگىدىيىسى تەسۋىرلەنگەن بۇ كىنو ئۇلارغا مەلۇم دەرىجىدە ئىلھام بولىدى، ئۇلار ئاشۇ بەختسىز كىشىلەرگە سىلىش-تۇرغاندا، بىزنىڭ كۇنىمىزنى يامان دېگىلى بولمايدىكەن، دېگەن يەرگە كېلىشتى.

ئەمما، هازىر نەگە بېرىش كېرەك؟ ئۆيدە ئۇلارنى نېمە كۈتۈپ تۇرىدۇ؟ قۇرۇق ئۆيدىكى يالغۇزلۇق، بالىلارنىڭ نارازىلىق ياكى ئەيىب يېغىپ تۇرغان قاراشلىرى، ئاچچىق خىيال؟ ياق، باشقا بىر يەرگە بېرىپ بېقىش لازىم...

ئۇلار يەر ئاستى پويىزىنىڭ ۋوگزالىغا كەلدى.

ۋوگزالدا بۇرۇنقىدەكلا ئادەم قىم-قىم ئىدى. بەزىلەر پويىزغا چىقسا، بەزىلەر پويىزدىن چۈشەتتى، بەزىلەر ئالدىراش ماڭماقتا ئىدى. بىراق، كىشىلەرگە قانىچە ئۇزاق ئولتۇرساڭ ئولتۇر دەپ ئۇزۇن ئورۇندۇقلارنى قويۇپ قويغىنىغا قارىغاندا، ھەممە ئادەم بۇنداق ئالدىراش بولمىسا كېرەك. ئەمما،... بەلگىلەنگەن مۇددەت-كىچە ئولتۇرۇشقىلا بولاتتى.

ئۇلار ئاخىرقى مىنۇتقىچە ئولتۇردى. ئۇلار ۋاگونلاردىن چۈش-كەن ئادەملەرنىڭ ئازىيىپ كېتىۋاتقانلىقىغا، قۇرۇق پويىزلارنىڭ ۋوگزالدىن چىققىنىغا (بۇلار ئامبارغا كېتىۋاتقان چېغى)، تازىلىقچى مومايلارنىڭ زالنى تازىلاشلىرىغا قاراپ ئولتۇردى. ئۇلاردا قىلغۇدەك گەپمۇ قالمىغان، ئۇلار بىر-بىرىگە يۆلىنىپ ئولتۇراتتى. ئۇلار قۇرۇغدىلىپ قالغان زالدا دىكتورنىڭ: "يولۇچىلار، يەر

www.uyghurkitap.com

ئاستى پويىزى ئەمدى ماڭمايدۇ، ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرى چەكسىز كېتىدىغانلار" دېگەن ياڭراق ئاۋازى ئاڭلانغۇچە ئولتۇردى.

چەكسىز كەتمەي بولمايدۇ، باشقا چارە يوق.

تالادا قار ئۇچقۇنداۋاتاتتى. قار يولغا چۈشۈپ دەرھال ئېرىتتى-دە، سۇ بولاتتى. ھاۋا ناھايىتى سوغۇق ئىدى.

ئىگىسىنى تاپالمىغانىمكىن، بىر ئىت سوكۇلداپ كەلدى. بۇ ئىتنىڭ ئىنچىكە بوينىدا بىر تاختا ئېسىقلىق ئىدى. ئىت نېنا ئۇئانوۋانانىڭ يېنىدا توختاپ، بىرەر نەرسە تاشلاپ بېرەمدىكىن دېدى بولغاي، قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتتى. ئەمما، ھېچنېمە تاشلاپ بېرىلمىگەندىن كېيىن، نېرى كەتتى.

— ئىتنىڭ ھالى ماڭا ئوخشاپ كېتىدىكەن، — دېدى نېنا ئۇئانوۋنا غەمكىن ھالەتتە.

— ئۇنداق قىلماڭ، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ. ئۇنى نېنا ئۇئانوۋنانى بەزلەۋاتىدۇ دېگەندىن كۆرە، ئۇنىڭ نېنا ئۇئانوۋانانغا ئىچى ئاغرىۋاتىدۇ دېگەن تۇيۇق ئىدى.

— ئۇنداق قىلماڭ دېگىنىڭىز نېمىسى؟ قارا باسقاندەكلا بىر ئىش بولدىغۇ!...

ئۇلار ئۈستى يېپىق ئاپتوبۇس بېكىتىدە تۇراتتى. ئەمما ئاپتوبۇس ئەمدى ماڭمايتتى. يېراقتا كىرا پىكاپىنىڭ يېشىل چىرىغى كۆرۈندى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ قولىنى كۆتۈردى.

— ئۆيگە كېتمەمزما؟ مېنىڭ كەتكۈم يوق! — دېدى نېنا ئۇئانوۋنا گەپنى ئۇزۇپ-ئۇزۇپ قىلىپ.

پىكاپ توختىدى.

— نەگە بارىسىلەر؟ — دەپ سورىدى شوپۇر پىكاپنىڭ ئىشىكىنى

ئېچىپ. ئۇ پىكاپنى گاراژغا ئاپىرىۋېتىش ئۈچۈن كېتىۋاتاتتى.

ــ نەگە ئاپارسىڭىز مەيلى، ــ دېدى نىنا ئىۋانوۋنا ۋە پىكاپقا چىقتى.

ــ ئۆزاق ھايال بولسام بولمايدۇ جۇمۇ، ــ دېدى شوپۇر.

ــ ۋوگزالغا ئاپىرىپ قويۇڭ ئەمىسە، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

ــ قايسى ۋوگزالغا؟

ــ ئۆزىڭىز خالىغان ۋوگزالغا.

شوپۇر ئۇلارغا قىزىقسىنىپ قاراپ قويدى.

ــ ۋارشاۋا ۋوگزالىغا ئاپارسام بولامدۇ؟

ــ ماقۇل، ۋارشاۋا ۋوگزالغا، ــ دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ شوپۇرنىڭ گېپىگە قوشۇلۇپ.

شەھەر ئۈيقۇغا پاتقان. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ چىراغلىرى ئۆچۈرۈلگەن، جىم، قارا تۇرغان بىنالارغا قارايتتى. ئاندا-ساندا ئادەم كېتىۋاتقان يولغا قارايتتى. ئۇ قاراپ كېتىۋېتىپ ئويغا چۆمدى: كىشىلەر ئاق كۆڭۈللۈك ھەقىقىدە سۆزلەشكە ئامراق، ئەمما، بىر ئادەمنىڭ بىرمەھەل بولسىمۇ ئۆزىنى قويىدىغان يېرى بولمىسا، بۇ ئاق كۆڭۈللۈك ھەقىقىدە گەپنى نەدىن باشلاش مۇمكىن. ھەممە ئادەم ئۆزى بىلەنلا بولسا، ئۆزىنىلا دېسە...

پىكاپ فونتانىنىڭ يېنىدىن ئۆتتى. ئېتىلىپ چىقىقان سۇ خۇددى نېفتتەك قارا ئىدى. چۆلدەرەپ قالغان تروئتسكى چېركاۋىنىڭ قارا بىناسى ئوڭ تەرەپتىن ئۆتۈپ كەتتى، ئالدى تەرەپتىكىسى ۋارشاۋا ۋوگزالى ئىدى. ۋوگزالنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدا گۈمبەز شەكىللىك ئېگىز تەكچە بار ئىدى، تەكچىدە خاتىرە مۇنارى

تىكلەنگەندى.

شوپۇر ئۇلارنى پويىز كۆتۈش زالىغىچە ئاپىرىپ قويدى.

— ۋوگزالدا تۇرىسىزما؟ — دەپ سورىدى كۆڭلى بەك يېرىم بولۇپ كەتكەن ئىنا ئۇڭانوۋنا.

كەچ بولۇپ كەتكىنىگە قارىماي، زالغا ئادەملەر تىقىلىپ كەتكەنىدى. چامادانلىق، بوغجىملىق ۋە سومكىلىق يولۇچىلار يەردە، ئورۇندۇقلاردا ئولتۇراتتى، بەزىلىرى يېتىۋالغانىدى. يولۇچىلارنىڭ بەزىلىرى ئۇخلاۋاتاتتى، بەزىلىرى ئۇسۇزلۇق ئىچىۋاتاتتى، بەزىلىرى پىچىرلىشىۋاتاتتى. بۇ يەردىكى تۇرمۇش پۈتۈنلەي ۋوگزال تۇرمۇشى ئىدى. زالدىكى ۋاراڭ-چۇرۇڭنى ۋوگزال نۆۋەتچىسىنىڭ كەلگەن-كەتكەن پويىزنى مەلۇم قىلىپ، يولۇچىلارغا پويىزغا چىقىشنى ئۇقتۇرۇپ تۇۋلاشلىرى بېسىپ چۈشەتتى. چىقىش ئېغىزىدا ئادەم يىغىلىپ قالاتتى، بەزىلەر كىرسە، بەزىلەر چىقاتتى.

ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ ئاخىر بوش ئورۇن تاپتى. ئاندىن ئىنا ئۇڭانوۋنانى يېنىغا ئاپىرىۋالدى. ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچنىڭ يېنىدا ياشانغان، شامالللق ۋە ئۇزۇن قونچىلۇق ئۆتۈك كىيىۋالغان بىر ئەر كىشى ئولتۇراتتى. بۇ كىشى ئىككىلىسى ئولتۇرسۇن دەپ ئازراق سۈرۈلۈپ بوش يەر چىقىرىپ بەردى.

— رەھمەت، — دېدى ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ.

— ھېچقىسى يوق، — دېدى ھېلىقى ئەر كىشى خۇشال ھالەتتە، ئاندىن سورىدى، — سەپىرىڭلار يىراقمۇ؟

— بىز ھېچنەگە بارمايمىز.

— ئەمىسە نېمىشقا كەلدىڭلار، بىر كىم كېلەمتى؟

— ياق، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ، ئۇ نېنا ئىۋانوۋنانى تېخىمۇ ئوبدانراق يۆلىنىپ ئولتۇرسۇن دەپ، مۇرىسىنى پەسرەك قىلدى.

— ئەمىسە بۇ يەرگە نېمىشقا كەلدىڭلار؟ — دېدى ھېلىقى ئەر كىشى قىزىقسىنىپ.

— ھېچنېمىگە...

— ھەي، بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس. پويىزغا كېيىن قاپسىلەر، شۇنداقمۇ؟ ياكى باشقا سەۋەب بارمۇ؟

— باشقا سەۋەب بار، — دېدى ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ جاۋابەن. ئاھ خۇدا، مۇشۇنداق يېپىدىن يېڭىنسىگىچە سوراۋېرىشىن ئۇ بەكمۇ بىزار ئىدى.

— ھە، بىلدىم، ئېيتقۇڭىز كەلمەيۋاتىدۇ. بۇنداق ئىش دېگەن بولۇپ تۇرىدۇ، — ئەر كىشىنىڭ ئاۋازىدىن نارازىلىق چىقىپ تۇراتتى.

— ياقەي، ئېيتمايدىغانمۇ گەپ بولامدۇ. خوتۇنۇم ئىككىمىزنىڭ ئەھۋالى بەك ئوسال، شۇڭا بۇ ھەقتە گەپ قىلىشنى خالىمىدىم. نەدىن كېلىشىڭىز؟

— كولىخوزدىن. كۆزلىۋو كەنتىدىن كەلدىم. بۇ كەنتنىڭ ئېتنى ئاڭلىغانمۇ؟

— ياق.

— چۈشىنىشلىك. بىزنىڭ كەنت نېمىدە داڭلىق دېسىڭىز، سىزگە بىرنەرسىلا دەپ بېرەي: بىزنىڭ كەنتىمىزدە چىرايلىق يەرنى ئىزدەپمۇ تاپالمايسىز. بىزنىڭ كەنت چۈد كۆلى بويىدا. مەنزىرىسىنىڭ گۈزەللىكىنى تەسۋىرلەپ بېرىش مۇمكىن ئەمەس.

ئەترافى ئورمانلىق، موگۇ، مېۋىلەر بار، تەبىئىي دەڭگەل بېلىق تۇتۇشقىمۇ بولىدۇ.

ــ تۇتۇش ئاسانمۇ؟

ــ بۇ قانداق تۇتۇشكىزغا باغلىق. بىر كولخوزدا ساپلا بېلىق باقىدۇ، بۇ كولخوزدىكىلەر بېلىقنى جىق تۇتىدۇ. سىزمۇ بېلىق تۇتۇشقا ئامراقمۇ نېمە؟

ــ دەم ئېلىش كۈنلىرىدە بېلىق تۇتىدىغان.

ــ مۇنداق دەڭ. مەن قىزىمنى يوقلاپ كەلگەن. قىزىمغا ياڭيۇ ئالغاچ كەلگەن. بىزنىڭ ئۇ يەردە ياڭيۇغا خميېرىۋى ئوغۇت ئىشلەتمەيمىز... بۇ ئەخمەق قىزىم نېمىشقا شەھەرگە كەلدىكىن. بۇ يەردە تىنىشمۇ تەس ئىكەن. كەلگەن كۈنى بېشىم ئاغرىپ، ئىتتەك كېتىۋاللىسام دەپكەتتىم. يېزىغا كەتكىن دەپ قىزىمغا نەسىھەت قىلدىم. ھازىر كۈنىمىز ياخشى. قىزىمنى ئۇناتساڭ، كۈيئوغلۇم ئۇنداماي تۇرۇۋالدى. مەن ئۇلارغا: سىلەر ئۆزەڭلەر باشقا ئۆيدە تۇرىدىلەر ئەمەسمۇ، سىلەرگە ئايرىم ئۆي بېرىدۇ، دېدىم. كۈيئوغلۇم ستانوكچى. بىزگە بۇنداق ئادەم لازىم ئىدى. لېكىن ئۇ بارغىلى ئۇنىمىدى.

ــ بۇنداق ئايرىم ئۆينى كولخوز ساتامدۇ؟ ــ ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ قىزىقسىپ سورىدى.

ــ نېمىشقا ساتىدىكەن؟ ئىشلەيدىغانلارغا بېرىمىز. ئۆيلەر ئۆچ ئېغىزلىق ياتقى، ئىككى ئېغىزلىق ياتقى بار ئۆيلەردىن، ئاشخانىسى ئايرىم. نوپۇسقا قاراپ بېرىمىز. كۆچۈپ بارغانلارمۇ بار.

ــ نېمە، سىلەرگە كۆچۈپ بارغانلارمۇ بارما؟

ــ بولمايچۇ، نېمىشقا بولمايدىكەن؟ بىراق، بارغانلا ئادەمنى

ئەپقىلىۋېرىدىغان ئىش يوق. ھاراقكەشلەر بىلەن لۇكچەكلەرنى كەتـ
كۈزىتىۋېتىمىز. مۇتەخەسسىس بولسىچۇ، قوش قوللاپ قارشى
ئالىمىز.

ــ ھېلىقى ئايرىم تۈرالغۇلارنىڭ جاھازلىرى تەلەمۇ؟ چىراغ،
پار تۈرۈببلىرى تولۇقمۇ؟

ــ ئەلۋەتتە تولۇق ـ دە. ئېلېكتر، كۆمۈر گازى، ھەممىسى بار.
پار قازىنى قىزىتىلىدۇ، ئۆيلەر تۈرۈببا بىلەن ئىسىتىلىدۇ. يۇرتداش ـ
لارنىڭ كۆزى قىزىرىپ كەتتى دەڭا. بىز كونا قېلىپ بويىچە ياشاي ـ
مىز، ئوتۇن قالايمىز، قۇدۇق سۈيى ئىشلىتىمىز، ئۆلار تۈرۈببا
سۈيى ئىشلىتىدۇ، كۆمۈر گازى ياقىدۇ. راست گەپنى قىلسام، بىزمۇ
كۆمۈر گازى ئىشلىتىدىغان بولدۇق.

ئالېكساندېر گىئورگىيېۋىچ ئويلاپ قالدى: "شۇ يەرگە بارساق
قانداق؟" ئەلۋەتتە، بۇ ئوي تېخى پىشمىغان، كاللىغا دەرھاللا
كېلىپ قالغاندى. ئەمما، بۇ ئويمۇ ئىلاجسىزلىقتىن كاللىغا كەل ـ
گەن. يەنە ئىككى كۈندىن كېيىن دەم ئېلىش ۋاقتى توشىدۇ. ئاڭ ـ
غىچە بۇ كۆڑلېۋۇ كەنتىگە بېرىپ كۆرۈپ كەلسە نېمىشقا بولمايـ
دىكەن؟ دەرۋەقە، ئۇ يەردە ياشراق ئادەملەرگە ئېھتىياج چۈشەر،
ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنداق ئايرىم ئۆيىنى بۇ ئىككىسىگە بېرىشمۇ
ناتايىن، ئەمما، ئادەم كىرمىگەن بوش ئۆيلەر جىقمىش. مۇشۇنداق
ئۆيدە ئولتۇرسا بولىدۇ ـ دە. بارغاندىن كېيىن بىرگەپ بولىمىدۇ.
ئېپى كېلىپ قالسا، كولخوزدا بىرەر ئىش تېپىپ قىلار. ئالېكساندېر
گىئورگىيېۋىچ بېشىنى نېنا ئۇۋانوۋناغا بۇرىدى، ئۇ نېنا ئۇۋانوۋنا
بىلەن مەسلىھەتلىشىپ باقماقچى ئىدى. نېنا ئۇۋانوۋنا ئالېكساندېر
گىئورگىيېۋىچقا ئىشەنچ بىلەن يۆلىنىپ ئولتۇراتتى. ئۇ كۆزىنى چىڭ

يۇمۇۋالغان بولۇپ، مىيقىدا كۆلكە ئوينايتتى. ئۇ شېرىن چۈش كۆرۈۋاتسا كېرەك. چۈشى بۇزۇلۇپ كەتمىسۇن دەپ، ئالېكساندىر گىئورگىيېۋىچ مىدىر-سىدىر قىلماي ئولتۇردى.

1986

(«روسىيە - سوۋېت ئەدەبىياتى» ژۇرنىلىنىڭ 1987 - يىللىق 5 - سانىدىن)

تەرجىمە قىلغۇچى: ئابدۇللا ئابلىز
تەرجىمە تەھرىرى: ئوسمان موللاك

يىگىتنىڭ خاتىرىلىرى

ئا. ئالېكسىن

مەن كىشىلەرنىڭ:"مەن بەك ئۇياتچان!"، "قورسىقىم بەكمۇ كەڭ!"، "مەن دېگەندەك كەسكىن ئەمەس! "دېگەن كەمچىلىك-لىرىنى، ئەمەلىيەتتە ئۇتۇقلىرىنى ئاسانلا بويىنىغا ئالمىغانلىقىنى بايقىدىم.

راستىنى ئېيتقاندا، مەن ئۇياتچان، ھەتتا بىرئاز قورقۇنچاق، بۇنىڭغا نېمە ئامال؟ مەن توغرۇلۇق گەپ قىلىشسا، ھەممىسلا مېنى "ھەۋىسى يوق ئادەم!"، "ئۇنىڭدا تەلەپ دېگەن نەرسە يوق دېيەر-لىك..." دېيىشىدۇ. ئەمما مەن ئۇچۇن بىرنەرسە كەم بولسا زادىلا بولمايتتى: جىنا ھامام تاكى ئاخىرەتكە بارغىنىمغىچە مەن بىللە ئۆتىسكەن، دەيتتىم.

ــ مەن ئاخىرەتكە بارغۇچە، مىتېنكا! ــ دېگەنىدى ھامام سۆزۈمنى توغرىلاپ، ــ شۇنى بىلىپ قالكى، مەن سەندىن كۆپ چوڭ!...

ــ گېرارد پىلىپ، خۇددى ئۆزىنى ئوتقا تاشلىغاندەك، ئۆگزە-دىن سەكرەپ چۈشۈپ، ئارقىدىنلا ئۇچ ئاتقا مىنىپ چېپىپتىكەن، ئەمما يەنىلا كارىئىتىدا يېتىپ ئۆلۈپتىكەن. ئۆلۈم دېگەننىڭ نۆۋىتى يوق، ئەجەل كەلسە ئۆلۈپ كېتىدىغان گەپ، بۇ ھەممىگە ئايان ئىش، ــ دېگەنىدىم مەن.

www.uyghurkitap.com

هامام بۇ گەپلىرىنى ئاڭلاپ گەپ قىلالماي قالغانىدى.
مەن ئېسىمنى بىلگىنىمدىن تارتىپ جىنا ھامىمدىن زادىلا ئاچچىقلىنىپ باققان ئەمەس ئىدىم.
ئەمدى يەنىلا ئۈياتچانلىق توغرىسىدىكى گەپكە كېلەيلى. دەل مۇشۇ ئۈياتچانلىق مېنى بۇ خاتىرىنى يېزىشقا مەجبۇر قىلدى: چۈنكى قەغەزگە يېزىش باشقىلارغا سۆزلەپ بەرگەندىن ئاسانراق. ھاياتىمدىكى چوڭ ۋەقەلەرنى يېزىش ئويۇم يوق ئىدى: ھاياتىمدا ھازىرچە تېخى تارىخىي چوڭ ۋەقەلەر كۆرۈلمىدى. مەن ئويلىغان-لىرىمنى خاتىرىلەپ قويماقچى. بىرەر ئوي كاللامغا كەلسىلا... ئۇنىڭ ۋاقىت-قەرەلىنمۇ بەرمەي يېزىۋېرىمەن: تۇنۇگۈنكى ئوي بىلەن بۈگۈنكى ئوينىڭ نېمە پەرقى بولسۇن؟
راست، بۈگۈن كاللامغا ھېچقانداق ئوي كەلمىدى.

قىزىقارلىق بىرەر ئوي ئەمدىلا كاللامغا كېلىشىگە، بۇنى ئاللىبۇرۇن بىركىم دەپ بولغاندۇ دېگەن ھېسسىياتقا كېلىمەن. چۈنكى قىزىقارلىق ئىشلارنى باشقىلار ئاللىقاچان سۆزلەپ بولماي قالامدۇ!
پۈتۈن ئۆمرىدە بىرەر ژاراق يارىغۇدەك بىرنەرسە يازغان ئادەم گەپ-سۆز يوق تالانت ئىگىسى بولىدۇ. چۈنكى بۇ بىر ژاراق نەرسىنى يېزىپ چىقىشمۇ ئوڭايغا چۈشمەيدۇ. بۇنىسى ھەممىگە ئايان. ئەمما مەن ئاقىلانە بىرەر ئوينى دەپ بېزىلگەن بولسامچۇ؟ ...شۇنى بىلىش كېرەككى، ئاقىلانە ئوي ئەخمەقلەرنىڭ كاللىسىغا كەلمەيدۇ! مېنىڭچە كەلمەيدۇ: ئادىشىپ يۈرىدىغان ئاقىلانە ئوي يوق.

"خىلمۇخىل مۇھەببەتنىڭ گۈزەل بولۇشى ئۇنىڭ ئۇزاققا بارال-مايدىغانلىقىدا" دەپ ئوچۇق يازىدۇ بەزىلەر پەسكەشلىك بىلەن ھەسرەت چېكىپ. بەزىلەر يازغاندەك تۇرىدۇ...چۈنكى، بۇنداق ئوي ئادىشىپ مېنىڭ كاللامدا يۈرمەيدۇ، شۇنداقتىمۇ بۇنداق ئوينىڭ بارلىقىنى بىلمەن.

ئۇنداق مۇھەببەت توغرىسىدا مەن كېسىپ بىرنېمە دېيەلمەيمەن. ئەمما "خىلمۇخىل مۇھەببەت" چۇ؟ ياق، ئۇنداق مۇھەببەت بولمايدۇ! بۇنىڭغا جىنا ھامام بىلەن ئىككىمىز گۇۋاھ بولالايتىتۇق، رەددىيە بېرەلەيتتۇق...گەرچە بىركىم بىزنى شۇنداق قىلىشقا تەكلىپ قىلمىغان بولسىمۇ.

مېنىڭغۇ پۈتۈن بىر دەپتەرنى توشقۇزۇپ يازغۇچىلىك ئۇنداق كۆپ ئوي-خىيالىم يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇنداق ئويلار چوڭ-چوڭ ۋەقەلەرنىڭ مەھسۇلى بولغاچقا، چوڭ ۋەقەلەردىن ئايرىلالمايدۇ!

مەكتەپتە، مەن يەقلىپ چۈشۈپ يارىلىنىپ قالغىنىمدا قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىدىغان ھېلىقى تەنتەربىيە مۇئەللىمى ئەزىلىكىمدىن كايىپ، مېنى"زەييانە!" دەپ سۆككەنىدى.

— كەچۈرگىن، مىتىنكا، مېنىڭ يېنىمدا تۇرساڭ باشقىچە مىجەزگە كىرىپ قالمايسەن، — دەيتتى جىنا ھامام ئەپسۇسلانغان ھالدا، — بوينىغا ئايالىرنىڭ بويۇنتۇرۇقىنى سېلىۋېلىپ كۈن كەچۈرىدىغان ئادەم ئايالىرەك چىرقىراپ يىغلايدۇ!

"بويۇنتۇرۇق" دېگەن سۆزگە مەن دەرھال قاتتىق رەددىيە بەردىم. چۈنكى دەل ئۇنىڭ "بويۇنتۇرۇقى" ماڭا ئائىلە، راھەت

ۋە غەم-قايغۇسىز تۇرمۇش بەخش ئەتتى: جىنا ھامامنىڭ ياخشى-سىز مەندە ئەيىبمۇ، شان-شەرەپمۇ بولمايتتى، مەن ھېچقانداق ئىش قىلالمايتتىم.

كىشىلەر كۆپ چاغلاردا باشقىلارنىڭ چىقىشقىنى چىقىشقانلىق بولىدىغانلىقىغا، بۇنىڭ ئارقىسىدا باشقا نەرسىنىڭ يوقلۇقىغا ئىشەنمەيدۇ. باشقىلارنىڭ ئائىلىسى بەختلىك بولسا، ئۇلارنىڭ كۆڭلىگە گۇمان چۈشىدۇ. بەزىدە ھەتتا ئۇلارنىڭ زەردىسى قاينايدۇ... ھويلىمىزدىكى كەپسز بالىلار مېنىڭ ئەڭ يېقىن ئادىمىم بولغان "جىنا ھامما" مغا سۆرىگۈچ كېمە دەپ لەقەم قويۇپ قويدى. بۇ ئاق كۆڭۈل "سۆرىگۈچ كېمە" "چاتما كېمە"نى سۆرەپ ماڭىدۇ ("چاتما كېمە" مەن بولىمەن)، ئۇلارنىڭ بۇنداق ئىچى قارىلىق قىلىپ يۈرۈشىگە نېمە سەۋەب بولغانكىن، تاڭ.

ــ ھېچقىسى يوق، ئالىي مەكتەپكە كىرگەندىن كېيىنلا ئەزىمەتتەك قەيسەر بولۇپ كېتىسەن! ــ دەيتتى ھامىام ھۆددە قىلىپ.

ھامامنىڭ ئۆز دۇنيا قارىشى بار ئىدى. ئۇنىڭ دۇنيا قارىشى شۇ قەدەر ئۆزگىچىكى، ھەتتا ئۆزىنىڭ مىجەزىنىمۇ ئەمەلىيەتكە ئانچە ئۇيغۇن بولمىغان ھالدا مۆلچەرلەيتتى. مەسىلەن، ئەزىملىكنى ئۇ ھەرگىز ماڭا سىڭدۈرۈپ قويالمايتتى. تەنتەربىيە جەھەتتە ئەمەس، ئىچكى مىجەز جەھەتتە ئولىمپىك مۇسابىقىسى بولىدىغان بولسا، جىنا ھامام كەم دېگەندە ئۈچ ئالتۇن مېدال ئالغان، يەنى ئىشەنچى چىڭ ۋە ئۆز ئىشەنچىنى قوغدايدۇ دەيدىغان ئالتۇن مېدال، بىر كۈننى ھەتتا بىر سائەتنمۇ ئۆزىنىڭ قىلىۋالمايدۇ دەيدىغان ئەخلاق-پەزىلەت ئالتۇن مېدالى ۋە تېشىمۇ چىرايلىق، ئىچمۇ چىرايلىق دەيدىغان ئالتۇن مېدال ئالغان بولاتتى، ئۇ

يەنە ئىككى-ئۈچ كۈمۈش مېدال ئېلىشى مۇمكىن ئىدى... مىس مېدالنى، مېنىڭچە، ئۇنىڭ تالاشمىغىنى تۈزۈك!

جىنا هاممام بىر كۈتۈپخانىنى باشقۇراتتى، شۇڭا، ئۇ ئۆزەمنىڭ يولىدا ماڭمىدىغان قىلسىملا، ئۇنى ئۆزىگە ئۆزى ئىگە بولالايدىغان قىلىپ قويالايمەن دەپ ئويلايتتى.

— مەن ساختىپەزلىك قىلىشنى خالىمايمەن، — دەيتتى ئۇ، — بۇ ئىشتا مەن كۈتۈپخانا ئىشلىرىنىڭ گۈللىنىشىدىن كۆرەسىنىڭ ئىستىقبالىنى كۆزدە تۇتىمەن. رەسسام باش تېمىنى گەۋدىلەندۈرىمەن دېسە، پايدىلىق ئارقا كۆرۈنۈشلەردىن پايدىلانمايتۇرالمايدۇ!"پايدىلىق" دېگەن سۆز قۇلىقىغا سەت ئاڭلىنىۋاتامدۇ؟ بىراق سېنىڭ مەنپەئىتىڭگە ببرىسپ تاقالغانىدا، مەن پرىنسىپتىن كېچىش نىيىتىگە كەلدىم. "ئانىلارچە قۇربان ببرىش" دېگەن گەپ بار، ئەمما "هاممىلارچە قۇربان ببرىش" دېگەن گەپ يوق. بۇ گەپ كۆلكىلىكتەك ئاڭلىنىدۇ.

چۈنكى، ماڭا هامىمامىلا ئانا بولالايتتى. ئۇ ئانامدىن قىلچە قېلىشمايتتى.

ئۇزۇن گەپنىڭ قىسقىسى، بۈنىڭدىن ئۈچ يىل ئىلگىرى كۈتۈپخانىچىلىق فاكۇلتېتىغا 27 قىز ئوقۇغۇچى ۋە بىر ئوغۇل ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىندى. بۇ ئوغۇل ئوقۇغۇچى مەن ئىدىم.

هاممام كۆزدە تۇتقان ماڭا "پايدىلىق" ئارقا كۆرۈنۈش ئەنە شۇ ئىدى.

— ئەمەلىيەتتە سەن ئېلىشماي تۇرۇپمۇ بىرنېچىلىكنى ئالالايسەن، — دەيتتى ئۇ، — بىراق، كەچۈرگىن، مۇشۇنداق مىجەزىڭ بىلەن ئېلىشىشىڭمۇ تەس! مەن ساختىپەزلىك قىلىشنى خالىمايمەن!

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

— توغرا ئېيتتىڭىز، كېمە مۇسابىقىسى، قولۇڭ مۇسابىقىسى بولىدۇكى، چاتما كېمە مۇسابىقىسى بولمايدۇ.

— مەن سېنىڭ يېتىشسىزلىكىڭنى ئەمەس، ئارتۇقچىلىقىڭنى دەۋاتىمەن. مەن بىلىمەن، بەك سىپايىلىق ياكى تالىپلىق قىلىپ كېتىش يارىمايدۇ. ئەمما سەندىن تارتىنچاق زىيالىلىق پۈرىقى چىقىپ تۇرىدۇ...بۇنداق مىجەز، مىتىنكا، دەل كۆتۈرىخانىچىلىق فاكۇلتېتىدىلا قاتتىق ئەتىۋارلىنىدۇ!

دەسلەپتە، 27 قىز ئوقۇغۇچىنىڭ ھەممىسى ماڭا گۇيا بىر ئايال-نىڭ ئەرلەر پۈتبول كوماندىسىغا بېرىپ توپ تەپمەكچى بولغان ياكى ئۇرۇش كېمىسىگە چىقىپ ھەربىي خىزمەت ئۆتىمەكچى بولغاندا زوقلانغىنىدەك زوقلىنىپ قاراپ كەتتى. قىز ئوقۇغۇچىلار "ئۇزۇنىڭ گۈزەل ھاياتىنى كىتاب يېزىشقا بېغىشلىغان" بىر ئۇلۇغ يازغۇچىنى يادىغا كەلتۈرەتتى، بۇنىڭدىن مەقسەت "ئۇنىڭ «26 ئەر بىلەن بىر ئايال»[1] دېگەن كىتابى بارلىقىنى، بىزنىڭ بۇ يەردە بولسا "27 قىز بىلەن بىر ئوغۇل!" بارلىقىنى جاكارلاشتىن باشقا نەرسە ئەمەس ئىدى. بۇنىڭ بىلەنلا قالماستىن، ئوقۇتقۇچىلار تېخى ماڭا "پادىچى بالا" دەپ لەقەم قويۇپ قويىدى، سىنىپىمىزدىكى قىز ساۋاقداشلار بولسا ماڭا "قىز يىگىتى" دېگەن لەقەمنى قويىدى. ئۇلار ھېنىڭ قايسى قىزنى تاللايدىغانلىقىمنى خۇپىيانە كۈتتى.

شۇنداق قىلىپ ئارىدىن ئالاھازەل ئۈچ يىل ئۆتتى.

— ئىككىنچى قەدەمدە ئالدىرىما، — دېدى جىنا ھاممام، —

---

① گورکىنىڭ ئەسىرى.

بۇنداق ئىشتا، ئالدىراڭغۇلۇق دېگەن سۆزنىڭ مەنىسىنى يەڭگىللىك بولىدۇ.

ــ ئۇلارنىڭ تاقىتى تاق بولۇپ كېتىۋاتىدۇ! ئۇلارنىڭ بەك ئۇققۇسى بار...

ــ كىم تاللىنىپ قالارکىن دېمەكچىمۇ؟ شۇنداق بولىدۇ-دە، بۇگۈنكى كۈندە تەنھەرىكەتتە لاتارىيە بىلىتى مودا بولۇۋاتىدۇ: لاتارىيە بىلىتى ئىلىش، لاتارىيە چىقىش!

ــ مەن قانچىلىك ئادەم ئىدىم...ماڭا لاتارىيە چىقارمۇ؟

ــ سەنزە!؟ ئەينەككە قاراپ باق!

مەن ئەينەككە قارىدىم، ئەينەكتە نېمىلەرنى كۆرگەنلىكىمنى كېيىن دەيمەن.

ــ دەل مۇشۇ مەسىلىدە، مىتىنكا، ئاسانلا ئەخمەقلىق قىلىپ قويۇشۇڭ مۇمكىن! ــ دېگەندى جىنا ھامام مېنى ئىشەندۈرۈپ. ــ قوپالراق گەپ قىلىپ قويغانلىقىمغا رەنجىمە. مەندە قانداق... مىسالار بارلىقىنى بىلەمسەن، بۇ گەپنى ساختىپەزلىك غەرىزى بىلەن دەۋاتقىنىم يوق.

كىشىلەر ئۆزلىرىدىكى ئەڭ گەۋدىلىك خىسلەتلەرنى كۆپ ھاللاردا ھەممىدىن بەك قاتتىق تۇرۇپ ئىنكار قىلىدۇ. دېمىسىمۇ جىنا ھامام راستلا ساختىپەز ئەمەس! ئەمما يەڭگىللىكىكە ياتىدىغان ئىشلارنى ئۇ دەرھەققەت بىلەتتى، ئۇ ئۆزى يەڭگىللىك قىلغىنى يوق، ئەلۋەتتە. شۇنداق، باشقىلارنىڭ يەڭگىللىكلىكى ئۇنىڭ پۈتۈن ئۆمرىگە ئېغىر يۈك بولغانىدى.

جىنا ھامام ئايالارغا تەنقىدىي پوزىتسىيە تۇتاتتى. ھەممە

ئايالالارغا (ئۇ جېننې① ۋە ژېرا زاسۇلىچلارنى② ــ "ئۇلار ئەرلەردەك ئىش قىلسۇن!" دەپ ھۆرمەت قىلاتتى) ئەمەس، ئەلۋەتتە، باشقا ئايالالارغا كەلسەك، ئۇ... ئائىلە توقۇنۇشىدا، كۆپ ھالالاردا، خوتۇنلارنى ئەيىبلەيتتى.

ــ شۇ سەۋەبتىن تەقدىر مەندىن ئەنتىنى ئالدى! ــ دەيتتى جىنا ھامام، ــ تەقدىر مېنى بۇنداق توقۇنۇشلاردىن پۈتۈنلەي قۇتۇلدۇردى. شۇنداق قىلىپ مېنى خوتۇنلۇق زوقىدىن مەھرۇم قىلدى. ئاشۇنداق مۇھەببەتكە تەۋە بولۇش ئۈچۈن، بۇنداق مۇھەببەتنى ئازراق بولسىمۇ ئۈزىگە تەۋە قىلىشقا ماھىر بولۇش كېرەك. مەندە بۇنداق ۋاقىت يوق. بىراق ئىلگىرى بىر چاغلاردا...

ئۇ گېپىنىڭ ئايىغىنى چىقارمىدى، بۇ ھال مېنىڭ ياش تەسەۋۋۇرۇمغا كەڭ زېمىن ئېچىپ بەردى.

ــ ياق، مېنى ساختىپەز دەپ ئەيىبلەشكە بولمايدۇ!

جىنا ھامام ھە دەپ كۆزىنىڭ ئېقىنى چىقىرىپ، ئەسكە چۆمدى. مېنىڭ بولسا ھامامنىڭ ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلىشى بىلەن كۇندەشلىكىم تۇتقىلى تۇردى: بىز قارشى تەرەپنىڭ ئەينى بىر ۋاقىتتا بىزدىن باشقا ھەرقانداق ئادەمگە تەئەللۇق بولۇشغا ئادەتلەنمىگەن! گەرچە مەن بۇ يەردە تولۇق باراۋەر بولۇش پرىنسىپىغا ئەمەل قىلمىغان بولساممۇ... بۇنى مەن ئۆز خاتىرەمدە بەربىر ئېتىراپ قىلىمەن.

---

① جېننې (1412 ــ 1431) ــ فرانسىيىلىك ئايال مىللىي قەھرىمان.

② ژېرا زاسۇلىچ (1849 ــ 1919) ــ روسىيىلىك ئايال ئىنقىلابچى.

بىز كىشىلەر بىلەن مۇناسىۋەت باغلىغاندا، كۆپ ھاللاردا، ئۇلارنىڭ بىزگە قانداق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىغا قارايمىز. بىرەر ئادەم بىزگە كۆڭۈل-كۆكسىنى كەڭ تۇتۇپ ئادىل مۇئامىلە قىلسا، ئۇ باشقىلارغا ئادىل مۇئامىلە قىلمىغان چاغدا، بىز ئۇلارنىڭ بۇنداق قىلىقىنى ئاڭلىق ھالدا ئەپۇ قىلماستىن، ھەتتا كۆرۈپ تۇرۇپ كۆرمەسكە سالمىز.

جىنا ھاممام بىلەن بىزنىڭ ئائىلىمىزدىكى باشقا ئايالالار ئوتتۇرىسىدىكى كۆپ يىللىق ئىناقسىزلىقتا مەن ھامماملىقتا تەرەپتە تۇرۇپ كەلدىم. مەن ئۇنى ئاقلىغان چاغدا، ھەتتا ھەق-ناھەق، ئەگرى-تۇز دېگەنلەرنى بىر ياقلارغا قايرىپ قويىاتتىم...

— بۇ ئىشلار مېنىڭ مەگگۈلۈك بەختسىزلىكىم بولغان تەقدىردىمۇ، بۇلارنىڭ ھەممىسنى كۆڭلۈڭگە ئالما. — دەيتتى جىنا ھاممام مەندىن ئۆتۈنۈپ، — بۇ ئىشلارنى كۈلۈپ قويۇپلا ئۆتكۈزۈۋېتىمەن. دېمەك، ئۇ ئىشلاردا بىر خىل خۇسۇسىيەت بار: ئۇلار بىزگە دەكسە بېرىش بۇياقتا تۇرسۇن، بەلكى ئۆز-ئۆزىدىن يوقاپ كېتىدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىز ئۇلاردىن قۇتۇلمىز...ھەتتا مەگگۈ ئىز-دېرەكسىز يوقاپ كېتىدۇ!

يۇمۇرلۇق بولۇشنى گىناستىكا ئوينىغاندا نەپەس بىلەن سۆمۈرۈۋېلىش ياكى ۋىتامىن تابلىتكىسىغا قوشۇپ ئىچۋېلىش مۇمكىنمىدەك، جىنا ھامماملار مەندىن يۇمۇرلۇق بولۇشنى ئۆگىنىۋېلىشنى تەلەپ قىلاتتى. ھامماملار مېنى پەرىشان بولۇپ قالمىسۇن دەپ ئويلايتتى. شۇنداق قىلىپ مەن مەسخىرە قىلىشنى ئۆگەنمىدىم. كۆچۈمنىڭ يېتىشچە... ئەمما بۇ ئاسان ئىش ئەمەس ئىكەن.

جىنا ھامماملار ئۆزىنىڭ بەختسىزلىكىگە مېنىمۇ شېرىك قىلىۋېلىشنى

www.uyghurkitap.com

خالمايتتى. دەرۋەقە، مەن بىر ئەر كىشى تۇرۇپ، خوتۇن كىشى بولغان ھامامنىڭ "ئادەتتىن تاشقىرى ئېغىر" يۈكنى يېنىكلىتىشكە ھەقلىق ئىدىم.

جىنا ھامام تەلەپ قىلغىنىدەك، كۆكۈلسىزلىكلەرنى كۆكۈللۈك قىلىپ، يۈمۇرلۇق يېزىش ۋاقتىنچە قولۇمدىن كەلمەيدۇ: "ھەجۋىچى" بولۇشقا مەن تېخى بەك گۆدەكلىك قىلىمەن، مەن تېخى ئەمدى ئۆگىنىۋاتىمەن.

جىنا ھامامنىڭ چېچىغا تېخى ئاق كىرمىگەنىدى... ئۇنى ئايدىڭ باش بولماپتۇ دەپ يۇرۇشىنىڭ قىلچە زۆرۈرىيىتى يوق ئىدى، چۈنكى ئايدىڭ باش بولۇش ئايالارنىڭ تەن تۇرزۇلۇشىگە ياراشمايدۇ. ئۇ مىسقا ئوخشايدىغان قويۇق چېچىنى چاڭا بىلەن چىڭ قىسۋالىدىغان بولغاچقا، خۇددى بېشىغا مىس لېگەن كۆمتۇرۇۋالغاندەك كۆرۈنەتتى. جىنا ھامامنىڭ چېچىدىكى ئەكس نۇر يۈزىگە، بويىنغا، بىلىكىگە چۈشۈپ، ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنىنى قوڭۇر كۆرسەتتى، ئۇنىڭ ئۇستىگە يۈزىگە ئانچە-مۇنچە سەپكۈن چۈشكەن بولۇپ، بۇ خۇددى ئۇنىڭ بەخت-سائادىتىنى ساقلاۋاتقاندەك، تا بۈگۈنگىچە ئۇنى ئالداپ كەلمەكتە ئىدى.

ھامامنىڭ بەختى مېنىڭكىدەك، گويا بالالارنىڭكىدەك بەخت ئىدى: ياش ۋاقتلىرىدا ئۇنىڭدا ئارزۇ-ھەۋەس، تۇرمۇشقا دەخلى قىلىدىغان قۇرۇق ياسانچۇقلۇق يوق دېيەرلىك ئىدى، شۇنىڭدەك ھەيران قالارلىق ئىشلارنى ئىستەيدىغان تەركىدۇنيالىق كەيپىياتلىرىمۇ يوق ئىدى (بۇ بىر ئوي بولسا كېرەك!). ئۇ كۈتۈپخانىغا كەلگەن كىتابخانىلارنىڭ سۆيۈنگىنىدىن

سۆيۈنەتتى... ئەمما ئۇنىڭ ئۆز ئالدىغا خۇشالىنىدىغان ئىشى يوق ئىدى.

ئۇ مېنىڭ ئالدىمدا، گاز ئوچاق ئالدىدا، كىتابخانىلار يىغىنىغا ئىشتىراك قىلغۇچىلار ئالدىدا گويا مۇنبەردە تۇرغاندەك تىك تۇرۇپ، كىشىلەرگە چىن كۆڭلىدىن نەسىھەت قىلاتتى، ئۆزىنى "شەرتسىز ھالدا" كۆپچىلىككە بېغىشلايتتى.

مەن ئەزەلدىنلا ئۇنىڭدىن ھەرقانداق ئىشنى يوشۇرمايتتىم. شۇڭا بۇگۈن كەچتە يېتىش ئالدىدا مەن ئۇنىڭغا لېيۇبا كاراشىنكوۋانى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىمنى، ھەتتا مۇشۇ تۇرقىلا خوتۇن قىلىپ ئالسامبولىدىغانلىقىمنى ئېيتتىم.

بۇ ئىشنى جىنا ھامىمغا ئۇچ يىل كېچىكتۈرۈپ ئېيتتىم. كۆڭلۈمدىكى سۆزنى راستچىللىق بىلەن ئېيتىپ، ئېغىر يۈكتىن قۇتۇلغاندەك بولۇپ قالدىم.

مەكتەپتە، ساۋاقداشلار ئۇلۇغ يازغۇچىنىڭ سۆزىنى سەللا ئۆزگەرتىپ، "27 قىز بىلەن بىر يېگىت" دەپ ماڭا دارىتاتتى، مەنمۇ يازغۇچىنىڭ سۆزى بىلەن لېيۇباغا ۋە سىنىپىمىزدىكى باشقا قىز ئوقۇغۇچىلارغا قارىتىپ "26 قىز بىلەن بىر قىز" دەپ چاقچاق قىلاتتىم، ــ بۇنىڭدا ئۇلۇغ يازغۇچىنىڭ سۆزىدىن بىرلا سۆز پەرق قىلاتتى!

يۈز بەرگەن بۇ ئىشنى ئۇچ يىلدىن بۇيان ھەممە ئادەمدىن، بەزىدە ھەتتا ئۆزەمدىنمۇ يوشۇرۇپ كەلدىم.

بۇگۈن ئەتىگەندە مەكتەپتە لېيۇبا كاراشىنكوۋا ئالدىمغا كېلىپ مۇنۇلارنى ئېيتتى:

ــ سانايېۋ، يا بۇنىڭدىن كېيىن ماڭا مۇنداق قارىماڭ،

www.uyghurkitap.com

يا دەيدىغان گېپىڭىزنى دەڭ، گەپ قىلالماي بوغۇلۇپ تۇرۇپ قېلىشىڭىزدىن ئەنسىرەۋاتىمەن!

شۇنداق قىلىپ، مەن ئۇچ يىل يادلاپ، ئۇچ يىل مەشق قىلىپ كەلگەن بىر ئىغىز گېپىمنى ئېيتتىم:

ــ مەن سىزنى سۆيىمەن.

ــ مانا بولدى ئەمەسمۇ. ئەمدى بىرئاز يېنىكلەپ قالغانسىز؟ مەن ھەرقانداق چاغدا، ھەرقانداق ئىشنى جىنا ھامامدىن يوشۇرۇپ باقمىغان ئەمەس. شۇنداق قىلىپ مەن ئۆمۈرۋايەت ئېسىمدىن چىقمايدىغان ئاشۇ بىر مىنۇتلۇق سۆزۈمنىمۇ ئۇنىڭغا ئېيتتىم.

ــ ھەممە ئادەم شۇنداق ھېس قىلىدۇ، ــ دېدى ھامماپ، ــ بىراق سىنىڭ ھاياتىڭدا مۇنداق مىنۇتلار تېخى كۆپ بولىدۇ!

ــ ياق، مۇمكىن ئەمەس، ــ دەپ رەت قىلدىم مەن.

ــ "جىنا ھاما" دېگەن سۆزىگۈچ كىمە سېنى سۆرەپ، مىتىنكا، ھەر ــ ھەر خەتەرلىك ئىقتىلاردىن ۋە يوشۇرۇن خادا تاشلاردىن ئۆتكۈزدى. بىراق سەن، جېنىم، يەنىلا بىر يەردە ئۆزەڭنى... خادا تاشقا ئۇرۇۋالدىڭ. مەن تۇنجى لايىقىڭنى ئۆزەڭلىك كېرەكتىن چىقىرىپ قويۇشۇڭغا يول قويمايمەن. ئەمما تۇنجى نەرسە ھەرقانداق چاغدا ئاخىرقى نەرسە بولىۋەرمەيدۇ! بۇنى سەمىگە سېلىپ قويۇشۇم كېرەك. سېنى... بولۇپمۇ سېنى توسۇشۇم كېرەك: سەن دېگەن كىلىشكەن يىگىت!

مەن باشتا ھامماننىڭ ئۆز دۇنيا قارىشى بارلىقىنى يازغانىدىم. ئەمدى كېزى كەلدى، ئېيتىشىم كېرەك، مەسىلەن، ئەتىگەنده ساقال ــ بۇرۇتۇمنى ئالغاندا ياكى گالستۇك تاقىغاندا ئەينەكتىن

نەمىلەرنى كۆرگەنلىكىمنى ئېيتاي. بالا چاغلىرىمدىكى تەن قۇرۇلۇشۇمنىڭ يارىشىملىق ئەمەسلىكىنى ئەسلىسەم، ئۆمۈرۋايەت مۇشۇنداق بولۇپ قالارمەنمۇ دەپ ئەندىشە قىلاتتىم: ئۇزۇن بىلەكلىرىم، يۇپيۇمىلاق يوغان بېشىم، جىنا ھامماننىڭ چېچىغا ئوخشاپ كېتىدىغان قىزىل مىستەك قېلىن چاچلىرىمغا ھېچقانداق تارغاق، ھەتتا مېتال تارغاقمۇ ئۆتمەيتتى. سۇس قۇڭۇر كىرپىكلىرىمنى كۆرگىلى بولمىغاچقا، كىرپىكىم يوق دەيتتىم. كۆزلىرىمنى يېپىپ تۇرغۇدەك بىرنەرسە بولمىغاچقا، مانا مەن دەپ ئېچىلىپلا قالاتتى.

مەن "يېپىش"قا تىرىشىپ، شالاڭ كىرپىكلىرىمنى قىساتتىم، بىراق، يەنىلا ئېچىلۇۋېلىپ كۆڭلۈمنى بىئارام قىلاتتى. يەنە سەپكۈنمۇ بار ئىدى، ھاممانىڭ يۈزىدىكى سەپكۈندەك يۈزۈمنى سەپكۈن باسقانىدى.

ــ سەن بەختلىك بولىسەن! ــ دېگەنىدى ھامام ماڭا ئاللىبۇرۇن ھۆددە قىلىپ.

ــ ماڭا بەختنىڭ كېرىكى يوق، سەپكۈننىڭمۇ كېرىكى يوق! ــ دەپ جاۋاب بەرگەنىدىم شۇ چاغدا.

قارىمادىغان، ھاممانىڭ دېگىنى ئىشقا ئېشىپ قالار دەپ لام-جىم دېمەي ئۈچ يىل كۈتتۈم، لېيۇبا كاراشىنكوۋانى كۆرگەن چېغىمدىن باشلاپ...

ــ سېنىڭ تەقدىرىڭنى ئۆز تەقدىرىمدىنمۇ ئەلا بىلىدىغانلىقىمغا ئىشىنەمسەن؟ ــ دەپ سوردى ھامام شۇ كۈنى مەندىن.

بۇنىڭغا ئىشەنمىسەم، مۇناپىق بولۇپ كېتەي!

ــ ئۇنداقتا، مېنىڭ بىرقانچە قېتىم ئېيتقان گېپىمنى

www.uyghurkitap.com

ئېسىڭدە تۇت، بۇ ئىش تىلغا ئېلىنسىلا كۆڭلۈم بىر قىسما بولۇپ كېتىدۇ... بىراق، راستىنى ئېيتقاندا، مېنىڭ ئويلىنىدىغانلىرىم ئۆزەمنىڭ ئوبرازىمنىڭ قانداق بولۇشى كېرەكلىكى، ساڭا قانداق كۆرۈنىدىغانلىقىم، شۇنداقلا سېنىڭ ماڭا قانداق مۇئامىلە قىلىدىغانلىقىڭ بولماسلىقى كېرەك. مۇھىمى ئۆزەڭ توغرۇلۇق ئويلاپ كۆرۈشىڭ كېرەك. ئويلاپ كۆرۈشلا ئەمەس، بۇ قېتىم سۆزلەشكىنىمىزدىن كېيىن "بىر پىكىرگە كېلىشىڭ" كېرەك.

— تېخى بىرەر ئىش تۇغۇلمىدىغۇ، — دېدىم مەن. ئارقىدىنلا قوڭۇر چاچلىق بېشىمنى ئۇنىڭ مىس چاچلىق بېشىغا قويدۇم.

ئۇ مېنىڭ گەپنى باشقا ياققا بۇرىماقچى بولغانلىقىمنى سېزىپ، چۆچۈگەندەك بولۇپ يۈزىنى بىر ياققا قايرىدى-دە، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— ھازىرچە تېخى بىرەر ئىش تۇغدۇرمىدىڭ. بىراق بىزنىڭ ئائىلىمىزدە بىر تاشقا پۈتلىشىپ ئۈچ قېتىم يىقىلىپ چۈشىدىغان ئىش بولمىسۇن. ئىككى قېتىم يىقىلىپ چۈشتۇق.

— مەن بىلىمەن.

— بىلىش بىلەن نەتىجە چىقىرىش بىر ئىش ئەمەس. كۆڭۈل قويۇپ ئويلاپ باق. موماڭ، يەنى مېنىڭ ئانام 18 يېشىدا ئەرگە تەگكەن. 18 ياشتىن 11 ئاي ئۆتكەندە مېنى تۇغدى. ياش ۋاقتىدا تاپقان بالا يارامليق بولىدۇ ۋە بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرىدۇ دېگەن گەپ بار. شۇنىڭغا ئىشەنگىنىكى، بۇنىڭدا ھېچقانداق قانۇنىيەت يوق! — ئۇ ئۆزىنىڭ قۇربان بەرگەنلىكىنى دەلىل قىلىپ كۆرسەتتى. مەن يەنە سەپكۈنلۈك يۈزۈمنى ئۇنىڭ يۈزىگە ياقتىم، — كېيىن، ئارىدىن كۆپ يىللار ئۆتىۋېپ، ئاپاڭ دۇنياغا كەلدى. ھالبۇكى،

بىز ئىككى قىزمۇ ياشقا يەتمەي قىلغان تويىمىزنى مۇستەھكەملىيەلمىدۇق.

ــ موماڭ يەنە ئەر تېپىۋالدى ـ دە، شۇ زامات يېڭى ئېرى بىلەن ھاۋاسى بەك ناچار بىر يەرگە تىكىۋەتتى، ئۇ يەرگە "16 ياشقا توشمىغان بالىلار"نى بارغۇزمايتتى. ئاپاڭنى مەن بېقىپ ئادەم قاتارىغا قوشقان... بۇنىڭغا مەن پۈشايمان قىلمايمەن، ئۆچمىنى ئېچىتقان يېرى شۇ بولدىكى، ئاپاڭ خاتا يولغا دەسسەپلا قالماي، موماڭنىڭ رېكورتىنى بۇزدى: سەن ئەمدىلا ئۇچ يېرىم ياشقا كىرگەندە يېڭى ئەر تېپىۋالدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇمۇ ئوخشاشلا تىكىۋەتتى. بۇنى دېمىسەممۇ بولاتتى، شىمالىي قۇتۇپقا تىكىۋەتتى! مەن سېنى ئەكەتكىلى قويمىدىم. سەن ئۇنىڭ يېڭى ئېرىنىڭ كۆزىگە سەت كۆرۈنىدىغان بولدۇڭ، ئۇ سېنىڭ ساپسېرىق چاچلىرىڭدىن يېرگىنىدىغان بولدى. يۈزۈڭدىكى سەپكۈنىنى دەپ ئولتۇرۇشنىڭ تېخىمۇ ھاجىتى يوق! ــ ئۇ سول يۈزۈمدىكى سەپكۈنىنى سىلاپ قويدى، ــ ئەلۋەتتە، ئۇ بۇنىڭغا دەرھاللا ماقۇل بولدى ۋە سېنى بۇ يەردىكى ھاۋا شارائىتىدا، يەنە كېلىپ سىز بىلەن بىللە تۇرسا تېخىمۇ ياخشىراق بولار، دېدى. مەن ئۇنىڭ بۇنداق دېگىنىگە مىننەتدارلىق بىلدۈردۇم. بىراق، ئەتراپىلىق ئويلانماي بالدۇر قىلۋالىدىغان توي ئەمدى مېنىڭ بېشىمغا ئۇچىنچى قېتىملاپ كېلەرمۇ؟

ــ بىراق لېۋبا ماڭا تەگمەيدۇ!

ــ ساڭا تەگمەمدىكەن؟! ئۇ نېمە بوپتۇ، نېرۋىسى جايىدا ئەمەسمۇ؟

ــ ئۇ بەك چىرايلىق.

ــ سەنچۇ؟ ئەينەككە قاراپ باقتىڭمۇ!

جسنا هامامنىڭ، خوددى يۇقىرىدا يازغىنىمدەك، ئۇنىڭ دۇنيا قارىشى بار ئىدى.

ــ سەن دېگەندەك ئاشۇنداق چىرايلىق بولسا،...ئۇنىڭ كويىدا يۈرگەنلەر ئاز ئەمەس ئوخشىمامدۇ؟ ــ هامام ئېھتىياتچانلىق بىلەن مەندىن تىنىڭ ــ تىنچلاپ باقتى.

ــ ئۇنىڭ كويىغا چۈشۈشى تۇرغان گەپ! بىز بىر موناستىردا ئوقۇمىغان بولساق. بىزنىڭ سىنپىمىزدا ئەرلەردىن يالغۇز مەنلا بار. هامام لام ــ جىم دېمىدى. هامامغا ئېچىندىم.

كېيىن ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يەنە سورىدى:

ــ ئاقىۋەت قانداق بولدى؟ ئۇنىڭغا ئۆزەڭنىڭ يامان ئاقىۋەتلىك ئويۇڭنى ئېيتتىڭمۇ؟

ــ ئازراق ئېيتتىم. چالا ــ پۇچۇق ئېيتقان بولدۇم.

ــ چىدىيالماي قالغان ئوخشىمامسەن؟ ئويۇڭنى ئېيتتىڭمۇ ياكى مۇهەببىتىڭنىلا ئېيتتىڭمۇ؟

ــ مۇهەببىتىمنىلا.

ــ ئۇچۇ؟

ــ بىر كۈنى، ... بۇنىڭدىن بىر يىل ئىلگىرى بولسا كېرەك، ئۇ مېنىڭ ئىككى كۆزۈمنى "باشپاناهسىز قاپتۇ" دېدى، ئارقىدىن يەنە ماڭا تەسەللى بېرىپ: "بۇنىڭ هېچبىر ئېچىنارلىق يېرى يوق!" ــ دېدى. كۆزۈمدە كىرپىك يوقلۇقىنى كۆزدە تۇتقان بولسا كېرەك. ــ "هېچنېمىنى ياپالمايدىكەن!"

ــ سېنىڭ كىرپىكىڭ يوقما؟!

ــ بۇ گەپنى مەن دېگەن.

ــ ئەمما ئۇ شۇنداق ئويلىغان! كۆزۈڭگە ئاشۇنداق باها

بەرگەن!... راست شۇنداق، كىرپىكىڭ يوقىتەكلا كۆرۈنىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا، كۆزلىرىڭدىكى ھەربىر تال كىرپىك ئىنچىكە ئالتۇن قىلتىرىق.

ھامىمىنىڭ تامامەن ئۆزىنىڭ دۇنيا قارىشى بار. مېنىڭ كىرپىكلىرىم ھەققىدىمۇ شۇنداق!

مېنىڭ "قىز يىگىتى" بولىدىغانلىقىم مەسلىسىدە، بۇگۈن ئاخشام جىنا ھامام ئاۋۇال ئېغىز ئېچىشقا زادىلا پېتىنالمىدى. مېنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئىشىمدا ئىلگىرىلەش بولمىغاچقا، پاراڭ قىلىشقا گېپىمىمۇ قالمىدى، ئەمما مەن زادىلا ئۇنىڭغا قېيىدىمىدىم ۋە:

— لىيۇبانىڭمۇ ھامىسى بار... ھامىسىنىڭكىدە تۇرىدۇ. چۈنكى ئۇ كوستروما دىن ئوقۇشقا كەپتىكەن. — دېدىم.

— قارا توپىسى ئاز يەر ئۇ! — دېدى جىنا ھامام، ئۇنىڭ يۈرتىنىڭ يېرى بەك ئۇنۇمسز دېگەن مەنىدە لىيۇبانى چۈشۈرمەكچى بولۇپ.

— ئۇ يەر سۇرەتتەك مەنزىرىلىك يەر! — دېدىم مەن، — قويۇق ئۆسكەن ئورمانلىقلار، كەك كەتكەن دالىلار... ئۇ يەردە تۇرلۇك جانلىقلار ئىپتىدائىي ھالەتتە ياشايدۇ!

— بۇنى ئۇ ساڭا سىگدۈرگەندۇ؟

— شۇنداق، ئۇ دەپ بەرگەن.

— ئېسىمدە قېلىشچە، ئىۋان سۇسانىن① ئەنە شۇ يەرلىك.

---

① ئىۋان سۇسانىن — 17 — ئەسىرىنىڭ باشلىرىدىكى روسىيە خەلق ئازادلىق كۆرىشىنىڭ قەھرىمانى بولۇپ، ئۇ پولشا قوراللىق ئىستىلاچى قوشۇنلىرىنى چىقار يولى يوق بىر ئورمانلىققا كىرگۈزۈۋېتىپ، خەلق ئۈچۈن خىزمەت كۆرسەتكەن. بۇ يەردە مىتەنى تۈيۈق يولغا باشلىماقچى دەپ لىيۇباڭا دارتىملىماقچى.

www.uyghurkitap.com

ئۇ سېنى تۆيۈق يولغا باشلىماقچىمۇ نېمە، مىتىنكا...

— مەن ئىستېلاچىلاردىن بولمىسام!

— گېپىمنىڭ مەنىسىنى شۇنداقلا ئاددىي چۈشىنىۋاتامسەن. ئۇنىڭ ھامىمىسىمۇ بۇ ئىشقا ئارىلاشقان ئوخشىمامدۇ؟ بۇنداق ھاممىلارنى مەن بىلمەن!

— بىراق، ئۇلار ئۇستىدە يامان گەپ قىلىشقا مېنىڭ تىلىم بارمايدۇ.

— دېمەك، ئۇ ۋاقتىنچە موسكۋادىكى ھاممىسىنىڭكىدە تۇرۇۋۇپ-تېپىتۇ- دە، كېيىن قانداق قىلىدۇ؟ — دېدى ھامىمسى توساتتىن بىرنېمىنى تۇتۇۋالغاندەك قىلىپ.

— ئۇ بەك ئوڭايسزلىنىۋاتىدۇ، كىشىنى ئاۋارىچىلىككە سېلىشقا كۆڭلى قېيمايدۇ. ئۇ... باشقىلارغا ئوخشىمايدۇ.

— سەن "كىشىنى ئاۋارىچىلىككە سېلىپ قويغانمۇ" ؟ — دەپ پىكىرىمنى بۆلۈۋەتتى جىنا ھاممام تاقەتسىزلىك بىلەن. — سەن كىشىنى ئاۋارىچىلىككە سالدىڭما؟ كىمنى ئاۋارە قىلدىك؟

ئۇ ئىككى بىلىكىنى چىقاردى، ئۇنىڭ ئىنچىكە، گۈشسىز بىلەكلىرىمۇ چوڭ-كىچىك، خىلمۇخىل سەپكۈنلەر بىلەن تولغانىدى. يەنە ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىپ قالدى.

— مەن، ئەپۇ قىل، مىتىنكا... ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشسەم دەيمەن. ئەلچى قويساق مۇۋاپىق بولماس، بەك سەھراچە ئىش بولۇپ قالار. سەن ئۇنى كېلەر نۆۋەتتىكى "ئەدەبىيات شەنبىلىكى" گە باشلاپ بار. كۈتۈپخانىغا ئېلىپ كەل...

جىنا ھاممام بىزنىڭ 12 قەۋەتلىك بىنايىمىزدا باش ماۋارىپچى

دەپ سانىلاتتى. ئۇ نۇرغۇن ئادەمنى ئۆزى "ئەدەبىيات شەنبىلكى" دەپ ئاتىغان كىتابخانىلار يىغىنىغا قاتنىشىش ئۈچۈن ئۆزىنىڭ كۈتۈپخانىسىغا كېلىشكە كۆندۈرگەنىدى. بەزىلەر ئۇقالماي، ئۇنى "شەنبىلىك خالىس ئەمگەك" دېيىشۋالغانىدى.

تام قوشۇنا بولغان شائۇشياۋ نىكولاي مخايېۋىچ كىتابخانىلار يىغىنىغا بەك قىزىقاتتى. پېنسىيىگە چىققان بۇ ھەربىي تەمىنات ئوفىتسېرى ھەمىشە كىشىلەرنى ئۆزى ئالدىنقى سەپتە جەڭ قىلغۇچى قىسمىدا تۇرمىغان بولسىمۇ، لېكىن ھەربىي لاۋازىمات-چىلىقنىڭ ھەربىي قوشۇنىدا باشقا قوشۇنلار بىلەن تەڭتۇشۇڭ ئورۇندا تۇرىدىغان بىر ئەسكىرىي تۈر ئىكەنلىكىگە ئىشەنىدۇرۇشكە تىرىشىپ، "كىيىم-كېچەك، ئوزۇق-تۈلۈك بولمىسا، ئۇرۇش قىلىمەن دېمە!..." دەپ تۇراتتى.

مېنىڭچە، ئۇ بەك بالىدۇر قوشۇنىدىن ئايرىلىپ پېنسىيىگە چىقىۋاپتۇ، چۈنكى ئۇ ياخشى ئىشلارنى قىلسامكەن دەيدىغان كۆچلۈك ئارزۇدىن بىر مىنۇتمۇ ئايرىلمايدۇ. نىكولاي مخايېۋىچنىڭ كاللىسى ئەنئەنىچىلىك بىلەن تولغان، ئۇ بەزىلەر ئەنئەنىلىك ئىشلارنى قىلىش يولىدا تەر تۆككەن بولسا، ئۇلارنىڭ ئەمگەكنى كۆرمىگەن بولۇۋېلىش يارىمايدۇ، دەپ قارايتتى. شۇڭا، ئۇ كۈتۈپخانا قىرائەت زالىنىڭ كىتابخانىلار بىلەن تولۇپ تۇرۇشىغا بىنايىمىزدىكى ئاھالە ئارقىلىق كاپالەتلىك قىلدى. ئۇ بۇ ئىشنى ناھايىتى چېۋەرلىك بىلەن قىلدى، بۇ ھال جىنا ھامامنى "تېزلىك بىلەن ئۆسۈۋاتقان مەدەنىيەت ئىشتىياقى"دىن، ئالدى بىلەن "كلاسسىك مىراسلارغا بولغان ئىشتىياق"تىن ھەقلىق يوسۇندا مەنۇن قىلدى.

جىنا هامىمانىڭ ھەر قېتىملىق "ئەدەبىيات شەنبىلىكى" دىن ياخشى ئەسەرنى ئاساس قىلغان ھالدا ئۆتكۈزۈلەتتى.

جىنا هاممام قاتناشقۇچىلارنى بۇ ئەسەرلەردىكى باش قەھرىمانلار توغرىسىدا سۆزلەپ بېرىشكە تەكلىپ قىلاتتى، ھەتتا ئۇلارنى بۇ باش قەھرىمانلارنىڭ تەلەپپۇزىدا سۆزلەشكە ئۈندەيتتى. بۇنداق قىلىشنى كلاسسىك يازغۇچىلار ياخشى كۆرەمدۇ، يوق، بۇنى بىلمەيتتىم، بىراق بىزنىڭ بىنادا ئولتۇرىدىغانلار ياخشى كۆرەتتى.

ــ كلاسسىك ئەسەرلەرنىڭ ياخشى بولۇشى ئۇلارغا چېتىلغان مەسىلىنىڭ مەڭگۈلۈكلۈكىدە دېگەندىن كۆرە، ئۇلاردىكى ئوبرازلارنىڭ مەڭگۈلۈكلۈكىدە دېگەن تۈزۈك. بىز: "پىشەر بىزنۇ-خوۋ خۇددى هاياتتەك بىلىندۇ! خولىستاكوۋ تىپلارنىڭ بوۋىسى! ئوبلوموۋغا گەپ كەتمەيدۇ!..." دېيىشىمىز. ناتاشا روستوۋا، پليۇشكىن، نوزدىلىۋلارچۇ؟ ئۇلارنىڭ خۇسۇسىيەتلىرىنى 100 يىل ئۆتكەندىن كېيىن، 1000 يىل ئۆتكەندىن كېيىنمۇ كىشىلەرنىڭ ۋۇجۇدىدىن تاپقىلى بولىدۇ. ۋەقەلىكلەر بىزدىن بەك يىراق بولسىمۇ، ئۇلارنىڭ مىجەز-خۇلقى ۋە ئىدىيىسى... گويا قولۇم-قوشنىلىرىمىزنىڭ ۋۇجۇدىدا بولغىنىدەك يېقىن تۇرىدۇ! ــ دەيتتى جىنا هاممام ماڭا.

قوشنىلارنىڭ هاممام ئۈيۈشتۇرغان كېچىلىك يىغىندا سۆزلەشلىرى ئەجەبلىنەرلىك ئەمەس ئىكەن. بولۇپمۇ نىكولاي مخايېۋىچ كلاسسىك ئەسەرلەردىكى شەخسلەرنىڭ رولىنى ئىلىشنى ياخشى كۆرەتتى: ئۇ بازاروۋ بوۋاينىڭ، چىچىكوۋنىڭ ۋە دېموننىڭ رولىدا سۆزگە چىققاندى... جىنا هاممام "ئەدەبىيات شەنبىلىكى"گە قاتناشقۇچىلارنىڭ كۆڭلىگە كېلىپ قالمىسۇن دەپ، بەزىدە ئۇلارنى

ئىجابىي شەخسلەرنىڭ تەلەپپۇزىدا سۆزلىتەتتى، بەزىدە سەلبىي شەخسلەرنىڭ تەلەپپۇزىدا سۆزلىتەتتى.

— مەن تاسادىپىي ماس كېلىپ قېلىشنى ئىستىمەيمەن، — دەيتتى ھامام كىشىلەرنى ئىشەندۈرۈپ، — سىلەر، تەربىيە كۆرگەن كىتابخانلار، ھەرقانداق شەخسنىڭ تەقدىرى ئۈچىگە كىرەلەيسىلەر! بىرەر شەخسنىڭ تەلەپپۇزىدا سۆزلىسەڭلەر ئۇنى تېخىمۇ چوڭقۇر چۈشىنەلەيسىلەر...

كېلەر قېتىمقى "ئەدەبىيات شەنبىلىكى"دە «ئېغىننى ئونېگىن» دېكى شەخسلەرنىڭ تەقدىرىنى چۈشىنىش لازىم ئىدى.

بۈگۈن جىنا ھامام بىلەن لىيۈبا كاراشنىكوۋانىڭ تۇنجى قېتىم كۆرۈشىدىغانلىقى ئورۇنلاشتۇرۇلغانىدى.

لىيۈبا دەرسكە كىرگەن چاغدا كىيىدىغان ئۇزۇن كۆڭلەكنى كىيىپ كەپتۇ. "ئۇ جىنا ھامامنىڭ كۆڭلىگە يېقىشنى ئويلىمىغان، يەنى بۇ ئىشنى كۆڭلىگە قويمىغان!" بۇنى چۈشەندىم. بۇ ھالدىن بۇ ئىشنىڭ مەن ئۈچۈن مۇئاپىق ئەمەسلىكىنى بىلىپ تۇرسامۇ، يۈرىكىمدە ئوت يېنىۋاتقانىدەك بولدى: خەق مېنى قارا دېگىز بويىدىكى مەلۇم بىر جايدا "ئاپتاپقا قاقلىنىپ كۆيۈپ كەتكەن"دەك قىلىدۇ، قوڭۇر چاچلىقلارنىڭ تېرىسى شۇنداق بولىدۇ، دەپ قېلىشى مۇمكىن.

جىنا ھامام بىسمىللاسىغلا «ئېغىننى ئونېگىن» "شېئىرىيەتنىڭ تاجىسى" ھېسابلىنىدىغان ئەسەرلەر ئىچىدە ئالاھىدە ئورۇننى تۇتىدۇ دېدى.

— مەن «توچ چەۋەندار»نى ياخشى كۆرىمەن، — دېدى

لیۇبا پىچىرلاپ ماڭا.

ئۇنىڭدا هامامىنىڭ قىزىقىدىغىنىغا قوشۇلۇش نىيىتىنى بىۋاسىتە بۇ ئۇنىڭ هامامنى نەزىرىگە ئالايىدىغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. مەن يەنىلا "ئاپتاپقا قاقلىنىپ كۆيۈپ كەتكەنىدەك" بولۇپ كەتتىم.

جىنا هامام نېمە ئۈچۈن شېئىر شەكلىدە يېزىلىغان «ئېغىنىنى ئونېگىن»نىڭ رومان دېيىلىدىغانلىقىنى، نەسىر شەكلىدە يېزىلغان «ئۆلۈك جانلار»نىڭ بولسا داستان دېيىلىدىغانلىقىنى چۈشەندۈردى. ئارقىدىن يەنە نېمە ئۈچۈن ئوستروۋسكىنىڭ ئۆزىنىڭ "پاجىئەلەر بىلەن تولغان" تراگىدىيىسىنى كومېدىيە دەپ ئاتىغانلىقىنى سۆزلەپ بەردى. مەن لىيۇبانىڭ ئالدىدا ئوڭايسىزلانىدىم: بۇلارنىڭ هەممىسىنى بىز يېقىندىلا مەكتەپتە ئوقۇغان. بىراق، بىزنىڭ بىنادىكى ئاھالە بولۇپمۇ ياشانغانلار ئوتتۇرا مەكتەپ دەۋرىنى ئۇنتۇپ قالغاچقا، هامامنىڭ چۈشەندۈرۈشلىرى ئۇلارغا يېڭى تۇيۇلاتتى. ئۇلار بىر-بىرىگە تىنماي كۆز ئىشارىسى قىلىشاتتى، بەزىلەر تېخى خاتىرە يازاتتى.

هامام بېلىنسكى بىلەن پىسارېۋنىڭ شېئىرىي رومان توغرىسىدىكى بايانلىرىنى نەقىل كەلتۈردى. ئۇ بېلىنسكىنىڭ بايانلىرىغا قوشۇلۇپ (گەرچە ئۇ "قىزىپ كېتىپ بىر يەردە رومانىنى داستان دەپ سالغان بولسىمۇ")، پىسارېۋنىڭكى هەققىدە باشقىچە قاراشنى يۈمشاقىنە ئوتتۇرىغا قويىاتتى (نېمىلا دېگەن بىلەن پىسارېۋ-دە).

ئۇ ماڭا ۋە لىيۇباغا قاراپمۇ قويمايتتى. ئەمما، مەن ئۇنىڭ تېرىسىنىڭ ئاپتاپتا "كۆيۈپ كەتكەنلىكى"نى كۆرۈپ، هامامنىڭ هە دەپ لىيۇباغا ئۇنىڭ قاندىق بىر ئائىلىگە كىرىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ قويۇۋاتقانلىقىنى چۈشەندىم.

جىنا هامامنىڭ مېنى دەپ نەقەدەر چىداشلىق بېرىۋاتقانلىقىغا، نەقەدەر كۈچ چىقىرىۋاتقانلىقىغا قاراپ... ئۇنىڭغا ئېچىنىشقا باشلىدىم.

تاۋار لېنتىلار تاقالغان ۋە شەرەپ مېدالىرى ئېسىلغان ھەربىي كىيىملىك نىكولاي مخايىۋىچ گويا ئۆزىگە سوئاللار قويۇلۇشىنى كۈتۈپ ئولتۇرغان ئەلاچى ئوتتۇرا مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىدەك ئورۇندۇقىدا جىم ئولتۇرالماي كەتتى.

— بىز "شەنبىلىك"نىمزنىڭ ئەنئەنىسىدىن چەتلەپ كېتەلمەيمىز، — دېدى جىنا هامام، — گەرچە بۇ بىرئاز ھۆرمەتسىزلىكتەك، كەمتەرلىك ۋەمەستەك كۆرۈنسىمۇ، لېكىن بىز يەنىلا ئۆزىمىزدىن يىراق بولغان، ئەمما بىزگە شۇنچە يېقىن بولغان رومانىدىكى شەخسلەرنىڭ رولىنى تىرىشىپ ئويناپ بېقىشىمىز كېرەك! شۇنداق بولسۇن! سىزدىن بولسۇن نىكولاي مخايىۋىچ... — شاۋشيا‌ۋ شاقەدە ئورنىدىن تۇرۇپ، ساقلىنى سلاپ قويدى، — ئەگەر سىز جياڭجۇن گىرىمىن بولۇپ قالسىڭىز ئۆيىڭىزگە قايتىپ كېلىپ خوتۇنىڭىزنىڭ ئالدىدا يۇكۈنۇپ ئولتۇرغان ئېغىنىنى ئونېگىننى كۆرگىنىڭىزدە، ئونېگىنغا نېمىلەرنى دېگەن بولاتتىڭىز؟

نىكولاي مخايىۋىچنىڭ "شەنبىلىك"كە تەييارلىقى بار ئىدى. ئۇ بۇنىڭدىن بەش يىل ئىلگىرى ھەربىي سەپتىن چېكىنىپ چىققاندىن كېيىن، جياڭجۇنلۇك ئۇنىۋانىدىن ئۇمىد ئۈزگەنىدى، ئەمما ئۇ "دۇئېلغا چىقىپ مېيىپ بولغان" مۇ ئەمەس ئىدى. خوتۇنىنىڭ ئىسمى ۋارۋارا ئىلىيىنىچنا ئىدى. قىسقىسى، نىكولاي مخايىۋىچنىڭ گرېمىننىڭ تەلەيپۈزىدا سۆزلىشى ئاسان ئىش ئەمەس ئىدى.

— "سىزنى كۆرۈپ بەك خۇشال بولدۇم!" دېيىشىم مۇمكىن

ئۇيغۇر كىتاب يېزىقى
www.uyghurkitap.com

ئونېگىنغا.

ــ نېمە ئۈچۈن بۇنداق دەيسىز؟ ــ جىنا ھاممام تۇنجى قېتىم مۇنبەرگە چىققان ئايال ئوقۇتقۇچىنىڭ سەرگۈزلۈكى بىلەن دەرھال ئۇنىڭغا ئىككىنچى سوئالنى قويدى.

ــ خوتۇنۇمغا ئازار بەرمەسلىك ئۈچۈن... گويا مەن ئۇنىڭغا ئىشەنمەيدىغاندەك، ــ دەپ جاۋاب بەردى نىكولاي مخايېۋىچ ۋە جاۋاب بېرىپ بولۇپلا ئولتۇردى.

ــ سىز گرېمىندىنمۇ ئۇستۈن چىقتىڭىز! ــ دېدى جىنا ھاممام ئۇنلۇك ئاۋازدا، ــ گەرچە بىز ئۇنىڭ ئېغىزىنىغا نېمىلەرنى دېگەنلەكسىنى ئۇقمىساقمۇ، بىراق ئۇنىڭ بۇنى نەزەردە تۇتۇشى مۇمكىن ئەمەس!

شاۋشياۋ ساقلىنى سىلاپ قويدى.

ھاممامنىڭ ئاۋازى شۇ قەدەر يېقىملىق ئىدىكى، ئادەمدە بىر-ئازدىن كېيىن ئېغىزىنىنى "ژېنىيە" ① دەپ ئاتايدۇ دەيدىغان تەسراتنى قالدۇراتتى.

ــ ئەپۇ قىلىڭ، سىز بىرەدەملىكلا كونا زاماندىكى جياڭجۇنلەر-دىن بىرى بولۇپ بەرسىڭىزكەن، بۇ ئادەم يادىڭىزدا باردۇ، ئۇ سەھنىگە چىقىشى بىلەنلا مازاق قىلىش ئاھاڭىدا تەسۋىرلەنگەن:

---

① ژېنىيە ــ ئېغىزىنىڭ ئەركىلەتمە ئىسمى. جىنا ھاممام چۈشەندۈرگەندە فامىلىسى "ئونېگىن"نى تاشلاپ، "ئېغىزىنى" دەپ ئىسمىنىلا ئاتىغانلىقى خېلى يېقىنچىلىق بولغان، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئاۋازىنىڭ "شۇ قەدەر يېقىملىق" چىققانلىقىنى مىنە تېخىمۇ توغرا تاپمىدى، ئۇنى دەرھال "ژېنىيە" دەپ چاقىرىدۇ دېگەنىنىڭ مەسخىرە قىلىش مەنىسى بار.

"...قاڭغىتايىتۇالغان بېشى، چىقىرىۋالغان مۇرىسى باشقىلاردىن بۆلەكچىلا پەرقلىنىپ تۇراتتى، ئۇنىڭ (ئايال) بىلەن بىللە بىر جىيىلجۇن كىرىپ كەلدى". ئۇنىڭ (ئايال) بىلەن... دېگەندە كىم كۆزدە تۇتۇلۇۋاتقىدۇ؟ — جىنا هامام كۆپچىلىكتىن قىزىقارلىق، سىرلىق هالدا سورىدى.

— تاجىيانا بىلەن بىللە! — دەپ جاۋاب بەردى تىرىشچان كىتابخانىلار تەڭ ئاۋازدا.

— نىكولاي مخايىۋىچ، سىزنىڭ كۆپچىلىككە كىشىلەرگە سىلىق مۇئامىلە قىلىش توغرىسىدا دەرس ئۆتۈپ بېرىشىڭىزنى ئۈمىد قىلغانىدىم. بۇنى ئۆزىڭىز ئوڕۇندىدىڭىز.

ساقلىنى تارىغاقتا تارىغاندەك رەتلىك قىلىپ سىلاپ قويغان نىكولاي مخايىۋىچ ئەمدى نېمىنى سىلاشنى بىلمەي ئولتۇراتتى. ئۇ جىنا هامامنىڭ تەربىيەتچىلىك پائالىيىتىگە هۇرمەت قىلاتتى، ئەمما كۆكرىكىدە مېدال ۋە شەرەپ بەلگىلىرى بولۇشىغا قارىماي، باللاردەك قورۇنۇپ قويىاتتى (بۇ ماڭا تونۇشلۇق مەجەز!).

بەختكە يارىشا ياشانغان بىر ئايال كىتابخان ئۆزلۇكىدىنلا بۇ شېئىرنى روماندا "تەلىم-تەربىيە مەسلىسى" مۇ سۆزلەنگەنلىكىنى كۆرسىتىپ، لارىن ئائىلىسىدە تاجىيانا ئوبدان تەربىيە كۆرگەن، ئولگا بولسا تەربىيە كۆرمىگەچكە، ئاقىۋەت ئەمدىلا شېئىرىيەت سەھنىسىگە قەدەم قويغان شائىرنىڭ ئۆلۈشىگە زامىن بولغان گۇناهكار بولۇپ چىقتى، دېدى. ياشانغان ئايال كىتابخان "ئەمدىلا شېئىرىيەت سەھنىسىگە قەدەم قويغان شائىر" دېدى.

ئارقىدىنلا جىنا هامام لېۋبانى ئولگا سۈپىتىدە سۆزلەپ بېرىشنى تەكلىپ قىلدى.

"شەنبىلىك"كە قاتناشقۇچىلار ھەممىسى بىر-بىرىگە ئوخشاش بولغاچقا، سوئالغا تۆنجى قېتىم جاۋاب بېرىش ئالدىدا تۇرغان "يېڭى ئوقۇغۇچى"نىڭ جاۋاب بېرىشىنى كۈتۈپ ئولتۇرغان ئوقۇغۇچىلارغا ئوخشاش، لىيۇبانىڭ سۆزىنى ئاڭلاشنى كۈتۈپ ئولتۇراتتى.

ــ رومانىدا، ئولگانىڭ ئۆزى ئۆز نامىدىن ھېچقانداق سۆز قىلمىغان دېيىشكە بولىدۇ، ــ دېدى لىيۇبا جىممجت زالدا كۈتۈپ ئولتۇرغۇچىلار ئالدىدا ئوڭايسىزلىنىپمۇ قالماي، ــ مەن قانداقسىگە ئۇنىڭ سۆيىتىدە سۆزلىگۈدەكمەن! راست، ھەممىگە مەلۇم، پۈشكىنغۇ مۇنداق دەپ يازغان:

سۈرىتىگە قارىسامۇ يېقىملىق شۇنداق،
سۆيگەنىدىم مەنمۇ ئۇنى دىلدىن بىرچاغ،
كېيىن زېھنىمنى ئۇنىڭدىن راسا بىراق.
ئەمدى يەنە كىمنىڭ سۆيىتىدە سۆزلىگۈدەكمەن!

ھامامنىڭ يۈزى "ئاپتاپتا كۆيگەندەك" قىزىرىپ كەتتى. شۇڭا مەن يەنە ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتتىم. ئەمما ئىككىنچى بىر خىل ئەندىشەم بىرنەچچە ئەندىشەمنى تېخىمۇ قاتتىق بېسىپ چۈشتى: "لىيۇبا ھامامنىڭ كۆڭلىگە يېقىشنى خالىمىدى... ئۇنداقتا، ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇنىڭ ھەممىسى بىكار ئىشمۇ؟ ھامامنى نەزىرىگە ئالمامدۇ؟"

قىيىن ئەھۋالدا قالغان پەيتتە، كىشلەر ھامان پاناھ تىلەپ ئۆزىنى تۇغقىنىڭ قوينىغا ئاتىدۇ، ھامام ماڭا قاراپ ئېتىلدى:

ــ قېنى، مانە سانايېۋ، ئەگەر ئونېگىنىڭ ئەھۋالىغا چۈشۈپ قالغان بولسىڭىز، تاجىيانانىڭ خېتىگە قانداق ئىپادە بىلدۈرەتتىڭىز؟

ئەگەر ھامام مېنى لېنىسكىنىڭ رولىنى ئېلىپ، بايا لىيۇبا كاراشنىكوۋا رولىنى ئېلىشقا تېگىشلىك بولغان ئولىگا بىلەن سۆزلەش

دەپ تەلەپ قىلغان بولسا، بىرنېمە دەپ بەرگەن بولاتتىم! ئەمدى لىۋبادىن يۇز ئۆرۈپ تاجىيانا بىلەن سۆزلىشىشنى خالىمايمەن، شۇنىڭ ئۈچۈن مەن مۇنداق دەپ جاۋاب بەردىم:

ــ مەن ئۆزەمنى... ئونېگىننىڭ ئەھۋالىغا چۈشۈپ قالىمەن دەپ تەسەۋۋۇر قىلالمايمەن.

ــ ھەممە ئادەمگە ئۆزىنى باشقا بىر دەۋرگە قويۇش قىيىن چۈشىدۇ، ــ ھاممام مېنى ئەيىبلىمىدى، بەلكى ئاشۇنداق دەپ ئىزاھ بەردى.

ئارقىدىن ئۇ كىم مېنىڭ ئورنۇمدا ئاشۇنداق سورۇندا تۇرغان چاغدىكى ئويىنى سۆزلەپ بېرىشنى خالايدۇ، دەپ سورىدى. بىردەمدىلا بىرنەچچە قول تەڭلا كۆتۈرۈلدى.

تۇنۇگۈن كۆتۈپخانىدىن قايتقاندىن كېيىن، ھاممام مۇنداق دېدى:

ــ لىۋبا، ئەلۋەتتە، چىرايلىق قىز ئىكەن. بىراق، بەك سەھرالىقتەك كۆرۈندىكەن. مەن بولسام، ئۇنىڭغا مەپتۇن بولۇپ كەتمەيتتىم! ئۇ ئۆزىنىڭ سەھرالىقلىقىنى قوپالىلىقى، ئېرەنسىزلىكى بىلەن يېپىشقا ئۇرۇندى. ئۇرغۇسىز ئوقۇلدىغان "ئو"ھەرپىنى ئۇرغۇلۇق قىلىپ ئوقۇپ، ئۆزىنى نامايان قىلغاندەك قىلدى... ھېلىمۇ ياخشى، سېنىڭ ئىسىم ـ فامىلەڭدە بىرمۇ "ئو" ھەرپى بولمىغاچقا، سېنىڭ ئېتىڭنى ئاشۇنداق توك قىلىپ ئاتىمىدى.

ــ بىراق، ئۇ سىزنى ياخشى كۆرىدۇ.

لىۋبا راستلا ماڭا مۇنداق دېگەنىدى:

ــ ھاممىڭىز كارامەت ئىش قىلىۋاتىدۇ! مەن ئۇنىڭ بۇ يېرىنى ياخشى كۆرىمەن! ئۇنىڭ قىلىۋاتقان بۇ ئىشىنى قىلىدىغانلار كۆپ

بولسا، كىشىلەر روستوۋ ئائىلىسى، بازاروۋ ئائىلىسى ۋە كاتە لوشىلارنىڭ فامىلىلىرىنلا بىلىپ قالماستىن، ئۇلار توغرىسىدا مۇڭلۇق چۈشەنچىگە ئىگە بولغان بولاتتى. بىزنىڭ كوستروماللىقلاردا بوش ۋاقىت سىلەرنىڭكىدىن كۆپ،... سىز بىلىنىسكىنىڭ ئەسەرلىرىنى ئوقۇغانمۇ؟

مەن كىچىكمىدىن تارتىپ يالغان گەپ قىلىشنى بىلمەيمەن. ئەمما بۇنى ئۆزەمنىڭ ئارتۇقچىلىقىم دەپ بىلگىنىم يوق، چۈنكى ھەتتا دىلىغا چاڭ قونمىغان ئاق كۆڭۈل مونتاگنمۇ①: راست گەپلا قىلىش مۇمكىن ئەمەس، دەپ قارىغانىدى. مەن قەستەن يالغانچىلىق قىلغان بولسام يۈزۈمگە يوغان قىلىپ "يالغانچى" دېگەن خەتنى يېزىپ قويغاندەك بولاتتىم.

ــ ئوقۇغان، ــ دېدىم، چۈنكى ئوتتۇرا مەكتەپتە تاپشۇرۇق بەرگەندە، بىزگە ئوقۇپ چىقىڭلار دەپ تاپشۇرغان.

ــ قېتىرقىنىپ ئوقۇغانمۇ؟

ــ ئانچە ئەمەس.

ــ ئېسىت. ئەمما ئېچىنغۇدەك ئىش يوق!...شۇنى ئۇقۇپ قوي، ئۇ بىر رومانىنى تەھلىل قىلىپ چىقىقاندا، ئۆزى بىر رومان يېزىپ چىقىدۇ، بىر داستانىنى تەھلىل قىلىپ چىققاندا، ئۆزى بىر داستان يېزىپ چىقىدۇ. ئەلۋەتتە، ئۇ يازغان رومان ۋە داستان تەتقىقات خاراكتېرىدىكى رومان ۋە داستان...مەن ئۇنىڭ ئۆزەم ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى دەپ ئاتايمەن. ئۇ تەنقىدچى ئەمەس، بەلكى يازغۇچى. ئۇنىڭ ئەسەرلىرى «تىنچ يار» ياكى «ئۇچ قىلىچۋاز»غا ئوخشاپ

---

① مونتاگىن (1533 ــ 1592) ــ فرانسىيە پەيلاسوپى.

كېتىدۇ، ئادەمنىڭ قولدىن چۈشۈرمەي ئوقۇغۇسى كېلىدۇ. بىراق چۈشىنىش بەك تەس. كىشىلەر دائىم: ئاسان ھايا جانلىنىدىغان ژېسالەتۇن" دېيىشىدۇ ــ بۇنىڭدىن باشقا ئادەم يوقتەك ئۇ كۆز قارىشىنى ئېنىق قويىدۇ، تەتقىق قىلىدۇ! بىراق ئۇ ئىنتايىن پۇختا ئادەم، زېرەكلىكتە ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان ئادەم يوق! ئاسان ھايا جانلىنىدۇ دەپ ئوتېللونى دېسە بولىدۇ!

ــ شۇنداق...شۇنداق!

ــ كلاسسىك يازغۇچىلارمۇ ئۇنى "ئاسانلا ھايا جانلىنىدۇ" دېگەن بولسىمۇ، ئۇلار بىزدىن ئۆزلىرىنىڭ ھەربىر جۈملە سۆزىنى "قايتا ــ قايتا باش قاتۇرۇپ ئۆگىنىپ"، شۇ سۆزلىرىنى ئۆزەكلىرىنىڭ قارىشى قىلىۋالغىلار دەپ كۆتكىنى يوق. مېنىڭچە، بۇنى رەت قىلمامسىز؟ (مەن لېۋىنىڭ رەت قىلىشىنى ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىنى ئاللىقاچان بىلەتتىم.) خەق نېمە دېگەن بولسا، شۇنى دېيىشكە ھېچقانداق كۆچ كەتمەيدۇ، ھەتتا ئويلاپ ئولتۇرۇشنىڭمۇ ھاجىتى يوق! ئۆزەمنى ئالسام، بىرەركىمنى قايىل قىلماقچى بولسام (ھەتتا ئۇقۇتقۇچىم بولسىمۇ!) "خۇددى بىر ئۇلۇغ شەخسنىڭ ئېيتقىنىدەك..." دەيمەن ــ دە، ئۇلار قوشۇلدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ دەرھال بېشىنى لىڭشىتىدۇ. مېنىڭ ئېيتقانلىرىم توغرا بولمىغان تەقدىردىمۇ شۇنداق قىلىدۇ. بۇ ئىشەنچلىك ئۇسۇل، سىزمۇ ئىشلىتىپ بېقىڭ!

ــ مەنمۇ ئۇلارنىڭ ئويلىرىنى ۋە سۆزلىرىنى دائىم نەقىل كەلتۈرىمەن!

ــ مەن ئۇلار ئېيتمىغان سۆزلەرنى نەقىل كەلتۈرسەم!

بۇ سۆزلەرنى ھامماما ئاڭلىغان بولسا ياخشى بولغان بولاتتى!

ــ ئۆيدىكىلەر مېنى "خۇددى بىر ئۇلۇغ شەخسنىڭ ئېيتقىنىدەك

...» دەپ مازاق قىلىشاتتى، بۇ لەقەم ئۇزۇنراق بولۇپ كەتكەن بولسىمۇ، مەن باشقىلاردىن ئۆزگىچە بولۇشنى ياخشى كۆرىمەن. سىزنىڭ لەقىمىڭىز بارمۇ؟

— يوق، — دېدىم مەن، يۈزۈم كىشىگە ياقمايدىغان تەرزدە كۆيۈۋاتقاندەك قىزىرىپ كەتتى. لىۋىانىڭمۇ بارا-بارا مېنىڭ «سۆردە گۆچ كېمە»م بولۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلغان بولسامۇ، لېكىن ئۆزەمنى ھەر ھالدا «چاتما كېمە» دەپ ئاتمىسەمەن. ھامىمام بۇنى سېزىپ قالدى:

— سەن ئەر بولالمايسەن، بۇنى سېنىڭ بىر ئائىلىنىڭ خوجايىنى بولالمايدىغانلىقىڭدىن كۆرگىلى بولىدۇ. بىرنەچچە ئادەمگە باشمۇ بولالمايسەن! ھەتتا ئادەتتىكى بىر ئىدارىغمۇ باشلىق بولالمايسەن. راستلا بولالمايسەن، ئەمما بۇ جەھەتتە سېنى تېرىشىپ ئۆزگەرتىمەن!

مەن خاتىرەمنى بەك ئوچۇق يېزىۋېتىپتىمەن. ھەتتا رومان يازغاندەك مونولوگ، دىئالوگ ۋە لىرىكىلىق بايانلارنى يېزىپتىمەن. ئۇنىڭ مۇقاۋىسىغا: «مەن ئۆلۈپ ئون يىل ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇشقا رۇخسەت» ياكى «50 يىل ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇشقا رۇخسەت» دەپ ئىزاھلىشىم كېرەك. مۇشۇنداق قىلغاندىلا ئىشەنچلىك بولىدۇ.

خاتىرە يېزىشقا ۋاقتىم يوق، ۋاقتىم يوق!...

بەللى: ۋاقتىم يوق...

جىنا ھامىمام، نەگىلا بارساق، ئۇچىمىز تەڭ بارايلى، دەپ تەكلىپ بەردى.

ـــ ئېغىر كۆرمىسىڭىز، مەن لېۋىا بىلەن مەسلىھەتلىشىپ كۆرەي.
"مېنىڭ تەقدىرىم ئۇنىڭغا باغلىنىشقا باشلىدىمۇيا؟ مەن شۇنداق سېزىۋاتىمەن."
مەن ھامامنىڭ تەكلىپىنى لېۋىاغا ئېيتقىنىمدا، ئۇ گېپىڭىزنى ئوچۇق ئېيتىڭ دېدى:
ـــ ئۇچىمىز مەڭگۈ بىللە يۈرەمدۇق؟ ياكى بۇ بىر قېتىملىق تەدبىرمۇ؟
ـــ بىر قېتىملىق تەدبىر...
شۇ كۈنى ئاخشىمى ئۆيگە كىرىشىمگىلا ھامام مەندىن سورىدى:
ـــ ئۇنىڭ رازىلىقىنى ئالدىڭمۇ؟ ئېنىقراق قىلىپ ئېيتقاندا، يولىيورۇقنى ئالدىڭمۇ؟
ـــ ياق. ئۇنىڭ بىلەن تېخى مەسلىھەتلەشكۈچىلىك بولمىدىم، بۇنداق قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى؟ ـــ دېدىم مەن يالغان گەپ قىلىپ، ـــ ئەتە بىز كىنوغا بىللە بارايلى.
ـــ ئۆگۈنلۈككىچۇ؟ مەندىن يوشۇرغۇدەك ئىشىڭلار بولمىسا، مېنى تاشلاپ كەتمەڭلار! كېچىسى يالغۇز قالسام بەك غېرىبسىنىدىكەنمەن.
ـــ ھامما، جېنىم ھامما...مېنى كەچۈرۈڭ!
مەن ئۇنىڭغا يېقىنلاشتىم، ئۇ سەل سىلجىپ نېرىراق بولدى.
ـــ كىچىك ۋاقتىڭدا ئۆيدە يالغۇز قېلىشتىن قورقاتتىڭ، سېنى يالغۇز قويماسلىق ئۈچۈن مەن ھەممىدىن كېچەتتىم. تەڭمۇتەڭ بولىمەن دەپ تەڭ بولۇۋالغىلى بولمايدۇ، ئۇ يا بولىدۇ، يا بولمايدۇ.
مەن جاۋاب بەرمەي، ھامامغا تېخىمۇ چاپلاشتىم.

مەن بىر يېرىم ئاي ئىچىدە قولۇمغا ئۇچ قېتىم قەلەم ئېلىپ: ۋاقتىم يوق! دەپ يازدىم. ئۆزەمنىڭ تەسىراتىنى ۋە ئۇنىڭغا

قىلغان گەپلىرىمنى 50 يىل تۆتكەندىن كېيىنمۇ باشقىلار ئۇقمىسىكەن دەپ ئويلىدىم. بۇ لېۇبا بىلەن ئىككىمىزگىلا مۇناسىۋەتلىك ئىش.

ــ بۇ ئىشنىڭ مەن بىلەنمۇ ئالاقىسى بار، ــ دېدى جىنا هاممام بۇگۈن ماڭا، ــ ئۇنى ئۆيگە بىر باشلاپ كەل.

ئەمما لېۇبانىڭ كەلگۈسى كەلمىدى.

ــ نېمە ئۈچۈن؟ ــ دەپ سورىدىم ئۇنىڭدىن.

ــ مەن ئىمتىهان ئېلىشىدىن قورقىمەن. بۇ ئۆمرۈمدە هەممىدىن قورقۇنچلۇق ئىش! بۇنىڭغا قوشۇلامسىز؟ مېنىڭچە، قوشۇلمىسىڭىز دەيمەن؟

مەندە ئۇنىڭ گېپىگە قوشۇلمايدىغان ئەھۋال تېخى كۆرۈلۈپ باقمىغان ئەمەس.

ــ هەممىدىن قورقۇنچلۇق پەيت...توغرا دېدىڭىز. بىراق هاممام سىزدىن ئىمتىهان ئالماقچى ئەمەس.

ــ هاممىڭىزغا ئىمتىهان ئېلىشقا تەييارلىق كۆرۈشنىڭ هاجىتى يوق. ئۇ ئۇدۇل كەلگەن چاغدا ئېلىۋېرىدۇ. ئۇ سىزگە ئامراق...ئەمما بۇنىڭدىن سىز ياخشى كۆرگەن ئادەمنىمۇ ياخشى كۆرىدۇ دېگەن مەنە كېلىپ چىقمايدۇ.

ئۇ"سىزنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەملەر" دېگەن گەپنى قىلمىدى. ياق، ئۇنداق دېمىدى!

ــ خۇددى بىر ئۇلۇغ ئادەم هۆكۈم قىلغىنىدەك: "ماتېماتىكىغا ئوخشىمايدۇ، ئۇچىنچى بىر سانغا تەڭمۇتەك بولۇپ چىقىدىغان ئىككى سان رېئال تۇرمۇشتا هەرگىز بىر-بىرى بىلەن مۇقەررەر تەڭ بولۇپ چىقمايدۇ." هاممىڭىزنى ئەيىبلىگىلى بولمايدۇ. مەنمۇ كەلگۈسىدە

بالامنىڭ كىم بىلەن بىللە كىنوغا، مۇزىكا ئولتۇرۇشىغا بارىدىغانلىقىنى ئېلېكترونلۇق مىكروسكوپ بىلەن كۆزىتىشىم مۇمكىن.
ئۇ "بىزنىڭ بالىمىز" دېمىدى.

— سىز ئاق كۆڭۈل...شۇڭا ناھايىتى قۇلىقىڭىز يۇمشاق. مەن سىزنى چۈشۈرۈۋاتقىنىم يوق! — بۇ مەن لېيۇبادىن بۇگۈنگە قەدەر ئاڭلىغان ئەڭ يېقىملىق سۆز بولدى. مەن تېخىچە ئۇنىڭ بۇنىڭدىنمۇ يېقىملىق گەپ قىلغانلىقىنى ئاڭلاپ باققىنىم يوق.
مەن لېيۇبانى يەنە بىر قېتىم ئۆيگە تەكلىپ قىلغىنىمدا، ئۇ مۇنداق دېدى:
— مېنىڭ سىزنى ۋە ھامىڭىزنى خىجالەتتە قويۇشقا كۆڭلۈم ئۇنىمايدۇ. تەكلىپىڭىزگە ياق دېيىلمەيمەن، سىزنى ھامىڭىز بېقىپ چوڭ قىلغان تۇرسا. شۇ سەۋەبتىنمۇ ھامىڭىزنى ھۆرمەتلەيمەن، ھەتتا ياخشى كۆرىمەن!
ھامام مەن بۇگۈنگە قەدەر ئارزۇ قىلىپ ئېرىشەلمىگەن ئىلتىپاتقا ئېرىشتى.
— سىز نېمە ئۈچۈن — ئەگەر بىر سىر بولمىسا — ئاپىڭىز بىلەن بىللە بولمايسىز، ھامىڭىز بىلەن بىللە بولمىسىز؟ ئۆزىڭىزنىڭ ئېيتقىنىچە، ئاپىڭىز تېخى بار ئىكەنغۇ، بۇنى مەن ئىلگىرى سوراشقا پېتىنالمىغان. خۇددى ئۇلۇغ بىر شەخسنىڭ: "سىزگە دەرھال جاۋاب بەرمەيدىغان ئىشنى سوراشقا ئالدىرىماڭ" دېگىنىدەك، ئەمدىچۇ... مېنىڭچە، سورايدىغان پەيت كېلىپ قالدى...
بۇ ئۇنىڭ ماڭا تۇتقان پوزىتسىيىسىنىڭ ئىلگىرىكىگە قارىغاندا تېخىمۇ ياخشى بولۇپ قالغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى. "تېخىمۇ

www.uyghurkitap.com

ياخشى" دېگەن سۆزنى، راستىنى ئېيتقاندا، بۇ يەردە ئانچە مۇۋاپىق دېگىلى بولمايدۇ. ئوقۇتقۇچىلار، نىكولاي مخايىيۇچ ۋە قالغان 26 ساۋاقداش ماڭا تېخىمۇ ياخشى ياكى تېخىمۇ يامان بولۇشى مۇمكىن. بۇ ساۋاقداشلار ئەمدى مېنى قىزىقسىنغان ۋە ئومىد كۈتكەن قىياپەتتە "قىز يىگىتى" دەپ چاقىرماي، بەلكى ماڭا مەنىستەسلىك نەزىرى بىلەن قارايدىغان بولۇپ قالدى. ئۇلار لىيۇبا بىلەن مېنى مەڭگۈ ئايرىلماس قىلىپ باغلۇۋەتتى. لىيۇبا بولسا بۇنداق كەسكىن قارارغا كېلىشكە ئالدىرىمايتتى.

جىنا هاممانىڭ هەممە تەپسىلاتلارنى بىلگۈسى كېلەتتى.

ـــ مەن ئۇنىڭغا شەھەر مەنزىرىسىنى تاماشا قىلدۇرۇپ كەلدىم، ـــ دېدىم هاممانغا.

ـــ مۇشۇلاممۇ؟

ـــ مۇشۇلا.

ـــ باشلامچى بوپتىكەنسىز ـ دە! ـــ هامام مەسخىرە قىلغاندەك بولغىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە خاتىرجەم بولۇپ قالدى، ـــ يەنە قەيەرلەرگە باردىڭلار؟

ـــ شەرق مەدەنىيىتى مۇزېيىدىن باشقا هەممە مەشھۇر مۇزېيلەرگە باردۇق... بىلەت ئالغىلى بولىدىغان هەممە تىئاتىرخانىلارغا باردۇق. مەن ماشىنا بىلەن ئۇنى ئارخانگېلسكويەگە① ئاپاردىم.

ـــ ئۇچىمەس ئەدەبىياتچىلارنىڭ نامى بىلەن مۇناسىۋەتلىك يەرلەرگە باردىڭلارمۇ؟ ئايلانما گۈلزارلىق يولدىكى چېخوۋ مۇزېيىغا باردىڭلارمۇ؟

① ئارخانگېلسكويە ـــ موسكۋاغا يېقىن شەھەر ئەتراپى رايونىدىكى بىر مۇزېي.

ـــ ئۇ يەرنى ياساۋېتىپتۇ.

ـــ تولستوينىڭ ئۆز ۋاقتىدا ئولتۇرغان جايىغا باردىڭلارمۇ؟

ـــ بۇ يەرنى ئېسىمگە ئالالماپتىمەن...

ـــ بۇ يەر سىلەرنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى بارلىق خىزمىتىڭلار ئۈچۈن كەم بولسا بولمايدىغان يەر، مەن سىلەرنى باشلاپ باراي!

جىنا ھامام ئىشمىزنىڭ ئۇنىڭ نازارەتچىلىكىدە ئىلگىرىلىشىنى ئۈمىد قىلاتتى. ئىشمىز "ئىلگىرىلەۋاتقان" بولغاچقا،... ئۇ ئېھتىيات قىلغان ھالدا سورىدى:

ـــ ئۇ سىنى موسكۋادىكى ھامىسىغا تونۇشتۇردىمۇ؟

ـــ ياق، تېخى تونۇشتۇرمىدى.

ـــ نېمە ئۈچۈن؟

ـــ لىيۇبا: "نېمىشقا ئۇنى بىكاردىن-بىكارغا بىسەرەمجان قىلىمىز؟" دېدى.

ـــ بىكاردىن-بىكارغا! ـــ جىنا ھامام تېخىمۇ خاتىرجەم بولدى. ـــ ئۇنداق بولسا ئۇنى بىزنىڭكىگە باشلاپ كەل! ـــ ئۇ ئىشمىزنىڭ تەرەققىيات ئەھۋالىنى ئىگىلىمەكچى بولدى، ـــ ئۇنداقتا، ئۇ ھامىسىدىن يوشۇرۇپتىكەن-دە؟

ـــ مەن يوشۇرمىدىم، ئۇنىڭغا ئېيتمىغانلا گەپ، ـــ دېدى لىيۇبا ماڭا ئىزاھلاپ، ـــ ۋاقتى-قەرەلى كەلمىدى تېخى!

لىيۇباچە بولغاندا ئېيتىشنىڭ ۋاقتى كەلمىدى. ۋاقتى كېلىدىغان بىر كۈن بولارمۇ؟!

مەن تېمىدىن چىقىپ كېتىپتىمەن... بىز گەپنى ئاپامدىن باشلىغانىدۇققۇ.

ـــ ئۇنىڭ ئۆگەي ئاتامدىن بولغان ئۈچ بالىسى بار... ئۇنى

مەن تونۇمايمەن دېگۈدەكمەن. ئۇلار شمالدا ياشايدۇ. شىمالغا بېقىن يەردە...

ــ ئەپۇ قىلىڭ، ــ دېدى لىيۇبا، ــ خاتىرىڭىز جەم بولسۇن. ھېچقانداق ئېچىنارلىق يېرى يوق!

ئاندىن كېيىن ئېڭىكىمگە سۆيۈپ قويدى. بۇ، بۇگۈن بولغان ئىش!

ــ پاراڭلىشىپ باقايلى، ــ دېدى لىيۇبا مەكتەپتە پەس ئاۋازدا.

ــ ئەستايىدىل پاراڭلىشىمزمۇ؟

ــ ئەستايىدىل پاراڭلىشايلى. بىراق، ئالدىرىماڭ جۇمۇ. ئېچىنارلىق ئىش يوق.

بۇگۈنكى كېچە ماڭا بەك كېچىكىپ كەلگەندەك تۇيۇلدى، چۈنكى مەن ئۇنىڭ كېلىشىنى كۈتۈپ تۇرغانىدىم.

لىيۇبا يەر ئاستى تۆمۈر يولىنىڭ "كومموئنستىك ياشلار ئىتتىپاقى" بېكىتىدە كۆرۈشەيلى دېدى.

ــ نېمە ئۈچۈن؟ ــ دەپ سورىدىم مەن.

ــ كەچقۇرۇن...كەچقۇرۇن...

ئۇ بېكەتتە ئىككى يول بارلىقىنى بىلەتتىم، ھايا جانلانغانلىقىم ئۈچۈن، قايسى يولدا ئىكەنلىكىنى سوراشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن. بىراق لىيۇبانىڭ بۇنىڭدىن خەۋىرى يوق بولۇشى مۇمكىن. باشتا مەن قازان ۋوگزالىغا قاراپ ماڭدىم. بۇ چاغدا "ئۇ كەتمەكچىمىدۇ يا!" دېگەن قورقۇنچلۇق ئوي بىردىنلا كاللامغا كەلدى. مەن يەر ئاستى تۆمۈر يولىنى بويلاپ ياروسلاۋ بېكىتىگە قاراپ چاپتىم. مېنىڭ چېپىپ كېتىۋاتقىنىمنى كۆرگەن كىشىلەر چامادانلىرىنى تېخىمۇ چىڭ

تۇتۇۋالدى.

لېۋبا زادىلا كېچىكسىپ باققان ئەمەسقۇ: "نېمىشقا سۆيگىنىمنى ساقلىتىپ قويىمەن" دەپ ئويلىدىم.

لېۋبا مېنى گاز سۇ ساتىدىغان ئاپتوماتىك ماشىنىنىڭ يېنىدا كۈتۈپ تۇرۇپتۇ.

— نېمە ۋەقە بولدى؟ — تەبىئىيكى، بۇ مېنىڭ ئاۋۋال سورايدىغان گېپىم ئىدى.

— ھېچقانداق ئېچىنارلىق ئىش يوق... مەن بىر قارارغا كەلدىم.

— نېمە ئىش توغرۇلۇق؟

— سۆزۈمنى بۆلمەڭ، — دېدى ئۇ خۇددى ئولگا سۈپىتىدە سۆزلىگەندە رەت قىلغان تەلەپۈز بىلەن قەتئىي ھالدا، — چاتاق چىقىپ قالدى.

— قايسى جەھەتتىن چاتاق چىقتى؟

— سۆزۈمنى بۆلمەڭ... ھەممە جەھەتتە چاتاق چىقتى! ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن، ئاپام بىلەن ئىنچىكە پىلانلاپ مۇنداق قارارغا كەلگەن: "مەن ھامماننىڭكىدە تۇرماقچى بولغان، بۇ ھەرقانداق ئەھۋال ئاستىدىمۇ ھامماچاننىڭكىدە تۇرغانغا قارىغاندا ئىشەنچلىك بولاتتى! مەن ئۇنىڭغا يارەملىشەلەيتتىم..." ئۇچ يىلدىن بۇيان مۇشۇنداق قىلىپ كەلدىم. ئەمما ھامماننىڭ قىزى ئادەتتە كىشىلەر ئېيتىدىغاندەك "ئۆزىگە ئەر تېپىۋاپتۇ". ھازىر ھامماڭ ۋە ئېرى، ئۇنىڭ قىزى بىلەن ياش ئېرى، مەن قوشۇلۇپ بەشمىز ئىچكىرى-تاشقىرى ئىككى ئېغىز ئۆيدە تۇرۇۋاتىمىز... قارىماسىز، بالدۇر توي قىلغانىنىڭ چاتىقى شۇ-دە! تۇغقىنىڭىزنىڭ ئېيتقىنى توغرا، ئەخلاق جەھەتتىن ئېيتقاندىمۇ ئانچە مۇۋاپىق ئەمەس.

مەن لام-جم دېمىدىم، چۈنكى ئۇنىڭ نېمە قارارغا كەلگەنلىكىنى بىلمەيتتىم.

— ياق، سىز يامان تەرەپكە ئويلىماڭ، هامماما دائىم "بەرىكەت ئاچامغا ئوخشاش بولىمەنغۇ" دەيتتى. ئۇنىڭ ئاچىسى، باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، مېنىڭ ئاپام (بۇنىڭ مەنىسى بىر!)مۇ مېھمان بولۇش ئۈچۈنلا كېلەتتى: ئۇنىڭ كەلمىكى بىلەن كەتمىكىنىڭ قەرەلى بار ئىدى. مەن بولسام باشقا ئائىلىنىڭ بىر ئەزاسى بولۇپ قالدىم. هاممام بۇنىڭغا بېشارەت بەرمىدى، ئۆزەم بۇنى هېس قىلىپ، دائىم كەچۈرۈم سوراپ تۇردۇم، رەھمەت ئېيتىپ تۇردۇم، بۇنىڭ بىلەن هەممەيلەن ئوڭايسزلىنىدىغان بولدى. بۇ هەتتا... ئۆزەمنى خارلىغانىدەك ئىش بولدى. بىر ئۇلۇغ ئەرباب: "ئۆز ئۆيۈڭگە كىرگەندەك بىر ئۆيدە ئولتۇر" دەپتىكەن. بۇ نېمىدېگەن يوللۇق سۆز-هە!

مەن يەنىلا گەپ قىلمىدىم.

— دەسلەپتە ئۆزەم بىر ئېغىز ئۆي، ياكى ...بىركېچىك بۆلۈك، كىچىك هۇجرا بولسىمۇ ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇرۇشنى ئويلىغانىدىم. بىراق ئۇنداق قىلسام ئوقۇش پۈلۈم يەتمەي قالىدۇ، ئاتا-ئانامنىڭ يارىدەم قىلىپ بەرگەن پۈلىنى قوشقاندىمۇ يەتمەيتتى. ئاتا-ئانىنىڭ "ئۆسۈۋاتقان" قىزىغا يارىدەم بېرىشى، خۇددى بىزنىڭ ياش "تەرەققىي قىلىۋاتقان ئەللەر"گە يارىدەم قىلغىنىمىزغا ئوخشاپ كېتىدۇ... ئۇلارمۇ پۇل يېتىشمەيتتى.

"بۇ گەپلەرنى هامماما ئاڭلاپ باقسۇن، بۇ 'سەھراچە قىز' نېمىلەرنى ئويلايدىكىن!" دەپ ئويلايتتىم مەن.

— شۇنداق قىلسەم...مەن بىر قارارغا كەلدىم، مەن بۇ يەردە

بۇ گەپنى مۇھاكىمە قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، پەقەت سىزنى خەۋەردار بولۇپ قالسۇن دەپلا دەۋاتىمەن. مەن مەكتەپتىن پەن تەتقىقاتى ئۈچۈن رۇخسەت ئالدىم...شۇنى دېمەمسز، بۇنداق رۇخسەتنى نېمە ئۈچۈن بۇنداق دەپ ئاتايدىغاندۇ؟ گويا ئۇنى ئاكادېمىكلار ئۈچۈن ئاتاپ قويغاندەك! مەن "دەم ئېلىش رايونى" دىكى قۇرۇلۇش مەيدانىغا بارماقچىمەن. بىزنىڭ كوستروما شەھەر ياقىسىدا... بىر قسم ئادەمنىڭ دەم ئېلىشى ئۈچۈن يەنە بىر قسىم ئادەم ئىشلەشكە توغرا كېلىدۇ! ياكى تېلېگرافچى بولسام...ئۇلار ئىككى سمېنا بولۇپ ئىشلەيدۇ. مەن ئۆگىنىش كۇرسىدا ئوقۇغان. پۇل يىغىشىم كېرەك...بۇنىڭ ھېچقانداق ئېچىنىشلىق يېرى يوق! ئەمدى بېلەت ئالايلى.

ئۇ قولىغا پۇل تۇتۇۋالغاندى.

مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىككىمىز تۇرمۇش قۇرساق دېگەن تەلەپنى قويغۇم كېلىپ، ئېچىمدە: "بىزنىڭ ئىككى ئېغىزلىق بىر يۇرۇش ئۆيىمىزدە بىللە ئولتۇرۇپ، ئۇچمىز تاپقان پۇلىمىزنى تەڭ خەجلىسەك، ماددىي جەھەتتە، كىشىلەر ئېيتقانىدەك، يامان ئەمەس ئۆتەلەيمىز!" دەپ باقاي دەپ ئويلاندىم.

بىراق بۇ گەپلەرنى ئېچىمدىلا دېدىم...چۈنكى مەن لېيۇباغا ئوخشمايمەن، مەن قارار قىلالمايمەن، بۇنداق قىلىپ ئۆگەنمىگەن. "چاتما كېمە" دەريا يولىدا، بولۇپمۇ قاتتىق بوران چىقىپ دولقۇن كۆتۈرۈلگەندە ياكى مېڭىش باقمىغان بىر يەرگە كېلىپ قالغاندا، قايىرىگە مېڭىشنى بىلەلمەيدۇ، ئۇ پەقەت ئۆزىنى سۆرەپ ماڭغان كېمىنى ئەگىشىلا ماڭالايدۇ.

ــ يۇرۇڭ، جىنا ھامام بىلەن كۆرۈشۈپ كېلەيلى! ــ دەپ

www.uyghurkitap.com

ئۇنلۇك ئېيتتىم ۋە ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ تۇرغۇزدىم، ــ بىلەك ئالىدىغان يەرگە بارغۇزمايمەن!

"ماڭا تېگىڭ! ماقۇل دەڭ... ــ دېيىشىم كېرەك ئىدى ئۇنى ھەممە ئەندىشىلەردىن خالاس قىلىش ئۈچۈن، ھېچنېمىنى ئويلاپ ئولتۇرماستىن ئۇنلۇك ئاۋاز بىلەن، ــ ھازىرلا، مۇشۇ تاپتىلا مېنىڭ كەلگۈسى خوتۇنۇم بولۇڭ. پىلانىمىزنى ۋە ئەندىشىلەرنى بىرىنچى بولۇپ ئېيتىپ بەرگەن ئادىمىڭىز مەن بولغانىكەنمەن، سىز قېيىن ئەھۋالدا قالغان پەيتتە مەن بىرىنچى بولۇپ سىز بىلەن يۈز كۆرۈشكەن ئادەم بولغانىكەنمەن..."

بىراق بۇ گەپلەرنى ئاغزىمدىن چىقىرالمىدىم. چۈنكى جىنا ھامام يېنىمدا يوق، مەن ئۇنىڭ سىزنقى بويىچە ماڭىدىغان ئادەم. چاتما كېمە... چاتما! مېنىڭ كاللامدا بۇ ئاتالغۇنىڭ دەريا-ئېقىنلارنىڭ كەڭ يۈزى، دولقۇنى ۋە قىرغاقلىرى بىلەن ھېچقانداق ئالاقىسى يوق ئىدى. مەيلى كېمە نىشانلاپ ماڭىدىغان يول بولسۇن، مەيلى سۈرىگۈچ كېمە ياكى چاتما كېمە بولسۇن ــ بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاددىيلا بىر مەنىگە ئىگە. مېنىڭ ھەرىكەتلىرىم شۇنچە ئەرزىمەس، شۇنچە ئۇششاق بولۇشىغا قارىماي، مېنىڭ ئىختىيارىمدىكى ئىش ئەمەس ئىدى. مەن قارار چىقارغۇچى، ئويلاپ تاپقۇچى ئەمەس، بەلكى باشقىلارنىڭ چىقارغان قارارلىرىنى ئىجرا قىلغۇچى. شۇ سەۋەبتىن، يۈقىرىدا ئېيتقان باتۇرانە، توغرىدىن-توغرا ۋە دېيىشكە تېگىشلىك سۆزلەرنى زادىلا ئاغزىمدىن چىقىرالمىدىم. مېنىڭ تىلسىم بىلەن ئىرادەم ئىنچىكە، ئاجىز ئارغامچىغا ئەمەس، بەلكى ئاللىبۇرۇن يوغان ئارغامچىغا چېتىك باغلانغان. نېمە ئۈچۈن بۇنى مەن بۇرۇن سەزمىدىم؟ بەلكىم، بۇنداق بولۇشى مەن

ئۇچۇن تېخىمۇ كۆڭۈللۈكرەك بولىدىغاندۇ؟

مېنىڭ تۇرمۇش قۇرۇش تەلىپىمگە لېۋبا قوشۇلماسلىقى مۇمكىن. شۇنداق بولسىمۇ تەلىپىمنى قويۇشۇم كېرەك ئىدى.

ــ ھامىمنىڭ قېشىغا بارايلى! ــ دېدىم مەن، ــ بارساق، ھەممە ئىش ھەل بولىدۇ!

ــ "ھەممە ئىش" دېگىنىڭىز نېمە ئۇ؟

ــ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ! يۈرۈك...

بىر ئادەم پولاتتەك ئىرادىگە كەلگەن تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ بۇ ئىرادىسى ئۆزىنىڭ شەخسىي تۇرمۇشى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولسا، يەنە كېلىپ تۇرمۇشى بۇرۇلۇش پەيتىدە تۇرغان بولسا، ئۆز ئىشىغا ئىشەنچ باغلىيالماسلىقى (ھېچ بولمىغاندا چىڭ ئىشەنچ قىلالماسلىقى) ھەمدە باشقىلارنىڭ ئەسىھەتلىرىدىن تەسىرلىنىپ، بۇ ئەسىھەتلەرگە كىرىپ كېتىشى مۇمكىن.

لېۋبا بىلەت ئالماقچى بولغان پۇلىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇۋالغان بولسىمۇ، يەنىلا ماڭا ئەگىشىپ ماڭدى.

شۇ كېچىسى يۇز بەرگەن ۋەقەنى پەقەت بۇگۈنلا تولۇق يېزىپ چىقالىشىم مۇمكىن ئىدى...شۇ كېچىسى يۇز بەرگەن ۋەقەنىڭ ھەممىسىنى ئوبزورلاردا ئېيتىلىدىغاندەك، "قايتا گەۋدىلەنىدۇرۇپ"، ئېنىق بايان قىلىپ بېرەلەيمەن دېيەلمىسەممۇ، سىناپ كۆرەي دېگەن يەرگە كەلدىم.

ــ مەن ۋەقەنى دەل جايىدا "قايتا گەۋدىلەنىدۇرۇپ" بېرىشكە تىرىشتىم ــ شۇنىڭ بىلەن يازغان خاتىرەم، يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمدەك، ھېكايە ياكى پوۋېستلارغا ئوخشاپ قالغانىدى. بىراق

www.uyghurkitap.com

هازىرقى پەيت دەل هاياتسىمدىكى ئاشۇ مەزكىلىكە ئوخشاپ كېتىۋاتاتتى.

يولدا كېتىۋېتىپ، كوچىدا ۋە يەر ئاستى پويىزىغا چوشكەندە لىيۇبا مەندىن:

ــ سىز مېنى هامماكسىز بىلەن كۆرۈشتۈرۈشكە ئېلىپ بېرىپ نېمە قىلماقچى؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ هەممە ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولىدۇ. هېچقانداق ئېچىنىشلىق ئىش يوق، ــ دېدىم مەن جاۋابەن.

لىيۇبا قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى. ئۇنىڭ بۇ كۈلكىسى ماڭا ئارزۇ قىلغىنىمدىنمۇ بەكرەك يېقىملىق تۇيۇلدى. ئۇدۇلىدىن كېلىۋاتقان ئەرلەر قەدەملىرىنى ئاستىلاتتى...ئايالىلار بولسا بۇنىڭ ئەكسىچە باشلىرىنى تۆۋەن قىلىۋالغان (سېلىشتۇرما بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن) ۋە قەدەملىرىنى تېز ــ تېز تاشلاپ ماڭغان. ئەجەبلىنەرلىك يېرى شۇكى، لىيۇبا ئەمدى قارشىلىق كۆرسەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. ئەسما مەن يەنىلا ئۇنىڭ تۇيۇقسىز غايىب بولۇپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئۇنى قولىدىن چىڭ تۇتۇۋالدىم.

جىنا هامماممام مېنى مەن دۇنياغا كەلگەن كۈنۈمدىن تارتىپ چۈشەنگەچكە، "ئاپتاپتا كۆيۈپ كەتكەن" يۈزۈمگە ۋە باشقا ئېنىق ئالامەتلىرىمگە قاراپ ئادەتتىن تاشقىرى ئىش يۈز بەرگەنلىكىنى شۇ زاماتلا بىلىۋالدى.

ــ "سەھەر تۇر، كۆرۈشۈشكە ئالدىرما!" دېگەن سۆز بىلەن سىزنى تەسۋىرلەشكە بولماس، لىيۇبا، سىز بىزنىڭكىگە كېلىشنى ئاللىقاچان ئويلىغان بولغىيتىڭىز؟

هاممام دەسلەپ چىرايىمىزغا قاراپ ئىش تۇتۇش ئىمكانىيىتىنى

قولغا كەلتۈرۈۋالدى. ئۇ بېشىدىن سوغۇق سۇ قۇيۇلغاندەك تۇيۇقسىز پەشۋا يېيىشنى خالىمايتتى.

بىراق، لىق بىر چېلەك سوغۇق سۇنى مەن ئۇنىڭ بېشىغا تۇغرىلاپ تۇتۇپ تۇرغانىدىم. بۇنى ئۇ بايقىمىغان بولسىمۇ...

ــ سۆيۈملۈك ھامما، مەن سىزنىڭ ئالدىڭىزدا لىيۇبادىن تۇرمۇش قۇرۇشنى تەلەپ قىلىش ئۈچۈن كەلدىم!

گېپىمنى ئاڭلاپ، ھامامنىڭ يۈزى ھۆپپىيىپ قىزىرىپ كەتتى ــ ئۇنىڭ قېتقىزىل يۈزىدىكى، ھەتتا كالپۇكلىرىدىكى سەپكۈنلەر، ھەر خىل شەكىلدىكى چوڭ ـ كىچىك خاللار ئادەتتىكى چاغدىكىدىنمۇ روشەن كۆرۈنۈپ كەتتى.

ــ سەن لىيۇبادىن نېمە تەلەپ قىلماقچى؟ ئۇنىڭدىن بىز دېيىشكەن چېخوۋ مۇزېيىغا بېرىشنى ياكى تولستوي مۇزېيىغا بېرىشنى تەلەپ قىلماقچىمۇ؟

ــ ھامما، سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ئۇنىڭدىن تۇرمۇش قۇرۇشنى تەلەپ قىلماقچىمەن، بۇنىڭغا قوشۇلىدىغانلىقىڭىزغا ئىشىنىمەن... ئۇنىڭ ماڭا كۆچە بولۇشنى تەلەپ قىلماقچىمەن.

ــ كۆ ــ چە؟ ــ جىنا ھامما ئادەم قورقۇدەك ئاھاڭدا گەپنى سوزۇپ يانداۋروپ سورىدى.

ــ شۇنداق، كۆچە قىلىپ ئېلىشقا! چۈشىنىپسىز، يارايسىز.

ــ شۇڭا مېنى ــ ئادەتتىكىدەك، ــ قۇتلۇقلاشقا تەكلىپ قىلماقچىمۇ سەن؟

ئۇنىڭ يۈزىدىكى سەپكۈن بىلەن خال بارغانسېرى ئېنىق كۆرۈنۈشكە باشلىدى.

ــ مېنىڭمۇ بۇ گەپنى بىرىنچى قېتىم ئاڭلاپ ئولتۇرۇشۇم، ــ

www.uyghurkitap.com

دېدى ليۇبا، ــ مېنه، مەنمۇ سىزگە ئوخشاش مۇشۇنداق قارىغا كەلگەن بولسام... ياخشى بولغان بولاتتى...

ــ ياقا يۇرتلارنىڭ تۇرمۇشى ئادەمنى مۇستەقىل پىكىر قىلالايدىغان قىلىپ قويىدۇ، ھەتتا بالىلارمۇ شۇنداق بولۇپ كېتىدۇ. ــ دېدى جىنا ھامام سوغۇق قىياپەتتە ئۇنىڭ سۆزىنى بۆلۈپ، ــ بىراق، نېمە ئانچە ئالدىرايسىلەر؟

ــ جېنىم ھامما... ــ مەن ھامامغا ئىلگىرىكىدەكلا چاپلاشتىم، ئۇ مېنى ئىتتىرىۋەتمىدى. ــ ھەممە ئەھۋالىنى چۈشىنىپ، ئىشىنىڭ قانداقلىقىنى بىلگەندىن كېيىن چوقۇم ماقۇل كۆرىسىز... چوقۇم! چۈنكى مەن سىزنى چۈشىنىمەن، سىز ئاق كۆڭۈل!

ــ بۇ ئاق كۆڭۈللۈك سېنىڭ مەنپەئىتىڭ ئۈچۈن! چۈنكى مەن ئەمەلىيەتتە سېنىڭ ئاناڭ بولىمەن... بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، ئاق كۆڭۈللۈكلۈك ئەگىشىپ كېتىش ۋە ئېرىپ كېتىش دېگەنلىك ئەمەس، بۇنى چۈشىنىشىڭ كېرەك، مېتىنكا... لېيۇبانىڭ مەنپەئىتىگە كەلسەك، ئۇنىڭ مەنپەئىتىمۇ پۈتۈنلەي سېنىڭ مەنپەئىتىڭ بىلەن تەڭ تۇرىدۇ، باشقىچە سۆز بىلەن ئېيتقاندا، تامامەن ئۇيغۇنلىشىدۇ... ــ ھامام "ياقا يۇرتلۇق قىز"نىڭ قانچىلىك تەربىيە كۆرگەنلىكىگە ئۈمىد باغلايتتى. ھامام ئاۋاق، قوڭۇر قوللىرىنى ئىككىمىزگە قاريتىپ سوزدى، ــ پەرۋەردىگارىم، ھۆمېنا ئېيۇس① سىلەرنى نېمىدېگەن ئازابقا سالغان ــ ھە؟ كىشىلەر دائىم، بالا تۇغۇلسىلا ئاتا ــ ئانىنىڭ شەخسىيەتچىلىكى تۇغەيدۇ، دېيىشىدۇ... ھالبۇكى، سەن دۇنياغا كېلىشتىن خېلى بۇرۇنلا، مېتىنكا، مەندە مۇشۇنداق كەمچىلىكنىڭ سايىسىمۇ

① يۇنان ئەپسانىسىدىكى نىكاھ خۇداسى.

قالمغاندى. ئاپاڭنى باققان يللاردىلا بۇنداق كەمچىلىك قالمغان... ئۇمرۇمدە بىر سائەت ۋاقتىمۇ ئۆزەمگە تەۋە بولغان ئەمەس! باشتا ئاپاڭ، كېيىن سەن... بۇنداق پۈتمىشىم ئۈچۈن ئۆزەمنى بەختلىك ھېسابلايمەن! ئەمما ئۆز ئىختىيارىم بىلەن قۇربان بېرىش ماڭا مەلۇم ھوقۇق بەخش ئەتتى، كەم دېگەندە ئەڭ ئاددىي ئاقىلانىلىقنى تەلەپ قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە قىلدى.

مەن ھاممامغا يەنە بىر قېتىم چاپلىشىپ، ئۇنىڭ دېمەكچى بولغان گېپىنى سۆزلەپ بولۇشىنى كۈتتۈم.

ئاقىلانىلىق... دېگەن رەھىمسىز بىر ئۇقۇم! ئاقىلانە بولۇش ئۈچۈن، بەزىدە باشقىلار ئۈچۈن ئۆز شان-شۆھرىتىمزنى قۇربان قىلمىز. لېكىن شان-شۆھرەت دېگەن بىردەملىك ئىش، كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچىلا تۈگەيدىغان نەرسە، يەنى تايانغىلى بولمايدىغان نەرسە. ــ ھاممام كوستروماىدىن كەلگەن "ياقا يۇرتلۇق قىز"غا پەندى-نەسىھەت قىلماقتا ئىدى، ــ مېنىڭچە، مېتېنكا، سەن... ھازىر ئۆزەڭ توغرۇلۇق قانداق ئويلاۋاتىسەن؟ "27 قىز بىلەن بىر يېگىت"مۇ؟ مۇشۇنىلا ئويلاۋاتامسەن. سەندە ئىرادە كەمچىل، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئىرادەڭ ئاجىز...(مەن ئۇنىڭ يېنىدىن سەكرەپ تۇردۇم. بۇ گەپنى لىيۇبا ئاڭلاپ قالمىسىكەن دەپ ئويلىدىم) مېتېنكا، سەن زېرەك، ئوبدان بالا، بىراق ئىرادەڭ ئاجىز! (مېنىڭ بېرىپ ئۇنىڭ ئاغزىنى قولۇم بىلەن ئېتىۋالغۇم كېلىپ كەتتى، بىراق، ئۇنداق قىلمىدىم.) سەن ئاڭلىگە، لىيۇباغا بولغان مەسئۇلىيەتنى زىممەڭگە ئېلىۋالساڭ بولامدۇ، كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ، لىيۇبا ياشلار چۈشىنىدىغان يەڭگىللىك بىلەن، بۇ نىكاھقا ماقۇل بولۇشى مۇمكىن!...

www.uyghurkitap.com

ـــ بىرنېچىدىن، مەن تېخى ماقۇل دېمىدىم، ـــ دەپ جاۋاب بەردى لېيۇبا ئېغىر-بېسىقلىق بىلەن. ئۇ قولىدىكى پۇلنى سىقىمچاپ ئولتۇراتتى، پۇلنىڭ شىرىقلىغان ئاۋازى ماڭمۇ ئاڭلىنىپ تۇراتتى، ـــ مىنە، مەن تېخى قۇتۇلۇقلاشنى ئويلاشمىدىم. بىراق، ئەھۋالدىن قارىغاندا، قۇتۇلۇقلىشىم مۇمكىن.

ـــ بۇنىڭدىن كۆمانلانمايمەن، ـــ دېدى ھامىمام كەسكىن ھالدا، ـــ ئەمما ئۇنىڭغا ھەر تەرەپتىن غەمخورلۇق قىلىپ كەلگەن سىز ئەمەس، بەلكى مەن، مەن ئۆزەمنىڭ يالغۇز ياش ھاياتىمنى ئۇنىڭغا بېغىشلىدىم... نېمە جاپالارنى چەكمىدىم دەيسىز! ئۇنىڭ ئالدىدا جاپالىق مەجبۇرىيەت ئۆتىگەن سىز ئەمەس، مەن.

لېيۇبانىڭ قولىدىكى پۇلدىن شىرىقلىغان ئاۋاز چىقىپ تۇراتتى:

ـــ كىشىگە... مىتەگە ئوخشاش ئادەم ئۆچۈن ئۆتىگەن بۇرچىنىڭ جاۋابىنى قايتۇرۇشقا قىستاپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق. ئېسىگە سالمىسمۇ ئۇ بۇنى قايتۇرىدۇ!

ـــ سىزنىڭ ئۇنىڭغا يان بېسىپ...ماڭا تاقابىل تۇرۇشقا نېمە ھەققىڭىز بار؟ مەن پۈتۈن ھاياتىمنى ئۇنىڭغا بېغىشلىغان تۇرسام... ئادەمنىڭ قورقۇسى كېلىدىغاندەك گەپ قىلىدىكەنسىز!

ـــ كەچۈرۈڭ، بۇ ئۆيگە ئۆزەمچىلا كىرىۋالغىنىم يوق، بۇ قېتىمقى سۆھبىتىڭلارغا قەستەن ئارىلىشىۋالغىنىمۇ يوق... مېنى مىتە باشلاپ كەلگەن. ئەر بولسا، بۇنىڭغا گۇۋاھلىق بېرىدۇ.

ـــ ئۇ تېخى ئەر بولغىنى يوق! ـــ دېدى ھامىمام ئۇنىڭ ئاۋازدا. ـــ دەل شۇنداق بولغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ... ئېغىر يۈكنى كۆتۈرەلمەيدۇ... ئۇ تېخى ئۇنداق قىلىشقا قادىر ئەمەس!

"ھامما، سىز مېنىڭ كۈچ-قۇۋۋىتىمنىڭ، ماغدۇرۇمنىڭ قانچىلىك

ئىكەنلىكىنى قانداق بىلىسىز؟" دەپ سورىغۇم كەلدى، لېكىن تىلىم ۋە ئىرادەم يەنىلا "ئارقان"دا باغلىنىپ قالدى.

— مىنە ئەر! — دېدى لېيۇبا مەن ئۇچۇن جاۋاب قايتۇرۇپ، — خۇددى ئەڭ ئۇلۇغ بىر شەخس ئېيتقاندەك، ئايالىلارنىڭ كۇچى ئۇلارنىڭ ئاجىزلىقىدا. يەنە بىر دانىشمەن قوشۇمچە قىلىپ: ئەرلەرنىڭ كۇچىمۇ، ئوخشاشلا، بەزىدە... ئۇلارنىڭ ئاجىزلىقىدا! دەپتىكەن، — لېيۇبا ماڭا قاراپ كۆزىنى چىملىدىتىپ قويدى. ئۇنىڭ تېخى چاقچاق قىلىش نىيىتى بار ئىدى. — باتۇر قانچە مېھرىبان ۋە مۇلايىم بولسا، ئۇ شۇنچە كارامەت بولىدۇ!

ھامماڭ بۇ سۆزلەرنى زادى قايسى دانىشمەنىنىڭ ئېيتقانلىقىنى بىلمىگەچكە، رەددىيە بېرىشكە قادىر بولالمىدى. مەن بولسام، باتۇرنىكىمۇ يۇمشايىدىغان ۋاقتى بولىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، يۇكۇنۇپ ئولتۇرۇپ دېدىم:

— ھاممام، بىزنى قۇتلۇقلاڭ! لېيۇبا تېخى تولۇق ماقۇل بولمىغان بولسىمۇ. ...

جىنا ھامماڭ ئالدىراپ-تېنەپ لېيۇبانى ئۆزىگە ئىتتىپاقچى بولۇشقا تارتتى:

— ئەگەر مىتىنكىنىڭ ئانىسى بىلەن مومىسىنىڭ كەچۈرمىشلىرىنى بىلگەن بولسىڭىز ياخشى بولاتتى! ئۇلارنىڭ بالدۇر تۇرمۇشقا چىقىقانلىقى ئۇلارنىڭ ئۆزىگە ۋە مېنىڭ ئۆمرۈمگە قانچە كۆپ پاراكەندىچىلىك سالغانلىقىنى ئۇققان بولسىڭىز ياخشى بولغان بولاتتى..."كىشىلەرگە مەجبۇرىيەت ئۆتەش..." بۇ گەپنى سىز دېدىڭىزغۇ؟ — ھاممام مېھرىبانلىق بىلەن بېشىمنى سىلاپ تۇردى، مەن يۇكۇنۇپ ئولتۇرغاندىم. — ياق، مەن تېخى مەجبۇرىيىتىمنى

ئۆتەپ بولمىدىم. مەن يەنە كۆپ بەدەل بېرىشىم كېرەك، ئۇ تەرىبىيە ئېلىپ، پۈتىنى مەزمۇت دەسسەپ تۇرالايدىغان بولسۇن ــ شۇ چاغدىلا...

مەن ئەمدى چۈشەندىم، مەن تېخى ھامامنىڭ كۆپ يىللار قۇربان بېرىشىگە موھتاج ئىكەنمەن.

بۇرناكۇن بولغان ئىشلارنى تۈنۈگۈن تولۇقى بىلەن "قايتا گەۋدەلەندۈرۈش" كە تېخى ئۇلگۈرەلمىدىم. بۇ يەردە بۇنداق چىرايلىق سۆزنى ئىشلىتىشنىڭ نېمە كېرىكى؟ مەن ئەھمىيەتسىز مەسخىرە بىلەن ئۆزەمگە ئىلھام بېرىۋاتىمەن.

مەن لىۋبا بىلەن ئۆيدىن چىققاندىن كېيىن:

ــ مېنىڭ يەردە يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇشۇم قاملاشمىغان ئوخشىمامدۇ؟ ــ دېدىم.

ــ سىز ئەزەلدىنلا يۈكۈنۈپ ئولتۇرمىسىزغۇ، ــ دېدى ئۇ جاۋابەن، ــ يەنە كېلىپ ئادەت بولۇپ قالغاندەك تۇرىدۇ... ئېچىنىشلىق يېرى مانا مۇشۇ يەردە!

بۇنىڭغا قانداق ئىنكاس قايتۇرۇشنى بىلەلمەي قالدىم. لىۋبا سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ــ سەزدىڭىزمىكىن، بەزى ئوغۇللار ھەتتا قېرىغىچە ئۆمۈرۋايەت "ئانىسىنىڭ يېنىدىن نېرى كېتەلمەيدۇ"، شۇنداقمۇ؟ بۇنى ھۆرمەتلەشكە بولىدۇ. ئەمما بۇنىڭغا قوشۇلۇشىڭىز كېرەككى، بۇ بىرتاز... غەيرىي نورمال ئەھۋال. ئۇلار تۇرمۇش قۇرمىسا، ئۆز ئالدىغا ھېچبىر ئىش قىلالمايدۇ. ئۇلار مەسلىھەتلىشىش، يولىيورۇق سوراشنىلا بىلىدۇ، ئانىسىنىڭ يولىيورۇقى ئۇلارنى ھەرقانداق خەۋپتىن ساقلىشى

مۇمكىن. ئەمما، بىر دانىشمەن ئېيتقاندەك، ئۇلارنى پەقەت بەختسىلا ساقلايدۇ. ئەپۇ قىلىڭ، بۇ مېنىڭ گېپىم...مەن ھېچكىمگە ئانامغا كۆيۈنگەندەك كۆيۈنمەيمەن، ئۇنىڭ ئۇستىگە بۇ ماڭا مەنپەئەتلۇك ئىش. ئاندىنمۇ شەخسىيەتسىز ئادەم بولامدۇ؟ ئۇ موزارتنى، شۇنداقلا غالىب قوماندانىنى ئۆز ئوغلى قىلىۋالمايدۇ، پەقەت ئۆزى تۇغقان پەرزەنتىلا ئۆز بالام دەپ بىلىدۇ، مەيلى ئۇ پالاكەت باسقان، ياكى ئاقساق-چولاق بولسۇن...ياكى ئۆز قىزى بولسۇن. ئۆزى تۇغقان بولسىلا بولدى. ھالبۇكى، رايال چالالايدىغانلار، ئەمەلىيەتتە، رايالچى بولماي قېلىشى مۇمكىن، قاپىيەلىك جۇملىلەرنى تۇزۇدىغانلارنىڭ ھەممىسلا شائىر بولۇپەرمەيدۇ، بالا تۇغقان ئايالار، ئەمەلىيەتتە، ئانا بولماي قېلىشى مۇمكىن.

"بۇ ياقا يۇرتلۇق قىز'نىڭ گەپلىرى نېمىدېگەن كارامەت گەپلەر، بۇ گەپلەرنى ھامماملا ئاڭلاپ باقسىچۇ!" كاللامدىن كەتمەيدىغان بۇ خىيال يەنە مېنى چىرمۇۋالدى.

— چىن ئانا ھەرقانداق ۋاقىتتا ئۆز ئوغلىنىڭ قۇل بولۇپ قېلىشىنى، بولۇپمۇ ئۆزىگە قۇل بولۇپ قېلىشىنى خالىمايدۇ.

بىز دەرۋازا ئالدىغا كېلىپ خوشلاشماقچى بولۇپ تۇرغىنىمىزدا، لېۋبا ماڭا ئىچ ئاغرىتىپ مۇنداق دېدى:

— قارىغا، چېچىڭىز نېمىدېگەن ياخشى! قويۇقلۇقىدىن تارغاقمۇ ئۆتىمەيدۇ... ھېلىقى ئىككىسىز كۆرەلمەي قالغان «سپارتاك» ئوپېراسىدىكى جەڭچىنىڭ چېچىغا ئوخشايدىكەن. سىز مۇشۇ چېچەڭىزغا لايىق ئىش قىلىڭىز بولىدۇ...

— كېتەمسىز؟ — دەپ سورىدىم مەن ئاخىر دادىللىشىپ.

— بۇگۈن ئۆزىڭىزنى قوغداشنى بىلگەن بولسىڭىز، كېتىپ

www.uyghurkitap.com

قالغان بولاتتىم. ھازىرقى ھالىڭزدا... قېيقېلىشىم كېرەك، سىزنى قوغداشقا ئادەم كېرەك، شۇنداقمۇ؟

ــ كىمدىن قوغدىنىدىكەنمەن؟ ھامام مېنى ياخشى كۆرىدۇغۇ...

ئۇ مېنىڭ گېپىمنى بۆلۈۋەتتى:

ــ خۇددى بىر دانىشمەن ئېيتقانىدەك، مۇستەبىت پادىشاھ دۇشمىنىگىدىنمۇ يامان بولىدۇ. ئەستە بولسۇنكى، ... ھېچقانداق بىر كاتتا زات مۇنداق گەپ قىلغان ئەمەس.

مېنىڭ: "بىز بىللە ئۆتەيلى!... ھازىردىن تارتىپ، بۇگۈندىن باشلاپ...جىنا ھامام نېمە دېسە دەۋەرسۇن! بىزگە كاشىلا سالغانلارنىڭ ھېچقايسىسىغا پەرۋا قىلمايلى!" دەپ ئۇنلۇك توۋلىغۇم كېلىپ كەتتى.

بىراق يوغان ئارقان مېنىڭ ھەربىكتىمنى ۋە تىلمىنى بوغۇۋالغانىدى، بۇ ئارقان گېلىمنى دەھشەتلىك تۇردە سىقىپ، تېخىمۇ چىڭىپ كېتىۋاتاتتى.

ــ مېنى يول قويىدى دەپ ئويلاپ قالماڭ! ــ دەۋەتتىم ئاخىر، ــ ئۆيگە بېرىپلا ھامامغا ھەممىنى دەيمەن، ئىشىنمەنكى... ئۇ چۈشىنىدۇ! دەرھال چۈشىنىپ كېتەلمىسىمۇ، بەربىر چۈشىنىدۇ.

ــ دېمەكچى بولغىنىڭىزنى ئۇنىڭغا خەت ئارقىلىق دەڭ. سىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، دەرقەمتە سۆزلەشكەنگە قارىغاندا خەت ئارقىلىق سۆزلەشكەن ئاسانراق، ھامىڭىز بىلەن دەرقەمتە سۆزلەشكەندە پەقەت باشتىكى بىر ئېغىز سۆزنىلا دېيەلىشىڭىز مۇمكىن.

ــ ياق، نېمىشقا ئۇنداق قىلىدىكەنمەن؟ بىراق سىز ماڭا... دەپ مەسلىھەت بەرگەنىكەنسىز...

ــ مەن مۇنداق قىلماقچى بولدۇم: كىچىك بىر ئېغىز ئۆيىنى ئىجارىگە ئالىمەن. مەكتەپتىكى ئوقۇشۇمنى كېچىلىك ئوقۇشقا

ئۆزگەرتىمەن.

ــ نېمە قىلغىنىڭىز بۇ، 3 ـ يىللىقنى تۈگىتەي دەپ قالدىڭىزغۇ؟

ــ ئۇنىڭ نېمىسى بار؟ ئېچىنارلىق يېرى يوق! مەن پوچتا ئىدارىسىگە بېرىپ ئىشلەيمەن. مەن كۆرستا ئوقۇغان،... تېلېگرافچى بولۇپ ئىشلەيمەن! كوستروماداكى چاغدا ئوقۇغان... تېلېگرامما ئالىمەن ۋە بېرىمەن. مەن مەقستىمنى ناھايىتى ئىخچام قىلىپ ئىپادىلەشنى ئۆگىنىۋالالايمەن. ئىخچام دېگەن سۆز، خۇددى بىر ئۆلۈغ ئەرباب ئېيتقاندەك، تالانتلىق ئاچا ـ سىڭىلدۇر. ئۇ راست شۇنداق دېگەن. بىر تۇغقان ئاچا ـ سىڭىل! خوش ئەمىسە، بۇ ئويۇنمىزنى ئاخىرلاشتۇرايلى!

ــ مېنى دەپ،...بۇنىڭ ھەممىسنى قارار قىلدىڭىزمۇ؟

ــ كەچۈرۈڭ، مىتېنكا، مەن چارچاپ قالدىم.

ئۇ لىفتنىڭ ئىشكىنى ئاچىتى ـ دە، ئارقىدىن يەنە ياپتى. مەن يالغۇز قالدىم.

خەت يېزىش كېرەك،... لېۋبا نېمىدېگەن ئەقللىق! ئىچمىدىكى گېپىمنى ئېيتىدىكەنمەن (تېخىمۇ توغرىسىنى ئېيتقانىدا، قەغەزگە يېزىپ)، ئەمما ھامماننىڭ رەددىيىسىنى ئىشتەيدىكەنمەن.

جىنا ھاممام... مېنىڭ ئۆزىدىن باشقا ھەرقانداق ئادەمگە تەۋە بولۇشۇمنى خالىمايدۇ. مەن بىر پۇلغا ئەرزىمەيدىغان بولسامۇ، بۇنىڭ ئەجەللىك يېرى مۇشۇ يەردە ئەمەسمۇ! بۇنى ئۇ ئۆز ئاغزى بىلەن ماڭا دېگەن. لېۋبانىڭ ئالدىدا...نېمە ئۈچۈن لېۋبانىڭ ئالدىدا ئېيتىدۇ؟ مېنى لېۋبادىن ئايرىۋېتەلمىگەن بولسا، ئۇنى يېنىمدىن قوغلىۋېتىش كېرەك ـ تە. شۇنداقمۇ؟ بۇ تازىمۇ تاش

www.uyghurkitap.com

يۈرەكلىك بولىدۇ. بىراق، ھامىمام بۇنداق قىلغانلىقىنى مىلىم قۇتۇلدۇرغانلىق دەپ قاراۋاتىدۇ. ئۇنىڭچە بولغاندا ئۇ شۇ سوروقىدا بولمىغان بولسا، خەتەرلىك بولغان بولاتتى. 3-بىرىنچى بالدۇر توي قىلغانلىقى، ئۇنىڭ قارىشچە، جەزمەن ۋە قىلچە ئېغىشماستىن كونا يولغا يەنى ئالدىنقى ئىككى ئادەمنىڭ يولغا دەسسىگەنلىك بولىدۇ. ئۇ كۆزلىرىنى چوڭ ئېچىپ قاراپ بېقىشى كېرەك. ئەمما ئۇ زادىلا كۆزىنى يۇمۇۋالغىنى يوق. ئۇنىڭ ئۆز دۇنيا قارىشى بار، خالاس. ئۇ ئۆزىنىڭ پۇتكۈل ھاياتىنى دېگۈدەك ماڭا بېغىشلىدى... دېمەك، مەن بۇ قەرزنى قايتۇرۇشۇم كېرەككەن-دە؟ ھامىمام غېرىبانە ئۆتۈۋاتقىنىغۇ؟ ئەمما لېۋبا دېگەندەك، غېرىبانىلىقنى باشقىلارغا زىيان سېلىش بەدىلىگە تۈگەتكىلى بولمايدۇ. ئۇ توغرا ئېيتىدۇ! مەن خەتتە بۇنى تىلغا ئالمايلا ئەگىپ ئۆتىمەن، ئەلۋەتتە. خەتتە ھامىمانىڭ ماڭا قىلغان غەمخورلۇقىنى ۋە قۇربان بەرگەنلىكىنى ئىنتايىن قەدىرلەيمەن، بۇنى قەدىرلەپمۇ كېلۈاتىمەن. لېكىن، لېۋبانى رەت قىلىش بەدىلىگە ھامىمانىڭ قىلغان ياخشىلىقلىرىنى ئاقلاش قولۇمدىن كەلمەيدۇ.

خەتنى ئاشۇنداق يازدىم. كەلگۈسىدە ھامىمام غېرىبلىقتا قالمايدۇ، ئەكسىچە، بىز ئۇچ جان بولسىمىز! دېگەن سۆزنى قوشۇپ قويغۇم كەلدى، ئۇنىڭدىن كېيىن...بىراق، ئۇ مېنىڭ باشقا ھېچكىمگە تەۋە بولۇشۇمنى خالىمايدۇ. گەپنىڭ مېغىزى مۇشۇ يەردە. بۇنى مەن ئېغىزغا ئالمىدىم.

جىنا ھامىمانىڭ مىس تۇتقۇچلۇق بىر ئالتۇن جابدۇق قۇتىسى بار بولۇپ، ئۇنىڭغا كەلگەن خەتلەرنىمۇ سېلىپ قويۇاتتى. ئۇ

هەرقانداق نەرسىنى جاي-جايىغا قويۇتتى، بولسا، قوشۇق ۋە ئارا قوشۇقلارنى، جۈملىدىن، ئىپتايلۇق، مەن باشلانغۇچ مەكتەپ ۋە ئوتتۇرا مەكتەپلەردە يازغان ھەممە خاتىرىلىرىمنىمۇ (1-سىنىپتىن 10-سىنىپقىچە!) ساقلاپ قويۇتتى. جىنا ھامام بۇ نەرسىلەرنى يېزىق شىرەسىنىڭ بىر تارتمىسىغا سېلىپ قويۇتتى، يەنە بىر تارتمىسىغا سۈرەتلەرنى، يەنە بىر تارتمىغا تىلخەتلەرنى سېلىپ قويۇتتى. خەتلەرنى بولسا قەدىمچە ئالتۇن جابدۇق قۇتىسىغا سېلىپ قويۇتتى. قۇتىنى ئېچىپ قارىسام، ئىچىدە بىرمۇنچە خەتلەر تۇرۇپتۇ. ھامامنى كەچتە ئوقۇسۇن دەپ خېتىمنى خەتلەرنىڭ تۆپىسىگە قويۇپ قويدۇم. مەن ھازىر كەچتە ئۆيدە بولمايمەن.

مەن خەتلەرنى مەقسەتسىز، ئاڭسىز ھالدا ئاختۇردۇم. قۇتىسىنىڭ ئەڭ ئاستىدا...لىپاپسىز ئوچۇقلا قالغان بىر پارچە خەت تۇرۇپتۇ. ئۇ قولىدىن چۈشۈرمەي ياخشى كۆرۈپ ئوقۇيدىغان كىتابىتەك كونىراپ كېتىپتۇ. قاتلانغان يېرى ئۆچۈپمۇ كېتىپتۇ. بۇ مومامدىن كەلگەن خەت ئىكەن...

"جىنا! سىزنىڭ ئويىڭىزچە، مەن ياخشى ئانا ئەمەس، چۈنكى مەن خوتۇنلۇق مۇھەببىتىنى ئانىلىق مۇھەببىتىدىن ئۈستۈن كۆرۈپتىمەن. سىز مۇشۇنداق قارايتتىڭىز. شۇنداقتىمۇ مەن ھېچنېمىگە قارىماستىن كېتىپ قالدىم، بۇنىڭلىق بىلەن، مەن ئانىيانى ۋە سىزنى يامان كۆرگىنىم يوق..." ئانىيا دېگەن مېنىڭ ئاپامنىڭ ئېتى بولىدۇ.

"سىز ئانىيانى بېقىپ چوڭ قىلدىڭىز، بىراق، مېنىڭ ئۈنى ئېلىپ كەتمەكچى بولغانلىقىمنى ئېتىراپ قىلىشىڭىز كېرەك. سىز ئانىيانى كېسەلچان، ھاۋانىڭ ئۆزگىرىشىگە بەرداشلىق

www.uyghurkitap.com

بىرەلمەيدۇ، ئۇنى قىينىماپ قويمىسۇ دەپ ماڭا بىر نىمىكە ئۇيلىمىدىڭىز. ئېيتقان بۇ گەپلىرىڭىز ئېسىڭىزدە باردۇ؟ سىزدىن قورقىدىغانلىقىم ئۈچۈن، مەنمۇ بويسۇنىدۇم. سىز كېچىك چېغىڭىزدىلا 'ئۆيگە 'خوجايىن' بولىدىڭىز. مەن تىز پۈكتۈم — شۇنىڭ بىلەن ئانىلىق ۋىجدانىمنى ساتتىم. بەلكىم،... ئانىيانى ئوبدان باقماقچى بولۇشىڭىز مۇمكىن، بۇ توغرۇلۇق تىلىم قىسقا. ئەمما ھەربىر خىتىڭىزدە ئۇنىڭغا 'ئانا ئورنىدا' ئانا بولدۇم دەپ تەكتىلەۋېرىسىز، مېنىڭ 'ئورنۇمدا' ئانا بولۇپ' نېمە قىلاتتىڭىز؟ مەن بۇ دۇنيادىن كەتتىمۇيا؟ ياكى ئۇنىڭ ئۈچۈن ئېيتقاندا مېنىڭ بۇ دۇنيادا بولماسلىقىمنى ئۈمىد قىلماقچىمۇ سىز؟...كونا خامانىنى سوروپ ئولتۇرغىنىمنى ئەپۇ قىلىڭ. سەۋەبسىز ئىش بولمايدۇ! نېمە ئۈچۈن سىز ھازىر ئانىيانىڭ ئوغلىنى تارتىۋالىسىز؟ نېمە ئۈچۈن ئۇنى: بالا كېرەكمۇ ياكى ئەر كېرەكمۇ؟ دەپ قىستايسىز؟ غېرىبسىغان بولسىڭىز مېنىڭ قېشىمغا كەلسىڭىز بولمامدۇ: بىزنىڭ ئائىلىمىز راۋۇرۇس ئائىلە، كەلسىڭىز خۇشال بولىمىز. سىز ھېچكىمگە ئېغىرچىلىق سالمايسىز... ئەمما سىز مېنىڭ ئورنۇمدا ئانا بولغاندەك، ئانىيانىڭ 'ئورنىدا' ئانا بولۇپ' يۈرمەڭ. ئۇلار شىمالىي قۇتۇپقا بارسا نېمە بوپتۇ؟ ئۇ يەردىكى باللارمۇ ئوخشاش ئۆسۈۋاتىدىغۇ. ئۇنداق قىلماڭ، جىنوچكا. سىزنىڭمۇ ئانىياغا، مىتەگە ئوخشاش دادىڭىز بارلىقىنى بىلسىڭىز بولىدۇ، ئەمما سىز، قانداقتۇر، دادىلار باللارنىڭ ئانىسىنى ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن بالىلارنى ياخشى كۆرىدۇ، دېگەن نەزەريىنى ئىجاد قىلىپ چىقتىڭىز. بىز قورقىنلىقىمىز ئۈچۈن

بۇ نەزەرىيەگە تىز پۈكتۈق. ئۇ دادىلار بالىلىرىنى سىزگە تاشلاپ كېتىشكە ماقۇل بولغانىكەن، ئۇلار توغرۇلۇق توختالمايلى. ئۇنىڭ ئۆز پىكرىمۇ، ياكى سىزنىڭ ئىرادىڭىزگە بويسۇندىمۇ — بۇلارنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق. لېكىن ئانىيانىڭ 'ئورنىغا بېسىش'نى ئويلىماڭ. ئۇنداق قىلماڭ، جىنوچكا... ئۆتۈنۈپ قالاي! ئاپىڭىزدىن."

ئاستىغا ۋاقتى يېزىلغان: خەت بۇنىڭدىن 17 يىل بۇرۇن كەلگەنىكەن. ئۇنىڭ ئاستىدا جىنا ھامامنىڭ چوڭ قىلىپ يېزىپ قويغان: "دۇنيادا ھەقىقەت دېگەن نەرسە بارمۇ؟" دېگەن رەت قىلغۇسىز سۆزى تۇرۇپتۇ.

مەن خېتىمنى قۇتىنىڭ ئىچىگە سالمىدىم. چۈنكى جىنا ھامام ئۇنىڭ ئۇستىگىمۇ ئاشۇنداق سۆزنى يېزىپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى.

بۇگۈن مېنىڭ سىنىپداش ساۋاقداشلىرىم لىيۇبا كاراشنىكوۋانىڭ كېچىلىك مەكتەپكە ئالمىشىدىغانلىقىنى ئاڭلاپ، خۇددى ئېغىر سىلىقتىن قۇتۇلغاندەك بولۇپ قالدى.

لىيۇبا 3-قەۋەتكە چىقىپ فاكۇلتېتنىڭ مۇئاۋىن مۇدىرىنى تاپتى، بۇ مۇدىر تېخى ئىككى يىلنىڭ ئالدىدىلا مەكتىپىمىزنى پۈتتۈرۈپ مەكتەپتە قېلىپ قالغان. مەن فاكۇلتېت ئىشخانىسىغا نەچچە قېتىم كىرىپ قاراپ باقتىم، مۇدىر تېخى لىيۇبانىڭ ئىلتىماسىنىڭ سول بۇرچىكىگە "قوشۇلىمەن" ياكى تەلىپى بويىچە بېجىرىلىشۇن" دەپ تەستىق سالماپتۇ. ئۇ بۇ ئادەتتە مەسىلىنى تېزرەك ھەل قىلىپ بېرىشنى خالمايتتى. ئۇنىڭ بۇ ئىشنى مۇنداق ئارقىغا سۆرىگەنلىكى مېنى: "مەنمۇ پوچتا ئىدارىسىگە بېرىپ ئىشلىسەمكەن، ئۇ يەردە

www.uyghurkitap.com

ئىشىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باققان بولساڭ... ليۇبا تېلېگراممىدا ئالسا، مەن ئاپىرىپ ئۆز جايلىرىغا تاردىتاسام. سەھەردىن مەكتەپكە بېرىشتىن ئىلگىرى... گېزىتلەرنىمۇ مۇشتېرىلارغا تارقىتىپ بەرسەم، بۇنىڭدىنمۇ ئازراق پۇل تاپقىلى بولىدۇ" دېگەن ئويغا سالدى.

مېنىڭ ئويۇمنى بىلگەندىن كېيىن ليۇبا ئەجەبلەنمەستىنلا مۇنداق دېدى:

ـــ "سەھەردە كۆڭلۈم توق تۇرىدۇ..." دېگەن شۇمۇ؟

خاتىرىلەشكە ئەرزىيدىغان ئاشۇ قېتىمقى "ئەدەبىيات شەنبىلىكى" دىن تارتىپ، ئاشۇ شېئىرىي رومان بىزگە سىجىل ھەمراھ بولۇپ كەلمەكتە.

ـــ دېمىسىمۇ، ھاممام بەكمۇ ئەھمىيەتلىك بىر ئىش بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ! ـــ دېدىم مەن.

ـــ ئۆز كۆتۈپخانىسىدىمۇ؟ بۇنىڭغا گەپ كەتمەيدۇ! ـــ دېدى ليۇبا، ـــ بىراق بەزى ئادەملەر، سەزدىكىزمىكىن، ئىككى يۈزلىمىلىك قىلىدۇ. ئۇلار مەقسەتلىك ھالدا ئۇنداق قىلىمەن دېمىسە كېرەك، بۇ ئۇلارنىڭ ئۆزىگە خاس مىجەزى. ئۇلار ئىش ئورنىدا خىزمەت كۆرسىتىۋاتقاندا بىر خىل، ئۆيىدە يەنە بىر خىل بولىدۇ. "خىزمەت كۆرسىتىش" دېگەن ئاتالغۇ سىزگە ھاقارەت بولۇپ تۇيۇلمىسۇن! ھاممىگىز ھەقىقەتەن ئەدەبىيات ئوچۇن خىزمەت كۆرسىتىۋاتىدۇ. قورۇق، ئاددىي بولسىمۇ، ھەر ھالدا ئەدەبىيات ئوچۇن خىزمەت كۆرسىتىۋاتىدۇ. بولۇپمۇ كلاسسىك ئەسەرلەردە شۇنداق قىلىۋاتىدۇ! داستان، رومانلاردىكى ئىشلاردىن بىلمەيدىغىنى يوق، باش قەھرىمان توغرىسىدا ئۇنىڭ بىلىدىغىنى يازغۇچىلارنىڭ دېمەكچى بولغىنى

نىدىنمۇ كۆپ. تۇرمۇشتا بولسا...

"ھامـمام بۇ 'ياقا يۇرتلۇق قىز'نىڭ مۇلاھىزىسىنى ئاڭلىغان بولسا، بەك ياخشى بولغان بولاتتى!" مەن بۇنى نۇرغۇن قېتىم ئويلىغانىدىم.

بۇ قېتىم ئۇنىڭ چوقۇم ئاڭلىشى كېرەك بولمىسمۇ...

ئەمدى مەن ئەتىگەن سائەت ئالتىدىلا ئورنۇمدىن قوپىدىغان بولدۇم.

"ھاممامغا، لېۋبا بىلەن سۇ ئۇزۇشكە بارىمەن، دەيمەن. ئۇ مېنىڭ سالامەتلىكىمگە بەك ئەھمىيەت بەرگەچكە، بۇنداق دېسەم ماقۇل دەيدۇ." مەن ئاۋۋال شۇنداق ئويلىغانىدىم.

ھامـمام ھەر كۈنى مېنى گىمناستىكا ئويناشقا مەجبۇرلايتتى. مېنى قولىنىڭ ئۈچىدىلا ئويىنىمسۇن، ھەممە ھەرىكەتنى تولۇق ئورۇنلىسۇن، نەپەسنى توغرا ئالسۇن، دەپ، مەن گىمناستىكا ئويىنغاندا، ئۇ سافادا ئولتۇرۇپ نازارەت قىلاتتى. شۇڭا مېنىڭ سۇ ئۈزۈشۈمگە ئۇ جەزمەن قوشۇلدۇ...

مەن توساتتىن غەيرەتكە كېلىپ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا ئەينەن ئېيتماقچىمۇ بولدۇم، ھامان بىركۈنى غەيرەتكە كېلىشىم كېرەك ـ تە!

ـــ مۇھەببەت ئۇچۇن (ئىشىنىمەنكى، سىزدە بارى تېخى پەقەت سادىدا خاھىش بولسىمۇ!) شۇنداق دېسەڭ بولىۋېرىدۇ، مۇھەببەت ئۇچۇن، ـــ دېدى جىنا ھاممام، ـــ كىشىلەر نۇرغۇن ئىشلاردا ئۆزىنى قۇربان قىلىشنى ئايانمايدۇ: دېكابرچىلارنىڭ خوتۇنلىرى سۇرگۈن بولۇشقا رازى بولغان، لېنىسكى بولسا دۇئېلغا چىقىقان. ئەمما ماڭا تونۇشلۇق بولغان ئەدەبىي ئەسەرلەردىكى قەھرىمانلار ئىچىدە

www.uyghurkitap.com

هېچقايسىسى تېلېگراممۇ ئاپپاراتىغا بېرىشكە ياكى لېنتا باشقۇرۇشقا بارغىنى يوق.

ــ ئۇ چاغلاردا تېلېگراممۇ ئۇ لېنتا يوق ئەمەسمۇ.

ــ ئۇنداق قوپال، تەنە گەپلىرىنى ئۆگەنمەكچىسىز؟ ئادەتتە ئەرلەر ئاياللارنى باشلاپ ماڭىدۇ، مېنىڭچە، سىلەر دەل بۇنداق ئەكسىچە بولۇۋاتقانسىلەر...

"چاتما كېمە"لىك رولىنى ھەرگىز لېيۇبا ئۆگىتىپ قويغان ئەمەس دەپ سالغۇم كېپكەتتى.

بىراق بۇ گەپ ئاغزىمدىن چىقىپ كەتمىدى. جىنا ھامماپ بولسا يەنىلا ئەدەبىياتتىكى شەخسلەر بىلەن مېنى باسقىلى تۇردى.

ــ كىشىلەر كۈنلەش مەقسىتىدە (مۇنداقچە ئېيتقاندا، ناھايىتى سەت مۇھەببەت!)سوقۇشىدۇ، ئادەم ئۆلتۈرىدۇ، ھەتتا ئادەملەرنى بوغۇپ ئۆلتۈرىدۇ... لېكىن ھەرگىز ئوغرىلىقچە ماراپ يۈرمەيدۇ. سىز پوچتا ـ تېلېگراف ئىدارىسىگە بېرىپ ئۇنى ماردىماقچىمۇ؟

لېيۇبانىڭ تېلېگرافچى بولىدىغانلىقىنى ھامماغا دەپ يۈرۈشۈم ـ نىڭ نېمە ھاجىتى؟ نېمە ئاۋارىچىلىك؟ ياق، توغرا قىلدىم: ئېيتىشتا جۈرئەت قىلىشىم كېرەك، ئازراق بولسىمۇ غەيرەت قىلغىنىم تۈزۈك...

تېلېگراممۇ، كۆپ ھاللاردا، تاسادىپىي ۋەقەدىن دېرەك بەرگەچكە، كىشىلەر ئۇنىڭ كېلىشىدىن قورقىدۇ. ئىككى جاي ئوتتۇرىسىدا، ئادەتتە، كىشىلەر سالام خەت ئارقىلىق ئەھۋاللىشىدۇ. ئەگەر تېلېگراممۇ كېلىپ قالسا، دېمەك، ئۇ يەردە تاسادىپىي ۋەقە بولغىنى: ئۆلۈم، كېسەل، ياردەم تەلەپ قىلىش...مەن ئەتىگەنلىك ۋاقتىتىن پايدىلىنىپ ئاھاللەرگە تېلېگراممۇ ئاپپاراتىغا بېرىشكە باشلىدىم.

تۇغۇلغان كۈننى تەبرىكلەش، ياكى شەخسىنىڭ، ئائىلىنىڭ، پۈتكۈل جەمئىيەتنىڭ "بايرام" كۈننى تەبرىكلەش يۈزىسىدىن كەلگەن تېلېگراممۇ بولسا، ئۇنى ئالدىن پەرەز قىلغىلى بولمايدۇ. تېلېگراممۇ ئالغۇچىلار تېلېگراممىنى قولىغا ئالغاندا، ئۇنىڭغا ئېتىبارسىز قارايدۇ دېمەسكەن تەقدىردىمۇ، ئەقەللىسى خاتىرجەم تۇرىدۇ؛ بىر تەرەپتىن ماڭا رەھمەت ئېيتىپ، يەنە بىر تەرەپتىن تېلېگراممىنى ئالدىرىماي ئاچىدۇ. مېنىڭ كېلىدىغانلىقىمنى پەرەز قىلمىغان بولسا، قول قويغانىدا سارالىدەك جىجىپ قويىدۇ-دە، "تېلېگرامما!" دەپ ئېچىسرىگە قاراپ تۇۋلايدۇ ھەمدە قوپال، تىتىرەك باسقان قولى بىلەن، تېلېگراممىنى قولۇمدىن ئېلىپ كېتىدۇ.

تېلېگرامما ئەسلا مەخپىي بولمايدۇ: ئاۋۋال ئۇنى تېلېگرامما بەرگۈچى پوچتا ئىدارىسى ئوقۇيدۇ، ئاندىن تېلېگرامما ئالغۇچى تېلېگرافچى ئوقۇيدۇ. ئەگەر ئاخىردا "تېلېگرامما تاپشۇرۇۋالغۇچى" نىڭ قولىغا تېگىدۇ. تېلېگرامما ئالغۇچىلار تېلېگراممىنىڭ مەزمۇنىنى ھەرقانداق چاغدىمۇ مەندىن يوشۇرمايتتى، بەلكىم، ماڭا شۇنداق يىللىق چىراي پۈتۈلگەن بولسا كېرەك، ياكى تېلېگرامما ئالغۇچى ماڭا تېلېگراممىنىڭ مەزمۇنىنى دەپ باققۇسى بار بولسا كېرەك.

— تېلېگراممىغا نىسبەتەن يېزىلغانلىقىنى ماڭا ئاۋۋال ئېيتىپ قويغان بولسىز، — دەپ ئۆتۈندۈم لېيۇبادىن، — ئۇنىڭ مەزمۇنىنى ئۇقماي خەتنىڭ بېشىنى قايدۇرۇپ يۈرمەي. ھەتتا بىر دەملىك پەرىشانلىق بولسىمۇ، مەزمۇنىنى ئۇقماي خەتنى...

لېيۇبا چۈشەنگەن ھالدا ماڭا قاراپ قويدى:

— سىزمۇ ئۆزىڭىز ئارقىلىق...ئۇلارنى تاسقاپ باقامسىز؟

سزچۇ؟

ــ مەن تاسقايمەن. ئەڭ ياخشىسى تېلېگراممۇ تېكىستىنى كۆنگە نەچچە قېتىم ئۆزگەرتىپ تۇرسام، ئەمما بۇنىڭدا تەسىرى كۆرسىتىش غىنى مەلۇم شەخس ئەمەس، بەلكى تۇرمۇش. ھەممىدىن كۆپ كۆرۈلىدىغىنى سالامەتلىك ئەھۋالى...بۇنىڭدا سىز ئاجىزلىق قىلمىسىز. دېمەك، ئېچىنارلىق ئىش يوق! تېلېگراممىنىڭ مەزمۇنىنى ئالدىن ئۇقۇپ نېمە قىلىسىز؟

ــ ئىشىك ئېچىدىن تەشۋىشلەنگەن ھالدا (بولۇپمۇ ئەتىگەندە!): "كىم؟" دەپ سورىغاندا، مەن "ئالدىرىماڭ! تېلېگرامما، ھېچقىسى يوق، تىنچ-ئامانلىق!" دەپ جاۋاب بېرەلەيمەن.

ــ بىرەر ۋەقە تۇغۇلغان بولسىچۇ؟

ــ ئۇ چاغدىمۇ كۆڭلۈمدە سان بولىدۇ. ۋاقتى كەلگەندە ئۇنىڭغىمۇ لايىق گەپ تېپىلىدۇ...

ــ نېيتىڭىز ياخشى ئىكەن! ــ دېدى لېيۇبا.

ئۇ: "سىز ھەقىقەتەن سۆيۈملۈك ئىكەنسىز!" دېگەن بولسا، تازىمۇ ئوبدان بولغان بولاتتى، ئەمما ئۇ ئۇنداق دېمىدى.

خاتىرە يېزىشقا ۋاقتىم يوق! ۋاقتىم يوق: چۈنكى مەن تېلېگراممىنى ئاپىرىپ بېرىمەن، گېزىت ئاپىرىپ بېرىمەن، "مونا ستېر"دا ئوقۇيمەن. لېيۇباغا بەك ھارغىنلىق يەتتى، كېچىدە كۆرۈشمىگىنىمزگە يەتتە كۈن بولۇپ قالدى... ھېلىمۇ ياخشى، ئەتىگەندە كۆرۈشەلەيمىز...بولمىسا مەن...

ــ ئۆزىڭىزگە تاسادىپىي بىر تېلېگراممىا كېلىپ قالدى، ــ دېدى بۇگۈن لېيۇبا، ــ ئەمما بۇ ئاغزاكى تېلېگراممىا: مەن بۇ يەردىن

12 كۈن ئايرىلىپ، يۈرتۇم كوستىروماغا ئاتا-ئانامنى يوقلاپ بارىمەن. ئاپامنى يوقلاش...بۇنىڭ ئېچىنارلىقى يوق! شۇنداق بولسۇنمۇ؟

ــ ئىككىمىز بىللە بارساق قانداق؟

ــ ياق، بولمايدۇ...ئاپام باشقىچە چۈشىنىپ قېلىشى مۇمكىن. جىنا هاممىڭىز بولسا مېنى ئۆلگۈدەك قاغايدۇ، ياكى "ئۆچمىز بىللە بارايلۇق" دېيىشى مۇمكىن. بىزنىڭ ئۆيىمىز كەڭرى ئەمەس.

ــ مەن سىزنى ئۇزىتىپ قويايى!

ــ بۇمۇ ئەمەلىيەتكە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ: پويىز سەھەردە ماڭىدۇ، بۇ چاغدا خەقلەر گېزىت كۈتۈپ تۇرىدۇ. تېلېگراممىنمۇ كېچىكتۈرۈپ قويۇشقا بولمايدۇ.

ئۇ ئەتە يۈرۈپ كېتىدىغان بولدى.

ئۇنى كۈتۈش ــ هەممىدىن ئەلا ئىش!

مەن ئۇيغۇرخىيالىلىرىمنى خاتىرىلەپ قويۇش ئۈچۈن، خاتىرە يېزىشقا باشلىدىم. كاللامغا بىرەر ئۇيغۇر كەلگەن بولسا...ئۇيغۇر ــ ئۆزەڭنىڭ ئويۇڭلا بولماي، باشقىلارمۇ بىلىشىنى خالايدىغان ئۇيغۇر بولۇشى كېرەك. ئۇيغۇر توغرىسىدىكى بۇنداق چۈشەنچە "ئۆزەمنى دەپ" يازغان دەسلەپكى ئارزۇ-ئارمانلىرىم بىلەن توقۇنۇشۇپ قالدى. خاتىرە يازغاندا بەزى نەرسىلەردىن كېچىشكە توغرا كېلىدۇ: يا مەن بىلەن ئالاقىسىز بولغان، شۇ سەۋەبتىن هېچكىم كۆڭلىدە ساقلىمايدىغان تۇرمۇشقا ئائىت ئويلاردىن كېچىشىم كېرەك، ياكى تۇرمۇشنىڭ ئۆزىدىن كېچىشىم، مەنده يۇز بېرىدىغان، گېزىتتىن باشقا هېچكىمگە ئېيتىپ يۈرۈشكە هەققىم بولمىغان چوڭ ئىشلاردىن

كېچىشىم كېرەك. مەن چوڭ ئىشلارنى تاللۇالدىم.

ئەمما، مەن زادىلا تاللاپ يۈرمىگەن بولۇشۇم مۇمكىن، بەلكى ئۇ، ئاساسلىق چوڭ ئىش ــ لىيۇبا! ــ ئۆز ئۆزىدىنلا خاتىرەمگە كىرىپ، باشقا ئويلارغا ئورۇن قالمىغان بولۇشى مۇمكىن! ئايرىلىش ئۇستىدە مۇھەببەت تەسراتى بولۇپمۇ كۆچلۈك بولىدۇ، بۇنى مەن پەلسەپىلىك ئوي دېيەلمەيمەن. بۇنى دەپ يۈرمىسەممۇ ھەممىگە ئايان. ھالبۇكى، بۇنى بەزىلەر نەزەرىيە جەھەتتىن چۈشىنىدۇ، مەن بولسام بۇنى ئۆز تەجرىبەمدىن ئۆتكۈزدۈم، بۇنىڭغا قاتتىق ئىشىنىمەن.

مەن ئۇنىڭ قايتىپ كېلىشىگە قانچە كۈن قالغانلىقىنى بارماق بىلەن ساناپ تۇردۇم: كېلىدىغان كۈنى كەتكەن كۈنىگە تەڭ بولۇپ قالدى... كەتكەن كۈنىدىن بىر كۈن كەم...تۆت كۈن كەم...كەچتە نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي قالدىم: كاللامغا كىرىۋالغىنى يەنىلا شۇ (كۈن سانىش، قانداق كۆرۈشۈش ئۈستىدە ئويلاش)، بىراق بۇ ئويلارنى ھېچكىمگە ئېيتىشقا بولمايتتى، باشقىلار بۇنىڭغا قىلچىمۇ قىزىقمايتتى...ئۇلار ئاشىق ــ مەشۇقلارنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنەلەمتى؟ ياخشى تەرىپىدىن ئېيتقاندا، ئىختىيارسىز ھالدا ئۇھ تارتىپ ("19 ــ ئەسىردە ياشىغاندەك!") بولدى دەپ قالار، يامىنىغا تارتىپ قالسا، مېڭىم كېتىۋېتىپ ("مېنى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن نېمە تېپىۋالماندۇ؟") دەپ ئەجەبلىنىپ قالار. بۇنىڭغا ھامام ھەيران قالدۇ. لىيۇبا قايتىپ كېلىشتىن بىر كۈن بۇرۇن، يەنى بۈگۈن، مەن ھامامغا مۇنداق دەيمەن:

ــ مەن ئاخىر ئۆزەم بىلمەيدىغان ماھارەتنى ئۆگىنىۋالدىم.

ــ قانداق ماھارەتنى؟

— بىر قارارغا كېلىشنى.

— ئۇنداقتا، قانداق قارارغا كەلدىڭ؟

— لېۋباسىز ھەرگىز ياشىيالمايمەن!

جىنا ھامامنىڭ ئۆز دۇنيا قارىشى بار.

— دەسلەپ ئايرىلغاندا ئېغىر تۇيۇلۇشى تەبىئىي ئەھۋال، لېۋبا كوستروماۋا بىر ئاي ياكى ئىككى ئاي تۇرۇپ قالسىچۇ...

— ئۇ چاغدا سارائ بولۇپ كېتىمەن!

— تېخى سارائ بولمىدىم دەمسەن؟

— ھامما، جېنىم ھامما...مەن ئۇچۇن قىلغان ھەممە ياخشىلىقلىرىڭىزغا رەھمەت، بىراق، مەن 21 ياشقا كىرىپ قالدىم...شۇڭا مەن "ئارقان"نى چېپىپ تاشلايمەن!...

— ئۇنى قۇرۇق قولۇڭ بىلەن چېپىۋېتەلمەيسەن. ئۇنداق قىلىش ئۈچۈن قورال كېرەك: ئىرادە كېرەك، غەيرەت كېرەك.

— بۇنىڭ ھەممىسى مەندە بار.

ھامىمام دېرىزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، خۇددى رەسىمگە قارىغاندەك، ماڭا سىنچىلاپ قارىدى، نېرىراق تۇرۇپمۇ قاراپ باقتى.

— بىز دېگىز-دەريا قاتناشلىرىغا خاس ئاتالغۇلارنى قوللانماي، كىشىلىك مۇناسىۋىتى ۋە مەجبۇرىيىتىگە دائىر سۆزلەر بىلەن گەپلەشەيلى! — دېدى ھامىمام ئورۇق، ئىچىمىنى ئاغرىتىدىغان قوللىرىنى سوزۇپ، — مەن ئۆزەمنى دەپلا ئەمەس، بەلكى ئاپاڭنىڭ ئورنىدا ساڭا مەسئۇل بولۇش مەجبۇرىيىتىنى ئۆتەۋاتىمەن.

مەن ئۇنىڭ ئاغزىدىن بۇنداق گەپلەرنى تۇنجى قېتىم ئاڭلىدىم، لېكىن ئىچ ئاغرىتىشنى توختىتىپ، ئۇنىڭغا يول قويمىدىم.

— بۇگۇندىن باشلاپ ماڭا بىرلا ئادەم مەسئۇل بولىدۇ.

www.uyghurkitap.com

— بۇ ئادەم...كىم؟

— ئۆزەم.

كوستروماداىن پويىز كۇنگە نەچچە قېتىم كېلەتتى — ئۇنى قايسى قېتىمقىسىدا كۆتۈۋېلىشنى بىلەلمەي قالدىم. لېۇبانىڭ موسكۋادىكى ھامىسىنىڭ تېلېفونىدا ئېيتىشچە، لېۇبا تېلېگرامىما ۋە پوچتا ئىشلىرىدىن بەك زېرىككەچكە، تېلېگرامىما بەرمەيدىغان بوپتۇ.

— سىز لېۇباشانى بىلمىسىز، — دېدى ئۇ قوشۇمچە قىلىپ، — ئۇ "مېنىڭ ئالدىمغا چىق"، "مېنى ئۇزىتىپ قوي" دەپ باشقىلارنى ئاۋارە قىلىشنى خالىمايدۇ...

بەزى تەلەپلەرنى ئورۇنلاش ناھايىتى چوڭ بەخت ھېسابلىنىدۇ. مەن بۇ ئويۇمنىمۇ، باشقا ئويلىرىم بىلەن توقۇنۇشۇپ قالغان بىر-مۇنچە ئويلىرىمغا ئوخشاش، ھېچكىمگە دەپ يۈرمىدىم.

لېۇبا ۋە ئۇنىڭ ھامىسى مېنىڭ ئىلگىرىگە ئوخشىماس بولۇپ قالغانلىقىمنى بىلمەسلىكى مۇمكىن، مەن "ئارقان"نى كېسىپ تاشلايمەن!" دېگەنىدىم. مەن ئۆمرۇمدە تۇنجى قېتىم مۇشۇنداق قارارغا كەلدىم، بۇنىڭدا "توقۇنۇش" بولسىمۇ، يەنىلا شۇنداق قارارغا كېلىشكە جۈرئەت قىلالىدىم.

بۇ ئەھۋاللارنىڭ ھەممىسىنى لېۇبا ئېكىسىز ئىشلەيدىغان پوچتا ئىدارىسى يېنىدىكى كوچىدا لېۇباغا تولۇق دەپ بەردىم.

— كېچىكىپ قالدىڭىز، مىتېنكا... — دېدى ئۇ، — بۇرۇن نەلەردە قېچىپ يۈردىڭىز؟ بىراق، ھازىر كېچىكىپ قالدىڭىز. مەنمۇ بىر قارار بىلەن كەلدىم.

— نېمە قارار؟

— يەنىلا كېتىمەن. بۇدا ئۇزاق مۇددەت ئايرىلىدىغان گەپ.

ئېچىنارلىق ئىش ئەمەس... ــ ئۇ ياغلىقىنى چىقاردى. ــ ئېچىنارلىق ئىش ئەمەس، مىتىنكا.

ئارقىدىنلا خۇددى ئاپام گايىدا بۇ يەرگە مېھماندارچىلىقىغا كەلگەندە مېنى سۆيۈپ قويىدىغاندەك، مېنى سۆيۈپ قويدى.

ــ مەنمۇ سىز بىلەن كېتىمەن! سىز چوقۇم... كېتەمسىز؟

ــ بۇنداق دېسىڭىز ئانچە توغرا بولمايدۇ.

ــ نېمىشقا توغرا بولمايدۇ؟

ــ بىز كېتىمىز، بىراق سىز بىلەن ئەمەس...

ــ نېمىشقا؟!

ــ ئېچىنارلىق يېرى يوق! ھەممە ئىش ئۆتۈپ كېتىدۇ، ھەممە ئىش ئۇنتۇلىدۇ...بولۇپمۇ 21 ياشتا شۇنداق بولىدۇ! بۇ ھەمىشە ئايان ئىش. گەرچە ھەمىشە ئايان بولغان ئىشنىڭ ھەممىسى ھەقىقەت بولمىسىمۇ. لېكىن ھازىرقى ئەھۋال ئاستىدا، مىتىنكا... ماڭا ئىشىنىڭ! مېنىڭ كىم بىلەن كېتىدىغانلىقىمنى بىلمىسىز، ئەلۋەتتە. مەن شۇنىلا دەپ قويايىكى، ئۇ ئالىي دەرىجىلىك دېڭىز ئارمىيىسى مەكتىپىنى پۈتتۈرگەن، دېڭىز ئارمىيىسى جۇڭۈبىيىسى. ئۇ ھازىر دەم ئېلىشتا...ئۇ بۇنىڭدىن بىر ئاي بۇرۇن پوچتا ئىدارىسىگە كېلىپ، ئاغىنىلىرىمغا ئىشلىرى ئوڭۇشلۇق ئىكەن دەپ قويغىن دېگەنىدى.

ــ دەم ئېلىشتا بولمىغان بولسا،...سىز تېلېگرافچى بولمىغان بولسىڭىز، ئۇ ھالدا...

ئۆزىڭىزنى قىينىماڭ. مىتە: ئىش يەنىلا شۇنداق بولىدۇ. بۇنى سىزگە ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيمەن. شۇنداق بولسۇن دەيلى،

ئەلۋەتتە، مەن ...ئەپۇ قىلىڭ، مۇۋاپىق سۆزتاپالمىدىم، ئۇنداق دەيلى، ئەگەر مەن سىزنى يىگىت، جىگرى بار دەپ ئىلىپ ھورمەت-لىگەن بولسام، سىزنى سۆيگەن بولاتتىم. ئۇ ھالدا ھېچقانداق مەسىلە تۇغۇلمايتتى. كىشىلەر، مۇھەببەت ئىچ ئاغرىتىش دېمەكتۇر، دېيىشىدۇ. ئەمما ئۇ ئىچ ئاغرىتىش ئەمەس، مىتىنكا! بىراق سىز ئاق كۆڭۈل،...ئىنتايىن ياخشى ئادەم بولغانلىقىڭىز ئۈچۈن، مەن سىزنى ھۆرمەتلەيمەن، شۇنداقلا سۆيىمەن. ئۆزىڭىزنى قىينىماڭ، مىتە!

بۇ — بۈگۈن بولغان ئىش.

— ئونبىگىنچە سەرگۈزەشتە: "ئۇ ئۆزىنى باشقا بىرسىنىڭ قوينىغا ئاتتى"، — دېدى نامازشام ۋاقتىدا ھامماممام، — جىاڭجۈنگە ئەمەس، ئالىي دەرىجىلىك دېڭىز ئارمىيىسى مەكتىپىنى پۈتتۈرگەن جۈڭۈپىغا تەگدى. راست، پۈتكۈل ۋەقەلىك «ئونبىگىن» دېگەن رومانىدىكىگە ئوخشاش دېيەرلىك باشلانغان — ئۇ ئالدى بىلەن سىزنى ئىزدىدى، سىزگە: "يۈرەك سۆزىڭىزنى ئېيتىڭ!" دەپ تەلەپ قىلدى. بۇنى ئۆزىڭىز ماڭا دەپ بەردىڭىز، ئېسىڭىزدە بارمۇ؟

— ئۇنى تىلغا ئالماڭ...بولدى! تىلغا ئالماڭ...

مەن قاتتىق ئاۋاز بىلەن گەپ قىلغاندەك قىلدىم.

مېنىڭ پوچتا ئىدارىسىدە قىلغۇدەك ئىشىم قالمىدى.

پوچتا ئىدارىسىگە ئاخىرقى قېتىم بارغانىدا...خىزمەتتىن چېكىنىش ئىلتىماسىنى ئالغاچ باردىم. يەنە مەزمۇنى ئوخشاش ئىككى پارچە تېلېگرامىمنى ئالغاچ باردىم: بىرنى ئاپامغا، بىرنى مومامغا. تېلېگرامىمدا مۇنداق دېيىلگەن: "سىزنىڭ شەنە كۈنى يەنى 17-چىسلا ئۆتكۈزۈلىدىغان تويىمىزغا قاتنىشىشىڭىزنى كۈتىمەن.

سىزنى سۆيۈپ، مىنە"

مەن يېرىم دۈگمەلەك كەلگەن كىچىك دېرىزە ئىچىدىن ئوتتۇرا ياش بىر ئايالنى كۆردۈم، مەن تۇنجى قېتىم پوچتا ئىدارىسىگە كەلگەندە، ئۇ مېنى "قوڭۇر چاچ يىگىت" دەپ چاقىرغانىدى.

— توي قىلامسىز، قوڭۇر چاچ يىگىت؟ — دەپ سورىدى ئۇ ھەيران قالغان ھالدا. ئەمما ئۇ تاك-تاك-تاك ئاۋاز چىقىرىپ ئادەمنى بىسەرەمجان قىلىدىغان تېلېگراماخانىغا قارايمۇ قويمىدى. ئېھتىمال، ئۇ ھەممىنى ئۇقۇپ بولغان ئوخشايدۇ... لېيۇبامۇ ئىلتىماس يوللىغانمىدۇ؟ ياكى ئۇ كەتكەنمىدۇ؟

— كاراشنىكوۋا بارمىدۇ؟

— بار، قوڭۇر چاچ يىگىت... ئۇ تېخى ۋاقتىنچە ئىشلەۋاتىدۇ... لېيۇبا! — ئۇ ھېسداشلىق بىلەن تىكىۋاتقان كۆزىنى مەندىن يۆتكەمەستىن، لېيۇبانى چاقىردى.

لېيۇبا چىقتى، ئۇ مېنى كۆرۈپ ھەيران قالمىدى.

— ياخشىمۇ سىز، مىنە!

— ياخشى، سىزچۇ... يەنە ئىشلەۋاتامسىز؟ — نېمە ئۈچۈن سورىغانلىقىمنى ئۆزەممۇ ئۇقمىدىم. (ئۇ جاۋاب بەرمىدى) — مېنىڭ تېلېگراممامنى بېرىۋەتسىڭىز. مانا مۇشۇ ئىككى پارچە...

لېيۇبا تېلېگراممىنى ئوقۇپ چىقتى.

— چاقچاق قىلىۋاتامسىز؟

— بۇنداق دېمىسەم، ئۇلارىكەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ باللىرى بار! باللىرى...

— چۈشەندىم... بىرەر ئادەم يېنىڭىزدا تۇرغىنى تۈزۈك. ئۇ جىنا ھامامنى ھېسابلىمىدى.

www.uyghurkitap.com

— ئوقۇشىڭىزنى قانداق قىلسىز؟ — دەپ سورىدىم ھېچقانداق تايىنى يوقلا خىيال بىلەن.

— كېچىلىك مەكتەپتىن سىرتتىن ئوقۇش مەكتىپىگە چىقىمەن، شۇنى بىلىڭكى، مەن بۇنىڭغا ئاساسلا كۆنۈپ قالىمەن.

— شىمالىي قۇتۇپقا بارامسىز؟

— نەدىن بىلدىڭىز؟

— ئەگەر شىمالىي رايونلارغىمۇ؟

— سىز قانداق بىلدىڭىز؟

— پەرەزىم.

— خەير خوش، مىتېنكا!

ئۇ تاك-تاك قىلىپ ئادەمنى بىسەرەمجان قىلىدىغان ئۆيى ئىچىدە غايىب بولدى.

مومام، ئاپام ۋە جىنا ھامماملارنىڭ چىراي-شەكلى بىر جەھەتتىنلا ئوخشاپ قالمايدۇ، مۇنداقلا قارىماققا پەقەت ياشلىرىلا ئوخشىمىغاندەك كۆرۈنىدۇ. مۇنداق قارىماققا بۇنداقتەك كۆرۈنىدۇ... بىراق، ياشلىرىدىن باشقا، ئاپام بىلەن مومامدا جىنا ھاممامىنىڭ كىدەك، ھەتتا بۇگۈنمۇ يوشۇرۇپ قالالمىغان سۈرلۈك قىياپەت، ئۆزىنىڭكىنىلا راست دەيدىغان مىجەز يوق ئىدى. ھېلىمۇ مېنىڭ بۇگۈنكى جەم بولۇپ ئولتۇرۇشتىن مەقسەتنىڭ جىددىي بىر سۆھبەت ئۆتكۈزۈش ئىكەنلىكىنى ئالدىن ئېيتىپ قويغىنىم.

ئالاقزادىلىكتە قالغان ئاپام بىلەن مومام بۇنداق جىددىيلىكنى ئىمكان قەدەر پەسەيتىشكە تىرىشىپ، تۇغقانلىرىمنىڭ يېقىنقى سۈرەتلىرىنى ماڭا كۆرسىتىشكە باشلىدى. بۇ تۇغقانلار بىزدىن بەك يىراق

يەردە تۇرغاچقا، مەن ئۇلارنى "يىراق تۇغقان" دەپ بىلدىم: موماي ئىككى ئوغلى بىلەن نەۋرىلىرىنىڭ سۇرىتىنى، ئاپام ئۇچ قىزىنىڭ سۇرىتىنى چىقاردى. ئۇلار مېنىڭ "دادا باشقا، ئانا بىر" ئاچا-سىڭىللىرىم بولۇپ، تۇرمۇش مېنىڭ ئۇلار بىلەن بىر ئائىلە بولۇپ ئۆتۈشۈمىنى خالىمايتتى. بۇ سۇرەتلەرنى مەن تۇنۇگۈن كۆرۈپ بولغان...

— دېمەك، بۇ "ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرىدىغان توي"مۇ؟ — دەپ سوراشتۇرغىلى تۇردى هاممام.

ئۇ ئۆزىنى شۇ قەدەر ئەركىن تۇتتىكى، هەتتا بۇگۈن شىرە ئالدىدا ئولتۇرۇپمۇ هېچقانداق تەمتىرەپ قالمىدى، پەقەت ئېسىنكىرەپ ئولتۇرالماي قالدى.

بۇنى چاندۇرماسلىق ئۈچۈن، دەسلەپتە ئۇ مەسخىرە قىلىش يولى بىلەن ياپقىلى تۇردى.

— بۇ، فىلى يىغىنمۇ①؟

ئۇنىڭ بىر ئېغىز سۆزى بىلەن، نەچچە ئايدىن بۇيان سۇركىلىپ خوراپ كەتكەن "ئارقان" ئۆزۈلۈپ كەتتى، چاتما كېمە ئارقاندىن ئاجراپ، خۇددى ماتورلۇق كېمىدەك، ئۆز ئالدىغا يۇرۇپ كەتتى، هەتتا تېز سۈرئەت بىلەن مېڭىشقا باشلىدى.

---

① كۈتۈزۈۋ 1812 - يىل 9 - ئايدا فىلىدا (موسكۋا ئەتراپىدىكى بىر-كەنىت) هەربىي يىغىن چاقىرغان. يىغىندا ستراتېگىيىلىك مۇهىم هەل قىلغۇچ تەدبىرلەر كۆرۈلۈپ، قوشۇننىڭ جانلىق كۈچىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن، موسكۋادىن ۋاقتىلىق كېچىش قارار قىلىنغان. شۇ چاغدا ناپولېئون قوشۇنى قىستاپ كېلىپ قالغاچقا، يىغىن ئىنتايىن جىددىي كەيپىياتتا ئېچىلغان.

www.uyghurkitap.com

ـــ بىز بىرىۇلىبۇودا① تۇرۇۋاتىمىز، ـــ دەپ جاۋاب بەردىم مەن قوپال هالدا.

ـــ هاممىڭىز چاقچاق قىلىۋاتىدۇ. بىز چۈشىنىمىز... ـــ دېدى ئاپام هم دەپ ماڭا ئۆزەڭنى تۇتۇۋال دېگەندەك قىلىپ.

ـــ مەن سىلەرنى شۇنچە يىراق يەردىن بۇ يەرگە چاقچاق قىلىمەن دەپ چاقىرىپ كەلگەن ئەمەس.

ـــ ئۇنداقتا، سىز ئۇلارنى زادى نېمە مەقسەت بىلەن ئېلىپ كەلگەن؟ ـــ دەپ سوردى هاممام جىددىي كەيپىياتتا. ئۇنىڭ يۈزى "ئاپتاپتا كۆيگەندەك قىزىرىپ كەتتى"، شۇڭا يۈزىدىكى خال بىلەن سەپكۈنلەر، هەتتا كالپۇكلىرىدىكى قىزىللارمۇ ئوپئوچۇقلا كۆرۈنۈپ قالدى.

ـــ جېنىم ئاپا، مەن سىزدىن هېچقاچان، هېچقانداق بىر ئىشنى تەلەپ قىلىپ باققان ئەمەس... ئەمدى مەن سىزدىن ئۆتۈنمەنكى، مېنى ئەكىتىڭ! مەن بالىڭىزغا قاراپ بېرەي. نېمە ئىشىڭىز بولسا قىلاي. مەن سىزگە ئەسقاتمەن ... مېنى ئالغاچ كېتىڭ!

ـــ نېمە بولدۇڭ، مىتىنكا؟

ئاپام ئالدىمغا كېلىپ يۈكۈنۈپ ئولتۇرۇپ، مېنى قۇچاقلىۋالدى. ئاپامنىڭ قوللىرى ماڭا ئانچە تونۇش ئەمەستەك تۇيۇلدى... ئەمما مەن ئۇنى سۆيۈشكە باشلىدىم:

ـــ مېنى ئېلىپ كېتىڭ جېنىم ئاپا!...

ـــ نېمە ئىش بۇ، جېنىم بالام؟

ـــ بولمىسا، مېنى يەسلىگە بېرىۋېتىڭ.

① بىرىۇلىۋو ـــ موسكۋا شەهەر رايونىدىكى يەر ئىسمى، ۋەقەلىكىنىڭ باش ـ ئايىغىغا قارىغاندا، باش قەهرىمانلىڭ تۇرغان يېرى بولسا كېرەك.

ـــ نېمە دەۋاتسەن؟ نېمە دەۋاتسەن؟!

ـــ كېچىكىپ قالدىم...مەن بىلمۇاتمەن.

ـــ زادى نېمە ئىش بولدى؟! ئوچۇقىنى ئېيت... مەن بۇ ياقتا كۆپ كېلەلمىسەمۇ، ساڭا بەك ئامراق... سەن مېنىڭ بىردىنبىر ئوغلۇم تۇرساڭ!

ـــ ئۇنداق بولسا، مېنى ئېلىپ كېتىڭ.

ـــ زادى نېمە ئىش بولدى؟

ـــ مەن بۇ ئۆيدە ياشىيالمايمەن.

ـــ جىنا ھامماڭ بىز ئۈچۈن شۇنچە كۆپ ئىشلارنى قىلىپ بەرگەن تۇرسا!

ـــ ئۇنى بىلمەن.

ـــ بۇ گېپىڭ جايىدا! ـــ ئاپام گېپىمدىن تۇتتى. ـــ ئوقۇشنى قانداق قىلسەن؟ جىنا ھامماڭ سېنى ئۆز ئىشىنىڭ ۋارىسى قىلىشنى ئىستەيدۇ، بۇنى ئۇ خېتىدە دېگەن. مەن پىكرىمدە چىڭ تۇرۇۋالمايمەن: ئۆز يولۇڭنى ئۆزەڭ تاللىساڭ بولىدۇ. بىراق ھامماڭنى يالغۇز تاشلىۋەتسەڭ ئادىل بولامدۇ؟ ئۇنىڭ قىلغان ياخشىلىقلىرىغا مۇشۇنداق جاۋاب قايتۇرامسەن؟ ئوغلۇم... ئادىل بولۇشۇڭ كېرەك. جېنىم بالام، مەن سېنى ئېلىپ كېتىشىم مۇمكىن، سېنىڭ دېگىنىڭ بويىچە. ئارزۇيۇڭ بويىچە!... بىراق، بۇنداق قىلىش ئاقىلانىلىق بولامدۇ؟ مەنمۇ؟ مەنمۇ سەن ئۈچۈن ئويلاۋاتسەن! جىنا ھامماڭ سېنى دەپ شۇنچە ئىشلارنى قىلدى...

مەن ھاممامغا كۆزۈمنىڭ قىرىدا قارىدىم، ئۇ جانسىز ئادەمدەك قېتىپلا قاپتۇ: ھاكۆبقىپلا قاپتۇ، ھەتتا چىرايىدا قىلچە ئىپادە يوق. ئەمما ئاۋازى يەنىلا ئۇنلۇك چىقاتتى:

www.uyghurkitap.com

ـــ بۇ دۇنيادا ھەققانىيەت دېگەن نەرسە بارمۇ؟ ـــ دەپ سورىدى ئۇ.

ـــ ھەققانىيەتمۇ؟... ھەققانىيەت مېنىڭ "ئارقان"نى چېپىپ تاشلاپ، "چاتما كېمە" بولماسلىقىمدا!

ئاپام ئىككى قولى بىلەن بېشىنى تۇتۇۋېلىپ:

ـــ بۇ ئىشنىڭ ئارقان بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟ چاتما كېمە بىلەن نېمە مۇناسىۋىتى بار؟ ـــ دېدى.

ـــ ئالدىرىماڭ: بۇ نەرسىلەر ئەمدى زادىلا بولمايدۇ! ـــ دېدىم مەن.

ـــ بۇ دۇنيادا ھەققانىيەت دېگەن نەرسە بارمۇ؟ ـــ ھاممام گېپىنى يەنە تەكرارلىدى.

ـــ مەن ئاخىر ئۇنىڭغا ئېرىشتىم! بىراق ئەڭ قەدىرلىك نەرسىدىن بارا-بارا ئايرىلىپ باردىم. ئىگە بولدۇم-دە، يەنە ئايرىلدىم... ئىگە بولۇپ يەنە ئايرىلدىم...ئايرىلدىم.

ـــ ئىكىكىلار نېمە دېيىشۇاتىسىلەر؟ نېمىلەرنى دېيىشۇاتقىسىلەر؟! ـــ ئاپام ئوچۇقنى ئېيتىشنى ئۇتۇندى.

ـــ مېنى ئېلىپ كېتىڭ، ئەگەرمۇمكىن بولسا...ئېلىپ كېتەمسىز؟

ـــ ھاممانىڭ شۇنچە قۇربانلارنى بەرگەن تۇرسا!

ـــ قۇربان بېرىش قۇل بولۇش دېگەنلىك ئەمەس.

ـــ بۇ گەپ ھاممامنىڭ گېپى.

ـــ ياق، بۇ گەپنى مەن دېگەن. بۇ گەپنى ئۇ دېگەن ئەمەس.

گەپ قىلماي جىم ئولتۇرغان مومام ئورنىدىن تۇرۇپ، ئاران ئاڭلىنىدىغان ئاۋازدا دېدى:

ـــ مەن بۇرۇنلا ئېسىگىزگە سالغان، جىنوچكا. مەن سىزگە

جېكىلەپ ئېيتقانىدىم!

ئارىدىن بىر ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن مومام بىلەن ئاپام ماڭدى. مەن ئۇلارنى ئۇزىتىپ قويدۇم.

(«ھازىرقى زامان سوۋېت ئەدەبىياتى»
ژۇرنىلىنىڭ 1987 ـ يىللىق 2 ـ سانىدىن)

تەرجىمە قىلغۇچى: **رېيىمجان**

تەرجىمە تەھرىرى: **غۇلام غوپۇرى**

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كتابلارنىڭ بىرىنى تاپسىز

چولاق

ۋ. شۇكشىن

كىشىلەر سېرگى بىلەن سۇۋنىڭ ئايالى ھەقىقىدە سۆز-چۆچەك قىلىشىپ، ئۇنى نېيتى يامان بىشەم خوتۇن، ئىچى زەھەر، مىجەزى ئوسال بولغانلىقىنى ئۇستىگە تاز-تولا سارىڭ يەرلىرىمۇ بار دېيىشەتتى. شۇنىڭغا ئوخشاش ئەھۋاللارنى ئەتراپتىكىلەر كۆرۈپ، چۈشىنىپ تۇرغان بولسىمۇ، پەقەت سېرىيوگا كۆرمىگەن، چۈشەنمىگەندى. ئۇ باشقىلاردىن رەنجىيىتى ھەم ئىچىدە ھەيران بولۇپ: بۇ خەقلەر كۆزى ئوچۇق قارىغۇمۇ نېمە، ئايالىمنىڭ مۇستەقىللىق روھىغا كارامەت باي ئىكەنلىكىنى، كارامەت بىلىملىك ئىكەنلىكىنى... كۆرۈشمەيمىكىنا، نېمە بولدى، بۇ خەق، تىلىنى چاينىۋېرىدۇغۇ، ئۇنىڭ شۇنچە ئەقىللىق، شۇنچە چىچەنلىكىنى ئۇ خەق نەدىن بىلسۇن، دەپ ئويلايتتى. پاھ! ئۇنىڭ يول مېڭىشلىرىغا قارىڭ، ئۇنىڭ مېڭىشلىرى شۇنداق چىرايلىقكى، ئۇنى سىز يول مېڭىۋاتىدۇ دېمەيسىز، لەرزان ئۇسۇل ئويناۋاتىدۇ دەپ قالىسىز. ئۇ ھەر-بىر قەدىمىنى ئالغانداء، ئۇنىڭ ھەربىر قان تومۇرىمۇ ئۆركەشلەپ سەكرەۋاتقاندەك قىلىدۇ. سېرىيوگا ئايالىنىڭ يول ماڭغاندىكى ھالەتلىرىگە ئاجايىپ ھەۋەس قىلاتتىكى، ئۇنىڭ قەدىمىنى يۆتكىگەنلىكىنى كۆرگىنىدە، خۇشاللىقىدىن ئاغزىغا گەپ كەلمەي قالاتتى. ئۇيىدىمۇ

ئۇ ئايالنغا ھەيرانلىق نەزەرى بىلەن قاراپ كېتەتتى-دە، خۇشال بولغىنىدىن ئاغزىنى يۇمالماي قالاتتى، ھاياجانلىنىپ كەتكىنىدىن پۇتۇن ئەزايى تەرگە چۆمۈلۈپ كېتەتتى.

— نېمە بولدى؟ — دەيتتى كىلارا، — ھە؟... — ئۇ كۇلگىنىچە سېرىيوگىغا تىلىنى چىقىرىپ قويياتتى، ئاندىن ئىچكىرىكى ئۆيگە كىرىپ كېتىۋېتىپ، قەستەنگە نازلانغانىدەك قىلىپ، سېرىيوگىغا ناياقلاپ قويياتتى. بۇ چاغدا سېرگىمۇ ئىنتىك مېڭىپ ئۇنىڭ كەينىدىن كىرىپ كېتەتتى.

...ئۇلار ئاغزىغا كەلگەننى دېيىشىدۇ، ئۇنى تېخى،... ھەي، سەھرا دېگەن شۇنداق-دە! سېرىيوگا تەقدىر ئاتا قىلغان بۇ ئېسىل ئايالىنىڭ ئۆز يېنىدىن كېتىپ قالماسلىقىنى تىلەپ تەڭرىگە سېغىنىپ دۇئا قىلغانىدى، بەزى چاغلاردا ھەتتا دەككە-دۈككىدە ئۆز-ئۆزىدىن: مەن مۇشۇنداق بەختتىن بەھرىمەن بولۇشقا ھەقلىقمۇ؟ مەن مۇشۇنداق بەخت-سائادەتكە لايىق كىلەمدىمەن؟ بىرەر ئۇقۇشماسلىق بولۇپ-كۇنلەرنىڭ بىرىدە بىرەرسى تۇيۇقسىز كېلىپ ماڭا: "ھەي، زورىگەر ئۆي، نېمە بولدى ساڭا؟ قانداقسىگە مۇشۇنداق ساھىبجامالغا ئىگە بولۇپ قالدىڭ؟" دەپمۇ سوراپ قالارمۇ دەپ سوراپ قويياتتى.

سېرىيوگا بىلەن كىلارا بىر دوختۇرخانىدا تاسادىپىي تونۇشۇپ قالغانىدى، كىلارا ئۇ دوختۇرخانىغا يېڭىدىن سېستىرا بولۇپ كەلگەندىكەن، سېرىيوگا ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆرۈش بىلەنلا ياقتۇرۇپ قالغانىدى. ئالدى بىلەن ئۇنىڭ كلارانىڭ كۆزەينىكى بىلەن ئەپچىلگىنە كەلگەن بۇرنىغا كۆزى چۈشكەنىدى. سېرىيوگا بىردىنلا ئۆزىنى تۇتالماي قالدى. كېيىن ئۇ يەنە كلارانىڭ كىشنى مەپتۇن قىلىدى-

www.uyghurkitap.com

غان يەرلىرىنى ئارقا-ئارقىدىن كۆرۈپ قېلىپ، ئۆزىنى تېخىمۇ تۇتۇلۇ-ماي كەتتى. سېرىيوگا باشتا ئۇنىڭ ۋال-ۋۇل قىلىپ چاقناپ تۇرىدىغان كۆزەينەكىنى، ئاندىن ئۇچلۇق كەلگەن كىچىككىنە بۇرنىنى، ئۇنىڭدىن كېيىن بولسا ئۇنىڭ بېشىدىكى قېنىق قوڭۇر چاچلىرىنى كۆردى. ئۇنىڭ ئۇچىسىدىكى ئاپئاق خالات شامالدا يەلپۇنۇپ تۇراتتى. ئۇ كارىدوردىن ئىتتىك ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، سولاشقان هالەتتە ئۆچىرەتتە تۇرغان كىسەللەرگە: "دورا ئالماشتۇ-رىدىغىنىڭلار كىرىڭلار!" دەيتتى. بۇ گەپنى دەۋېتىپ، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ كىچىككىنە بۆلىمىسىگە كىرىپ كېتەتتى. سېرىيوگا ئەس-هوشىنى يوقتىپ قويىدى، بېشى بىردىنلا دەهشەت ئاغرىغانىدەك بولدى. ئاندىن كلارانىڭ نازۇك بارماقلىرى سېرىيوگىنىڭ بەدىنىگە تەگكەن ۋە كلارا: "ئاغرىدىمۇ؟" دەپ سورىغان چاغدا، ئۇنىڭدىن گۈپۈلدەپ كېلىۋاتقان خۇش پۇراقتىن مەست بولۇپ كەتكەن سېرىيوگا هاياجان-لانغىنىدىن گەپ قىلالماي قالدى-دە، ئاغرىمىدى دېگەنىدەك قىلىپ بېشىنى چايقىدى. ئۇنى قانداقتۇر بىر خىل ۋەهىمە چۈلغۇالغاچقا، ئۇ مىدىر-سىدىر قىلالمايتتى.

— نېمە بولدىڭىز؟ — دەپ سورىدى كلارا.

سېرىيوگا ئالاقزادە بولغىنىدىن، ئاغرىمىدى دېگەنىدەك قىلىپ يەنە بېشىنى چايقاپ قويىدى. كلارا ئۇنىڭ قۇلقىنىڭ يېنىدىلا كۆلۈ-ۋەتتى...سېرىيوگىنىڭ قورسىقىنىڭ قانداقتۇر بىر يېرى ئوتتا كۆيۈ-ۋاتقاندەك بولۇپ كەتتى... ئۇ قاپىقىنى تۇردى... بىردىنلا "پاڭگدا!" يىغلىۋەتتى. ئۇ راستلا يىغلاپ سالغاندى. ئۇ ئۆزىنىڭ هەرىكىتىنى چۈشىنىشكە ئامالسىز قالغاندى، يەنە كېلىپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالمايتتى. ئۇنىڭ قاپاقلىرى تۇرۇلگەن، باشلىرى سېلىنغان، چىشلىرى كىرىشىپ

كەتكەنىدى. ئۇنىڭ كۆز ياشلىرى يارىلانغان قولىغا تامچىماقتا، كلارانىڭ يۈمران ۋە نازۇك بارماقلىرىغىمۇ تامچىماقتا ئىدى.

ــ بەك ئاغرىپ كېتىۋاتامدۇ؟ ــ دەپ سورىدى ھولۇققان كلارا ئالدىراپ.

ــ سىز بېرىڭ ئەمدى! ــ سېريوگا مۇشۇ گەپنى ئاران دېيەلىدى، ــ ئىشكىزغا بېرىۋېرىڭ! ــ شۇ تاپتا ئۇنىڭ ياش يۈقى يۈزىنى كلارانىڭ يېقىملىق ۋە نازۇك بارماقلىرىغا ھېچكىم ئاجرىتىۋالالمىغۇدەك دەرىجىدە چىڭ يېقىۋالغۇسى كەلدى. ئەمما ئۇ چاغىدا ئۇنى ۋەھىمە چۈلغۇۋالغانلىقى، ئۇنىڭ ئۇستىگە ئۇ بەكمۇ ئىزا تارتىپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن يىغلاپ تاشلىدى.

ــ بەك قاتتىق ئاغرىپ كېتىۋاتامدۇ ــ نېمە؟ ــ سېريوگىدىن يەنە قايتىلاپ سورىدى ئۇ.

ــ شۇنىسى...بۇ...بىزنى ئەسكى ئادەمىمكىن دەپ قالماڭ يەنە، بىلىپ قويۇڭ، بىز دېگەن پانۇس يېقىپ تۇرۇپ ئىشلەيدىغان لاردىن، ــ دېدى سېريوگا خاپا بولغان ھالدا، ــ نېمە بولسا بولسۇن، ھەممىمىز بىر دۆلەتتە ياشايمىز ــ دە!...

ــ نېمە؟ نېمە؟

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار تونۇشۇپ قالدى.

18 كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇلار توي قىلىشىۋېلىشتى.

كلارا ئۇنى "سولىشاڭغۇ" دەپ ئاتايدىغان بولدى. بۇنداق ئاتاش نېمىدېگەن يېقىملىق ــ ھە! كلارا ئەسلىدە بىر ياتلىق بولغانىدى، لېكىن ئېرى "مۆرىمەس" چېقىپ قالدى، شۇڭا توي قىلىپ كۆپ ئۆتمەيلا ئاجرىشىپ كەتكەنىدى. سېريوگا ئايالىنىڭ دەسلەپكى ئېرىنىڭ "مۆرىمەس" بولغىنى ئۈچۈن، ئۆز ۋۇجۇدىدا كۆچ ــ ماغدۇر-

نىڭ تېشىغا تېپىپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن يول ماڭغاندا بېشىنى ئېگىز تۇتۇپ، كۆكرىكىنى كېرىپ ماڭاتتى. كالا ئۇنى ماختاپ ئاغزىدىن چۈشۈرمەيتتى.

دەل شۇ ۋاقىتتا، سېرىيوگا ئۆزىنىڭ بەخت-سائادەتلىك ئىكەنلىكىدىن نېمە قىلارنى بىلمەي تۇرغان چاغدا، كىشىلەر ئۇنىڭ ئايالىنى تەرسا، زەھەر خوتۇن، دەپ سۆز-چۆچەك تارقىتىپ يۈرۈشتى... سېرىيوگا بولسا ئۇ ئادەملەرنىڭ گېپىگە پىسەنتىمۇ قىلىپ قويماي، بەخىرامان يۈرىۋەردى. ئۇ ئادەملەر كالارانى قىلچىمۇ چۈشەنمەيدىكەن... شۇلارمۇ ئادەم بولۇپ قاپتۇ! ئۇلارنىڭ كۆزى قىزارغان بولسا كېرەك، قۇرۇپ كەتسۇن! شۇمۇ ئىشمۇ، بەزىلەر باشقىلارنىڭ ئامىتى ئۈچۈن كەلگەنلىكىنى كۆرسە ئىچى ئېچىشىپ تۇرالماي كېتىدىكەنە! دەپ قالاتتى سېرىيوگا.

ــ سىلەر ھايۋاندىن ئۆگەنسەڭلار بولغۇدەك، ــ دېدى سېرىيوگا ئۆزىنى بىلەرمەن ساناپ يۈرىدىغان بىر كىشىگە نەسىھەت قىلىپ، ــ سېرىك ئۆمىكىگە ئېلىپ بېرىلغان بىر كۈچۈك سەھنىدە ئويۇن كۆرسىتىشكە چىقىرىلغىنىدا، باشقا ئىتلار كاشىپ قاۋاپ كېتىشىمەي، ئۆزىنى بېسىۋېلىپ تۇرىشىدىكەنغۇ! سىلەر نېمە سەۋەبتىن تۇرالماي تىتىلداپ كېتىسىلەر؟

ــ سەن بىچارىگە بىزنىڭ ئىچىمىز ئاغرىيدۇ...

ــ ھەسەل ھەرىسى بىچارە بولىدۇ... بىلەمسىلەر؟ ئىش شۇنداق!

سېرىيوگىنىڭ تازا غەزىپى كەلدى، ئەمما ئۇ ئۇنداق قىلىشنىڭ ھېچنېمىگە دال بولالمايدىغانلىقىنى، ئەخمىقانىلىق بولىدىغانلىقىنى بىلەتتى، شۇڭا بارغانسېرى غەزىپىنى باسالماي كەتتى.

ــ ئۇلارنىڭ كاشىغىنى بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن، ــ دېدى كالارا

ئۇنىڭغا، ــ مەجەزىمىز كېلىشىپ ئەپ ئۆتۈپلا كېتىشىدىغان بولساق، ئۇلارنىڭ نېمە دېيىشى بىلەن كارىمىز نېمە. ئۇلارغا قاراپمۇ قويمايمەن.

سېرىيوگا ئۇرۇق-تۇغقان، دوست-بۇرادەرلىرىنىڭ ئۆزىنىڭ كلارانى خوتۇنلۇققا ئالغانلىقىغا خۇشال بولمىغانلىقىدىن ئاغرىندى... ئۇ ئۆيلەنگەندىن كېيىن هاراق-پاراق دېگەنلەردىن ئۆزۈل-كېسىل قول ئۈزدى، بىر كىرئالىغۇ سېتىۋالدى، ئۇ هېلىقى كاس-كاس ئادەملەر كۆرۈپ قېلىپ زادىلا قىلمىسۇن دەپ، هەر شەنبە كۈنى مۇنچىسىنىڭ كېيىم سېلىش ئۆيىگە كىرىۋېلىپ كېيىم يۇياتتى. سېرىيوگىنىڭ ئانىسى بۇنىڭ زادى ياخشى ئەهۋال ئىكەنلىكىنى ياكى شۇملۇقتىن بېشارەت بېرىدىغانلىقىنى چۈشەنمەيتتى. بىر جەهەتتىن ئالغاندا، ئەر كىشى دېگەن خوتۇن خەقلەر قىلىدىغان بۇنداق ئىشلارنى قىلىپ يۈرمەسلىكى كېرەكتەك بىلىنەتتى، يەنە بىر جەهەتتىن ئالغاندا بولسا... خۇدا ئۆزى بىلەر! دەيتتى.

ــ هەر نېمە دېگەن بىلەن، ئۇ هاراق ئىچىشنى تاشلىدى-دە، ــ دېدى كلارا قېيىن ئانىسغا، ــ ئۇنى يەنە قانداق قىلغىن دېمەكچىدىڭىز؟ ئۇنىڭ قىلغان ئىشلىرى ئورۇنلۇق ئىش!

ــ سىز ئۇنىڭغا ئاز-تولا كۆيۈنسىڭىز بولىدۇ-دە، كىر-پىرنى ئۆزىڭىز يۇيۇڭ، ئۇ بىر هەپتە ئىشلەپ چارچىغاندىكىن، سەل ئارام ئالسۇن-دە!

ــ مەنچۇ، مەنمۇ ئوخشاش ئىشلەيمەنغۇ؟

ــ سىزنىڭ خىزمىتىڭىز... سىزنىڭ ئىشىڭىزنى قانداقمۇ ئەرخەق-لەرنىڭ ئىشى بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولسۇن، ۋاي ئالتۇن خېنىم! ئۇ دېگەن ئەتىگەندىن تارتىپ كەچكىچە رول باشقۇرىدۇ (سېرىيوگا تراك-

تورچى ئىدى)، ئۇنىڭ قوللىرى قانچىلىك كۆچەپ كېتىدۇ دېمەيسىز! ئۇنىڭ جېنى تۆمۈر ئەمەس-تە!

— ئېيتقىن بىلەن قانداق تۈرمۈش كەچۈرۈشنى ئۆزۈم بىلىمەن، — دەپ جاۋاب بەردى كلارا، — سىز يەنە ئۇنى ھاراق ئىچىپ سارغىلىق قىلسۇن دېمەكچىمۇ؟

— نەدىكى گەپلەرنى قىلىۋاتىسىز؟

— بولدىغۇ ئەمسە! سىز ياخشىلىق قىلىڭلار، ئۇنى بىلمەيدىغان كىشىلەرمۇ بولىدىكەن.

— مېنىڭ ئۇنىڭغا ئىچىم ئاغرىيدۇ، مىڭ قىلغان بىلەن ئۇ مېنىڭ ئوغلۇم ئەمەسمۇ...

— ئۇلار غەرق مەست بولۇشۇپ، چوڭ كوچا بويىدىكى قاشانىڭ يېنىدا توپىغا مىلىنىپ يېتىپ كەتسە، ئىچىڭلار ئاغرىمامدۇ-ئاغرىمامدۇ؟ ئەلۋەتتە ئىچىڭلار ئاغرىيدۇ. شۇنداق بولغاندىن كېيىن بولىدى. سىز بۇ توغرىدا يەنە تەگەپ يۈرىۋەرمەڭ جۇمۇ، ئۇقتىڭلارمۇ؟

— ۋاي خۇدايىمەي! — ئانا نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى، — مانا ئەمدى بىرەر ئېغىز گەپنىمۇ قىلغىلى قويماس بولۇپ كەتكىنىنى. ئېرىنىمۇ ئازابلاڭ، مېنىڭمۇ ئاغرىمىنى ئاچۇرماڭ.

— ماقۇل ئەمسە، مەن ئۇنىڭغا ئېيتاي، ئۇ ھېلىقى بۇرادەرلىرى بىلەن شوپاڭغا بېرىپ بولۇشچە ئىچىشسۇن. ئەمدى خۇشال بولارسىز؟

— سىز نېمىشقا ھاراق ئىچىدۇ، ھاراق ئىچىدۇ، دېگەن گەپ بىلەنلا قالدىڭىز؟ — ئانا ئاچچىقلىنىپ كەتتى، — ئۇ سىز بىلەن تۇرمۇش قۇرماستىمۇ ھاراق ئىچىپ مەست بولۇپ قالغان ئەمەس، سىز نېمىشقا "تازا ئىچسۇن، ھاراقنى بەك ئىچسۇن" دېگەن گەپنى

دەۋېرىسىز؟

ـــ ماقۇل، مەن ئۇنىڭغا ئېيتاي، "ئانام سىزنى كىر يۇمسۇن دەيدۇ" دەپ قويماي، ـــ دەپ جاكارلىدى كلارا. ئۇ گېپىنى دەۋېتىپ راست دېگەندەكلا ئورنىدىن قوپۇپ، تىنباباتىچلىكىكە ئائىت بىر كىتابنى بىر چەتكە قويۇپ قويدى.

ئانا قورقۇپ كەتتى.

ـــ بولدىلا ئەمدى! ھېچنېمىدىن ـ ھېچنېمە يوقلا "مەن بېرىپ ئېيتاي" دەيدىكەنسىز. سىز بارسىڭىز ئۇنى چېتىۋالسىزغۇ تايىنلىق.

ـــ ماقۇل ئەمسە، سىزنىڭچە قانداق قىلساق بولىدۇ؟ ـــ كلارا يۇقىرى گىرادۇسلۇق كۆزەينىكى ئارقىلىق قېيىن ئانىسىغا تىكىلىپ قارىدى، ـــ كونكرېتراق قىلىپ ئېيتىڭا قېنى!

ـــ دەيدىغان ھېچقانداق گەپ يوق، شۇغىنىسى، پەمىچە، قەدىرلىكىم، ئېرىڭىز بىلەن قېرىغىچە بىللە ئۆي تۇتۇپ، ئۆمۈرۋايەت بىللە ئۆتىدىغان نىيىتىڭىز يوق، گەپ شۇ. ئۆمۈرۋايەت بىللە ئۆتۈش خىيالىڭىز بولسا، ئۇنىڭغا كۆيۈنەتتىڭىز. ھازىر سىز قانداق قىلۋاتىسىز؟... مېنىڭچە سىز ئېكسپىلاتاتسىيە قىلغۇچىغا ئوخشاش ئۇنىڭ شىللىسىگە مىنۇتبلىپ، ئۇنى ھارۋۇرۇپ ماداريدىن كەتكۈزۈۋەتمەكچى بولۇۋاتىسىز. سىز ئۆزىڭىز بىر چېلەك سۇ ئەكەلىسىڭىز چارچاپ ئۆلۈپ قالاتتىڭىزمۇ؟ ئۇ سىرتتا تراكتور ھەيدەپ ئەتىگەندىن كەچكىچە ئىككى قولى رولنى ئۇ يان تولغاپ، بۇ يان تولغاپ چارچاپ ھالى قالماي كېلىدۇ، ئۇ ئۆيگە كېلىشىگە قوشتىن چىقىرىپ سۇرەمگە سالغانىدەك ئىش بولىدۇ. قايسى ۋاقىتتا پۈت ـ قوللىرىنى سوزۇپ ئارام ئالارکىن، بىچارە ئوغلۇم!

ـــ سىزگە قايتا ئېيتىپ قويماي، ئۇنىڭغا قانداق كۆيۈنۈشنى مەن

ئۆزەم بىلمەن. ئۇنىڭغا قانداق چاغدا كۆيۈنۈشنىمۇ ئۆزەم بىلمەن. ئەرلەرنى ئەركە-نايىناق قىلىپ قويغان ئۆزىڭىز... ئاخىردا بىلە ئولارنى قانداق قىلىشنى بىلمەيسىز.

— ۋاي خۇدايىم، بۇگۈنكى كۈندىكى كىلىنلەر نېمە بولۇپ كەتكەندۇ؟ ۋايجان — ۋايجان! — دېدى ئانا ھېچقانداق ئامال قىلالماي.

بۇ بولۇۋاتقان گەپلەرنى سېرىيوگىنىڭ ئۆزى ئاڭلاپ بېقىشى لازىم ئىدى! كىلارانىڭ ئەقىل-پاراسىتى بويىچە بولغاندا، ئۇ بۇ گەپلەرنى ھەرگىز سېرىيوگىغا ئەينەن يەتكۈزۈشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى.

سېرىيوگا بولسا سۇ ئەكىلىش، كىيىم يۇيۇش دېگەنلەرنى كۆڭۈل-لۈك ئىش دەپ ھۆزۈرلىنىپ قىلاتتى... ھەمىشە ئۆيگە قايتىپ كېلىپلا ئاۋۇال ئايالىنىڭ بۇرنىنىڭ ئۇچىغا سۆيۈپ قويۇپ، ئايالىنىڭ يانپىشىنىڭ ئاجايىپ كۈچلۈك ئىكەنلىكىگە، كەڭ ئىكەنلىكىگە ئىچ-ئىچىدىن ھەيران قالاتتى؛ ياكى بولمىسا، تازا بىر قاراپ تاماشا قىلىۋېلىش ئۈچۈن ئۇنىڭدىن ئاق خالاتنى كىيىشنى ئۆتۈنەتتى.

— نېمە قىلغىنىڭىز بۇ؟ — دەيتتى كلارا نازلىنىپ، — غەلىتە ئىشلارنى قىلىۋاتقىنىڭىز ئېسىمدە؟

— كىيىڭ، سىزدىن ئۆتۈنەي، — دەيتتى سېرىيوگا گېپىدە چىڭ تۇرۇپ، — بىز تۇنجى قېتىم ئۇچرىشىپ قالغاندا، سىز مۇشۇ ئاق خالاتنى كىيگەن ئىكەنسىز. كىيىڭ، تازا بىر قارىۋالاي: مېنىڭ ماۋۇ يېرىم يەنە دۇپۇلدەپ سوقۇپ كېتىۋاتىدۇ، — ئۇ ئۆزىنىڭ يۈرىكىنىڭ ئۇدۇلىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ سۆزلەيتتى، — سىزدىن خۇش بولۇپ قالاي، كلار ئېدىك. — ئۇ كلارانى كلار ئېدىك دەيتتى. بولمىسا، ئۇنى ۋارقىراپ چاقىرىشقا توغرا كەلگەن چاغلاردا،

كلارنىت دەپلا چاقىراتتى.

شۇنداق قىلىپ كلارا خالاتنى كىيۋالاتتى-دە، ئىككىسى بىر هازاغىچە ئوينىشىپ كېتەتتى.

— قەيىرىڭىز ئاغرىيدۇ؟ — دەپ سورايتتى كلارا.

— ماۋۇ يېرىم، — دەيتتى سېريوگا يۈرىكىنىڭ ئۈدۈلىنى كۆرسىتىپ.

— خېلى ۋاقىت بولدىمۇ؟

— 75 كۈن بولدى.

— قېنى، بىر ئاڭلاپ باقاي! — كلارا قۇلقىنى ئۈنىڭ مەيدىسىگە مەھكەم يېقىپ ئاڭلايتتى. سېريوگا بولسا كلارانىڭ چاچلىرىدىكى مايدىن چىقىپ تۇرغان خۇش پۇراقىنى ئىچىگە سۈمۈرەتتى... ئۇ هە دەپ هايانلىنىپ كېتەتتى، ئۆزىنى كۆڭۈللۈك سېزەتتى، ئەركىن-بىمالال بولۇپ كېتەتتى. ئۇ "دوختۇر"نى چىڭ قۇچاقلاۋالاتتى، تۈمشۇقلىرى بىلەن ئۇنىڭ بۇرنىنىڭ ئۇچىنى ئىزدەيتتى. نېمىشقىدۇ ئۇ كلارانىڭ بۇرنىنىڭ ئۇچىغا سۆيۈۋېلىشقا خۇشتار ئىدى.

— بولدى ئەمدى، تازىمۇ قىلىدىكەنسىز، — دەيتتى كلارا ئۇنى ئىتتىرىۋېتىپ قۇتۇلۇشقا ئۇرۇنۇپ، — مەن دېگەن دوختۇر جۇمۇ!... ئېرىنىڭ هەمىشە ئاشۇنداق بىر قېلىپتا مۇلايىملىق ۋە مېھرىبانلىق بىلەن ئەركىلىتىشلىرى ئۇنى بىرئاز زېرىكتۈرۈپ قويغان بولسا كېرەك.

"ئېھ، خۇدا، بۇنداق بەختنى قانداقسىگە ماڭا نېسىپ قىلغانسەن! — سېريوگا ئويغا پاتقان قىياپەتتە كېيىم-كېچەك يۇيغىلى سىرتقا چىقىپ كېتەتتى، — مۇشۇ بەختىنىڭ سىناقلىرىدىن ئۆتەلەرمەنمۇ؟ سىراڭ بولۇپ قېلىشىممۇ ئەجەب ئەمەس. ئۇنداق بولمىغان-

www.uyghurkitap.com

دەمۇ ئۇزۇل-كېسىل چۈشكۈنلىشىپ كېتىشىم مۇمكىن.

ئۇ ساراڭ بولۇپ قېلىشقىمۇ ئۇلگۈرەلمىدى. ئەمما كۈتۈلمىگەن بىر ۋەقە يۈز بېرىپ قالدى.

سېرىيوگىنىڭ سلاۋكا ئىسىملىك بىر نەۋرە ئاكىسى بار ئىدى، ئۇ تەتىلدە يۇرتىغا دەم ئېلىشقا كەلگەنىدى. سلاۋكا چوڭ شەھەردىكى بىر ئالىي تېخنىكا شۆبۈەنىدە ئوقۇيتتى، ئۆيدىكىلەر ئۇنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرۈشەتتى، ھەر قېتىم ئۇ دەم ئېلىشقا كەلسە، سلاۋكىنىڭ دادىسى (سېرىيوگىنىڭ تاغىسى) ئۇنىڭغا ئاتاپ كەچلىك ئولتۇرۇش قىلىپ بېرەتتى، بۇنداق ئولتۇرۇش بۇنىڭدىن ئىلگىرى ئىككى نۆۋەت ئۆتكۈزۈلگەنىدى. بۇگۈنكى كۈندە، سلاۋكا 3-يىلىلىققا چىققانىدى، شۇڭا يەنە بۇ قېتىمقى كەچلىك ئولتۇرۇش ئۆتكۈزۈلدى. كەچلىك ئولتۇرۇشقا سېرىيوگا بىلەن كلارامۇ تەكلىپ قىلىندى.

ئولتۇرۇش باشلانغان چاغدا ھەممە ئىش ناھايىتى نورمال، قىزغىن بولدى. كلارا ئۇچىسىغا سۈسۈن رەڭلىك بىر قۇر كىيىم كىيگەن بولۇپ، كىيىمىنىڭ يەڭلىرى ناھايىتى چىرايلىق، چوڭ سۈپەت ئىدى، ئۇ مەيدىسىگە نەپىس ياسالغان مېدالیون قادىۋالغان، قولىغا بىر ئالتۇن باغلىق سائەت تاقىغانىدى. ئۇنىڭ بېشىدىكى قىممەت باھالىق مىس بېزەكلەر نۇر چېچىپ پارقىراپ، كۆزەينىكىمۇ ۋال-ۋۇل قىلىپ تۇراتتى... سېرىيوگا ئۇنىڭ كۆزەينىكىگە ئاجايىپ ھەۋەس بىلەن قارايتتى! سېرىيوگا ئەترapىدىكى كىشىلەرگە كۆز يۇگۈرتۈپ چىقتى، ئاندىن ئايالىغا قاراپ قويىدى، ئۇنىڭ يۈرىكى خۇشاللىقىدىن ئىختىيارسىز ئويناپ كەتتى؛ كلارا شەرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشقان كىشىلەر ئارىسىدا گويا توخۇلار ئارىسىدىكى تۇرنىدەك ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىپ تۇراتتى. قارىمامسىز، ئۇ شۇ تاپتا ئۇ يەردە

بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، قەددىنى تىك تۇتۇپ، مەغرۇرانە ۋە ئەقىل-لىق قىياپەتتە، قالتىس تەربىيە كۆرگەندەك باشقىچىلا بىر سالاپەت بىلەن ئولتۇراتتى. سېرىيوگا سلاۋكىنكىمۇ ئۇنىڭغا باشقىچە كۆز بىلەن سەپسېلىپ قاراۋاتقانلىقىنى، يەنە تېخى شەرەدىن ئۆتۈپ كالارا بىلەن پاراڭلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئىچ-ئىچىدىن خۇشال بولۇپ كەتتى. دەسلەپتە ئۇلار ئانچە-مۇنچە بىرنېمىلەرنى دېيىشىپ ئولتۇرۇشقاندى، كېيىن بېرىپ بىردىنلا قىزىق پاراڭغا چۈشۈپ، بىمالال سۆزلىشىشكە باشلىدى، ھەتتا شەرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرغان ھەممەيلەن ئۇلارنىڭ مەمەدانلىق بىلەن قىلغان سۆزلىرىگە قىزىقىپ قۇلاق سېلىشىپ كەتمەكتە ئىدى. سلاۋكا ھەممەيلەننىڭ ئۇنىڭ سۆز-لىرىگە دىققەت بىلەن قۇلاق سېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ مۇنداق دېدى:

— ماقۇل ئەمسە، بىز دېگەن تېخىنكا ھەممىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ دەيدىغان كۆز قاراشتىكىلەرمىز، بىز خۇددى كىشىلەر ئېيتقان ۋە يازغاندەك تېتىقسىز ئادەملەرمىز...بۇ يەردە ھېنىڭ شۇنى ئوچۇق ئېيتقۇم كېلىدۇكى، بىز تېتىقسىزلىقنى ئەمەس، كونكرېتلىقنى ياقتۇ-رىمىز، چۈنكى بىزنىڭ نەزىرىمىزدىكى ئەڭ مۇھىم نەرسە پاكىت ئەپەندىدۇر.

— بۇ گەپتۇ جايىدا بولدى، شۇغىنىسى پاكىتنىڭ كەينىدىمۇ بەزى چاغلاردا كونكرېت بولغان جانلىق ئادەملەر بولىدۇ-دە، — دېدى كالارا رەددىيە بېرىپ، ئۇمۇ بولۇۋاتقان گەپ-سۆزلەرنى كۆپچىلىكنىڭ جەم تۇرۇپ ئاڭلىشۇاتقانلىقىنى پەملىگەنىدى.

— بۇنىڭغا ھېچكىم قارشى چىقمايدۇ، ئەلۋەتتە! — تېخىنكا ھەممىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ دەيدىغان كۆزقاراشتىكى سلاۋكا قورۇنغان ھالەتتە كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ دېدى، — لېكىن پاكىتنىڭ كەينىدە

جانلىق ئادەملەر بار دەپ قارايدىغان ۋە ئۇنى ئىزاھلاپ يۈرىدىغان بولساق، ئىلىم-پەن ۋە تېخنىكا ئالغا باسالماي توختاپ قالسا، بىزمۇبىر قەدەم ئالغا باسالماي قالمىز.

كلارانىڭ تاقۇالغان كۆزەينىكى يالت-يۇلت قىلىپ چاقنايتتى، بېشىدىكى مىس بېزەكلەرمۇ پارقىراپ تۇراتتى، قولىدىكى ئالتۇن باغلىق سائەتمۇ ۋال-ۋۇل قىلاتتى، ئۇ سلاۋكىنىڭ سۆزلىرىگە جاۋاب بېرىپ:

ــ ئۇنداق بولسا، تىببىي پەن ئاساسلىقى سىلەرنىڭ ئارقاڭلاردىن ئۆلۈكلەرنىڭ جەسەتلىرىنى يىغىپ يۇرۇشى كېرەك ئىكەن-دە؟ ــ دېدى. ئۇنىڭ گەپلىرى كۈچلۈك ئىدى، ئەتراپتىكىلەر گەپ-سۆز قىلماي قېتىپلا قالدى.

سلاۋكا شۇ ئەسنادا هودۇقۇپ نېمە قىلارنى بىلەلمەي قالدى، ئۇ ئۆزىگە كەلگەندىن كېيىن ئويلىمايلا:

ــ شۇنداق دېسىمۇ يامان كەتمەيدۇ، ئىنسانىيەت شۇنداق بەدەل بەرگەندە ئاندىن تەبىئەتنىڭ هەممە بايلىقلىرىنى ئۆز ئىلكىگە كىرگۈزۈۋالالايدۇ، ــ دېدى.

ــ بۇنداق قىلىش كۆز بويامچىلىق بولىدۇ، ــ ئۇ خىلىغچە جىم تۇرغاندىن كېيىن پەس ئاۋاز بىلەن مەنىلىك قىلىپ دېدى.

سلاۋكا ئېغىزىنى ئېچىپ زورلاپ كۈلمەكچى بولدىيۇ، ئەمما بۇ ياسالمىلىق چېنىپ قالدى، بۇنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ سەزدى. شۇڭا ئۇ سەل جىددىيلىشىپ قالدى.

ــ نېمە ئۈچۈن كۆز بويامچىلىق بولىدىكەن؟ مېنىڭ چۈشىنىشىمچە، كۆز بويامچىلىق قىلىش تىببىي پەننىڭ ئەسلىدىن ئۆزىگە خاس ئالاهىدىلىكى. يەنە كېلىپ تىببىي پەننىڭ ئۆزىلا شۇنداق.

— سز ئۆز ئىختىيارى بىلەن بالىنى چۈشۈرۈۋېتىشنى دەۋاتامسز؟
— بۇلا ئەمەس...

— پېرىخۇنلارنى دەۋاتامسز ئەمسە؟ بوپتۇ مەيلى، سز ئېسىل ئىزدە مەڭگۈ چىك ساقلايك، — دېدى كلارا سەل ئۆزىنى بېسۋالالماغان، غەزەبلەنگەن هالدا تەنبە بېرىش تەلەپپۇزى بىلەن، — هەرقانداق ئادەم، ئۇ شامال تېگىپ زۇكام بولۇپ قالغانلارنى داۋالىغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىك مۇناسىپ هالدا كېسەل داۋالاش هوقۇقى بولمسا، ئۇ يوشۇرۇن جىنايەتچى ھېسابلىنىدۇ، — "جىنايەتچى" دېگەن سۆزنى ئۇ ئالاهىدە ئېنىق ۋە كىشنى ئەيمىندۇرگۈدەك قىلىپ ئېيتتى، يەنە كېلىپ بۇ گەپلەرنى ئۇ ئۆسۈملۈك دورىلارنى كەلسە-كەلمەس ئىچىۋېرىدىغان سەھرالىق خوتۇنلارنىك ئالدىدا قىلدى... ئۇ ئاشۇ ئادەملەرنىك ئالدىدىلا شۇنداق دېدى... كۆپچىلىكنىك كۆزى تەڭلا كلارا غا بۇرالدى. سېرىيوگا مۇشۇ چاغدىلا بۇنىڭدىن كېيىن ئۆزىنىك ئايالىنىك كىشىلەرنى تېخىمۇ ھېيىقتۇرالايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ قالدى. ئۇ ئىختىيارسز هالدا قالتىس خۇشال بولۇپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنىك كۆزەينەك تاقىغان بۇ ئىلاھەسىنى نەقەدەر قەدىرلەپ سۆيىدۇ-ھە، ئۇ خەقلەرنىك ئالدىدا: "قانداقكەن، بىلىپ قويغانسىلەر ئەمدى؟! كاسىلدايسىلەرا تېخى!... دەپ بولۇشچە ۋارقىرىماقچى بولغانىدى، ۋارقىرىمىدى، ئەكسىچە يىغلۇۋەتتى. ئۇنىك نېرۋىسىنىك نېمە بولۇپ كەتكەنلىكىنى كىم بىلسۇن! ھېچنېمىدىن-ھېچنېمە يوقلا يىغلاپ كەتكىنىنى دېمەمدىغان. ئۇ كۆزىدىكى ياشنى يوشۇرۇنچە ئېرتىۋەتتى-دە، بىر تال پاپىروس تۇتاشتۇردى.

سلاۋكا يەنە بەزى گەپلەرنى قىلدى، لېكىن سورۇندىكىلەر:

سلاۋكا ئۇتتۇرۇپ قويدى، دەپ پىچىرلىشىپ كەتتى. ھەممەيلەن كلارانىڭ يېنىغا كەلدى ــ بەزىلەر رومكىسىنى كۆتۈرۈپ ئۇنى تەبرىكلەشتى، بەزىلەر بولسا ئۇنىڭغا سوئال قويدى،...سىرىيوگىنىڭ ئۇزۇنتۇرا كەلگەن ئېگور تاغا دېگەن تۇغقىنى سىرىيوگىنىڭ قولىغا ئاغزىنى يېقىن ئەكىلىپ:

ــ ئۇ ئايالىنىڭ دادىسىنىڭ ئىسمى نېمە؟ ــ دەپ سورىدى.

ــ نىكا نوروۋنا. كلاۋدىيا نىكا نوروۋنا.

ــ كلاۋدىيا نىكا نوروۋنا! ــ دېدى ئېگور تاغا، ئۇنىڭ بوم ئاۋازى باشقىلارنىڭ ئاۋازىنى بېسىپ چۈشتى. ــ ھە، كلاۋدىيا نىكا نوروۋنا ئىكەن ــ دە!...

كلارا شىرەنىڭ قارشى تەرىپىدە ئولتۇرغان سۈرلۈك كىشىگە بۇرۇلدى.

ــ ھە، قولىقىم سىزدە، دەۋېرىڭ! ــ دېدى كلارا ئېنىق قىلىپ سىپايىلىق بىلەن.

ــ قارىغا، سىز بىزنىڭ ئۆيدىكى ئادەمگە... مېنىڭ تۇغقىنىمغا ياتلىق بولۇپسىز، لېكىن بىز سىلەرگە توي مۇراسىمى ئۈتكۈزۈپ بەرمەپتۇق. بۇ نېمە ئۇچۇن شۇنداق بولۇپ قالدى؟ ئۆرپ ــ ئادەتكە مۇۋاپىق كەلمەيدىغۇ دەيمەن...

كلارا بۇ سوئالغا نېمە دەپ جاۋاب بېرىش توغرىسىدا ئانچىمۇ باش قاتۇرۇپ كەتمىدى. ئومۇمەن ئېيتقاندا، ئۇنىڭ مۇنداق بىر تۇغما مىجەزى بار ئىدى: ئۆزى خەقلەرنىڭ دىققەت مەركىزى بولۇپ قالغىنىدا، ھامان ئۇڭ ــ سولغا قاراپ بېشىنى لىڭشىتىپ تۇرۇپ كۈلۈمسىرەش بىلەنلا جاۋاب بېرەتتى... خەقلەر ئۇنىڭغا ھەيرانلىق نەزىرى بىلەن، زوق بىلەن قاراۋاتقاندا، ھەتتا بەزىلەر ئۇنىڭغا

يوشۇرۇنچە ھەۋەس قىلىۋاتقانىدا، ئۇ ھامان ئۇلارغا خۇش ھىد چېچىپ، ئۆزىنىڭ سېھرىي كۈچىنى كۆرسىتىپ، ئۆز نازاكىتىنى نامايان قىلىپلا تۇراتتى. ئۇ ئېگور تاغنىڭ سوئالىغا نىسبەتەن لەۋلەرىنى سەل مىدىرلىتىپ، پىسكىدە كۈلۈپ قويدى... تېخىنكا ھەممىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىدۇ دەيدىغان قاراشتىكى سىلاۋكىغا لەپپىدە بىر قاراپ قويۇپ، ئېگور تاغنىڭ سۆزىنى قىلىپ بولۇشىنى كۈتۈپ تۇرمايلا جاۋاب بېرىشكە باشلىدى:

— توي مۇراسىمى دېگەنمۇ ماھىيەتلىك نەرسە ئەمەس-دە، — دېدى كلارا ئۆزىنىڭ ئالتۇن ئۆزۈكىنى خەقلەرگە كۆرسىتىپ قويۇش ئۈچۈن قولىنى شىرەنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، — بۇ بىر خىل سىمۋولدىنلا ئىبارەت، ئۇنى كاپالەت دەپ ھېسابلىغىلى بولمايدۇ تېخى. ئائىلىۋى تۇرمۇشنىڭ مۇقىملىقىنى قانچىلىك ھاراق ئىچكەنلىك بىلەن ئۆلچىگىلى بولمايدۇ.

قارىمامسىز، ئۇنىڭ ئىستېداتى بۇگۈن مانا ھەقىقىي يوسۇندا تولۇق جارى قىلدۇرۇلغاندى! ئۇنىڭ بۇگۈنكىدەك ھالىتىنى ھەتتا سېرىيوگىمۇ كۆرۈپ باقمىغاندى. ياق، كلارانىڭ بۇگۈنكى كەيپىياتى ئالاھىدە ئۇستۇن ئىدى. بۇ چاغدا ئېگور تاغا پاخشا بولۇپ قالغان خورازنىڭ ھالىتىگە كىرىپ قالغاندى، كۆپچىلىك تەرەپ-تەرەپتىن مەسخىرە قىلغىلى تۇردى:

— بىلىپ قويدۇڭمۇ؟ ئەمدىغۇ ياخشى بولغاندۇ!

— قانداق، ئېگورشا، تەتۈرلۈك قىلۇۋېرەمسەن يەنە؟ ھى-ھى!...

— ئۆرپ-ئادەتتىن سۆز ئاچقىنىنى تېخى! سېنىڭ ئۆرپ-ئادەتىگە خەق پىسەنتىمۇ قىلىپ قويمىدىغۇ، قانداق... ھەي، جىم

www.uyghurkitap.com

ئولتۇرۇپ سېيكىنى يېگىن!

سېريوگا ئىچىدىكى خۇشاللىقنى بېسىپ تۇرۇشقا ئامالسىز قالغانىدى، ئۇ ئۆزىنىڭ خوتۇنى ئۇچۇن پەخىرلىنىپ كەتتى، شۇڭا كۆپرەك ئىچىپ سالغان بولسا كېرەك. ئۇ بىلەكلىرى ئۆدۈلدىكى تامغا يەتكۈدەك بولۇپ ئۆزىراپ قالغاندەك ھېس قىلدى، ئۇ تولىمۇ خۇشال بولۇپ كەتكەنىدى، ئۇ ھەممەيلەننى قاتارى قوچاقلاپ، سۆيۈپ چىقىۋەتكۈدەك بولۇپ كەتتى. ئۇ يەنە كۆزىگە ياش ئالدى، ئۇنىڭ تازا قاتتىق ئاۋاز بىلەن ناخشا ئېيتقۇسى، يەر-كۆكنى قاپلىغۇدەك دەرىجىدە كۈلگۈسى كەلدى...كېيىن ئۇ تاشقىرىغا چىقتى-دە، بېشىنى جۇمەككە تۇتۇپ، سوغۇق سۇ بىلەن بىر چايقۇۋەتتى، ئاندىن ئۇستى ئۇچۇق لاپاسنىڭ بىر بۇلۇڭىغا بېرىۋالدى، ئۇنىڭ تاماكا چېكىۋاتقۇسى، ئۆزىنى شامالدىتىۋالغۇسى كەلگەنىدى. بۇ چاغدا ھاۋا بارا-بارا قارانغۇلىشىپ، يېنىك شامال چىققىلى تۇردى. سېريوگا لاپاسنىڭ چېتىگە بېرىپ يەردىلا ئولتۇردى-دە، بېشىنى سىلىپ ئوي ئويلاپ كەتتى. ئويلىغۇدەك ئىشى بولمىسىمۇ، ئۆزىنى يەڭگىللىتىۋالغۇسى، دەم ئېلىۋالغۇسى،... روھىي جەھەتتىن تارتىپ جىسمانىي جەھەتكىچە ئارام ئېلىۋالغۇسى كەلگەنىدى. ناھايىتى ئاز ئۇچرايدىغان، گۈزەل بىر خىل جىمجىتلىق تۇيغۇسى ئۇنىڭ قەلبىگە تەسىر قىلدى بولغاي، ئۇ گويا جىمجىتلىق ھەم قارشىلىق كۆرسىتىپ بولمايدىغان بىر خىل ۋاقىت تاشقىنى زەربىسى بىلەن ھەيدەلىپ، قانداقتۇر بىر يەرلەرگە لەپپەكشىپ كېتىۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ خىيالى ئاددىي ۋە ئېنىق ئىدى:

"تۇرمۇش دېگەن مانا مۇشۇنداق بولسا. ئۇ كىشىنى ئەجەب مەستانە قىلىدۇ-ھە!"

ئۇ ئاشۇنداق خيالـلار ئىلكىـده ئۇزۇۋاتقـنـدا، دەرۋازىـنىڭ پەلەمپيەدىن كېلىۋاتقان ئىككى كىشىنىڭ جىددىي ئاۋازىـنى ئاڭلاپ قالـدى ـ ده، يۇرىـكى جىغـغىده قىلىپ كەتـتى: ئۇ ئاۋازنىڭ بىرى ئۇنىڭ ئايالىنىڭ ئاۋازى ئىدى. راستلا ئۇ كلارانىڭ ئاۋازى ئىـدى. يەنە بىر ئاۋاز سلاۋكىنىڭ ئاۋازى ئىدى. ئۇسـتى ئۇچۇق لاپاسنى بىر قەۋەت تاختاي تام ئىككىـگە ئايـرىپ تۇراتـتى. سلاۋكا بىلەن كلارا تامنىڭ يېنىغا كەلدى ـ دە، قەدىـمىنى توختـتىشـتى. شۇنىڭ بىلەن ئۇتتۇرىدا سېريوگا ئارا تامنىڭ بۇ يېقـدا تامغا ئارقـسـىنى قىلىپ يۆلەنگەن، ھېلىقى ئىككىسى ئارا تامنىڭ يەنە بىر يېقدا ئۇرە تۇرغان ھالەت شەكىللەندى... ئاردا بىر تاملا بولغىنى ئۇچۇن، ئۇ تەرەپتە تۇرغانلارنىڭ يۇرىكىنىڭ دۈپۈلدەپ سوقۇشـلىرىدىن تارتىپ ئاجايىپ ئېنىق ئاڭـلـىـنىپ تۇراتتى، گەپ قىلىشۇاتـقان ئاۋاز ياكى پىچىرلىشىلارنىڭ، ياكى ئۇلارنىڭ بەزى ھەرىكەتلىرىـنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشـتا تېخـمۇ گەپ يوق ئىـدى. بۇ ئىش ئۇنىڭغا شۇنـچـىلىك يېـقىن ئىدىـكى، ئۇ شۇ تاپتا گويا كارىۋاتـنىڭ ئاستىدىلا تىكشاپ ياتقاندەك قىلاتتى ــ ئەمما ئۇ ئامالـسز قالـغانـدەك، ھېچ ئىشـتىن خەۋەر تاپالماي قالغاندەك ئىدى.

ــ جېنىـم تۇمۇچۇقۇم، ــ بۇ ئاۋاز ناھايىتى سـىپايە، خاتىر ـ جەمـلىك بىلەن چېقاتـتى، ــ نېمىدېـگەن يېقىمـلىقسەن! ــ بۇ ئاۋاز كلارانىڭ ئاۋازى ئىدى، ــ نېمىگە شۇنداق جىددىيلىشىپ كېتىسەن؟ توختـسـاڭـچۇ، ئۆزەم بىر سۆيۈۋالاي سېنى. ــ سېريوگا ئۇلارنىڭ چوك ـ چوك قىلىپ سۆيۈشـكەنـلىرىنى ئاڭـلاپ تۇردى، ــ بۇنـداق سۆيسە تېخمۇ تاتلىق بولىدىكەن! ئۇنداق سۆيسمۇ ياخشى بولـىدـىكەن! يېقىنراق كەلگىنە...جېنىم باچـكام، گۈزەل پەرىشـتەم... ــ

www.uyghurkitap.com

يەنە چوكۇلدىتىپ سۆيۈشكەن ئاۋاز ئاڭلاندى، ــ نېمىدېگەن ئاشلىق بۇ...

ئۇلار خېلى بىرھازاغىچە كۈسۈرلىشىپ ــ پىچىرلىشىپ بىر ــ بىرىنى نەقتىشىپ كېتىشتى. سىلاۋكا ئالدىراشسىلا بىرنېمە دەپ، نېمىندۇ سوراپ قالدى ــ ئۇلارنىڭ نېمىلەرنى دېگەنلىكلىرىنى سېرىيوگا ئېنىق ئاڭلىيالمىدى، پەقەت كلارانىڭ كۆلۈپ تۇرۇپ پەس ئاۋاز بىلەن دېگەن تۆۋەندىكى سۆزلىرىنىلا ئاڭلاپ قالدى:

ــ جېنىم غوجام... نەگە كېتەي دەيسەن؟ نەگە؟ ۋىيەي، قارا سېنىڭ شوخلۇقۇڭنى! كېلە، بۇرنۇمنىڭ ئۇچىغا سۆيۈپ قوي!

سېرىيوگا بېشىدا چاقماق چېقىلغاندەك بولۇپ كەتتى ــ دە: "ئىش مۇنداق ئىكەن ــ دە!" دەپ ئويلىدى. ئۇ ھەم قورقتى، ھەم يىرگىندى، ھەم ئېچىندى. "شۇنداقمۇ بولىدىكەن تېخى!" شۇنىڭ بىلەن جانلىق، مەنىلىك بولغان جىمىكى نامىلار بىرپەستىلا تېگى يوق ھاڭغا چۈشۈپ كېتىپ، قاراڭغۇ بىر ئۆڭكۈر قالغاندەكلا بولۇپ قالدى. نام ــ ئاتاقتىنمۇ، مەزمۇنىدىنمۇ ئەسەر قالمىغان، پەقەت قاپقاراڭغۇ ئۆڭكۈرلا قالغاندى. سېرىيوگا: "ھەي، مانا ئەمدى بولار ئىش بولدى!" دەپ ئويلىدى ــ دە، ئاشۇ قاراڭغۇ ئۆڭكۈرگە كىرىپ كەتتى.

"كلانبردىك، مەن ماۋۇ يەردە جۇمۇ، مەن دېگەن سولىشاڭغۇ،" سېرىيوگا ئۇشتۇمتۇتلا ئاۋازىنى قويۇۋېتىپ ۋارقىراپ سالدى، ئۇ خۇددى چۆچەك ئېيتىۋاتقاندەك قىلاتتى، ئۇ قۇۋۇ تۇلكە ئاستا توخۇ كېتىكىگە يېقىنلىشىۋاتقىنىدا كانىيىنى كېرىپ تۇرۇپ "ھۇۋ ــ ھۇۋ!" دەپ ھۇۋلىغاندەك ۋارقىرىدى ــ دە، "قاراپ تۇرۇش، ئۆلتۈرۈۋەتمىسەم سەنلەرنى!" دەپ ئوقۇدى.

ئارقىدىنلا ئۇ خوددى چۈشەكەۋاتقاندەك بىر ھالەتكە چۈشۈپ قالدى: سېريوگا بىر تۇرۇپ ئۇنىڭغا، بىر تۇرۇپ بۇنىڭغا كۆز سالماقتا ئىدى...يەنە بىر تۇرۇپ قانداقتۇر بىر يەرگە چىپچ كېتىۋاتقاندەك ئىدى، يەنە تۇرۇپ ئادەملەر توۋلاپ ۋارقىراۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۇ خودىدى ئېغىرلىقنى يوقتىۋەتكەندەك، ئۆزىنىڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى سېزىمەيۋاتقاندەك بولۇپ قالدى. بىر پالتىنىڭ قانداق قىلىپ ئۆز قولىغا چىقىپ قالغانلىقىنى ئۇ بىلەلمەيتتى. ئەمما ئۇنىڭغا بىر ھالەت يەنى كىلارانىڭ قاشىدىن قانداق ئارتىلىپ قېچىپ كەتكەنلىكى ئېنىق ئىدى. ئۇ چاغدا كلارانىڭ چاچلىرى پاخپىيپ كەتكەنىدى، ئۇ قاشىدىن ئارتىلىپ قېچىپ كېتىۋاتقان چاغدا، ئۇنىڭ توق قوڭۇر كەلگەن ئۇزۇن چاچلىرى گويا كۆيۈۋاتقان ئوتتەك تىك بولۇپ قالغانىدى. كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئۆتكەن ئاشۇ ۋاقىتنى سېريوگا ئۆلگۈچە ئېسىدىن چىقىرالمايتتى. كېيىنچە ئۇ بۇ خوتۇنىنى ئەسكە ئالغىنىدا، ئاشۇ ئۇنتۇلغۇسىز مەنزىرە — ئۇنىڭ ئۇچقاندەك چىپچ كېتىۋاتقىنى، كۈلكىلىك ھەم ئېچىنىشلىق بۇ ھالەت ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بولاتتى.

ئۇ كۈنى ئاخشىمى ھەنىۋا نەرسە كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئارىلىقتا بىراقلا يوقلىپ، ئىسقا ئوخشاشلا غايىب بولدى... ھەممەيلەن گۇۋرىدە تارقىلىپ، ھەركىم ئۆز يولىغا كەتتى. سېريو-گىنىڭ ئۆزى قولىدىكى پالتىسى بىلەن يىگانە قالغانىدى. ئۇ بارا-بارا ئېسىگە كېلىپ، بىر پىرىنىڭ چىدىغۇسىز دەرىجىدە ئاغرىۋاتقانلىقىنى سەزدى. ئۇ ئاغرىق دەستىدىن نەپەس ئالالماي قالدى. "بۇ زادى قانداق ئىش بولۇپ كەتتى؟ زادى نېمە ئىش بولۇپ كەتتى؟" دەپ ئويلاپ قالدى ئىچىدە... ئۇ ئىختىيارسىز

www.uyghurkitap.com

هالدا سول قولىنى يوغان بىر ياغاچىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ تۇرۇپ، قولىنىڭ بارمقىنى پالتا بىلەن غاچچىدا چانىۋەتكەنىدى. بىگىر قولى بىلەن ئوتتۇرا بارمىقى يەرگە دومىلاپ چۈشۈپ كەتتى. سېريوگا پالتىنى تاشلىۋېتىپلا دوختۇرخانىغا چاپتى. ئىشقىلىپ، ئۇنداق چاغدا بىر يەرگە بېرىشقا توغرا كېلەتتى. ئۇ كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى بىلەن قولىنى يۆگىۋالغانىدى.

ئاشۇ چاغدىن باشلاپ يېزىدىكىلەر ئۇنىڭغا چولاق دېگەن لەقەمنى قويۇپ قويدى.

كلارا شۇ كۈنى ئاخشىمىلا تىكىۋەتكەنىدى، كېيىنچە ئۇنىڭ ئارخىپ ماتېرىياللىرى مەلۇم جايىغا يوللىۋېتىلگەنمىش، ئاشلىق نورما كىنىشكىسى بىلەن سالاھىيەت كىنىشكىسىمۇ يوللۇېتىلگەنمىش... سلاۋكىمۇ شۇنىڭدىن ئېتىبارەن بىر كەتكەنچە ئىككىنچى قايتىپ كەلمەپتۇ. سېريوگا يەنىلا تىراكتورنى ھەيدەۋەردى، ئۇنىڭ كەمتۈك بولۇپ قالغان قولى تراكتور ھەيدەشتە ئىلگىرىكىدىن ئانچە بەك ناچارمۇ ئەمەس ئىدى. ئۇ كلارا توغرىلىق ھېچكىمگە بىر ئېغىزمۇ گەپ قىلمىدى. بىر قېتىم ئۇ بىرقانچە دېھقان بىلەن ئازراق گەپ تالىشىپ قالدى.

ــ سېريوگا، ساڭا بۇرۇنلا ئۇ دېگەن بىر ھازاۋۇل خوتۇن، دېگەنغۇ بىز...

ــ نېمە ھازاۋۇل ـ پازاۋۇل دېگەن؟ ــ ئۇ توساتتىنلا قاتتىق غەزەبلىنىپ كەتتى، ــ نېمىشقا ئۇنى ھازاۋۇل دەيسەن؟

ــ ھازاۋۇل بولماي نېمىتى ئەمسە؟ مۆمىن ئايالمىتى يا؟

ــ ھازاۋۇل خوتۇن، مۆمىن ئايال دەپ نېمە قىلىشسەن؟ چاتاقنىڭ ئۆزى مۇشۇنىڭدا دېيىشەمسەن تېخى؟

— چاتاق نەدە ئەمسە؟

— ھېچ يەردە ئەمەس! نەدىلكىنى ئۆزەمۇ بىلمەيمەن.... ئىشقە-لىپ ئۇ ھازازۇل خوتۇن ئەمەس. باشقا گەپنى دېمەي... قەستەنگە ھازازۇل خوتۇن، پازازۇل خوتۇن دېگەن گەپ بىلەنلا قېلىشتىكىغۇ. بەلكىم ئۇنىڭ ئەكسىچە بولۇپ چىقسىمۇ، مۇمىن ئايال بولۇپ قالسىمۇ ئەجەب ئەمەس: ئۇ مېنىڭ ئاكامغا ياردەم قىلماقچى، بولۇۋاتىدۇ-دە.

— سېرىوگا، — دېدى دېھقان قىزىقچىلىق قىلىپ، — قارىماسەن، ئۇنى سەن سۆيەتتىكىغۇ،... مۇبادا ئۇ ھازىر تۆيۇقسىز قايتىپ كېلىپ قالسا، ئۇنى كەچۈرۈۋېتسەنغۇ دەيمەن!

بۇ گەپنى ئاڭلىغان سېرىوگا لام-جىم دېمەي، تىمتاس تۇرۇپ قالدى.

بۇ چاغدا بىرقانچە دېھقان ئۆزلىرىچە پاراڭغا چۈشۈپ كېتىشتى:

— ئۇ ساراڭ بولۇپ قالسا، قاپاق كاللا بولۇپ قالسا — قايتىپ كېلىشى مۇمكىن.

— قانداق قىلاتتى؟ ئۇ سېرىوگىنىڭ ئۇنى سۆيىدىغانلىقىنى ئويلىسا...

— قويغىنا ئۇنى سۆيگەن دېگەن گەپنى. سېرىوگا ئۇنى سۆيگەن بىلەن ئۇ سېرىوگىنى سۆيگەن ئەمەس-تە! ئۇ دېگەن چۈشكۈنلىشىپ كەتكەن خوتۇن — ئىشقىلىپ، ئۆمۈرۋايەت بىر ئۆيدە خاتىرجەم ئۆي تۆتۈپ ئولتۇرمايدۇ. بىر كىشى كېچىكىدىن چۈشكۈنلىشىپ كەتسە، ئۇنى ئۆمۈرۋايەت قۇتۇلدۇرۇۋالغىلى بولمايدۇ. ئەر بولامدۇ، ئايال بولامدۇ، ھەممىسى شۇنداق بولىدۇ. ئۇنداقلار بەزىبىر چاغلاردا ئۇنداق قىلىشنى كۆڭلىدىن خالىمىسمۇ،

www.uyghurkitap.com

قىلىشنى قىلدى ـ دە!

ـ بۇ گەپنىڭمۇ ئورنى بار، ئىچىدىن سېسىغان ئالما سەللا شامال چىقسا يەرگە چۈشۈپ كېتىدۇ.

ـ گەپ ھەممەيلەننىڭ ئۆلارنى ئۆز ئىختيارىغا قويۇۋەتكەنلىكىدە، ـ دېدى كوسكابېكوۋ ئاچچىقلىنىپ، ئۇ سەھرالقىنىڭ تەلەتى سەت بولسىمۇ گەپنى قالتىس زەردىلىك قىلاتتى. ـ ئۇئان ئاقسا-قالنىڭ "بۇ زامانىدا خوتۇن خەق بىلەن ئىنەكىنىڭ كۆنى تۇغۇلۇپ قالدى. ئايغىر بىلەن ئەرنىڭ ئامىتى قاچتى" دېگەن گېپىنى ئاڭلىمىغانمىدىڭلار. ئۇنىڭ گېپىچە تازا جايىدا ئېيتىلغان. ئۇ ئېمىسلەرگە بەكمۇ يول قويۇۋەتكەن گەپ، شۇڭا چۈشكۈنلىشىپ كەتكەن. ئىگىناشا ئائىلىسىدىكى ژولاۋلېۋامۇ شۇنداق بولدى: ئۇ ئەخمەق خوتۇن ھاراقنى بولۇشچە ئىچىپ، ئېرىنىڭ نامىنى بۇلغۇەتكەن گەپ ـ ئېرى ئۇنى يېتىلەپ پۇتۇن يۇرت ـ مەھەللىنى بىر ئايلاندۇرۇپ چىقىپتۇ. ئەمما كېيىن ئۇ خوتۇن تېخى ئېرىگە پۇت ئېتىپ، سەن تاز دېگۈچە مەن تاز دېۋالاي دېگەندەك: "كىم سېنى ماڭا شۇنچىۋالا ھاراق ئىچۈرۈپ قويسۇن، دەپتۇ! دەپ تۇرۇۋاپتۇ. قارىمامدىغان بۇنى، ئىش دېگەن ئاشۇنداق بولىدىغان گەپكەن!...

ـ بۇگۈنكى ياش چوكان ـ جۇۋانلارچۇ... بۇلارنىڭ كۆڭلەك ـ يوپكىلىرىنى ئالساق، ئۇلارنىڭ مېڭىشلىرىنى دېمەمسىز... تۇف!

سېريوگا ئۇلارنىڭ پاراڭلىرىغمۇ ئارىلاشماي، بىر چەتتە بۇرۇختۇم بولۇپ غىمىڭ قىلماي ئولتۇراتتى، ئۇ ئاغزىغا بىر تال چۆپنىڭ پايىسىنى سېلىۋالغان بولۇپ، كۆزىنى يىراقلارغا تىككەنىدى. ئۇ كۆڭلىدە مۇنۇلارنى ئويلاۋاتاتتى: "ئەھۋالدىن قارىغاندا،

تۇرمۇشتىمۇ سىناقتىن ئۆتۈشكە توغرا كېلىدىكەن، ئاشۇنداق بوران-چاپقۇن يەنە بېشىمغا كەلسە، قۇچقىمنى كەڭ ئېچىپ ئالدىغا يۈگرەپ بارىمەن. ھەرقانچە ئازاب بولسىمۇ، ئىشقىلىپ بىر مەزگىللىك كۆڭۈللۈك كۈنلەرمۇ ئۆتكەنىدى-دە. خۇشاللىق چېكىگە يەتسە قايغۇغا ئايلىنىدۇ، بۇ ئەزەلدىن شۇنداق. كۆڭۈللۈك كۈنلەر بولغانمىدى؟ بولغانىدى. ئاشۇ شۇ ئىدى!"

(«سوۋېت ئەدەبىياتى»ژۇرنىلىنىڭ
1987-يىللىق 1-سانىدىن)

تەرجىمە قىلغۇچى: **ياسىن ھاۋازى**
تەرجىمە تەھرىرى: **خوجا ئابدۇللا ئوسمان**

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرىنچى تورلىرى
www.uyghurkitap.com

مەسئۇل تەھرىر: ئابدۇللا ئابلىز
مەسئۇل كوررېكتور: ھەمرا ھاسىل

گۈلستان (17)

(سوۋېت پروزىسىدىن تەرجىمىلەر)

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن تۈزۈلدى
ۋە نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتابخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلىدۇ
مىللەتلەر باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
1988 - يىل 8- ئايدا 1 - قېتىم نەشر قىلىندى
1988 - يىل 8 - ئايدا بېيجىڭدا 1 - قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 1.25 يۈەن

花　坛
（17）
（苏联小说选译）
（维吾尔文）
民族出版社编辑出版　新华书店发行
民族印刷厂印刷
开本：850×1168毫米1/32　印张：11 7/8
1988年8月第1版
1988年8月北京第1次印刷
印数：0001—1,500册　定价：1.25元
ISBN　7—105—00455—X/I.84
民文　（维1）

ئۇيغۇر كتاب توربىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ بىرى تارقىسى
www.uyghurkitap.com

ISBN 7--105—00455—X/I·84
民文（维 1） 定价：1·25元